3 1761 09704101 6

Presented to
The Library
of the
University of Toronto
by

Hugh S. Robertson Esq.

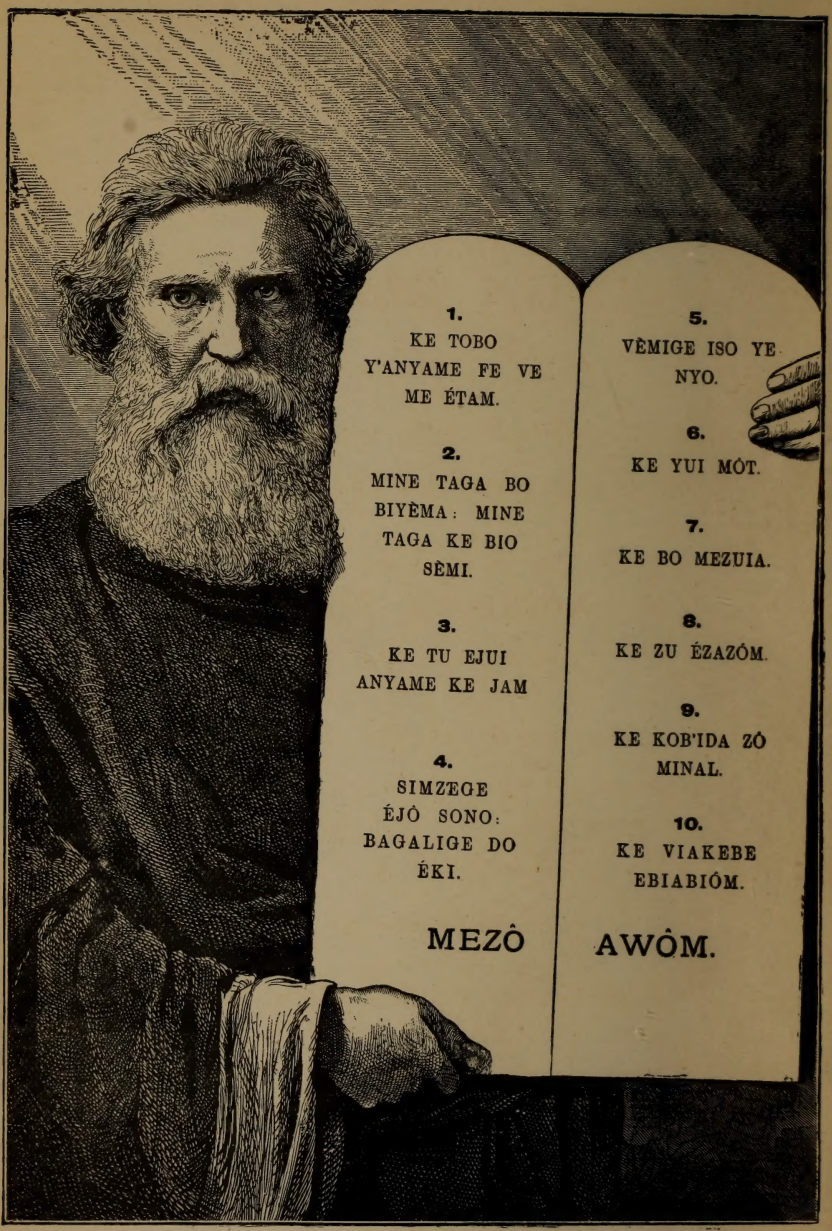

MAGE METÔL,
"BOÑE MVÈ WÈNÈ Ô NYIÑ."

Levitikus 18, 5; Rôm. 10, 5.

Bib. Lit
F

MILAÑ NTÈN ANYAME.

RÉCITS BIBLIQUES

TRADUITS DE L'ANGLAIS

de CHARLES FOSTER, de Philadelphie, Etats Unis

PAR

M. AUGUSTE BOARDMAN

(Natif de Gabon, Congo Français).

SOUS SURVEILLANCE DE FEU LE RÉV. ARTHUR W. MARLING,

DE LA MISSION PROTESTANTE Á HAUT COMO, GABON,

L'AFRIQUE OCCIDENTALE.

425559
3.7.44

RÉDIGÉS PAR

MADAME VEUVE MARLING.

LONDRES

W. WALTERS ET FILS

33-35, Old Town, Clapham, S.W.

Generous Grants of Blocks for illustrating this volume have been received from Mr. William Foster, of Philadelphia; the Religious Tract Society, London; Messrs. Morgan and Scott; and S. Bagster and Son, also of London. Other Blocks have been supplied on liberal terms by Messrs. Cassell & Co., and S. W. Partridge & Co., London.

PREFACE.

THE author of this work, during many years' experience as a teacher of the Scriptures, both in the Sunday-school and the home circle, felt the need of a simple version of the main portions of the Bible, which would not only give its stories, its precepts, and its doctrines, in a continuous form, but would also show the connectiou and unity between the Old and New Testaments. Being unable to find such a work, he has attempted to prepare one, and in this volume offers the result of his labours, hoping it may supply a want which he believes others have felt equally with himself.

In preparing it, his endeavour has been—

First. To include all of Scripture that may most profitably be included, in a work of its character and with its object.

Secondly. To follow closely the Sacred Narrative, adhering to its details and maintaining a reverential spirit.

Thirdly. To add no more of comment than is necessary to the elucidation of the text; and

Fourthly. To employ such simple language and forms of expression, as (while not undignified, nor displeasing to more cultured minds) shall be intelligible to children and uneducated adults, without further explanation.

TO EVERY PERSON WHO READS THIS BOOK.

SINCE the publication of *The Story of the Bible*, a great many good people have read and approved of it. But some few have found fault with it. They say that they do not think the words of the Bible ought to be changed as they are in this book. Especially they object to any change where the words are spoken words.

To show you what I mean:—On the first page, in the account of the creation, we read that God said, "Let there be light." In this place there is no change. These are the exact words that we read in the Bible. But on page 429, where we are told how God sent the prophet Ezekiel to speak to the captive Jews, we read that God said to him, "I send thee to them because they are a disobedient people; both they and their fathers have disobeyed me. Yet thou shalt tell them My message, whether they will hear, or whether they will not hear." In this place the words are changed. They are not the same words that are given in the Bible, as you will see by turning to the second chapter of Ezekiel and reading from the third verse.

Now, because some persons object to such changes, I want to give my reason for making them. I do it because children, and others for whom this book was written, would not understand the words in the Bible. I have found, in reading to them, that they want those words explained. Therefore I have tried to use simpler words, such as they can understand, and not only understand but read for themselves.

But though I have changed the words, I have tried to give their true meaning. In doing this (praying at the same time that God would help me to do it) I hope I have not done wrong, or what is displeasing to Him. Yet I think it is well for me to tell every one who reads the book, here in the very beginnidg of it, that these changes have been made. and that *The Story of the Bible* is not the Bible, nor meant to take the Bible's place. On the contrary, it is meant to interest those who read it in the things that the Bible teaches, so that they will want to read about those things, and study them, in the Bible itself.

THE AUTHOR.

Entered, according to Act of Congress, in the years 1873, 1877, and 1884,
BY CHARLES FOSTER.

Editor's Preface.

A COPY of Foster's *Story of the Bible* having been sent to Africa in the early days of work amongst the Fañ, before any translations had been printed in that dialect, the book was found to be very useful in interesting and instructing the children who came about the Mission Station, Angom, by repeating to them in Fañ the stories and precepts, illustrated by the numerous pictures. The children also often took the volume to the town, and in the same way attracted the interest of many who were too timid or too careless to receive instruction from the Missionaries, or to attend the meetings.

The translating of the Scriptures progressed very slowly, as the only Missionary among the Fañ for many years found much other pressing work demanding his immediate attention, the climatic struggle also being a hindrance. Therefore, so that the Fañ might much sooner have a book, giving them the gist of God's works and ways among men, than could be possible if kept waiting for the translated Scripture, the advisability of having the *Story of the Bible* translated by Mr. Marling's assistant (but under his supervision) was considered, and finally decided upon, after the Mission and the Board had given their official consent.

Ere the Old Testament portion was complete, Mr. Marling passed to higher service, and after considerable delay the translation was finished. This will account for inequalities in style and spelling which may be noticed. These, it is hoped, will not in any way modify the substance nor interfere with the usefulness of the book. In editing, the manuscript has been most carefully followed, the only divergence being the insertion of a translation of our Lord's words while weeping over Jerusalem; also of Revelation iii. 20, and of xxii. 12; also of the latter half of the twentieth verse of the twenty-second chapter. The correcting of the proofs, without dictionary, grammar, or individual to refer to, presented a difficulty; also the securing funds for printing and for blocks wherewith to illustrate so large a book. But in simple faith in God's promises, the task was accepted from Him; and now, with sincere gratitude for His promises fulfilled, and in humble acknowledgement of unfitness for this work, the book is finally completed and sent forth, with the prayer that God will continue His blessing upon every individual copy.

To Him be all the praise and glory!

JANET B. CAMERON MARLING.

December 5th, 1902.

Contents.

Genesis. Nten Jenesis 9

Exodus. Ntèn Èxodus 74

Leviticus. Ntèn Levitikus 114

Numbers. Ntèn Mintañ 127

Deuteronomy. Ntèn Duteronomi 149

Joshua. Ntèn Jôsua... 156

Judges. Ntèn Bezyuz 169

Ruth. Ntèn Rut... 191

Job. Ntèn Jôb 196

Jonah. Nten Jôna 202

First Samuel. Ntèn Ôsua Samuèl 206

Second Samuel. Ntèn Bé Samuèl 255

Kings and Chronicles. Nlañ akuma Solomon 277

The Story of the Kingdom of Israel. Isréèl 292

The Story of the Kingdom of Judah. Juda 348

Jeremiah. Ntèn Jeremaia 385

Ezekiel. Ntèn Izikièl 394

Daniel. Ntèn Danièl... 404

Ezra. Ntèn Èzra 422

Esther. Ntèn Èster 433

Nehemiah. Ntèn Nihemaia 444

Connection between the Old and New Testaments. Alate nzañe Mage Metôl ye Mage me Mféfé 454

The Gospels. Mage me mféfé... 461

The Acts of the Apostles. Ntèn Bisé Mintôl 613

The Epistles. Bizangô Mintôl 673

The Revelation of St. John. Ntèn Ndèm Jon a nga yem 675

ANE ANYAME ANGA DEGE BIÔM BISE ANGA KÔM, ANANGA YÈN BIO MVÈ.

MILAÑ NTÈN ANYAME.

MAGE METÔL.

NTÈN JÈNESIS.

MILÔ 1, 2.

Anyame abo jô ye si ye biôm bise melu mesam.

EBÈM énèn e kôa, môtamôt ke simse nté te, Anyame anga bo si. Nge émbe dia melu me kôa an'ito melu ma, togo zômazôm y ényiñ z'énga to si ngeñ ete, ke bôt nge betyit nge anon ; z'énga to ne zôm e fa iti, ke bili nge ôbut nge sam ; nge si enga to jibe vôm ôse.

Ane Anyame anga bo éndèndañ. Anga zô na éndèndañ é boñe, ane éndèndañ énga so. Ane Anyame anga yèn éndèndañ, ananga yèn zo mvè, ananga yô éndèndañ jui, anga lé zo na Amôs. Wèna ngeñ môs ônga ke ye jibe enga so tobo ôbaboñ, anga le jibe te na Alu. Anyame anga bo mam mane alu ôsua.

Anyame anga bo biba bi jô, anga bo jô ayô evôm bibas bi jô bi ke tobo. Anyame anga bo nal alu bé.

Ane Anyame anga zô na mejim me keñe vôm avoti. Wèna ngeñ benga mane ke vôm ete me to édok énèn ye ndam ndèn, Anyame anga yô mejim jui ; anga lé mo na Asui. Ane evôm ône nkôt anga lé wo na Kinege. Ane Anyame anga bo ôbut e fa ne so si, ye bili, ye bilok bi to ye bibume iti. Wèna bili ye ôbut be ke bie fes, e yi na ngeñ be ke bé fes ete e metek ôbut ôfe ye bilok bife ye bili bife bi ke biale. Anyame anga bo mam mane alu lal.

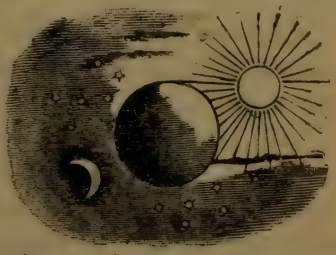

JÔ, NLO JÔ, ÉSINYI, NGON YE ATÉTÉ.

Anyame anga bo bindèndañ binèn bibè, jô e fé amos, ye ngon e fé aluse ; anga bo ke atété. Ananga tué jô ye ngon ye atété eyô, ane bi ta bo ngeñ nyi. Anyame anga bo nal alu né.

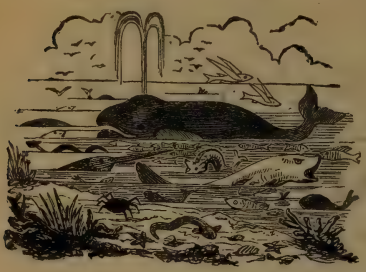

KOS Z'AWUL ÔSUI.

Anga bo nyone nèn ye kos esese z'awul ôsui ; y'anon ke, avok e yèle ôsui ayô ye zok iti ye tob iti nson ane besoge, ye avok e tobo ngeñ ese e kinege ye afan iti nson ane abeñ ye benzum ye bengage. Anyame anga bo bane alu tan.

Anyame anga bo betyit be n'ayé b'atobo afan iti, nson ane benzok ye benze ye bengi ye bingôte, ye ba bevok be ne ke ayé, b'avol bôt e bo bisé ye tobo evôm bôt b'atobo n'son nkalebéñ ye nyat ye mintôme ye bekabe, ye biloñeloñe bi ake bi aloñele ne si, ne milo mi ake mi ayèle ayô.

ANON E YÈLE AYÔ.

Anyame abo môt. Awége alu zangwal.

Ane Anyame anga bo môt, ananga kobo ne nye nkobo mvè. Anga zô nye na, a ke tobo nlô e zôe kos y'ôsui y'anon d'ayèl eyô ye biôm bise bi n'ényiñ esi nyi. Ane Anyame anga zô fam ite na, Bibuma bi awum bili bi ke tobo biji bie. Betyit be ke ji ôbut ye ke bilok.

Ane Anyame anga dege biôm bise anga kôm, ananga yèn bio mvè ; enga to alu sam.

Nal si ye jô benga mane kômba melu mesam. Alu zangwal anga wége ne so bisé bie bise, wèna anga kane jô te ne so melu mevok ve bo do éki.

Vane bi mana wôg na si ye jô benga kômba. Anyame énye anga kôm bo. Anga bo bilok bise ye bili bise, togo na mveñ z'émbe dia e bo bo e vèm, ye b'émbe dia ye môt e be bo. Nge ngeñ anga mane bo bé bili ye bilok ye ôbut benga bo minji ane benga wum bèbièn.

Anyame atué Adam abeñ Idèn iti.

Ane Anyame anga bo môt ye metek m'atobo esi. Anga vuñele évuñele ebé nye, ane môt anga vuñele ve wul ananga tobo énviñ, togo na Anyame anga vuñele ebé nye. Ane Anyame anga bé abeñ ebé môt anga kôm embe jui na abeñ Idèn. Abeñ ete Anyame anga bo e fa iti bili bise bimbe mvè e yèn bio ye bie bibume bimvè e ji. Ye ôsui ônga lôt nzènzañ abeñ iti e ve do atek.

Ane Anyame anga nyoñ Adam fam anga kôm ve tué nye abeñ iti e bagele do. Anyame anga zô nye na, a jak bibume bili

ABEÑ IDÈN.

bisese bi ne abeñ, fogo ve évoti benga lé zo na Eli z'alète bôt mam me ne mvè ye mam me n'abé ; Anyame anga zô na a tage ji éli te, togo na a kaga ji éli te a ke fogo wu.

Anyame abo menega e vol Adam.

Ane Anyame anga zô na Esidia mvè fam e tobo étam, ido Anyame anga bo môt e tobo ye nye ye vol nye. Anga bo Adam e yé ôyo ônèn ; ane ngeñ anga to ôyo Anyame anga toge mvè foti ne so nkuk wie, wèna ne so mvè nyile anga bo menega. Ane Anyame anga so ye menega anga kôm ebé Adam, ananga tobo ngal wie.

Ane betyit bese y'anon ase benga so ebé Adam. Anyame anga lôm bo ebé nye e yi na a yô bo mi môa. Wèno zômazôm Adam anga yô jui é to fogo ne jui te.

ADAM A YÔ BETYIT MI MÔA.

MILÔ 3–5.

Sètan akoñ menega, wèna ba nôm b'aji bibume Anyame avage kam bo.

Nyo embe abeñ Idèn. Ane nyô enga kobo ne menega ; nge si ebièn, nge Sètan, nsisim abé te w'anyi bie milèm iti ye koñ bie e bo mam abé, anga nyi enyô iti, ananga koñ menega e bo abé. Nyô anga sil nye na, Y'Anyame a zôa mine na mine tage ji bili bise bi n'abeñ iti ? Menega anga zô na, Bi ne ji bili bisegese ve évoti ; nge ejam y'éli te Anyame anga zô bie na bi tage zo ji bi yagè wu. Nge nyô anga zô nye na, Min'énwu dia, Anyame anga kam mine e ji éli te togo na é ke bo mine nkel.

Menega anga bè mezô nyô anga kobo ; wèna ngeñ anga yèn na éli te éto mbeñ e dege zo, ye bibume biy'iti bito mve eji bio, ye simse ane nyô anga zô nye na a ke bo nkel, anga nyoñ bibume biy'iti, ananga ji bio ; ananga ve ke nôm, nye ke ve ji.

Anyame alète bo nzuk.

Ngeñ benga manega fe ji, ane benga wôg kiñ abeñ iti. Benga yèm na ene kiñ Anyame, nge b'ésogedia ngeñ benga wôg kiñ,

SÈTAN AKOÑ IV.

benga mate ve sobo bili iti. Nge Anyame anga bète ḳobo ye lé Adam, Ô ne vi? Ane Adam anga zô na, Me vage wôg kiñ zie abeñ iti, ane me vage mate ve sobo nyôl zam. Ane Anyame anga sil na, Y'ô jia éli menga kam ne mine na ke ji? Ane Adam anga bète sum bo meveñ ye ve menega bizô; anga zô na, Emenega ônga ve me etobo ye me énye avage ve me ébume éli ane me vage ji. Ane Anyame anga zô menega na, Nza jam ô boa di? Ane menega anga zô na, Nyô avage me koñ ane me vage ji.

Ane Anyame anga ya ye Adam ye menega te ye nyô. Anyame anga zô na, Nyô a ke yèn nzuk; a ke wul esi ye anyu die e metek melu ényiñ zie mese. Anga zô ke menega na a ke yèn akon ye nzuk. Ane Anyame anga tyite ne Adam ba ngal ne so mba abeñ ete, ke fe mèm bo e tobo iti. Ananga lôm beénjèl e mom ye bagele, ye nkwate ndôa ônga kiñele evôm ôse, ebo bo ke bète fe nyi abeñ. Ye ebé Adam Anyame anga zô nye na, Togo na ônga bè kiñ ngal ye ji éli me vage kam we zo, si z'ènbète fe fa ye wum ebièn ebé we, nson ane énga bo abeñ Idèn; nge i ke wum sas ye befafôl ye biyo. Wèna Adam a ke bo bisé ye ki ndèn ebé biji eji. Ane Anyame anga zô na, Wèna

ngeñ ake wu, nyôl zie e bète bule e metek, nson ane metek Anyame anga kôm nye.

ANYAME A TYITE NE ADAM BA IV NE SO MBA ABEÑ IDÈN.

Nge Anyame anga kôm Adam ye ngal nzèn e nyie bo ne so minzuk mife ngeñ be ke mane wu. B'éntobo dia mvogo ne so minzuk ye mité ébèm be ke tobo esi nyi ; nge ngeñ be ke mane wu, misisim miôa ve ke afan ayat, Anyame anga kôm bo nzèn ye na b'énye'dia fe nzuk wi. Nzèn ite izo nyine. Anga yage e lôm Nyie a ke yèn nzuk ye misim akal dôa. Ido Adam ye ngal be kaga veñeze milèm miôa ye yèn ngongol ejam emam abé môa ye mèm Nyie te, Anyame a ke bo jam ; wèna ngeñ be ke wu be ke ke eyô evôm be ke tobo mvogo ye mvè, nson ane b'abè tate bo jam abé nzañ foti. Wèna Nyie te énynèn dia nzuk akal dôa étam, nge akal ebon bôa ye bendè bôa. Togo na evôm Adam ba ngal be boa abé ye bo milèm miôa abé, ebon bôa ke bo ke be ke tobo ye milèm abé, togo bon b'avu bésa.

Ane Adam anga yô ngal jui, anga lé nye na Iv. Ane Anyame anga bo bo mengo e bot ne so biko bi tyit.

ADAM A BO BISÉ.

Kén ba Ébèl, ye biveve biôa.

Ngeñ beng a tyite ne bo ne so abeñ Idèn, Anyame anga ve Adam ye Iv bon befam bebé. Emôt ôsua ambe jui na Kén, nyi mesugele Ébèl. Ngeñ benga vèm ye bo benya befam, Kén anga bebo bisé mebeñ, nge Ébèl anga bebagele mintôme. Ane bo bebè benga to ye milèm abé nson ane bôt benga bie bo, minga bebo bo nzeñ abi ebo abé. Nge Ébèl anga kwé mam abé mie ngongol ve veñeze ye yèbe mage

KÉN BA ÉBÈL YE BIVEVE BIOA.

Anyame anga yage elôm Nyie. Ane jô avoti anga toge mon ntôme ne so njañ mintôme mie ve jik wo ebé Anyame. Ananga ve wo ebé Anyame anga tate yui wo ve sukele jik wo e olter. Olter embe angunege mekok nge metek e to njaia eyô nté étabun. Anga bi lui iti eyô e to nkiga ye nkôga ejik. Anga manega fe yui ntôme ne bi wo e lui ayô, ne so val anga kal ji ye jik ntôme, wèna zômazôm z'énga lige e olter fogo ve asu.

Anyame anga yèn mvè na Ébèl anga sèm nye nson wi, togo na ntôme ônga fône ne Nyie Anyame anga yage. Ô to évivié ye évôvô ye ke yèm mam me n'abé nson ane nye. Wèna ngeñ Ébèl anga yui wo ye jik wo e olter éveve ebé Anyame, ônga to nson ane Nyie a ke so, mimbu abi mi kaga lôt, ewu akal mam abé mie. Ntôme ônga tyimele na Nyie, ido Anyame anga yèn Ébèl mvè y'éveve zie.

Nge Kén ézamege dia mam abé mie nge e yèbe ngage Anyame anga kak elôm Nyie. Wèna ngeñ anga so y'éveve zie ésoge dia ye ntôme, nge anga so ne benya biji ne so mebeñ. Ido Anyame énga nyege Kén nge éveve zie. Ngeñe Kén anga yèn nal anga ya, ananga lète éndèndañ na aya ye Anyame. Fañe bo nal Anyame anga kobo ne nye nkobo mvè ye sil nye akal anga ya ne do. Anyame anga zô na, Kén a kaga bo sôsôwe, wèna a nyegeya nye ; nge a kaga bo ke bo sôsôwe, wèna èmièn énye ne bizô bite.

Kén ayui Ébèl.

Ane Kén anga vin Ébèl, togo na Anyame anga nyege éveve Ébèl, avane tô éveve zie. Ane jô avoti ngeñ benga to ntô bebè étam, anga tèbe ve yui nye, ane meki menga kui ne so meveñ Ébèl ne sô metek. Kén anga manega fe bo ejam di, Anyame anga kobo ne nye ne sil nye na, Ébèl mon nyoñ ane vi ? Ane Kén anga zô na, M'ayèm dia ; ye me me ne nye mbagele. Fañe bo nal Anyame anga yèn mam mese Kén anga bo ; ananga zô na, ido vane nzuk ake nye lète akal anga yui Ébèl. Kén a ke bo a ke memate, a ke mbil éli a ke mbil éli, nson ane môt a mate melu mesese, a si sisime jal atobo.

Anyame anga zô ke Kén na ngeñ a ke bé ezômazôm e mebeñ b'énvèm dia mvè ; bi ke wu, nge befafol ye biyo bi ke bio kak ngate, nge bi ke bie akè, ke bibume ; nal Kén biji eji bi ke bo

ngeli. Ane Kén anga zô na togo na Anyame anga mane tyite ne nye ke fe nye bagele, bôt bese be ke bôme ne nye be ke nye yi yui. Nge Anyame anga zô na môtamôt a ke yui Kén, a ke nye lète nzuk nèn, togo na Anyame èmièn anga nyege lète Kén nget, sa na môt mfe a lètege nye ngèt.

Ane Anyame anga bo Kén ndem. Bi abè yèm ayoñ ndem ete, nge embe zôm bôt bevok be ne yèn, wèna ngeñ be ke zo yèn be ke yèm Kén ye simse azô Anyame anga tyin na môtamôt ke nye yui.

KÉN ANGA YUI ÉBÈL.

Awu Adam. Bendè bie.

Ne so val Adam anga tobo ényiñ mimbu abi. Anyame anga bète nye ve bon befe. Nge ngeñ anga to minkame mimbu ébul ye mimbu mewôm melal anga wu, ane nyôl zie enga bète bule metek, fogo ane Anyame anga zô na e ke bule ngeñ anga ji ébume éli anga zek bo abeñ Idèn, Minkame mimbu ébul ye mewôm mimbu melal mi ne fogo ébèm énèn môt e tobo. Nge e kôa Anyame anga bo bôt e bèm ébèm énèn ne dañ melu ma.

Ane Adam anga wu, ebon bie bo ke benga wu, nge ebon bôa benga lige. Bi ayèm mi befam bevok benga tobo melu mete Mboti benga lé na Inok. Ntèn Anyame w'azô na anga wul ye Anyame, d'atyimele na anga nyege Anyame, anga simse nye ngeñ esese nson ane awul nye feñ, abèl nye wo wie, abè mezô Anyame anga kekobo ne nye, avek melu mese e wôg ye bo mam Anyame anyege.

Ngeñ Inok anga tobo mimbu minkame milal ye mimbu mewôm mesam ye mimbu mitan, Anyame anga bo ejam b'ayège ebé nye. Anga noñ nye eyô ata. Inok énga wu dia ane bôt bevok b'awu, nge Anyame anga noñ nye eyô ke wu, ane ane noñ môt ebè bie ngeñ nyi.

Inok anga to ye mon fam ato jui na Metusela, énye ngeñ anga wu ambe mimbu minkame ébul ye mewôm mimbu misam ye mimbu ébul. Bi abè yèm môt mfe ambe nya môt nson ete, ido Metusela anga dañ bôt besese ye nya môt.

Milô 6–9.

Bôt b'asum ebo abé anèn.

Ebèm énèn enga lôtega fe, ngeñ bôt bevok abi benga biale esi nyi, benga sum bo abé ; milèm miôa minga to nelut ne mesimse me n'abé ye mam môa mese menga to abé, togo na b'énga nyege dia bo mam Anyame anyage, mbène e vek e wôg nye. Ido Anyame anga ya ne bo ye zô na a ke lôm bo nzuk, a ke lôm ndème e ke zé si nyi esese ye mejim ye yui bôt bese, ye betyit ye anon ye biôm bisese bi atobo esi nyi. Togo na bôt besese esi nyi benga to abé ; nge se bese, ambe môt mvè mboti ato jui na Nôa. Ntèn Anyame w'abôm bie na ambe môt sôsôwe, ye fe na anga wul ye Anyame nson ane Inok anga bo. Ido Anyame anga nyege Nôa ve bôm nye ejam ye ndème a ke lôm.

Nôa adomele bial ntañe.

Ane Anyame anga tyin Nôa edomele bial ntañe ô ke tobo nèn, ô ke tobo ne bibôñ iti ye mbé ntok ye mbé nèn mboti efeñ, ô ke tobo bedèke belal eyô. Ane Anyame anga zô Nôa na, ngeñ bial ntañe ô ke man èmièn ye bon befam bie ye beyal be ke nyi iti. Ane Anyame anga tyin Nôa na a noñ meyoñ me tyit mese ngal ye nôm, nal ke meyoñ m'anon mese ye biôm bise bi'aloñele si, ngal ye nôm, ebagele bo énviñ ngeñ ndème e ke tobo si nyi. Togo na môt ase a ke bo ke nyi bial ntañe a ke wu.

Ane Nôa anga sum domele bial ntañe, anga tobo ébèm énèn edomele wo, aboñ nziñ ne dañ nkame mimbu mboti ; nge ane binga tate lañ na bôt benga bèm énviñ ngeñ ete ne dañ ngeñ nyi. Nôa énga yéñ dia fogo ve e lôn bial ntañe ; ntèn Anyame w'ayegele bie na ambe ke minise. Anga kekobo ne bôt emam Anyame, ye jam nzuk Anyame a ke lôm èbé bo akal mam abé môa. Nge b'émèmege dia veñele, nge yèbe emam anga zô bo. Nal anga to anga wewôg mam abé benga kekobo ne yèn mam abé môa ébèm ése anga domele bial ntañe. Fañe bo nal anga nzôñebe ésé zie, ne ke kui ngeñ anga man zo, ane Anyame anga tyin.

NÔA A KOBO NE BÔT EMAM ANYAME.

Ane Anyame anga kobo ne Nôa ye zô nye na a nzak ye bôt bie bese e bial ntañe iti. Togo na Anyame anga zô nye na a yèna nye môt mvè ne so bôt abé b'atobo esi nyi. Ane Anyame anga zô Nôa na a nzak ye betyit y'anon ye biloñeloñe e bial ntañe iti, togo na melu zangwal a ke lôm mveñ esi nyi, wèna biôm bise bi n'énviñ esi nyi bi ke nyañ ôsui si ve wu. Ane Nôa anga bo ane Anyame anga tyin nye. Ambe minkame mimbu misam ave a biale ngeñ ndème enga so. Ananga ke ye ngal ye bon befam bie belal ye beyal bôa

NÔA YE BÔT BIÈ YE BETYIT BE KE BIAL NTAÑE ITI.

belal e bial ntañe iti ve noñ betyit y'anon ye biloñeloñe. Wèna ngeñ bese benga nyi iti mvogo, Anyame anga du bo iti ala.

Anyame alôm ndème z'ayui biôm bise bi n'énying.

Melu zangwal menga lôtega fe ane mveñ enga sum noñ, anenga noñ ke lèn môs mewôm mené melu ke mewôm mené.

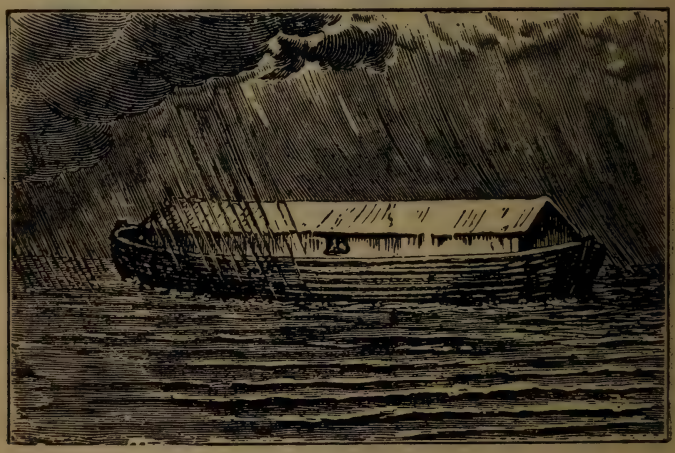

BIAL NTAÑE, BE ALÉ NE ARK.

Ntèn Anyame w'azô na mimbé jô minga kuleba ; d'atyimele na, mveñ énga noñ dia ayôm metué nson ane bi'ayèn, nge enga noñ nson ezôm benga sô. Ane atoñ ye milo ye binyeñe y'asui anèn enga sum bèt ye zé si. Aboñ enga lôtega fe mejim menga kui evôm bial ntañe mbôma, menga bèt ye ke kui ngeñ bial ntañe ônga yeñeba ayô, anônga kôt evôm Nôa anga domele wo ; ane si esese inga tate zé ye mejim.

MIMBE JÔ MINGA KULEBA.

Bôt bete be nto vi, bôt benga to ke wôg mezô Anyame nge bè mam Nôa anga kekobo ne bo ? Mveñ ke tate noñ benga simse na ndème z'énbo dia, benga simse na Nôa anga yi bo bo na be matege. Nge vane ndème i sôa, ane benga yèm na mam mesegese benga wôg me ne fogo iti. Be yi ne yèn mvè ndèn nge bage na benga nyi ye Nôa e bial ntañe, nge ngeñ enga mane lôt. Vete benga bèt minkôl minèn eyô, nge mejim menga sukele nyañele minkôl minèn. B'émbe fe vôm afe ebé bo e ke. Ane bôt bese esi nyi fogo ne bôt benga nyi e bial ntañe iti benga wu-

NDÈME Z'AYUI BIÔM BISE BI N'ÉNYIÑ.

Ye betyit bese y'anon ese ye biloñeloñe, fogo ve biôm binga nyĭ e bial ntañe, binga wu. Wèna si ise inga nyañele ye mejim, Sĭ z'émbe dia vôm e yèn, fogo ve bial ntañe étam, ye mejim mbôma, ye jô eyô.

Nge Anyame anga simse Nôa ne bagele nye ne bôt bembe ne nye ne so mveñ ndèn ite. Anga bagele bial ntañe mvogo ne ke kui ngeñ mveñ enga man, ye mejim menga sum sô asui ye milo y'atoñ ye jañ esi, evôm menga tate tobo, ke na ndème abè so.

Bial ntañe Nôa w'asik nkôl eyô.

Ngeñ Nôa anga tobo bial ntañe iti nkame melu ye mewôm melu metan, val ndème i sôa anèn, wèna bial ntañe ônga sik e

NÔA AKUL NZUM.

nkôl b'alé na Ararat. Ônga tobo nkôl eyô ne dañ ngon ibé. Ne ke kui ngeñ ete ndème inga bète fe sô, minkôl minèn mivok minga sum yèn ayô.

Nôa akul njui ye nzum.

Ane Noa anga jui mbé ntok ve kul njui ônon. Ane njui enga yèle mejim eyô, aluse anga bôm minkôl ayô nge ndu bial ntañe ayô, nge ébulege dia fe ebé Nôa. Ane Nôa anga bète lôm ônon ôfe, nzum. Anga lôm wo e yèm nge mejim me mana vé ne lige si nkôt. Nge mejim m'abe vé. Fañ ebo na minkôl minga yèn ayô, nge val si fogo enge ne mejim. Ane nzum anga bo ke yèn vôm mvè ebebe, eto ye bili nge sam, ananga bule e bial ntañe. Ane Nôa anga sam wo wie mbé ntok ve nyiñele nye iti ala.

NZUM ANGA BULE E BIAL NTAÑE.

NZUM ABÈL ÔKE ANYU.

Ane Nôa anga bète yan melu mevok zangwal ve bète nye lôm, wèna ngôgase anga bule ebé nye ane nzañ fok, nge nzañ nyi abèl ôkè anyu. Ngeñ Nôa anga yèn ôkè, anga yèm ndème i sôa anèn, ve nzum z'énoñ dia wo. Anyame anga yegele nzum e kol ôkè te ye ke wo ebé Nôa e yi na ayèm na si via kôt. Ananga bète yan melu mevok

zangwal ananga bète lôm nzum nzañ fe, nge ébulege dia fe ebé nye, togo na afan enga to mvè ebé nye e yèle, mvè e dañ bial ntañe ônga to nduba nté te. Azô afe, Anyame anga bo nzum ke fe bule ebé Nôa eyi na ayèm na ngeñ ento bé ebé nye ekui.

Nôa akui bial ntañe.

Ane Noa anga dege ananga yèn na si nto nkôt. Ane Anyame anga kobo ne nye ve zô nye na a kuige bial ntañe, ne ngal ne bon befam bie ne beyal bôa ye betyit y'anon ye biloñeloñe, binga to bial ntañe ne nye. Ane Nôa anga kui, ve kui ne biôm bisegese bimbe ényiñ, ane benga wul esi nkôt. Ane Nôa anga lôñ olter ane Ébèl anga bo, ye jik betyit y'anon iti ebé Anyame anga nyie nye ne bôt bie ne so ndème ngeñ bôt bevok bese esi benga wu.

Anyame ayage ne Nôa.

Ane Anyame anga kobo nkobo mvè ebé Nôa ye bon befam bie, anga zô na ebo bo ke zôe ebiôm bise bi n'ényiñ esi nyi. Ane Anyame anga zô bo na be yuige betyit eji. Anga ve Adam ve bibume bili ye bifage si eji ; nge vane ngeñ ndème enga man, anga zô na bôt be yuige ye ji tyit a tyit be ke nyege.

NÔA ALÔÑ OLTER EBÉ ANYAME, ANYAME AYAGE NE NÔA EYAGE NDUTUM W'ATETOBO EJÔ.

Ane Anyame anga yage na énlôm dia dia fe mveñ mfe esi e yui bôt bese nson anga tate bo. Ananga ve Nôa ndem embe zôm ebo nye esimse ye wôg meyage Anyame eyi na abo ke mate mveñ mfe. Ndem ite inga to zôm mbeñ anèn, ane Anyame anga tué zo eyô, evôm Nôa a ke zo yeyèn, wèna ngeñ esese a ke zo yeyèn a ke simse meyage Anyame. Ndem Anyame anga ve Nôa ezo ne ndutum w'atetobo ejô.

Ne so mveñ enga man Nôa anga tobo mimbu abi ; nge ngeñ anga to minkame mimbu ébul ye mewôm mimbu metan anga wu.

MILÔ 11–17.

Bôt b'asum lôñ nda ike tobo ôya eyô.

Ane Anyame anga ve ebon befam Nôa bon bôa bèbièn. Ngeñ benga vèm bo ke benga bie bon, ido aboñ enga lôtega fe esi nyi inga bète bo ye bôt abi nzeñ efe.

Vane bi ne simse na ebôt bale benga yia ne bo nkel ke fe bian Anyame. Benga yèm ane bôt benga bian Anyame benga yèn nzuk. Fane bo Anyame anga yage na énlôm dia fe ndème fe, ambe ne minson minzuk mife abi elète bo. Ane kaga lôm ôkon ebé bo nge nzé, nge lôm ndôa ne so eyô ejik bo. Nge benga vie mam mete ; ane milèm miôa mimbe abé, benga bo fogo ane befam ekôa benga bo val ndème z'abè so, ebo abé ebé Anyame.

Ngeñ ete inga to nkobo mboti esi nyi, bôt bese benga kobo nson mboti. Ngeñ benga wul ne so éfa jô d'aso, benga kui njegesi afan Sainar ve tobo iti. Ane benga zô bèbièn ne bèbièn, Mboña mekok, bi lôñ nda e ke kui ejô. Ane

NDA BENGA VEK LOÑ, B'ALÉ ZO NA BÉBÈL.

benga sum zo lôñ. Bi abè yèm ejam benga yi lôñ nd'ite. Nge Anyame, emôt anga yèn milèm miôa, anga yèm na benga yi zo lôñ akal abé. Mvete b'éyèbege dia meyage Anyame anga yage na énlôm dia fe ndème esi nyi, ane benga simse fe a kaga lôm ndème nda ite eke tobo ôya eyô evôm mejim me si kui, wèna be ke bèt ewi ve tobo mvogo, ke wu. Mvete benga lôñ zo etobo nd'ésono, se esèm Anyame iti, nge esèm biyème.

Anyame atyam bôt minkobo.

Ane Anyame anga sikele ne so jô eyèn nda bôt benga lelôñ. Anga yènega fe zo ananga wôg abé. Ananga bo jam anèn b'ayège e yi na b'azam. Eswé tèm anga tyam bo minkobo, benga kobo nkobo meyoñ abi, nson benga to ke tate kobo nzeñ foti. B'émbe dia fe ne ki ebète lôñ nda, togo na b'émbe dia fe ne ki ewôg minkobo miôa bèbièn ne bèbièn. Ido benga zam nda ke na i mana lôñeba. Ne so val b'émbe dia fe ne ki besese e bète tobo vôm avoti, fogo ve ebôt be ke kekobo nkobo mboti, ebo be ke lôñ vôm avoti étam. Vane ne akane bôt benga kane ekôa ve tyam esi.

Nda benga vek lôñ nge Anyame énga yèbe dia na be manege zo, b'alé zo na Bébèl, togo na val Anyame anga bite nkobo si esegese, val ke anga tyam bo asu si esegese ; Bébèl d'atyimele na ébite. Ngeñ bôt benga sum kobo minson minkobo abi, bèbièn ke wôgana, enga bo ébite, ido nda ite benga lé zo na Bébèl.

Ébram ake afan Kénan. Anyame abagele nye.

Mimbu abi emam mane menga lôtega fe, anga to afan Ur fam ato jui na Ébram. Bôt bey'afan ete benga sesèm biyème. Anyame anga zô Ébram na a kuige ayoñ die ye njañ wie ye nd'ésa ye ke ayoñ a ke nye lète. Ébram énga yèm afan ete, nge fañe bo nal anga lige memvi mie ye jal die ve ke ane Anyame anga tyin nye. Togo na anga to ne mebun, anga yèbe na Anyame a ke fogo so ne nye afan anga zô ne nye.

Ébram anga to mimbu mewôm zangwal ne mimbu mitan. Anga nyoñ ngal ambe jui na Sérai ye mon fam mon nyañ ambe jui na Lot, ane benga sum dule eke afan Anyame anga yage ne Ébram elète nye do. Ewi enga to dule ôya ; anga dañ milo

minèn ye ntô, evôm afan ene ke bôt. Fañe bo nal Anyame anga bagele nye ne bôt bembe ne nye, ne so ne bo mvogo afan anga yage ne bo. Benga lé do na afan Kénan.

Ane Ébram anga kui afan Kénan evôm b'alé na Sikèm. Ngeñ anga to wi Anyame anga kobo ne nye ve zô nye na a ke ve afan Kénan esese ebé bendè bie, be ke tobo iti ébèm énèn ngeñ Ébram èmièn a ke mane wu. Be ke tobo afan Kénan, wèna e

ÉBRAM AYAGA NA ISA, VE LIGE MEMVI MIE YE JAL DIE VE KE DULE ÔYA.

ke tobo afan dôa. Ane Ébram anga lôñ olter e Sikèm. Ne so val anga kôt e Sikèm ve so nkôl ve lôñ olter mfe iti ve jik betyit esèm Anyame.

Ananga ke awul afan. Bôt befe benga tobo iti ngeñ ete, nge Anyame anga kam ye Ebram bo ke nye bo nzuk. Ananga to ne nzé ndèn esi te ; ôbut ômbe ke faye ye fôn ke wum, wèna bôt b'émbe dia ye biji eji bèbièn nge ve betyit bôa. Ido Ébram anga

ke afan efe b'alé na Ijipt, ye Lot emon mon nyañ anga ke ba nye. Ijipt embe ôya ne Kénan. Ébram ékeñe dia wi eke tobo nge eyan ne ke kui ngeñ nzé e ke man e Kénan. Ngeñ enga man ba Lot benga bète bule. Ane benga so e Sikèm, evôm Ébram anga tate lôñ olter ôsua afan ete, wèna val anga bète jik betyit ebé Anyame.

Ébram ye Lot b'akane.

Val Ébram anga to ye ntam abi ; anga to ye ésiga mfum y'évele abi ye betyit abi. Lot nye ke anga to ye minjañ betyit abi, ye menda mekuk abi ; togo na ba Ébram b'énga tobo dia menda, nge mimba mekuk. Enga to mvè ebé bo etobo mimba mekuk ne dañ ayoñ menda mah. Benga manega fe tobo vôm avoti, ngeñ betyit benga mane ji ôbut ôse ônga to val, benga kôte vôm ete ve ke vôm afe. Wèna benga tyam mimba miôa ne ke mio evôm ôse benga nyege ke.

Ébram ne Lot bebè benga to ye betyit abi, benga to ne befam e bagele betyit bôa. Ane befam bete benga yuie, bebagele betyit Ébram ye bebagele betyit Lot benga yuie bèbièn ye bèbièn. Ngeñ Ebram anga wôg do anga kobo ye Lot jam ete. Anga kobo na ? Y'anga zô na, Me ne ne afan di, Anyame anga ve me do ; keñe vôm afe ? Koko. Anga kobo ne Lot nkobo mvè, anga zô nye na, Neyuie me tage bo nzañ biaba ye nzañ bebagele betyit bam ye bebagele betyit bie. Ane Ébram anga zô Lot na a keñe afan ete, vôm asese a ke fé etobo a tobege iti. Ébram anga zô na a ke ke éf'étam.

Ane Lot anga fé etobo njegesi Jordan. Jordan ane nlo, wèna njegesi Jordan ômbe si mbe ébatebate nlo ônga lôt iti nzañ. Ane Lot anga noñ betyit bie ye bebagele betyit bie ve kôt ebé Ébram ve ke tobo njegesi Jordan. Milam minga to wi, wèna benga lé mboti na Sodom. Bôt Sodom benga to abé anèn, fañe bo nal Lot anga ke tobo ejal ete. Èmièn émbe dia môt abé, anga sesèm Anyame ; nge anga ke tobo ne bôt be n'abé, togo na ewi enga to n'ôbut abi ejè betyit bie ye kôgele ntam wie. Énga yia dia ne bo nal ; bi ke sukele yèn abm nzuk anga yèn.

Lot anga keña fe, Anyame anga kobo ye Ébram ye zô nye na a ke nye ve afan ete esese ebé nye ye bendè bie. Ane Anyame anga zô na a ke bo bendè Ébram abi, môt ke yèm bo lañ. Ane

Ébram anga ti mba akuk wie ve so evôm b'alé na Hibron, val anga lôñ olter ebé Anyame. Ezo z'abo olter ilal anga lôñ av'aso e Kénan. Nal bi ayèn na ngeñ anga wuwul aso li ake li anga nyege tobo bé ne olter eyui betyit éveve ebé Anyame ye sèm-nye.

Ébram atyite ne bekomanda bené.

Aluma enga to njegesi Jordan. Bekomanda bebené benga so ye bisos biôa elume ne bôt jal Sodom, evôm Lot anga tobo, ane

ÉBRAM YE LOT B'AKANE.

benga dañ. Ane benga nyi menda ve sa jal ve noñ biôm abi, biji ye bedole bemiaña ye bitô ye biôm benga nyege e noñ. Benga bi bôt bevok ye Lot èmièn ve ke ne bo mikôm. Ngeñ Ébram anga wôg do anga sule misaka mie ve béye bo. Ntèn Anyame w'azô bie na ambe ne minkame misaka milal n'awôm avoti ne misaka ñwam. Benga to abi ebé môt mboti etobo ne bo

nge Ébram anga to ne minjañ mintôme abi, ye betyit bevok abi, ido anga yia ne misaka abi ebagele bo. Sa misaka mie étam, nge befam bevok afan ete bembe bemvi bie benga ke ne nye elume ne bekomanda bené bete.

Ananga kôa ne bo ananga lume ne bo, ane Anyame anga bo Ébram edañ bo. Ananga noñ mikôm misegese ne biôm bise benga sa ve bule ne bio e Sodom. Wèna ngeñ anga so e nzèn, Mèlkizedèk komanda jal b'alé jui na Sélèm, anga to ke prèt Anyame, anga so bôme ne Ébram, anga so nye ve mfèma ye ivè. Ane Mèlkizedèk anga ve Ébram abote, d'atyimele na anga sil Anyame na a vage Ébram abote, a tobege ke ne nye mvè. Ananga ve Anyame abote togo na énye anga yi na Ébram a dañ abal. Ane Ébram anga ve Mèlkizedèk éfas ne so biôm anga dute ebôt anga lume ne bo. Wèna ngeñ komanda Sodom anga yèn ane Ébram anga bule ne mikôm bekomanda bené benga bi, anga zô nye na, Vage me mikôm, me bule bo emal môa ; nge biôm ebio wèmièn noñ. Nge Ébram anga zô na, anga yage n'Anyame na énnoñ dia zômazôm èmièn. Ananga zô na befam benga ke ne nye abal be noñe éfas biôm, nge èmièn énnoñ dia.

Anyame abète yage ne Ébraham.

Ne so val Anyame anga kobo ne Ébram ve zô nye na ane nye mvi. Nge Ébram anga zô na Anyame abè dia nye ve mon. Ane Anyame anga yage ne nye na a ke nye ve mon fam. Ananga kul Ébram atan, ve zô nye na a degege atète ane d'afé eyô, ananga sil nye na y'ane ki elañ do. Ane Anyame anga zô na, Ebon ye bendè bie be ke bo abi nson atètè en'ayô, môt ke yèm bo lañ. Anyame anga zô ke Ébram na, Ebon bie be ke tobo édafan, bôt bey'iti be ke bo lète nget mimbu abi. Ane Anyame anga zô na, Nge fañe bo nal me ke lète bôt bete nzuk ; wèna ne so val me ke kul ebon bie ne so afan ete ne ntam abi. Nge ejam di e ke bo val Ébram a bèma wu ébèm énèn, togo na Anyame anga zô nye na a ke kui nôm ve wu mvogo.

Hégar.

Ane Sérai ngal Ébram anga to ye nsaka menega ambe jui na Hégar. Anga so Ijipt, ékôge nziñ ngeñ Ébram anga so afañ ete ye bule Kénan nzé inga man. Nge Hégar anga bian nya Sérai,

ane Sérai anga ya anèn ve lète nye nzuk. Ane Hégar anga mate ye ke mbil e ntô evôm ône ke bôt, emate na a yage fe bète yèn nzuk.

Ane énjèl Anyame anga kwé nye ato ôtôñ feñ, ananga sil nye evôm anga so ye vôm anga.ke. Ane Hégar anga zô na anga mate ne so ebé nya Sérai. Ane énjèl anga zo nye na, a bulege ebé nya, a wôge ke nya emam nya azô nye. Anga zô ke Hégar na a ke bie mone fam, be ke nye lé na Isméèl ; a ke tobo môt y'afan iti, a ke lelume ne nye. Nal Hégar anga bule ebé Sérai. Wèna ne so val Anyame anga ve nye mon fam, ejui die benga lé do na Isméèl.

HÉGAR A TO NTÔ EVÔM ÔNE KE BÔT.

Anyame aveñeze jui Ébram ye jui ngal.

Ngeñ Ébram anga to mimbu mewôm ébul ye mimbu ébul, Anyame anga bète kobo ne nye. Ane Ébram anga butebe asu die e metek ngeñ Anyame anga kobo ne nye. Ane Anyame anga bète nye zô na ebon bie be ke bo abi. Ananga zô nye na bevok iti be ke tobo bekomanda. Ane Anyame anga bo mage ne Ébram ye bon bie, ananga zô na a ke tobo Anyame wôa. Ananga bète yage eve bo afan Kénan etobo édôa. Ananga zô Ébram na ejui die b'énbète fe do lé na Ébram, ejui die e ke tobo Ébraham, togo na me bôa we ésa meyoñ abi. Ye nyi ngal Sérai, be tage bète lé ejui die na Sérai ; ejui die e ke tobo Séra, d'atyimele Kuma menega. Nal Anyame anga veñeze emi môa bebè. Ananga bète yage ne Ébraham ye Séra na a ke bo ve mon fam be ke nye lé jui na Aisak. Ngeñ Anyame anga manega fe kobo ye Ébraham anga bète eyô ne so ebé Ébraham.

MILÔ 18–21.

Ébraham ave beyeñ belal biji.

Ébraham anga to si mbé mba akuk wie, awôg évivié amôs. Ananga bète mis ve dege befam belal be tèbe bé ne nye. Anga yènega fe bo ananga kôt mbil ne ke bôme ne bo ve kutebe si e metek, togo na nal benga sesôm beyeñ afan ete. Ane Ébraham anga lé befam bete e wége tyin éli esi ne sie nye enzu bo ye mejim esô mebo môa.

Melu mete bôt b'énga bot dia mintyôt ane biabot melu ma ; benga wuwul mebo mebo, nge ayôm mintyôt mebo asi b'alé na sandal, benga tyetyiñede mio ye minkol. Minga bagele mebo asi ke zuk ye mekok nge bikum, nge m'énga bagele dia mebo ne so nsèlek ye ntôme ane mintyôt mi abo. Ido enga bo mvè ebé môt ngeñ anga soga fe wul ejô mbe vié evas sandal e mebo ve sô mebo ye mejim mevié. Ane Ébraham anga zô befam belal bete na anzu ye mejim esô mebo. Anga zô a ke so bo fe ye mfèma. Ane benga zô nye na a boñe ane avage zô.

Ane Ébraham anga vôle ke and'iti ebé Séra ve zô nye na a vôlege bum mfèma avôl. Ane Ébraham anga kôt mbil ve ke bi mon nyat anga to avoñ ve yui nye. Ananga noñ émak ne menyañ ne nyat enga man yamba, ve bi bio mesu môa, ane benga ji, ane Ébraham anga tèbe mdètèle béye ye bo e tyin éli eveñele bo. Benga manega fe ji ane benga tèbe ve ke éfa jal Sodom, ane Ébraham anga ke lète ne bo.

Anyame abôm Ébraham ejam a ke bo e Sodom.

Fañe bo na bi alé bo na befam, nge bôt bete belal b'émbe dia befam. Bi akwan na bebè bembe beénjèl, wèna nyimbok Jehôva. Ône sil na, Ye Anyame énye ne bo nson môt ye kobo nson môt ? Eñ, togo na ane sikele esi nyi nson môt. Ôsu ntèn Anyame bi alañ nzañ abi ejam y'aso die esi nyi ye kobo ye bôt. Wèna ne so val ébèm énèn anga so ve tobe mimbu abi ye wul esi nyi ane môt ye sé ebôt benga kekon ye wôm mimbim ; ananga wu éli eyô akal mam abé mah, ananga bète bet eyô.

Nge vane Anyame anga ke lôm beénjèl bie ejik Sodom ye Gômora. Gômora embe jal e Sodom feñ. Anyame anga ke jik milam mite mibè, togo na ebôt benga tobo iti bembe abé. Anga nyege bôm Ébraham ejam a ke bo, togo na Ébraham anga nyege

Anyame ye wôg nye, anga yegele ke ebôt bie ewôg nye. Nge ngeñ Ébraham anga wôg na Sodom ejal Lot atobo e ke jik, anga yèn ngongol, togo na anga mate na mvete Lot a ke jik. Ananga kobo ne Anyame ve zô na, Mvete bôt be ne mvè be n'iti, anga sil nye na, ye bo ke be ke wu ye bôt be n'abé? Ane Anyame anga zô na, Nge bôt bemvè be n'iti mewôm metan, m'énja dia. Ane Ébraham anga zô, Mvete be ne bo mewôm mené ne betan. Ane Anyame anga zô nye na, Be fañe ne bo awôm avoti m'énja dia jal.

Ngeñ Anyame anga mane kobo ne Ébraham anga kôt ebé nye, ane Ébraham anga bule e mba akuk wie.

Lot anyiñele beénjèl. B'azô nye na a matege.

Lot anga to si mbé nkagele Sodom ngôgase; togo na afan ete milam minga to ye minkagele mbôma, emate na ebôt b'azu ye bôt b'alume be yage so. Wèna minkagele mi minga to ye mimbé, benga du mio aluse nge ngeñ meluma. Lot anga to si mbé nkagele Sodom, ane beénjèl bebè benga so val, nge bembe nson bôt. .Bi akwan na beénjêl bete bebè benga so ne Anyame e mba akuk Ébraham. Ngeñ Lot anga yèn bo anga tèbe ebôme ne bo, ananga kutebe si y'asu die e metek. Ananga lé bo nda zie ebôm iti alu te ye sô mebo môa iti. Ananga zô bo na, Kidiase, wèna mine ke ke dule dene. Nge benga bule nye na, Koko, bi ke bôm nseñ aluse. Nge Lot anga yegele ne bo ne ke kui ngeñ benga mèm. Ane benga nyi nda, ananga tèle bo biji, ane benga ji.

Ne so val benga sil nye nge ane ye bon befam nge bon be benega ajal iti. Ane beénjèl benga zô na nge be ne, a vasege bo e Sodom, togo na Anyame avage bo lôm eja jal Sodom. Ane Lot anga kui atan ve yèn beyôm bengon biè bebë, ananga zô bo na Tèbega, mine kôt evôm nyi, togo na Anyame a ke ja ejal di. Nge b'énga yèbe dia mezô mie, ane Lot anga bule nda zie, ke bo.

Lot ba bengon bie b'amate mbil.

Wèna ngeñ kidie enga lèn, beénjèl benga zô nye na, Tèbege ô nyoñ nyingal ye bengon bie bebè, ô kel avôl, ô yage jik ye bôt be n'abé ejal di. Ane beénjèl benga bi nye ewo wie ye wo ngal

ye mo bengon bie bebè, ve vas bo ajal. Beénjèl benga vaga fe bo ajal, benga tyin bo na be tage tèbe béye nge eke ôtegetek, nge eke avôl eyi na be bo ke jik. Benga tyin fe bo na be tage dege mis mbène mvus, nge be bètega avôl nkôl eyô, evôm ndôa e ke bo ke kui.

LOT YE NYINGAL YE BENGON BIE, ÉJIK SODOM YE GÔMORA.

Jal afe enga to bé ye Sodom ye Gômora, b'alé do na Zôar, embe ôyôm jal. Ane Lot anga kwé bo ngongol na Anyame atage do ja, togo na anga nyege ke wi ne dañ eke nkôl evôm betyit bey'afan ye bôt be n'abé be ne nye yui. Ido Anyame anga bo ke ja jal ete. Ane Lot ba bengon bie benga mate mbil ye ke éfa Zôar, nge ngal anga dege mvus zie éfa Sodom, val be tateya nye zô na a tage bo nal. Ananga wu val, togo na anga dege mvus, ve veñeze akôn nku. Nge Lot ba bengon bie benga so e Zôar. Val nlô jô ô bèta ngeñ Lot anga kui e Zôar.

Anyame aja Sodom ye Gômora.

Wèna Anyame anga bo ndôa ye sulfer esikele ne so jô ye jik Sodom ye Gômora. Ananga ja mal mete mesese ne ntô ôsese ne

bôt besegese benga to emal mete ye biôm bise binga fa esi. Nge anga nyie Lot ye bengon bie ényiñ, nge ngal anga wu ne abian. Wèna ne so ntam ôsese anga ke ne wo ngeñ anga kane ne Ébraham, bi abè wôg nge anga lige ne ôbézôm y'iti.

Kidie fok enga lenega fe Ébraham anga kui ne so mba akuk wie ve dege mis éfa Sodom ye Gômora, ananga yèn ôtute w'abète nson an'ôtute tyi. Nge milam mibè mite m'énga to dia fe wi. Ane Ébraham anga yèm na Anyame éyènege dia mbèn bôt bemvè awôm e Sodom, togo na anga yage na a kaga bo yèn, wèna énjik dia jal.

Ane Ébraham anga tok val ve ke vôm afe afan Kénan b'alé na Gérar, evôm ayoñ b'alé na Befilistin b'atobo. Ane komanda Gérar anga ve Ébraham éveve mintôme ye benyat. Anga ve ke minsaka mi fam ye benega etobo ebé nye ye bo bisé bie. Ane komanda anga zô Ebraham na a tobege vômavôm a ke nyege tobo afan ete.

Aizak abiale. Ébraham atyite ne Isméèl ba nya.

Ane Anyame anga ve Ébraham ye Séra emon fam anga kage bo, ane Ébraham anga yô ejui die na Aizak. Ébraham anga to nkame mimbu ngeñ Aizak anga biale, ane ba Séra benga mvè, togo na Anyame anga ve bo mon fam. Ane mon anga vèm ; wèna ngeñ mon anga tô abi, Ébraham anga bo nye biji abi. Ane Séra anga yèn mon fam Hégar, Isméèl akwegele emon wie Aizak. Ido Séra anga wôg abé ye Isméèl, ananga zo Ébraham e tyite ne Isméèl ba nya. Nge Ébraham énga yi dia tyite ne bo, ane azô te enga bo nye nlèm abé ngeñ Séra anga zô nye na a boñe do. Ane Anyame anga kobo ne Ébraham ve zô nye na a boñe ane Séra avage zô. Ido Ébraham anga vè kidiase ve nyoñ mfèma ye mvute mejim ve ve bio Hégar nya Isméèl.

Memvute mey'afan ete benga to bikô bi tyit. Benga bo bio ye bikô bi kabe ; benga vigede bio ve tum bio n'aseñ e mefeñ fogo ve kiñ ; ezo enga lige mejim elôt iti. Ngeñ Ébraham anga mane ve Hégar mfèma ye mvute mejim ye bi nye bio étul eyô anga vas nye ye mon fam wie.

Énjèl akobo ne Hégar e ntô.

Ane Hégar anga noñ mon wie ve ke e ntô. Wèna ngeñ mejim mese menga man mvute, ke fe mefe enyu, wèna nyôl enga tek

HÉGAR ABỊ ISMÉÈL, TYỊN ÉLỊ ẸTOỌ ESI, ẠNẠNGA YỊ DỤ,

mon. Ane Hégar anga kwan na a ke wu, ananga bi nye tyin éli étok esi. Ananga ke ve tobo si ôjegejek ne mon, ananga yi du, togo na énga yi dia yèn awu mon. Ane Anyame anga wôg an'ayi, ane énjèl Anyame anga lé Hégar ne so eyô ve sil nye na, Azô ene na ebé we, Hégar ? Ane énjèl anga zô nye na, Ô tage mate, nge bôgedege mon ne so evôm abô, ô belege nye e mo

HÉGAR ANGA ZALE MVUTE YE MEJIM VE NYU MON.

mie. Ane Anyame anga lète nye étam mejim énga to val afan iti. Ananga ke ve zale mvute ye mejim ve nyu mon, ane ki enga bète bo mon e nyôl. Ne so val Anyame anga tobo ne mon, ananga vèm ve tobo e ntô, ananga wewa énige. Ane nya anga leluk nye mônega ne so afan Ijipt, evôm anga tate tobo.

Ébraham alat angom ye komanda Befilistin.

Komanda Befilistin, afan Ébraham anga to, anga yèn na Anyame anga nyege Ébraham, ato ke mvi. Ido anga so ve sil Ébraham e yage ne nye na, énlète dia èmièn nge bon bie nge bendè bie nzuk. Ane Ébraham anga mèm meyage mete. Nge anga ve komanda bizô togo na misaka komanda mivok minga man dut étam mejim misaka Ébraham minga man fak. Togo na asui d'énga lelôt dia nzinzañ afan ete ane d'abo afan dah. Bôt benga fefak metek esi ezeñ mejim ; wèna ngeñ be ke mo yèn benga bo étam, wèna étam zile éto ézôa. Benga yèn zo jam anèn, b'énga nyege dia môt mfe edute bo zo.

Nge vane Ébraham anga zô na misaka komanda mi mane nye dute étam zie. Nge komanda anga zô na ayèm dia môt anga bo nal, abè ke do wôg nzañ foti. Ane Ébraham anga tèle bon beyal mintôme zangwal vôm étam. Wèna ngeñ komanda anga yèn bo anga sil na mi abo zi val. Ane Ébraham anga zò na bon beyal mintôme mite ane nye bo anoñ mio ebo nye esimse na Ébraham énye anga fak étam éte.

Nal komanda ye Ébraham benga bo mage etobo angom. Ane Ébraham anga lé jui evôm te na Birsiba, d'atyimele na étam meyage nge soñ ; togo na val ba komanda benga yage ye kan soñ etobo angom mbèmbè. Ane Ébraham anga bé éli e Birsiba, vete ebo étam évivié. Val anga sèm Anyame. Ananga tobo afan Befilistin melu abi.

MILÔ 22–25.

Anyame azô Ébraham na a yuige Aizak. Ake bo do.

Binga lañ na Ébèl anga yui mon ntôme ve jik wo éveve ebé Anyame, Anyame nye ke anga yèn mvè ebé nye. Nôa nye ke anga jik betyit ebé Anyame ngeñ anga kôt ne so bial ntañe ; ye Ébraham èmièn anga man lôñ beolter belal afan Kénan, anga jik betyit e beolter bete.

Nge jô avoti Anyame anga kobo ye Ébraham ve lé nye na, Ébraham. Ananga yèbe na, Me nyine. Ane Anyame anga zô na, Noñ emon wie, emon akik wie w'anyege Aizak, ô keñe afan Móraia ô yuige nye iti ve jik nye ebé me e nkôl me ke we lète. Eñ, Anyame anga tyin Ébraham e yui Aizak e olter ; e yui nye ye bi nye alui ayô ye jik nye ane ntôme. Ébraham ambe bo jam ete na ? Ane yui emon wie anyege na ? Fañe bo nal Anyame anga zô nye na a boñe nal ; Ébraham anga wôg an'akobo. Anga yèm na anga yia ne bo mam mesegese Anyame a ke nye zô. Anga yèm ke na a fañe ne yui Aizak ye jik nye e olter, ke lige zôm éfe ve asu, Anyame ane ki enoñ asu te ve bète nye wôm nson an'anga tate tobo.

Ido Ébraham anga vè ôyo nkun kidiase ve tyiñede kwa e buru ve nyoñ wénya bie bebè ye lui embe nkôga ebi e olter, ye mon wie Aizak. Ananga tèbe ve ke nkôl Anyame anga zô ne nye. Ananga wul jô te ye jô avok ke kui evôm ete ; nge alu lal anga

dege eyô, ananga yèn wo ôya. Ananga zô wénya bie na Tèbega va, mine si aswé eke ôsu ; ananga zô na ba Aizak be ke bèt nkôl eyô esêm Anyame, be bète bule ebé bo. Togo na énga nyege dia be yèn an'ayui mon. Ananga lige buru ve wénya bie, nge anga noñ Aizak ne nye, ane Aizak anga babe lui. Ébraham anga noñ fe ndôa e kôbe ji, anga bèle ôkeñ ewo wie. Ane ba Aizak benga ke nsame bebè.

ÉBRAHAM BA AIZAK BENGA KE NSAM EBEBÈ.

Val Aizak énga yèm dia jam Anyame anga zô esa na a boñe, nge akal anga ke ne nye nkôl eyô. Anga yèm na b'ake jik éveve ebé Anyame, togo na benga bèle lui ejik ye zo ye ôkeñ eyui ne wo. Nge énga yèm dia na èmièn inye b'ake jik. Ido ngeñ benga ke anga zô esa na, Tate wam, degege lui ye ndôa, nge mon ntôme bi ake jik ane vi ? Ane Ébraham anga zô na, Anyame èmièn a ke ve emon ntôme bi ke jik, emo'wam.

Anyame azam Ébraham eyui ntôme, se Aizak.

Ane benga kui evôm Anyame anga zô ne nye. Ane Ébraham anga lôñ val olter, ve bi lui olter eyô. Ananga kak Aizak ve bi nye lui ayô. Ane Ébraham anga sam ewo wie enoñ ôkeñ eyui emo'wie. Nge ngeñ ete énjèl Anyame anga lé nye ne so jô, ve zô na, Ébraham, Ébraham ! Ananga yèb na, Me nyine ! Ane énjèl anga zô nye na a tage yui Aizak, togo na vane a yèma na a mate Anyame, togo na avagè mèm eyui emon akik wie éveve ebé Anyame, ngeñ Anyame avage nye yom. Ane Ebraham anga bèt mis mie ve dege, ananga yèn nôm ntôme mvus zie, nkol ô tyia

ANYAME AZAM ÉBRAHAM EYUI NTÔME, SE AIZAK.

nye milak. Anyame anga lôm wo val ejik wo éveve, se Aizak. Ane Ébraham anga noñ wo ve yui wo ananga jik wo olter eyô.

Ane Anyame anga yèn mvè ye Ébraham. Ane énjèl Anyame anga bète kobo ne nye nzañ efe ne so yô ve zô nye na, Togo na ônga wôg Anyame ye mèm eyui emon wie, Anyame a ke we ve abote. Ane énjèl anga yage ne nye na, Sendè bie be ke bo abi ane nsélek ône nsak ôsui ônèn, ône môt ke lañ. Énjèl anga zô fe nye na, Bon bie be ke bèle mbé bôt b'avine bo, ye meyoñ meya si mesese me ke nyoñ abote ebé bo. D'atyimele na Nyie Anyame anga yage elôm a ke biale ebé bendé Ébraham. Ane Ébraham ye mo'wie Aizak benga bule ebé wénya bie, ane benga bule nsame mboti e Birsiba, evôm Ébraham anga tobo.

Séra awu. Ébraham asôm soñ.

Mam mane menga lôtega fe Ébraham anga kôte e Birsiba ve Hibron. Ane Séra nga'Ébraham ambe nkame mimbu ne mewôm

mebè ne mimbu zangwal ; ananga wu wi afan Kénan. Ane Ébraham anga yô ye yi ngal. Ananga kobo ye bôt bey'afan ete ve sil bo vôm ejè Séra. Ane benga bule nye na ane nye jè e soñasoñ a ke fé ebé bo.

Afan ete embe ye mekok menèn me ne nyañkôa, bembe efak iti ane b'afak metek ; ane benga fak soñ akok iti nson ane nd'akok. Benga manega fe fak soñ, benga bigede akok edu mbé soñ. Môt a kaga wu, wèna b'avas akok ve bi mbim iti, wèna b'abète bule akok, wèna mbé ôto ndua ne ke kui ngeñ be ke jè môt mfe iti. Bôt bey'afan ete bembe anèn ngongol ézô Ébraham na a jège ngal e soñasoñ a ke fé ebé bo. Nge anga kôm soñ etobo ézie èmièn.

Fam foti inga to afan ete ato jui na Ifron, anga to y'abeñ. Abeñ ete enga to ye bili iti, wèna étun évoti énga to ye nda akok. Ane Ébraham anga kôm nda akok ite ejè ngal iti. Ido anga zô bôt na be kobega ye Ifron na ayi zo, a ke zo sôm ebé nye. Ngeñ Ifron anga wôg nal anga zô na a bamege noñ nd'akok ite éveve, se nda akok étam nge abeñ esese.

Ane Ébraham anga kutebe si asu Ifron ye befam benga to ye nye ve zô bo na a ke da nyege esôm abeñ, ayi dia do noñ éveve. Wèna Ifron anga mèm esôm abeñ ; ane Ébraham anga ve nye minkame midole mibè ésiga mfum, asôm abeñ ye bili bi mbe iti ye nda akok. Nal Ébraham anga sôm abeñ ye bili ye nda akok, wèna ne so val binga to ébie. Ananga bo nda akok ete soñ zie, val ke anga jè ngal Séra.

Ébraham alôm nsaka ezeñ menega ebé Aizak.

Ane Ébraham anga to nôm nèn, Anyame anga ve nye abote emam mesese. Wèna ngeñ Aizak anga to mon wényа, esa Ébraham énga nyege dia nye luk mônega ne so benega b'atobo afan Kénan, togo na benga sesèm biyème. Anga nyege Aizak e luk mônega ne so afan anga tate tetobo, evôm bôt b'avume ne nye be to, benga mat Anyame.

Afan ete embe ôya ne so Kénan. Ido anga lé nsaka nyamôt wie, anga bebagele ésiga mfum zie n'évele ne minjañ betyit bie, ye biôm bise anga bèle, ananga zô nye e yage ne nye na a ke ke afan ete ye so ye mônega ebé Aizak. Ane nsaka anga zô na, Mvete menega te ényèbe dia so ye me. Nge Ébraham anga zô

nye na Anyame a ke lôm énjèl ôsu wie evol nye, a ke yèn Aizak menega wi. Ane Ébraham anga zô na, nge mônega a kaga bo ke mèm eso, wèna nsaka te émbo dia ye nté e meyage mie. Ane nsaka anga yage bo ane Ébraham anga zô nye.

Nal anga noñ awôm bekamèl Ébraham, ye biôm bimvè éveve ve wul dul die afan Ébraham anga lôm nye. Ananga so bé ne jal nziñ afan ete, ve bo bekamèl bie ekutebe meboñ ajal atan bébé y'étam mejim. Afan ete benga wuwul ye bekamèl nson ane b'awul ye minkalebéñ ene. B'ababe fe biôm bin'ajit memvus môa, ne wul dul ôya ke wége. Ngeñ b'ake dule b'atate kutebe meboñ esi, enoñ biôm b'ababe mvus zôa ; wèna be kaga fe kui evôm b'ake b'abète b'abète kutebe meboñ wèna bôt b'avas memvabe môa.

Anyame abo nsaka eyèm menega anga fé.

Inga to ngeñ ngôgase, ngeñ benega ajal b'anzu la mejim étam. Ane nsaka Ébraham anga kobo ne Anyame n'a volege nye, ne so bengon bese be ke nzu la mejim, ngute mônega a ke tobo nga' Aizak. Nge nsak'ôte ambe yèm na ? Nson wi. A ke sil môt mboti ebé bo e ve nye mejim ne so amog die. Nge a kaga kobo ne nye nkobo mvè ye zô na, Nyak, me ke fe ve bekamèl bie mejim, a tobege na inye ne menega Anyame anga fé etobo nga' Aizak. Nge a kaga nye bule nkobo abé ke ve nye mejim, wèna si nye le.

Nal ngeñ anga kobo ne Anyame, moñe ngon anga to mbeñ, ato jui na Rebèka, anga so éfa jal n'amog die étul ve sikele étam mejim ve zal amog ye mejim, ananga bète bèt. Ane nsaka ônga ke mbil e bôme ne nye ve zô nye na, Ngongol, nyuge me ayôm mejim amog die. Ane Rebèka anga zô na, Nyak, me ke fe biet bekamèl bie mejim. Ananga sil amog die si ne so étul zie, ve ve fam ite mejim ; ne so val anga ke mbil étam ve biet bekamèl mejim, ane bo ke benga nyu. Ane nsaka anga sèm anto évôvô, anga vôñebe nge menega Anyame anga fé etobo nga' Aizak inye nyi, nge si nye le.

Ngeñ bekamèl benga man nyu, nsaka te anga nyoñ akene y'alo ésiga évele ne misas-e-mo mi ésiga évele mibè ve ve bio ebé Rebèka. Ananga sil nye na ane ngon nza ? ye vôm ene yèn e nd'ésa ebé nye ye bôt bie ebôm ? Ane Rebèka anga zô nye na,

Me ne ngon Bètuèl ; ananga bète zô na bi ne ye bilok ye biji bekamèl ye vôm ebôm. Ngeñ nsaka anga wôg na ane ngon Bètuèl, anga swé yèm na a vuma ne Ébraham, togo na Ébraham ambe nya ndôm Bètuèl. Ananga yèn mvè, ve butebe si esèm Anyame ye ve nye abote togo na anga vol nye eyèn bobenyañ ésa benga tobo ôya.

Léban anyiñelé nsaka Ébraham e nda zie.

Ane Rebèka anga lige nsaka ve ke mbil ajal ebôm nya emam mese mal. Anga to ye ndôm ejui die na Léban. Ngeñ anga wôg emam kal anga bôm ye yèn akene y'alo ye misas-e-mo, anga kui mbil ne so jal eke bôme ne fam ite, ve kwé nye atèle ye bekamèl bie étam mejim. Ane Léban anga zô nye na a keñe ne nye e nda zie ; amana zo kôm ebé nye, ye vôm bekamèl be ke bôm. Ane fam ite anga ke ye Léban. Ane Léban anga vol nye etyi minkol bekamèl, ananga ve bilok ye biji e bekamèl. Ananga ve fam ite mejim e sô mebo ye mebô bôt bembe ne nye. Ne so val benga tèle biji asu nsaka Ébraham eji. Nge anga zô na énji dia ve atate bo bôm ejam anga so do afan dôa.

Ananga zô na ane nsaka Ébraham. Anyame a mana ve Ébraham abote anèn, a bôa fe nye fam ndèn. Anga ve nye mintôme ye bekabe ye benyat abi, y'ésiga évele ye mfum abi, ye bekamèl ye beburu abi ; a va a fe nye mon fam. Ane nsak'ôte ônga zô na Ébraham a mana ve biôm bie bise ebé emon wie Aizak. Ananga zô bo na Ébraham anga lôm nye afan dôa ezeñ menega ebé Aizak. An'avage so étam mejim ejô te, ve kwé Anyame ngongol na a boñe nye eyèm menega a ke tobo ngal Aizak. Anga kwé ngongol na menega te a kobege ne nye nkobo mvè ngeñ a ke nye zak abé mejim enyu wèna a ke yèm na inye le. Ananga zô na ngeñ anga kobo y'Anyame nal, degege, Rebèka anga so. Ananga zak nye mejim, ane Rebèka anga kobo ne nye nkobo mvè ye zô na, Nyak, me ke fe biet bekamèl bie mejim.

Ane nsaka anga sil bo nge be ke ke nye Rebèka eke ne nye etobo nga'Aizak, nge koko. Benga yèbe nye ve zô nye na, Anyame inye anga bo mam mese mane, Rebèka a keñe. Ngeñ nsaka anga wôg nal anga yèn mve ve butebe si ne sèm Anyame. Ne so val anga kul biôm bimvè, ésiga mfum y'ésiga évele ye bibote bimvè, ve ve bio Rebèka. Anga ve fe nya Rebèka ye

ndôm biôm éveve. Ananga ji ye nyu, inye ye befam benga to ye nye, ane benga bôm val nda Léban alu te.

Rebèka ake ba be nsaka Ébraham.

Ngeñ benga vè kidiase nsaka Ébraham anga yi noñ Rebèka ye bule afan die Kénan. Nge nya ne ndôm b'énga nyege dia kane ne nye avôl nal. Benga zô na, Tobege ne bie ayôm melu, mbèn

REBÈKA AKE BA BE NSAKA ÉBRAHAM.

awôm, wèn'ô ka. Nge nsaka anga kwé bo ngongol na be tage kam ne nye togo na Anyame anga vol nye ebo ejam ésa anga lôm nye ; ido ayi jige bule ebé ésa. Ane benga zô na, Bi ke lé Rebèka, bi sil nye. Ane benga lé nye ve sil nye na, Y ô ke ke ne fam nyi ? Ananga zô na M'ake. Ane benga lôm Rebèka ne menega anga bo bisé bie, ane benga bèt bekamèl eyô ve ke ba be nsaka Ébraham afan die.

Aizak aluk Rebèka.

Ane benga so afan Kénan. Anenga to ngôgase ngeñ nlô jô w'ajim, ngeñ benga so evôm Aizak ambe. Val Aizak anga ke ntô ngôgase étam esimse nlèm iti. Mvete anga simse nge nsaka wie a ke vôl so, ye nge Anyame avage nye vol eyèn menega a ke tobo ngal wie. Anga bètega fe mis eyô, ananga yèn bekamèl b'anzu. Ngeñ benga zile bé, Rebèka anga yèn Aizak, ananga sil nsaka na, Nza fam ele z'anzu bôme ne bie e ntô ? Nsaka anga zô nye na Aizak. Ananga noñ aveles ve vis asu die. Ane Aizak anga so ne nye mba akuk nya anga tetobo, togo val nya a wua. Ananga nyoñ Rebèka, ananga tobo ngal wie ; ananga nyege nye.

Ane Ébraham anga ve biôm bie bise ebé Aizak. Wèna ngeñ anga to nkama mimbu ye mimbu mewôm zangwal ye mimbu mitan anga wu. Ane benga jè nye nda akok anga sôm ebé Ifron, evôm benga jè Sèra ngal wie.

Rebèka abie bon befam bebè.

Ébraham anga waga fe, Anyame anga lète Aizak mvè ye ve nye abote. Ananga ve Aizak ye Rebèka bon befam bebé bembe mi na Jékob ye Iso. Iso ambe nya môt, wèna Jékob moñe. Ngeñ melu me kôa emon fam ôsua anga biale inye anoñ éyige n'abote ésa, inye ambe nzôe bon bevok besese ambe ke ne ki ne dañ bo. Wèna ngeñ ésa a ke wu, inye a ke noñ bedole be miañe ye betyit ye biôm ésa a ke lige abi ne dañ bon bevok, togo na inye an'ôsua mon. . Iso inye ambe ôsua mon Aizak, ido anga noñ éyige.

Iso asôm éyige nya-môt zie.

Ngeñ Iso anga bo mon wényа anga bo ésé mvène eyui betyit afan iti, wèna anga seso ye betyit ebé ésa, togo na anga nyenyege aji bo. Nge Jékob anga tetobo ajal e bagele mintôme ésa. Ane

jô avoti Jékob anga yam meyage, wèna Iso anga nyi ne so afan iti ambe mvène, nyôl ento nye ntega ye nze, ananga yom Jékob eve nye meyage mete. Ane Jékob anga zô nye na a ke mèm ve nge Iso a kaga mèm sôm éyige nya-môt zie ne nye. Ane Iso, togo na nyôl embe nye ntega y'ôkon, anga zô na, Menga ke wu, éyige zi z'énbo dia me jam ; ido anga sôm éyige nya-môt zie ebé Jékob, ane Jékob anga ve nye meyage.

Milô 26–31.

Befilistin b'alète Aizak abé.

Nzé enga to afan Kénan. Ane Aizak anga ke mitok afan Gérar, vôm vok ésa Ébraham anga ke mitok mimbu mvus ngeñ jal Sodom enga jañ ne ndôa. Wèna ngeñ Aizak anga so e Gérar, Anyame anga kobo ne nye ve zô nye na a tobege aboñ, ane Anyame anga zô na a ke nye ve abote. Ane Aizak anga mia fes e mebeñ, wèna ngeñ enga vèm biji binga dañ abi, ke fe yèm, togo na Anyame inye anga bo biji ebo abi ebé nye.

Ane Anyame anga bo nye kuma ndèn ye ki ndèn. Anga ve nye minjañ mintôme ye bekabe ye betyit bevok abi ye misaka abi. Nge bôt b'alé na Befilistin benga tobo e Gérar, b'énga nyege dia yèn nye ato ye ntam abi ne dañ bo, benga yèn nye nzok, benga kôm minjañ betyit anga bèle. Ane komanda y'afan ete anga so ebé nye ve zô nye na a kôtege ebé bo.

Ane Aizak anga kôt wi ve tèle mba akuk wie e njege-si Gérar. Ananga kwé bitam mejim ésa Ébraham anga fak ngeñ anga tobo e Gérar, nge Befilistin benga man zal bio nelut ne metek, mejim ke fe kui. Ane Aizak anga vas metek e bitam bite. Ane misaka mie minga fak mféfé étam, nge bôt benga bebagele betyit afan ete benga so ve zô na, Bie bi n'étam éte, ane benga yuiane, ane benga noñ zo. Benga bo fe nal y'étam éfe Aizak anga fak. Ananga ke vôm afe ane misaka mie minga fak étam éfe wi ; wèna bôt bete b'énoñe dia fe étam étam éte ebé nye. Ne so val. Aizak anga ke mitok e Birsiba, evôm ésa Ébraham anga fak étam iti. Ane Anyame anga kobo ne Aizak aluse ve zô nye na, Ô tage mate, togo na me ke tobo ne wèni e bagele wèni ye ve we abote. Ane Aizak anga lôñ olter ve sèm Anyame, ananga lôñ nda akuk zie val.

Komanda Befilistin ayi lat angom ne Aizak.

Ane komanda Befilistin anga kôte ye so Gérar ye bemvi bie bebé eke yèn Aizak. Ane Aizak anga sil bo na Zi mine so bo ebé me, evôm mine nga vin me ne tyite ne me afan dene? Ane benga bule nye na, Bi ayi na ô yage ne bie na w'énlète dia bie nzuk, ô ke tobe ne bie mvogo; togo na bi ayèn emam memvè mese Anyame abo we na Anyame ane mvi zie. Ane Aizak anga lète bo mvè, ananga kôm biji ebé komanda ye bôt bembe ne nye, ane benga ji ne nyu ane benga bôm val alu ete. Ane Aizak anga yage na énlète dia bo nzuk; ane bo ke benga yage nal. Nal Aizak ye komanda benga bo mage. Ane komanda ye bot bie benga bule afan dôa.

Ane misaka Aizak minga fak étam e Birsiba. Ane benga so ebé nye ve zô na, Bi yèna mejim. Benga yèn mvè, togo na ngeñ fok mejim membe ôya esi, wèna benga fak ôya ébèm énèn eyèn mejim.

Ane Iso monenyañ Jékob, ngeñ anga to mimbu mewôm mené, anga luk bengon bey'afan Kénan bebé. Nge ésa ba nya benga yèn abé togo anga bo nal; togo ebenega Kénan benga sesèm biyème.

Jékob aduk Aizak, adute abote Iso.

Ananga bo na ngeñ Aizak ambe nôm, mis mie minga to njim ke fe yèn, anga lé Iso ve zô nye na a noñe mbéñ wie ye bibè bie, a keñ afan iti eyui mvul; ye yam nye tyit ete ayam ada nyenyege a sole ye zo ebé nye, wèna a ke ji; wèna nlèm wie ô ke nye ve abote ngeñ abè wu. D'atyimele na a ke sil Anyame etobo ne nye mvè, a ke bôm fe Iso ebiôm a ke bèle ngeñ ésa a ke wu. Togo na Aizak anga yi tate ve Iso abote val abè ve Jékob, ye ve nye biôm bi ne mvè togo Iso inye mbe ôsua mon fam. Ane Iso anga ke afan ezeñ mvul ésa anga zô nye zo.

Nge Rebèka anga wôg mezô Aizak anga kobo, nge ényegege dia, togo na énga nyege dia na Iso inye a tatege noñ abote, fañe bo na inye n'ôsua mon. Ido ngeñ Iso anga ke mvène afan iti, anga zô Jékob na a keñe njañ mintôme ve bi bon be ntôme bebé. Anga soga fe ne bo, ane Rebèka anga yam ayam mvè, biji bite binga fôn ane mvul Aizak anga nyenyege ji. Ane Rebèka anga bot Jékob mengo iso e nyôl zie, ve zô nye na, Keñe ve éso biji, ô zôge nye na ône Iso.

Ane Jékob anga ke lète ésa biji nya anga yam. Ane ésa anga sil na ône nza. Ane Jékob anga zô na, Me ne Iso, me sôa ne tyit ôvage zô me zo. Aizak ambe njim, ke yèn. Anga sam emo mie ve bole Jékob e nyôl, anga yèm mengo Iso ananga yèbe na Iso ele ; ido anga ji biji ve ve Jékob abote. Enga to azô abé ebé Jékob ebo nal y'ebé nya evol nye. Togo na, fañe bo na Iso anga man sôm éyige nya-môt ebé Jékob, Jékob énga yia ne duk ésa.

Iso awôg ôlun akal abote die.

Ananga bo na ngeñ Aizak anga mana ve Jékob abote, Iso anga nyi nda ne mvul avage yui afan iti. Wèna Aizak anga sil na, Ône nza ? Ane Iso anga zô na, Me ne Iso ôsua mon wie. Ane Aizak anga vôñebe ye mate ananga nyañebe anèn. Ananga sil na Nza vage tate so va ne biji ye noñ abote die ? Ane Aizak anga yèm na Jékob inye anga tate so, ananga bôm Iso na, Mon nyañ wie inye atate so ye noñ abote die. Ane Iso anga yèn nzuk nèn ve yi du ne kiñ ndèn, ve kwé ésa ngongol na a vage ke nye abote. Ane Aizak anga ve nye abote. Nge val anga tate yage mam mvè ebé Jékob, ido vane émbe dia fe ne ki ebète noñ mage mete ebé Jékob. Ane Iso anga vin Jékob ejam anga bo nye. Ananga zô nlèm wie na, Tate anto nôm, a vie wu, wèna me yuia Jékob. Togo na Iso émbe dia môt mvè, énga nyege dia Anyame.

Jékob ake mbil emate monenyañ.

Sétan a kaga koñ môt mvè ebo jam en'abé, a kaga do bo, wèn' aveñeze nlèm wie asil Anyame e jam nye, wèna avek etobo sôsôwe. Nge môt abé a kaga bo jam en'abé, aveñeze dia nlèm ye sil Anyame ejam nye, nge a bètega fogo bo abé ne ke ôsu. Fañe bo Jékob anga bo abé ngeñ nyi, ôsu anga veñeze mvè. Anga nyege ye bo bisé Anyame ébèm ése anga tobo ényiñ. Ane Anyame anga zam nye abé die anga bo. Nge Iso énga mèm dia zam Jékob ; anga zô na a ke nye yui ngeñ ésa wôa o ke wu. Ngeñ Rebèka anga wôg nal anga lé Jékob ve zô nye na a keñe tobo afan anga so e nda ndôm Léban evôm Iso ane bo ke nye yèn.

Ane Rebèka anga zô na bônega Kénan b'abo nye nzuk nèn, togo na val Iso val a luga bebé. Ane Rebèka anga sil na ényiñ zie éke yèn na, Jékob nye ke a kaga luk menega Kénan ? Ane

Aizak anga bète lé Jékob ve bète nye ve abote ve zô nye na ataga luk menega y'ayoñ Kénan, nge a luge ngon Léban foti. Ane Aizak anga yage ne Jékob, ananga kôte ne so nda ésa ve ke afan nya anga ebé nya-ndôm Léban.

Anyame anga kobo ne Jékob e ndèm.

Ngeñ anga wul anga kui evôm awéga aluse, togo val jô enga jim. Ananga toge mekok e mekok membe evôm ete ve bi nlô

ANYAME ANGA KOBO NE JÉKOB E NDÈM.

wie eyô nson ékinege. Ananga yèm ndèm, ane degege, ékase é tèle metek é bème ejô, ane degege, beénjèl Anyame b'abèt ne sikele iti. Ane degege, Anyame anga tèle ékase eyô ; ananga kobo ne Jékob na, a ke ve afan Kénan ebé nye y'ebé bendè bie, bendè bie be ke tobo abi. Ane Anyame onga zô na a ke bagele Jékob vôm ôsese a ke wul ye bète bule ne nye e Kénan.

Ane Jékob anga vè ôyo kidiase, ananga mat'anèn, togo na Anyame anga kui val ekobo ne nye e ndèm. Ananga yô vôm ete

na Bètèl, d'atyimele na Nda Anyame. Ananga sèm Anyame. Ane Jékob anga yage ne Anyame, a kaga nye bagele ye ve nye biji eji ye biôm ebot ne bagele nye ne so minzuk a ke yèn, ye bète bule ne nye mvogo nd'ésa, a ke nye wôg ; wèna a ke nye ve, ne so biôm bise a ke kus, ésiga évele y'ésiga mfum ye betyit, a ke nye ve évoti awôm esese a ke kus. Jékob émbe dia ne ki eve biôm bite e mo Anyame èmièn. Nge a ke vol akukut ye mingekon ye lôñ beolter ye jik betyit ebé Anyame, wèna eke tobo nson voge ane ave biôm bite e mo Anyame.

Jékob ayèn Rétyèl ngon Léban.

Ane Jékob anga ke dule die ve kui Karan evôm Léban anga tetobo. Anga yèn val étam mejim, ane minsame mintôme milal minga bô si étam feñ, ye bôt benga bagele mio. Nge akok anèn enga bute étam eyô. Nge ngeñ minsame mintôme mise minga sula ne so evôm benga ji, bôt bete benga sôkele akok étam. Wèna benga nyue mintôme mejim, ve bule akok étam ayô.

Ane Jékob anga sil ebôt b'abagele mintôme ejal dôa. Ane benga zô na b'atobo e Karan. Ananga sil bo na, Ne mine ayèm Léban ? Benga yèb na Eñ, bi ayèm nye. Ananga sil bo na Y'ane mvogo ? Ane benga zô na, Ane mvogo ; degege, emon mônega wie Rétyèl anzu ye mintôme. Ngeñ benga kekobo, ane Rétyèl anga sia ne mintôme ésa, togo inye anga bagele mio. Ane Jékob anga sôkele akok ne so étam mejim ve nyue mintôme Rétyèl mejim. Ane Jékob anga sôm Rétyèl ane benga late menyu. Ane Jékob anga bôm Rétyèl na a vuma ne nye, ane mon soñe Rebèka. Ane Rétyèl anga ke mbil ve ke bôm ésa fwé.

Jékob ayéñ ekus beyal bie bebè.

Ngeñ Léban anga wôg na emon kal zie Rebèka a sôa, anga ke mbil ebôme ne nye ve wue ne nye ve late menyu, ananga so ne nye e nda zie. Ane Léban anga kobo ne Jékob mvè. Ane Jékob anga bôm nda zie ngon foti. Ane Léban anga sil nye na, Ô ke yi ôba na, ô kaga tobo ne me va e bagele betyit bam ? Léban anga to ye ngon mfe, ambe jui na Lia ; nge Rétyèl anga to mbeñ nèn ne dañ Lia. Jékob anga nyege Rétyèl, ane Jékob anga zô Léban na a ke tobo ne nye eyéñ nye mimbu zangwal, a kaga nye ve Rétyèl etobo ngal. Ane Léban anga mèm. Ido Jékob anga

yéñ ebé Léban mimbu zangwal ejam Rétyèl. Nge énga yèn dia val ébèm énèn, togo na anga nyege Rétyèl anèn. Nge ngeñ mimbu mite minga man, Léban énga mèm dia ve Jékob Rétyèl, togo na Rétyèl iny'anga to mesugese. Anga ve nye Lia. Ananga zô Jékob na a bètege yéñ mimbu mife zangwal ejam Rétyèl. Ane Léban anga zô na togo na éyèm y'afan dôa na nya-môt inye a tetate ke aluk ôsu. Nal Jékob anga tobo ve bète yéñ mimbu mife zangwal ejam Rétyèl. Ananga luk Lia ye Rétyèl bebé ; ane Anyame anga ve nye bon befam.

Jékob ayéñ ekus betyit.

Ne so val Jékob anga sil Léban na ayi ke ye beyal ye bon bie afan die èmièn e Kénan. Togo na anga yi ke yèn vete ésa ye nya be ngene énviñ ; anga simse ke na val ébèm éto énèn, vete Iso a ke nye jam abé anga bo nye, ngeñ anga dute nye abote die.

Nge Léban énga nyege dia ligi Jékob e ke afan die. Anga zô na a yèna na Anyame a va nye abote togo na Jékob a tobo ebé nye. Ananga sil Jékob na, Ng'ôba ône mèm ebète tobo ne me ? Ane Jékob anga zô nye na a kaga nye ve betyit bevok e betyit anga bebagele, nye a ke tobo ne nye e bagele betyit bie. Ido Léban anga ve Jékob betyit bevok, ane Jékob anga bète tobo e bagele betyit Léban. Wèna Jékob anga tobo ye mintôme ye bekabe bie èmièn. Nge énga fufule dia bo ye betyit Léban ; embe dule ye melu melal ne so evôm betyit Léban benga to ne ke kui evôm betyit Jékob bembe. Ane minjañ betyit Jékob minga bo abi ; ido aboñ enga lôtega fe, anga bo kuma ndèn. Ebon befam bie benga bebagele betyit bie. Ane Jékob anga to ye misaka mi fam ye misaka mi benega ye bekamèl ye beburu.

Jékob ake afan Kénan.

Nge jô avoti Jékob anga wôg bon befam Léban b'asok nye. Benga zô na, Jékob a mana va biôm bise binga to ebé tata wah, akuma di esese anga nyoñ do ne biôm binga to ebé tata wah. Ane Jékob anga yèn na asu Léban émbe dia fe mvè ebé nye an' enga to melu metôl.

Ane Anyame anga kobo ne Jékob na a bulege afan bésa bie, afan Kénan, evôm Ébraham mvam zie anga tobo ngeñ ambe énviñ ye vôm ésa Aizak a tobo. Ane Anyame anga zô na a ke

tobo ye Jékob ye bagele nye ne so minzuk. Ane Jékob anga lôm ve lé Rétyèl ye Lia enzu e ntô ebé nye, evôm nsame mintôme mie minga to. Anga yi kobo ne bo wi, evôm Léban ane bo ke wôg mezô ane kobo. Ngeñ benga so anga zô bo na, Ésa wene éngene degege fe me mis mvè, ananga dege melu kôa, ye fe na Anyame a zôa nye na a bulege afan Kénan. Ane Rétyèl ba Lia benga zô nye na a boñe ane Anyame avage nye tyin.

Ane Jékob anga kôm dule eke. Anga bèt beyal bie ye bon bie e bekamèl eyô, anga toge betyit bie besese ye biôm bie bisese, ananga sum dule ye ke afan Kénan. Nge val Léban a kôteya ye ke kik mintôme mie mimviot ; nal énga yèm dia ngeñ Jékob anga ke, togo na Jékob anga soli nye azô te. Nge alu lal benga bôm Léban na Jékob a tyia. Wèna Léban anga noñ bôt ve ke ebéye nye mvus. Vete anga wôg abé e nlèm, anga yi nye ke bo jam. Nge aluse Anyame anga kobo ye Léban e ndèm na, a tage bo Jékob jam, nge kobo ne nye nkobo abé. Ane Léban anga kôa ne Jékob alu zangwal, togo na val Jékob a ka ôya ônèn, anga dal ôsui ve lôt afan anèn ye ke kui nkôl b'alé na Gilead. Val Léban anga kôa ne nye.

Jékob ye Léban b'abo mage.

Jékob anga man lôñ mimba mekuk e nkôl, wèna ngeñ Léban anga so anga lôñ ke émie val. Anga sil Jékob akal anga tyi do asué ve ke ye Rétyèl ye Lia ye bon bie, ke nye bôm. Ane Léban anga zô na Jékob énga yèbe dia nye eve bon bie abote ye zi ? Ane Jékob anga zô nye na Menga tyi aswé togo na menga mate na ô yage noñ Rétyèl ye Lia, ô kaga yèm na m'ake. Nge Jékob énga nyege dia togo na Léban anga nzu obéye nye, ido anga sil nye akal anga béye nye do. Ane Jékob anga zô na anga mana yéñ ne Léban mimbu mewôm mebé e bagele mintôme ye bekabe bie. Anga bagele bo atan amôs y'aluse, ngeñ avô ye ngeñ ayôñ. Ananga zô na, nge vane, nge ke Anyame étobo ne nye ye vol nye, ve anga kôt nda Léban momo, ke zôm, ke ôba bisé bisese anga bo Léban.

Ane Léban anga kobo nkobo mvè ebé Jékob ve zô nye na, Ebenega bie ye bon bie me ta bo ane ébam mèmièn, me vogedia bo bo jam en'abé. Ido bi boñe angom, bi bo mage nzañ biaba. Ane benga noñ mekok ve kôa mo angunege evôm te, e tobo

ndèm, ane benga yage ebo angom mbèmbè, angunege te eke tobo val mbèmbè, ebo bo esimse mage benga yage, wèna be ke bule mvogo, ke fe lume n'ébèle.

Ane Jékob anga lôñ olter, anga jik betyit ebé Anyame e nkôl Gilead. Wèna inye ye Léban ye befam bembe ne nye benga ji mfèma sesane, ane benga bôm alu te nkôl eyô. Kidiase Léban anga vè ôyo, ananga yage ye lat menu ye ve Rétyèl ye Lia ye bon bôa abote ye bule e nda zie.

MILÔ 32–36.

Jékob a ke bôme ne Iso.

Ane Jékob anga kôt e Gilead, ananga ke dule die éfa Kénan. Ananga bo na ngeñ anga ke, beénjèl Anyame benga bôme ne nye. Ane Jékob anga lé bo na bisos Anyame. Vete Anyame anga lôm bo ebagele nye e dule die. Wèna ngeñ anga zile bé ye vôm monenyañ Iso anga to, anga lôm bôt ebôm monenyañ na, anga tobo ne nya-ndôm Léban ne ke kui ngeñ te, abèle fe benyat ye beburu ye betyit abi ye misaka mi fam ye misaka mi benega abi. Jékob anga zô na alôm bôt ebôm Iso mam mete eyi na Iso abo ke ya ne nye ; togo na Jékob anga mate Iso. Fañe bo mimbu minga to mewôm mebé ave Jékob anga duk ésa yé dut monenyañ wie Iso abote die, anga simse abé die anga bo, enga bo nye emate.

Ane bôt Jékob anga lôm benga bule ebé nye, bo na, Iso anzu bôme ne we ne minkame be-fam miné. Ane Jékob anga ko woñ anèn. Ananga kane bôt bese benga to ne nye, ne mintôme ne benyat ne beburu ne bekamèl, ve kane bo minsame mibé. Anga zô na nge Iso a kaga so ebé nsame mboti eyui bo, wèna nsame mbok ô ke tyi ye ke mbil.

Ane Jékob anga kobo ne Anyame na a nyige nye ne so emo monenyañ Iso, togo na anga mate vete Iso a ke yui èmièn ne beyal ne bo'bie. Jékob anga zô na Anyame a bôa nye mvè ndèn; togo na ngeñ anga kôt e Kénan mewôm mimbu mebé mvus, émbe dia ne zômazôm fogo ve ntum anga bèle ewo wie. Nge vane anga bule ne minsame minèn mibé bôt ye betyit. Ngeñ ete ambe ôkukut nge vane Anyame a bôa nye kuma.

Ane Jékob anga bôm vôm ôte alu te. Ananga toge betyit bie bevok ve lôm bio éveve ebé Iso ; minkama bekabe mibé ne

mewôm mebé, minkama mintôme mibé ne mewôm mebé, bekamèl mewôm melal ne bon bôa, mewôm beyal benyat mené beyôm ke awôm avoti, beburu mewôm mebé ne bon bôa. Nge énga lôm dia bio bise nzañ foti; anga kane bio minsame minsame. Wèna ngeñ Iso anga yèn nsame ôsua ye sil môt azôe ye nsame na Nza ne betyit bane ? b'ake vi ? môt ete ake nye zô na Be ne biôm nsaka wie Jékob, avage bio lôm tata wam Iso éveve. Ananga tyin minsame misese e kobo azo vogo ngeñ Iso a ke bebôme ne bo, ne ke kui ngeñ Iso a ke man yèn minsame mise. Jékob anga lôm bio ebé Iso eyegele ne nye eyi na Iso abo ke nye siñ nge lète nye nge beyal nge bon bie nzuk, nge edute nye betyit bie.

Énjèl asiñe ne Jékob.

Ane Jékob anga vè ôyo aluse, ananga lôm bônega bie bebé ye bon befam bie awôm ye mboti e kinig'ayat nlo mbe val, ananga lige étam. Ane fam inga so ebé nye ve siñ ne nye eyi nye kwé, ane Jékob anga siñ ne nye. Ane benga siñ ne kui kidie enga lèn. Wèna ngeñ fam ite anga yèn na adañ dia Jékob, Jékob nye ke ke ku si ato ki ndèn, anga tyin nye akan, ane bives binga señeze, ane Jékob anga bo y'éyèm abo.

ÉNJÈL ASIÑE NE JÉKOB.

Ane môt ete anga zô na, Sisege me, togo kidie lèna. Nge Jékob anga zô na, M'asise dia we fogo ve ô tate me ve abote. Ane môt ete anga zô na Ô ne jui ne nza ? Ananga zô nye na, Jékob. Wèna môt ete anga zô na, Ejui die b'énbète fe lé do na Jékob, nge be ke we lé na Isréèl, d'atyimele na Komanda Anyame. Anga veñeze ejui Jékob

JÉKOB ABOME NE ISO.

togo na Jékob anga siñ ne nye ébèm énèn, ye yi noñ abote ebé nye. Togo na môt ete anga to môt vogo anga bôm Èbraham na a ke ja Sodom ye Gômora. Môt ete anga to Anyame. Ane Jékob anga sil nye na, Ngongol, tuge me ejui die. Nge Anyame anga zô nye na, W'asil me ejui dam ne zi? Ane Anyame anga ve Jékob abote evôm ôte. Ane Jékob anga zô na, Me yèna Anyame, ananga yô evôm te na Pènièl, d'atyimele na Asu Anyame; Jékob anga zô na, Togo na me vage dege Anyame asu asu. Ngeñ anga dal ôsui nlô-jô nga tôle; ananga bo y'éyèm akan evôm Anyame anga mañebe nye.

Jékob abome ne Iso.

Ane Jékob anga bèt mis eyô ve dege, ananga yèn Iso anzu ne minkama befam miné. Ananga toge bon befam bie awôm ye mboti ve kane bo ebé Rétyèl ye Lia y'ebé misaka mi benega mibé, eyi na be nzu bo ebé Iso ngeñ a ke zile bé ye bo, Nge Jékob èmièn anga ke ôsu étam ebôme ne monenyañ. Anga ke abutebe si nzañ zangwal ne ke kui monenyañ ambe. Wèna ngeñ Iso anga yèn nal anga ke mbil ebôme ne Jékob. Ananga wua ne nye ve ku kiñ zie ye late menyu. Ane bo bebè benga yi.

Binga tate lañ na ngeñ Anyame anga zô Jékob ekôte nda Léban, anga yage ne nye na a ke tobo ne nye ye bagele nye ne so minzuk. Bi yèna fe ane Anyame anga bagele mage anga yage ne Jékob. Togo na, jam ôsua, énga mèm dia Léban ekobo nkobo abé nge lète Jékob nzuk. Wèna vane anga bo Iso monenyañ Jékob, anga ya anèn anga yi nye yui, anga bo nye ekobo nkobo mvè ye Jékob ngeñ benga bôme, ye so mbil ewua ne nye ne late nye menyu ye yi.

Iso anga yènega fe benega ye boñe, ananga sil na, Benza ba be ne ye we? Ane Jékob anga zô na Ebon Anyame anga ve nsaka

wie. Ane Lia ye Rétyèl ye misaka mi benega ye boñe benga zile bé ve kutebe si asu Iso. Ane Iso anga sil Jékob na Minsame betyit benga bôme ne me, nz'ônga lôm bo ? Ane Jékob anga zô na anga lôm bo éveve ebé nye eyi nyoñ ngongol emis mie. Ane Iso anga zô na, Mone jañ, me ne nkôga, bagelege biôm bie e nyôl zie wèmièn ; togo na Iso anga to ye betyit bi'èmièn abi. Nge Jékob anga zô na, Ngongol, nyoñ biôm biam biveve. Ananga yegele ne nye ye ke kui Iso anga mèm ve noñ.

Jékob akui afan Kénan.

Wèna Iso anga yi na Jékob a keñe dule die ke fe tèbe vôm ete. Iso anga zô na, a kaga bo nal, wèna a ke ke ba nye. Nge Jékob anga zô Iso na ebon bie be ngene boñe ye ntega ; ye betyit bie ke b'ake ôtegetek, nge be kaga wul ôya nge da wul mbène jô ovoti, wèna abi ebé bo be ke wu. Ananga kwé Iso ngongol na a keñ ôsu, ane Jékob anga zô na a ke nye bé mvus ôtegetek nson ane boñe ye betyit be ne ki nzôñebe dule.

Ane Iso anga yi nye lige ye befam bevok evol nye bèle betyit, ye vol nye nge bezu be kaga nye lète nzuk e nzèn. Nge Jékob anga zô na, ayi dia bo. Ido Iso anga yage ne nye ve ke e jal die. Iso anga keña fe ane Jékob anga wule dule die ne ke kui ngeñ anga kui evôm b'alé na Sekot ; val anga sim ve lôñ betyit bie mimba. Benga lôñ mimba mite ye metèm bili. Ngeñ betyit bie benga mane wége Jékob anga kôt e Sekot ve so afan Kénan.

Jékob alôm olter ebé Anyame e Bètèl.

Ane Anyame anga kobo ne nye ve zô nye na a bètege ye ke Bètèl, ye lôñ olter wi. Bètèl ene vôm Jékob anga yèm ndèm ye yèn ékase é bèt e jô, beénjèl be nèmege bèt ye sikele iti. Anyame anga yage ne nye e ndèm te na evôm ôse a ke ke a ke wule ne nye ebagele nye ye bule nye e Kénan. Ido vane Anyame a sôa ne nye. Efañe bo na mimbu minga mana lôt mewôm mebé y'ôsônebe ave anga kôt, Anyame anga bagele nye ébèm ète èse ve sukele so ne nye mvogo afan die èmièn. Ane Anyame anga zô Jékob na a keñe vôm anga yage ne nye, eval a lôñ olter ebé Anyame.

Ane Jékob anga zô Rétyèl ye Lia ye bon befam bie na, Mbètege e Bètèl, me ke lôñ olter ebé Anyame wi. Ananga bôm bo

ngongol ye mvè Anyame anga lète nye mimbu abi mvus ngeñ anga to ye nzuk, ngeñ anga ke mbil ne mate mone nyañ Iso ; y'abagele Anyame anga bagele ngeñ ete esese menzèn anga wuwule. Ane Jékob ye benega bie ye bon befam bie benga wule ye ke éfa Bètèl. Mal abi menga to afan benga lôt, nge Anyame anga bo bôt benga tob'iti emate, nal b'énga bo Jékob nzuk. Ananga kui e Bètèl inye ne bôt bese bembe ne nye, eval anga lôñ olter ye jik betyit ebé Anyame.

Anyame abète kobo ye Jékob, ye ve nye abote.

Ane Rebèka nya Jékob ambe ye nsaka menega Rebèka anga so ne nye ebagele nye, ngeñ anga so afan Kénan ngeñ anga so eluk Aizak, ato jui na Dèbora. Wèna Dèbora anga wu, ane benga jè nye e tyin éli e Bètèl.

Ane Anyame anga kobo ne Jékob ye ve nye abote. Ananga bète nye zô na, ejui die be tage do bète lé na Jékob, nge ejui die e ke tobo na Isréèl. Ane Anyame anga zô ke nye na a ke ve afan Kénan ebé nye y'ebé bon ye bendè bie ngeñ a ke wu, bendè die be ke bo abi, bevok be ke tobo bekuma. Ngeñ anga man kobo ye Jékob Anyame anga bule eyô. Ane Jékob anga tèle akôn akok e Bètèl, evôm Anyame anga kobo ne nye eyi na be simsege evôm Anyame anga kobo ne nye.

Awu Rétyèl.

Ane Jékob anga kôt e Bètèl ve so bé ye Bètlehèm. Ane Anyame anga ve nye mon fam mfe, ejui na Bènjamin. Nge Rétyèl nya mon anga wu bo ke kui e Bètlehèm ; ane benga jè nye nzèn. Ane Jékob anga tèle akôn e soñ zie elète evôm benga jè nye. Akôn ete enga tèle val mimbu misese.

Awu Aizak.

Mam mane menga lôtege, ane Jékob anga so e Hibron vôm ésa anga tobo ; togo na Aizak esa Jékob ngeñ ete val a ngen énviñ. Fañe bo na enga to ébèm énèn ave abo nôm ye njim ye ngeñ anga lôm Iso eyui tyit eyi nye ve aboté togo na anga kwan na a via wu,—fañe bo nal Anyame anga bagele Aizak énviñ ye ke kui ngeñ Jékob anga bete so. Nge ngeñ Jékob anga soga fe ye ngeñ Aizak anga to nkame mimbu ye mewôm ñwam, anga wu. Ebon

bie Jékob ye Iso benga jè nye nda akok, evôm benga jè Ébraham ye Séra.

Ane Iso anga nyoñ benega bie ye bo'befam bie ye bo'be benega bie ye bôt bese bembe ne nye, ye betyit bie ye biôm bise anga bèle afan Kénan ve ke tobo afan afe b'alé na Idom. Togo na ba mone nyañ Jékob benga bèle biôm abi, ke fe ki etobo vôm avoti, afan ete ke kôge bo bebé ye betyit bôa, biji biôa ke ngeli.

MILÔ 37-41.

Bo'benyañ Jôsèf b'avine nye.

Jékob anga to ye bo'befam awôm ye bebé. Bènjamin emon anga biale bé ye Bètlehèm ngeñ Jékob anga bule e Kénan ambe mesugeze me mon, ye Jôsèf inye anga to ôsu wie. Jôsèf ambe mimbu awôm ye zangwal, ane jô avoti anga ke ye bo'be nyañ e ntô ejè betyit ésa biji wi. Wèna ngeñ anga so ajal anga bôm ésa fué jam abé bo'be nyañ benga bo. Embe mvè ebé nye ebôm do, wèna ésa a ke kobo ne bo ye lô bo na be tage fe bète bo nal.

Jékob anga nyege Jôsèf ne dañ ebon bevok bese togo na Anyame anga ve nye nye val anto nôm. Nge si jam ete étam ido anga da nye do nyege, nge Jôsèf anga wewôg nye, ambe ke y'éyèm mvè ne dañ bon bese. Ntèn Anyame w'azô na Jékob anga bo nye kôt ôboi. Bi ayèm dia ayoñ kôt ete, fogo na émbe dia nson ane nyi bo'be nyañ benga bot, embe mbeñ ne dañ ébiôa. Ngeñ bo'be nyañ benga yènega fe ane ésa wôa anga nyege nye, benga vin nye, ke fe tuga kobo ne nye nkobo mvè.

Jôsèf ayèm mendèm mebè.

Ane Jôsèf anga yèm ndèm, anga bôm zo bo'be nyañ, ane benga bète nye da vine. Anga zô bo na Ngongol, bège ndèm mevage yèm. Degege, binga kage fôn e mebeñ, ane, degege, fôn zam inga kôt ve tèbe ndétèle, ane, degege, fôn zene inga tèbe mbôma y'ézam, ve butebe si ebé fôn zam. Ane bo be nyañ benga ya, togo na enga fône val nson ane be ke butebe si ebé nye. Ane benga zô nye na, Y'ô ke fogo tobo komanda ezôe bie ?

Ananga bète yèm ndèm fe, ananga kobo zo ebé bo be nyañ bie, nyi na, Degege, mevage bète yèm ndèm fe. Ane degege, jô ye ngon n'awôm atété n'ôtété ôvoti benga butebe ebé me. Bo'be

nyañ bembe awôm ye mboti, ido awôm atété y'ôtété ôvoti evage tyimele na ebo, wèna jô ye ngon bo ke ésa wôa ye nya wôa. Bo'be nyañ Jôsèf beng simse nal e milèm, ane benga wôg do abé, togo na benga yèn éfôna ye na melu ôsu a ke bo kuma ye dañ bo. Anga kobo ndèm ete eb'ésa, ane ésa anga ve nye bizô ye zô na, Ye mèni ne nyo ne bo'be nyoñ, ye bi ke fogo so ebutebe si ebé we ?

Bobenyañ Jôsèf b'abug ésok eyui nye.

Ane bobenyañ bie benga ke e Sikèm ejè mintôme ésa wôa. Sikèm embe ôya ebé Hibron, vôm Jékob anga tobo. Ane Jékob anga zô Jôsèf na, Ke bobenyoñ b'ajè mintôme e Sikèm ? Nzak, me ke we lôm ebé bo. Ane Jôsèf anga mèm. Ane ésa anga zô na, Keñe, ngongol, ô ke yèn bobenyoñ ne mintôme nge be ne mvogo, ô ke me so bôm fué. Nal Jékob anga lôm Jôsèf ne kôt e Hibron ne ke e Sikèm vôm bon benyañ benga jè mintôme.

Ane Jôsèf anga kui e Sikèm, nge bo'be nyañ b'émbe dia wi. Ngeñ anga wuwul ntô môt nziñ anga bôme ne nye ve sil nye na W'azeñ zi ? Ane Jôsèf anga zô na, M'azeñ bobenyañ bam ; zôge me, ngongol, evôm b'ajè mintôme miôa. Ane môt ete anga zô na, Be kôteya va, menga wôg b'azô na bi keñe afan Dôtan. Dôtan embe ôsu ne dañ Sikèm. Ane Jôsèf anga béye bobenyañ bie, ananga yèn bo e Dôtan. Ngeñ benga yèn nye ôya val abè zile bé ye bo, benga bu ésok bèbièn bèbièn eyui nye. Ane benga kobo bèbièn bèbièn na, Degege, emôt ayèm mendèm inye anzu nyile. Nkeña bi yui nye, bi wa nye ébé énèn iti. Bi ke zô na tyit en'ayé e mana nye ji. Wèna bi ke yèn ane mendem mie me ke tobo.

Ngeñ Rubèn monenyañ mboti iti anga wôg ejam benga zô, anga yi nye nyie ne so emo môa. Anga zô bo na, Bi tage nye yui, bi wage nye ébé énèn iti ; mine tage nye yui ne mo mene. Togo na Rubèn anga yi na ngeñ bevòk be ke kôt, a ke bûle ôtegetek ve vas Jôsèf ne so ébé iti ye bule nye ebé ésa mvogo. Ane benga mèm bo ane Rubèn anga zô. Ananga bo na, ngeñ Jôsèf anga so ebé bo, benge sote nye ngo kôt ôboi embe nye e nyôl, ane benga bi nye ve wa nye ébé iti. Ngeñ nziñ mejim m'atobo bibé bi n'édok, nge zile émbe nkôt, ke mejim iti.

B'asôm Jôsèf ebé bôt b'abo ôkita.

Ane benga tobo si eji biji biôa. Ane benga bèt mis eyô ve yèn nsame Isméèlait b'anzu mfeñ ete ne bekamèl bôa. Bôt bete benga bo ôkita esôm, ane benga ke sôme ne biôm biôa e Ijipt. Wèna Juda mon nyañ mfe Jôsèf, ngeñ anga yèn bo, anga zô na, Nza mvè bi ke yèn, bi kaga yui Jôsèf? Ananga zô na, Nzak, bi ke nye sôm ebé Isméèlait. Ane bon benyañ benga yèbe ananga zô.

BOBENYAÑ B'ASÔM JÔSÈF EBÉ BÔT B'ABO ÔKITA.

Ane Beisméèlait, bôt benga yéñ ôkita, benga lôt val, ane bo' benyañ Jôsèf benga vas nye ébé ve bèt nye eyô ve sôm nye ebé Isméèlait ye mewôm bedole bemiañe mebé. Wèna Beisméèlait benga noñ Jôsèf ve ke ne nye e Ijipt. Nge Rubèn mon nyañ anga yi nye vas ébé asué émbe dia val ngeñ bo'benyañ bevok benga sôm nye. Wèna ngeñ anga bule ébé e ke dege Jôsèf ékwége dia nye iti. Ananga wôg ôlun ônèn ; anga nya mengo

mie, ananga bule ve zô bo'benyañ na, Jôsèf a sidia, be nyoña nye; nge mèni me ke ke vi ?

Jékob ayi Jôsèf anèn.

Ane bo'benyañ Jôsèf benga noñ ngo kôt zie, ane benga yui mon kabe ve du zo e meki. Ane benga so ne zo ebé ésa wôa, ve zô nye na benga kwé zo afan iti. Ane benga zô na a ke yèm nge ngo Jôsèf ele, nge si zo le. Ane Jékob anga yèm zo na Ngo emo' wam ezo nyine ; tyit z'aya i mana nye ji. Jôsèf ane fogo, ke bisô, tyit i mana nye ji.

JÉKOB AZÔ NA NGO EMO'WAM EZO NYINE.

Ane Jékob anga nya mengo mie. Befam bey'afan ete benga bebote dia ane bi abot. Benga bot ngo aya ane éliñe embe ne kiñ ne lôt meboñ, wèna benga tyiñede zo e njin ye ases. Wèna eyô benga bot ngo fe eto ndèn nson an'éfu. Wèna be kaga wôg abé anèn, ngeñ nziñ benga nyenya ngo ese ne kiñ ne ke kui ne ases. Ane Jékob anga nya mengo mie togo na anga simse Jôsèf a wua fogo. Ananga bot mifina, ananga yi mon wie melu abi, ke wôg môt abam nye du, togo na anga zô na a ke yô ne ke kui a ke béye mon e soñ.

B'aso ye Jôsèf e Ijipt. B'ake nye ntyôk ewi.

Ane Beisméèlait benga so ye Jôsèf e Ijipt. Komanda y'afan ete ambe jui na Féro, anga to kuma anga zôzôe bisos bie ato jui na Potifar. Wèna Isméèlait benga sôm Jôsèf ebé Potifar. Ane Anyame anga vol Jôsèf anga yéñ ne ésa, nal ane ésa anga nyege nye anèn, ananga bo nye nzôe ezô misaka mivok mise. Jôsèf ambe nlô mam e nd'ésa mesegese, togo na ésa anga zam nye ne biôm bise. Ane Anyame anga ve Potifar abote togo na Jôsèf anga to ne nye.

Nge aboñ enga lotega fe, ane ngal Potifar anga veñ nye mezô me n'abé ebé nôm na Jôsèf ane môt abé. Ane Potifar anga ke nye mbôk vôm mimbôk komanda mi atobo. Nge Anyame anga lète Jôsèf ngongol e mis emôt ambe nzôe nda mbôk etobo ne nye amvi ; nal anga bo Jôsèf ezôe mimbôk mivok mise, nson ane Potifar anga bo nye nzôe misaka mivok ngeñ ambe nda zie. Nzôe mimbok anga zam bôt besese benga to nda mimbôk ebé Jôsèf, énga bète fe bo bagele èmièn. Ane Anyame anga vol Jôsèf e bo mam mesese mve.

Bôt bebé b'ayèm mendèm.

Wèna misaka komanda Férô mibé benga bo abé. Mboti ambe môt ambe nlô ebôt benga bum mfèma komanda, nyimbok ambe nlô ebagele ivè komanda. Férô anga ya ne bo bebé ananga ke bo mbôk evôm Jôsèf anga to ; wèna Jôsèf anga bagele bo. Ane bo bebé benga yèm mendèm alu avoti. Wèna ngeñ Jôsèf anga so ebé bo kidiase, anga yèn metyiñ me to mesu môa. Ananga sil bo na Zi mesu mene m'atobo zo metyiñ ému ? Ane benga zô na Bi vage yèm mendèm, nge bi sidia ne môt ekèle bie mendèm mete. Ane Jôsèf anga zô na, K'Anyame ane ki ekèle bôt mendèm ? Ananga zô bo na be lége nye mendèm môa.

Jôsèf akèle mendèm môa.

Wèna môt anga bagele ivè anga lé Jôsèf ndèm zie, nyi na, Degege, njik ônga to asu dam, ane njik ônga to ye metèm mela ane metèm menga to ye bibume. Ane menga bèle amôg Férô e wo wam, ane menga nyoñ bibume, ane menga nyot bibume amog iti ane menga ve amog ewo Férô.

Ane Jôsèf anga kèle nye ndèm, togo na Anyame anga yegele Jôsèf. Ane Jôsèf anga kèle nye na, metèm mela me ne melu mela; wèna melu mela me kaga lôt Férô a ke vas nye mbôk, a ke nye bule ésé zie e nda zie ; wèna a ke bète bo komanda Férô ivè ananga bebo. Ane Jôsèf anga zô nye na, O simsege me ngeñ ô ke bète bule e bisé bie e nda komanda ; kobege ne nye eva me nda mbôk. Togo benga zu me ne so afan Behibru, ava ke ave me sôa Ijipt m'abè dia bo jam abé b'ake me do mbôk.

Ngeñ nzôe ebôt b'abum mfèma komanda anga yèn na akèla ndèm emô'mbok enga to mvè, anga lé Jôsèf ndèm zie, nyi na, Degege, menga babe biat bila nlô wam eyô, wèna zat eyô émbe ñe meyon biji mesese Férô anga jiji mbéya. Ane anon enga so ve ji biji bite ne so zat nlô wam eyô. Ane Jôsèf anga kèle nye ndèm zie, nyi na Biat bila bi atyimele na melu mela ; wèna melu mela me kaga lôt, wèna Férô a ke we va mbôk ve kèle we éli eyô, wèna anon eyô e ke ji nsôn wie.

JÔSÈF AKÈLE MENDÈM MISAKA.

Férô ayèm mendèm mebé.

Ane mam mete menga fogo tui ane Jôsèf anga zô. Togo na melu mela menga lôtega fe, wèna ejô komanda anga biale ananga bo biji abi ebé bôt besese b'ayéñ nye. Ananga lôm ve vas emôt anga bebagele ivè zie ne so nda mbôk ve bule nye mvogo e ndek ebo bisé bie anga bebo mbèmbè, nge anga kèle nzôe bôt benga bum mfèma komanda éli eyô, ane Jôsèf anga zô. Nge môt abagele ivè komanda anga bule nda komanda ésé zie, énga simse dia fe Jôsèf ekobo ye Férô ejam die. Anga vie mam memvè mese Jôsèf anga bebo nye ngeñ ambe nda mbôk.

Ngeñ Jôsèf anga to nda mbôk mimbu mibé Férô anga yèm ndèm; na, anga kone na a tèle nsak'ôsui Ijipt, ane degege benyat zangwal benga bèt ne so ôsui, benga to mvè eyèn y'avoñ. Ane benga ji ôbut éfa ôsui. Ane degege benyat bevok zangwal benga bèt ne so ôsui mvus zôa, beto abé eyèn ne nsat. Wèna benyat bembe abé ne nsat benga ji benyat zangwal benga to mbeñ y'avoñ. Ane Férô anga vè ôyo.

Anga bète bôm ôyo ananga yèm ndèm nzañ ibé. Ane degege bibuma bi fôn zangwal bi bèm éli évoti bito binèn ye mvè. Ane

degege bibuma bi fôn bife zangwal bito bitok y'abé, binga bèm éli mvus zôa. Ane bibuma bi fôn zangwal bimbe bitok binga ji bibuma bi fôn zangwal bimbe mvè ye nèn. Ane Férô anga vè ôyo, ane degege enga to ndèm.

Jôsèf akèle mendèm Férô.

Ananga to na kidiase nlèm Férô ônga to abé ejam mendèm avage yèm. Ananga lôm bôt elé bengañ bese bembe e Ijipt ye bôt be nkel. Ananga bôm bo mendèm anga yèn. Nge b'émbe dia ye ki ekèle mendèm male. Wèna nzôe bebagele ivè komanda Férô anga kobo ve zô na, a simse ngeñ Férô anga ya ne nye ba môt anga zôzôe ebôt b'abum mfèma komanda ve du bo bebé nda mbôk, bo bebé benga yèm mendèm alu avoti. Wèna mon wénya mboti anga to nda mbôk anga kèle bo bebé mendèm môa, ane menga to fogo ananga zô.

Ane Férô anga lôm bôt elé Jôsèf. Ane benga va nye nda mbok avôl. Ane Jôsèf anga keñeba nzèl zie ve bot mengo mimféfé, ananga ke ebé Férô. Ane Férô anga zô Jôsèf na, Me vage yèm ndèm, nge môt ekèle me zo a sidia. Wèna ido me vage wôg na ône ki ekèle mendèm. Ane Jôsèf anga zô Férô na, Ki sidia ne mèmièn nge Anyame a ke yegele Férô mvogo. Ane Férô anga bôm Jôsèf mendèm mie, ndèm ôsua ejam benyat bembe ôkôt ye nsat benga ji benyat bevok zangwal bembe mvè y'avoñ, ye ndèm fok ejam fôn zangwal imbe ntok inga mana ji fôn fok zangwal imbe ndèn.

Ane Jôsèf anga zô Férô mendèm mebé Férô avage yèn me ne jam avoti. Anyame avage lète Férô e mendèm male ejam e ke bo. Benyat bemvè zangwal ne bibuma bi fôn bimvè zangwal bi atyimele mimbu zangwal, wèna benyat zangwal bembe minsat y'abé, ne bibuma bi fôn zangwal bi ne bitok bi atyimele mimbu zangwal. Togo e ke tobo e Ijipt mimbu zangwal fôn ye biji bivok bise abi ekôk ebé bôt eji. Wèna ngeñ mimbu mimvè mine zangwal mi ke lôt mimbu mife zangwal mi nzé ndèn mi ke so afan Ijipt, ke fe biji bôt eji.

Férô abo Jôsèf kuma afan Ijipt esese.

Ane Jôsèf anga zô na Férô a zeñe fam ène akeñ ne nkel nlô ekôa ne bagele biji ebé nye e mimbu mimvè zangwal, wèna ngeñ

mimbu mi n'abé mi ke so bôt be ke tobo ne biji eji, wèna b'énwu dia fe ne nzé. Ane komanda anga yèbe ane Jôsèf anga zô. Ananga zô na, Evôm Anyame anga yegele we ekèle me ndèm ye mam mesese male, môt mfe asidia nkel nlô ane we ; ô ke tobo kuma ebète ne mèni, me ôsu, we ke mvus, ezôe bôt.

FÈRÔ ANGA BO JÔSÈF KUMA AFAN IJIPT ESESE.

Nal Férô émèmege dia fe Jôsèf ebète bule e nda mbôk. Anga bo nye kuma ndèn. Ane Férô anga va akene anga tate bot ônu wie, ananga bot do ônu Jôsèf. Ananga bot nye mengo memvè, ananga bot nye mfañe ésiga kiñ zie. Ananga bo nye ewule ye ntyôni ônga béye ntyôni wie. Wèna ngeñ Jôsèf anga wule bôt benga loñ ébil ôsu wie na, Butegeba ne si ! Ane Férô anga bo nye kuma afan Ijipt esegese.

Ngeñ mimbu mimvè Jôsèf ané biji abi.

Ane Férô anga zô na ebôt besese Ijipt be ke bo ane Jôsèf ke zô. Ananga luk Jôsèf mônega ejui die na Asinat. Ane Jôsèf anga to mimbu mewôm mela ngeñ anga kèle mendèm Férô. Ananga ke afan Ijipt esese ekôa ye bagele biji. Ane mimbu mimvè zangwal si inga bie biji abi ke fe yèm. Ane Jôsèf anga kus biji bise binga vèm afan Ijipt mimbu zangwal, ananga bagele bio mal menèn. Anga kôa biji nkôa nèn, ane nsèlek w'atobo nsak ôsui. Ngeñ biji binga vi benga kik bio ebagele bio ; ane Jôsèf anga nyoñ bivok ve ke ne bio e mal mevok bebé ye vôm biji binga fa, ananga né biji e menda menèn ebagele bio ngeñ mimbu mi nzé zangwal mi ke so. Anga bagele nson te fôn ye biji ye ke kui anga vot, ke fe bio lañ. Ane Anyame anga ve Jôsèf bon befam bebé ; anga yô bo na Manase ye Ifrèm.

Ane mimbu mimvè zangwal minga to afan Ijipt minga man,

ane mimbu mi nzé minga tate so. Ane nzé enga to mefan mevok mesegese. Nge afan Ijipt esese biji binga to abi, togo na Jôsèf anga kale fôn ye biji abi val nzé z'abé so. Ngeñ bôt benga wôg nz ébenga yi du ebé Férô esil biji, ane Férô anga zô na, Keñ ebé Jôsèf ; azô a ke kobo ne mine boñe do. Ane Jôsèf anga kul menda biji mesegese evôm anga bagele fôn ye biji, ananga sôm bio eb bôto Ijipt. Wèna bôt benga so mefan mevok enzu sôm biji, togo na nzé inga to mefan môa.

MILÔ 42–45.

Bo'benyañ Jôsèf b'aso e Ijipt esôm biji.

Val bo'benyan Jôsèf be ngene tobege Kénan. Vete mimbu abi mi mana lôt ave benga sôm nye ebé Ismèèlait, b'énga bète fe yèm ananga sukele, benga kwan na a wua. Ane nzé enga to e Kénan, benga yi biji ejam ésa wôa ye bon bôa. Ane bèbièn bèbièn benga dege mis ane be zôga na b'ayèm dia sisime vôm be ke kwé biji, nge na be boña na. Ane Jékob anga zô bo na, Zi mine bèbièn ne bèbièn mine dege mis nal? Degege menga wôg na biji bi nto Ijipt ; sikelege mine ke bie sôm biji, wèna bi nyiña, bi énwu dia fe. Ane bo'benyañ Jôsèf awôm benga sikele ne ke sôm biji e Ijipt. Nge Bènjamin mon nyañ Jôsèf emôt ambe moñe anga lige n'ésa e Kénan, togo na ésa anga mate na a yage yèn jam en'abé, a kaga ke ne bo. Ane bo'benyañ Jôsèf ye bôt befe abi benga ke sôm fôn ye biji e Ijipt, togo na nzé enga to mefan mete mese mbôma Ijipt.

BO'BENYAÑ JÔSÈF B'ASO E IJIPT ESÔM BIJI.

Jôsèf akobo ne bo nkobo abé, eveñ na ayèm dia bo.

Ane Jôsèf anga to kuma afan Ijipt, èmièn inye anga sôm biji. Ane bo'benyañ Jôsèf benga so ane benga butebe si ebé Jôsèf ne mesu môa me bute metek. Wèna Jôsèf anga yèn bo ve yèm bo, nge anga veñ na ayèm dia bo. Anga sil bo na, Min'aso vi ? Ane benga zô na, Bi vage so afan Kénan, bi anzu sôm biji. Fañe bo Jôsèf anga yèm bo'benyañ, nge ebo b'énga yèm dia nye, nge

JÔSÈF AKOBO NE BO NKOBO ABÉ, EVEÑ NA AYÈM DIA BO.

b'énga simse dia na mon nyañ wôa inye le benga sôm ebé Isméèlait e kôa. Jôsèf anga kobo ne bo nkobo abé, anga zô bo na, Mine vage so minjom, mine vage so afan di enoñele mam. Nge bo'benyañ benga zô na, Koko, Atat, misaka mie mi vage so sôm biji. Bi besese bi ne bon ésa mboti, bi ne bôt besôsôwe, misaka mie mi sidia bôt minjom.

Fañe bo nal Jôsèf anga bo nson ane môt ane ke yèbe nkobo

wôa, ananga bète zô na Mine ne minjom. Énga kobo ne bo nkobo ôn'abé ete togo na anga ya ne bo, nge anga kobo nal togo na énga yi na be yèm nye. Anga yi na aboñ e kaga lôt anga kobo ne bo nkobo ône mvè ; togo na Jôsèf ambe môt mvè anga to ke ne nlèm mvè ejam bo'benyañ abé benga bo nye. Ane benga zô Jôsèf na, Bi besese bi ne bon ésa mboti, tata ane bon awôm ye bebè. Ane benga zô na, Nyi ane moñe ane ebé tate afan Kénan—benga zô ye Bènjamin—wèna mon jañ mboti a si fe, a wua ; nyi benga zô Jôsèf na, A wua, ndôgô Jôsèf Jôsèf èmièn.

Jôsèf azô na be nzaka ne Bènjamin. Simeon alige.

Fañe bo nal Jôsèf anga bète veñ na ayèbe dia bo. Ananga zô na, Me ke yèm nge min'akobo sôsôwe nge minal ; me ke vek mine ne jam di. Min'énkôte dia va ve mon nyañ wene ane moñe a tate so. Môt mboti ebé mine a bulege afan Kénan enyoñ emôt ane mine moñe, nge bevok bese be ke tobo va ne ke kui ngeñ a ke so. Ananga ke bo besese e mbôk melu mela. Alu lal ane Jôsèf anga bète kobo ne bo ; wèna ngeñ nyine ananga zô na mô'mboti inye a ligege étam, ebôt bevok bese be keñe ne biji elète biji ajal. Nge be ke lige mô'mboti, wèna Jôsèf a ke yèm na eba bevok be ke so ye mon nyañ wôa moñe. Awôge bo'benyañ benga wôg ananga zô nal ye yèn na a ke foge bo ananga zô, benga mate ye yèn nzuk. B'énga yèm dia na Jôsèf inye le akobo ye bo ne ke bo mbôk, nge benga kwan na Anyame alète bo nzuk ejam benga sôm mon nyañ wôa e kôa ebé Isméèlait. Ane benga kobo bèbièn ne bèbièn na, Bi abèle binga bo jam en'abé, binga sôm mon nyañ wah melu mvus.

Ane Rubèn mon nyañ anga yi va Jôsèf ébé ye bule nye ebé ésa ajal, anga zô na, Ke menga zô mine na mine tage lète moñe jam abé ? Nge min'énga wôg dia me. Ane Rubèn anga zô na, Jam ite ido bi ayèn nzuk wi. Ane Jôsèf anga wôg b'akobo bèbièn ne bèbièn, nge benga kwan na awôg dia nkobo wôa, togo na anga kobo ne bo nkobo ayoñ Ijipt, wèna ngeñ anga bo nal anga to ye môt ekèle nye mezô. Fañe bo nal Jôsèf anga wôg mezô mesese benga kobo. Ido anga kôt ebé bo eyi na be bo ke nye yèn, togo na emam benga kobo menga bo nye eyi du. Ananga bète bule ebé bo ne kobo ne bo, ve bète bo duk na azô fogo na

be ne minjom. Ananga noñ Simeon mon nyañ mboti ve kak, bevok be to, togo na Simeon inye ke lige mbôk, bôt bevok be ke ke nyoñ Bènjamin emôt ane moñe.

B'abule afan Kénan. B'ayèn bedole bôa bifuge biôa iti.

Ane Jôsèf anga zô minsaka mie na be zalege bo biji ye fôn bifuge biôa, be bulege ke bo bedole be miañe be vage so sôm ye biji e bifuge biôa iti ; nge ézôge dia bo'benyañ azô te, bo ke b'énga yèm dia bedole bôa be bètana bo si bifuge iti. Ane benga mana yué beburu bôa besese fogo ve Simeon, ane benga ke dule afan dôa Kénan. Ane benga kui evôm awéga ete ; ane mô'mboti ebé bo anga kul éfuge eve buru biji, ananga yèn bedole be to anu éfuge iti. Ananga zô bo'benyañ na, Be buleya bedole bam ebé me, bé ne éfuge zam. Ane benga ko woñ, togo na b'énga yèm dia emôt anga né bo iti ala.

Wèna benga ke dule dôa ve so ebé Jékob ésa wôa afan Kénan ve bôm nye mefwé mesese benga yèn ngeñ benga ke. Bo na, Emôt ane kuma afan dile anga kobo ye bie mezô me n'abé, anga zô na bi ne minjom. Ane binga zô nye na bi sidia bôt minjom, bine bôt besôsôwe, bi ne bo'benyañ ésa mboti, awôm ye bebé ; mboti a wua, mesugeze monejañ wah ane ye ésa wah afan Kénan. Wèna anga zô bie na, ejam di edo me ke yèm nge mine ne bôt besôsôwe ; liga mon nyoñ wene mboti ne me, nyoña biji togo na nzé z'adañ afan dene, mine ke nzak ne me ye mon nyañ wene ane mesugeze, wèna me ke fogo yèm na mine sidia minjom, mine ne bôt besôsôwe. Wèna me ke mine bule mon nyoñ wene, wèna mine ke sesôm biji va.

Ananga to na ngeñ benga kwé bifuge biôa eva biji, ane benga yèn bedole bemiañe benga ke sôm ye biji, benga to bifuge biôa iti besese. Ngeñe bo ne ésa wôa benga yèn bedole miañe benga ko woñ. Ane Jékob anga yèn nzuk nlèm, ananga zô ebon bie na, Mine mana me noñ bon ne so ebé me ; Jôsèf a sidia, Simeon nye ke a sidia, nge vane mine nga yi vaz Bènjamin. Emam ma mesese me ne nzuk ebé me. Ane Rubèn anga to ye bon be fam bebé, anga zô ésa na, Yuige bo'befam bam bebé, me kaga ko ke bule Bènjamin ebé we ; vage me nye, me ke nye bule mvogo ebé we. Ane Jékob anga zô na, Emon wam ake dia ne mine e Ijipt ;

togo na Jôsèf a wua, jam abé e kaga nye bo e dule mine ke, wèna mine ke jè ényiñ zam e soñ esi ne nzuk.

Jékob amèm na Bènjamin a keñe Ijipt.

Ane nzé enga to ndèn afan Kénan. Ananga to na ngeñ benga ji biji benga sôm afan Ijipt Jékob anga zô na, Bulega, mine ke sôm biji e Ijipt. Ane Juda anga zô ésa na be ke ke sôm biji a kaga mèm na Bènjamin a keñe ne bo ; nge a kaga bo ke mèm Bènjamin eke ne bo, wèna bo ke b'enke dia, togo na kuma te avage bo zô na, Min'ényèn dia asu dam fogo ve mine tata so ne mon nyoñ wene. Ane Jékob anga zô na, Mine nga bo me jam abé di ne zi, ne zô fam ite na mine ne ye mon nyañ mfe ? Ane benga zô na, Fam ite anga sil bie, nyi na, y'ésa wene ange n'ényiñ ? Ye mine ne ye mon nyañ mfe ? Ane bi vage kobo ne nye sôsôwe. Nge bi ato yèm zi na a ke bie zô na, nzaka ne mon nyoñ wene ?

Ane Juda anga zô ésa na a lômege Bènjamin ne nye, a ke nye bagele. Ananga zô na, Wèna bi ke tèbe ye ke sôm biji, wèna bi nyiña bi énwu fe, afage ne bie ye wèni ye bon bah. Me ke tuga bagele Bènjamin, ô ke me sil nté wie ; me kaga bo ke nye bule mvogo ebé we, wèna me tobo ye bizô ebé wèni mbèmbè ; togo ná nge bagana binga ke bi ve bulana nzañ ibè.

Ane ésa wôa Isréèl anga zô na, Nge e ke tobo nal, e tobege. Nge min'ayi ke ne Bènjamin, keñe fam ite ye zôm éveve. Nyoña bibume bimvè bifuge bene y'ôbé mbon y'ôbé yui ne biôm bin' ényum mvè, mine nyoñ bedole be miañe befe abi ne mine ; mine nyoñ fe bedole mine nga bule ne bo e bifuge biene, vete emôt anga yué bifuke anga jim. Mine noñ fe mon nyoñ, mine tèbega mine kel ebé fam ite. Ane Jékob anga kol ne Anyame ejam bon befam bie na Anyame a lètege bo ngongol e mis fam ite ; togo na anga zô na, be kaga nye dute ebon bie besese ne so ebé nye, wèna a ke lige étam ye mité nlèm.

Bo'benyañ Jôsèf b'abète so ebé nye e Ijipt.

Ane benga nyoñ biôm biveve ye Bènjamin, ane benga tèbe ne sikele ne ke Ijipt. Ane benga tèbe asu Jôsèf. Wèna ngeñ Jôsèf anga yèn Bènjamin ye bo, anga zô nsaka ômbe nlô nda zie na, Keñe bô'bale nda zam, ô kôge biji, togo na be ke ji ne me ému

amôs. Ananga bo ane Jôsèf anga zô nye. Nge bo'benyañ Jôsèf benga mate ngeñ benga kui nda Jôsèf. Ane benga kobo bèbièn ne bèbièn na, Be vage nzu bie nda nyi iti ejam bedole be miañe benga tate bule bifuge biah iti ; togo na ayi té nté ne bie jam y'iti eyi bie bo misaka mie ye noñ beburu.

Ane benga zile bé ye fam anga zôzôe nda Jôsèf, ane benga kobo ne nye e mbé nda, bo na, Atat, bi abèle bi azô na binga

BO'BENYAÑ JÔSÈF B'ABÈTE SO EBÉ NYE E IJIPT.

tate sikele va ne nzu sôm biji ; ananga bo na ngeñ binga kui awéga binga kwé bifuge biah, nge degege, bedole be miañe bô' besese benga to anu éfuge zie. Ido bi vage so ye bo emo mah, bi vage ke so ye bedole bevok esôm biji. Bi ayèm dia emôt anga bule bedole bah bifuge biah iti.

Jôsèf alète bo mvè. Ayèn Bènjamin.

Ananga zô na, Tobega mvogo, mine tage mate. Ananga kule

bo Simeon emôt ango lige mbôk ngeñ bengo bule afan Kénan enyoñ Bènjamin. Ananga ve bo mejim, ane benga so mebo môa, ananga ve beburu bôa biji. Ane benga kôm biôm biveve ne yan Jôsèf a ke so amôs, togo na benga wôg na be ke ji biji val. Wèna ngeñ Jôsèf anga so nda benga ve nye biôm biveve benga so ne bio ebé nye, ane benga kobo ne bo nkobo mvè, anga sil bo na, Y'éso ivene ane mvogo, nôm fam mine nga zô wo ? y' ange n'énviñ ? Ane benga zô na, Nsaka wie tate wah ane mvogo, ange n'énviñ. Ane benga bète butebe si ebé mye.

Ane Jôsèf anga bète mis ve yèn mon nyañ wie Bènjamin. Ananga zô na Ye mô'nyi ane mon nyoñ wene, moñe mine nga zô me nye ? Ananga zô nye na, Anyame a lètege we ngongol, emo' wam. Ane Jôsèf anga kôt avôl eke zeñ vôm eyi, Ananga ke ébôñ zie eyi wi, togo na anga yèn mvè ndèn nlèm ngeñ anga yèn mon nyañ. Aboñ enga lôtega fe, ananga sô asu ve kui. Anga nzôñebe nlèm iti eyi na bo ke yèm na avage yi du.

Jôsèf ave bo'benyañ biji nda zie.

Ananga zô misaka mie na be tèlege biji. Ane benga tèle biji Jôsèf vôm étam, bo'benyañ bo ke vôm étam, togo na Bejiptian b'aji dia ne Behibru vôm avoti, enga to bo éki ; wèna Jôsèf anga veñ bo na ane mon Ijiptian. Ngeñ bon be nyañ benga ke tobo si établi benga kwé bito biôa bi to nkôma, nya môt kwa ôsu, nyi mbok abète val ne ke kui ebé moñe e suka, bekwa besese benga to ane bôt bembe mebiale. Ane benga yège jam ite anèn.

JÔSÈF AVE BO'BENYAÑ BIJI NDA ZIE.

Ane Jôsèf anga lôm bo biji ne so étable zie èmièn, nge biji anga lôm bo'benyañ bevok nzañ itan. Anga nyege Bènjamin ne dañ bevok besese togo na ba nye benga

tobo abm avoti, nge besese benga to benga to ésa mboti. Jôsèf ye Bènjamin, nya wôa ambe Rétyèl. Bi vage tate lañ na Retyèl anga bèm wu, ane Jékob anga jè nye e nzèn ngeñ anga ke Bètlehèm. Ane bo'be nyañ Jôsèf benga ji ye nyu ne nye, nge b'énga yèm dia Jôsèf inye le.

B'asum dule eke Kénan.

Ane Jôsèf anga zô emôt anga zô nda zie na, Zalege bifuge befam bete ne biji abm be ne babe, bulege bo bedole be miañe bôa e bifuge biôa nson an'ônga bo jô avok ; nge ô sige amog ésige dam éfuge emôt ane moñe. Ananga bo ane Jôsèf anga zô nye. Ngeñe kidie nga lèn befam bete benga sum dule dôa ebule afan Kénan. Ngeñ benga kôt ye jal, val b'abè ôya, Jôsèf anga zô emôt anga zôe nda zie na a bége bo, a silege bo na be vage zu amog ésige die ne zi ? Ananga bé bo, wéna ngeñ anga kôa ne bo anga sil bo ane Jôsèf anga zô nye.

B'akwé amog Jôsèf éfuge Bènjamin.

Ane benga yège anèn, benga vô ye mam fam ite anga zô bo. Ane benga zô na, Bi sidia ye ki ebo ayoñ jam ine nal, ezu amog ete. Binga bule ye bedole be miañe binga kwé bifuge biah iti ngeñ binga bule e Kénan dul ôsua, nge bagena bi bèbièn binga kôm ve binga noñ bo ; nge binga bule ne bo bi bèbièn. Ane benga sil na, Binga bo nal, ido bi ke yèm zu esige mfum nge évele nda ésa wie ye zi ?

AMOG ESIGE JÔSÈF A SOLI ÉFUGE BÈNJAMIN.

Ane benga zô emôt anga zôe nda Jôsèf na, a kaga kwé amog ite ebé ngute môt a yuige môt ete, wèna ba bevok be ke tobo misaka mia. Ane môt ete anga zô na, emôt be ke yèn y'amog inye a ke tobo nsaka wie, nge ebo bevok b'émbo dia ye bizô. Ane

bese benga jige tèle bifuge biôa esi, bese benga kul bifuge biôa. Ananga tate kwé éfuge nya môt ne ke kui bi bi boñe, ananga kwé amog éfuge Bènjamin. Ane benga nya mengo môa, ane benga bète bifuge beburu bôa eyô ve bule ye fam ite ajal.

Juda akwé Jôsèf ngongol ejam Bènjamin.

Ane benga so nda Jôsèf, togo na val abè kôt nda, ane benga butebe ebé nye. Ane Jôsèf anga bo mekeñe eyi na be zôge na a yèbe fogo na ebo be vage zu. Ananga sil bo na, Ye mine vage zô na m'ényèm dia? Ane Juda anga zô na, Bi ke zô tate wah na? Bi ke kobo na, eyi na bi bo ke yèn nzuk? Anyame a mana yèn mam mebé mah; bi bese bi ne misaka tate wah. Nge Jôsèf anga tyimele bo na, Emôt benga yèn abèle amog, inye a ke tobo nsaka wam, nge ba bevok bese be ke bule ebé ésa wôa.

Ane Juda anga zile bé ebé Jôsèf ve kwé nye ngongol na a tage ya, a beñe nye zam a beñe kobo. Ananga zô na ngeñ benga so Ijipt edule ôsua Jôsèf anga sil bo na ye mine ne y'ésa ye mon nyañ afan dene mine nga so? Ane benga zô nye na be ne ye ésa nôm fam, be ne fe ye mon nyañ ange ne moñe. Ésa wôa anyege mon ite anèn togo na nya a wua, mon nyañ fogo nye ke a wua. Ane Jôsèf anga zô bo na be nzaka ye mon nyañ e Ijipt, ayi nye yèn. Ane benga zô na moñe ékôge dia lige ésa, togo na a kaga bo nal, wèna ésa a wua. Nge Jôsèf anga zô bo na be kaga bo ke so ye mon nyañ wôa, wèna b'ényèn dia fe asu die. Ido ngeñ benga ke ejal dôa benga bôm ésa wôa ane Jôsèf anga kobo. Aboñ enga lôtega fe, ane ésa wôa anga bète yi na be keñe sôm biji bife Ijipt. Nge benga zô nye na bi voge dia ke ke ke ye mon nyañ wah ane moñe, togo na bi kôge dia yèn asu fam ite fogo ve Bènjamin a ke ye bie. Ane ésa wôa anga zô bo na be kaga ke ne Bènjamin, a kaga ke yèn jam in'abé wi, wèna a ke wu ôlun ye nzuk nèn nlèm.

Ane Juda anga zô na, a kaga bule ajal ke Bènjamin, wèna ésa a ke wu. Togo na Juda anga yage ne nye na a ke bule moñe mvogo ebé nye, anga zô ésa na a kaga bo ke so ne nye mvogo, wèna bizô bite bi ke tobo ebé nye mbèmbè. Ane Juda anga kwé Jôsèf ngongol enoñ nye etobo nsaka wie éyige Bènjamin, ye sis Bènjamin ebule ebé ésa.

Jôsèf alète nyôl zie ebé bo'benyañ bie.

Ane Jôsèf émbe dia fe ki enzôñebe eveñ ye soli nyôl zie ebé bo. Ananga tyin bô'besese ekin atan ve lige and'iti ve nye ve ke bo'benyañ. Ananga yi ye ki, ane bo'benyañ benga yèn ye wôg ananga yi. Ane anga zô bo na, Me ne Jôsèf ; ye tate wam ange n'énviñ ? Ane benga mate, ke be ki ebule nye azô. Ane Jôsèf anga zô bo na, Ngongol, zilega bé ye me. Ane benga zile bé. Ananga zô bo na, Me ne Jôsèf, emon nyoñ wene, mine nga sôm e Ijipt.

Ananga zô bo na be tage fañe yèn nzuk nge yuie bèbièn ne bèbièn ejam benga sôm nye do. Togo na Anyame anga lôm nye ôsu wôa e Ijipt enyie bôt ne so mimbu mi nzé. Jôsèf énga yi dia zô na bo'benyañ benga bo mvè benga sôm nye, nge Anyame anga bo jam mvè etyui ne so abé benga bo. Jôsèf anga zô bo nal eyi na be bo ke yèn ôlun nge mate. Togo na anga nyege bo, wèna a bèma bo jam mam mebé benga bo nye, wèna énga yi dia bo'benyañ be bète yèn ôlun ye nzuk nge mate, ngeñ èmièn a yèna mvè ndèn ebète yèn bo.

Jôsèf abañede ésa Jékob.

Ane Jôsèf anga zô bo na, Nzé ento Ijipt mimbu mibé, e ligeya ke mimbu mitan. Wèna mimbu mite mi émbo dia ne ébéa nge ekik biji, togo na Anyame anga zô na nzé ike bo ébèm éte. Ane Jôsèf anga zô bo'benyañ na Anyame inye anga lôm nye ôsu afan Ijipt enyie bo ne so nzé nyile. Ananga zô bo na, Boña avôl, mine bule ebé tate afan Kénan, mine zôge nye na, Emon wie Jôsèf azô na, Anyame anga bo me nzôe afan Ijipt esese. Nzak ebé me, ô ke tobo evôm ine mvè afan di, ô ke tobo bé ne me, we ye bon bie ye betyit bie ne biôm bie bisegese. Wèna me ke we bagele.

Ane Jôsèf anga zô bo'benyañ na, Emis mene m'ayèn, emis mon nyañ wam Bènjamin m'ayèn na anu dam eda d'okobo ne mine. Zôge ye tate wam akuma dam esese e Ijipt ye mam mesese mine ta. Boña avôl mine so ne tate wam ene. Ane Jôsèf anga yegebe kiñ mon nyañ Bènjamin ananga yi, togo na anga yèn mvè ndèn eyèn nye ; ane Bènjamin inye ke anga yi. Ane Jôsèf ye bo' benyañ bie benga lat menyu môa, ananga yi. Ne so val ane benga lé milañ.

B'abôm Jékob fwé ejam Jôsèf.

Ngeñ Férô anga wôg na bon be nyañ Jôsèf be sôa, anga yèn mvè. Ananga zô Jôsèf na a zôge bo na be yuége bifuge biôa ye bule afan Kénan enoñ ésa wôa, ye benega bôa ye bon bôa ye biôm biôa bisese, be sole ebé nye. Be keñe ye bentyône ejam benega bôa ne bon bôa ne bôt bôa. Nge Férô anga zô na be ke fañe so ne biôm biôa.

Ane bon be nyañ Jôsèf benga bo nal ; ananga ve bo bentyône ane Férô anga tyin ye biji eji. Ananga ve besese bibote ; nge ebé Bènjamin anga ve ye dañ ebô'bevok besese, ananga ve ke bedole be miañe minkame milal. Ebé ésa anga lôm mewôm beburu mebé nelut ye mfèma ye biji ye biôm bi ne mvè afan Ijipt. Ananga lôm bo'benyañ bie afan dôa, ananga zô bo na be tuga wule mvogo, be tage yuie bèbièn ne bèbièn e nzèn.

Ane benga kôt ne so afan Ijipt ve ke afan Kénan ebé ésa wôa. Ane benga zô nye na, Jôsèf ange n'enyiñ, inye ke ane nzôe afan Ijipt esese. Nge azô ite embe di b'ayege anèn eyèbe do, nal Jékob énga yèbe dia do. Nge ngeñ anga wôg mezô memvè mesese menga so ebé Jôsèf ye bentyône Férô anga lôm enyoñ nye, Jékob anga yèbe emam ebon bie benga bôm nye. Ananga zo na, Emana, e kôga. Jôsèf emon wam ange n'ényiñ. M'ake nye yèn ngeñ m'abè wu.

JÔSÈF ANGE N'ENYIÑ.

Milô 46–50.

Jékob ake mitok e Ijipt.

Ane Isréèl anga tok ne so Kénan ve ke afan Ijipt. Ananga kui e Birsiba evôm ésa Aizak anga lôñ olter ebé Anyame mimbu abi mvus. Ane Isréèl anga yui betyit val ebé Anyame. Ane Anyame anga kobo ne nye aluse, ve zô na Jékob, Jékob. Ananga yèbe na Me nyine. Ane Anyame anga zô nye na, Ô tage mate eke mitok e Ijipt, togo na me ke we bo ayoñ anèn val. Ananga zô Jékob

na a ke ke ne nye ebagele nye ; wèna ngeñ awu die e ke kôk Jôsef a ke tèbe efeñ.

Ane Jékob anga kôt e Birsiba ; ane bon be fam bie benga noñ nye ne be benega bôa ye bon bôa e bentyône Férô anga lôm enoñ bo. Benga noñ betyit bôa ne biôm biôa bise benga to ne

JÉKOB AKE MITOK E IJIPT.

bio e Kénan ve so e Ijipt—Jékob ne bon bie besese ne nye ne bendè bie besese, môtamôt ke lige ve so ne bo afan Ijipt. Wèna ebôt bésese benga so ye Jékob èmièn bembe mewôm mesam ne bôt besam, ye Jôsèf ye bon bie bebé ; wèna ebôt bese nda Jèkob, bon ye bendè, bembe mewôm zangwal afan Ijipt.

Jôsèf akui ebôme ne ésa.

Ane Jékob anga lôm emon wie Juda ôsu wie ebé Jôsèf ezô nye na ésa anzu. Ngeñ Jôsèf añga wôg nal anga kôm ntyône wie ananga bèt ne ke bôme ne ésa. Ngeñ anga kui ebé nye anga wue ne nye ve ku e kiñ zie, ananga yi du. Ane Isréèl anga zô Jôsèf na, Vane me wak, togo na me yèna asu die, ô nge n'ényiñ. Anga yèn mvè ndèn eyèn Jôsèf ne yèn na a nge n'ényiñ, ido anga simse na a sidia fe ne jam afe ebète tobo do esi nyi ; nal anga zô na Me wak.

Férô azô na Jékob ye bon bie be tobege afan Gôsèn.

Ane Jôsèf anga zô ésa ye bo'benyañ na a ke ke bôm Férô na be sôa ne betyit bôa bese. Ananga zô bo na Ngeñ Férô a ke mine lé ye sil mine na nz'ésé min'ada yèm bo, mine zôge nye na mine bo ésé bagele bekabe ye mintôme mbèmbè, ye bésa bene ke benga bebo ésé éte. Jôsèf anga zô bo nal togo na embe fogo

iti, wèna jam afe, anga yi na Férô a vage bo afan Gôsèn etobo ; enga to éfa mvè afan Ijipt ejè betyit.

Wèna Jôsèf anga so ebé Férô ve zô nye na, Tate wam ye bo'benyañ bam be sôa, ne betyit bôa ye biôm bisese biôa, be nto afan Gôsèn. Ane Jôsèf anga noñ bo'benyañ bie betan ne so ne bo ebé Férô. Ane Férô anga sil bo ésé b'ada yèm bo. Wèna benga zô nye ane Jôsèf anga yegele bo. Ane benga zô nye na be vage so tobo ôyôm ébèm afan Ijipt, togo na ke biji eve betyit bôa afan Kénan, nzé enga to wi ndèn. Ane benga kwé nye ngongol ezam bo etobo afan Gôsèn. Ane Férô anga zô Jôsèf na ésa ye bon benyañ be tobege éfa éne mvè afan Ijipt, be tobege e Gôsèn. Ananga zô Jôsèf na nge bo'benyañ bevok be ne ngaña iti, a ke bo bo bebagele betyit bie ; togo Férô nye ke ambe ye betyit bie èmièn.

Jôsèf aso y'ésa ebé Férô.

Ane Jôsèf anga so ye ésa Jékob ebé Férô. Ane Jékob anga ve Férô abote. Ane Férô anga sil Jékob na, Mimbu énying zie mi nto na ? Ane Jékob anga zô nye na ato nkame mimbu ye mimbu

JÔSÈF ASO Y'ÉSA EBÉ FÉRÔ.

mewôm mela. Jékob anga lé mimbu mite na ayeñ die esi nyi. Jékob anga wul ékene nté mimbu mite misese. Anga yi ke vôm avé ? Ejal die eyô, togo na anga nyege ye yéñ Anyame. Nal Jôsèf anga ve ésa ye bo'benyañ vôm etobo afan Gôsèn, ane Férô anga zô nye. Ane Jôsèf anga tobo ne bo mvè, anga ve bo ye bon bôa biji ekôge bo bese.

Bot b'afol biji ye biôm biôa ye mefan môa. Be ke kaba ne Férô.

Nge nzé enga to ndèn afan Ijipt ye afan Kénan, bôt bembe dia ye mfèma eji. Ane benga so sôm biji ebé Jôsèf ne ke kui ngeñ bedole be miañe bôa benga man, ananga ve bo ebé Férô. Wèna ngeñ bedole bôa bese benga man, Beijiptian benga so fogo ngeñ ese ezage biji, benga zô na togo na bedole bôa be mana. Ane Jôsèf anga zô bo na be nzaka fol biji ye betyit bôa. Ane benga bo nal, ane Jôsèf anga fol ne bo biji ekôge bo mbu ôte.

Ngeñ mbu ôte ônga man benga bète so ebé Jôsèf ve zô nye na, Bedole bah bese be mana, betyit bah bo ke ô mana noñ, nal be sidia fe ne zôm éfe fogo ve mefan mah ve ke menyôl mah. Ane benga zô na be ke ve mefan môa ébé Jôsèf esôm biji, ye tobo misaka mie nge Jôsèf a kaga bo ve biji. Ane Jôsèf anga ve bo biji bife, ve sôm afan Ijipt esese ebé Férô. Ne so val Jôsèf anga tyam bôt ne ke milam anga nené biji etobo wi.

Ngeñ mimbu zangwal mi nzé minga man, Jôsèf anga ve bôt besese fes ebé esi, togo na anga yèm na ngeñ nyi biji bi ke fa. Ananga zô bôt na, Evôm mine nga man sôm mefan mene ebé Férô, me si fe émene ; nge fañe bo nal Férô amèm na bamege tobo ye mo ; nge ngeñ biji bi ke fa ye wum, mine ke kaba ne nye. Ane bôt benga zô na Jôsèf inye anga nyie bo ngeñ benga yi yie ye nzé ; ido be ke yèbe ejam a ke zô, ekaba biji ye Férô.

Jékob ave bon bie abote, an'awu.

Ane nzé enga man afan Ijipt. Nge bon be nyañ Jôsèf benga tobo afan Gôsèn, ane ebo ne bon bôa benga bo abi. Ane ésa wôa Jékob anga tobo ne bo mimbu awôm ye mimbu zangwal ; ane ngeñ enga kôge awu die. Ananga lé Jôsèf ve zô nye na a tage nye jè e Ijipt, nge be jège nye afan Kénan. Ananga bo Jôsèf eyage ne nye na a ke ke ye mbim wie afan ite ejè nye wi.

Emam mane menga lôtega fe, môt anga so ebé Jôsèf ve zô nye na, Eso wie akon. Ane Jôsèf anga noñ ebon befam bie bebé, Ifréim ye Manase, ve ke nda ésa anga tobo. Wèna ngeñ Isréèl anga wôg na Jôsèf anzu, anga tobo énoñ zie ntèto. Ane Jékob anga kobo ne Jôsèf, ananga bôm nye ane Anyame anga kobo ne nye ye ve nye abote mimbu abi mvus, ngeñ anga yèm ndèm zie afan Kénan. Ananga zô Jôsèf na ebon bie bebé, Ifréim ye

Manase a ta bo nson ane ebon bie èmièn. Wèna ngeñ Isréèl anga yèm na bon b'atèle val, anga zô Jôsèf na a nzak bo bé ne nye, a ve bo abote. Val Isréèl ambe nôm, mis mo ke me to nye njim. Ngeñ Jôsèf anga so ne bon befam bie bebé ebé nye anga wue ne bo ve lat anyu die ne menyu môa. Ananga zô na anga simse na ényèn dia fe Jôsèf, nge vane Anyame énga lige dia nye eyèn Jôsèf étam, nge ebon bie bebé.

Ane Jôsèf anga butebe si y'asu die e metek asu ésa. Ane Isréèl anga sam emo mie ve bèt ewo wie meyôm nlô Ifréim eyô, ye wo wie meyal nlô Manase eyô, eve bo abote. Ane Isréèl anga ve ebon Jôsèf bebé abote, ananga ve ke Jôsèf abote. Ananga lé bon befam bie bevok bese ve ve bo bese abote ve zô bo na Menga ke wu, nge fañe bo nal Anyame a ke tobo ne mine, a ke bule mine afan Kénan. Ananga zô bon befam ejè nye afan dile e nd'akok ene abeñ Ébraham anga sôm ebé Ifron Hitait. Ananga zô na, Val benga jè Ébraham ye Séra ngal wie, evôm benga jè Aizak ye Rebèka, val menga jè Lia. Ngeñ Jékob anga man kobo ye bon bie, anga bèt mebo mie énoñ eyô, ananga wu.

B'abagele mbim Jékob, ye jè nye afan Kénan.

Ane Jôsèf anga asu ésa eyô, ananga yi du ve lat nye anyu. Ananga tyin misaka mie bengañ ebagele mbim esa ye mebiañ. Ebagele mbim d'atyimele na eyué biôm bi n'énum mvè ye biôm bi ne nyan nyôl mbim iti, eyi na a bo ke bwé ye veñeze metek. Ane misaka Jôsèf benga bo Jékob nal. Ane Bejiptian benga yi du ye yô melu mewôm zangwal.

Ane Jôsèf anga lôm kiñ ebé Férô na ésa ke tate wu anga yage ne nye na a tage nye jè afan Ijipt, nge be keñe nye jè e soñ zie èmièn afan Kénan. Ananga zage Férô na ayi ke jè ésa wi, akaga man wèn'a sôa. Ane Férô anga zô nye na a boñe ananga yage ne ésa. Wèna Jôsèf anga ke jè Isréèl, inye ye misaka Férô misese ye bekuma bevok abi ne so afan Ijipt. Bo'benyañ Jôsèf bo ke benga ke, ye bentyône abi ye bôt-minkalebéñ abi ne bôt abi. Nal ebon Isréèl benga bo ananga tyin bo, togo na benga ke ne mbim wie e Kénan, ve jè nye nda akok Ébraham anga sôm ebé Ifron mon Hitait. Ane Jôsèf anga bule afan Ijipt, inye ye bo'benyañ bie ye bô'besese benga ke ne nye ejè ésa wie, ngeñ anga man jè ésa.

JÔSÈF YE BO'BENYAÑ ZIE, BENGA JÈ ISRÉÈL.

Jôsèf akobo ye bo'benyañ nkobo mvè. Awu Jôsèf.

Ngeñ bo'benyañ Jôsèf benga yèn na ésa wôa a wua, ane benga bète sum emate Jôsèf ye zô na Vane a ke fogo bie lète abé ejam mam mebé binga bo nye. Ane benga lôm ntôl ebé Jôsèf ye zô na ésa wôa anga lige kiñ val abè wu na Jôsèf a jamege bo abé benga bo nye. Ane Jôsèf anga yi ngeñ anga wôg mezô mete, togo na anga yèm na benga lôm ntôl ete ebé nye togo na benga mate nye. Ane benga so ve butebe si asu die ve zô na Bi ne misaka mie. Nge anga zô bo na be tage fañe mate, fañe bo na benga yi nye lète abé. Anyame anga yi bo jam mvè elôm nye

ôsu wôa e Iiipt enyie bôt ne so nzé. Ane Jôsèf anga zô bo'benyañ bie na Me ke mine bagele ye bon bene. Ananga vol milèm miôa, ne kobo ne bo mezô memvè.

Ane Jôsèf ye bo'benyañ benga tobo Ijipt. Ane Jôsèf anga tobo ényiñ ne ke kui ngeñ anga yèn bendè bie, ebon Ifréim ye Manase, beto benya bôt ye bon bôa bèbièn. Nge mimbu abi minga manega fe lôt, Jôsèf anga zô bo'benyañ na, Me vie wu ; nge Anyame a ke fogo so ebé mine, a ke mine va afan di ne ke mine afan anga yage ne Ébraham ye Aizak ye Jékob, afan Kénan. Ane Jôsèf anga bo ebon Isréèl eyage na ngeñ Anyame a ke ke ye bo afan ete, be keñe ye mbim wie wi.

Nal Jôsèf anga wu. Anga to nkame mimbu ne mimbu awôm. Ane benga bagele mbim wie ne biañ, ane benga sis wo evate-mbim e Ijipt.

NTÈN ÈXÔDUS.

Milô 1–7.

Férô mbok alète bon Isréèl nget.

JÔSÈF anga waka fe, ane bo'benyañ bo ke benga wu. Nge bendè bôa benga nyiñ ve bo bôt abi. Komanda mféfé anga zôe afan Ijipt ngeñ ete, ejui die do ke embe Férô, fogo ane môt ambe mvi Jôsèf. Nge Férô nyi énga yèm Jôsèf. Ngeñ anga yèn na ebôt Isréèl be nto abi anèn, anga mate bo. Anga simse na jô nziñ ngeñ bôt b'asiñ nye nge ebôt b'alume ne nye be kaga so bo abal ne nye, ebon Isréèl be yage bo ne bo ngam ; wèna ne so val be ke tèbe ne kôt afan die ; énga nyege dia na be bo nal, anga yi na be tobo ebo misaka mie.

Nal komanda abé nyine anga tyin ebôt bie e Ijipt elète bon Isréèl nget. Benga bo bezôe ezôe bo ebo ényiñ zôa nzuk ye ngongol, ebo bo eyéñ ane misaka, elôñ menda ye bo meyoñ bisé mese e mebeñ. Nge fañe bo na benga lète bo nget mban, Anyame anga bo ebon Iraéèl ebo abi. Togo na fogo ane bi vage lañ na, Anyame anga yage ne Jékob ngeñ anga so Ijipt na a ke

bo bon bie ne bendè bie ayoñ anèn wi ; ido vane Anyame anga bo ananga yage. A bo bo abi, ebo ayoñ anèn.

Ane Férô anga zo ebenega benga bagele ebon ebôt Isréèl na be yuige bo'befam bese be ke biale. Nge bon be benega anga mèm na be tobege énviñ, togo na b'émbo dia ne ki elume ne nye. Nge benega bete benga mate Anyame, b'éyèbege dia wôg azô komanda. Benga nyie ke bo'befam, ane Anyame anga ve bo abote ebo nal. Wèna Férô anga zô ebôt bie besese na be nyoñ

FÉRÔ MBOK ALÈTE BON ISRÉÈL NGET.

ebon befam bese ebôt Izréèl, ve wa bɔ asui eyui bo. Ananga zô na nge bo'be benega be tage bo yui, be tobege énviñ.

Abiale Môses. Ngon Férô anoñ nye ebo mon wie.

Fam embe ebé bôt Isréèl ato jui na Amram. Ngal wie anga to jui na Jokebèd. Ane Anyame anga ve bo mon fam. Mon ete ambe mbeñ nèn, nya anga nyege nye anèn ; nge anga mate na misaka mi Férô mi yage nye dut mon eyui nye. Ido anga sole

nye ngon ilal ngeñ anga biale. Nge aboñ enga lôtega fe, émbe dia fe ne ki ebète sole nye. Ananga bo ôyôm élèn meku, ananga yañ wo ye nkon ôtya ebo mejim ke ke iti. Ananga bi mon ôyôm élèn meku iti, ve ke bi zo nsak ôsui meku efeñ. Nge kal mon anga ke tobo aswé bé y'élèn eyèn jam e ke bo nye.

NGON FÉRÔ ADUTE ÔYÔM ÉLÈN MEKU NE SO NSAK ÔSUI, VE NYOÑ MON.

Ane ngon Férô anga sikele ye ke wabe mejim, ane nye ye misaka mi benega mie benga ke b'awul nsak ôsui. Ngeñ anga yèn élèn e meku iti anga lôm enyoñ zo. Ane nsaka menega ite anga so ye zo, wèna ngeñ ngon Férô anga dege iti mon anga yi. Ananga kwé nye ngongol ve zô na, Emon nyi ane mon Hibru. Ane kal moñe anga to aswé eveñele anga so bé ye kobo ye ngon komanda esil nye na, Ye me keñe we lé mônega mboti ebé benega Hibru ebagele we mon ? Ananga zô na, Keñe. Ane kal mon anga ke lé nya èmièn. Ngeñ anga so ngon Férô anga zô nye na Nyoñ emon nyine, bagelege me nye mvè ; me ke we ve ôba. Nal nya èmièn anga bule ne nye ejal die èmièn.

Nge aboñ enga lôtege fe ôsu ngon Férô anga bañede mon. Ane nya anga so ne nye. Ane ngon Férô anga noñ mon etobo nda zie ebo emon wie èmièn. Ananga yô nye jui na Môses, d'atyimele na, Etoge, togo na anga zô na, Menga toge nye ôsui. Nge ngeñ anga yé ye bo nya fam, anga yèm na a sidia mon ngon Férô, ane mon Hibru. Nge fañe bo na atobo ye biôm abi ye bo kuma ndèn nge a baga tobo ye ngon Férô, anga dañ nyege ke tobo ne bôt bie, bôt Isréèl.

NGON FÉRÔ A YEGÈLE MOSES NTÈN.

Môses ayui mon Ijiptian.

Jô avoti anga ke ve kui vôm Beisréèlait b'abo bisé bi Ijiptian. Val anga yèn mon Ijiptian ato nget, ayitege mon Isréèl. Wèna Môses anga dege éfa li adege fe éfa li, ke yèn môt, ananga yui mon Ijiptian ve sole mbim asi iti. Togo na Môses anga simse na Anyame anga lôm nye kôt ebon Isréèl ne so mimbôk, ananga kwan na be ke yèm nal. Wèna ejô avok anga bète ke awul, nge ngeñ nyi anga yèn befam Isréèl bebé b'ayuie. Ananga sil môt anga to ye meku ejam anga bibe mô'mbok. Ane môt ete anga sil nye na Nza nga bo we nzôe ezôe bie ? Ye w'ayi bie yui anônga yui mon Ijiptian angôge ? Ane Môses anga mate, togo na anga kwan na bôt befe be yèma jam ete.

Môses atyi ve ke afan Midian. Atobo ne Jètrô.

Ngeñ Férô anga wôg do anga vek yui Môses. Nge Môses anga tyi ne so Ijipt ve ke afan Midian evôm Férô ane ke nye yèn. Ananga tobo si bé y'étam mejim afan ete, ane benega bevok benga so val ela mejim. Bembe zangwal be to ésa mboti. Benga yi la mejim enyue mintôme ésa wôa, nge befam bevok bembe val benga tyite ne bo. Ane Môses anga vol bo eve mintôme miôa mejim. Wèna ngeñ benga bule ajal ebé ésa wôa Jètrô, anga sil bo na, Mine vage vôl so ému avôl nal ye zi ? Ane benga zô nye na, Fam Ijipt avage bie nyie ne so befam be vage tyite ne bie, avage ke bie la mejim enyue mintôme mie. Ane Jètrô anga sil bo na, Fam ite ane vi ? Mine vage nye lige ye zi ? Ananga zô bo na be keñe nye lé anzu ji. Nal benga ke lé Môses ananga so nda Jètrô. Ananga tobo iti mimbu abi, ve luk ngon Jètrô foti.

Anyame alé Môses.

Ngeñ Môses anga tobo afan Midian Férô komanda Ijipt anga wu. Nge ebôt Ijipt benga lète ebôt Isréèl nget mban. Ane bon Isréèl benga yi du ebé Anyame ejam minzuñ miôa ; ane Anyame anga wôg bo, ananga dege bo ne so eyô ve yèn bo ngongol.

Val Môses anga bagele mintôme nkia Jètrô. Anga ke ne mio afan iti ezeñ biji ne ke kui anga kui ne mio nkôl b'alé na Hôrèb. Anyame anga kobo ne nye nkôl wile. Togo na anga yèn ndôa z'ajik ye so bilok nkôl, wèna ngeñ Môses anga dege anga yèn ndôa z'ayôñ, bilok ke jige. Ananga zô na Me ke veñeze eyèn jam anèn di, ejam bilok bi ne ke jik. Ngeñ anga veñeze Anyame anga lé nye ne so bilok iti ye zô nye na Môses, Môses. Ananga yèbe na Me nyine. Ane Anyame anga zô nye na a tage zile bé, a vazege mintyôt mi ne mebo, togo na vôm atèbe ene vôm iki. Embe vôm éki Môses a ke tèbe bé val togo na Anyame ane vôm ete. Anyame anga zô fe nye na Me ne Anyame éso wie, Anyame Ébraham, Anyame Aizak, y'Anyame Jékob. Ane Môses anga sole asu die, togo na anga mate eyèn Anyame. Ane Anyame anga zô nye na a yèna nzuk ebôt Isréèl, a woga ke du dôa, ido a sôa ekôte bo mimbôk Ijiptian.

MÔSES ANGA DEGE ANGA YEN NDÔA Z'AYÔÑ, BILOK KE JIGE.

Anyame atyin Môses eke ebé Férô y'ebé bon Isréèl.

Val komanda anga zôe Ijipt ngeñ ete ambe jui na Férô nson ane bôt bekomanda bevok benga zôe mvus ; togo na Beijiptian benga lelé bekomanda bôa ejui te mbè mbé. Ane Anyame anga zô Môses na a ke nye lôm ebé Férô ezô Férô na a sige bon Isréèl be ke. Ane Anyame anga zô na inye a ke lète ne bôt Isréèl ne so Ijipt, ye so ne bo nkôl ba nye b'akobo. Nge Môses anga mate eke, anga zô na Me ne nza na me keñe asu Férô enoñ bôt Isréèl ne so Ijipt. Anyame anga zô nye na, M'abèle me ke fogo tobo ye we evol we.

Ane Anyame anga tyin Môses ezô bon Isréèl na Anyamə bésa bôa, Anyame Ébraham, Anyame Aizak ye Anyame Jékob avage nye lôm eva bo afan Jjipt ye ke ye bo afan ine mvè, evôm be ke tobo ye menyañ enyu, ye yui eji. Môses a kaga fe man kobo nal, wèna a kobege ye Férô ezô nye na a sige bo be ke. Nge Môses anga zô Anyame na ngeñ a ke kui Ijipt ye kobo ye bôt Isréèl mezô male, ayèm fogo na b'énwôge dia nye, nge eyèbe na Anyame anga kobo ne nye.

Anyame ave Môses ki ebo mekeñe.

Ngeñ ete Môses anga to ye ntum ewo wie. Ane Anyame anga sil nye na, Zi w'abèle ewo wie. Ane Môses anga zô na, Ntum. Ane Anyame anga zô nye na, Wage wo metek ; ane Môses anga wa wo metek. Ane Anyame anga bo wo eveñeze nyô. Ane Môses anga ko woñ ve ke mbil. Ane Anyame anga zô na samege ewo wie ô bi zo ngem. Ane Môses anga bi zo, wèna enga bète veñeze ntum.

Wèna Anyame anga zô Môses na somege ewo wie ngo zie e tyui. Ane Môses anga som ewo wie iti, wèna ngeñ anga kul wo ônga to mfum ane fèm, togo na ômbe y'ôkon abé b'alé na nzam, ewo ônga bo wo mfum nal ane fèm. Ane Anyame anga zô nye na Bètege bule ewo wie a tyui iti. Ane Môses anga bule ewo wie iti, wèna ngeñ anga va wo ônga to mvogo ane w'atetobo mbèmbè, ke fe nzam.

Anyame anga ve Môses ki ebo mam b'ayège ma mebè eyi na ngeñ bôt Isréèl be ke yèn mo, wèna be ke fogo yèbe na Anyame inye anga lôm nye. Nge be kaga bo ke yèbe ngeñ Môses ke lète bo mekeñe mete, wèna Anyame anga zô na Môses a ke nyoñ

NTUM MÔSES A'VEÑEZE NYÔ MÔSES ANGA KO WOÑ VE KE MBIL.

mejim me ne ôsui Ijipt ve sô mo evôm si ene nkôt ; wèna mejim me ke veñeze meki evôm Môses avage sô mo.

Anyame azô Môses na Éron a ke ke ba nye.

Fañe bo nal énga yi dia ke, anga sum bo meveñ. Anga zô na ayèm dia kobo, a si yèm kobo mvè mesu me bôt. Nge Anyame anga bète nye tyin na a keñe, ye zô nye na a ke nye yegele mezô a ke kobo. Efañe bo nal Môses anga kwé Anyame ngongol na a lômege môt mfe. Ane Anyame anga ya ne nye togo na énga yi dia ke.

Môses ambe ne mon nyañ wie a to jui na Éron. Ane Anyame anga zô na Éron ayèm kobo inye a ke ke ba nye e Ijipt. Môses inye a ke zô Éron mezô, wèna Éron inye a ke kobo mo ebé bôt. Anyame anga zô na a ke yegele bo bebé ane be ke bo. Ananga

zô Môses na a keñe ye ntum wie ewo, togo na a kè bo ne wo mekeñe bôt be ke yege. Ngeñ ite isese Anyame anga kobo ye Môses, Môses a to fogo nkôl Hôrèb evôm ndôa enga jik bilok iti. Anga ke wi ane bi vage tate lañ elète ne mintôme nkia Jètrô. Ngeñ Anyame anga man kobo ye Môses, anga bule ajal nda Jètrô, ve zô nkia na, a sige nye ebule e Ijipt eyèn bo'benyañ bôt Isréèl. Ane nkia anga yèbe.

Môses ba Éron b'akobo ye benya bôt Isréèl, ye Férô.

Ane Anyame anga zô Éron mon nyañ Môses ebôme ne nye nkôl Hôrèb. Ane Éron anga so val ve bôme ne Môses, ananga yèn mve eyèn nye, benga lat menyu. Ane Môses anga bôm Éron mam mesese Anyame anga kobo. Wèna Môses ba Éron benga ke Ijipt ekobo ye bôt Isréèl. B'émbe dia ne ki ekobo ne bo besese nzañ foti, togo na benga to abi ; ido benga lé benya bôt

MÔSES A'KOBO YE FÉRÔ.

ve bôm bo, wèna benya bôt bo ke benga bôm bôt. Benga lète ke bo mekeñe Anyame anga ve Môses ki ebo. Wèna ngeñ bôt Isréèl benga yèn mam male benga yèbe fogo na Anyame inye anga lôm Môses ba Éron, èmièn ke nye ke anzu fogo ane anga yage eva bo afan Ijipt.

Benga manega fe kobo ye benya bôt, Môses ye Éron benga ke ebé Férô ve zô na, Anyame Isréèl azô na, zamege ebôt bam be ke me bo Féte biji afan iti. Nge Férô anga zô na, Nza ne Anyame na me wôge nye? M'ayèm dia Anyame, m'énsie ke bôn Isréèl na be ke. Ane Môses ye Éron benga zô nye na Anyame inye anga kobo ne bo ye lôm bo. Ane benga kwé Férô ngongol esie bo, ye Anyame a yage bo lète nzuk be kaga bo ke ke. Nge Férô anga ya ngeñ benga zô nye mezô mete. Anga sil bo na nza zôm b'abo bôt na be ke bo bisé, ye zô bo na be ke kôt e Ijipt; ananga zô Môses ye Éron na bo ke be keñe bo bisé.

Férô atyim bon Isréèl ebo mekok ke ôbut.

Val bon Isréèl benga fefak metek abo mekok elôñ menda, togo na ésé Férô anga ve bo ezo le. Mekok mal mal b'énga jik dia mo e ndôa ane bi abo émah ebo mo ki, benga suka mo bibi a vié. Nge eyi na be bo ki y'alèt, metek benga bebo mekok benga fufule mo ye mikôt mi ôbut. Befam Ijipt benga seso y'ôbut ôte afan ete we wo ebé bon Isréèl efule wo ye metek ebo mekok. Nge Férô anga ya ye bon Isréèl anèn ejam benga yi kôt e Ijipt, ido anga zô na bèbièn be ke nenoñ ôbut afan iti; efañe bo nal be ke bebo mekok abi, fogo ane benga beba ngeñ bôt befe benga seso bo ye ôbut. Ane Férô anga zô na togo na be ne andèt, ido b'azô do na bi ayi ke sèm Anyame afan iti.

FÉRÔ ATYIM BON ISRÉÈL EBO MEKOK KE ÔBUT.

Ane bôt benga zôzôe bo bisé benga ke zô bon Isréèl na Férô avage zô na énve fe bo minkôt mi ôbut, be keñe zeñ ôbut bèbièn evôm be ke yèn wo. Nal befam Isréèl benga ke afan iti ngeñ ôbut ônga mana kikeba ve nyoñ ôbut ônga lige, ane benga ke bo wo ye mekok. Nge fañe bo na benga vek eyéñ ye ki ndèn, b'énga bo fe mekok abi nson ane ngeñ bôt benga nzu lète bo ôbut ; ane bevok iti benga bibe bo, togo na benga bo ke bo nal. Ane benga so ebé Férô ve zô nye na, Bizô bi sidia ne bie. Ane Férô anga zô bo na, Mine n'andèt, ido min'azô do na zamege bie ke sèm Anyame. Ananga zô bo na, be keñe bo bisé, b'énve dia bo ôbut.

Anyame alôm Môses ye Éron ebé Férô nzañ ibé.

Ane bôt Isréèl benga yèn nzuk y'ôlun ônèn. Ane bevok benga ke ebé Môses ye Éron, ane benga zô bo na, Mine bôa abé, si ejam ene mvè, togo na mine bôa Férô evine bie ye bo bie nget ne dañ ngeñ ôsua anga to ne bie. Ane Môses anga ke kobo y'Anyame ye sil nye na avage nye lôm ekobo ye Férô ye zi ? Ane Môses anga zô na, ave anga sum kobo ye Férô ane fogo ve bo ebon Isréèl abé, nge fañe bo nal Anyame abè bo va ne so emo Férô. Ane Anyame anga zô na Môses a ke yèn ejam a ke bo Férô edo a sie do ebon Isréèl. Ananga tyin Môses ezô bo na a ke bo va ne so afan Ijipt, a ke bo bo etobo ebôt bie èmièn, a ke lète ne bo afan anga yage ne bésa bôa Ébraham ye Aizak ye Jékob eve bo.

Ane Môses anga ke bôm ebot Isréèl mam Anyame anga zô nye, nge b'énga yèbe dia wôg nye. Ane Anyame anga bète lôm Môses ye Éron ekobo ye Férô. Môses ambe mimbu mewôm ñwam, Éron anga to mimbu mewôm ñwam ye mimbu mila, ngeñ benga ke kobo ye Férô. Ane Anyame anga zô na ngeñ a ke bo zô na be lètege nye akeñe, Éron a ke noñ ntum wie ve wa wo metek, wena ô ke veñeze nyô.

Ntum w'aveñeze nyô.

Ane Môses ye Éron benga ke ebé Férô, wèna anga wa ntum wie metek anônga veñeze nyô. Ane Férô anga lé mingengañ b'asok, ebôt be mbe nkel afan Ijipt. Ane benga nzu ye mitum emo môa, wèna ngeñ benga wa mio esi mio ke minga veñeze

benyô. Togo na Anyame anga zam bengañ ebo nson ane Éron anga bo. Ane ntum Éron ônga min mitum mivok misese. Nge Férô éyèbege dia sis ebon Isréèl na be keñe.

Asui d'aveñeze meki.

Ane Anyame anga zô Môses na a tèbege nsak ôsui kidiase ngeñ Férô a ke so, a zôge nye na Anyame ebon Isréèl avage me lôm ezô we na Sige ebôt bam be ke bo Féte eyui betyit ebé me afan iti. Ane Môses anga bo ane Anyame anga zô nye. Anga ke ôsui, wèna ngeñ Férô anga so anga kobo ne nye mezô Anyame anga zô nye. Nge Férô énga yèbege dia na bôt be keñe. Ane Anyame anga tyin Éron ebibe ntum wie ôsui, wèna ôsui ô ke veñeze meki. Ane Éron anga noñ ntum ewo wie ve bibe wo ôsui. Férô ye misaka mie benga yèn ananga bo. Ane mejim mesese membe ôsui menga veñeze meki, wèna afage ne atôñ ye bitam mejim afan Ijipt esese menga veñeze meki. Ane kos embe ôsui enga man wu. Bijiptian bembe ke fe vôm enyu mejim.

Ane bengañ Férô bo ke benga so ve veñeze mejim meki, togo Anyame anga bète bo sie ebo ane Éron anga bo. Ane Férô anga bule nda zie, nge ésige dia ebon Isréèl na be keñe. Wèna Bijiptian benga fak ôsui feñ ezeñ mejim enyu. Ane mejim menga tobo meki melu zangwal.

Milô 8–12.

Nzuk bè Mintyoñe.

Ane Anyame anga zô Môses na a zôge Férô na a kaga bo ke sie ebôt bie, wèna a ke bo minkône eso afan esese. Nge Férô énga yèbe dia na be keñe. Ane Anyame anga zô Éron na a samege ntum wie asui Ijipt. Wèna ngeñ Éron anga sam ntum wie asui, minkoñe minga bèt ne so asui ve zé afan ese. Minga nyi menda, evôm b'ayam ye vôm b'abo mfèma, minga nyi nda Férô y'ébôñ zie ye ke énoñ zie. Ane bengañ Férô bo ke benga kul minkoñe, togo na Anyame anga lige bo nzañ efe ane Éron anga bo.

Férô ye bôt Ijipt benga yèn nzuk nèn ejam minkoñe. Ananga lé Môses ye Éron ve kwé bo ngongol na be kobege n'Anyame eva bo minkoñe, wèna a ke sie bôt eke sèm Anyame afan iti. Ane

Môses anga sil nye na, Me kobege n'Anyame ngeñ fé? Ananga zô na Kidie. Ane Môses ye Éron benga kôt asu Férô. Ne so val Môses anga kobo y'Anyame, ane Anyame anga bo ane Môses anga zak nye. Minkoñe minga to menda ye mal ye mebeñ ye afan esese minga man wu, ane bôt benga kôa mio mengunege. Ane ényun minkoñe ngeñ minga man bwé énga to afan ese neg ngeñ Férô anga yèn na minkoñe mi mana wu, énga mèm dia na bon Isréèl be keñe.

Nzuk lal. Nyin.

Ane Anyame anga zô Éron e bibe ntum wie e metek. Wèna ngeñ Éron anga bo nal ane metek afan ete esese menga veñeze nyin, ane nyin enga ke bôt e nyôl. Ane bengañ Férô bo ke benga yi vek akeñe ekul nyin, nge benga vot, ke ki, togo na Anyame énga mèm na be bète fe bo ane benga bebo. Ane benga zô Férô na emam Môses ye Éron b'abo, ki y'iti z'aso ebé Anyame. Nge nlèm Férô ômbe abé, énga yèb dia ewôg bo nge esie bôt Isréèl.

Nzuk né. Milo.

Ane Anyame anga zô Môses na a vège kidiase a kel etèbe evôm Férô ane nye yèn. Ane Anyame anga zô na val Môses a ke nye bète zô na a sige bon Isréèl be keñe ; nge ényèbe bo sie, wèna a ke nye zô na Anyame a ke lôm milo abi afan Ijipt esese. Ane Môses anga bo ane Anyame anga tyin, nge Férô énga yèbe dia na bon Isréèl be keñe. Ane Anyame anga lôm milo abi afan Ijipt. Minga ke mi abebe Férô ye misaka mie ye bôt Ijipt nyôl ; minga nyi menda, ane menda mesese menga zé ye milo, si zo ke enga to ne lut ne milo. Nge afan Gôsèn evôm bôt Isréèl benga tobo, milo mi émbe dia wi, togo na Anyame énga lôm dia mio afan ete.

Ane Férô anga yèn nzuk ejam milo. Ananga lé Môses ye Éron ebé nye ve zô bo na be bamege bo Féte eyui betyit esèm Anyame, nge be tage ke bo zo afan iti, be boñe zo e Ijipt. Ane Môses anga zô nye na, Bijiptian be yage wôg abé ye ya ye bon Isréèl be kaga jik betyit ebé Anyame ajal iti ; togo na Bijiptian benga sesèm biyème bi mbe nsin ane nyat, wèna be kaga yèn bon Isréèl b'ayui ye jik betyit bete e olter, be yage wôg abé ye yui bôt.

Ane Môses anga zô Férô na be ke ke dule ye melu mela afan iti, evôm bôt b'énlète dia bo nzuk, wèna ewi be ke yui ye jik betyit esèm Anyame ane èmièn a ke tyin bo.

Ane Férô anga mèm na be keñe, nge be tage ke ôya. Ananga zô Môses ekwé Anyame ngongol na a vasege milo afan Ijipt. Ane Môses anga mèm na a ke kobo ne Anyame kidie, ejam milo. Nge Férô a tage bète fe duk bo ekam ye bôt. Ane Môses anga ke kobo y'Anyame, ane Anyame anga va milo ne so afan Ijipt. Ngeñ Férô anga yèn na Anyame a mana va milo, anga bète bo nlèm wie abé ngeñ nyi fe, ke mèm na bôt be keñe.

Nzuk tan. Ôkon betyit.

Ane Anyame anga tyin Môses na a zôge, a kaga bo ke sie bon Isréèl, wèna kidie Anyame a ke lôm ôkon ọn'abé eja betyit besese ebôt Ijipt ; nge énlôm dia wo e betyit bon Isréèl. Ane Môses anga bôm Férô jam ete, nge Férô énga yèbe dia zam bôt. Ane Anyame anga lôm ôkon ôte. Benyat ye mikalebéñ ye beburu ye bekamèl ye bekabe ye mintôme minga man wu afan esese. Nge tyit z'awake dia ebé bon Isréèl mbèn foti. Ane Férô anga lôm eyèn nge na betyit ebon Isréèl bo ke benga wu ; wèna ngeñ anga yèm na b'éwake dia, nlèm wie ônga bète bo abé anèn, ke mèm ebon Isréèl na be keñe.

Nzuk sam. Mot.

Ane Anyame anga zô Môses ye Éron na be nyoñ asu ve mia do eyô evôm Férô ane bo yèn. Ane Anyame anga zô na, wèna asu e ke afan esese, ve veñeze mot me n'abé ebé bôt ye betyit besese afan Ijipt. Ane Môses anga noñ asu ve mia do eyô Férô atèbe. Wèna ne so val mot menga bôme bôt bese ye betyit bese. Ane bengañ Férô b'émbe dia fe ye ki ebo ane Môses anga bo, togo na bo ke bembe ne mot. Nge nlèm Férô ônga to fogo abé, ke mèm na bôt be keñe.

Nzuk zangwal. Metege.

Ane Anyame anga tyin Môses evè ôyo kidiase ve tèbe asu Férô, a zôge nye na kidie Anyame a ke noñ metege nson ane mekok. Wèna Môses a ke zô Férô eva betyit bie ye né bo e mend'iti, togo na môtamôt nge tyitatyit e ke bo atan be ke fogo

wu. Ane Môses anga bo nal. Wèna Bijiptian benga mate Anyame benga nyiñele misaka ye betyit bôa e menda iti, evôm mveñ mekok ine ke bo yui. Nge Ijiptian bevok benga zam biôm biôa atan.

Ane Anyame anga zô Môses na a samege ewo wie eyô na mveñ mekok enoñ. Ananga sam wo abèle ntum, ane Anyame anga lôm nzalañ ye mveñ metege nson ane mekok, ye ndôa, enga to abé anèn, nson mveñ ete w'abè dia tate noñ. Metege menga ku mebeñ y'afan, menga yui bôt ye betyit benga to wi, menga kwé bili afan iti. Biji bise binga to mebeñ binga man bite, fogo ve biji bimbe bi abè dia fa ne so metek. Nge afan Gôsèn evôm bon Isréèl benga tobo, mveñ mekok ke noñ wi.

Ane Férô anga lé Môses ye Éron ve zô na Me bôa we abé ; Anyame ane mvè, me ye bôt bam bi n'abé. Kobege n'Anyame na a vasege mveñ mekok ye nzalañ, wèna me sia fogo mine eke. Ane Môses anga zô na a kaga fogo kui wèna a ke kobo y'Anyame, wèna nzalañ ye mveñ metege mekok me ke man. Ananga zô na efañe bo nal ayèm fogo na Férô ye bôt bie b'énvèbe dia Anyame. Ane Môses anga kôte ne so asu Férô ve ke atan e mveñ nèn nyile ; nge Anyame anga kame ne mveñ ye ndôa nyôl zie. Wèna ngeñ anga kôte ye so jal anga bèt emo mie eyô ve kobo y'Anyame, ane nzalañ enga man, mveñ metege zo ke enga man. Wèna ngeñ Férô anga yèn na mveñ e mana, anga bète bo nlèm wie abé ye nget ndèn ; inye ye bôt bie ke mèm na ebôt Isréèl be keñe.

Nzuk ñwam. Bitan.

Ane Môses ba Éron benga bète so ebé nye ve zô nye na, a kaga bo ke yèbe Anyame, kidie wèna bitan bi ke so afan die. Val ebôt Férô benga vot minzuk mile. Benga simse ngeñ mejim menga veñeze meki, be to ke fe mejim enyu. Benga simse fe minkoñe ye nyin ye milo y'ôkon onga so ja betyit ye mot ye mveñ. Ido benga kwé Férô ngongol a sie bon Isréèl na be ke, eyi minzuk mife mi yage so ebé bo.

Ane Môses ye Éron benga so ebé Férô ananga zô bo na, Keñe sèm Anyame wene ; nge benza be ke ke ? Ebôt Isréèl besese be ke ke, boñe ye benya bôt ye bo'befam bôa ye bengon bôa ye betyit bôa, togo na be ke bo Féte ebé Anyame. Nge Férô anga

zô na, Befam be keñe étam, nge benega ye boñe be ke lige. Ane benga tyite ne Môses ba Éron ne so evôm benga kobo ne Férô.

Ane Anyame anga zô Môses na a samege wo wie, wèna bitan bi ke so. Ane Môses anga noñ ntum ve sam wo, ane Anyame anga bo mfuñe eso éfa nlô-jô w'aso evunele esi esese amôs te y'alu te esese, wèna kidiase mfuñe ônga so ye bitan. Binga bète afan Ijipt esese ve bebe si esese, ke fe vôm eyèn metek. Binga zé nda Férô ye menda misaka mie, ye menda Bijiptian mesegese. Binga ji biji mebeñ y'akè esese, ke lige ôkè na ôvoti nge ôbut afan ete esese.

Ane Férô anga lé Môses ye Éron avôl ve zô bo na, Me bôa w'abé anèn ebé Anyame y'ebé mine. Ananga sil Môses ejam nye mbèn nzeñ nyi étam ye kobo y'Anyame na a vazege bitan. Ane Môses anga kui ve ke kobo n'Anyame. Ane Anyame anga lôm mfuñe ônèn ne so nlô-jô w'aku, ane mfuñe te ônga va bitan ve ke bio kube Osui W'avi, ane binga man jañ, ke fe lige mbèn évoti. Nge ngeñ Férô anga yèn na bitan bi mana, éyèbege dia sie bôt na be keñe.

Nzuk ébul. Jibe.

Ane Anyame anga tyin Môses na a samege wo wie eyô ebo jibe eso. Ane Môses anga sam wo wie eyô, ane jibe nèn enga so afan Ijipt esese, Ijiptian ke fe ki eyèn bèbièn bèbièn nge ewul melu mela. Nge menda bon Isréèl membe indèndañ. Ane Férô anga lé Môses ve zô nye na Keñe sèm Anyame, fogo ve betyit bene be ke lige. Ane Môses anga zô nye na betyit bo ke be ke ke togo na be ke jik bo ebé Anyame, togo na b'évoge dia yèm nté betyit be ke yui ebé Anyame ke na be tate ke afan. Anyame inye a ke bo zô wi betyit be ke yui ebé nye. Nge ngeñ Môses anga kobo nal, Férô énga yèbe dia na be keñe. Ananga zô Môses na a kôtege ebé nye, a kaga fe bète so ebé nye, wèna a ke fogo nye yui.

Anyame azô na èmièn a ke so ye nzuk mfe.

Ane Môses anga zô Férô jam ye nzuk mfe Anyame a ke lôm. Anga zô na Anyame èmièn anzu Ijipt. Ananga zô na Anyame a ke so alu nzañ enzu yui asua bon besese be ne afan Ijipt. Ôsua mon Férô y'asua bon bôt bie besese be ke wu alu te, du anèn

y'ôlun ônèn ô bo afan ete, nson ite w'abè dia bo nzañ foti, nge ebète bo ôsu. Nge mbèn mvu z'énlète dia mon Isréèl nzuk. Bon bôa b'énwu dia, elète na Férô ne bôt bie Anyame a lète bo nzuk étam, nge si bôt Isréèl. Ane Môses anga zô na, ne so nzuk wile Bijiptian be ke so ebé nye ve butebe si ye kwé nye ngongol na a jige noñ bôt a kôt afan dôa. Wèna ngeñ Môses anga man kobo ye Férô nal anga kôt ebé nye y'ayé anèn.

Ane Anyame anga tyin Beisréèlait befam ye benega ezak Ijiptian mekene melo ye mifañe mi ésige mfum y'évele ye biôm ésige bevok benga bot e nyôl. Ane ngeñ bon Isréèl benga bo nal, Anyame anga bo Ijiptian emèm eve bo biôm ésige évele y'ésige mfum abi.

Féte Elôt-eyô.

Ane Anyame anga zô Môses ye Éron na befam bese Isréèl be bige bon be ntôme ve bagele bo melu mené. Ye so val bo ke bo yui aluse ve noñ mbom akè éli Hisop ve du do meki me ntôme. Wèna be ke mo mia mvi mfeñ meyôm ye mvi mfeñ meyal ye mbé eyô ; wèna ndèm meki i ke bo ila, mimbé misese atan evôm bon Isréèl b'atobo. Wèna befam besese be kaga man bo nal, be nyige e menda môa môtamôt ke kui atan fogo ve kidiase.

Wèna bon be ntôme be ke yui be ke bo bum eji, wèna bôt besese be ne nda be ke ji alu te. Be ke ji atuma etyi bo njin, mintyôt môa mebo, mitum miôa be bèle mio e mo, nkôga ekôt afan Ijipt ; ngeñ be ke ji be jak avôl. Togo na Anyame a ke lôt afan te alu te, eyui asua bon Bijiptian besegese, eyi na Férô ye bôt bie be sie bon Isréèl eke. Nge Anyame anga yage na, ngeñ a ke yèn ndèm meki e menda bon Isréèl a ke lôt menda môa, ényui dia môt iti. Ido biji bon Isréèl benga ji alu te, b'alé na Féte Elôt-eyô. Ane Anyame anga zô bo alu te ye melu mefe zangwal ôsu eji ayoñ mfèma avoti.

Ane Moses anga lé benya bôt beya bon Isréèl ebé nye ve zô bo ane Anyame anga kobo, ane bo ke benga bôm bôt. Wèna fam esese benga bi mintôme ve bagele mio nda melu mené. Ne so val ane benga yui mio aluse ve nyoñ mbom akè Hisop ve du wo meki ve wage meki mimbé misese bon Isréèl, éfa eyô, éfa meyôm, y'éfa meyal, ido menda mesese bon Isréèl menga to ye ndèm ilal. Wèna bôt benga to anda benga ji ntôme alu te, benga ji y'atuma

ÉNJÈL AYUI ASUA BON. IJIPTIAN.

NEGEÑ ANGA YÈN NDEM MEKI NDA NZIÑ, ANGA LÔT KE YUI MÔT ND'ITE.

etyi bo a njin, mintyôt miôa mebo môa ye mitum miôa e mo môa, nkôga ekôt ne so afan Ijipt.

Énjèl ayui asua bon Ijiptian.

Wèna alu voge te Anyame anga lôt afan ete nzañ alu. Ngeñ anga yèn ndem meki nda nziñ, anga lôt ke yui môt nd'ite. Nge menda Ijiptian membe dia ye ndèm meki, ane Anyame anga lôm énjèl zie, ananga ke ayui asua bon besese menda Bijiptian. Asua bon Férô ye minsaka mie benga wu. Ane komanda anga vè alu te inye ye bôt bie besese, anenga to du anèn afan esese ; togo na nda z'émbe dia iti, ke nda môt anga to ke wu.

ÉNJÈL ANYAME AYUI ASUA BON IJIPTIAN.

Bon Isréèl b'akôt afan Ijipt.

Ane Férô anga lé Môses ye Éron ve zô bo na be kôtege afan Ijipt, be keñe ye bon Isréèl besese. Anga zô bo na Noña betyit bene, mine ke. Ane Bijiptian benga kwé bo ngongol na, be keñ'avôl, togo na benga mate na Anyame a yage bo yui besese. Ane bon Isréèl benga ke be babe bitô biôa mimbom e bitul ye

mibek miôa. Ane Bijiptian benga ve bo ésige mfum y'ésige évele. Ane bôt bevok abi b'énga to dia bôt Isréèl benga ke ne bo.

Binga tate lañ ntèn Jènesis vôm Anyame anga zô Ébraham na, bendè bie be ke tobo afan afe mimbu abi, wèna ebôt afan ete be ke bo lète nget. Nge fañe bo nal Anyame anga zô na a ke lète bôt be ke bo bo nal nzuk. Wèna ne so val a ke vas ebon Isréèl ne so afan ete ye biôm abi. Val mimbu mi lôta minkame miné ave Anyame anga kobo mezô mete ebé Ébraham, nge vane mam mete menga bo fogo iti.

Mon ntôme Féte Elôt-eyô.

Mon ntôme bon Isréèl benga yui Féte Elôt-eyô, ône nson ane mon ntôme Ébèl anga yui ebé Anyame. Binga tate lañ na ntôme Ébel w'atyimele na Jisu Nyie wah. Ido ntôme b'ayui Féte Elôt-eyô wo ke w'atyimele na Jisu Nyie wah. Ntôme Elôt-eyô ônga wu akal bôt, wèna Jisu a ke so, mimbu abi mi kaga man lôt, ewu akal bôt. Ngeñ Anyame anga so afan Ijipt aluse, énga yui dia bôt benga to ye ndèm meki mon ntôme e menda môa. Wèna ngeñ a ke so esi nyi ngeñ si i ke man, énlète dia ebôt be ke tobo ye ndèm meki Jisu e milèm, ebôt be ne milèm ngengeñ ye mintunia ne so mam mebé môa, nsôa ye meki Jisu Nyie wah.

Milô 13–24.

Dule.

Ngeñe Férô anga sie bon Isréèl, Anyame anga lète bo efa Kénan. Énga lète dia bo nzin mbe étun, togo na nzin ete énga lôt afan Befilistin ; ido anga mare na be yaka luma ne bo, wèna be yaka mare ye nyamede ve yi buli afan Ijipt. Anyame anga lète bo nzin efe efa ôswi w'avé. Ane Môses anga nyoñ mbim Jôsèf ye nye ; togo na, ngeñe Jôsèf ato ényiñ anga kobo ye bon Isréèl, ane benga yaka ne nye na, ngeñe be ke buli afan Kénan be ke ke ye mbim yuia.

Akôn éba-jô y'akôn ndôa.

Ane benga wuli ve kwi vôm b'alé na Itam, afaniti : val benga lôñ mimba ve kôm éto. Ngeñe benga wuwuli Anyame anga ke bo ôsu éba-ejô iti e lète bo nzin. Éba-ejô ite inga to nson ane

akôn eyal ye ke kwi ejô ; benga yeyèn zo ôsu melu mese. Amôs enga to nson ane ny'éba-jô ; nge aluse enga vé ane ndôa ; énga lète bo indendañ aluse ; ido benga wuwul'aluse nson amôs ngeñe Anyame anga zu bo. Akôn ete enga to ye bo mbèmbè ; Anyame ke do vas amôs nge aluse.

Férô abé bon Isréèl.

Nge ngeñe ebon Isréèl benga kôt afan Ijipt, Férô ye bôt bia benga nyamde ve wôg abé, ane benga zu na, Bi vaga bo si na be keñe ye zi ? Benga be ke bo bisé biah ? Ane Férô anga kôm olañ-ngiñelete yuia ve nyoñ alañ-ngiñelete esegese bisos biah binga keke aluma, ve bée bo. Ane benga kôa ne bo evôm benga lôñ mimba ôswi w'avé. Bon Isréèl benga yènega fe Bijiptian ane benga mare ve loñ ibil èb'Anyame. Ane benga vè Môses bizô togo inye anga vazi bo afan Ijipt ; ane benga zu na, Afake ne etobo Ijipt ye bo Bijiptian bisé ine ngôngô ye dañ enzu wu afaniti. Nge Môses anga zu bo na, be taga mare. Anga zu bo na, Yaniga, mine ke yèn ane Anyame a ke nyie mine. Bijiptian mine vaga yèn ému mine yèn dia fe bo. Anyame a ke luma ne bo ngam zine : mine sidia ye jam e bo, ve tob'évôvô.

Férô y'abal dia benga ke b'abé bon Isréèl ye ke kwi ngeñe benga yi ke kôa ne bo. Wèna ébas énga wuwul ôsu bon Isréèl énga veñiza ve tèbe ye mvus, nzinzañ Férô ye bôt abal dia ye bon Isréèl. Éfas émbe bé Férô ye bôt bia énga to nsut ; ebo ke yèn bon Isréèl alu ete. Nge éfa ébas énga to mveñiza èbé bon Isréèl énga to indendañ ane ndôa ; indendañ inga yèni mimba mise.

Bon Isréèl b'alôt ôswi w'avi.

Ane Anyame anga zu Môses na, Zôge ye ebon Isréèl na, be keñe ôsu : wèna bôgedege ntum yuie ve nyue ewo yuie efa ôswi ; wèna bon Isréèl be kika—n'ôswi ô nto nkôt ye dañ ayat. Ane Anyame anga lôm mfuña nèn alu ete ane mfuña ônga vuñele ôswi, an'ôswi ônga kane, mejim m'ake li m'ake li ; nzinzañ ve lige nkôt. Ane bon Isréèl benga dañ nkôt ; mejim menga tèle bifa bibé ane nkakale. Besegese benga kika mvogo. Mejim menga tèbe nal ye ke kwi ngeñe besegese benga dañ.

Nal ebon Isréèl benga kôt afan Ijipt, benga dañ ôswi w'avi nkôt, ve kwi kinik'ayat, besegese mvogo.

Bijiptian b'awu ôswi.

Ngeñe Férô anga yènega fe na be ka, anga tèbe y'alañ-ngiñelete ye minkalibaiñ ye bôt abal ne bée bo ; togo anga kwan na a ke lôt ôswi nson ane bon Isréèl benga bo. Nge kidiase Anyame anga dege ye so akôn ndôa y'eba-jô, ve yèn Bijiptian b'awul'oswi, ananga lète bo nzuk, alañ-ngiñelete dôa ento ke fe wul avôl, enga yèm nsèlek. Ane benga mare, nyimbok azu ibèle na, mbuliga avôl, togo na Anyame aluma ne bie ane ngam ebon Isréèl. Nge b'émbe dia fe ye ngeñ'e bèta buli. Ngeñe te Anyame anga zu Môses na, bètege nyue ewo yuie ôswi nzañ efe. Ane Môses anga nyne wo yuia. Ane mejim menga bèta lat ve vis Bijiptian ôswi esi. Ane Férô ye minkalibaiñ ye bôt abal dia besegese benga

FÉRÔ ABÉ BON ISRÉÈL BIJIPTIAN B'AWU ÔSWI.

wu ôswi : mô'mboti ye nsam'ôte ke nyiñ. Ane bon Isréèl benga yèn mimbim miôa mi bôbôane ôswi afeñ, éniñ énga tyine bo.

Nge Môses ye bon Isréèl benga tobo mvogo ôswi ayat. Ane benga yé za èb'Anyame e sèmi nye togo inye avaga bo nyie.

Mara.

Wèna Môses anga ke ye bôt e ntô, bo ve wuli melu melal, ke yèn mejim. Wèna benga kui evôm ô mbe jui na, Mara. Val benga kwé mejim ; nge ngeñe benga keke mo, be bèdia ye ki e nyu mo, togo na me mbe ayôl. Wèna benga vè Môses bizô ye zu na, Bi nyake zi ? Ane Môses anga kobo y'Anyame. Wèna Anyame anga lète nye éli ; nye ke ve nyoñ éli ite, ve wa zo mejim iti. Ane mejim menga tobo mvogo, ve buli mvè, ane menya-mejim : Wèna bôt benga nyu ma.

Ane benga wuli ne kui Ilim. Val anga to atôñ mejim awôm y'abé, ye metyin melèn mewôm zangwal. Bo ke ve bèta wuli, ane benga kui e ntô Sin.

Biji e ntô.

Wèna bon Isréèl benga wôg nzé, ane benga sume kobo mezô me mbe abé èbé Môses ye Éron, ve zu na ; Ngeñe binga mobo Ijipt binga jiji mfèma ye betyit abi. Benga nyamede ye zu na, Ve Anyame anga yi na bi wu afan Ijipt. Togo Môses ye Éron benga so ne bie e ntô e yui bie ye nzé ayui élañ. Ane Anyame anga zu Môses na, Me wôga ane bô'bane b'abo mikom. Be ke fogo ji nsôn ngôgase : kidiase me ke bo zal ye mfèma : wèna be ke yèm na, Anyame inye avôle bo bagali.

Ane Anyame anga bo ananga yaga : ngôgase ngeñe nlô-jô ônga ke anon abi enga ku ku ye nseñ iti : wèna bôt benga bi do : ye kidiase, ngeñ'élok énga mana kôt benga yèn abe-biôm abi bi afum n'afum bi bôbôane ye metek. Ngeñe bon Isréèl be yèn bio be nga yèm dia biôm bite. Nge Môses anga zu bo na, Biji Anyame avaga vè mine eji bio, ebio bine. Ane Anyame anga zu bon Isréèl na, be keñe be togo, mô'mboti a ke nyenyoñ ve abm ene kôk èmièn ye bôt dia ejô avoti, ke dañe val. Wèna Anyame anga zu bo na, be taga bagali biji bite e ji kidiase, togo a ke bo lôm bife melu mese. Anyame anga yi na be bunige nye elôm bo biji melu mesegese. Nge bevok benga bian azô Anyame anga

BON ISRÉÈL BE TOGO BIJI ANYAME ANGA LÔM BO BENGA LÉ'TE NA MANA.

zô bo ve né biji bivok ye ke kui kidie fok : wèna ngeñ'ite binga wu ntuk, ye bitum iti.

Ye so val bon Isréèl benga kui kui melu mese e togo biji Anyame anga lôm bo. Ngeñe benga nyoñ biji binga kôke ye bo, ngeñe vie ô to ayôñ, wèna biji binga lige ye si bisese binga mana nyèma. Nge ngeñe benga yèm na, kidia Sono, wèna befam benga nyoñ biji abi e kôk bo ye ke kui ejô Sono e ke man. Biji benga né nal binga tobo mvogo ke wu ntuk. Anyame énga lôm dia bo biji ejô Sono, togo na, énga yi dia be keñe nyoñ biji, nge bo ésé ese ejô ete. Ido anga lôm bo biji ejô Satedé e kôk melu mebé. Nge bevok benga kui ye ke zeñ ejô Sono, ke yèn. Ane Anyame anga ya ye bo, togo benga ke : wèna ye so val benga tobo ye si, ke fe bèta ke, ve wéga e jô Sono.

Bon Isréèl benga lé mféfé aji ite na, Mana. Inga to ntok ye ngiñelete ye mfum n'afum ane ngon ; e ke zo ji inga fôna nson ane mfèma be fula ne yui. Ane Môses anga zu Éron na, a togege éniñ ve sis iti abm ene kôk mô'mboti jô avoti. Wèna mvè Mana ete Anyame anga zu na, be bagalige zo, na Beisréèlait be ke bibiali ye mvus be ke yèm ayoñ biji Anyame anga vèvè ebon Isréèl ngeñe anga wuli ye bo ye lète bo ntô nèn ye ke kui afan Kénan. Ane bon Isréèl benga ji Mana ye ke kui afan ete.

Mejim ye so akok.

Benga wuli ye kui Refidim ke yèn mejim. Ane benga vè Môses bizô ve zu nye na, Vage bie mejim bi ayi mo nyu. Wèna Môses anga sile bo akal benga ve nye bizô. Bo ke ve zu nye na, énye avaga bo vas afan Ijipt e yui bo ye bon bôa ye betyit bôa y'ényua. Añe Môses anga yi èbé Anyame ve zu na, Nzazôm me boñe

MEJIM YE SO AKOK.

èbé bôt bane? togo be nto bé e lum me mekok. Ngeñe nyi benga to bé ye nkôl benga lé na, Hôreb, evôm Môses ango yĕn ndôa z'ayôñ afan, evôm Anyame anga zu nye na, a nzaka ye bôt. Ane Môses anga silega fe na aboñe zi, togo bon Isréèl be mbe bé e lum nye mekok ; ane Anyame anga zu nye na, a bifege akok ye ntum yuia, wèna mejim me ke kui akok iti. Ane Môses anga wôg azô Anyame, ananga togo ntum e wo yuia ve bip akok, ane mejim menga kui ; bon Isréèl ve nyu mejim.

Memalakait b'abo abal.

Ane ayoñ benga lé jui na Memalakait enga so ve luma ne bo. Nsama bon Isréèl môt mboti a mbe iti ato ayé, anga to jui na Josua. Ane Môses anga zu nye na, Fége bôt, mine kel e luma ne Memalekait. Kidia me ke tèbe ye nkôl eyô ye ntum Anyame ewo wam. Ane Josua anga bo ane Môses anga zu nye. Anga fé befam ananga ke luma ne Memalakait. Wèna Môses anga ke nkôl eyô ba Éron ye Hur, ane Môses anga bôgede ntum eyô. Ngeñe ntum ônga tobo y'eyô, wèna Beisréèlait benga dañ. Nge ntum ônga keñe fe esi, wèna Memalakait benga dañe bo. Ane mo Môses menga vot ye da bèle ntum eyô : ido Éron ye Hur benga nyoñ akok ve bi do si. Ane Môses anga tobo ye si ; wèna benga bèle nye emo mia eyô, mboti efa évoti, nyimbok e f'évok, ye ke kui ngeñe nlô-jô ônga ke. Ane Anyame anga vol bon Isréèl, ane benga dañe Memalakait. Anyame anga ya ye Memalakait, togo benga nzu luma ye bon Isréèl ; ananga zu na melu ôsu a ke bo ja besegese ; môtamôt ke fe bo simzane.

Nkôl Sainai.

Ave bon Isréèl benga kôte y'afan Ijipt ngon enga to ilal, ane benga wuli ve kui bebé ye nkôl benga lé na Sainai, ane benga lôñ mimba val. Wèna Môses anga bète nkôl eyô : ane Anyame anga kobo ye nye wi. Ayu nye na, Zôge ye bon Isréèl na, Min'ayèn ane menga lète Bijiptian minzuk akal dina, ve va mine afan ete. Ido mine kaga wôg ye bagali mezô mam, wèna me ke mine nyège ye dañe meyoñ mevok mese. Aue Anyame anga zu na a ke sikile éba-ejô iti e kôbo ye Môses e nkôl Sainai, wèna bôt be ke nye wôg. Ananga tyine Môses e zu bôt na, be kilege mengo môa ye bitô biôa ye tun menyôl môa ye tuga bagali ke bo jam e

n'abé, nge be tobege nkôga alu lal, ngeñ' Anyame a ke sikile mesu môa e nkôl Sainai. Ejô ete Anyame anga zu na, Môtamôt ke bète ye nkôl eyô : togo na môtamôt a kaga bèt a ke fogo wu : nge ngeñe be ke wôge élana z'akobo e nkôl eyô, wèna be nzaka tèbe nkôl esi.

Anyame anga manega fe kobo mezô mane, ane Môses anga sikile ve bôm bôt, ane benga kil mengo ye bitô biôa ve wuli ye nkel ke fe bo jam e n'abé. Alu lal kidiase nzalañ enga vès ye kobo ke fe yèm, y'éba-ejô émbe nsut énga kobo ye kiñ ndèn, énjel anga loñ zo : ane bôt bese benga nyañebe anèn benga wôg. Wèna Môses anga so ye bo ve tué bo enkôl esi. Nkôl esegese ônga tu y'ôtuta, togo Anyame anga so iti ye ndôa ; ane ôtuta ônga bèt nson ane ôtuta w'abèt ye so ji anèñ : nkôl ônga fôkiza anèn. Ngeñ'élana énga bèmiga fe kob'étal ye kiñ ndèn, wèna Môses anga kobo ane Anyame anga yèbe nye ve lé nye nkôl eyô.

Mezô Awôm.

Ane Anyame anga kobo nkôl Sainai mezô awôm.

1.

KE TOBO Y'ANYAME FE VE ME ÉTAM.

D'atyimele na, bi nyègege Anyame ye dañe biôm bivok bise, togo na, bi kaga nyège zômazôm ye dañe nye, wèna zôm ete énto Anyame wah, wèna ezo bi ke vane sem, ke semi nye.

2.

MINE TAGA BO BIYÈMA : MINE TAGA KE BIO SÈMI.

Bôt abi be ne si nyi b'akwan na, iyèma gôld nge syika nge iyèma éli nge akok ine ki ye nyie bo. Nge azô di Anyame akam ye bôt bese e bo ayoñ iyèma te, nge e kutebe meboñ èbé zo e sèmi zo : togo na Anyame inye étam ane bie nyie, ido bi sèmige nye étam.

3.

KE TU EJUI ANYAME KE JAM.

D'atyimele na, ngeñe bi atu ejui Anyame, bi boñe nal y'akeñ ye nkèl, ke via na ejui dia in'anèn y'éki. Togo na bi kaga do tu etutue an'ôya nge fiañ a ke wôg abé.

4.

SIMZEGE EJÔ SONO : BAGALIGE DO ÉKI.

Bi abagele jô Sono éki bi kaga bo ke sé nge vi mu ete : nge e mane jô ete esegese e sèmi Anyame, e lañ ntèn yuia, e simza ye kobo e jam mam memvè a bo bie ye bo ebôt bevok mvè.

5.

NÈNIGE ISO YE NYO.

Anyame ôsua, ve bèt ane bôt benga bié bie bi ayia ne wôge bo ; ke bo na, be kaga bie zu jam, bi nga biane : nge bi lètege bo na, bi anyège bo, ye bame bo : nal Anyame azô na bi bo.

6.

KE YUI MÔT.

Bi abian azô di, si ngeñe bi kaga yui môt étam, nge ngeñe bi kaga vine môt ye kôm na môt ete awak : togo na, val bi akôm awu dia e milem miah iti. Nge Anyame adege milem miah.

7.

KE BO MEZUIA.

Fam e kaga lig ngal ve ke tobo ye menega mfe : nge menega a kaga lig nôm ve ke tobo ye fam fe, wèna b'abo mezuia. Anyame azô na, bi taga bo nal. Azô bie na, bi tobege ngengeñ asimsa dah, ye mezô bi akobo, ye mam bi abo.

8.

KE ZU ÉZAZÔM.

Bi taga nyoñ ézazôm môt. Ve na, bi kaga bo nal, ke yèm na, ézazôm ezo ; nge bi kaga bo nal abo élañ : Anyame azô bie na, bi bulige zo, nge bi vaga asôm ye iti.

9.

KE KOB'IDA ZÔ MINAL.

D'atyimele na, bi taga kobo ida jam mô'mfe ke na, ine iti : nge ngeñe bi akobo azo ene sôsôwe bi tuga bagali ane bi akobo do, bi yaka kôkela nge vas mezô mevok iti : wèna asèlana.

10.

KE VIAKEBE EBIABIÔM.

Bi kaga viakebe zôm wèna bi akôm na, é tobege ezôm zah. Bi taga kôm ézôm môt mfe. Anyame avè bie besegese emam m'akôke ye bie. Inye fe ayèm emam m'ayia ne bie.

Bôt b'ako woñ.

Ane bôt bese benga wôg ane jô nga duñ, ye wôge kiñ élana ye yèn nzalañ y'ôtuta e nkôl eyô. Kiñ Anyame zo ke benga wôg : ane benga mare. Ane benga zu Môses na, We ô kobege ye bie, wèna bi ke wôg : nge ke yi na Anyame akobo ye bie, ye bi yaka wu. Nge Môses anga zu bo na, Anyame énga so dia bo yui, nge ayi na, be ke ko nye woñ, be yaka bo abé. Ane bôt benga tèbe ôya ye nkôl : nge Môses anga bète ye nkôl eyô, ve kui éba-ejô, evôm Anyame ambe.

Ane Anyame anga kobo ye nye wi, ananga vè nye mezô mevok abi na, bon Isréèl be wôge mo. Ngeñe Môses anga sikila ye so nkôl anga tèn mam mete mese ezangô iti, ananga lañ mo èbé bôt. Ngeñe bôt benga wôgega fe mezô mete, benga zu na, Bi wôga, bi ke fogo bagali mezô Anyame avaga bie lô.

Milô 24–31.

Môses a bèta ke nkôl eyô.

Ane Anyame anga bèta zô Môses e bèt ye nkôl eyô nzañe fe : anga zu na, a ke nye vè mekok m'ato ye mezô awôm ntèna n'iti. Ane Môses anga bète ye nkôl : Josua ve ke ba nye. Josua anga bebo bisé Môses. Ane éba-ejô énga so ve vis nkôl melu mesam. Alu zangwal Anyame anga lé Môses ye so ébas iti. Ane Môses anga bèt eyô ve ke ébas iti : ananga tobo ye nkôl eyô môs mewôm mené ye melu mewôm mené. Ane bon Isréèl benga yèn indèndañ Anyame e fége ye nkôl eyô nson ane ndôa ndèn.

Anyame ayègele Môses ejam Tabernakel.

Ane Anyame anga zô Môses na, bon Isréèl be lôñe Tabernakel, d'atyimele na, nda Anyame, evôm be ke nye sèmi. Ananga lète Môses nson ane be ke zo lôñ. Nda ite é ke bo mbeñ, ye biôm abi bi ne mbeñ bi ke tob'iti, ye efa atan : bivok bi ke boñba ne gôld, bivok ye solowolo, bivok ye ngôs, ye bitô bi ne mvè bí ke kèliba mimbé : bekôle be ye iti be ke bo mimbeñ. Ésé ite énga yia ne gôld abi ye solowolo abi ye ngôs abi ye bitô abi, e bo zo. Nge Anyame anga zô Môses na, azakege bôt biôm bite, ye môtamôt a ke kôm nzu y'évèvè zia èb'Anyame a nzake ye zômazôm akôm nzu ye zo.

Ark, ye Nduga-Ntañ, y'établi y'élam.

Anyame anga zô Môses na, be boñe Ark e ke tobo ye Tabernakel iti. Ark ete e mbe nson évara mintyimi, ane benga yañ zo ye gôld iti ala y'atan, benga manâ yañ zo esegese ye gôld, mintyimi ke fe yènia. Ngeñ'e ke mâne wèna Môses a ke bi mekok mebé Anyame anga vè nye iti.

Nduga ark zo ke be ke kôm ye gôld e ke tobo ye betyèrubim nge bénjèl bebé eyô, mbôti suk'afoti, nyimbok e suk'afok, wèna be ke dege mesu mesu, mefap môa me ke yoñba. Nduga te ye betyèrubim eyô be ke zo lé na, Nduga-ntañ.

Établi zo ke be ke kôm ye mintyimi ve yañ zo ye gôld e tèbe e Tabernakel iti, ye élam gôld é ke yeyôñ ye vè indèndañ wi.

Tabernakel.

Ane Anyame anga lète Môses, ane be ke lôñ nya nda Tabernakel. Evôm be ke zo bap ye ke ne zô èdule dôa afan Kénañ, be lôñe zo alôñ bene bèta ti ye bèta lata zo nson ane nda-akuk; mifin mi ke boñebana ye mintyimi mi ké yañba ye gôld: mintyimi mite mi ke tobo ye mesuka me to milata. Be ke bute bitô e mintyimi ayô bifa bibé e bo njui. Mbé ô ke tobo y'étô ékèlé: wèna étô éfe ento mbeñ benga lé na vél be ke zo kèle kènigi nda Tabernakel na éboñe bibôñ bibé. Wèna Môses a ke so ye Ark e

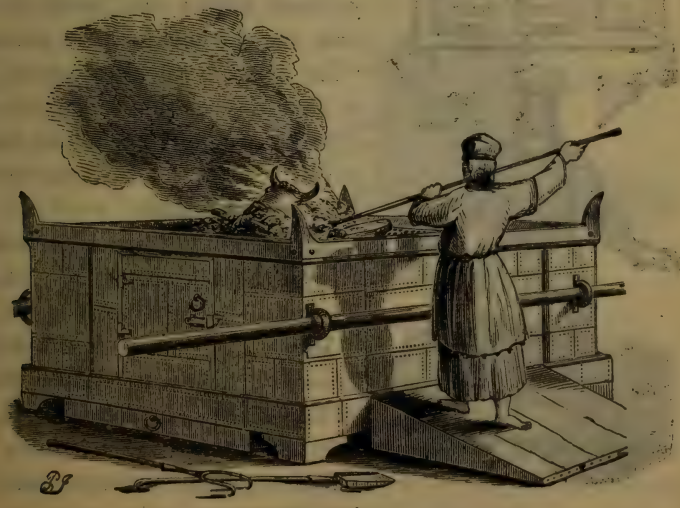

OLTER NGÔS.

to ye nduga-ntañ eyô, ve tèle zo ébôñ évoti iti. Ébôñ évok zo ke a ke tèle établi gôld y'élam gôld.

Nseñ. Olter ngôs.

Ane Anyame anga zô nye na, a lôñ ngôl e bôma nda Tabernakel, ke tobo bé ye nda e yaga bo ke nseñ. Nseñ ôte benga lé wo na kôrt : wèna be ke kôm olter nge établi éki é ke tèbe nseñ mbé Tabernakel. Be ke zo tata kôm ye mintyimi, wèna be ke zo yañ ye ngôs : be ke zo kôm énèn ; togo na be ke jik benyat ye bekaba ye mintôma ayô. Togo na, ye ke kui ngeñe Jisu a ke so wu akal dah e si nyi bon Isréèl be ke yui yui betyit ba ye jike bo olter ayô ye lète na, Jisu a ke so.

Beprèt. Mengo prèt nèn.

ÉRON, PRÈT NÈN.

Ane Anyame anga zô Môses na, Éron ye bon bia be boñe beminise nge beprèt e nda Tabernakel. Éron a ke tobo prèt enèn ; togo inye a ke zôzôe bo: ebon bia be ke tobo beprèt.

Mengo membeñ me ke kômbane èbé Éron : afak e ke boñbane y'étô mvè, b'alé do na, miter, e nlô yuia, ye aboñ gôld e bôe kènigi éfa asu afak eto ye mezô mane ntèna iti, "Éki èbé Anyame." Ejam di e ke bo Éron e simsa na, Anyame ayi nye e tob'éki ; e ke fe bo bôt be kaga zo yèyèn e sèmi nye togo na inye ane Prèt enèn Anyame.

Ngo Éron a ke bot esi e ke boñbane y'étô mvè ito ntuma akeñ ; i ke nye kui mebo si, ito ye mo.

Wèna a ke bot ngo fe ayô ito kuna ito ke mo. Wèna ngo ite esi efa kôle be ke kèle biôm bi akeñ iti bi to nson ane alas-ntaña ; bi ke tobo kuna y'évèle y'atyui. Melas mete me mbèdia menya melas : nge benga bo

mo nson ane melas. Nzinzañ melas be ke kèle meleña me gôld. Ngo nyi asi wèna Éron a ke bèta bot ngo efe ayô, e ke dañe étum ye ngo kuna ; zo ke z'ébodia ye mo. Benga lé zo na, Ifod.

Éron a ke bot mbap aboñ étô e ke tobo ntuma mbeñ y'akeñ anèn e tyui zia. Aboñ étô ete e ke tobo y'awôm mekok ye mekok mebé me to y'asôm anèn ye mbeñ ke fe yèm. Wèna ebon bia bo ke be ke bo kôm mengo : nge mengo môa mé nda dia bo mbeñ nson ane mengo Éron, togo inye a ke tobo prèt nèn.

Ane Anyame anga zu Môses na, ngeñe Tabernakel e ke mana a nzak ye Éron ye bon bia e mbé, wèna a ke bo sô ye mejim, wèna a ke bo bot mengo menga kômba èbé bo, ye sô Éron mbon e nlô yuia. Wèna Môses a ke yui betyit ye jike bo akal emam mebé môa. Emam mane Anyame anga zu Môses na, aboñe, togo na anga yi na Éron ye bon bia be boñeba éki e tobo beprèt ejam bon Isréèl. Ngeñe be ke mana boñeba beprèt be ke yui yui mintôma mibé melu mese e alter nge établi éki ngôs ayô, mboti kidiase, nyimbok ngôgase e jam mam mebé bon Isréèl.

Olter insèns.

Ane Anyame anga zô Môses na, a boñe olter mfe, si olter ngôs nson ane nyi be ke jijik betyit ayô, nge olter mintyim e to nyaña ye gôld. Eke daña ntok ye olter ngôs: e ke tetobo nda Tabernakel iti, ébôñ ine y'établi gôld y'élam gôld. Olter te betyit b'enjikeba dia iti, nge be ke jik biôm bi n'énum mvè bi to jui na Insèns. Benga bo insèns ye mekemde m'éli ye biôm bife bi to énum mvè Anyame anga zô Môses. Ngeñe benga jik insèns, ôtuta ônga so iti ômbe énum mvè.

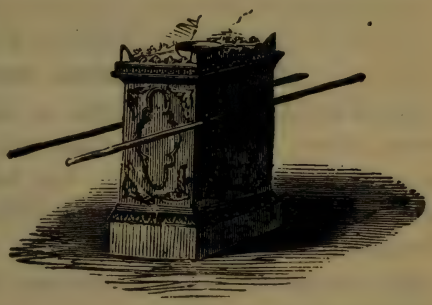

OLTER INSÈNS.

Bi mana lañ na, betyit benga jijik ye olter ngôs ayô benga tyimele na, Jisu. Wèna insèns ôtuta ye iti ônga ke ke eyô ye so olter gôld ôto énum mvè z'atyimele minkobo bekrisyon b'akobo y'Anyame, ane minkobo mite mi ake ayô èb'Anyame. Anyame anga zu Eron na, a jikege insèns e olter gôld ayô kidia esese ye

ngôgi ésese, ngeñe a ke nyi nda-Tabernakel ye kôm élam gôld ye boke wo.

Ntyeñe nèn.

Ane Anyame anga zu Môses na, a boñe ntyeñe nèn ye ngôs ô ke tetobo ye mejim iti : ô ke tèbe nseñ atan Tabernakel, bebé y'olter ngôs.

Bèzalil y'Aholiab.

Anyame anga manega fe kobo ye Môses mezô mane ejam ye Tabernakel ye biôm bi ke ke iti ala, ananga zu nye bôt be ke bio kôm. Môt mboti ato jui na, Bèzalil, môt mboti èbé bon Isréèl. Inye Anyame anga zô na, anga yègele nye e lui solowolo ye gôld ye ngôs ye mekok memvè e bo mam akeñ mese e kôm biôm bi ne mvè. Ye môt mfe ato jui na Aholiab inye a ke nye vol. Ye bôt befe bo ke Anyame anga yègele, e bo biôm bise Anyame anga zô na, be boñe.

Mekok mebé.

Anyame anga manega fe kobo ye Môses, ananga vè nye mekok mebé ye mezô awôm ntena n'iti. Anyame anga tèn mo ye wo yuia èmièn.

Milô 32–40.

Bon Isréèl b'asèmi mon-nyat gôld.

Ngeñ ese Anyame anga kobo ye Môses ye zô nye mam mese mane, Môses anga to nkôl Sainai ayô : anga to wi mu mewôm mené ye melu mewôm mené. Nge bon Isréèl benga to mimba mîôa e nkôl esi. Benga yènega fe na Môses a da n'abèm, ane benga vot, ve nzu èbé Éron ve zô nye na, Ejam Môses nyi, efam enga so ye bie afan Ijipt, bi ayèm dia jam e boa nye. Ane benga sile Éron e kôm bo biyèma, nson biyèma meyoñ m'asèmi. Ane Éron anga zô na, Vaga mekèna me ne benega bine melo ye bon befam bina ye bengon bina melo : mine nzèl mo èbé me. Ane benga so mo, ane Éron anga nyoñ mo ve sie mo e ndôa iti, ye nyèma mo : ananga kôm iyèma iti nson ane mon nyat.

Ane bôt benga zu na, nyat ite izó n'Anyame wôa anga so ye bo afan Ijipt. Ane Éron anga kôm olter asu mon-nyat, ananga zô

bo na, Kidia mine ke bo biji abi. Kidikidi ane benga vé ôyo, ve tèbe, ke sèm Anyame, ke jik betyit èb'Anyame, nge benga vane sèmi ye jik betyit èb'iyèma nyat : ane benga kôm biji abi, ve ji

BON ISRÉÈL B'ASÈMI MON-NYAT GÔLD.

ye nyu asu iyèma ite. Ngeñe benga bo mam mete Môses anga to nkôl ayô ; énga yèn dia bo ; nge Anyame anga yèn bo, ananga zô nye na, Sikelege, togo bôt bam be boa abé anèn ; be boa iyèma mon nyat ye semi zo ye yui betyit èbé zo ye lé zo na Anyame wôa.

Môses abi mekok mebé.

Ane Môses anga veñiza ve sikele nkôl Sainai, ye meboñ mekok mebé e wo yuia. Josua, emôt anga yeyaiñ nye anga ke ne nye. Ngeñe benga zile bé ye mimba benga wôg nzôgô ndèn, bôt be loñe bibil. Ane Josua anga zô Môses na, Nzôgô nyi ene nzôgô aluma mimba. Ane Môses anga zô na, Sa nzôgô aluma le ; nge nzôgô bia. Benga zilega fe bé, ane Môses anga yèn iyèma nyat gôld, ye bôt be zèmige zo asu. Ananga ya anèn ananga wa meboñ mekok mebé anga bèle e mo mia esi, ane benga mane buki, me nto bifus.

Ane Môses anga nyoñ mon-nyat ite, ve jik zo ndôa ve kok zo menyuñ ane ifita. Ananga mia mo mejim benga nyu nyu, ananga tyin bon Isréèl e nyu mejim mete. Ananga sil Éron na, Ô vaga vol ebôt bane e bo jam abé anèn di ye zi? Ane Éron anga ye vas bizô e nyôl zia, ananga zô na, bôt bèbièn be vaga kake na, b'abo jam abé ete, ane benga zô nye na, a boñ iyèma èbé bo, ane benga so nye ne gôld zôa, wèna ngeñ anga wa zo a ndôa n'iti, aninga kui nson ane mon-nyat. Nge z'ato dia kui nal fogo ve na Éron a bo zo nson ite. Wèna ngeñ bôt be vaga nye sil na, a kômege bo iyèma, inye ato prèt wôa nèn anga yia ne zek, ye zô bo na, azô ete en'abé anèn, nge sa e bèta vol bo e bo jam abé ete.

MÔSES ABI MEKOK MEBÉ.

Belivait b'ayui mintosiñ mi bôt mila.

Ane Môses anga tèbe nseñ mimba ve zu na, ebôt besegese be ne ngam Anyame be nzak èbé nye. Wèna bôt besegese benga to bendé Livai monenyañ Jôsèf mboti benga so èbé nye. Ananga zô bo na, Anyame azôa mine besegese na, Togegan minkwara ve ke mimba ye so suka foti ye ke suka fok ye yui bôt bese mine ke boma ne bo : nal Anyame a ke bo lète nzuk ye mam mebé benga bo. Ane Belivait benga bo ane Môses anga zô bo na be boñe : ane benga yui mintosiñ mi bôt mila èbé bon Isréèl.

E kidia fok, Môses anga kobo ye bôt ve zô na, e faña bo na be boa jam abé anèn di, a ke ke kobo y'Anyame akal dôa mvèta ékokenziñ mam mebé môa me ke jamba. Ananga ke ve kobo y'Anyame, ve zô na, Ebôt bane be boa abé anèn ye bo iyèma gôld. Ananga kwé Anyame ngongol na, a jamege bo. Nge Anyame anga zô na, a ke lète bôt bete nzuk, ebôt benga bian mezô mia : énbèta fe ke ye bo éba-ejô iti, nson ananga ke ke ôsu wôa ye lète bo nzin z'ake e Kénan. Ane Môses anga kobo ye ki ye nlèm yuia ôse na, a keñe ne bo. Ane Anyame anga wôg nkobo yuia, ananga yèbe ve yaka na, a ke bèta fogo ke ye bon Isréèl.

Môses abo mekok mefe mebé.

Ane Anyame anga zô Môses na, a kômege mekok mefe mebé nson ane ma anga bi. Ane Anyame anga zô na, a ke tèn iti mezô vogo menga to ntèna mekok ôsua. Ananga zô Môses na, a tobege nkôga kidiase ye bèt e nkôl eyô : nge môtamot ke nzu banye nge tèbe bé ye nkôl : mintôma ye benyat ye bekaba bo ke ke tèbe bé val. Ane Môses anga kik ye kôm mekok mebé nson vogo ane m'ôsua anga bi. Ananga vé kidikidiase ve bète ye nkôl Sainai eyô : ye meboñ mekok me mbe e wo yuia. Ane Anyame anga sikile ébo-ejô iti ve lôt ôsu yuia e yi na Môses a wôge kiñ zia. Ane Môses anga vôle kutebe meboñ esi ve sèmi nye. Ananga kobo y'Anyame na a jamege bon Isréèl mam mebé môa ye bèta bo nyoñ e tobo bôt bia. Ane Anyame anga wôge nkobo yuia, ananga bèta bo nyoñ e tobo bôt bia : ananga yaka na, a ke bo lète mvè ndèn, ye bo mam bôt be ke yèga, ye tyita ne meyoñ me n'abi afan Kénan, ye vè afan ite èbé bon Isréèl.

Ane Anyame anga zô Môses na, a boñe nkel ngeñe be ke kui

afan Kénan, ke ngoma ye meyoñ me ne wé m'adañ abé. A tyamege be olter benga sesèm biyèma biôa, ye bi biyèma bite : togo na bon Isréèl be taga sèmi biyèma, nge be semige fogo ve Anyame. Ane Môses anga to nkôl Sainai eyô mu mewôm mené ye melu mewôm mené. Ngeñ ite esegese ye ngeñ'ôsua anga tate bèt ye nkôl Sainai eyô, énga ji dia aji nge nyu mejim. Ane Anyame anga tèn mezô awôm e mekok Môses anga so ye mo.

Môses asikila nkôl esi.

Ngeñe mu mewôm mené ye melu mewôm mené menga manega fe, Môses anga sikile ye mekok e wo yuia. Ane ékô y'asu dia énga fé nson ane jô y'indendañ inèn, togo na anga so bé n'Anyame. Nge Môses ke yèm na, asu dia d'afé. Ngeñe Éron ye bon Isréèl benga yènega fe asu dia d'afé, ane benga mare zile bé ye nye. Nye ke ve lé bo, ane benga so. Ananga lôm bo mam Anyame anga kobo. Wèna, ngeñ'anga kobo ye bo, anga vis avèlès asu dia, na, mis mi yaka bo bo mité ye dege nye.

Môses atyine bôt e nzu ye biôm e lôñ Tabernakel.

Ane Môses anga lé bon Isréèl besegese ve sula bo vôm avoti, ve zô bo na Anyame a zôa na, be bagalige jô Sono éki. Ananga bèta bo zô na, be nzak ye gôld ye isika ye ngôs ye mintyimi ye zômazôm efe be ke yi e lôñ zo ye nda Tabernakel. Ane bot benga so ye biôm benga kôm so ye bio—mekèna me ya mo ye mekèna me ya melo, ye gôld, ye sika, ye ngôs ye bitô bimvè ye mintyimi. Bôt bevok benga so ye mekok memvè m'ake asôm anèn : bevok ye mbon be ke vèvè élam. Befam ye benega benga so ye biôm binga yia n'ésé Anyame anga zô Môses na, be boñe. Benga vè nal ye milèm miôa. Ngeñe biôm bise binga mana kôk, benga bèta fogo seso ye bio ye ke kui ngeñe Môses anga lôm bo kiñ na, be taga bèta lôm biôm. Ananga nyoñ biôm bite ananga vè bio èbé Bezalil ye Aholiab ye befam bevok Anyame anga yègele bisé bite.

Bitô bi ya Tabernakel. Mintyimi.

Ane befam bete benga kôm bitô bimvè bi ya Tabernakel, bi to kuna y'évèle ye nson efe e nda Tabernakel. Njui ômbe mbutia ye bikô ye mimviot mi kaba mi to nwakia évèle. Ye mbab'étô

éto mbeñ énga to kuna y'évèle ye nson efe b'alé zo na vél, be ke zo kèle kènigi e nda Tabernakel e bo biboñ bibé : ye étô e ke kèliba e suka nda nson ane mbé. Benga kôm mintyimi mi to yaña ye gôld be ke mio tèle milata e bo mifin Tabernakel.

Ark ye Nduga-Ntañ.

Ane Bezalil anga kôm Ark Anyame anga zô nye na a kômege. Anga tate zo kôm ye mintyimi ananga yañ zo ye gôld atan ye iti ala. Ananga kôm nduga Ark b'alé zo na Nduga-Ntañ. Z'énga to dia ye mintyimi ; énga to esegese gôld. Ananga bo betyèrubim nge beénjèl be mbe ye gôld, mboti éfa évoti, nyimbok efé évok. Benga dege mesu : mefap môa menga yôa.

ARK, YE NDUGA-NTAÑ.

Établi y'élam ye olter insèns.

Ananga kôm établi e ke tèbe ye nda Tabernakel iti ye mintyimi mi to yaña ye gôld. Anga kôm bifèl ye mintyeñe ye menzom établi, anga kôm bio bise ye gôld. Ananga kôm élam gôld, ye metèm mesam, melal efa évoti, ma mevok melal efé évok. Metèm menga to nkwèlia iti, nson ane sam-bili ye gôld. Tyin élam ite émbe ye bilam zangwal e yôñ. Ananga kôm olter insèns nge evôm be ke jijik ebiôm bi n'énum mvè ye mintyimi mi to yaña ye gôld.

Mbon insèns. Olter ngôs. Ntyeñe ngôs.

Ananga kôm mbon be ke sô Éron nlô ayô ngeñ be ke nye bo Prèt Nèn ; ananga bo biôm bi n'énum mvè be ke jijik olter gôld. Ane Bezalil anga kôm olter bon Isréèl be ke yui yui benyat ye

mintôma ye bekaba èb'Anyame. Anga tate zo kôm ye mintyimi, ananga yañ mio ye ngôs. Ananga kôm bèta ntyeñe ngôs nèn e bagali mejim, Éron ye bon bia be ke sesô mo ye mebo môa iti. Togo na Anyame anga zô bo na be sôge mo môa ye mebo môa ngeñ esegese benga ke nyi e Tabernakel ye ngeñ be ke so olter e yui betyit e sèm Anyame.

Nseñ.

Ane Bezalil anga kôm mekôn me ngôs, me ke bôma ye Tabernakel ane ngôl e bo kôrt nge nseñ mbôma n'iti. Ananga bo bitô bi ke kekèlba nzinzañ mekôn, ane ngôl nge nkakale, ye étô i ke kekèlba e nseñ nson ane mbé ngôl.

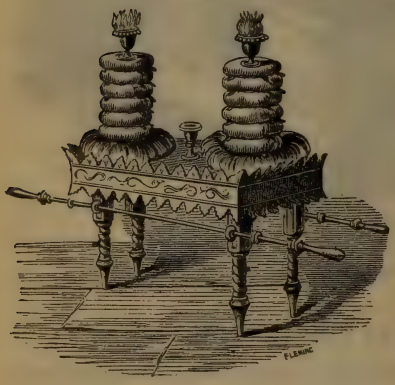

ÉTABLI E NDA TABERNAKEL.

ÉLAM GÔLD YE METÈM MESAM.

Mengo Éron.

Ane Bezalil ye Aholiab benga kôm mengo Éron ; ékôt zia benga bo ye linèn y'ékôt évok benga lé zo na Ifod, ye kuna y'évèle ye nson efe. Ane benga nyoñ gôld ve lui zo ékekep, benga kik ye sal zo bifas ane nyoñe ; ane benga tum ye late zo ye kuna, y'évèle, ye nson efe, ékôt iti na, é bo mbeñ. Ane benga kôm ôtuma ye biôm vogo nson ane Ifod. Be ke wo bot Éron ifod ayô. Ane benga kôm aboñ étô e ke nye bebôm y'atyui iti ye mekok membe mbeñ awôm ye mebé ; mekok mesegese

membe mintwéya, dile akok ntwéya y'éfu gôld iti. Éron a ke zo bot atyui iti, e ke kèliba iti ye mifaña mi gôld mi mbe mi soge nye meban iti.

Ananga bo éliña Éron a ke bot ifod asi ; esegese é to kuna ; efa kôle si biôm binga kèl iti bi to nson ane melôs, bi to kuna, y'évèle ye nson efe ; nzañ biôm bite meleñe me gôld me nga kèle me ke kekobo ngeñ Éron a ke nyi nyi ye kui Tabernakel. Ane benga kôm bikôt bimvè èbé bon Éron, ye mengo mekana memvè, y'afak mvè Éron a ke bebot nlô benga lé na, miter, e to y'aboñ gôld ye mezô mane ntèna n'iti, " Eki èb'Anyame."

Ane biôm bisegese bi ya nda Tabernakel binga kôk, fogo ve e late bio. Ane benga so ye bio èbé Môses, ananga dege ésé ite ese : ananga yèn na, inga boñeba fogo nson an'Anyame anga lô.

Môses a bète Tabernakel.

Ane Anyame anga zô nge na, a tèlege Tabernakel. Wèna Môses anga nyoñ mintyimi mi mbe yaña ye gôld e bo mifin, ananga vis bitô bi njui eyô ; wèna bitô bite binga vis Tabernakel bi kwake mefeñ. Ananga bi meboñ mekok mebé ye mezô awôm ntèna n'iti Ark iti : ananga vis Ark ye Nduga-Ntañ. Ananga so ye Ark ye Nduga-Ntañ eyô Tabernakel iti. Ananga kèle étô benga lé na, Vél, na Tabernakel e boñe bibôñ bibé. Ananga lige Ark ébôñ enzañ.

TABERNAKEL.

Ananga tèle établi gôld y'élam gôld ye olter gôld ébôñ évok. Ananga kèle étô benga kôm na é ke kekèlbe mbé Tabernakel. Mbé atan, nge ke nd'ôya, anga tèle olter be ke jijik betyit. Ananga yui tyit iti èb'Anyame. Ananga tèle ntyeñe nèn bebé ye olter ve vè mejim iti. Ane Môses ye Èron ye bon bia benga sô mo ye mebo môa ntyeñ iti. Ane Môses anga tèle mekôn me ngôs mbôma ye Tabernakel. Ananga kèle bitô nzinzañ mekôn e bo nkakale, ye kôm nseñ mbôma ye Tabernakel. Ananga kèle étô émbe kuna y'évèle ye nson efe benga kôm na é ke kekèlbe mbé nkakale.

Ane Tabernakel enga mane ye nseñ. Ane biôm bise binga mana komba bito biôa efa nseñ ye Tabernakel iti. Ane akoñ éba-ejô enga wuwuli ôsu bon Isréèl enga so ve tèbe Tabernakel eyô, ye vis zo eyô. Ane ndendañ Anyame énga zal Tabernakel iti ala, Môses ke fe ki e nyi iti.

NTÈN LIVITICUS.

Milô 1–19.

Anyame akobo ye Môses Tabernakel iti. Éron ye bon bia b'aboñeba beprèt.

NDA Tabernakel enga maniga fe ane Anyame anga bo ke fe lé Môses nkôl Sainai eyô e kobo ye nye : nge anga lé nye Tabernakel iti. Togo Anyame anga so Tabernakel iti ato éba-ejô iti ve tèbe Nduga-Ntañ eyô evôm Beénjèl nge Betyèru-bim be gôld bebé benga to ye me fap môa meyo. Ananga kobo ye Môses val, ananga vè nye mezô memféfé abi ejam bon Isréèl.

Wèna Anyame anga zô Môses na, a nzaka ye Éron ye bon bia e mbé Tabernakel e veñiza bo beminise nge beprèt. Ane Môses anga so ye bo, ananga lé bôt besegese na, be nzaka yèn mam Anyame a vaga nye zô na a boñe. Wèna, ngeñe benga tèbe mbôma mbé Tabernakel, anga nyoñ Éron ye bon bia ve sô bo ye mejim. Ananga bot Éron mengo mimbeñ menga kômba èbé nye. Ananga nyoñ mbon ve sô nye wo a nlô eyô. Nye ke ve nyoñ ebon Éron ve bot bo mengo môa. Ananga sukila yui betyit èb'Anyame. Nal Éron ye bon bia benga boñba beprèt e

tobo e Tabernakel ye jik biôm bi n'énum mvè ye yui yui betyit èb'Anyame akal bon Isréèl. Ngeñe kôa bôt benga yui yui betyit èb'Anyame e sèmi nye bèbièn, ane Ébèl ye Nôa ye Ébraham benga bebo. Nge ngeñe nyi Anyame a vaga fé Éron ye bon bia e tobo beprèt ; wèna môt mfe ke fe yui yui betyit ; bôt besegese be ke seso ye betyit bôa e Tabernakel, wèna prèt a ke nye zo jik e olter wi.

Ngeñ Éron anga manega fe veñiza prèt, ananga nyoñ mon-ntôma ve yui wo, ananga bi wo olter eyô évèvè èb'Anyame akal mam mebé bôt bese ; nge é vagedia ndôa ne si. An'Anyame anga lôm ndôa ye so eyô, e jik mon-ntôma ete. Ngeñe bôt benga yèn ndôa benga sôs ye loñ bibil ye yèn mvè, togo benga swé yèm na Anyame a yèna mvè ye prèt wôa ye évèvè zôa. Ye so val beprèt benga bagale ndôa e yôñe melu mese, ke jime, togo na Anyame anga lôm bo zo.

Besakrifis.

Anyame anga zô beprèt na be yuige mintôma mibé èbé nye melu mese, mbori kidiase, nyimbok ngôgase akal mam mebé bon Isréèl. Nge Anyame anga zô Môses na, nge môtamôt a ke yèn ngongol ejam mam mebé mia, a kaga kôm nzu ye évèvè zia èmièn ètam èbé Anyame, anzaka ye nyat nge ntôma nge kaba e mbé Tabernakel. Val a ke zo bète ewo yuia nlô eyô. Jam ite enga tyimele na, azamia mam mebé mia, me ka we èbé tyit. Wèna a ke yui tyit ite, wèna ebon Éron beprèt be ke nye zo jik e olter, wèna Anyame a ke yèn mvé y'évèvè ite. Anyame a ke yen mvè évèvè môt ite ve

SAKRIFIS ÉVÈVÈ NGONGOL MAM MEBÉ.

jam nye mam mebé mia. Sadia na, etogo na tyit e vaga wu akal dia, nge e togo na Jisu a ke nzu e bap mam'mebé mia ye wu akal dia nson ane tyit ite. Tyit ite enga tyimele na Jisu, ye lète na a ke so. Ejam ite étam edo Anyame anga nyège na be yuige betyit èbé nye.

Bivèvè binga to minson abi. Môt a kaga so y'évèvè togo na a yèna ngongol ejam mam mebé mia, ayi na, Anyame ajam nye mam mete, wèna Prèt anyoñ zo ye jik zo nguta e olter eyô. Ido benga lé zo na, évèvè be jik èb'Anyame. Nge môt a kaga so ye

PRÈT NEN A JIK INSÈNS.

évèvè zia èbé Anyame e nzu nye vè abota e togo na Anyame a lètia nye ngura jam mvè nge na ayi na Anyame a lètege nye nguta jam mvè avaga nye sile, wèna beprèt be ke nyoñ tyit ve jik zo éfas e olter eyô, sadia ngura ; éfa évok beprèt b'anyoñ zo a ji bèbièn, nyi fok b'abuli zo ébè môt ite èmièn e ji. Évèvè ite énga to na be jik éfas be jèl ke éfas, benga lé zo na évèvè ya mvogo.

Wèna môt avaga so ye évèvè mvogo, ngeñe Prèt avaga nye buli ako dia anga lé ebôt bia ye memvi mia, ekogenziñ a ke lé akukut e ji. Togo na Anyame anga zô na, môt a taga bagali ako dia nyim na, a ke ji ôsu : anga zô na, be jak zo mu te nge kidie. Bi abo mvè lañ e ntèn Anyame iti e jam befèt bôt benga bo ye bivèvè mvogo biôa.

BESAKRIFIS.

Insèns. Anyame ayui Nédab y'Abaihu.

Éron ambe ye bon befam bené benga boñeba bepret ngeñ èmièn anga boñeba Prèt Nèn. Esé zôa énga to e bo mam mesegese e Tabernakel iti nson ane Anyame anga lô bo. Binga tate lañ na, Anyame anga zô na, be ke jijik biôm bi n'énum mvè e olter gôld eyô. Biôm bite benga bi bio e ntyeñ ngôs iti benga lé zo na, sènser. Prèt a tate si mekek me ndôa e sènser iti. Wèna a ke ye zo e nda Tabernakel ve bi zo e olter gôld eyô. Wèna a mia biôm bi n'énum mvè e mekek me ndôa iti, na bi yôñe ye kul ôtura ône énum mvè. Ndôa anga sis e sènser benga nyoñ zo e olter b'ajik betyit, evôm Anyame anga lôm zo, evôm bi vaga tate lañ va na beprèt benga bagale ndôa iti e yôñe melu mese ke jime, togo na e mbe ndôa éki.

Nge ntèn Anyame w'azô bie na, bon Éron be be mboti ato jui na Nédab, nyi mbok ejui na Abaihu, benga si ndôa fe mintyeñe nge besènser bôa e jik èb'Anyame. Ane Anyame anga ya anèn ye jam ete, ananga lôm ndôa e jik bo. Ane Môses anga lé bôt e togo mimbim miôa e nda Tabernakel ye jè mio ôya. Ane Anyame anga zô Éron ye bon bia bebé benga lige na, be taga fañe nyo mengo môa nge yi du nge tobo ye meyô ; togo na Anyame avaga bo yui, togo na be vaga bo abé èbé nye.

Betyit be ne mvè ye bo be ne mvin.

Ane Anyame anga zô Môses betyit y'anon ye kos ebon Isréèl be ke jiji ngeñe be ke so mobo afan Kénan ; togo na be bèdia ye ki e ji meyoñ mese. Be ke ji ve nyat ye mvul ye ntôma ye kaba : sadia kamel nge rabit nge ngui.. Ejam e kos be jak kos e ne ye mevéiñge ne bibas, nge kos ene ékokon ke bibas be taga ji. Wèna ejam anon be ke ji meyoñ mevok, nson ane ôbeñ ye nzum ; nge meyoñ mevok abi Anyame anga kam ye bo na, be ke ji, ane benzwi y'obi y'akuñ. Betyit Anyame anga zeke bo na be ke ji, benga lé bo na, tyit mvin ; nge tyit Anyame anga zô bo na be jak, ezo mbe tyit mvè.

Nzam.

Binga tate lañ ejam nzam enga so wo Môses, an'ônga fum n'afum, aboñ nté ava ô bèta bulane mvogo ane w'atetobe. Anyame anga bo Môses jam ete e lète bon Isréèl akeña te afan Ijipt. Nge

ANYAME AYUI NÉDAB Y'ABAIHU.

ôkon nzam ômbe ôkon abé, aboñenziñ Anyame anga lôm wo èbé bôt ejam mam mebé môa. W'énga jijika lète ; ônga da bèm ; ngeñenziñ w'ake w'akui nyôl esegese, togo na môt mfe ébèdìa ye ki e sé wo ve Anyame.

Ane Anyame anga zô Môses ye Éron na, Môt a kaga bo ye zôm e to nye nyôl nson ane asumiga nzam, be nzaka ye nye èbé Prèt, wèna Prèt a ke dege ye zo nge nzam ele. Nge a kaga bo na ezo lé, wèna môt ite a kôtege mba ye èbé bobenyañ y'èbé bôt bevok

bese ye ke tobo vômenziñ étam, ye ke kui ngeñ a ke lète. Ngeñ Anyame a ke nye lète, be ke bèta so nye èbé prèt ; wèna prèt a ke nye dege ye zu ng'anto mvogo. A kaga bo mvogo wèna a ke buli e tobo mba. Nge a nzake ye bon-mintôma milal, nge a kaga bo na a n'ôkukut a ke so ye mon-ntôma mboti ye nzum ibé nge abeñ abé, e nda Tabernakel, e vè Anyame évèvè, togo na inye avaga nye lète.

Jô ntañ.

Ebôñ Tabernakel Môses anga tèle Ark, evôm Anyame anga so tobo éba-ejô iti nduga-ntañ eyô, ônga to evôm ônga dañe éki e Tabernakel ; benga lé wo na, evôm éki nèn. Ane Anyame anga zô Môses na, môtamôt mfe ke ke iti fogo ve Éron Prèt-Nèn étam. Ye Éron èmièn a taga da ke ke iti a yaka wu. A ke ke iti nzañ foti mbu-ntaña, wèna a ke ke ye nkel. Ngeñ anga ke nyi a tatege wobe nyôl esegese ye mejim ; avazige ke mbaba mengo memvè me to nye nyôl, abotege éliña z'afum n'afum ; togo na si mvè na, a keñe ye ngômiza asu Anyame. Wèna a ke tate bo besakrifis ngeñ anga ke nyi ejam mam mebé mia ye jam mam mebé bôt besegese. Wèna a ke nyoñ meki me besakrifis bete, ye ke ye mo evôm ône éki nèn, ye ke a mia mo y'ônu yuia e fa ôsu nduga-ntañ. Wèna ewi Éron a ke kobo y'Anyame na, ajamege nye mam mebé mia ye mam mebé bôt bese.

ÉRON A KOBO Y'ANYAME NA, AJAMEGE NYE MAM MEBÉ MIA YE MAM MEBÈ BÔT BESE.

Mam mesese Prèt anga bo mal menga tyimele na ? M'atyimele e lète mam Jisu a ke bo èbé bôt b'abuni nye. Prèt nèn anga ke kobo y' Anyame e jam mam mebé me bôt evôm ômbe éki nèn esi nyi. Jisu ngeñ anga wôm anga ke kobo y'Isa akal dah eyô. Prèt nèn anga kwé Anyame ngongol na, a

jamige mam mebé me bôt be vaga bo besakrifis èbé nye. Jisu anga sil Anyame e jam bie, togo anga wu akal dah. Vane Prèt nèn a bèma wu, évoke fe bèta sil Anyame e jam bie mam mebé mah. Nge Jisu a nge to eyô, wèna ewi a nge silege Anyame e jam bie mam mebé melu mese.

Ejô Éron a ke nyi evôm ômbe éki nèn Anyame anga zô bon Isréèl na be taga bo ésé mu te, nge be simzege mam mebé môa menga bo. Anyame anga zô na, be lètege misisim miôa nzuk e jam mam mebé môa. D'atyimele na be simzege mam mete ye ngongol enèn e milèm iti. Emôt a ke tobo ke bo jam di Anyame anga zô na bi lètege nye nzuk togo na mu te ô ke tobo ejô anèn éki y'ambu èbé bon Isréèl. Benga lé do na jô ntañ.

Mezô mevok.

Anyame anga zô bon Isréèl na, ngeñe be ke kui afan Kénan ngeñe be ke ke mebeñ e nyoñ biji ye so ye bio anda, be taga so bio bise, be lige avétyañ wi. Wèna ngeñ bibuma bi njik bi ke tôliba ye vi, ngeñ be lige bivok. Be boñe nal e yi na bôt be n'akukut ye beyeñ be ne ke mebeñ môa bèbièn be ke nzu nyoñ bi bi vage lige.

Anyame anga zô na bon Isréèl be taga zu nge duk nge kobo minal èbé bèbièn bèbièn. Môt a kaga bo bisé èbé bo be taga nye zô na, a yanige be ke nye vè ôba kidie ésé avaga bo. Be vage nye ôba yuia jô te.

Nge môt ambe ndok be taga nye veñ mezô togo na ane ke wôge ; nge a kaga bô njim be taga nye bi biôm ôsu yuia na akwak. Môt a kaga yèm jam in'abé e late môt mfe, a taga ke abôm do bôt eyo eyo, a taga bo môt a yaka minkat.

Bon Isréèl be taga siñza, nge be nyègèga bôt bevok ane b'anyege menyôl môa. Môt mboti a kaga yèn môt mbok abo jam ine nkot, a bamege nye ôtegetek jam avaga bo ; ékôgenziñ a ke veñiza nlèm ve bo nye ngongol, wèna énbeta fe do bo.

Neñ a kaga so afan afe ye nzu tobo ye bo, be taga nye lète ngèt nge duke nye, nge nyoñ nye ezôm zia. Be tobege ye nye mvogo ye nyege nye nson ane miejal a tobo ye bo mbè mbè ane môt wôa bèbièn.

MILÔ 20, 32–40.

Be taga vè bon èbé Môlèk.

Meyoñ me jibe bon Isréèl benga ke kivé benga sèm iyèma imbe jui na Môlèk. Bi awôg na iyèma zi benga kôm zo ye ngôs, inga to asu ane nyat; inga to énèn ye mful iti ala, benga kal ndôa iti ala. Ngeñe benga bo zo ayôñ anèn bôt bebé bale benga bibi ebon bôa emo mia iti, ane benga jik. Ngeñe bon benga jijik bôt benga bebôm mimbé na du dôa e yake wôge. Benga jijik ebon bôa nson ite na iyèma iyèn mvè; benga le jam ite na, evè bon èbé Môlèk. Ane Anyame anga zô Môses na, môtamôt èbé bon Isréèl a kaga vè ebon bia èbé Môlèk, be yuige nye. Bôt bese be wage nye mekok e yui nye. Mine kaga nye sis ke nye lète nzuk mine yémege na, a boa abé dile, Anyame anga zô na, èmièn a ke lète môt ite nzuk.

IYÈMA IMBE JUI NA MÔLÈK.

Befèt bela.

Anyame anga zô bon Isréèl na, be bagalige befèt mbu mboti nzañ ilal, mimbu misegese nal. Nyi osua benga lé zo na Fèt Elôt-Eyô. Binga lañ ejam ye fèt nyi na benga tate bagali zo nzañ ôsua alu benga kôt afan Ijipt. Ngeñ nyi Anyame anga zô na be bagalige zo nzañ foti mbu mboti, mimbu mise, e ji ntôma aluse, ane benga bo ngeñ ite, ye melu zangwal be ke ji mfèma ône ke lèven. Melu zangwal mete mese benga lé mo na fèt Elôt-Eyô. Ngeñe bôt benga bagali fèt nyi e ke bo bo e simza ane Anyame anga lète Férô nzuk akal dôa, ye vazi bo afan Ijipt ngeñe Férô anga yèbe dia bo sie.

Fèt Elôt-Eyô e kaga lôt wèna Sono fe zangwal ôsu be bagalige fèt e kike biji. Be ke zo bo jô avoti étam ngeñe be ke nyiñele biji menda ye so mebeñ. Wèna bôt be ke vè Anyame abota avaga lôm mveñ ye vie ônga bo fès e fa mebeñ ye wum biji bi akôk bo mbu mbok. Fèt nyi Anyame anga zô na be yènege mvè nèn ye sôs ; ebo ye bon befam bôa ye bon be benega bôa ye minsaka mi fam ye minsaka mi benega miôa ye bôt bese benga mob'afan ete.

Ngeñe mbu ô ke man, ngeñe be ke kôa biji bise ye so mebeñ ye kol bibuma bise bili eyô, wèna be ke bagali fèt Tabernakel. I ke boñba melu zangwal. Anyame angà zô na, ngeñ ite be kik

FÈT TABERNAKEL.

metèm bili ye bo mo mimba ; wèna be ke kui menda môa ye mobo mimba mite melu zangwal me ya fèt ite, togo na, bon Isréèl benga memob e mimba ngeñe benga wul afaniti. Ido Anyame anga yi na, be simzege ngeñ ite ngeñe be ke nzu tobo afan Kénan e menda iti. E befèt belal ba bese befam besegese èbé bon Isréèl be ke so nda Tabernakel ye bivèvè biôa èbé Anyame.

Mbon ye Mfèma.

Ane Anyame anga zô Môses e zô bot na, be nzaka ye mbon oliv e sô wo bilam bi ne Tabernakel. Oliv ane ébuma nson ane

sie z'awum afan Kénan. Ngeñe b'akil bibuma bite mbon mvè w'akui iti. Mbon yuine ewo bôt be ke so ye wo e sô wo bilam zangwal binga to minlata y'élam gôld. Anyame anga zô na, melu mesese Éron ye bon bia be kômege bilam bi ke yeyôñ nguta alu e Tabernakel. Môt mfe ke bio kôm, fogo ve beprèt.

Ane Anyame anga zô Môses na, a nyoñ mfèma mvè a bumige awôm bikèl ye bikèl bi mfèma bibé, a ke bio bi établi gôld inga tèle Tabernakel bé n'élam gôld. A ke bio bi val ejô Sono ve lige bio ye ke kui Sono fok. Wèna prèt a ke bio vas ve bi mimféfé bikèl. Beprèt be ke bo nal Sono esese. Éron ye bon bia be ke ji mfèma ônga to nôm, ngeñe be ke wo vas, nge be taga ke ye wo menda môa e ji wo. Be jak wo e Tabernakel, togo na ône mfèma éki, ônga établi gôld asu Anyame. Mimfèma awôm ye mibé mi, benga lé mio na, mfèma-e-lète.

Môt anga ta Anyame; b'ayui nye mekok.

Val enga to ngeñe nyi fam e mba, isa ato mon Ijipt, nya nye ke ngon Isréèl. Anga yuia ye mon Isréèl ananga ya ve ta Anyame ; anga kobo mezô me n'abé ejam Anyame. Ane benga so ye nye èbé Môses ; wèna benga né nye nguta vôm e bagali nye ye ke kui ngeñ Anyamé a ke zu Môses nson nzuk be ke nye lète. Anyame anga kobo ye Môses ve zu nye na, be keñe ne fam ite asuk nzin, bôt besegese be wage nye mekok. Anyame anga zu na, môtamôt a kaga ta ejui dia, nge mon Isréèl nge neñ anga nzu lôñ ye bo be yuige fogo nye ; bôt besese be yuige nye ye mekok. Ane Môses anga zu bôt ane benga nyoñ fam ite ve ke ye nye asuk nzin, ane benga lum nye mekok ye yui nye, ane Anyame anga lô bo.

Mbu Sono.

Anyame anga zu na, ngeñe bon Isréèl benga so tobo afan Kénan be bége fès e mebeñ, i kaga mane fa ye tôlba be kike zo ye ke zo menda iti. Be boñe jam di mimbu misam. Nge mbu zangwal be taga beta bé fèsafès ; be lige si mvogo. Nge fèsafès e kaga fa èbièn môt ke zo bé, be taga zo kik ; nge bibuma bi kaga wum minjik, be taga bio kol ; togo na Anyame azu na mbu ôte ô ke tobo mbu Sono nge mbu awéga afan esese. Nzañ esese mimbu misam mi kaga lôt, mbu zangwal Anyame anga zu na be

MÔT ANGA TA ANYAME ; B'AYUI NYE MEKOK.

boñe nal. Mbu te be taga nyoñ biji mebeñ ye né bio menda, nge kol bibuma ye né bio anda. Nge môtamôt a kaga mare ye na biji bi yaka bo ke kôk evôm be vaga bo ke bé mebeñ mbu te, Anyame anga zu bo na, a ke bo biji e fa abi mebeñ môa mbu mvus e kôk bo ye ke kui ngeñe mbu Sono ô ke lôt ye ngeñe e ke kôk e bèta bo mebeñ mefe ye nyoñ biji iti.

Mbu abôk jubili.

Ngeñ esese mimbu mewôm metan mi kaga lôt, wèna be boñe mbu abôk jubili. Mbu te ô ke bo mbu mvè anèn ; bôt be ke yèn mvè anèn ; ejo be ke do sum, bilane be ke bio loñ afan dôa ese.

MBU ABÔK JUBILI.

Bôt b'émbé dia nge kik mbu mbu te. Anyame anga yaka ne bo na a ke bo vè biji abi mbu mvus e kôk bo mbu jubili ôsese. Wèna nge môt anga sôm abeñ isa anga lig nye do, togo na anga to momo, ôkukut ônèn ke zôm, be ke nye do buli. Emôt anga sôm do a bulige nye do; Anyame anga zu na be bulige do èbé nye. Nge môtamôt èbé bon Isréèl benga sôm nye nsaka, wèna ngeñe mbu jubili ô ke bo, éntobo dia fe nsaka, nge èmièn nge ebon bia, togo na Anyame anga zu na, ngeñ ite be tobege bon be nji.

Ôba Anyame anga zu na, a ke bo vè.

Ane Anyame anga zu bôt na, be kaga wôg melôa mia, a ke lôm mveñ afan dôa, biji biôa bi ke wum mvè, bili biôa bi ke bie bibuma, be ke bo ye mfèma abi e ji, be ke tobo mvogo, môtamôt énfôke bo nge soñ bo. Anyame a ke ja nge tyita ne betyit be n'ayé ye so afan Kénan. Èmièn a ke bo bagali ye yi na ebôt b'asiñe bo e mare bo.

Nge be kaga bo ke wôg ye bagali melôa mia, Anyame anga zu na a ke lôm akon ye nzuk èbé bo. Be ke bé mebeñ, nge m'émbo dia bo jam, togo na ngeñe biji bi ke mana tôlba, ebôt b'asiñ bo be ke so ye nyoñ bio èbé bo. Betyit b'afan be ke ke ye bon bôa ye yui mintôma ye bekaba ye benyat bôa ; ye minseñ ye menzin evôm bôt benga tetata tobo abi, be ke lig avétyañ. Anyame a ke lôm nzé èbé bo, wèna b'éntobo dia ye biji, ye ébubu-ôkon e ja bo. Ebôt b'asiñe bo be ke nzu luma ne bo, ye bon Isréèl be ke bo va afan dôa ye ke mefan mefe evôm bôt b'asiñ ye vine bo. Ewi abi èbé bo be ke mana jañ. Efaña bo nal, ebôt be ke lige y'ényiñ be kaga simza ye mèm na benga bo abé, ye na Anyame inye avaga bo lète nzuk nyi, wèna énlète dia fe bo nzuk mfe ; nge a ke bo kwé ngongol ye buli bo afan anga kake Ébraham ye Aizak ye Jékob e vè bo.

NTÈN MINTAÑ.

Milô 1-12.

B'alañ bôt.

VAL nguta mbu ô lôta ave bon Isréèl benga kôt afan Ijipt, be to fogo nkôl Sainai evom benga tate lôñ mimba. Togo na, benga tate yan iti môs mewôm mené ye melu mewôm mené ngeñe Môses anga to nkọl eyô, ngeñ Anyame anga vè nye meboñ mekok mebé ye mezô awôm ntèna iti. Nge mekok mane Môses anga bi togo na bôt benga sèmi nyat gôld, ane benga bèta yan môs mefe mewôm mené ye melu mefe mewôm mené ngeñe Môses anga bèta bèt ye meboñ mekok memféfé Anyame anga zu nye na, aboñe. Aboñ enga lôtega fe ane benga beta yan ngeñ Tabernakel enga lôñba ye ngeñe Anyame anga kobo ye Môses e Tabernakel iti ye vè nye melôa memféfé èbé bon Isréèl e bo. Nge vane ngeñe nga to bé na be kôtege nkôl Sainai ye ke e dule dôa e fa Kénan.

Bon Isréèl benga to minkana minsama minèn b'alé mio na bituña. Be mbe awôm ye bituña bilal ; bituña bite bise binga sum zile étuña ye so mon Jékob mboti nge mon Jôsèf mboti, zile étuña ye so mon Jékob mboti nge mon Jôsèf mboti. Emi môa

emo mane : étuña Rubèn ye zi Saimon ye zi Livai ye zi Juda ye zi Zèbulon ye zi Isaker ye zi Dan ye zi Gad ye zi Asyer ye zi Naftelai ye zi Ifréim ye zi Manase ye zi Bènjamin. Evôm ene na be ke luma ye bôt b'asiñe bo ngeñ be ke kui Kénan Anyame anga zu Môses ye Éron na be lañe befam be ne bituña bite bise b'ayia ne boñeba bisos ye ke aluma. Ane Môses ba Éron benga bo nal ve yèn minkama mintosiñ misam ye mintosiñ mila ye minkama mitan ye mewôm befam metan.

Etuña Livai.

Nge befam be ya étuña Livai bénga lañ dia bo ye bôt bevok, togo na Anyame énga nyège dia na be keñe aluma. Anga fé bo e tobo bé ye Tabernakel ye bagale zo. Ngeñe bon Isréèl be ke wuwul e dule dôa befam be ya étuña zi be ke tyam Tabernakel ye bap biôm bi ye iti. Wèna ngeñ benga tèbe awége ye lôñ mimba mife be ke zo bèta lat ye tèle zo. Togo na Tabernakel ye biôm bise binga late ye zo bi mbe éki nèn. Wèna môt mfe émbèdia ye ki e nañbe nge zile bé ye bio fogo ve beprèt ye étuña Livai. Nge môtamôt mfe a kaga bo nal, fogo ve na anzu y'évèvè zia nge na anzu sèmi, Anyame anga zu na be yuige nye.

Ngeñe benga manega fe lañ bituña bivok, Anyame anga zu Môses na, a nzak ye befam be y'étuña Livai èbé Éron. Anga zu na be ke vol ye bo bisé èbé Éron ye bon bia. Si étam na ve ngeñe be ke ti Tabernakel ye bap zo ye bèta zo lat e mule môa, nge ngeñe be ke lôñ mimba ye tèle Tabernakel, be boñe bisé iti ; togo na bisé binga to abi. Sidia mintôma mibé beprèt be ke yui yui melu mese étam, nge bôt be ke seso ye bivèvè bivok abi. Be ke kik lui e jik bio. Be ke seso ye mejim e sô ntyeñe nèn evôm Éron ye bon bia be ke sesô mebo ye mo môa ngeñe be ke nyinyi e Tabernakel nge e bo sakriñs ; be ke vevaz asu e olter, ye kôrt evôm be ke yuiyui betyit e tobege nkôma ke mvin nge meki melu mese. Éron ye bon bia b'émbèdia ye ki e bo bisé bisise bi, ido Anyame anga fé Belivait e vol bo. Ananga zu Môses ye Éron e lañ bo. Ane benga bo nal, ve kwé befam mintosiñ ñwam ye minkama mitan ye mewôm ñwam. Wèna ngeñe benga manega fe lañba befam be y'étuña Livai benga ke vol beprèt ye bo bisé Tabernakel. Éron èmièn ambe môt y'étuña Livai, nge Anyame anga fé nye ye bon bia e tobo beprèt.

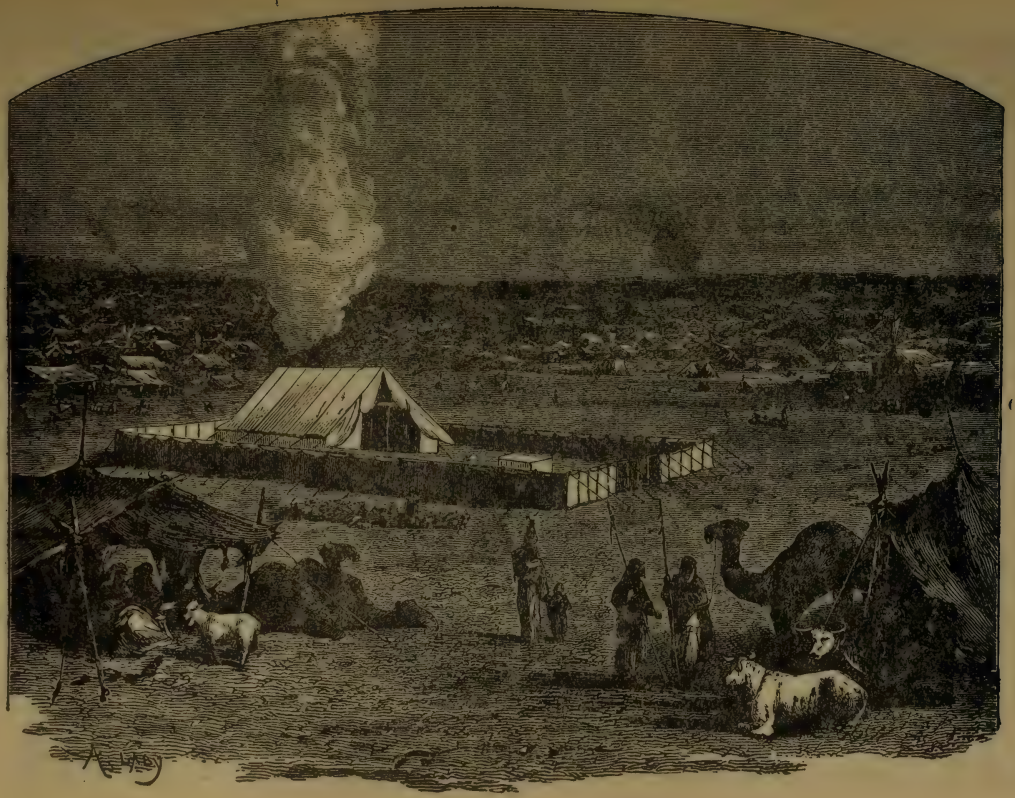

ANE TABERNAKEL ENGA`MANE YE NSEÑ.

Bekuma awôm ye bebé b'anzu ye bivèvè biôa.

Bituña bivok awôm ye bibé, bekuma be y'iti awôm ye bebé benga so ye bivèvè biôa e Tabernakel. Benga so y'alañ-ngiñelete asam enga to ye mvisa n'ayô ye benyat awôm ye bebé e dure do. Benga so ye bifel ye mintyeñe ye menzom me sika ye gôld e bo bisé bi ya Tabernakel. Wèna Môses anga nyoñ alañ-ngiñelete ye benyat ve vè bo èbé Belivait e sis biôm Tabernakel ngeñe be ke wuwul e dule dôa. Alañ abé be ke sis bitô bi mbe ajit. Wèna di avok ané be ke sis mintyimi minga to yaña ye gôld, minga bo mififin mi ya Tabernakel, ye mekôn me ngôs menga tèle mbôma ne ye kôrt. Nge asis dia ark nge établi gôld nge élam gôld nge olter gôld nge olter ngôs alañ iti ; bi mbe dia bi b'asis iti, nge Belivait benga bap bio.

Akôn éba-jô.

Ngeñe nyi akôn éba-jô e ngene to e Tabernakel eyô. Ngeñ amôs enga to nson an'éba-jô nge ngeñ aluse enga to nson ane ndôa. Ejô Môses anga tetèle Tabernakel enga so ve tèbe vôm éki eyô. Ye so val enga tetèle val mbèmbè, ve ngeñ Anyame anga yi na, bon Isréèl be wuli dule dôa. Ngeñ ite enga bèt eyô. Ngeñ enga bète wèna bôt benga yèm na be keñe ôsu, wèna éba-jô énga ke ôsu, bo ke benga bé zo mvus. Ngeñ akôn éba-jô enga wuli, bo ke benga bé zo ; nge ngeñe enga tèbe, wèna bo ke benga tèbe ye lôñ mimba miôa evôm ete. Wèna ngeñe benga mane kôm mimba miôa benga tobo iti ye ke kui ngeñe éba-jô énga bèta bèt ye so Tabernakel eyô. É kaga tobo alu avoti, bôt bo ke benga tobo alu avoti; é kaga tobo melu mebé bo ke ve tobo melu mebé ; nge é kaga tobo nguta mbu, bo ke ve tobo nguta mbu. Nge ngeñangeñ éba-jô é ke bèt nge amôs nge aluse, benga ke dule dôa. Togo na Anyame inye anga bo zo e tèbe nge ewul ; nson ite anga lète bo nzin ye dule dôa afaniti. Ane Anyame anga tyin Môses ebo bilane b'isika bibé beprèt be ke loñ ngeñe Môses a ke kôm sula bôt bese ye ngeñ be ke ti dule na benga ke.

Nson benga kôm dule.

Ngeñe bon Isréèl benga ke ke dule dôa benga bèle mityeñe benga wul ane bot b'ake aluma.. Bituña bise binga wuli, zile étuña nsama yuia ye nzôe yuia, zile étuña nsama yuia ye nzôe

yuia. Nzinzañ bituña bivok Belivait benga wul be bap Tabernakel ye biôm bi yé iti. Benga lôñ mimba miôa e Tabernakel afeñ. Wèna bituña bivok binga lôñ mimba miôa e dule dôa mbèmbè. Tabernakel enga to nzinzañ ; mimba Belivait ve bèta ne Tabernakel ; wèna bituña bivok bi to ôjekôjek mbôma ye Tabernakel. Ane benga to mimba mioa vôm vogo ye ke kui ngeñe benga tyam mio ye wul e dule dôa.

B'awuli. B'abo mikom ; Anyame avè bo anon. Bôt abi b'awu y'ébubu ôkon.

Ane ngeñ enga so na be kôtege nkôl Sainai ye ke dule dôa. Anyame anga kobo ye bo na, be bèma evôm ete, be keñe dule dôa efa Kénan. Ane éba-jô énga bèt ye so Tabernakel eyô ve wul ôsu wôa, ane benga bé zo melu melal ye ke kui ngeñe benga sia n'afan Péran. An'énga tèb'iti ane benga lôñ mimba.

Bi ne kwan na, ngeñe bôt benga yèn éba-jô z'ake bo ôsu be ne vè Anyame abota anèn ye zekiba milèm ye jamajam a ke bo kôm vè ye ke kui ngeñ be ke sia ne mbab'afan anga vè bo. Nge d'éboñe dia nal. Benga bo mikom togo na b'émbè dia ye betyit e ji, ane benga zu ua, Nza ke bie vè betyit e ji ? Bi anyamde kos binga ji Ijipt ye bititam ye mebok ye nyono; nge vane bi sidia ye zôm fe e ji fogo ve mana nyi. Togo na benga ke ke fogo e togo mana ye bum zo ye bo zo bikel. E faña bo nal benga bo mikom ye yi du togo b'émbèdia ye tyit e ji. Ane Môses anga wôg b'ayi du menda môa iti.

Ane Anyame anga ya ye bo anèn ; ane nyôl Môses enga tek, nlèm ke fe mvè, y'avuñ y'abé bôt Anyame anga vè nye e bagali benga bo. Ananga sil Anyame na, anga vè nye bo e bagali ye zi. Anga zu na, enga dañ nzuk èbé nye e bagali bo ; nge na Anyame a ke nye lète abm nzuk ete anga kwé nye ngongol na, a wak awu, wèna énbèta fe wo yèn. Nge Môses anga bo abé e kobo nal. Anyame anga vevol nye ngeñ anga yeyèn nzuk mvumvus ; ambe ye ki e vol nye ngeñe nyi. Môses énga to dia y'aswé e bo mikom ; ambe y'aswé e buni nye.

Ane Anyame anga zu Môses na a zôge bôt na, a ke bo vè tyit togo na awôga ane b'ayi du ye sil na, Nza ke bie vè tyit e ji ? Anga zu na, a ke bo zo vè, sidia alu avoti étam, nge melu metan, nge melu mewôm mebé ; anga zu na, a ke bo zo vè nguta ngon

ye ke kui ngeñe be ke zo yèn ngil ye nyé e ji zo nge yèn zo. Anyame a ke zo bo ngil èbé bo togo na benga bo abé e bo mikom e jam ye mana, e sil na, benga vas bie afan Ijipt ye zi ?

Nge ngeñ Anyame anga zu Môses na, bôt be ke ji minsôn ngon nguta, Môses anga yi sôa ve zu na, Be ne va bôt minkama mintosiñ misam, ido w'azu na, me ke bo vè minsôn e ji nguta ngon. Bekaba ye mintôma ye benyat bese binga so ye bo afan Ijipt, ye w'ayi na be yuige bo èbé bo ngeñe nyi ? nge na kos esegese ine ôsui be bige zo e kôk bo ? Ane Anyame anga yèbe ve zu na, Ye wo wam ô nto nteka m'évogedia do bo ? Yanige ô ke yèn nge mezô mam me ke tyui nge ke tyui. Ane Môses anga bôm bôt mam Anyame anga kobo.

ANON BON ISRÉÈL BENGA JI E NTÔ.

Wèna Anyame anga lôm mfuñe ônga so y'anon ye so ôsui ; anon enga ku mimba enga fôna ne ôkwal ; enga to abi, ane si enga zé ye do. Ane bôt benga ke bi do jô te ese y'alu te ese ye kidia fok ese. Nge ngeñe benga sum ji ye yi bète minsôn anyu ana, Anyame anga lôm ôkon ônèn èbé bôt. Wèna bôt abi èbé bo benga wu e jam mam mebé môa ; ane benga je bo afaniti.

Ane éba-jô énga bèta bèt ane bôt benga ke b'abé zo ye ke kui ngeñ énga bèta tèbe evôm mbe jui na Hazerot ; ane bo ke benga tèbe ye lôñ mimba miôa.

Miriam ba Éron b'avè Môses bizô. Anyame alô bo.

Môses anga to nzôe ya bon Isréèl tôgo na Anyame anga fé nye e tobo nzôe wôa, ananga kobo ye nye, ananga vè nye melôa bon Isréèl be ke wôg. Nge ntèn Anyame w'azu bie na ambe évivié ye dañ bôt bese benga to esi nyi ngeñ'ite. Nge kal zia Miriam ye Monenyañ Éron benga vè nye bizô togo na anga luk menega ya ayoñ afe, ke ayoñ Isréèl. Benga zu ke na, Anyame anga kobo

ye bo nson an'anga kobo ye nye ; ane be zôge na bo ke be yia ne zôe bôt nson ane Môses.

Ane Anyame anga wôg ane Éron ye Miriam benga kobo, ananga zu bo na, be keñe ye Môsés e Tabernakel. Ngeñe benga ke iti, Anyame anga sikile éba-jô iti, ve tèbe mbé efeñ, ve lé Éron ye Miriam, ane benga nzu tèbe asu dia. Ane Anyame anga zu bo na Môses ane nsaka yuia abo bisé bia ye wôge melôa mia, ananga sile bo na, Avi min'amare dia e sok nye ye kobo mezô me n'abé èbé nye ? Ngeñe éba-jô Anyame ambe iti énga bètega fe ye so Tabernakel, Éron anga degega fe Miriam, e ke kwé na, nyôl zia esese ento ye nzam enga fum n'afum ane fèm. Anyame anga lôm zo èbé nye e jam mam mebé môa. Ngeñe Éron anga yèn nal anga yèn nzuk nèn ; ananga zu Môses na, be boa abé ; ananga kwé ngongol na, Miriam a bulige mvogo. Ane Môses anga kwé Anyame ngongol anèn ejam dia, ye zu na, Sége nye ngeñe nyi, Anyame, ngongol, m'asile we. Ane Anyame anga wôg nsile ye nkobo yuia ve sé Miriam ôkon nzam. Wèna bôt benga kôt e Hazerot ye ke dule dôa afan Paran.

MILÔ 13–21.

B'alôm bôt e mom afan Kénan. Bon Isréèl b'amare, Anyame azu na, be ke wu afan.

Ngeñe nyi bon Isréèl benga to bé afan Kénan, ane Môses anga zu bo na, be keñe nyoñ afan ite, togo na, ebo be mbe ye do, togo Anyame anga zu bo nal. Nge benga sil nye na, a lômege bôt e ke mom afan, wèna be ke so ye fwé ye iti. Ane Môses anga lôm befam be ya bituña bise awôm ye bebé ve zu bo na be keñe dege afan nge ene mvè nge abé, ye minson mi bôt b'atob'iti, nge na be ne ngèli nge abi, nge andèt nge ki, nge na b'atobo mimba, nge milam minèn mi to ye minkakale mekok mbôma. Môses anga zu bo na, be taga mare be keñe ye so ye bibuma bi ya afan ite.

Ane bôt benga ke mom benga kui Kénan ane benga wul iti ye so suka foti ye ke nyi fok, togo na Anyame anga kam ye bôt benga tobo iti na, be taga bo lète nzuk. Evôm mbe jui na Èskol, evôm bibuma binga wum, benga kik tèm njik e to ye ésañde évoti, ésañde ite énga to abm nèn ite bôt bebé benga bap zo. Benga kèle zo éli, môt mboti abap suk'afoti, nyimbok suka fok, ésañde

énga kèle nzañ zôa. Bibume bite bi mbe nsut ane tom ; benga so ke ye bibuma bivok.

Benga to melu mewôm mené be wulige afan ite ese, ane benga bulane èbé Môses ye Éron y'èbé bon Isréèl bese, ve lète bo bibuma benga so ye bio. Benga zu na, afan benga to biji ye bifake si bi abo anèn e wum ; biji bi to iti abi : nge milam mi to ye minkakale-mekok mbôma iti, ye bôt be ye iti be to ki ndèn. Benga zu nal, togo na benga mare, benga yi dia na bon Isréèl be keñe wi.

KALÈB YE JOSUA.

Bôt bebé be ya bôt benga lôm e mom, Kalèb ye Josua, ebo benga yi na be keñe. Benga simsa na Anyame anga yaka ne bo e vè bo afan ete, ane benga yèm na, a ke bagali ayaka dia, togo na benga buni nye. Kalèb anga kobo ye bon Isréèl ye kwé bo ngongol na, be keñe ngeñe nyi afan Kénan, ve zu na be ne ye ki e nyoñ afan ite edôa. Nge bôt bevok benga ke mom benga koñ bo ye zu na be taga ke, bo na ebôt be ne wi be ne benèn ye eyal ye dañe bôt bevok bese. Ido bon Isréèl benga vot ke do. Ane bô bese benga sum yi du alu ete, ye bo mikom ye vè Môses ye Éron bizô ye zu na, Anyame anga vot bie yui afan Ijipt ye zi, nge ngeñe bi vaga wul. Ane benga sile na, Nzazôm Anyame anga so ye bie afan di, ye togo na ebôt b'asiñe bie be yuige bie ye benega bah ye bon bah ? Ane benga zu bèbièn ye bèbièn na, Mféga môt mfe inye a ke zôe bie, sidia Môses, wèna bi ke buli Ijipt.

Ane Môses ye Éron benga yèn nzuk nèn. Josua ye Kalèb bo

ke benga yèn nzuk, ane benga bèta kobo ye bôt ve zu bo na, afan be vaga ke yèn en'anèn mvè, ane benga kwé bo ngongol na be taga mare bôt b'amobo wi ; ane benga zu na, Anyame énvol dia bôt bete, nge a ke vol bon Isréèl. Nge bôt benga ya ye Josua ba Kalèb togo benga zu nal, ane benga yi bo wa mekok.

Ane Anyame anga ya anèn ye bon Isréèl, ananga zu Môses na, a ke lôm ôkon ônèn eja bo, bo ke b'éntobo dia fe bôt bia, nge a ke bo bendé Môses ayoñ anèn ye dañe bo. Nge Môses anga kobo y'Anyame ve zu nye na, a kaga ja bôt, ke so ye bo afan anga kak bo, wèna meyoñ mevok mese me kaga wôg, be ke zu na, Anyame anga vot kul bo afan anga kake bo. Ane Môses anga kobo y'Anyame ye kwé nye ngongol na, a taga ja bon Isréèl, nge abagalige bo etobo bôt bia.

Ane Anyame anga wôg nkobo Môses ve yaka na, énja dia bo ; nge anga zu na, togo na benga dañe nye melo nzañ abi ye ke bun maka mia abm anga mana bo bo mam b'ayèga abi, b'énke dia afan Kénan, nge be ke bul afan ve wuwul afan mimbu mewôm mené ye ke kui ngeñe bôt bese benga tô be ke mana wu. Nge ngeñe mimbu mewôm mené me ke man, ye befam bete bese be kaga mana wu, Anyame anga zu na, a ke so ye bon bôa afan Kénan. Ananga yaka na Josua ye Kalèb ebôt bemvè bebé benga ke mom afan be ke nyiñ ye ke kui ngeñ'ite, ye ke ye bo e Kénan.

Bon Isréèl benga wôga fe azo di ane benga bèta yèn ngongol ejam be vaga bo ; ane benga vé ôyo kidiase ve zu Môses na, Bi mèma, nkeña. Nge Môses anga zu bo na, be taga ke, togo na Anyame énvol dia bo, nge be kaga ke, wèna meyoñ m'asiñe bo be ke bo yui. Nge benga dañe nye melo ve ke ; ane meyoñ me ya afan ete menga so luma ne bo ye tyita ne bo nson ane mvufuñ z'atyita ne bôt ye so abôñ. Ane bon Isréèl benga buli mimba miôa ve tobo iti melu abi ; ane benga sukila ye bèta bul afan.

B'ayui môt anga bo ésé e jô Sono.

Ngeñe be mbe afan, bôt bevok benga yèn môt atya njake emu Sono, anga bian melôa Anyame. Ane benga nyoñ nye ve né nye nguta vôm ye ke kui ngeñ Anyame a ke bo lète ejam be ke nye bo ejam abé anga bo. Ane Anyame anga zu Môses na be yuige môt ite. Bôt besegese be ke nye nyoñ ve ke ne nye asuk nzèn, be ke nye lum mekok ye ke kui ngeñ a ke wu. Ane benga nyoñ

fam ite, ve ke ne nye asuk nzèn ve lum nye mekok ane Anyame anga tyin.

MÔT ATYA NJAKE ÉMU SONO.

Mam mane menga lôtega fe, befam belal emi môa Kôra, Détan ye Abairam ye minkama befam mibé ye mewôm metan befam Isréèl benga so èbé Môses ba Éron ve vè bo bizô na Éron a yia dia ne tobo Prèt Nèn, Môses nye ke a yia dia ne zôe bôt. Kôra ambe môt mboti èbé bôt benga vevol beprèt e bo bisé e nda Tabernakel. Nge anga vuñ nlèm, émbèdia nlèm mvebia, anga kôm veñiza prèt. Akal ite ido anga so do ye nzu ye befam bete e vè Éron bizô. Ane Môses anga wôg ane benga kobo, ananga zu na, kidia kaga lèn be nyoñe nyile môt sènser nyile môt sènser besegese, ve jik insèns iti nson ane beprèt b'abo ; wèna Éron nye ke a ke fogo bo nal. Ane Môses anga zu na Anyame a ke lète môt a ke fé e tobo Prèt Nèn.

Kôra, Détan, y'Abairam b'abian Môses y'Éron. Si z'amin bo. Anyame ayui bôt bevok abi.

Kidia nga lènega fe Kôra, Détan, Abairam ye minkama befam mibé ye mewôm metan benga nyoñ besènser ve sis ndôa iti ye mia insèns e ndôa nson ane beprèt benga bo e Tabernakel. Ane bôt bevok bese e bôt Isréèl benga kui ye bo e siñ Môses ye Éron. Nge Anyame anga ya anèn ye bôt, togo na benga so. Ananga tyin bo na be kôtega èbé Kôra ye Détan ye Abairam. Ane bôt benga kôt èbé bo. Wèna Môses anga zu na si kaga yoñiba ye min befam bete, wèna bon Isréèl be ke yèm na be biania Anyame.

Môses anga maniga fe kobo ane si inga yoñiba ve min Kôra ye Détan ye Abairam ye mimba miôa ye bôt bese benga benga to iti. Ane benga loñ bibil ngeñe si enga min bo ; ane si enga du bo eyô. Ane bôt besese benga to bo mefeñ benga mare mbil ngeñe benga wôg bôt bete b'ayi, togo na benga mare na mvete si zo ke e ke bo min. Ngeñe si enga min Kôra, Détan ye Abairam, Anyame anga lôm ndôa ye so eyô ve yui minkama befam mibé ye mewôm metan benga so ye bo.

Kidia nga lènega fe, bôt besegese benga vè Môses ye Éron bizô ye zu na, ebo benga yui Kôra ye Détan ye Abairam ye minkama mi fam mibé ye mewôm metan. Bôt benga zu na befam bete bembe bôt mvè. Ane Anyame anga ya anèn ye bon Isréèl, ananga zu Môses ye Éron na, be kôteg'èbé bo, togo na a ke bo ja ngeñe nyi. Ane Môses ye Éron benga ku mésu môa e si ye kobo y'Anyame e jam bon Isréèl. Nge Anyame énwôge dia bo, togo na a lôma ôkon ônèn èbé bôt ngeñe benga kobo èbé nye, ane bevok benga sum wu mimba. Ngeñe Môses anga yèm nal, anga zu Éron na, a togege ndôa e olter b'ajik betyit ye sis zo sènser iti ye mia insèns e ndôa ye kui atan avôl e jik insèns èbé Anyame e jam bôt, togo na ôkon ônga tate sum. Ane Éron anga bo ane Môses anga zu nye ; anga kui èbé bôt ve tèbe, a bèle insèns enga yôñ ye ndôa e nzinzañ bôt benga wu ne bôt be mbe ényiñ. Ane Anyame anga bo ôkon e mane ; nge faña bo nal bôt benga wu awôm mintosiñ ye mintosiñ miné ye minkama zangwal, ke lañ Kôra, Détan ye Abairam ye minkama mi fam mibé ye mewôm metan benga tate wu.

Anyame abo ntum Éron e bie sam.

Mam mete menga lôtega fe Anyame anga zu bituña bise ebon Isréèl na be lômege mintum miôa zile étuña ye ntum wôa zile étuña ye ntum wôa èbé Môses. Ananga zu Môses na a tènege mi befam be ke seso ye mintum miôa. Wèna Môses a ke mio bi e Tabernakel e vôm ômbe éki nèn asu Ark, a ke lige mio val nguta alu. Anyame anga zu na mboti iti ô ke bie sam nson ane éli. Wèna ejui fam be ke yèn ntèna e ntum iti, wèna inye a ke tobo môt Anyame anga fé e tobo Prèt zia nèn. Anyame anga bo nal togo na bôt Isréèl benga so ye Kôra e vè bizô èbé Éron na a yia dia ne tobo Prèt Nèn. Ane bôt benga lôm mintum miôa èbé

Môses ; wèna ngeñ anga mane tèn mi môa e mintum miôa. Môses anga ke ye mintum e Tabernakel ve bi mio asu Ark nguta alu. Kidiase ananga kôte ve ke dege mintum e kwé na mboti ônto sam ye bibuma ejui Éron ento ntèna ntum ôte. Ane Môses anga kul

ANYAME ABO NTUM ÉRON E BIE SAM.

mintum misese èbé bôt, bo ke e ke dege, ke yèn ntum mfe ôto ye sam ye bibuma ve ntum Éron. Ane Anyame anga tyin Môses e toge ntum ôte, ye bèta wo ke vé e Tabernakel mbèmbè, wèna bon Isréèl be ke yèm ye simza mbèmbè na, Anyame èmièn anga fé Éron e tobo Prèt Nèn zia.

Ngeñ Éron ye bon bia be ke wu, wèna ebon bôa ye bendé bôa be ke tobo beprèt ; togo na befam besese be ke biali ye so nda Éron be ke tobo beprèt èbé bon Isréèl. Ane Anyame anga bèta zu bôt nzaña fe na befam be y'étuña Livai be ke tobo ye Éron ye bon bia e vol bo ye yaiñ ye bo ye bo bisé e Tabernakel.

Ane Anyame anga zu na bituña bivok bise ebon Isréèl be ke vèvè beprèt ye Belivait éfas biji mebeñ môa ye bekaba ye mintôma ye benyat bôa. Togo na ngeñe be ke kui afan Kénan beprèt ye Belivait b'entobodia ye mebeñ nson ane bôt bevok ; togo na b'éntobodia ye ngeñ e bo bisé bite, be ke tetobo nda Tabernakel e bo bisé Anyame. Ene ane nal Anyame anga zu bituña bivok na, be ke bo vèvè éfas mebeñ môa ye benyat ye bekaba ye mintôma ye biôm bise be bèle.

Miriam awu. Bôt b'avè Môses ba Éron bizô. Môses ba Éron b'abian Anyame.

Ane bon Isréèl benga wule ve kui ntô b'alé na Ntô Zin. Ane Miriam kal Môses ye Éron anga wu, ane benga jè nye vôm ôte. Mejim me bèdia vôm ôte èbé bôt ; ane benga bèta sum vè Môses ye Éron bizô ye zu na, Mine vaga so ye bie zi afan di, ne yi na bi wu ye betyit bah bese ; va ke mebeñ, va ke bibuma bili b'aji, va ke mejim. Ane Anyame anga zu Môses na, a lége bôt besese e vôm avoti evôm akok enga tèle, ye nyoñ ntum ewo yuia ve ke ye Éron e kobo y'akok. Anyame anga zu na mejim me ke kui iti. Ane Môses ba Éron benga ya anèn togo na bôt benga vè bo bizô. Benga kuiga fe akok Môses anga zu bo na, Bégani mine bôt mine milô alèt, ye bi vaga mine mejim ye so akok ? Ananga bôgede wo yuia ve bip akok nzañ ibé ye ntum yuia ; ane mejim menga kui abi e kôk bôt bese ebon Isréèl ye betyit bôa e nyu.

Nge Môses anga bo abé anga kobo ye bôt y'ôlun ; ve ézu dia bo na, Ye bi vaga mine mejim ye so akok di ; ane be zôga na, ba Éron be vaga bo jam ete. Anyame inye anga bo mejim e kui èbé bon Isréèl, wèna Môses ye Éron benga yia ne yègele bo e vè Anyame abota ejam ete ; nge b'éboñe dia nal, benga vèm menyôl môa bèbièn. Ane Anyame anga ya ne bo ejam benga bo, ananga zu na e togo na benga bo ke nye vèm mesu me bôt bénke dia ne bo afan Kénan. Bon Isréèl be ke ke afan ete ngeñe mimbu mewôm mené me ke lôt, mimbu mite mi ke bo man ye dul'afaniti ; nge Môses ye Éron b'énkui dia ye bo afan Kénan. Be ke wu ke na ngeñ ite e kôga.

B'ayi lôt afan Idom. Kuma Idom ayèbe dia.

Ane bôt benga so bé Idom afan Iso anga ke mobo, ane binga tate lañ e ntèn Jènesis. Iso anga nyoñ beyal ye bon befam bia ye bon bebenega bia ye benyat ye mintôma ye bekaba bia ye biôm bise anga bèle afan Kénan, ananga ke mitok afan afe b'alé na, Idom. Ananga to ngeñ ite minkama mimbu mibé ave Iso anga ke tobo iti ; ngeñe nyile val anga bèm wu, nge bendé bia bembe fogo val, afan embe édôa. Wèna bon Isréèl benga yi lôt iti ye ke dule dôa e Kénan. Ane Môses anga ke zake kuma y'iti ki e lôt.

Môses anga lôm kiñ èbé nye ve zu na, W'ayèm na, betate bah benga ke Ijipt, wèna bi ke bi mobia val ébèm énèn. Wèna

Bijiptian benga bo bie ye betate bah abé anèn. Nge binga yi èbé Anyame, Ananga wôg ananga vas bie afan ete. Nge vane bi akwé we ngongol na, binga yi lôt afan die. Bi lôte die mine mebeñ iti e bita mine biji, bi nu dia ke mejim asui dine. Bi ke fogo lôt nzèn ndèn bôt b'alôt ve ke kui ngeñe bi ke lôt afan die. Nge kuma Idom anga zu bo na b'énlôte dia ; ananga so ye bôt abal e lume ne bo. Wèna bon Isréèl benga veñiza ve ke nzèn efe.

Éron awu nkôl Hor eyô.

Ane benga kui nkôl b'alé na, Hor. Ewi Anyame anga kobo ye Môses ba Éron ye zu na, Éron a ke ke bisa benga ke, d'atyimele na, a ke wu ve ke soñ ane bisa benga ke. Ane Anyame anga zu Môses na, a nyoñe Éron ye Ndôma zia Èliézar, a bètege ne bo nkôl Hor eyô ; wèna a vage mengo Prèt Nèn e nyôl Éron e bor mo Èliézar, wèna Éron a ke wu val. Ane Môses anga bo ane Anyame anga zu nye na a boñe. Inye ye Éron ye Èliézar ôsu monefam Éron benga bèt nkôl Hor eyô, ane bôt bese benga yèn ane b'abète. Ane Môses anga va mengo Prèt Nèn e nyôl Éron ve bor mo Èliézar emon yuia ; ane Éron anga wu val nkôl eyô. Ane Èliézar anga tobo Prèt Nèn éyiga isa. Ane Môses ye Èliézar benga sikele ye so nkôl eyô. Ngeñe bôt bese benga yeniga fe na, Éron a wua, benga yi nye melu mewôm melal.

Nyô ngôs.

Nge bon Isréèl bembe ye dul ôya eke, ane benga vote dule, ane benga bèta bo abé afe e kobo abé èbé Anyame ye èbé Môses. Benga zu na, Vane bi sidia ne mfèma nge mejim ; bi avine mana nyi. Ane Anyame anga ya ananga lôm benyô b'aya èbé bo, benga lô bôt, ane bôt abi benga wu. Wèna benga so èbé Môses ve zu na, bi boa abé togo na binga kobo nkobo abé èbé Anyame y'èbé we. Ane benga kwé Môses ngongol na, a kobege n'Anyame na, a vazige benyô èbé bo. Ane Môses anga kobo y'Anyame ejam dôa, wèna Anyame anga tyin Môses e bo nyô ngôs nson benyô benga lô bôt, ve bète zo éli eyô. Wèna môtamôt ane nlôa nyô a kaga dege nyô ngôs éli eyo a ke tobo mvogo. Ane Môses anga kôm nyô ngôs ve bète zo éli eyô, wèna môtamôt ane nlôa nyô a kaga dege a ke tobo mvogo. Nge nyô ngôs émbedia ki e bo nye

NYÔ NGÔS.

mvogo ; Anyame inye anga bo do, togo na nyô Môses anga bèt éli eyô enga tyimile na, Jisu a ke wu éli eyô. Wèna enga yègele bie na bi degege mis eyô èbé Jisu ye bune nye, wèna a ke nyie bie ye so mam mebé mah.

MILÔ 22–35.

Bélak, kuma Môab, ayi na, Bélam ayoge bon Isréèl.

Bon Isréèl benga bèta wul ve kui kui njèke si Môab. Bôt benga lé bo na Bemôabait benga mobo val, ekuma zôa ambe jui na

Bélak. Ngeñe Bélak anga yèn bon Isréèl anga mare togo na anga kwan na benga so lume ne nye ; be mbe dañ abi ye dañ bisos bia. Wèna anga lôm mvagede èbé môt ambe jui na Bélam na a nzake bo yoge. Bi ayoge môt bi kaga zu Anyame na a lètege nye abé anèn. Kuma Bemôabait anga yi na bon Isréèl be yèn abé anèn, ananga simsa na, Bélam a kaga sile wèna Anyame a ke do lôm èbé bon Isréèl, togo na Bélam anga zu na, ane ki y'Anyame.

Wèna kuma anga bañde Bélam ve zu nye na a ke nye ve bedola be sika ye bedola be gôld abi, a ke fe nye bo kuma ndèn ye ki ndèn, a kaga so yoge bon Isréèl. Bélam ambe yak biôm, nge bon Isréèl b'émbèdia nye ne jam, nge anga mèm e nzu bo yoge akal bedola be sika ye bedola be gôld kuma anga kak nye.

Bélam ake ye bôt kuma Môab. Énjèl atèbe nzèn e yui nye. Buru akobo.

Wèna anga vé kidiase ve tobo buru eyô, ananga ke ba bôt kuma anga lôm e bôma ne nye. Anyame anga ya ye Bélam togo anga mèm e ke, ananga lôm énjèl zia e tèbe nzèn eyô ôsu Bélam ye nkwate nyèna e wo yuia. Bélam éyènege dia énjèl, nge buru anga yèn nye, ananga tu afeñ. Ane Bélam anga bip buru eyi na a buli. Ane énjèl anga bèta ke tèbe nzèn ôsu Bélam e vôm ômbe nzinzañ mikakale. Ngeñe buru anga kui evôm ete anga lat ye nkakale ne ta e yi lôt. Nge anga zuk abo Bélam, ananga bèta bip nye. Ane énjèl anga bèta ke tèbe ôsu e vôm ômbe fanefane. Wèna buru anga mare ve ku si. Ane Bélam anga ya anèn ve bip nye y'éli anga bèle e wo yuia.

Ane Anyame anga bo buru e kobo ane môt ve zu na, Me bo we na ? Ô bibia me nzañ ilal. Ane Bélam anga zu na, Togo na, Ônga tô, ke me wôg, ô veveñiza vôm ôfe, ô lige ke vôm menga tyin we. Ane Bélam anga zu na, ve bo na me bèle nkwute nyèna ve me ne we yui. Buru ve bèta kobo ne nye, K'ô wulia ne me ngeñ ese ave ônga sôm me ne kui éma ? Ye me boa nal nzañ foti. Ananga zu na, Koko. Wèna Anyame anga bo Bélam e yèn énjèl e tèle asu dia ye nkwate nyèna ewo yuia ; ane Bélam anga kutege meboñ y'asu esi. Ane énjèl anga sile nye, w'abip buru yuie nzañ ilal ye zi ? Degege me vage tèbe asu die togo na mam w'abo me n'abé asu dam. Ane buru anga yèn me ve tu mefeñ ; ve bo na, buru ke tu mefeñ ve m'ayui we, buru a nyiñe.

BÉLAM AKE, ÉNJÈL ATÈBE NZÈN E YUI NYE BURN AKOBO.

Wèna énjèl anga tyin Bélam e ke ne bôt kuma anga lôm e bôma ne nye ; nge a kobege ye kuma fogo ve mezô énjèl a ke nye zu.

Anyame ayèbe dia Bélam e yoge bon Isréèl.

Ane Bélam anga ke ye bôt bete ; ngeñe kuma anga wôge do, ananga kui bôme ne nye. Kidi'enga lènega fe ane kuma anga ke ne nye evôm ômbe ôya eyô, ane Bélam anga dege asi ananga yèn

mimba bon Isréèl. Wèna Bélam anga zu kuma na a lôñ beolter zangwal evôm ete, a kôgelege beyôm benyat zangwal ye beyôm mintôme zangwal e jik éveve ebé Anyame. Ane kuma anga bo ane Bélam anga zô nye ; anga lôñ beolter zangwal ane benga jik benyat ye mintôme e olter ese. Ane Bélam anga zô kuma na A ligege a tebe e vôm b'ajik betyit wèna émièn a ke vôm afe étam, e ke dege nge Anyame a ke kobe ne nye e lige nye e yoge bon Isréèl.

Ane Bélam anga ke vôm afe étam, ane Anyame anga nzu bôme ne nye iti. Ane Bélam anga bôme nye jam beolter benga lôñ ye betyit benga jik ebé nye. Nge Anyame éyèbege dia nye e yoge bon Isréèl. Anga bule Bélam ebé kuma eke kobe mam memvè ejam bon Isréèl.

Wèna kuma anga zu Bélam na Nke vôm afe. Ananga ke ye nye nkôl eyô ve lôñ wi olter zangwal ve kôgele beyôm benyat zangwal ye beyôm mintôme zangwal. Afe benga jik benyat ye mintôme olter esese ebé Anyame. Togo na Bélam anga kwan na, be kage lôñ beolter abi ye jik betyit abi, Anyame a ke nye mèm na a yogege bon Isréèl. Nge Bélam anga simza nsim abé ; togo na môt évoge dia tyin Anyame na a jame môt e bo abé, be fañe nye kwé ngongol, nge be fañe jik betyit ebé nye ngeñ ese.

Bélam anga bèta zu kuma na A ligege a tèbe vôm b'ajik betyit, ngeñ a ke ke vôm étam e kobe ye Anyame ye sile nye ki e yoge bon Isréèl. Ane Bélam anga ke ; wèna Anyame anga nzu kobe ye nye, nge Anyame éyèbege dia nye e yoge bon Isréèl.

Ane kuma anga zô Bélam na Nke m'alète we vôm afe, ekôge nziñ Anyame a ke we mèm e yoge bon Isréèl evôm ete. Ananga ke ye nye nkôl b'alé na Pior, ve bèta lôñ val beolter zangwal, ane benga yui beyôm benyat ye beyôm mintôme e olter ese ebé Anyame ane benga tate bo. Fañe bo nal Anyame éyèbege dia Bélam e yoge bôt, togo na ngeñe Bélam ananga ke kobe ye kuma, Anyame anga bo nye e kul mezô memve ejam bon Isréèl ye ve bo abote. Ane kuma enga ya ye Bélam ve zô nye na menga bañede we e nzu yoge besiñ bam, nge degege ô mana bo ve abote nzeñ ilal. Ane kuma enga tyite ne nye na Bulege jal die, ve bule nye ejal die, ke nye ve bedole bemiañe anga kôm.

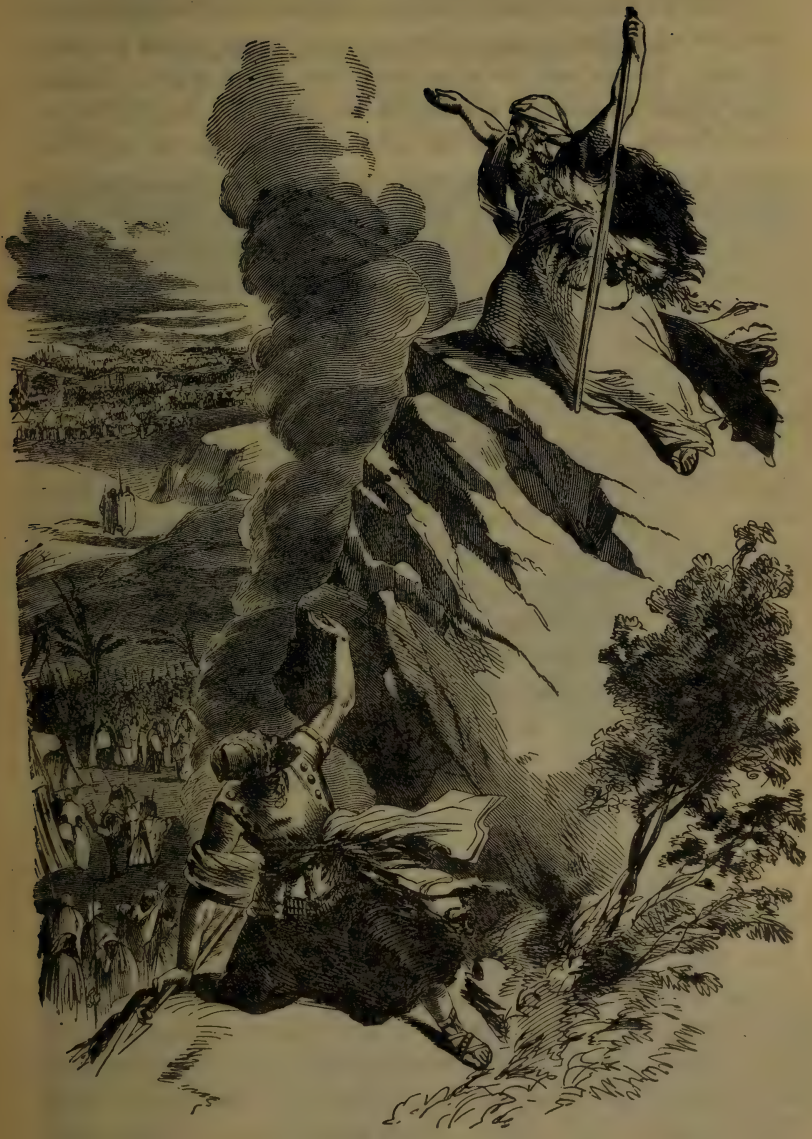

ANYAME ANGA BO BÉLAM E KUL MEZÔ MEMVE EJAM BON ISRÉÈL.

Bemôabait b'akoñ bon Isréèl e bo mam abé.

Ngeñe Bemôabait benga yènega fe na bon Isréèl bembe ke yèn nzuk, ye na Bélam avage bo ke bo yoge, benga vèl fek fe e lète bo nzuk. Benga koñ bo e bo mam abé ebé Anyame. Bélam anga yegele Bemôabait ane be ke bo jam ete. Anga zô bo ye ayoñ afe mbe afan ete b'alé do na Bemidianait na, be lége bon Isréèl e mebôk môa benga sesèm biyèma. Ane Bemôabait ye Bemidianait benga bo ane Bélam anga zô bo. Benga lé bon Isréèl mebôk môa, wèna bon Isréèl benga so ane benga ji ba be bo, ye kutebe meboñ e sèm biyèma biôa. Ane Anyame anga ya anèn ye bon Isréèl ve lôm ôkon ônèn ebé bo ; ôkon ete ônga yui mintosiñ mi bôt abi ebé bo.

B'alañ bôt.

Ane bon Isréèl benga wul afan iti mimbu mewôm mené. Nge ngeñe mimbu mite minga man Anyame anga bèta so ne bo béye Kénan ; ananga tyin Môses ye Èliézar e lañ bo, ye lañ befam be ne bo bisos e ke abal, ane Môses ye Éron benga bo ngeñe mimba miôa minga to nkôl Sainai. Ngeñ Môses ye Èliézar benga lañ bo, benga yèn na befam besese benga tô dul ye Kénan benga mane wu afan iti, ane Anyame anga zô. Fogo ve Kéleb ye Josua bôt bemvè bebé benga tate lôm e mon afan, togo na Anyame anga yage ne bo na b'énwu dia be ke fogo kui afan Kénan.

B'alume ye Bemidianait.

Ane Anyame anga zô Môses na Be lumege ye Bemidianait togo na ebo benga koñ bon Isréèl na be boñe abé ebé Anyame e sèm biyèma. Wèna Môses anga lôm befam awôm mintosiñ ye mintosiñ mibé e lume ne bo. Ane bon Isréèl benga dañ bo e lume, ane benga yui bekuma bôa ye Bélam emôt anga yegele Bemidianait e koñ bon Isréèl. Ane bon Isréèl benga duto bo biôm bise benga bèle ye betyit bôa bese, benyat mewôm mintosiñ zangwal ye mintosiñ mibé ye beburu mewôm mintosiñ mesam ye mewôm zangwal ye metan. Ane benga jik milam miôa ye bète menda môa menèn ye ndôa. Ngeñ aluma enga man bôt benga zôzô ebon Isréèl benga so ebé Môses ve zô nye na Bi mana lañ befam bese benga ke abal, besese be ne va, môt awu dia ane mboti ; ido bi vage we.so ve Anyame gôld ye mekok me ne asôm

anèn bi vage dut ebé Bemidianait. Ane Môses ba Èliézar benga noñ biôm bite ve ke ye bio e Tabernakel éveve ebé Anyame.

Bituñe bibé y'étun b'anoñ afan Gilead.

Anyame ve so ne bo bé ôsui b'alé na Jordan, ane benga lôñ mimba val. Ane benga yan ye ke kui ngeñ Anyame a ke bo tyin

KUMA ENGA YA YE BÉLAM VE TYITE NE BULEGE JAL DIE.

na be dañe ôsui ayat ; togo na afan Kénan enga to ayat. Nge ngeñe benga yan bituña bibé ebé bon Isréèl benga so ebé Môses ve zô na Bi anyege dia dañ ôsui ayat. Benga nyege tobo afan benga to enga to jui na Gilead, togo na embe afan e to ke ne biji abi betyit bôa eji ; benga to ne betyit abi.

Nge Môses anga ya ne bo, anga kwan na benga yi lige togo na benga mate e lume ne meyoñ me n'ôsu afan Kénan. Anga zô bo na Bobenyoñ be keñe aluma, mine ke min'alige min'awége va ? Ane benga zô nye na Bi ke lôñ betyit bah menda ye menda e benega bah ye bon bah etobo, nge bie befam bi ke dañ ôsui Jordan ye bobejañ bah evol bo e lume ne meyoñ me ne wi, ye ke kui ngeñ bi ke vas meyoñ male afan ete. Wèna bobejañ be ke nyoñ afan ete eto edôa. Bi kaga man, wèna be ke bule ane etobo e kinig ane. Ane Môses anga zô na Mine kaga bo ane mine vage zô wèna mvè. Ananga kobo ye bôt bevok ve zô bo na be vage bituñe bite bibé afan benga zage. Ane benga ve bo afan Gilead.

Ane befam beya bituñe bite bibé benga loñ menda mintôme miôa ne menda môa bèbièn ye ke kui ngeñe be ke bète bule afan ete. Bituñe bite bibé bimbe bituñe Ruben ye Gad. Y'étun étuñe Manase bo ke benga sil e lig b'alôñ kinige te.

Anyame azô na be tyitege ne meyoñ me ne afan Kénan.

Ane Anyame anga kobo ye Môses ye zô nye na Ngeñe bon Isréèl be ke dañ ye ke Kénan be tyitege ne meyoñ me ne wi. Be bige biyème biôa, be tyamege vôm ôsese benga loñ e sèm biyème. Be noñe afan ete ebé meyoñ mete, wèna be bagelege do ebé bèbièn, togo na Anyame anga ve bo do. Fam ese ebé bon Isréèl be ke nye ve afan evôm a ke lôñ nda zie ye bo mebeñ mie ye vôm betyit bie be ke ji. Nge be kaga bo ke tyite ne meyoñ mete mesese ye wôg Anyame ananga yegele bo, wèna Anyame azô na meyoñ me ke lig me ke yegele ebon Isréèl e bo mam abé ye sèm biyème ; wèna aboñ e kaga lôt Anyame a ke tyite ne bo nson ane ananga ke tyite ne meyoñ me ne wi.

Ane Anyame anga zô Môses abim afan a ke ve nye, nté afan eke kui. Ananga fé befam be ke do ke ebé bôt, ye ve ngut'étuñe ako dôa, ngut'étuñe ako dôa. Nge Beprèt ye Belivait b'émbo dia y'afan. Nge be ke yi menda e tobo ; ido Anyame anga tyin bôt na be vage bo milam, mivok e Kénan. Be ke bo ve mewôm milam

mené ye milam ñwam mi to émiôa. Wèna Beprèt ye Belivait be ke noñe beyal ye bon befam bôa ye bon be benega bôa ye ke tobo milam mite.

NTÈN DUTERONÔMI.

Môses a bète lô bôt mezô Anyame.

NGEÑE bon Isréèl benga to mimba miôa bé ôsui b'alé na Jordan, Môses anga sukele kobo ne bo azô suke. Èmièn anga yèm na ènkui dia ne bo afan Kénan togo a via wu. Ananga mate na ngeñ a ke wu be ke vie emam Anyame anga bo ebé bo ye mezô anga kobo ye bo. Wèna anga bète bo zô mezô mete abi. Anga simsa bo ngeñ benga so bé Kénan melu mvus benga to na b'énke dia wi togo na bôt benga ke mon afan benga zô na Meyoñ me ne wi m'adañe mine ye ki y'ayé. Ane Anyame anga ya ne bo, ananga bule bo afan iti e wul mimbu mewôm mené. Môses ve zô na ngeñ mimbu mite minga ke kôk Anyame anga bète bo tyin na be keñe afan Kénan.

Og komanda Basyan.

Ane ngeñ benga lôt afan Basyan, Og komanda y'iti anga kui ve lume ne bo. Nge Anyame anga ve bo ki e dañe bo. Benga noñ ebé nye milam mewôm mesam minga to ye minkagele mi n'ôya eyô mimbe mbôme milam mite mise, ye mimbé e du ngeñ bôt b'alume ne bo be ne so. Anyame anga ve bon Isréèl afan milam mite minga to, ye betyit bese bembe iti. Og nyi ambe bètemôt nèn. Togo na ntèn Anyame w'azô bie na ayoñ bôt enga to melu mete bembe benèn, wèna Og anga to suka môt ayoñ ete anga lig afan ete. Énoñ zie émbe énoñ éki, énga to énèn ye dañe binoñ befam bevok nzeñ ibé.

Môses anga kôm e yèn afan Kénan.

Ane Môses anga zô bôt na anga kwé Anyame ngongol ngeñ ete na a sige nye e ke e yèn afan mvè ene ôsui Jordan ayat. Nge Anyame énmèmege dia nye e ke, anga zô nye na a tage fe do bète kobo nzeñ fe. Togo na anga simsa ngeñ Môses ye Éron benga bo abé akok evôm anga lôm bo e kul mejim ebé bon Isréèl. Fañe

bo nal Anyame anga zô na Môses a ke bèt nkôl nèn eyô evôm a ke yèn afan ete ento ôya, nge éndañ dia Jordan ye ke wi.

Josua.

Ane Môses anga sil Anyame e fé ngute môt e bagele ye lô bon Isréèl nson ane anga bebo, togo na be kaga bo ke môt e bagele bo be yage tyam ye jime nson ane mintôme mi ne ke mbagele. Wèna Anyame anga zô na Josua a ke ke ye bo, wèna be ke nye wôg ye sèm ane benga bebo Môses.

Bôt be tage vie Anyame.

Ane Môses anga zô bôt besegese na be yegelege ebon bôa melôe mie, be kobege ne bon bôa mam mete ngeñe b'ato asi nda, ye ngeñ b'awul ne nzèn, ye ngeñ benga ke bôm ye si aluse, ye ngeñ b'avè kidiase. Be ke ke kobo ye bon bôa ejam Anyame ngeñ ese, ejam anèn die ye mvè zie ye ngongol zie ye jam melôe mie e bo bo e yege ne bo mo.

Ngeñ Anyame a ke kui ne bon Isréèl afan Kénan ye ve bo bète milam minèn mvè ne mbeñ, ke na ebo benga lôñ mio, ye menda me ne biôm bi ne mvè nalut ke na ebo benga so ye bio wi, ye biji abi ye mebeñ abi ke na benga bé mo ; ngeñ Anyame a ke bo ve mam mesegese ma ye biji abi bi ke kôk ye bo, be bagelege be yage vie na Anyame énye anga ve bo biôm bile bise.

Be simsege ngeñ ete na Anyame anga wul ye bo mimbu mewôm mené, anga jèjè bo ye mana. Ngeñ ete esegese mengo môa ye bitô bôa m'énboñe dia miyôm nge wu ; fañe bo benga so ôya mebo môa m'émbe dia mité nge vus nge mefôl e dule dôa. Togo na Anyame anga lète ne bo afan embe ke bôt nge zômazôm, ke mfèma, ke mejim e nyu, togo na a ke so ye bo afan ene mvè, evôm asui d'alôt mebeñ iti, ye atôñ d'akui ye so metek e minjege si ye minkôl. Afan mvè te fôn enga fa ye wum, minjik minga wum bibume, melèn ye melas ye sa ye sie binga wum bibume. Ewi bon Isréèl be ke kôk ye mfèma, bénkôm dia zômazôm efe. Ye metek esi ye mekok iti ye minkôl iti be ke yèn miaña ye ngôs, be ke bio lui ye ebiôm bèbièn be ke kôm bio.

Ngeñ be ke so afan mvè te betyit bôa ye mintôme miôa mi ke vèm, wèna be ke to ye biôm abi ye gôld ye bedola abi ; wèna be tage bo énguñ ye lañe ve zô na Bi bèbièn bi vage bo ebiôm bi,

togo na Anyame énye anga ve bo bio. Nge be kaga nye vie ye sèm biyème, wèna a ke bo ja nson an'a ke ja meyoñ me ne afan Kénan.

Ane Môses anga zô bôt na be nto bé e dañ e Jordan ayat, wèna Anyame a ke ke ôsu wôa. Be ke lume ne meyoñ me ne wi, nge Anyame a ke bo vol ye ve bo ki e dañ bo. Nge a kaga bo ve ki e dañ bo e tyite ne meyoñ mete, bon Isréèl be tage zô na Anga bo nal togo na bi adañ mvè. Anyame énga bo nal etogo na benga dañ mvè, nge anga tyite ne meyoñ mete togo membe abé ye togo na anga yage ne Ébraham ye Aizak ye Jékob na a ke ve afan ete ebé bon Isréèl. Togo na bon Isréèl b'émbe dia mvè, bembe ke wôg Anyame. Be simsege, be tage vie na nzeñ abi benga bebo abé ebé Anyame ngeñ benga wul afan iti ne so ngeñ benga kui afan Ijipt ye ke kui ngeñe nyi.

Nson afan Kénan.

Ane Môses anga zô na Afan Kénan mine nga ke di e sidia nson ane afan mine nga so Ijipt. Afan Ijipt mveñ ke da noñe. Nlo b'ale wo na Nail w'alôt nzènzañ afan. Nzeñ foti mimbu misegese nlo te ônga da bèt ye dañ nzeñ fok esese ve nzu kube mebeñ membe nsak ôsui. Nge vôm mejim menga bo ke kui mebeñ ye so nlo, bôt bèbièn benga la mejim mebeñ, ke nal biji ke fa. Nge nal enga bo nzuk nèn ye ésé nèn. Nge afan Kénan mveñ enga noñ ye so yô ye bol ese. Ane Môses anga zô bo na, be kaga nyege Anyame ye bo bisé bie ne milèm miôa mise, a ke bo lôm mveñ nyi ngeñ esese e bo fôn ye minjik ye sie ye sa e wum, ye ôbut abi betyit bôa be ke ji.

Be tage sèm biyème.

Nge bôt Kénan b'asèm biyème ; benga bo vôm asese e sèm bio e minkôl eyô ye bili si. Benga lôñ ke beolter benga jijik betyit ebé bio ; ne ke bon befam bôa ye bon be benega bôa benga jijik bo e ndôe e sèm beanyame bôa. Môses anga bète zô bon Isréèl na be tyamege vôm esegese benga sèm biyème, ye bi beolter ye biyème. Nge bon Isréèl be ke jijik betyit éveve vôm avoti Anyame a ke bo lète ngeñe be ke kui afan Kénan. Val Tabernakel zie e ke tobo, wèna bôt bese be ke seso ye éveve zôa, Beprèt be ke jik bio olter.

Nge môtamôt a kaga vek e koñ môt ebé mine na Bi tage ke Tabernakel, bi tage sèm Anyame, bi jigege betyit ye sèm beanyame befe, môt ete a tage ke ba nye, a bômege bôt bese jam môt ete avage nye zô ; wèna bôt be ke nyoñ môt ete ve ke ne nye ye yui nye ye mekok.

Be lètege akukut ngongol.

Ane Anyame anga zô bon Isréèl na ngeñ ese môt a kaga bo ôkukut ebé bo, be lètege ngongol be kôlege nye zômazôm a ke yi, be fañe simse na énbule dia bo zo. Be kôlege nye zo ye nlèm mvè, se e bète zô e nlèm na Va a zage dia me zo. Togo na be kaga lèt akukut ngongol, Anyame a ke bo sèm ye lète emam mese be ke bo.

Milam b'ake mimbil.

Ane Anyame anga zô bon Isréèl na milam mivok afan Kénan mi ke bo milam bôt be ke ke mimbil ; d'atyimele na evôm môt ane ke mbil a kaga yui môt mbok ke na a kaga yui élañ, wèna môt ane ke mbil milam mite. Anyame anga zô na môt a kaga yui môt mbok ye vin nye, nye ke be yuige. Wèna emôt be vage yui monenyañ nge ndôme zie nge emôt avume ne nye be ne yui emôt avage nye yui ngeñ be ne nye yèn. Nge ngeñ nziñ môt ane yui môt mbok ke na akage nye yui. Môt ba môt mfe be ne ke atyi a kaga yi bag éli ôvôn ô sotege nye e mo iti ve bembe nyi mbok e nyôl ve wu. Wèna môt a vage bage a kage dia nye yui. Nge e mate na emôt a vage wu ebôt bie be yage so ya ye eyui nye a keñ mbil milam mite, jal nziñ y'iti.

MÔT A KE MBIL MILAM B'AKE MIMBIL.

Wèna ngeñ a ke kui mbé jal, a zôge benya bôt b'atobo

iti jam avage bo. Wèna benya bôt be ke nye nyoñ ve ve nye vôm e tobo. Nge emôt avage wu monenyañ nge ndôme zie nge môt wie a kaga so nye yom eyui nye, benyabôt b'énve dia, togo na a kage dia nye yui élañ. Nge môt a kaga yui nyi mbok élañ benyabôt be tage nye nyoñ e jal ete nge kame ne nye, be kulege nye e yui nye ejam abé avage bo.

MILAM B'AKE MIMBIL.

Biji ôsua.

Anyame anga zô na ngeñ bon Isréèl be ke so e Kénan e tobo wi afan ento idôa, fam ese a noñe biji bi ke tate wum e mebeñ mie ve sis bio angun iti ve so bio e Tabernakel. Wèna Prèt e Tabernakel a ke noñ angu ne wo fam ete e tèle do ôsu olter b'ajik betyit. Wèna fam ete a ke zô na Me sôa ye biji ôsua afan ônga ve me, Anyame. Wèna a ke sèm Anyame val. Wèna fam nyile a ke lig angun ye biji iti e Tabernakel. Ane Anyame anga zô na biôm bile Prèt énye ane bio. Anyame ave ebiôm bile ebé Prèt togo na Beprèt be sidia mebeñ e bé biji. Ane Anyame anga zô na fam ese ebé bon Isréèl be ke so ye biji ôsua bi ke tate wum e mebeñ mbu ôsese éveve e Tabernakel.

Be tènege melôe Anyame e mekok.

Môses anga zô bôt na ému be ke dañ ye ke e Kénan be tèlege mekok menèn wi ve wage mo ne mfèm. Wèna ngeñ mfèm w'abé kôt be tènege melôe Anyame anga ve bo iti. Ngeñe mfèm ô ke yèm wèna mi mal me ke lig iti. Wèna môt ese a ke lôt a ke lañ melôe Anyame me ne ntèna iti.

Nzèn ine mvè ye nzèn in'abé.

Ane Môses anga zô bon Isréèl na be kaga wôg Anyame a ke bo bo ki ye dañ meyoñ mevok mese. A ke ve ebon bôa ye afan

dôa ye betyit bôa abote. Wèna bôt b'asiñ bo be kaga so e lume ne bo, be ke bo mate. Wèna meyoñ mevok mesese me ne si me ke yèm na Anyame èmièn anga fé bo na be ne bôt bie. Nge be kaga bo ke nye wôg a ke bo lète nzuk nèn. Be ke bé fes abi e mebeñ môa, nge be ke yèn ayôm biji, togo na bitan bi ke bite biji. Be ke bé minjik, nge b'ényèn dia bibuma, togo na bitum bi ke bio ji. Be ke kokon akon ene ke sébana. Wèna Anyame a ke lôm ebé bo ayoñ abé ene nget b'ényèn dia benya bôt nge boñe ngongol, be ke bo dute betyit bôa ye biji biôa. Wèna be ke bo sukele nôn ye bon bôa ve ke bo mimbôk mefan mefe, evôm bon Isréèl be ke tobo minsaka ebé bôt b'asiñ bo. Wèna be ke sèm biyème mekok ye bili nson ane bôt b'asiñ b'abo.

Ane Môses anga zô bôt na Vane me lèteya mine nzèn ine mvè ye nzèn in'abé. Ananga kwé bo ngongol na be fége nzèn ine mvè, wèna bèbièn ne bon bôa be tobeya mvogo. Ananga zô bo na Ave menga biale ému w'abo me nkama mimbu ye mewôm mimbu mebé. Méndañ dia ne mine e Jordan ayat. Nge Josua énye a ke ke ye mine. Ananga lé Josua mesu môa mese. Ananga zô bo na énye a ke ke ye mine ye zô bo ye vol bo e noñ afan. Ane Anyame anga zô Môses na a nzak ba Josua e Tabernakel. Benga keñe fe iti Anyame anga kui ebé bo akôn ébas jô iti. Ananga zô na Josua a ke lige éyizege Môses ngeñe Môses a ke wu.

Ntèn melôe Anyame.

Ane Môses anga tèn ézangô iti melôe Anyame anga ve nye. Ananga zô Beprèt ye benya bôt na nzeñ foti mimbu zangwal be sulege bôt besese, efagene befam ye benega ye boñe ye lañ melôe male ne ki ebé bôt bese e yi na be wôge mo ne yege ebagele mo. Ananga ve ntèn ebé Belivait ebôt benga babe Ark ve zô bo na Noñe zo mine bige zo Ark afeñ, é tobege val mbèmbè.

Awu Môses.

Mam mane menga manega fe Anyame anga tyin Môses na a bètege nkôl b'alé na Nibô eyô, a degege ne so val afan ayat Jordan, afan bon Isréèl b'ake. Wèna a kaga man yèn afan ete, wèn'ake wu wi nkôl eyô, ane Éron anga wu nkôl Hor. Ane Môses anga kui ne so evôm bon Isréèl benga to mimba ve bèt nkôl Anyame anga tate nye lète. Ngeñ anga kui e dôlebe nkôl,

Anyame anga bo nye e yèn ôya afan Kénan ayat, ve zô nye na Si nyile ine si menga yage ne Ébraham ye Aizak ye Jékob e ve bon ne bendè bôa.

MÔSES A YÈN ÔYA AFAN KÉNAN AYAT.

Ane Môses môt Anyame anga wu nkôl eyô wi, ke na bôt benga kui afan mvè ete. Ane Anyame anga jè nye e yankôl afan Môab, nge môt évoge dia yèm evôm benga jè nye ye ke kui ému. Anga to nkama mimbu ye mewôm mebé ngeñ anga wu, nge émbedia ntega, anga to mvogo ye ki ye ke kui ejô Anyame anga nyoñ nye.

Môses anga waga fe ane Josua anga lig a zô bôt, wèna bôt benga wôge nye ane benga wôge Môses. Togo na Anyame anga ve Josua nkel nèn ve ve fe nye ki e yegele bo ye wul ye bo ane Môses anga bebo. Nge ye so val émbe dia môt mfe ebé bon Isréèl e kobo ne Anyame asu asu ananga kekobo ye Môses, nge môt mfe ebo mam menèn b'ayège ane Anyame anga lôm Môses e bo afan Ijipt ye ngeñ benga wuwul afan iti.

NTÈN JOSUA.

MILÔ 1–8.

Anyame akobo ye Josua.

ANE Anyame anga kobe ye Josua ye zô na Môses emôt wam awua. Ido we, Josua, tèbege, noñe bon Isréèl ve dañ Jordan ne ke afan menga ve bo. Tobege ye ki y'ayé, ô tobege ye nkel ebo mam mesese me ne ntèna ézangô melôe, wèna ô tobeya mvè ye mvogo. Ke mateye togo na me ke tobo ne we ne vol we evôm ase ô ke ke. Wèna Josua anga kobo ye benya bôt benga zôzô bon Isréèl na Sôtege mimba misese, zôge bôt besese be kôge biji e ke ne bo togo na ne melu melal be ke dañ ôsui Jordan ayat.

Bôt bebé b'ake mon afan.

Ane Josua anga lôm befam bebé e Jordan ayat e ke mon afan, bèbièn ke tate ke. Ane befam bete benga dal ôsui ve ke kui ejal Kénan e to jui na Jèrikô, ane benga ke nda menega a to jui na Réhab. Ane môt anga ke bôm kuma Jèrikô na Befam bebé ebé bon Isréèl b'aso mon afan, be ne nda Réhab. Ane kuma anga lôm kiñ ebé Réhab na a kulege bôt bete. Minjui miya menda meya afan dile minga to ébatébat, ke mboñ ; bôt benga wul eyô ala. Ane Réhab anga ke ye befam bete a njui nda zie eyô, ananga sole bo ôsui asi ômbe anjui eyô e kôt.

Bôt b'ake mon b'atyi e Jèrikô.

Wèna bôt kuma anga lôm benga so nge béyènege dia bo. Bôt bale benga keña fe ane Réhab anga bèt eyô e ke kobo ne bo. Ananga zô bo na énye ayèm na Anyame a va afan dile ebé bon Isréèl, togo na ebôt Kénan benga wôge ane Anyame anga bo ôsui nkôt ebé bo e lôt, ye vol bo e lume ne bôt benga siñ bo. Ane Réhab anga zô bo na ngeñe bôt benga wôge mezô mane benga mate ebon Isréèl. Ananga sile befam bete bebé na be yage ne nye na be ke simse ngongol anga lète bo, be tage mèm na be yuige nge nye nge bôt bie, ngeñ bon Isréèl be ke so noñ jal Jèrikô. Ane befam bete benga zô nye na a kaga bo ke bôm môt na b'anzu abal be ke bo an'avage bo sil.

Ane benga zô nye na a tyiñdege nyoñe nge nkol ôn'évele mbé ntok nda zie. Wèna be ke zo yèn atan wèna be ke yèm na nda zie ezo nyi, ngeñ be ke so ye bon Isréèl bese e noñ jal. Ane benga yage ne nye na môtamôt ye nda zie énYèn dia nzuk.

RÉHAB AVOLE BÔT BEBÉ B'ATYI E JÈRIKÔ.

Jal Jèrikô enga to mbôma nkagele, wèna nda Réhab enga to bé ne nkagele, embe nlôña eyô, enga to ye mbé ntok nkagele eyô. Ananga sile befam bete bebé ye nkol ye so mbé ntok eyô, nkagele atan, etyi bo be ke. Togo na mimbé mise e jal minga to mindua akal dôa e yi na be bo ke tyi. Ane Réhab anga zô bo na be keñe sobo melu melal e nkôl ômbe bé val ne ke kui ngeñ bôt kuma be ke vot e zeñ bo. Ane befam bete bebé benga ke sobo melu melal nkôl eyô, ane Réhab anga zô bo, ne ke kui ngeñ bot kuma benga vot ezeñ bo. Ye so val benga bète dal ôsui ve bule ebé Josua e mimba, ane benga bôm nye mefué mese menga bo wi.

Bon Isréèl b'adañ Jordan ayat.

Ane Josua ba bôt besese benga kune vé kidiase ne ke minsak ôsui, benga tobo val melu melal. Ane Josua anga zô bon Isréèl na Kôga menyôl mene, togo na kidie Anyame a ke bo mam b'ayège ebé mine. Togo na Beprèt be ke babe Ark ye dal Jordan ôsu wene ; ine ke bo na ngeñe mebo môa me ke mañbe ôsui wèna ôsui ô ke tèbe ke fe lôt, wèna Beprèt be ke wul ye dañ Jordan nkôt.

Ananga bo fogo nal ane Josua anga zô. Togo na kidiase Beprèt benga toge Ark ve ke ne do mfeñ ôsui ane bôt bese benga bé bo. Ngeñe Beprèt benga so nsak ôsui, mebo môa menga namega fe mejim, ane mejim menga kane ôsu wôa, ane benga wul mbôgele

nkôt ye ke kui nzènzañ ôsui. Ane benga tèbe ye Ark val ye yan ngeñe bon Isréèl be ke mane lôt mfeñ mbok afan Kénan.

Befam beya bituñe bite bibé y'étun benga tate zô na b'énke dia afan Kénan, be ke lôñ e Gilead, bo ke benga ke ba be bo mewôm mintosiñ befam mené nkoga n'abal e vol bobenyañ e lume ne meyoñ me n'afan ete. Bôt benga dalega fe, ane Beprèt benga bé bo ye Ark. Benga daña fe ôsui ye tèbe e kinigi, mejim menga so ve bète lat ane m'ato fe.

Mana z'aman.

Ane bon Isréèl benga lôñ mimba miôa e vôm b'alé jui na Gilgal. Eval benga yèn fôn inga wum afan ete, ane benga kol zo ye ji zo. Kidie foge benga jaga fe fôn mana inga man, ke fe so. Mewôm mimbu mene Anyame anga lôm bo zo, benga wuwul afan iti, ke aji afe. Nge vane bento Kénan e vôm biji bin'abi ebé bo, ido Anyame anga bo ke fe lôm mana.

NZÔE BISOS ANYAME.

Nzôe bisos Anyame.

Ane Josua anga kui ye so mimba ve so bé nkagele ejal Jèrikô. Josua anga degega fe eyô anga yèn fam itebe ye nsué nkwate nyèna e wo wie. Ane Josua anga so ebé nye ve zô nye na Ône éfa zah nge éf'évok? Ane fam ite inga zô na Menga so nzôe bisos Anyame. Anga lé bisos Isréèl na bisos Anyame; anga yi kèle Josua na anga so e tobo nzôe wôa ne lète bo ane be ne dañ ebôt b'alume ne

bo. Ane Josua anga kutebe meboñ e metek ve sèm nye, togo na môt ete ambe Anyame, emôt vok anga kui mba Ébraham ye zô nye na a ke ja jal Sodom, ye môt vok anga siñ ye Jékob ngeñ anga bule afan Kénan ye so nda Léban.

Bon Isréèl b'anoñ Jèrikô.

Val bôt Jèrikô benga mane du mimbé minkagele mise e bo môt ese ke kui nge nyi, togo na benga mate bon Isréèl. Nge Anyame anga zô na a ke bo Josua e dañ komanda Jèrikô. Anga lète nye ane bon Isréèl be ke noñ jal. Bisos abal bise bi ke bôme jal nzeñ foti melu mese melu mesam ; wèna Beprèt bevok be ke bôme jal ba be bo be babe Ark, Beprèt bevok zangwal be ke wul ôsu Ark be loñ bilane milak mintôme. Nge alu zangwal bon Isréèl be ke bôme Jèrikô nzeñ zangwal, Beprèt be loñ bilane. Wèna bon Isréèl, ngeñ be ke wôge bilane bi akobo nzeñ foti ye ki, wèna bo bese be loñ ébil énèn, wèna Anyame a zôa na minkagele ejal mi ke ku si wèna be nyiya we e jal.

Ane Josua anga zô bon Isréèl na Mine ke nyi fogo ve Réhab ye bôt be ne nda zie ; togo na Anyame anga zô na bôt bevok bese be ne Jèrikô be ke wu akal mam abé môa. Ane Josua anga zô na bedola be miañe bese ba be n'évele ye mfum ye bifèl ye memog me ngôs ye éki be ke kwé ejal, Anyame énye ane bio, Wèna be ke bio bi evôm b'ané biôm Anyame. Josua anga zô na be tage noñ bedola be miañe nge biôm ngôs nge éki éfa zôa bèbièn, ye Anyame ayage ya ne bo ve lôm nzuk nèn ebé bo.

Ane bôt benga bo ane Anyame anga zô bo. Alu ôsua benga bôme jal nzeñ foti, Beprèt benga bé bo mvus ye bilane, ye so val Beprèt benga babe Ark. Alu bé benga bète bôme jal. Benga bo nal melu mesam. Nge alu zangwal benga vé ku ôsua ane bète bôme nzeñ zangwal. Nzeñ suka Beprèt benga loñ bilane ye ki, Josua anga zô bon Isréèl na, loña ébil, togo na Anyame a va mine jal.

Ane bôt benga loñ ébil ; wèna ngeñ benga loñ ébil minkagele ve ku si mesu môa, ane benga nyi e Jèrikô ve noñ do. Ane Josua anga zô befam bebé benga tate kui nda Réhab be nyige e ke noñ bôt bese be ne wi, ane benga yage ne nye. Ane benga nyiye ve noñ Réhab y'ésa ye nya ye bendôm ye bôt bese bembe nye a nd'iti. Bon Isréèl benga sukele jik jal. Nge bedola be mfum

y'évele ye bifèl ye memog me ngôs y'éki benga bi bio evôm b'abagele ebiôm Anyame. Ane Josua anga nyi Réhab ye bôt bie

BON ISRÉÈL B'ANOÑ JÈRIKÔ.

bese togo na anga sole befam anga lôm e mon Jèrikô. Ne so val anga tobo ye bon Isréèl.

Bon Isréèl b'amate bôt Éyai.

Ane Josua anga lôm bôt e ke mon jal afe afan Kénan e to jui na Éyai. Wèna bôt bete benga so ve bôm nye na ebôt b'atobo wi be sidia abi, wèna bisos bivok bi keñe, se bise, togo bôt be ne wi be ne ngeli. Nge mintosiñ bisos mibè nge milal mi ke ke a val. Ane Josua anga lôm mintosiñ bisos milal. Nge bôt Éyai benga kuiga fe e lume ne Beisréèlait, benga mate ve ke mimbil, wèna bot Éyai benga yui bo mewôm me bôt melal ye bôt besam.

Ane Josua anga yèn nlèm abé anèn. Anga nya mengo mie, wèna énye ye benya bôt be Isréèl benga buteba ye mesu môa esi e kobo ye Anyame ye ke kui ngôgase. Ane Josua anga yi du ebé Anyame ye zô na Ebôt bese Kénan be ke wôg na bon Isréèl benga mate bôt ba be bo benga lume ve ke mimbil; wèna bo bese be ke bôme bie e yui bie eja bie mot ke buk ane mboti. Nge Anyame anga zô nye na Tèbege, ye sil nye na, W'abute asu die esi ye zi? Nge Anyame anga zô na bon Isréèl be bôa abé, ido benga mate do, ke bo ki e tèbe mesu bôt benga lume ne bo. Togo na môt mboti ebé bo anga noñ bedola b'évele ye mfum benga noñ e jal Jèrikô, ve sole bo, ke bo si evôm b'abagele ebiôm Anyame. Ane Anyame anga zô éntobo dia ne bo e vol bo nzeñ fe ve be lète emôt avage bo jam ete nzuk.

B'alète Ékan nzuk.

Ananga zô Josua na a kulege bôt besese asu die, wèn'a ke lète môt avage bo jam ete. Anyame anga zô na môt ete be ke nye jik ye ndôe, énye ne biôm bie bise. Ane Josua ananga vé kidkidiase ve kul bôt besese. Ane Anyame anga lète nye môt ete ambe jui na Ékan. Ane Josua anga zô nye na Zoge me va jam ônga bo, ô tage sole do ebé me. Ane Ékan anga yèbe ve zô na, ngeñ anga yèn étô mvè ye bedola be miañe évele ye mfum anga kôm bio, ananga toge bio ve sol bio metek iti e mba si.

Ane Josua anga lôm bôt ane benga ke mba Ékan, ane benga yèn biôm bi sole ananga zô. Ane benga kule biôm bite ve so bio ebé Josua ye bon Isréèl bese ve bi bio asu Anyame. Wèna Josua ye bot bese benga noñ Ékan ye étô mvè ye bedola bemiañe anga soli, ye bon befam bie ye bon bebenega bie ye mba wie ye betyit bie ye biôm bise bimbe ne nye, ve ke bio ve ke bio e yankôl. Val benga wa bo mekok ve sukele jik bo ye ndôe. E vôm Ékan anga bôm mbim benga bo bète avis mekok eyô, e lète evôm abô. Wèna Anyame énga ya dia fe ne bon Isréèl ejam abé di, togo na benga lète emôt anga bo do nzuk. Ane ejui yankôl ete b'alé do na Akor, d'atyimele na Nzuk.

Bon Isréèl b'anoñ Éyai.

Wèna Anyame anga zô Josua na Ô tage mate; noñ bisos bise ne wèmièn bète ke e Éyai, togo na me vane me ke we ve jal ye

komanda Éyai, bot bie y'afan die. Ane Anyame anga zô Josua na a boñe ye bôt Éyai nson vok ananga bo bot Jèrikô. Be ke bo yuï e jam mam abé môa. Ananga zô na bedola bemiañe évele ye mfum be ke yèn wi be ke fañe bo sis evôm b'abagele biôm Anyame, be bamege bo noñ bèbièn.

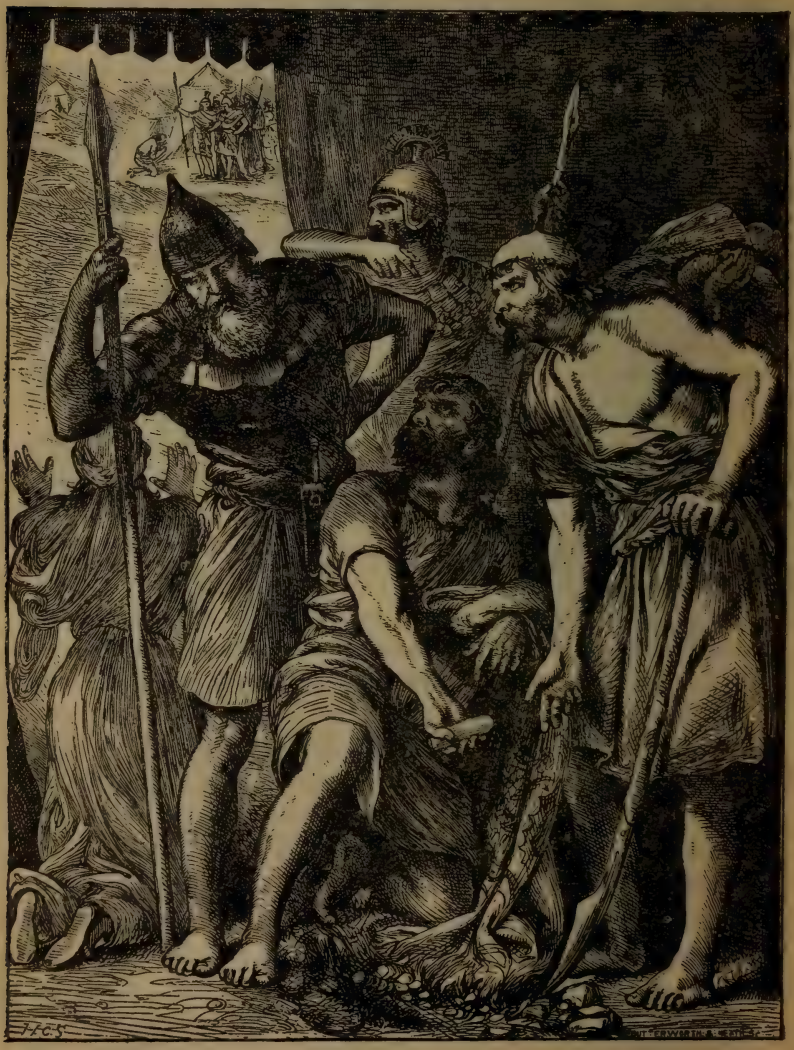

ÉKAN YE BIÔM ANGA VIAKABE.

Ane Josua anga tèbe ye bisos bise e ke lume e Éyai. Nge bo bese b'éke dia nsame mboti. Ane Josua anga fe mewôm mintosiñ bisos mela, bembe ayé, ve lôm bo aluse e ke sobo e jal amvus evôm ône ebôt Éyai ke bo yèn. Bevok benga ke ye Josua ôsu jal. Ngeñe komanda jal anga yèn bisos bivok binga so ye Josua, anga kwa na bisos bise ebio le, ananga kui e lume ne bo. Wèna bisos binga soli jal amvus benga kui ejal ve jik do. Ngeñe bôt Éyai benga dege mvus benga yèn ôtute ye jal ônga bèt eyô, b'énga yèm dia fe evôm eke. Josua ye bisos bivok bembe ôsu wôa, wèna bisos binga jige bo jal bio ke mvus, b'émbe dia e tyi. Wèna Josua anga yui bo ane Anyame anga zô nye. Nge bedola bemiañe ye betyit benga to Éyai bon Isréèl benga noñ bio éfa zôa.

B'atèn melôe Anyame e mekok iti.

Ane Josua anga lôñ olter mekok menèn e nkôl b'alé na Ibal. Ananga vis mekok ye mfèm ve tèn melôe Anyame iti, ane Môses anga zô bon Isréèl na be boñe val b'abe dañ ôsui Jordan.

Milô 9–24.

Befam ya Gibeon b'aduk bon Isréèl.

Ngeñ bekomanda bese benga tobo afan Kénan benga wôga fe ane Josua anga ja Éyai, benga lat bese e lume ne nye. Nge bôt benga tobo jal benga lé na Gibeon beaga bo akeñe. Bénga yi dia e lume ne Josua, togo na benga yèm na Anyame a ke ve Josua ki e dañ bo. Ane benga lôm mintôl ebé nye, ane benga bot mintuk mengo ne mintuk mintyôt, bembe ne minkôt mi mfèma ye sun, e veñ na be vage so ôya ye bôm melu abi nzèn. Benga so ebé Josua emba ve zô nye na Bi aso ôya, ke bé Kénan ; binga wôge mefué Anyame, wèna ye mam menèn mese anga bo ebé mine. Ida ebôt bah bese be vage bie lôm ebé mine na bi lategе ne mine angom, bi tobo memvi.

Nge Josua ne bon Isréèl b'ésilege dia Anyame ane be ke bo. Benga swé yèbe avôl e lat angom ye bôt Gibeon. Nge melu menga lôtega fe melal benga wôge na bôt bale bénga so dia ôya, b'atobo bé, afan Kénan iti. Bo ke be mbe ayoñ avoti ebé meyoñ Anyame anga zô na bon Isréèl be ke ja. Ane Josua anga lé befam

BEFAM YA GIBEON B'ADUK BON ISRÉÈL.

Gibeon ebé nye ve sil bo na Mine vage me duk ye zi? Benga yèbe ve zô na benga mate ejam y'énying zôa, togo benga wôg na ebôt be ke bo ja, wèna afan e ke tobo afan bon Isréèl. Wèna bon Isréèl b'éyuige dia bôt Gibeon, togo benga yage asu Anyame ezame bo e tobo, ke yui bo. Nge Josua anga zô na be ke tobo minsaka e yéñ Beprèt ye Belivait e tya lui ye la mejim be ke yi e Tabernakel.

Josua alume ne bekomanda betan. Metége.

Ane komanda ye jal b'alé na Jerusalèm anga ya ne bôt Gibeon togo benga lat angom ye bôt Isréèl. Wèna énye ye bekomanda befe be n'afan ete benga koa bisos biôa bise, ve ke lume ne bôt Gibeon. Ane bôt Gibeon benga lôm kin ebé Josua na Nzak avôl e vol bie, togo na bekomanda b'atobo minkôl be mana kôe besese e nzu lume ne bie. Ane Josua anga tèbe ne bisos bie bise e ke lume ne bekomanda bete betan. Ane Anyame anga bo bekomanda bete betan e mate ebon Isréèl ye ke mimbil. Ngeñ benga ke mimbil Anyame anga lôm bète metége ane mekok ye so jô, ananga bo na bôt benga wu ye metége benga dañ bôt bon Isréèl benga yui aluma.

Nlô jô w'atèbe.

Ngeñ bon Isréèl benga ke b'abéye bo nlô jô ônga sum jim, jibe enga tate vin, Josua anga mate na bôt bete be yage ke mimbil ke fe bo yèn. Ananga kobo ye nlô jô na Ke jim, y'ebé ngon na Ke bèt. Wèna nlô jô ônga tèbe ébèm énèn. Jô dile enga dañ bèm ye dañ môs mevok mese. Émbedia jô afe edañ ébèm ye dañ ejô di nge e kôa nge ngeñ nyi, Anyame anga wôg nkobo Josua ve bo ngon ye nlô jô e tèbe, e yi na bon Isréèl be tyite ne bôt benga lume ne bo. Ane bekomanda bete betan ngeñ bisos biôa binga ke mimbil benga ke sobo nda akok, ane Josua anga wôge do. Ane Josua anga zô bôt na be noñ mekok menèn be du mo mbé nda akok ve lige bôt bevok e mom bo, nge mine keña e bé ebôt aluma.

NLÔ JÔ W'ATÈBE.

Josua ayui bekomanda bete.

Aluma enga manega fe ane bôt benga mane bule e mimba ebé Josua, ananga zô bo na Keñe jui mbé nda akok mine sol bekomanda

bete betan ebé me. Ane benga bo nal. Ane Josua anga zô bon Isréèl na Mine tage mate, tobega ne ki y'ayé, togo na ane Anyame avage bo bekomanda ba, nal a ke bo meyoñ mese me ke lume ne mine. Ane Josua anga yui bekomanda bete betan, ane Anyame anga zô. Ngeñ ngôgase benga ke wa mimbim e nda akok benga sobo. Ane befam Isréèl benga bi bète mekok embé nda akok e du do.

Ne so val Jôsua anga bète lume ne bekomanda befe mewôm mebé nè bené ve dañ bo. Nge fañe bo nal afan enga bète lige abi ebé bon Isréèl e noñ afan Kénan. Togo na bekomanda bale b'énga zôzôdia mefan menèn ane ba melu ma b'abo, nge benga zôzô ayôm milam.

Bon Isréèl b'atèle Tabernakel e Sailô.

Ane Josua anga yômba, émbedia fe ki e ke ne bisos bie aluma ananga tate ke. Ane bôt bese benga so ejal Sailô e late Tabernakel. Binga wôg ane benga babe zo ye so nkôl Sainai, benga tyetyam zo ngeñ benga wuwule, ye ngeñ benga kuikui evôm e lôñe mimba ve late zo ve tèle. Nge vane be sôa e Kénan e tobo, b'énbète fe wule ; ane benga so ye Tabernakel e Sailô nzèn-zañ afan ete ye late zo ye tèle zo wi, togo na vôm ete ne vôm Anyame anga fé.

Binga tate lañ na befam beya bituñe bibè y'étun benga lige beyal ye bon afan Gilead, benga dañe Jordan ye befam beya Isréèl bevok e vol bo lume ne meyoñ meya wi ye noñ afan Kénan. Nge ave benga so ebon Isréèl benga suka noñ ve étun afan Kénan. Tyin embe na benga vot eke meluma ngeñ esese, benga dañe nyege ewéga ye mobe si. Nge Anyame énga nyege dia jam benga bo dile, enga fône val ane benga kôm dia afan mvè ete Anyame anga ve bo éveve. Ane Anyame anga kobo ne Josua ejam ete ve zô na, éfa afan énèn anga ve bon Isréèl éngene b'abé zo noñ Bekénanait.

Anyame alète vôm bituñe bi ke tobo.

Ane Josua anga kobo ye bôt besese ananga sil bo na Ngeñ fé mine ke bète ke lume ne meyoñ me ngene Kénan ? Ananga sil bo na befége befam a ke lôm e mon afan. Ane benga fé mewôm befam mebé ne mboti, ane Josua anga lôm bo éfa afan b'abé noñ ;

anga zô bo na Keña mine tèn mam mesese men'afan ete ézangô, mine bule èbé me e Sailô.

Ane befam bete benga ke ane Josua anga zu bo, ve wul afan ite ese, ane benga tèn ézango mam me ya wi ; ane benga so ye ntèn èbé Josua e Sailô. Ane Josua anga bo akeña èbé bituña bise e yi na Anyame alète evôm bituña bite bi ke tobo, nguta étuña evôm yuia, nguta étuña evôm yuia, afan Kénan. Ngeñ Anyame anga mane bo lète ejam di, Josua anga zu befam Isréèl na be keñe tyita ne meyoñ ye kul bo, be nyoñ afan bèbièn. Ane Josua anga zu bo na Anyame a ke bo vol.

Milam b'ake mbil.

Ane Anyame anga zu bôt na, be fége milam mi ke tobo milam bôt be ke ke mbil, nge môt a yuia nyimbok ke na a kake nye yui élañ, wèna a nyiña wi. Ane bôt benga fé milam misam mi mbe dia bé, minga to mintyamia afan ese.

B'avè milam èbé beprèt ye Belivait.

Binga lañ na beprèt ye Belivait b'émbedia ye mebeñ e bé biji, ane befam beya bituña bivok be mbe ; togo na Anyame anga fé bo e tobo ye Tabernakel e sèmi nye ye bc bisé bia wi. Nge efaña bo nal Anyame anga zu na be ke bo vè milam e tobo. Ido beprèt ye Belivait benga so ébè Josua y'èbé benyabôt be Isréèl, ve zu bo na, Anyame anga zu na be ke vè bie milam e tobo. Ane Josua ye bôt benga vè bo milam mewôm mené ne milam ñwam e Kénan, evôm be ke tobo ne beyal bôa ne bon bôa.

Befam beya bituña bibé y'étun b'abuli kinig'ayat Jordan.

Ngeñ ite esegese befam beya bituña bibé y'étun benga to ye bon Isréèl, ba be bo benga ke ke e lume ne meyoñ menga to e Kénan. Ido befam Isréèl benga vè befam beya bituña bite bibé y'étun éfas biôm benga sesa ngeñe benga lume ne bôt Kénan,— betyit ye sika évele ye mfum. Nali befam beya bituña bite benga to ye sika abi. Ngeñe nyi ane Josua anga lé bo èbé nye ve kobo ne bo nkobo mvè, nyina, Mine nga wôge me emam mesese menga zu mine ; mine nga lige dia bobenyoñ e ke meluma étam nge mine nga tobo ne bo melu abi. Nge vane nyoña ntam yuine ôse mine kèl milam mine e kinig'ayat Jordan. Nge mine tuga bagali

ngeñe mine ke tobo wi, e bagali melôa mese Môses anga vè mine, ne nyege ye yaiñ bisé Anyame Isa yuine ye milèm mine mise ye misisim mine mise.

Ane Josua anga yaga ne befam beya bituña bibé y'étun, ane benga ke e milam miôa e kinigi Jordan ayat. Nge ngeñe benga kui nsak'ôsui, benga tèbe ve lôñ bèta olter nèn nson vogo ane olter b'ajik betyit e Sailô. Binga tate lañ na, Anyame anga zu bon Isréèl na be taga jik betyit bôa èbé nye e olter mfe fogo ve olter ine Tabernakel e Sailô. Wèna ngeñe befam beya bituña bivok benga wôg ane befam beya bituña bibé y'étun benga bo, benga ya, ane benga sula besese e lume ne bo.

Nge benga tate lôm Finias prèt nèn ye bekuma awôm èbé befam beya bituña bite bibé y'étun e sile bo na, Mine nga bo ejam dile ne zi? Wèna Finias ye bekuma awôm benga so e kobo ye bo na befam Isréèl bese be vage bie lôm e sile mine na, mine vage bèta lôñ olter mfe e jik betyit èbé Anyame ye zi? Ke Anyame anga zu bie na bi taga jik betyit èbé nye vôm afe fogo ve Tabernakel zia e Sailô? Min'asimsa dia ngeñ anga lôm ôkon ônèn èbé bôt bevok benga bian nye ye ke mebôk biyèma ba Bemidianait ye Bemôabait? Min'asimsa dia fe ananga lèt Ékan nzuk e jai Jèrikô, ngeñ anga soli bedola bemiaña Anyame anga kam bôt na be taga nyoñ? Ye mine ke mine ke bian Anyame e jik betyit e olter mine vage lôñ èbé nye? Togo na mine kaga bo nal énlète dia mine nzuk mine étam, nge bi abèle nzuk ô ke so èbé bie bese.

Ane befam beya bituña bite bibé y'étun benga zu Finias ye bekuma awôm na, Jehôva Anyame wah, Jehôva Anyame wah èmièn ayèm na bi ayi dia nye bo abé. Wèna befam be Isréèl bo ke be ke yèm ngeñe be ke wôg ejam bi vage lôñ olter. Bi vage dia zô lôñ e jik betyit iti; nge togo na bi vage mare na, ngeñe mine ke mane wu ne ngeñe bie ke bi ke mane wu, wèna bon bine be ke yèn ebon bah be to kinigi Jordan ayat, be ke zu na ebon bah be sidia ayoñ Beisréèlait, wèna be ke bo zek na be taga sèmi Anyame e Sailô. Ido bi vage lôñ olter nyi na ebon bah be ke yèbe ye zu bon bine na, Degega, yeniga nson olter betata bah benga loñ ngeñe benga so ane; d'alète na binga to ayoñ Isréèl; wèna bie ke bi ayia ne nzu e Sailô e sèm Anyame wi.

Wèna ngeñe Finias ye bekuma awôm benga wôg mezô befam bete benga kobo, benga buli e ke do bôm befam Isréèl. Wèna

ebôt Isréèl benga yèn mvè ye vè Anyame abota, togo no bobenyañ beya bituña bite bibé y'étun b'ébianige dia Anyame ; ane benga yi dia fe e ke lume ne bo.

Awu Josua. A tate yage ne bôt.

Emam mane menga manega fe ane Josua anga kobo ye bôt ve zu bo na, anga ke wu. Ananga bé bo besese èbé nye ve zu bo mvè Anyame anga lète bo e tyita ne meyoñ menga siñ bo, ye vè bo milam ye mebeñ y'afan e tobo. Ane Josua anga zu na, Anyame a boa mvè esese nyj èbé mine ; wèna vane min'ayia ne mare nye ne bo bisé bia. Nge min'ayi dia nye sèmi ye bo bisé bia, wèna féga mine bèbièn biyèma mine da nyege sèmi. Nge afa zam ye bôt bam, bi ke sèm Jehôva Anyame. Ane bôt benga yebe ve zu na, Anyame a kamege bie na bi lige nye sèmi, bi vane sèm biyèma. Togo inye anga so ye bie afan Ijipt, ye vè bie afan di. Ido bi ke sèmi Jehôva, togo inye ane Anyame wah.

Ane Josua anga nyoñ bèta akok anèn ve tèle do tyin éli esi énga tèle e Tabernakel afeñ e Sailô. Ananga zu na akok ete e ke tobo ndèm e bo bo e simza meyage benga yage val na be ke sèm Anyame. Ngeñ anga mane kobo ne bo bôt besese benga buli menda môa.

Ne so val Josua nsaka Jehôva anga wu, ato nkama mimbu y'awôm mimbu avoti nyamôt yuia. Ane benga jè nye éfa afan benga vè nye, éfa nyôl Gaas.

Wèna mbim Jôsef benga so ye wo Ijipt benga jè wo e Syikèm e vôm Jôsef anga ke zeñ bobenyañ ngeñ isa anga lôm nye èbé bo, ato ye ngo ekôt ôboi, bebé minkama mimbu milal mvus.

NTÈN BEZYUZ.

Milô 1–8.

Bon Isréèl b'atuge dia tyita ne meyoñ mese afan Kénan. Anyame avè bo bizô.

JOSUA anga maniga fe wu, befam Isréèl benga ke lume ne meyoñ Kénan ananga zu bo. Ane Anyame anga vol bo e dañ meyoñ mete. Nge b'ésonige dia ye ke kui ngeñe benga lige mevok e tobo afan. Anyame ve kobo ne bon Isréèl na, Menga so

ne mine afan Ijipt ne tué mine afan menga yage ne mine. Menga tyin mine e bi biyèma bi ne ye bôt be n'afan ete. Menga zu mine na, mine taga ngoma meyoñ mete. Nge mine nga wôge dia me. Nge vane m'énbèta fe tyita ve bo ne so mesu mine. Nge meyoñ me vage lige ya si me ke tobo, wèna be ke mine koñ e bo mam mebé, be ke mine bo e yèn nzuk nèn.

Bon Isréèl b'asèmi biyèma. Anyame alète bo nzuk. Bezyuz.

Ngeñe bon Isréèl benga wôg mezô mete benga yi. Nge benga jige vie emam Anyame anga zu bo, togo na benga lige meyoñ mete abi e tobo e Kénan, bo ke benga to bo angom. Benga luk èbé bo ; befam Isréèl benga luk benega betyi, bengon Beisréèlait bo ke benga luk befam betyi. Ane bon Isréèl benga tate semi biyèma b'alé na Béal ye Astarot, e bôt Kénan benga sèm. Ane Anyame anga ya anèn ne bo, ve lôm besiñ èbé bo e lume ne bo ne bo bi minsaka miôa. Nge ngeñe benga kwé Anyame ngongol na a volege bo anga wôg bo ananga vè bo benyabôt be mbe jui na bezyuz e ke ke ne bo meluma ye nyie bo. Nge ngeñ esese Anyame anga vol bo, aboñ nté ava benga vie ve bèta bo abé. Ane benga bo nal mimbu minkama milal. Mimbu mite mise bezyuz awôm ye betan benga zôzôe bo.

Otnièl.

Nyi ôsua ambe jui na Otnièl ; ambe njimi Kélèb. Anga ke lume ne komanda Mesopotémia, anga bèle bon Isréèl minsaka mimbu ñwam. Ane Anyame anga bo Otnièl ye bon Isréèl e dañ komanda ite, ke fe tobo minsaka mia. Ane benga wége ne so aluma mewôm mimbu mené.

Ihud.

Nge ngeñ Otnièl anga waga fe bôt Isréèl benga bèta bo mam mebé. Wèna komanda Môab anga so y'abal e lume ne bo ve bi bo minsaka awôm mimbu ne mimbu ñwam. Ane bôt benga yi du èb'Anyame e vol bo. Ane Anyame anga bo Ihud zyuz e zôe bo ; ambe môt y'étuña Benjamin ; ambe émoñ. Ane Anyame anga lôm Ihud èbé komanda Môab e kôte bo wi. Ane Ihud anga bo njôba ve sol ngo esi efa meyôm. Ananga so e nda komanda

Môab ve kwé komanda ato si nda zia. Ane Ihud anga zu nye na, Me ne ye ésok aswé é vage so èb'Anyame èbé we. Wèna ngeñe minsaka mia mise minga mana kui, Ihud ye komanda ve lige bebé, ananga sam wo yuia meyal ve dut njôba e la meyôm akan afeñ, ananga ji wo komanda, nye ke ve ku ve wu. Ane Ihud anga vôle kui e nda, ve ke a du mimbé e mvus zia. Val minsaka komanda mi yemege dia ejam Ihud anga bo. Wèna ngeñe benga so ye kwé mimbé mi dua, benga zu bèbien ne bèbien na, Komanda a mana du nyôl zia èmièn e nda, togo na ayi tobo étam. Wèna minsaka m'injuige dia mimbé. Nge ngeñe benga yan étal ke yèn komanda a jui mimbé, benga nyoñ sap ze jui mimbé ; e ke dege na emôt ane bo ésa a bô mbim. Nge Ihud ngeñ nyile anga to ôya, bémbe dia fe ye ki e kôa ne nye e bi.

Ane Ihud anga ke nkôl Ifréim afan Kénan ve loñ élane e lé befam Isréèl. Ngeñ benga so ebé nye anga zô bo na Bége me, togo na Anyame a ke ve bie ki edañ. Ane benga bé nye ôsui Jordan ; benga lume val ane benga yui bo val awôm mintosiñ bisos bembe ayé ye ki, môt mboti ke buk. Wèna ebon Isréèl benga kôt ebé Bemôabait. Ane benga wéga, ke fe ke abal mewôm mimbu ñwam.

Samgar.

Ne so Ihud, Samgar anga to zyuz e zô bôt. Anga lume ne besiñ bie Befilistin, ane Anyame anga vol nye, wèna èmièn étam ke zômazom e lume ne zo fogo ve ntum b'abagele benyat, anga yui minkama befam misam.

Dèbora ye Bérak.

Ane bon Isréèl benga bète bo abé nzeñ fe. Ane komanda Kénan anga nzu lume ne bo, ve bi bo minsaka ve ke bo mewôm mimbu mibé. Ngeñ nyi Anyame anga fé menega e tobo Zyuz e Isréèl, e jui die na Dèbora ; anga tobo nda enga to alèn asi bé ne Bètèl. Ane Dèbora anga bañede fam embe jui na Bérak, ananga zô nye Anyame a zôa nye na a noñ awôm ntosiñ befam Isréèl, a keñe lume ne Sisera nzôe bisos komanda Kénan. Nge Bérak anga mate ve zô na évoge dia ke nge Dèbora a ke ba nye. Ane Dèbora anga zô na, Me ke ke, nge bi kaga ke, sidia we ôke wum y'aluma, togo na menega énye ke yui Sisera.

Ane Bérak anga noñ awôm ntosiñ befam ane benga ke lume ne Sisera, ane Dèbora anga ke ne nye. Ane Sisera anga sula bisos komanda Kénan bise ye minkalebéñ miôa mise ye biôm abal bise ye mintyôni abal minkama ébul, ve so lume ne bon Isréèl. Ane Dèbora anga zô Bérak na Tèbege, togo na ému Anyame a vaa Sisera e wo wie. Wèna Bérak ye awôm mintosiñ bisos benga lume ne Sisera ; ane Anyame anga bo bo e dañ bo. Wèna Bérak

DÈBORA ANGA BAÑEDE FAM EMBE JUI NA BÉRAK.

anga ke abé bisos Sisera ye yui bo ne nkwate. Nge Sisera anga sikele entyôni ve ke mbil ne mate na Bérak a yage nye bi.

Jéèl ayui Sisera ye ntyoñe.

Ananga kui mba menega ambe jui na Jéèl anga to angom ye bon Isréèl. Ananga zô nye na Vage me ajijim, togo na m'awôg ényue. Mye ke ve kul mvute menyañ ve ve nye. Ananga zô nye na Tèbege mbé mba, emôtamôt a ke so we sil na Ye môt ane va, ô zôge na Koko. Ananga nyi mba e sobo, ananga bôm esi ve yé. Ane Jéèl anga noñ bète ntyoñe b'aban nda akuk, ve ke ôtegetege ebé Sisera ngeñ anga to ôyo, ve domele nye wo mvobal asu, ananga wu val. Aboñ nté ava Bérak anga nzu e zeñ Sisera. Ane Jéèl anga kui e bôme ne nye ve zô nye na Nzak, me ke we lète emôt w'azeñ. Ananga nyi ne nyc nda akuk e kwé na Sisera a bôm mbim. Wèna ebon Isréèl benga kôt ye tobo minsaka ebé komanda Kénan jô te. Nge Bérak énga wum dia meyui, togo na Sisera nzô ya bisos komanda anga wu ne wo menega ane Dèbora anga zô.

Bemidianait b'anzu b'atyite ne bon Isréèl.

Ye so val bôt benga wéga ye so aluma mimbu mewôm mené. Nge ngeñ mimbu mite minga lôte benga bète bo abé, ke fe wôg Anyame. Ane Bemidianait benga so e lume ne bo ye bi bo minsaka ve lète bo nget ndèn. Benga tyite ne bon Isréèl e milam ye miyô miôa, ane benga ke b'atobo afan iti e menda mekok ye mimfuñele e minkôl. Biji benga bé mebeñ môa Bemidianait benga yui bivok ntuk, bivok ke ve ke bio, ke fe zôm ebé bo eji. Benga sa benyat ye bekabe ye mintôme miôa, ane benga to akukut ke fe zôm, benga yèn fe nzuk nèn, etogo na Bemidianait benga bo emam mane ebé bo. Ane benga yi ebé Anyame e vol bo ane benga tate bebo, nge Anyame anga lôm ngengañ ebé bo e lète bo abé anèn benga bo.

Anyame alé Gideon.

Enga to fam foti ebé bon Isréèl ato jui na Gideon. Jô avoti anga kôm ôlès ye fôn e mebeñ e sole wo ebé Bemidianait. Ane Anyame anga so nson énjèl, anga kobo ne nye mvè. Wèna Gideon anga bôm Anyame minzuk mise ebon Isréèl benga yèn ne Be-

midianait. Ane Anyame anga zô nye na W'ôke kôte ebon Isréèl ebé Bemidianait. Ane Gideon anga yèbe ve zô na Ja ! Anyame wam, me ke kôt ebon Isréèl na ? Ane Anyame anga zô na M'abèle me ke tobo ne we, we ke ô ke ja bisos biôa bise nson ane môt mboti.

Wèna Gideon anga zô Anyame na M'akwé we ngongol na yanege, me beñe we ke noñ ezôm éveve. Ane Anyame anga zô na Me ke yan ye ke kui ngeñ ô ke so. Ane Gideon anga ke ve kik mon kabe ve mane nye kôm, ananga sis nye angun iti, ananga so nye ebé Anyame. Ane Anyame anga zô nye na Bige do akok enga tèbe vale, wèna Gideon anga bo nal. Ane Anyame anga nyué wo ve sam ntum anga bèle ye mañebe wo e minsôn mi kabe, ane ndôa enga kui ne so akok ane minsôn minga jik y'angun ese. Ane Anyame anga kôte asu Gideon.

Anyame a lète Gideon mekeñe eyi na ayèm na a ke nye vol.

Ane yuia Bemidianait ônga so, benga lôñ mba wôa e njegesi Jèzrièl. Wèna Gideon anga loñ élane e lé bon Isréèl e ke ba be bo e lume ne Bemidianait. Ananga lôm bôt mevôm mevok e lé bôt, ane bôt abi benga so.

GIDEON A NYOT MBOM MIMVIOT.

Ane Gideon anga zog Anyame na a lètege nye akeñe na a yèmege na Anyame a ke fogo nye vol ngeñ a ke lume ne Bemidianait. Ane Gideon anga zô na a ke biye mbom mimviot mintôme e bô si atan nguta alu. Nge, kidie kaga lèn, ô kaga bo y'élok, si to nkôt mbôma evôm w'abô, wèna a yèma na Anyame a ke fogo nye vol ekôt ebon Isréèl ye so mimbôk. Ane Gideon anga toge mbom mimviot ve lige wo atan alu nguta, ananga zô. Ananga vé ôyo kidkidase ve kui atan ve

kwé wo ô to nalut n'élok, ananga nyot wo ye mo mïë vé zal ntyeñe mejim nalut ; nge si mbôma enga to nkôt.

Ane Gideon anga bète kobo ne Anyame ye kwé nye ngongol na atage ya ne nye, a kaga nye bète sil azo afe. Ananga zô na a ke bète bi mbom mimviot alu afe atan, ananga sil na ngeñ nyi ô boñe nkôt wèna si mbôma e tobege ébol n'élok. Ananga lige mbom mimviot atan alu afe, wèna kidiase ngeñ anga so wo dege anga kwé wo nkôt nge si embe mbôma vôm mbom ônga bô, inga to ébol n'élok. Ane Gideon anga yèm ye mekeñe Anyame anga lète nye ma na Anyame a ke fogo nye vol ngeñ a ke ke lume ne Bemidianait.

Anyame afé minkame mi bôt milal.

Wèna kidiase Gideon ye bisos Isréèl benga vé ane benga so bé ye mba Bemidianait. Nge Anyame anga kobo ye Gideon ve zô nye na Bisos bie bin'abi. Togo na be kaga ke abi nal be ke dañ Bemidianait ye aluma be ke zô na Bi vage bo dañ ye ki zah bi bèbièn, sa Anyame avage bie yi na bi dañe bo. Ane Anyame anga zô Gideon na a silege bisos bie na ebôt b'amate be bulege e mal môa. Gideon anga zôge fe bo ejam di ane mewôm mintosiñ bisos mebé ne mewôm mebé benga bule milam miôa, ve lige awôm mintosiñ bisos avoti.

Anyame anga bète kobo ye Gideon nzañ efe ve zô nye na Be ngeñ'abi. Nzage ne bo ôsui feñ wèna me ke we lète val ebôt be ke ke ne we e lume. Ane Gideon anga so ne bo ôsui. Befam bete benga to y'ényue ane benga sum e nyu mejim. Nge benga nyu mejim minson mivok ; bevok benga biet mejim e mo ye nyu, wèna bevok benga kuñbe ve bôte anyu ôsui ye nyu. Ane Anyame anga zô Gideon na Tyinege ebôt be vage nyu ye mo efeñ. Gideon anga manega fe bo kane ve lig minkama milal. Anyame énye anga bo bo e nyu nal e kane bo ye so ebôt bevok. Ane Anyame anga zô Gideon na minkama mite milal étam mi ke ke ne nye e lume.

Gideon awôg ane mon Midianait avage yèm ndèm.

Alu vogo te Anyame anga zô Gideon na a vége a keñe ye minkama bisos milal mite e lume ne Bemidianait. Ananga zô nye na Togo na me ke bo mine e dañ bo. Ane Anyame anga zô na,

BEFAM BETE BENGA TO Y'ÉNYUE ANE BENGA SUM E NYU MEJIM.

Nge Gideon a kaga mate e ke ye bôt ngeli nal, a tatege ke ôsu ye nsaka wie étam e jɪbe, si elume ne bo nge e ke bé ye wôge mezô b'akobo. Ane Anyame anga yage na ngeñ Gideon a kaga mane bo ejam di, énko fe woñ nge mate, nge a ke kôm e ke lume ne bo.

Ngeñ ete Bemidianait benga bô enjegesi nson ane bitan benga to abi, wèna bekamèl bôa b'émbe dia e lañ. Wèna Gideon anga sikele ba nsaka wie aluse étam ve zile be ne mba wôa, ane benga wôge bôt bebé b'akobo. Mboti anga lé nyi mbok ndèm anga yèm. Anga zô na Me vage yèm e ndèm zam ékel mfèma é soge ku e mba wah, ve yinebe nd'akuk, nd'akuk ve ku si. Ane môt mbok ananga yèb ve zô na Ékel mfèma te d'atyimele na nkwate nyèna Gideon, togo na Anyame a ke bie ve bi bese e wo wie.

Gideon ba minkame bisos milal b'atyite ne Bemidianait.

Ngeñ Gideon anga wôga fe nal anga bule ebé minkama bisos milal ve zô bo na Tèbegane, nka ! togo na Anyame a ke ve bie bo. Anga kane bo minsame milal, ananga ve bôt bese bilane ye memog y'atya e boge iti ala. Ananga zô bo na be kaga kui bé mba Bemidianait be degege nye ye bo ane a ke bo. Ngeñ a ke loñ élane bo bese bo ke be loñ ye loñ ébil ye zô na nkwate nyèna Anyame ye Gideon.

GIDEON BA MINKAME BISOS MILAL B'ATYITE NE BEMIDIANAIT.

Ananga so ba minkama bisos milal bé ne mimba Midianait nzañ alu. Wèna bo bese benga swé loñ bilane avôl ye bi memog benga bèle e mo môa ye loñ ébil na Nkwate nyèna Anyame ye Gideon. Ngeñ Bemidianait benga wôg nzôge ye yèn atya d'ayôñe enga tate tobo nsobeya memog iti, benga loñ ébil ye woñ ane benga ke mimbil. Togo na Anyame anga bo bo e mate bon

Isréèl ne mate bèbièn bèbièn, wèna benga lume bèbièn bèbièn. Ane Gideon anga bi bo ye ke ôsui Jordan, ve dal ôsui a ke abi bekomanda Bemidianait bebé benga ke mbil ye awôm mintosiñ bisos biôa ye mintosiñ mitan binga lige ye so nsame nèn ônga lume. Ane Gideon ye minkame bisos bie milal benga kôa ne bo ve dañ bo ve bi bekomanda bebè mimbôk. Nal benga tyite ne Bemidianait afan Kénan, ebon Isréèl ke fe tobo bo minsaka.

Gideon anga to nzôe e zô bôt mimbu mewôm mené. Anyame anga ve nye bon befam abi, anga tobo ye ke kui nôm. Ananga wu ane benga jè nye e vôm benga jè ésa.

Milô 22–35.

Bôt ye jal Sèkem b'abo Abimelèk komanda.

Né Gideon ewu ane bon Isréèl benga vie mvè ndèn Anyame anga lète bo e vas bo e mo Bemidianait, benga veñeze ye so ebé nye benga sèm éyème éto jui na Béal. Wèna Abimelèk mon Gideon anga ke e jal Sèkem evôm bôt benga tué éyème Béal ananga sil bo na be boñe nye komanda wôa. Ane benga bo ananga sil bo, ve bo nye komanda wôa. Ane benga ve ke nye mewôm miañe mimfum zangwal ye so ndé Sono éyème zôa. Ye bôt ba anga sôm bôt ben'abé e ke ne nye e vol nye e bo nyôl zie komanda e zô bôt bese. Ananga ke nda ésa Gideon anga memobe, ve yui bon benyañ bese fogo ve nyi mbe mesugeze ; énye anga ke mbil. Abimelèk anga bo jam di togo na anga mate na bôt be yage bo bon benyañ bekomanda e zô bôt, be lige nye. Ane bôt Sèkem benga vol nye e yui bon benyañ.

Nge Abimelèk anga tobega fe komanda mimbu milal Anyame anga lôm nye ye bot Sèkem nzuk Ézangô Anyame z'azô bie na nsisim abé nzañ zôa, wèna be ke fe tobo y'angom ye bibèle benga to nziñ, benga siñe. Wèna ngeñ Abimelèk anga kot e jal bôt e jal benga tué befam e mom nye, ngeñ ake bule be yui nye.

Abimelèk alume ne bôt Sèkem.

Nge nzôe ye jal ambe mvi Abimelèk anga lôm kiñ ebé nye asué na Ebôt Sèkem b'abu ésok e yui we. Nge nzak aluse wèni ye bôt be ne ye we mine sobo afan iti ye ke kui kidie e ke lèn. Wèna ngeñ nlô jô ô ke bèt ô ke so ne bôt bie asuk nzèn, wèna

ngeñe bôt be ke kui e lume ne we boñe ebé bo nté w'anyege. Wèna Abimelèk anga bo ane mvi enga zô nye. Anga so ne bôt bie aluse ve sol bo afan iti bé ye jal. Kidiase bôt benga yèn nye ane benga so lume ne nye, ananga lume ne bo ye tyite ne bo ye ke kui mbé ngôl a jal ve yui bo abi.

Kidie fok ane benga bète so. Ane Abimelèk anga kane ebôt bie minsame milal ve sol bo afan iti. Ngeñe bôt Sèkem benga kui be to ôya ne mbé ngôl ane nsame mboti ônga ke avôl ve ke tèbe mbé ngôl e yi na ebôt Sèkem be bo ke bule ne jal. Wèna minsama mivok mibé benga tyite ne bôt Sèkem ye ke afan ve yui bo. Ane Abimelèk ba ebôt bie benga nyi ejal ve lume ne bôt ajal jô te ese. Ananga yui bôt ye tyam menda ye tyam jal ese.

Nge bôt bevok Sèkem benga tyi benga ke nyi nda éyème zôa, benga domele menyôl môa iti na Abimelèk a yage bo bi. Ane Abimelèk anga bèt nkôl eyô evôm bili binga wum ananga noñ ôvôn e wo wie ve bage tèm éli ve ve babe zo étul ve zô bôt bie na Boña avôl, mine bese boñe ane me vage bo. Ane bese benga kik metèm. Ane benga bé Abimelèk nda éyème, ane benga bi metèm mbé nda éyème ve jik mo. Ane nda enga jik ye bôt benga ke sol menyôl môa iti bese benga jik ye nda.

Awu Abimelèk.

Ane Abimelèk anga ke jal afe ba lé na Tibèz ananga lume ne bo, anga noñ ke jal. Anga noña fe jal befam ye benega beya jal ite benga ke mbil e nda mekok ndèn eto ki ndèn, ane benga du mbé ve ve bèt anjui ayô. Wèna Abimelèk anga so bé ye mbé e jik nda te nson ananga jik nd'éyème e Sèkem. Nge menega anga to anjui eyô anga wa Abimelèk akok nlô eyô ve sal nye ékukwé nlô. Ngeñ anga yèm na a ke wu anga lé monewénya wie mboti ve zô nye na Dutege nkwate nyèna wie ô yui me. Togo na Abimelèk ambe môt aluma n'ayé, anga yèn ôson ebé bôt ezô na menega anga yui nye. Ane monewénya anga dut nkwate ve ji wo nkuk ve yui nye. Ido Anyame anga lète Abimelèk nzuk ye yui nye togo anga yui bonbenyañ, ye bôt Sèkem togo na benga vol nye bo abé anèn ete.

Tôla ye Jéir.

Ngeñ Abimelèk anga waga fe Tôla môt y'étuñe Isakar anga mob nzôe ebon Isréèl. Ntèn Anyame w'azô dia bie azô ejam die

nge mam anga bebo, fogo ve na anga tobe nzôe mimbu mewôm mebé ye mimbu milal, ye na anga wu ane benga jè nye e jal Samir e nkôl Ifréim evôm ômbe ejal die.

Wèna Jéir môt Isréèl anga mob afan Gilead evôm bituñe bibé y'étun benga tobo ambe nzôe ebé bôt mimbu mewôm mebé ye mimbu mibé. Ambe bon befam mewôm melal benga wuwul ye minkalebéñ mewôm ke melal, besese benga to bezôe ya milam afan Gilead. Ane Jéir anga wu ane benga jè nye ejal Kémon.

Beamonait b'adañ bon Isréèl minsaka.

Ane bon Isréèl benga bète bo abé, benga zam Anyame ane benga ke sèm Béal ye Asterot biyème bésa benga sèm. Ane Befilistin ye Beamonait benga nzu lume ne bo, nge Anyame évolege dia bon Isréèl. Ido ebôt bale benga dañe bo minsaka awôm mimbu ye mimbu ñwam.

Benga yènega fe nzuk ane benga yi ebé Anyame e vol bo. Nge anga yèb ve zô bo na, Ngeñ esese mine kaga lume ne meyoñ bo ke be kaga mine bi ye bo mine minsaka m'akôte mine ebé bo ; nge aboñ kaga fe lôt mine zam me ye ke sèm biyème. Ane Anyame anga zô bo na, Nge vane be keñe ebé biyème benga fé ye zô biyème na be volege bo. Nge bon Isréèl benga yi mban ebé Anyame, benga mèm mam abé môa, ye zô nye na a letege bo nzuk a nzuk a ke bo nyege lète, fogo ve na a kôtege ebé bôt benga bi bo minsaka. Ane benga wa biyème fé, benga bète sèm Anyame. Ananga yèn bo ngongol e minzuk miôa.

Bôt b'alé Jèpta e tobo nzôe bisos.

Ane Beamonait benga kôa ane benga bo mba wôa afan Gilead kinige Jordan ayat. Wèna bon Isréèl benga to ye mba wôa evôm ômbe jui na Mizpe. Nge benga yi môt e tobo nzôe bisos, ane benga zô na Môt ete ane nza, a ke lète ne bie e lume ne Beamonait. Inye a ke bo nzôe e zô bôt Gilead bese.

Môt mboti ambe ebé bon Isréèl ato jui na Jèpta, anga to fam aluma ato ke ayé anèn. Nge bôt Isréèl benga bo nye abé ye vin nye, ido anga tyi do ye so afan Gilead evôm jal embe nye ve ke tobo afan Tob. Nge bôt Isréèl ngeñ benga kôm môt e ke ne bo e lume ne Beamonait, benga simse Jèpta. Wèna benya bôt benga ke ebé nye afan Tob ve zô na Nzak, tobo nzôe wah e lume ne

Beamonait. Ane Jèpta anga zô bo na Si mine mine nga vine me ne tyite ne me? Wèna nza jam mine bète bé me do, mine yèna na mine to ye nzuk? Wèna benya bôt benga zô nye na bevage so ebé nye na a keñe ne bo e lume ne Beamonait, wèna a ke tobo nzôe afan Gilead ese. Ane Jèpta anga sil bo na Nge a kaga ke ba be bo, Anyame a kaga nye ve ki e dañe Beamonait, ye b'abèle fogo na a ke tobo komanda ezô bôt bese? Ane benya bôt benga yage asu Anyame na Eñ, be ke fogo bo.

Ane Jèpta anga ke ne bo ane bôt benga bo nye nzôe bisos. Ananga lôm mintôl ebé komanda Amonait e sil nye na anzu lume ne bon Isréèl ye zi? Wèna komanda anga tyimele bo kiñ na togo na benga dute nye afan die ngeñe benga so Ijipt. Ido anga bète zô bo na be bulege nye afan die. Nge Jèpta anga bète lôm mintôl ye zô na, afan benga noñ Anyame énye anga ve bo do, wèna afan afan Anyame a ke bo ve be ke do noñ édôa. Ananga bète zô na bon Isréèl b'abé bo abé ebe Beamonait, nge Beamonait b'abo abé ebé bon Isréèl e nzu lume ne bo.

Jèpta akane soñ.

Nge komanda Beamonait énga mèm dia wôge mezô mie. Wèna Jèpta anga so ye bisos Isréèl evôm mba Beamonait ômbe. Nge val b'abe lume anga kane soñ na Anyame a kaga nye ve ki e dañ bo a ke jik ebé Anyame éveve ezômazôm é ke tate kui mbé nda zie e bôme ne nye, ngeñ a ke bule ejal. Jèpta anga jim e kan ayoñ soñ ete, togo na énga yèm ezômazôm ine kui nda zie e bôme ne nye ; nge fañe bo nal anga kane soñ ebé Anyame. Ne so val ananga ke lume ne Beamonait. Wèna Anyame anga ve nye ki edañ, ane bon Isréèl benga kôte minsaka.

Ngeñe aluma enga man, Jèpta anga buleya nda zie, ngeñ anga ke éfa nda zie, ngon zie inga kui ye biya ye zèm enzu bôme ne nye, togo na anga to nalut ne mvè nlèm e yén ésa, togo na ésa anga to nye étam ke mon mfe. Nge ngeñ ésa anga yèn nye anga yèn nzuk nèn ve nya mengo membe nye nyôl, ananga zô nye ejam soñ anga kane. Ananga yèbe ve zô na A Tate, nge ô kana soñ ebé Anyame boñe ebé me an'ôvage zô. Nge Jèpta émbedia y'asué e bo soñ anga jim kan, anga bo abé e kan soñ. Anyame anga zô Beisréèlait na be jigege ebé nye éveve benyat ne mintôme ne bekabe nge sa ebon bôa. Meyoñ afan iti m'ajik ebon

bôa ebé biyème biôa, bo ke benga yèn minzuk iti. Jèpta anga to y'asué e kwé Anyame nye e jam nye soñ anga kan. Nge ntèn Anyame w'azô bie na ananga noñ ngon zie ve bo ebé nye ananga yage. Ane bengon besese Isréèl benga yi nye. Jèpta anga to nzôe ebé bôt mimbu misam ; ananga wu ane benga jè nye jal avoti e mal me ne Gilead.

JÈPTA AKANE SOÑ.

Bezyuz befe.

Jèpta anga waga fe ane benga fé Ibzan' ananga zô bôt mimbu zangwal. Ne so bé nye Ilon anga to nzô mimbu awôm. Ilon anga waga fe ane Abdon anga to nzôe mimbu ñwam. Ejam bezôe belal ba ntèn Anyame w'azu dia bie azô fogo ve ngeñ benga zôzôe bôt ye fe na benga wu ane benga jè bo.

MILÔ 13–16.

Manôa ba ngal b'ayèn énjèl.

Mam mane menga lôtega fe bon Isréèl benga bète bo abé e yi na Anyame aya. Ane Befilistin benga so lume ne bo ve bi bo minsaka mimbu mewôm mené.

Ngeñ ete môt mboti ambe ebé bon Isréèl ato jui na Manôa. Ba menega wie benga sèm ye mate Anyame ; nge b'émbe dia ye mon. Ane énjèl Anyame anga kobo ye menega ve zô nye na be ke bie mon fam, wèna a ke tobo Nazarait ebé Anyame ; d'atyimele na a ke bo mféya ebé Anyame e bo bisé bie. Ényu dia ivé, ésa ba nya b'énkige dia nye ésil, é ke tobo mbèmbè. Togo na bôt be ne Benazarait b'anyu dia ivè nge keñba ésil ane bôt bevok togo nal Anyame anga zô bo. Ane énjèl anga zô na mon fam Manôa a ke tobo Nazarait, wèna inye ke a ke bo môt a ke tate kôt ebon Isréèl ye so Befilistin.

Ane menega anga so ve zô nom na môt y'ebé Anyame, nge ngengañ, avage kobe ne nye, togo na énga yèm dia na énjèl ezo le. Nge anga zô na Asu die enga to ane asu énjèl, nge me sil dia nye evôm avage so, nye ke azô dia me. Wèna ngeñ Manôa anga wôge mezô ngal anga bôm nye, anga kobo y'Anyame na A Tate, bètege lôm emôt ôvage lôm, a bètege nzu ebé bie, e yegele bie ane bi ke bo emon a ke biale ebé bie.

Ane Anyame anga wôg nkobo Manôa anga kobo, ane énjèl énga bète so ebé menege ngeñ anga to si abeñ iti, nge nôm émbe dia ne nye val. Ananga ke mbil ebé nôm ve zô nye na Emôt anga so ejo avok a bètena so. Ananga tèbe ve ke ba ngal, anga kuiga fe ebé môt ete anga zô nye na W'ô ne môt Anyame anga kobo ne menega wam ? Nye ke ve yèbe na Eñ. Ane Manôa anga zô na Bi boñe emon ônga kage bie na ? Ane énjèl énga zô

nye na Mezô mese menga kobo ne menega wie ejô avok a bagelege mo ne bo mo.

Ane Manôa anga kwé énjèl ngongol e tobo ne yan ne ke kui be ke nye bo biji ; togo na bénga yèn dia na énjèl ezo le. Nge énjèl anga zô na Mine fañe na me buge dul m'énji dia biji bine. Ane Manôa anga zô na tuge bie ejti die, togo na mezô ôvage zô me kaga bo iti, wèna bi ke yèm emôt bi ke simse ye sek. Ane énjèl énga zô na W'asil me ejui dam ne zi ? e to asué. Ane Manôa anga noñ mon kabe ve jige nye akok eyô éveve. Ane énjèl ènga bo jam b'ayège, togo na ngeñ ndôa enga yôñ akok eyô, ngeñ nkaba iti ve bète ne wo ejô. Ane Manôa ba ngal benga yèn jam ete ane benga kutebe ye bôt mesu e metek.

Ane Manôa anga zô na Bi yèna Anyame ; ananga ko woñ, togo na anga kwa na Anyame énye le, emôt voge anga so ebé Gideon ngeñ anga kôm fôn y'ôlès ye zô nye na énye a ke kôte ebon Isréèl ebé Bemidianait. Ane Manôa anga zô ngal na, M'abèle bi ke fogo wu, togo na bi yèna Anyame. Nge ngal anga zô nye na Nge bage na Anyame anga yi bie yui ve énga yèbe dia bie e yui ye jige mon kabe éveve, nge e zô bie na bi ke bie mon fam.

Abiale Samson. Anyege ngon Filistin.

Mam mane menga lôtega fe Anyame anga ve Manôa ba ngal emon fam anga kage bo ; ane benga yô ejui die na Samson. Wèna mon anga vèm ane Anyame anga to ne nye ne lète nye ngongol ne ve nye abote. Ngeñ Samson anga bo mon wénya anga ke jal b'alé na Timnat, anga yèn wi ngon Filistin. Ananga nyege nye, ananga bule ejal die ve zô ésa ba nya na Me yèna menega e Timnat ato ngon Filistin. Ido m'azô na noñe nye ebé me atobo emenega wam. Ane ésa ba nya benga sil nye na Menega a sidia ebé bon Isréèl nyi ône luge, fogo ve ngon Filistin nyi ? Togo na Befilistin ba be Beisréèlait benga bilume. Nge Samson énga mèm dia e sis nye ; anga zô ésa na Keñe me nye noñ, togo na m'ada nye nyege.

Samson ayui laion.

Ane ésa ne nya benga ke ne nye e Timnat ane benga kui e mebeñ meya afan ete. Ane mon laion anga bôme ne Samson ve koñle. Ane Anyame anga ve nye ki e yui laion ntega ane

b'ayui kabe. Anga bo do ne mo mie étam togo émbedia ne nkwate nge akoñ e yite ne laion. Ane Samson anga yèn moñe ngon e Timnat ananga kobe ne nye ve yèn na nlèm wie ô nge nyegege nye.

SAMSON AYUI LAION.

Ananga bète ke e Timnat e luk nye. Ngeñ anga ke nzèn anga kui evôm anga yui laion, ananga ke dege éfas anga lige mbim laion ô bô, e kwé na mvôfôñ e mana bo yui e nyôl laion iti. Ananga noñ yui ôvok e mo mie ve ke aji wo nzèn enzèn. Ye so val ananga ve ôvok ebé ésa ne nya, nge énga zô dia bo na anga noñ wo mbim laion iti.

Samson akane Befilistin ngane.

Ananga bo abôk y'établi biji, togo nal wénya benga bebo ngeñ benga luluk. Abôk enga tobo melu zangwal, ane mewôm Befilistin melal benga so iti. Ane Samson anga zô bo na a ke bo kane ngane, wèna be yèmege wo ane w'atyimele ye zô nye wo. Be kaga bo nal melu zangwal abôk ke mane, wèna anga yage na a ke bo ve mewôm bibote melal. Nge be kaga bo ke yèm ngane te, wèna ebo be ke nye ve mewôm bibote melal. Ane Befilistin benga mèm ve zô nye na Kanege bie ngane te.

Ane Samson anga kane bo ngane, wèna mam mey'iti emo ma. Aji d'akui ebé njie, wèna nzam z'akui ye so ezôm ine ki. D'atyimele na Ye so laion ine ki ndèn eji Samson, Samson anga noñ yui nzam eji èmièn. Nge ézôge dia Befilistin ane ngane w'atyimele. Ane benga vek zo e yèm melu melal bèbièn, nge b'éyèmege dia. Ane benga ya. Wèna alu zangwal benga so ebé ngal ve zô nye be ke nye jik ye nda ésa ye ndôe, a kaga bo ke bo zô ane ngane w'atyimele.

Ngal Samson abôm Befilistin ngane te.

Ananga yegele ne nôm wie e zô nye, anga yi ye zô nôm na anyege nye, avine nye, togo anga kan ngane te ebé memvi mie, ke zô nye ane d'atyimele. Nge Samson anga bule nye na M'abé tate zô tata ye nana, ye we me tatege zô? Nge anga yi mban ye ke kui ngeñ abôk enga man, ane nôm anga sukele nye zô togo na anga bo nye nzuk nèn. Ngeñ anga bôm nye ananga ke bôm Befilistin. Wèna benga so ebé Samson alu zangwal val abôk enga ke man, benga veñ na bèbièn be vage yèm ngane. Ane benga zô Nza zôm éne nzam ne dañ yui ye nza zôm éne ki ye dañ laion? Nge Samson anga yèm na ngal énye anga zô bo do.

Vane ngeñ enga kôk ebé Samson e tate lète Befilistin abé e nget benga bo bon Isréèl. Anyame anga zô na énye ne môt a ke tate sum kôt ebon Isréèl. I do Anyame anga bo nye ye ki ndèn e yui laion ane b'ayui mon kabe. Ane Samson anga ke jal Befilistin eto jui na Askelon. Val anga yui befam mewôm melal ananga noñ ke ebé bo mewôm bibote melal ananga ve me ebôt benga kèle nye ngane. Ananga bule ejal die, nge ngal anga lige y'ésa e Timnat.

Samson ajik biji Filistin.

Ngeñ biji mebeñ binga tôleba Samson anga so e Timnat e yèn ngal ye so nye lète mon ntôme. Nge ngeñ anga so nda, nkia fam anga zô nye na a tage nyi, ananga zô nye na emon wie éntobo dia fe ngal wie, togo na be vaa nye môt mfe. Ane Samson anga ya anèn, ananga ke ve bi minkame minsiñ milal ve tyiñede bisek bi ndôe mengem môa, ananga sis minsiñ mebeñ Befilistin ane benga jik biji bise bimbe mebeñ. Ane Befilistin benga sil na Nza bo jam di? Ngeñ benga yèm na Samson anga bo do benga noñ ngal y'ésa ngal ve jik bo ye ndôe. Ane Samson anga lume ne Befilistin ve yui bo bôt abi. Ye so val ananga ke akok eyô b'alé na Itam ananga tobo val.

Ane Befilistin benga so e noñ nye, ve lôñ mba wôa afan Isréèl. Ane befam Isréèl benga sil bo na Min'anzu e lume ne bie ne zi? Ane benga bule bo na E kage Samson ne bo nye ananga bo bie. Ane mintosiñ befam Isréèl milal benga bèt akok Itam eyô evôm Samson anga to ane benga zô nye na W'ayèm dia na Befilistin ebo b'azô bie? Ônga bo mam mane ye zi? Wèna Samson

anga zô na Benga bo me abé, ane me ke menga bo bo abé. Ane befam Isréèl benga zô nye na Bi sôa we kak, bi ve we ebé Befilistin. Ane Samson anga sil bo na Ye mine ke yèbe Befilistin e yui me, me kaga mine sis na kage me? Ane benga bule nye na bi ényui dia we, nge bi ke we kak e ve we ebé Befilistin.

Samson ayui Befilistin ye nkek buru.

Ane Samson anga mèm bo e kage nye ye mimféfé minkul mibé. Ane benga ke nye mba Befilistin. Ngeñ anga zile bé ye mba Befilistin benga yèn mvè ndèn ye loñ bibil ye yate ne nye. Nge Anyame anga ve nye ki ndèn, ananga ti minkul e nyôl nson ane mi vage jik ye ndôe. Ane Samson anga yèn nkek buru, ananga toge ewo wie ve lume ne Befilistin, ananga yui bo ntosiñ mboti. Ananga zô na Ne nkek buru mengunege mengunege, me vage yui ntosiñ befam ye nkek buru. Ananga wa nkek efé. Ye so val anga wôg ényue, nyôl enga tege togo na émbedia ne mejim e nyu. Ananga kobe ne Anyame, ane Anyame anga bo étam val mejim me soge iti, evôm anga wa nkek buru. Wèna anga nyaga fe ane ki zie inga bète so ebé nye.

Samson ati mimbé mingôl Géza.

Anga so jal b'alé na Géza ve nyi nda val. Wèna Befilistin benga to e Géza, ngeñe benga wôg na Samson a sôa iti benga du mimbé mingôl misese ejal ye yan val ngut'alu e bi nye ngeñ a ke kui. Benga zô na Kidiase bi ke nye yui. Nge nzañ alu anga vé ve so e mimbé. Anga yenega fe mi dua, anga ti mekôn mebé menga yèm mbé, ananga noñ mimbé minèn mibé ye bete éki nèn benga sesom e yèm mbé, ve babe bio étul ve bèt bio nkôl eyô.

SAMSON ATI MIMBÉ MINGÔL GÉZA.

Delaila akwé nye ngongol e zô nye zôm z'abo nye ki.

Binga lañ na Samson anga to Nazarait, ye na bôt Nazarait b'akikik ésil zôa. Esil Samson énga to abi y'éyale, z'abé kikba nzañ foti ; togo na benga zô na énkik dia zo, togo na Anyame anga fé nye e tobo Nazarait ényiñ zie ése.

Afan ete embe menega ato jui na Delaila, wèna Samson anga yeyeñ nda zie. Ngeñ bekuma Filistin benga yèm nal benga so ebé nye ve yage ne nye na be ke nye ve ntosiñ ye nkame mboti bedole b'afum, a kaga bo lète ane be ne kage Samson, e bi nye mbôk wôa ye bo ebé nye ane be ke nyege. Ido ngeñ Samson anga so nda Delaila anga kwé nye ngongol e zô nye ezôm z'abo nye ki, ye na nza ngate be ne nye kak ebo nye ke zo ti.

Samson akwegele Delaila ye Befilistin.

Va Samson abulege dia azô misil mie. Nge fañe bo nal anga zô nye minal. Anga zô na be kaga nye kak ye miloñ zangwal mito mvoa, énbo dia ki e ti mio, nge a ke tobo ntega ane befam bevok. Ane Delaila anga bôm bekuma Filistin ane benga so nye ve miféfé miloñ zangwal, ane Samson anga lige emenega nyile e kage nye ne mio. Menega te anga tate sol befam abôme nda zie e bi nye a kaga bo ke ti miloñ. Anga kaga fe nye anga loñ ébil na Samson, Befilistin be sôa we bi. Anga bo nal evek na nge ane ti miféfé miloñ mite. Anga kobega fe ane, ananga ti mio ane b'ati nyoñe.

Ane Delaila anga zô nye na akwegela nye ye kobe nye minal. Ananga bète nye kwé ngongol e lète nye ane be ne nye kak. Ane Samson anga zô nye na be kaga nye kak ye minkul mimféfé mibé mi abè yéñ a sidia mio ti. Ananga noñ mimféfé minkul mibè ve kak, ato ye befam asué abôme nzeñ nyi fe. Anga manega fe nye kak anga loñ ébil an'anga bo nzan fok na Samson, Befilistin b'anzu we bi, nge anga ti minkul emo mie ananga ti miloñ ôsua.

Ane Delaila anga bète nye zô na a kobeya nye minal, ananga kwé nye ngongol na a lètege nye ane be ne nye kak. Ane Samson anga zô nye na a kaga nye fèn nlô wie ngute nson bikôme, wèna ki ndèn zie e kôteya ebé nye, wèna be ne bo ebé nye ane b'anyege. Ananga fèn Samson nlô, ananga zô nye, ananga bète

loñ ébil na Befilistin b'anzu-we noñ. Nge ngeñ anga wôg mezô mete anga tèbe ve ke, ne ki atobo zo mbèmbè.

Samson azô Delaila abèl, ye Befilistin b'abi nye mbôk.

Wèna anga zô nye na Ône ye ki e zô me na m'anyege we na? Ô kwegela me nzeñ ilal. Ananga kwé nye ngongol melu mese e zô nye, anga bo nye abegele ye mezô mie. Ane Samson anga sukele vot ve kèle nye. Anga zô nye na ane Nazarait ye so

SAMSON A BO BISÉ E KIÑELE AKOK FÔN NDA MBÔK.

ngeñ anga biale ; ye na ésil zie z'abè kikba nlô wie, nge é kaga kikba, wèna émbo dia fe ki, nge a ke tobo ane befam bevok. Samson anga zô nye ejam di ye zi ? Anga yegele nye e vas ki Anyame anga ve nye e lume ne meyoñ m'asiñ ebon Isréèl ne zi ? Anga bo nal togo na ananga fé menega ato mam abé e bo nye amvi ; ane ngeñ anga koñ nye anga bè mezô mie ye ke kui ngeñ anga tyin nye e bo jam abé di ebé Anyame.

Wèna vane Delaila anga yèn na énga duk dia nye, ananga lôm kiñ ebé bekuma Befilistin ye zô na Nzaga nzeñ fe, togo na nzeñ nyi a zôa me fogo abèl. Ane benga so ebé nye ye bedole benga yage ne nye. Wèna ngeñe Samson anga bô ôyo, anga lé môt e kik ésil zie ésese e nlô. Anga manega fe zo kik, anga loñ ébil na Samson, Befilistin b'anzu we noñ. Ananga vé ye so ôyo ve zô na a ke kui e lume ne bo ananga tate bebo ngeñ menega anga zôzô nye mezô mete. Énga yèm dia na Anyame a vaseya ki ndèn nyile ebé nye. Ane Befilistin benga noñ nye, togo na émbe fe dia e lume ne bo. Ane benga kage nye ye besuñekale be ngôs. Ane benga jim nye mis, ve tué nye nda mbôk. Val benga bo nye e bo bisé binèn e kiñele akok fôn.

Nge vane ékôge nziñ Samson ngeñ anga to ntyôk, anga simse abé anga bo ne kwé Anyame ngongol adañ anga dañ nye melo. Wèna aboñ enga lôt ésil zie énga bète vèm, ane Anyame anga bète nye ve ki zie. Nge Befilistin b'énga yèm dia nal.

Awu Samson.

Ane bekuma Filistin benga sule bôt bese nda éyème zôa e jik éveve ebé éyème zôa éto jui na Dégon, ne yèn mvè togo na benga bèle Samson. Ane bôt benga so e sèm ye sek éyème zôa na, inye anga vol bo e bi Samson, ne bo nye mbôk wôa. Ane bese benga yèn mvè ne san. Ane benga zô na Bi bañdege Samson e bo bie mekeñe m'ayi na bi wé ye yèn mvè. Ane benga bañde nye ve so ne Samson ye kui nda ntyôk, ato njim benga kwegele nye ve tèle nye nzènzañ mekôn mebè membe nda éyème zôa.

Val nda enga to nelut ne befam ne benega ne bekuma bese Filistin be mbe iti. Bôt bevok abi bembe anjui eyô benga dege yasi e yèn Samson ; ngeñ bôt benga to and'iti benga kwegele ye ya Samson. Monefam anga bi nye ewo e wule ne nye togo anga to njim. Ane Samson anga zô moñe na a lètege nye mekôn

m'abèle nda togo na ayi yegebe iti. Ane moñe anga ke nye bé mekôn nye ke ve bôle mo, ve ke tèbe nzènzañ mekôn.

Ane Samson anga kobo ye Anyame na Atat, simsege me, kwége me ngongol, vage me ki nzeñ nyi étam. Ananga sam mo mebé ve bi mekôn mebé, akôn e wo, akôn e wo, ve zô na Me wage ye Befilistin. Ananga kuñebe ve kwè mekôn ye ki zie ese evôm me mbe ntuéya. Ane nda enga ku bekuma Filistin eyô ye bôt bese bembe iti, ve yui bôt abi. Ane Samson anga wu ye bo. Nge Anyame anga vol nye, togo na awu die anga yui bôt bembe bon Isréèl nziñ abi ne dañ ayui anga yui bo ngeñ anga to ényiñ. Ane bobenyañ benga so toge mbim wie ane benga jè wo soñ ésa. Samson ambe nzôe ebé bon Isréèl mewôm mimbu mebè.

SAMSON ANGA KUÑEBE VE KWÈ MEKÔN YE KI ZIE ESE EVÔM MEMBE NTUÉYA.

NTÈN RUT.

Rut ake ne nyinkia afan Kénan.

MELU bezyuz benga zôzô Isréèl, nzé ndèn enga to afan Kénan. Ane môt mboti ebé bon Isréèl anga tobo ejal b'alé na Bètlehèm, anga ke tobo aboñ afan Môab, inye ne ngal ne bon fefam bie bebé. Môt ete ato jui na Abimelèk, ngal ambe jui na Néômi. Wèna ngeñe benga so e Môab fam ite énga wu, nge bon befam bie benga luk benege beya afan Môab, ane benga tobo val mimbu awôm. Wèna bo ke benga wu, ane nya wôa Néômi anga lige y'étam ne mimbom mie mibé.

Ane Néômi anga wôg fué na nzé e mana afan Kénan, ye na Anyame a bèteya ve ebôt biji. Ananga tèbe e kôt afan Môab ye bule e jal Bètlehèm.

RUT ANGA ZÔ NKIA NÉÔMI NA A TAGE NYE ZÔ NA A SISEGE NYE NGE E ZAM NYE.

Ananga kobo ne mimbom mie ne sil na nge b'anyege tobo e Môab afan dôa bèbièn evôm benga biale ne evôm bôt bôa be to.

Ngeñ mimbom mie minga wôge mezô anga kobo, benga yèn nzuk, benga yi. Wèna mboti ambe jui na Orpa anga so ve lat anyu ne nye ye yage ne nye, ve bule ejal die. Nge mbom mbok ato jui na Rut énga mèm dia kane ne nkia. Rut anga zô nkia Néômi na a tage nye zô na a sisege nye nge e zam nye. Ananga zô nye na Evôm ô ke ke, me ke me ke ke wi ; evôm ô ke tobo, me ke me ke tobo iti ; benyemvi be ke tobo bemvi bam ; wèna Anyame wie a ke tobo Anyame wam ; evôm ô ke wu me ke me

ke wu iti, me ke fe jèba iti. Ane Rut anga sil Anyame e lète nye abé nge a kaga zam nkia Néômi melu ényiñ zôa èse. Néômi anga yènega fe anyege anèn mbom wie Rut anga nyege nye y'akôm anga kôm e ke ne nye, énga kobo fe dia ne nye ejam ye na a ligege afan Môab.

Ane benga so e Kénan e jal Bètlehèm evôm Néômi anga tate tetobo. Ane bôt bese benga simse nye, ane bese benga kobo ejam y'aso die ye zô na Ye Néômi énye nyi ? Nge anga to y'ôlun nlèm, ananga zô na Ke léye me na Néômi, togo d'atyimele na mvè ; nge léga me na Mara, d'atyimele na ayôl. Togo na Anyame a lèteya me abé anèn. Anga tyimele na Anyame anga lète nye nzuk nèn. Togo na ngeñ anga kôt e Bètlehèm mimbu kôa, nôm ne bon befam bie bebé benga ke ne nye ; nge vane avage bule ke bo, bese be mana wu. Ngeñ Rut ye nkia Néômi benga so e Bètlehèm inga to ngeñ fôn.

Rut atoge fôn abeñ Bôaz.

Ane Néômi anga to ye fam inga vume ne nye e Bètlehèm ato jui na Bôaz ambe ne siga abi, ato kuma ndèn. Ane Rut anga zô Néômi na Sige me e ke mebeñ e toge fôn z'alige. Togo na benga bebo nal melu mete ; bôt be kaga mana toge fôn, wèna nyi z'alige ebôt bembe akukut benga toge zo, bôt b'émbe dia mebeñ môa. B'énga noñ dia zo abi, nge befam benga kekol fôn benga lelig bo anityañ melu mese. Togo na Anyame èmièn anga zô ebôt benga kekol fôn na be tage noñ ese, be lige fok ebôt be n'akukut. Rut ba nkia Néômi bembe akukut. Ido Rut anga sil nkia e si nye e ke noñ fôn abeñ nziñ befam be ke nye mèm e noñ. Ane Néômi anga zô nye na Bamege ke, a mbom wam. Ananga ke ve kui abeñ Bôaz, ananga noñ fôn iti.

Ane Bôaz anga kui abeñ, anga kobo ye bôt benga bo nye ésé fôn ye zô bo na, Anyame a tobege ye mine. Ane benga yèbe nye na Anyame a vage we abote. Ananga sil môt anga to nzôe ye bisé na Emon menega nyi ane nza ? Ane nsaka wie anga zô na Ane mon menega anga so ne Néômi afan Môab. Anga kwé bie ngongol na bi sige nye e noñ fôn bi ke lelig, ane bi vage mèm. Ido avage so abeñ kidiase ne ke kui ngeñ nyi.

o

Bôaz alète Rut mvè.

Ane Bôaz anga kobo ne Rut nkobo mvè, ve zô nye na atage ke abeñ mô'mfe fogo ve abeñ die ; togo nà anga tyin wénya bie na be tage nye bo nzuk nge fôge nye. Ananga zô nye na ngeñ a ke

BÔAZ ALÈTE RUT MVÈ.

wôg ényue a keñe nyu mejim memog wénya bie bevage zal an'ake nyege. Ane Rut anga butebe si asu Bôaz ananga sil nye na a lète nye abm ngongol ete ye zi, ato neñ ? Nge Bôaz anga yèbe ve zô

na anga wôge fué mam mvè anga lète nkia, n'alige anga lig ésa ne nya n'afan anga biale ve nzu tobo afan Isréèl. Ananga sil na Anyame a vage nye abote, togo na a bôa mam mete. Togo na afan Môab bôt benga sèm biyème. Nge Rut anga lige afan ite ye nzu afan Kénan e yéñ Anyame.

Ane Bôaz anga zô na a nzak ngeñ biji e ji ne nyu ye bôt bie. Nye ke ve bo ananga zô ; anga tobo ne bo biji, ane Bôaz anga da nye fôn ne biji ; ananga ji ve zé, ve bète ke abeñ. Ane Bôaz anga bète zô wènya bie na be sige nye e noñ fôn, mbène nyi embe ngate, ézie. Ananga bète zô bo na Mine sis fok esi, wèna a ke toge, mine tage nye ve bizô.

Ananga noñ fôn ye ke kui ngôgase, ananga noñ zo ve ke e Bètlehèm. Ngeñ nkia anga yèn abi fôn anga so zo anga yèn mvè ananga sil Anyame e ve fam inga ve Rut fôn abote. Ananga sil nye na Fam ite ane nza ? Ane Rut anga zô na Fam ite ine jui na Bôaz. Ane Néômi anga zô nye na A vume ne bie. Ane Rut anga zô na fam ite avage nye zô na Ô ke seso abeñ dam e noñ fôn ye ke kui ngeñ fôn i ke man. Ane Néômi anga zô nye na a boñe ane Bôaz avage nye zô. Wèna anga noñ fôn abeñ die ye ke kui fôn inga man.

Rut ake evôm Bôaz ato fôn.

Ane Néômi anga zô Rut na Bôaz ato fôn alu y'ému. Benga kwè kwè zo éli fôn, wèna benga wuwume zo ne vas nzèl ne bibas ne vuñele bio. Ebôt benga bebo bisé bite benga wa fôn eyô, wèna nzèl ne bibas binga yeyèle ne mfuñe, wèna fôn inga ku asi. Wèna evôm benga bebo mam mete embe mvè, metek me to alèt. Néômi anga wôg na Bôaz a ke to fôn zie alu te ; ananga zô Rut na a wabege ne bot, a keñe evôm b'ato fôn, wèna a kobege ne Bôaz mezô a ke yegele.

Wèna Rut anga bo ane nkia anga tyin nye. Anga wabe ne bot ananga ke evôm benga bo fôn. Ane Bôaz anga to fôn zie ananga bo biji abi. Ane ngeñ anga manega fe ji ye nyu ye zé, Rut anga so ebé nye ve zô nye na Avuma dah ne wèni en'anèn. Ananga sil nye na a lètege nye ngongol. Nye ke ve yèbe na Anyame a vage we abote. Ananga zô nye na a tage mate ; a ke nye bo jam ese a ke nyege ye zô na boñe nye, togo na ebôt bese e Bètlehèm bayèm na ane nsôsôwe menega. Anga zô nye na

Nzak n'aveles die, ô kuge do. Ngeñ anga so aveles, anga zal zo ye fôn. Ane Rut anga ke ne zo e Bètlehèm ebé Néômi. Ananga bôm nye mam mese Bôaz anga bo, ye zô nye na Fôn nyi énye ave me zo, togo na azô me na Ô tage ke ke noñ ezôm e ve nyi nkia. Ane Néômi anga zô Rut a yanege ne nzôñebe, ye yèn ejam avok Bôaz a ke bo.

Bôaz aluge Rut.

Binga lañ na milam afan Kénan minga to ne minkagele mbôma, ye mimbé. Wèna bôt benga sesule fogo ve e mimbé minkagele. Emôt ese aso ejal nge e kui ejal, benga lelôt mimbé minkagele. Vom ete ômbe evôm benya bôt ye bezôe benga kekal bibôm ye té mezô mesese. Bôt ke benga sesôm biôm embé nkagele. Ido nge môt anga yi na bôt bese b'awôg ngute jam anga yi ke bo, anga ke kobo jam ite mbé, togo na bôt benga sesule val abi ye dañ vôm afe.

Bôaz anga manega fe bo fôn, kidie fok anga ke mbé nkagele Bètlehèm ve kôm éto, ananga lé benya bôt awôm e bôt benga to benya fam beya jal. Ananga zô bo na Tobega si, ane benga tobo si. Ane Bôaz anga kobo ne bo ne ebé bôt bevok bese, ananga zô bo na Menga ke noñ Rut mbom Néômi e tobo ngal wam. Ananga zô benya bôt ye bôt bevok bese na M'azô mine do togo na m'ayi na mine yèm do ye zô bôt bevok. Wèna bôt bese ye benya bôt benga yèbe na Eñ, bi yèma do. Ane benga kwé Anyame ngongol na a vage Rut abote ye bo Bôaz e dañ ki ne biôm abi, a tobege kuma ye dañ ngeñ anga to.

Wèna Bôaz anga noñ Rut ananga tobo ngal wie. Ane Néômi anga yèn mvè ejam mbom wie ônga nyege nye, ônga lige afan die ve so e Kénan e tobo ne bon Isréèl ne yéñ Anyame. Ane Anyame anga ve Bôaz ba Rut mon fam. Ane Néômi anga noñ mon ve nyal nye. Ane benga yô nye jui na Ôbèd.

NTÈN JÔB.

Anyame alôm Jôb minzuk e vek nye.

MÔT ambe afan Ez ato jui na Jôb, anga memate Anyame ye wule nsôsôwe. Ane Anyame anga ve nye bon befam zangwal ye bengon belal. Anga ve ke Jôb biôm abi ; anga to ye

mintosiñ mi kamel milal, mintosiñ mintôme zangwal, ntosiñ benyat, minkama beburu mitan, ye minsaka mi fam ye mi benega abi. Ido ambe kuma ndèn ye dañ bôt bese bembe éf'éte.

Bon befam bie benga to bo'bewénya, be to ye milam miôa bèbièn. Ngeñ nziñ benga jiji vôm avoti ; benga ji ngeñ nziñ nda nyi, ngeñ fok nda fok, nal nal melu mese ; ane benga lelé bekal bôa belal e ji ne bo. Wèna ngeñ esese benga memane ji, Jôb anga lelôm e tyin bo nge be bôa ejam en'abé be kwége Anyame ngongol ; wèna èmièn anga jik betyit éveve ebé Anyame akal dôa, togo na anga mate na vete be bôa jam abé Anyame aya ne do.

Nge ngeñ Jôb anga yènega fe abote anèn ete ebé Anyame mimbu abi, Anyame anga lôm nye nzuk e vek nye nge a ke wo

MÔT ASO EBÉ JÔB VE BOMA NA NYE FWÉ EN ABÉ.

nzôñebe ye mèm na Esa an'eyô a boñe ebé nye an'a ke nyege. Ido Anyame anga vas akuma die ne bon bie ebé nye. Togo na môt anga so ebé nye jô avoti ve zô na Ngeñ benyat bie ye beburu bie benga ji afan bezu benga so ve zu bo bese ye yui minsaka mie minga bebagele bo ; me étam menga suka lige e nzu bôm we fué. Wèna ngeñ nsaka te anga kobo ne nye, nsaka mfe anga so ananga zô na Ndôe ndèn evage so e jô ve jik mintôme mie mise ye minsaka minga bagele mio ; wèna me ètam me vage lige e so bôm fué. Wèna a kobega nal nsaka mfe ve sise nye ke na, Besiñ bie be mana nyoñ bekamel bie ye yui minsaka mie mise mi vage bagele bekamel ; me étam me lige e nzu we do bôm. Ine mbe na, nsaka te ange kobega, na nsaka mfe ve sise, nye ke ve zô na Bo'befam bie ne bo'be benega bie benga ji nda monenyañ ambe bo ôsu, ane mfuñe nèn ônga so éfa afan iti ve buk nda ve ku benyibon eyô, ane bevage wu ; me me suka lige e bôm we fué.

Jôb anga wôge fe mefué mete ananga nya mengo membe nye nyôl ananga butebe si ve sèm Anyame ve zô na M'émbe dia ne zôm zam ngeñ menga biale moñe esi nyi, wèna m'énkedia ye zôm ngeñ me ke zo lige. Anyame énye anga ve me ebon bam n'akuma dam, wèna Anyame énye anga bète bo nyoñ ; énye ayèm mam me ne mvè ye me, m'ave nye abote emam mese anga bo me. Ido bi ta Jôb énga bo dia abé, nge kobo mam me n'abé ejam Anyame, fañe bo na nzuk wie ômbe ônèn, wo ke ônga tèm.

Ne so val e bète vek Jôb Anyame anga lôm nye ôkon ye misim. Memvim menga so nye e nyôl esese ne ke kui mebo ne nlô, anga tobe si e metek ne misim minèn. Ane ngal anga ya anèn togo na Anyame anga lôm nye abm nzuk ete ; nye ke ve so èbé Jôb, ve zô nye na, Ye ônge bunige Anyame ? Ô tage fe bèta bo nal, nge kobege mezô me n'abé ejam dia ye siñ nye, togo na a lètia we nzuk ônèn, a faña na we yui ô kaga bo nal. Ane Jôb anga zu nye na, W'akobo ane menega ane nzèm. Ne so mam mvè abi Anyame anga vè bie, ye bi ke vot nyoñ nzuk a kaga bie wo lôm ? Ne so mam mesese ma Jôb énbulige dia azô abé.

Memvi Jôb b'atyak nye mezô me n'abé.

Wèna anga to ye memvi melal, wèna ngeñe benga wôg fwé nzuk wie benga so ekobo ne nye ne vol nye. Nge ngeñe benga yèn nye bénga yèm fe nye ; nyôl i mana veña nye. Ane benga

nya mengo me mbe ne bo e menyôl môa ; ane benga yi ve tobo si e metek bé ne nye. Nge b'ékobege dia togo na benga yèn na ambe ne nzuk nèn e nlèm. Bemvi benga simsa na Anyame anga lète nye minzuk mite togo na mvete anga bo ejam in'abé. Étal énga lotega fe ane benga kobo ne nye ye zu na, Nge ô boa ejam in'abé, ô taga fe do bèta bo. Nge ô boa abé ye nyoñ ézazôm, nge ônga bo ke bam akukut, ekôgenziñ ônga bo ke kobo n'Anyame. Nge faña bo nal ô kaga kwé Anyame ngongol e zam we mam mebé mete e ke we zam ye vaz nzuk wie.

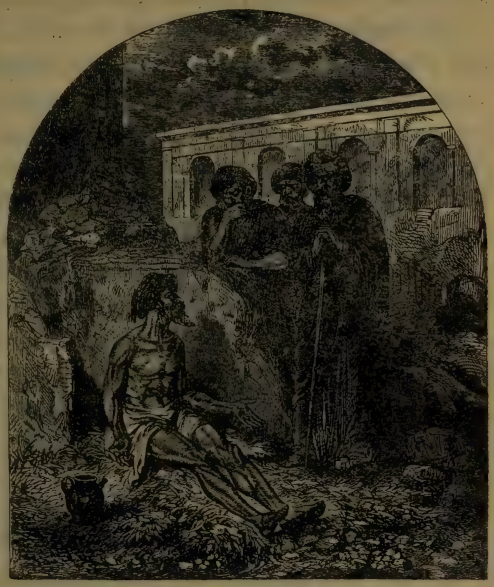

MEMVI JÔB B'ATYAK NYE MEZÔ ME N'ABÉ.

Nge Jôb anga yèm na, énga bo dia mam bemvi bie benga tyak nye, ananga zô bo na, Mine vage so e vol me, nge mam min'azô m'avol dia me. Me ne nyege mine to évôvô mine swége me zam enyôl zam. Ne me me bañeda mine, nge sile mine e nzu me vol ? Nge baga na min'abèl ayoñ nzuk m'abèle wi, me ke me ne bo ki e tyak mine mezô me n'abé ye zu mine na mine ke mine boa abé. Nge me sidia bo nal, me ne kobo ye mine ôtegetek e vol mine.

Jôb avuñ ejam minzuk mie.

Wèna Jôb anga kobo ejam minzuk mia èmièn, ye zu na, Anyame a mana lôm minzuk minèn èbé me ; m'anyamede na a yuige me wèna minzuk mite mi mana. Ngeñe m'abôm si aluse m'ayé dia ôyo wèna m'akôm na kidie e lènige. Nge me kaga yé ôyôm ôyo wèna mendèm abi m'abo me e mate. Wèna m'anyege wu ye dañ e nyiñ. Nge me ne ke môt e lôm e kobo n'Anyame

ejam dam, togo na awôge dia nkobo wam. Nge m'ayèm na Nyie wam a ne ényiñ ; wèna mimbu abi mi kaga lôt a ke so esi nyi, wèna me me ke kôt e soñ zam ne yèn Anyame ye mis mam.

Nge ngeñe Jôb anga yèn na énwudia ananga kôm, nge lète ; nge a nzôñbege nzuk ye misim mia ; wèna anga vuñ. Anga mèm e nzôñbe ôyôm ébèm, nge énga yèbe dia e nzôñbe ébèm énèn ye ke kui ngeñ Anyame a ke yèn mvè e vas mio. Ananga sum vè bizô ye zô na, minzuk mia minga dañ minèn, Anyame a lète nye nget. Wèna bemvi bie belal be lige nye vol, be vi nye zu na a boa abé èbé Anyame ; minzuk mie minga so ebé nye togo na a boa abé ; Anyame alôm dia minzuk ebé bôt be ne mvè, fogo ve ebé bôt be n'abé. Ane Jôb anga ya ne bo, ananga kobo ne bo n'ayé n'ôlun ; bo ke benga buli nye ayé n'ôlun. Benga kobo nal étal, nyi atyak ébèl bizô, nyimbok nye ke atyak ébèl bizô. Benga manega fe kobo nson nkobo te étal ye zô mezô abi me mbè dia mo aswé e kobo, ane benga wôg kiñ z'aso ôkôs iti, inga to kiñ Anyame.

Anyame akobo ne Jôb.

Ane kiñ inga kobo ye Jôb ve zô nye mam b'ayèga Anyame anga bo. Inye anga bo si n'asui ne jô. Ane kiñ inga zu na, Anyame inye alôm mveñ e bol biji e mebeñ, e bo bilok e fa ne sam bili. Inye alôm nzalañ ne so eyô. Ane betyit afaniti biji, y'anon d'ayi ebé nye ngeñe d'awôg nzé. Anyame inye anga bo anon ne mesé memvè e nyôl zôa. Inye anga bo nkalibéiñ ône ki n'avôl, wo ke w'amare dia ngeñ abal, a kaga wôg bilane ne nzôge bisos, nge ayèn mvè e ke abal e lume. Anyame anga yègele njui e lôñ duma ôya eyô e menda mekok, ye e yèle e ke zeñ ebon bia biji.

Ngeñ Anyame anga mana zu Jôb emam b'ayèga ma, anga sil nye, y'ane bo ayoñ mam ma, nge ane nkel e yègele Anyame an'a boñe. Ane Jôb anga yèn na, a boa abé ye ve Anyame bizô. Anga zô na, Me boa abé ye kobo mam m'ayèm dia. Ido m'akwé Anyame ngongol ye butebe si e metek asu die.

Ane Anyame anga zô bemvi be Jôb belal na, M'aya ne mine anèn, togo na mine abè kobo mam me ne sôsôwe èbé nsaka wam Jôb e vol nye e nzuk wie. Ido me yage mine lète nzuk, nyoña beyôm benyat zangwal ye beyôm mintôma zangwal, mine jik bio éveve ebé Anyame. Mine sil Jôb e kobo ne me ejam dine na, me

jamige mine mam abé mine, togo na me ke wôg nkobo wie. Wèna benga bo ane Anyame anga tyin bo, ane Jôb anga kobo ejam dôa, ane Anyame anga jam bo.

Anyame avas Jôb minzuk.

Ne so val ane Anyame anga vas ôkon Jôb. Ane bobenyañ ye bekal bese ne memvi mie mese benga so ebé nye, ane benga ji biji ye bo abôk nda zia. Ane bôt bese benga vè nye bedola be miaña, ye mekèna me y'alo me gôld. Ane Anyame anga vè Jôb abota anèn ye dañ di ôsua val abe kon, ananga vè nye sika abi. Jôb ve bo kuma ndèn. Anga to ye mintôma awôm mintosiñ ye mintosiñ mine, bekamel mintosiñ misam, benyat mintosiñ mibè ye ntosiñ beburu. Anga to ke ye bo'befam zangwal ye bengon

ANYAME AVAS JÔB MINZUK.

belal. Afan dile ese d'émbedia ne benega bemvè nsone bengon Jôb. Ne so mam mese ma anga tobo nkame mimbu ne mewôm mimbu mené, ananga wu ato nôm nèn.

NTÈN JÔNA.

Jôna atyi e yi na énwôg dia kiñ Anyame.

NINEVÈ inga to jal anèn ne ki ese milam ekôa. Inga to ne menda me sono ne menda menèn ne mvè, e kôk bôt abi, ye mebeñ me sam bili me to mvè ne mebeñ ôbut betyit benga jiji. Jal ese ento mbôma ne minkagele mi to ôya eyô. Minkagele mite mimbe afip anèn togo na eyô mintyôni milal ne minkalebéñ mimbe wul eyô ala nsame mboti. Wèna menda bisos menga to nlôña minkagele eyô mbôma ejal, membe awôm minkame ne minkame mitan. E minkagele eyô ye menda bisos, bisos binga tèbe e wa mimbéñ ye mekoñ me ke kui yuia e Ninevè. Nge Ninevè inga to jal abé.

Ane Anyame anga kobo ye ngengañ Jôna ye zô nye na, Tèbege, ô ke Ninevè, jal anèn dile, ô zôge bôt nzuk ô ke so ebé bo ejam mam abé môa. Nge Jôna énga yi dia ke, ananga tyi e Jopa, jal embe ôsui feñ. Ananga yèn bial ntañe val ô keñe afan en'ôya, ane Jôna anga ve bo ôba ve sis iti e tyi evôm Anyame ane bo ke kobo ne nye.

B'awa Jôna ôsui. Bète kos z'amin nye.

Nge ngeñ benga to ôya ôsui Anyame anga lôm mfuñe nèn ye mveñ ndèn, ane bial ntañe ônga yi nyèn. Wèna ebôt bembe iti benga mate ne kobo ye biyème biôa e vol bo. Bo ke benga wa biôm bivok ôsui e yi na bial ntañe ô bo ke nyèn. Nge Jôna énga yèm dia jam ye nzuk nèn ete, togo na val a sikela mfuñele si abô ôyo. Ane nzôe ye bial ntañe anga so ye vèl nye ye zô na W'abô ôyo ye zi? Vège, ô kobo n'Anyame wie, vete a ke bie yèn ngongol ne nyi bie ne so awu di.

Ane befam bete benga kobo bèbièn bèbièn, Okôs nèn wi ô vage so togo na môt mboti e bial ntañe wi a bôa jam en'abé. Ane benga zô na Nzaga, bi bo akeñe, bi yèm môt avage yi na bi yèn

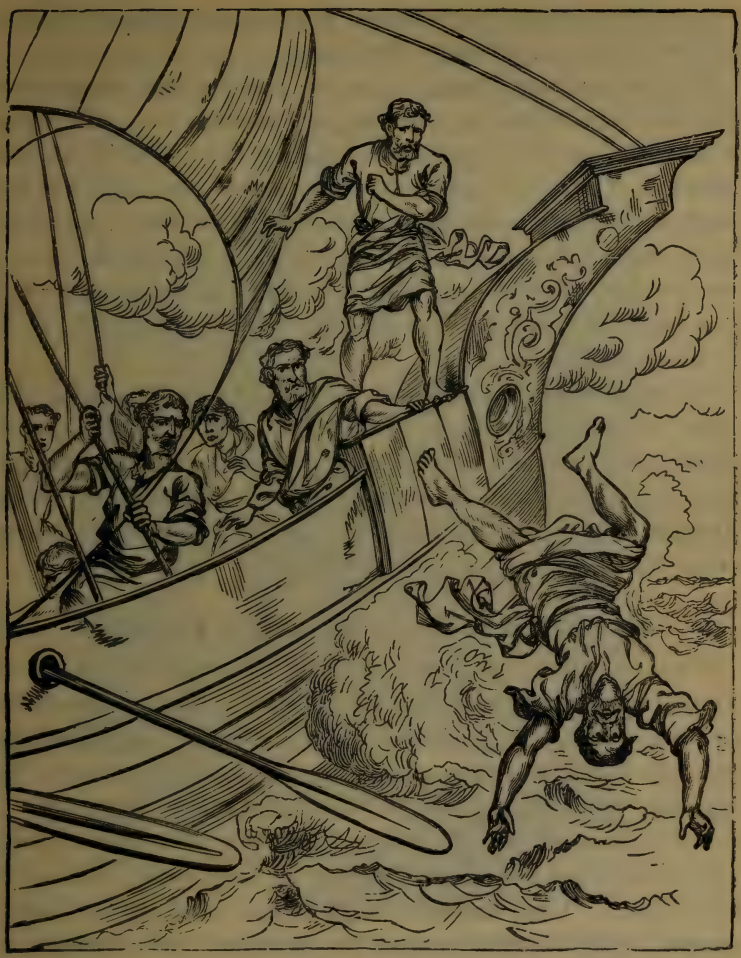

B'AWA JÔNA ÔSUI.

abm nzuk wi. Wèna benga bo akeñe, ane akeñe enga bi Jôna. Ane benga sil nye na, Zôge bie ejam abé ônga bo, Afan die ine vi? Ô ne mon nz'ayoñ? Ane Jôna anga yèbe ve zô na, Me ne mon Hibru, m'atyi asu Anyame anga bo ôsui ne si ine nkôt, ye mate na me bo ke wôg kiñ zie z'akobo ne mèni. Ane befam bete benga mate anèn, ane benga zô nye na Ônga bo jam di ne zi? Ane benga sil Jôna na Bi boñe we na, e yi na ôsui ô tobo évô? togo na ôkôs ômbe ônèn. Ane Jôna anga bule bo na, Noña me, mine

wa me ôsui, wèna ôsui ô zekebe ebé mine, togo na m'ayèm na nzuk wi ô vage so ebé mine akal dam.

Nge befam bete b'énga nyege dia nye wa ôsui, benga vek e duk bial ntañe e bule wo e kinege, nge w'ékeñe dia. Ane benga kobo y'Anyame Jôna anga zô bo, benga yi ebé nye ye zô na, Atat, Anyame, bi akwé we ngongol, ô tage bie lète nget togo na bi awa emôt nyi ôsui, nson ane bi ayui môt abo dia bie abé ; togo na we, Tate, ôvage lôm ôkôs wi akal die. Wèna ane benga bi Jôna ve wa nye ôsui, ane ôsui ônga zekebe. Ane befam bète benga yège, ane benga jik éveve ebé Anyame, ane benga yage na, Ne so val bi ke nye sesèm.

Val Anyame atateya lôm bète kos e bial ntañe feñ e min Jôna ngeñ be ke nye wa ôsui. Ane Jôna anga tobo abm kos iti môs melal melu ke melal, ananga kobo n'Anyame ngeñ ato abm kos iti. Anga yi nzuk wie ebé Anyame ve mèm mam abé mie. Wèna Anyame anga wôg nye, ananga tyin kos na a kulege nye misage evôm ône nkôt.

Jôna akobo ye bôt Ninevè, wèna b'aveñeze.

Wèna Anyame anga bète kobo ne nye nzeñ ibè ye zô na, Tèbege ô ke Ninevè ejal anèn dile, e kobo ye bôt bese emam me ke we zô. Ane Jôna anga tèbe ve ke. Ananga kui nzènzañ jal, val anga loñ ébil ne kiñ ndèn ye zô na mewôm melu mené me kaga lôt, wèna Anyame a ke ja Ninevè akal mam abé me bôt.

Ngeñ komanda ye bôt Ninevè benga wôg mezô mane, benga yèbe na Anyame énye anga lôm Jôna ne mezô avage kobo me ke fogo bo iti. Wèna komanda anga kôte kwa wie, ve vas mengo memvè anga bot nyôl, ananga bot mimfine. Ane komanda ye bekuma bie benga lôm kiñ ejal esese na bôt bese be ke boñ ji, ane benga zô na, Môt nge tyit be ke boñ ji ne nyu mejim, nge bese be botege mimfine ; wèna bôt bese be kobege ne milèm miôa mise, be sizege mam abé ; togo na nza a ke yèm, vete Anyame a ke vas ayé anèn die ebé bie, wèna bi bo ke jañ. Wèna ngèñ Anyame anga wôg nkobo benga kobo ne nye, ne yèn na be sizeya mam abé, ananga va ayé die ebé bo ke fe ja jal.

Nge Jôna ényegege dia azô te. Anga nyege na jal Ninevè e jaña, togo na ebôt benga tobo iti ba be bon Isréèl benga to nziñ. Jôna anga mate ke na bôt be yage nye wé ne zô na ane ngañ

minal. Ido anga ya ne kobo abé ebé Anyame na, Menga yèm w'énjadia ejal di, ido menga tyi do ngeñ ôsua na ménga yi dia wôg kiñ zie z'akobo ne me. Ido vane m'akwé we ngongol na

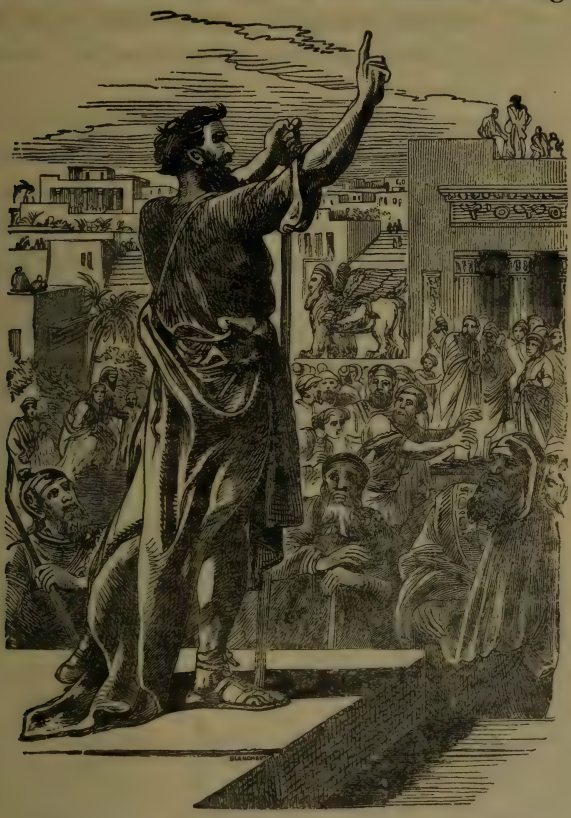

JÔNA AKOBO YE BÔT NINEVÈ, WÈNA B'AVEÑEZE.

yuige me, togo na menga nyeg'awu ne dañ ényiñ. Nge Anyame anga kobo nkobo mvè ye Jôna ye sil nye na, ye ine mvè ebé nye e ya.

Anyame ayegele Jôna e yèn ngongol.

Nge Jôna énga mèm dia e tobo e Ninevè, ananga ke éfeñ afan ve lôñ mba b'alé na mvungie, ananga tobo iti étam e dege nge Anyame a ke ja jal, nge énja. Ane Anyame anga bo nkol ndek efa alu avoti. Anga bo wo e vis mba Jôna anga to eyô ; wèna anga yèn évivié, ve yèn mvè ejam nkol ndek. Ngeñ inga lôtega

fe, Anyame anga lôm étum eji minji mi nkol, wèna alu avok nkol ônga wu. Kidiase Anyame ve lôm mfuñe ôn'ayôñ ebé Jôna ; vié wo ke ônga sis nlô wie, nkol ndek wi w'émbe fe mbuteya mba eyô ebo évivié. Ido ésui énga bo nye e kon ananga yie. Ananga bète ya, ananga nyamede awu ve zô na, Awu ene mvè edañ ényiñ.

Ane Anyame anga sil nye na, Ye ine mvè ebé we e ya ? Ane Jôna anga yèbe na, Eñ, ine mvè ebé me e ya. Ane Anyame anga zô na, W'aya togo na me vage yui nkol ndek, onga fa aluse, ô wèl ke aluse. Nge vane w'ayi na m'aja Ninevè jal anèn dile, evôm bon b'adañ nkame mintosiñ ye mewôm mintosiñ mibè minkeñele be sidia yèm ewo meyal nge wo meyôm. Ido Anyame anga yegele Jôna na anga to akak ye nzok y'abé. Anga kôm na Anyame a ja Ninevè togo na ebôt Ninevè ba be bon Isréèl benga siñeze, ye fe na bôt be yage nye wé ye zô na ane ngañ minal.

NTÈN ÔSUA SAMUÈL.

MILÔ 1–6.

Abiale Samuèl. Nya ave nye ebé Anyame.

MÔT mboti anga to ebé bon Isréèl ambe jui na Èlkéna, anga keke mbu ôsese èjik betyit éveve ebé Anyame e Tabernakel inga to e Sailô, ne so ejal Rama, evôm anga tetobo. Ne ngal ambe jui na Hana anga keke ba nye. Èlkéna anga nyege ngal, ananga veve nye zôm éveve ngeñ ese anga ke jejik betyit ebé Anyame. Nge Hana émbe dia ne nlèm mvè, togo na Anyame énga ve dia nye mon.

Ananga so e Tabernakel e kobo n'Anyame, ananga kane soñ ebé Anyame na Anyame a kaga nye ve mon fam a ke nye bule ebé Anyame, wèna a ke tobo Nazarait e bo bisé Anyame melu ényiñ zie mesese. Ilai anga to Prèt nèn ngeñ ete. Ane Hana anga so e Sailô banôm e sèm Anyame e Tabernakel, ananga yi ngeñ anga kobo n'Anyame. Ane Ilai anga yèn biya bie bi afôge, nge énga yèm dia ananga kobo, togo na anga kobo ôtegetek, kiñ zie ke bèt eyô.

Ane Ilai anga kwan na a sok meyok, togo na anga kobo

menyiñ ; ane Ilai anga zô nye na, Nté mbé ô ke sok meyok ? Vazege meyok mie ôya. Nge Hana anga zô na, Kobo, a tate wam, m'abè nyu ivè nge meyok me ne nyan, nge me vage kobo ne nlèm wam ebé Anyame. Me ne menega ane nzuk. Ane Ilai anga kobo ne nye otegetek ye zô nye na, Keñe y'abote, Anyame a vage we ezôm ôvage nye zak. Ane Hana anga yèn mvè mezô Prèt nèn anga zô nye, ananga ke awé, ke fe atyiñ asu. Ane banôm benga kôte Sailô, ane benga so ejal dôa Rama.

Ane Anyame anga simse nkobo Hana anga kobo, ananga ve nye mon fam. Ananga yô nye na Samuèl, d'atyimele na Menga zage nye ebé Anyame. Ngeñ Samuèl anga biali ngeñ inga kôk ebé isa e bète ke e Sailô e jik éveve ebé Anyame nson an'anga bebo mbu ôsese. Nge Hana énga mèm dia ke ; anga zô na a ke yan ngen mon a ke sis abi, wèna a ke ke nye e lige nye e tobo wi

HANA, NYA SAMUÈL AVE NYE EBÉ ANYAME.

mbèmbè. Togo na anga ve Samuèl ebé Anyame na a tobege e Tabernakel a yéñ beprèt ye bo ésé Anyame ényiñ zie ésese. Ane nôm anga zô nye na a boñe an'ata mvè ebé nye e bo. Ane Hana anga to nda zie si ne ke kui ngeñ mon anga sis abi.

Ngeñ mon anga sis abi anga ke ne nye e Tabernakel, ane banôm benga yui nôm nyat e jik zo éveve ebé Anyame. Ane benga so ye mon ebé Ilai, ane Hana anga kobo ye Ilai ye zô nye na, Etata wam, mene menega anga tèbe va bé ne we, anga kobo n'Anyame. Menga kobo ejam ne mon nyi, Anyame ke a vaa me ezôm menga zage nye ; ido me buleya mon ebé Anyame. Nté ényiñ zie ése me vaa nye ebé Anyame. Ananga lige Samuèl e tobo ne Ilai e Tabernakel.

Bon Ilai b'anoñ ye dañ ako dôa.

Wèna Ilai anga to ne bon befam bebé, emi môa membe na, Hofnai ye Finehas, benga to beprèt e Tabernakel. Anyame anga zô na beprèt be tobege éki, togo na ebo be ne mintôl mie e jik betyit ebé nye. Nge Hofnai ye Finehas b'émbedia besôsôwe, bembe bôt abé.

Binga lañ na, ngeñ môtamôt a kaga jik éveve ebé Anyame, étun étam ezo benga jik e olter ; wèna zi nga lige, évoti ebé prèt eji, zi vok zo ge ebé môt èmièn anga so n'éveve e jik. Nge Hofnai ne Finehas benga nenoñ ye dañ ako dôa ; wèna môt a kaga bo zek, wèna b'adut emôt ete ézie ye ki. Ido bôt b'énga nyege dia fe so e Tabernakel y'éveve zôa ejam mam abé Hofnai ye Finehas benga bo.

Nya Samuèl a tetum nye ngo.

Nge Samuèl môt ambe na a ngene moñe anga bo nsôsôwe, ane Anyame anga nyege nye. Ane nya anga tum nye ôyôm ekôt, ananga seso ngo ete mbu ôsese, ngeñ banôm benga seso e jik betyit éveve ebé Anyame. Ane Ilai anga kobo ne bo nkobo mvè ye sil Anyame e ve bo abote, togo na benga ve Samuèl ebé Anyame. Ane ésa banya benga seso mbu ôse e Sailô e sèm Anyame, be kaga man benga bule ejal dôa. Nge Samuèl anga tobo ye Ilai e Tabernakel.

Ilai a sie bon bie ebo mam abé môa.

Ngeñ ete Ilai anga to nôm ; anga wôg mefué mam abé bon bie benga bo, ananga zô bo na, Min'abo mam ma ne zi ? Togo na

SAMUEL.

anga yèn ôlun ejam ye mam abé môa. Nge énlètege dia bo nget. Ambe y'asué e va bo ésé prèt, nge éboñe dia, nge anga zam bo e bo mam abé môa. Ane ngengañ anga so ebé nye ye azô evage so ebé Anyame. Anyame anga sil nye, A mèm na ebo'bie b'anoñ ako mvè betyit bôt benga jejik éveve ebé nye ye zi? Ane Anyame anga zô na adañ nyege e yegele ebon bie ye dañ e bo mam Anyame anyege. Ido émbo dia fe Ilai e tobo prèt nèn, nge a ke fé môt a ke bo bisé bie. Ane Anyame anga bète zô na, Bon Ilai bebé be ke wu alu avoti.

Anyame alé Samuèl.

Ane Samuèl anga tobo e Tabernakel ye bebo bisé prèt nèn anga veve nye e bo. Alu avoti anga bôme si e yé ôyo, Ilai énye ke anga yé. Wèna Samuèl anga wôg kiñ z'alé nye, nye ke ve yèbe na, Me nyi : Ananga tèbe ve ke ebé Ilai ye zô na aso togo Ilai alé nye. Togo na anga kwan na kiñ Ilai. Wèna Ilai anga zô na, M'alé we, bètege ke yé ; ananga bule e yé.

Ananga bète wôg kiñ z'alé nye nzeñ fe, ananga kôt ye ke ebé Ilai ve zô nye na, Me nyine, togo na onga me lé. Ane Ilai anga zô na M'alé we, ndôme zam ; bètege ke yé. Ane Samuèl anga bète wôg kiñ nzeñ lal, ye ke ebé Ilai ye zô nye na, Me nyine, togo na w'alé me. Ane Ilai avage yèm na Anyame inye anga lé moñe. Wèna anga zô nye na, Keñe yé ; a kage we lé ô zôge na Kobege, Atat, togo na nsaka wie awôg.

Ane Samuèl anga ke ve bôme si. Wèna Anyame anga so ve lé nye, ananga tate lelé na Samuèl, Samuèl. Ane Samuèl anga yèb ye zô na, Kobege, nsaka wie awôg. Wèna Anyame anga zô nye na, a ke bo jam ebôt bese be ke do wôg be ke mate. Togo na a ke lète Ilai ne bon bie nget, ananga zô ; togo na ebo'bie be bôa abé, Ilai ke bo bam. Wèna be fañe ne jik betyit ebé nye éveve ejam mam abé môa énwôg dia bo nge ezam bo.

Samuèl abôm Ilai azô Anyame avage zô nye.

Ngeñ Anyame anga man kobo Samuèl anga bô évôvô ne ke kui kidiase. Wèna anga tèbe ye ke jui mimbé Tabernakel, wèna anga mate ebôm Ilai mezô Anyame anga zô nye. Nge Ilai anga lé nye ye sil nye na, Nzazô Anyame avage we zô? Ôtage do sol ebé me ; Anyame a lètege we nget, ô kage sol jamajam emam

mesese Anyame avage kobo ne wèni. Ane Samuèl anga bôm mam mese, ésolege dia jam ebé nye. Ngeñ Ilai anga wôg anga zô na, Eñ, Anyame a boñe an' èmièn a ta mvè.

Wèna Samuèl anga vèm ane Anyame anga ve nye abote, ane bôt bese benga yèm na inye Anyame anga fé etobo ngañ.

SAMUÈL ABÔM ILAI AZÔ ANYAME AVAGE ZÔ NYE.

B'ake ye Ark e mimba abal.

Ane mezô Anyame anga kobo ye Samuèl menga bo fogo iti. Togo ebon Isréèl benga ke lume ne Befilistin. Ane benga lôñ mimba miôa evôm b'alé na Èbènizer, wèna Befilistin benga lôñ mimba miôa e Afèk. Ane benga lume ne bon Isréèl ve yui bo mintosiñ miné. Ngeñ bisos Isréèl binga bule e mimba miôa alume ve man, ane benya bôt benga sil na, Anyame avage mèm na bôt be wak abi ye zi? Ane benga zô bèbièn ne bèbièn, Bi kulege Ark e Tabernakel enyie bie ye so besiñ bah. Vete benga simse ane benga bôme ne Ark e jal Jèrikô ngeñ bon Isréèl benga dut jal ete. Nge ngeñ nyile Anyame èmièn anga tyin bo ebo nal. Nge vane ézôge dia bo na be keñe noñ Ark; benga to minzèm esimse na Ark e ke bo vol; Anyame étam inye ane bo nal.

Nge benga lôm e Sailô enoñ Ark, ane bon Ilai bebé Hofnai ye Finehas benga so ne do. Ngeñ benga kui e mimba bot bese benga yèn mvè ye loñ bibil binèn. Nzôge enga ke ôya, ane Befilistin benga wôg ane benga zô na. Nzôge nèn nyi z'atyimele na, e mimba Behibru? Ane benga wôg na, Ark i sôa we e mimba. Wèna benga mate ye zô na, Nza ke bie nyie? Ane benga zô bèbièn ne bèbièn na, Bi boña ki ne lume nté befam b'alume, wèna bi éntobe dia minsaka ebé Behibru.

Befilistin b'adute Ark. Awu Ilai.

Ane benga bète lume ne befam Isréèl ane benga yui mewôm mintosiñ mi bôt melal. Ane benga dute Ark ebé bon Isréèl, ebon

Ilai ke, Hofnai ye Finehas benga wu. Wèna môt anga so mbil ne so bisos bi mbe ye kui e Sailô jô ete. Mengo mie mimbe nyaya, anga man wage metek e nlô elète meyô. Ilai prèt nèn anga to si e kwa nzèn eyô, a momege ; anga mate na evôm be ka ne Ark elume, jam eyage do bo wi. Ido anga mom ewôg kiñ i ke so wi.

Ane môt ete anga so ajal ve zô bôt na Be noña Ark ! ane benga yi bese ne mate ye ko woñ. Ngeñ Ilai anga wôg anga sil na zi ézege bôt b'abo ? Ilai anga to nôm nèn, mis ke fe tuga yèn. Ane

BEFILISTIN B'ADUTE ARK. AWU ILAI.

môt ete anga so avôl ebé nye ve zô nye, Me me ne môt avage tyi ému ne so bisos. Ane Ilai anga sil nye mam me ne wi. Wèna fam ete anga bule nye ve zô na, Bon Isréèl be mateya Befilistin, bôt abi be mana wu, ebon bie bebé Hofnai ba Finehas be wua, wèna Ark Anyame e noñebana. Ngeñ môt ete anga tu Ark, Ilai anga ku mémé ne so kwa esi, ane kiñ inga buk nye, ve wu. Togo na ôlun ônga to ne nye nlèm, ômbe ônèn, émbèdia ki enzôñebe ngeñ anga wôg na Ark i noñebana.

Ilai émbè dia prèt nèn étam, nge anga tobo nzôe ebé bon Isréèl mewom mimbu mené.

Befilistin b'ayèn minzuk ejam ye Ark.

Ane Befilistin benga noñ Ark, ane benga ke ne do ejal dôa avoti b'alé na Asdod, evôm ambe éyème zôa, émbe jui na Dégon. Ane benga so ne Ark nda Dégon ve bi do éyème feñ ngute alu. Nge kidiase ngeñ benga vè ôyo benga so nd'éyème ekwé na éyème i kua w'asi ôsu Ark. Wèna benga bôgede zo ve tué zo éto zie; ane benga lige Ark val alu afe. Ngeñ benga so kidiase benga kwé éyème Dégon é bètana ku si asu Ark, nge ngeñ nyi nlô ye mebo menga buge ve lige nkuk nkuk.

E'YÈME I KUA W'ASI ÔSU ARK.

Ne so val ôkon ônèn ônga so ebé bôt Asdod, bôt abi benga wu. Ane benga kobo bèbièn ne bèbièn na, Ark Anyame Isréèl éntobo dia ne bie. Benga zô nal togo na benga simse•na Anyame inye anga lôm ôkon ebé bo, inye fe anga kwé éyème zôa. Ane benga sule bekuma bese Filistin ane benga kobo ye bo na, Bi boña na ye Ark Anyame Isréèl? Ane benga yèbe na, Bi keñe ne zo e Gat. Gat inga to jal afe Befilistin. Wèna benga ke ne zo e Gat; nge ôkon ônèn ônga so ebé bôt ejal dile. Ane Befilistin benga bèle

Ark ngon zangwal, nge ébèm zile ése Anyame anga lôm nzuk ebé bo. Ane benga bañede bengañ bôa esil ane be ne bule zo afan Isréèl, togo na benga mate ebagele zo ébèm.

Befilistin b'abule Ark afan Isréèl.

Afan ete benyat benga dudut bentyône. Wèna bengañ benga zô Befilistin na be boña mféfé ntyône ye noñ beyal benyat bebè ye tyiñede bo iti. Ane benga zô na be bige Ark e ntyône, wèna benyat be ke dut ntyône vôm ase be ke nyege, môt ke bo yegele. Ane bengañ benga zô na. Nge benyat bèbièn be kage lige milam miôa ne bon bôa be ke ne Ark afan Isréèl, wèna i ke lète na Anyame inye avage yi na be keñe wi, ye fe na aya ne bo togo na benga bèle Ark ye lôm bo minzuk benga yèn. Nge benyat be kage bo ke ke ye Ark afan Isréèl, wèna d'alète na Anyame ayi dia zo bule wi, ye fe minzuk mise Befilistin benga yèn minga so dia ebé bo togo benga bèle Ark, nge minzuk minga so esoso.

Ane Befilistin benga bo ane bengañ bôa benga zô. Benga noñ beyal benyat bebé ve tyinede bo e mféfé ntyône, nge benga du bon bôa and'iti. Ane benga bi Ark ntyône iti, ane benga sie benyat eke evôm be ke nyege ke. Bekuma Filistin benga bé bo mvus eyèn vôm be ke ke. Benga siga fe benyat, ane benyat benga ke afan Isréèl, benga ke b'abôm, ye ke kui jal b'alé na Bètsèmès. Bon Isréèl benga tobo val bembe e mebeñ e njegesi bé ne jal. Ane benga dege ve yèn Ark, ve yèn mvè ndèn eyèn zo.

Benyat b'adute Ark ejal Isréèl.

Ane benyat benga so ne zo abeñ môt b'alé na Josua, ve tèbe akok anèn embe val efeñ. Ane befam bevok étuñe Livai benga so ve sil Ark ne so ntyône ve bète zo akok eyô. Ane benga bi ntyône ebo lui, ane benga jik benyat ye jik bo éveve ebé Anyame. Belivait benga sil Ark ye so ntyône togo na binga tate lañ na Anyame anga fé bo ebagele zo ye biôm bisese e Tabernakel. Nge befam be y'étuñe éfe be kage so bé ye biôm binga to éki Anyame, anga zô na be yuige bo. Nge befam Bètsèmès benga bian Anyame. Benga yi yèn Ark, ane benga zile bé ne zo ve deg'iti. Ane bôt abi ebé bo benga wu ejam abé dôa.

Ane benga ke ne Ark ejal b'alé na Kirjat-jirim e nda môt b'alé na Abinadab, ve tobo val mimbu abi.

BENYAT B'ADUTE ARK EJAL ISRÉÈL.

MILÔ 7–12.

Samuèl atoba éyizege Ilai. Befilistin b'anzu lume.

Ilai anga waga fe, ane Anyame anga bo Samuèl nzôe bôt. Anga tobo ejal Rama, evôm esa Èlkana ye nya Hana benga tate tobo. Binga lañ na ngeñ Tabernakèl inga mana lôñeba benga sis Ark iti. Wèna Anyame anga tyin na fam ese ebé bon Isréèl a nzak y'éveve zie wi, wèna beprèt be ke nye zo jik e olter éveve ebé Anyame. Nge ngeñ bi alañ nyi Ark émbe dia Tabernakèl, togo na bôt b'ésoge dia ne zo e Sailô ane benga yia ne bo. Bi abè dia wôg nge beprèt benga bète tobo iti ejik éveve. Ane Samuèl anga lôñ olter e Rama evôm anga tobo ye jik betyit éveve ebé Anyame èmièn.

Ane bon Isréèl benga bète bo abé, benga sèm biyème Béal ye Astarot. Wèna Befilistin benga nzu lume ne bo. Ane Samuèl anga kobo ne bo na, Mine kage wa biyème bene fé ye sèm Anyame, a ke mine nyi ne so Befilistin. Ane bôt benga wôg mezô Samuèl ; ananga zô bo na, Nzaka mine bese ejal Mizpe, wèna me ke kobo y'Anyame akal dene. Ane benga so e Mizpe, ane benga mèm mam abé môa val, ye zô na, Bi bôa abé ebé Anyame.

Anyame avol bon Isréèl, ane b'adan Befilistin.

Ngeñ benga wôg na bon Isréèl be to e Mizpe benga bète ke lume ne bo. Ane befam Isréèl benga mate, benga zô Samuèl na, Ô tage zam ekobo y'Anyame Tate wah akal dah na a nyige bie. Ane Samuèl anga noñ mon ntôme ve jik wo éveve ebé Anyame. Ananga kobo y'Anyame akal bôt, ane Anyame anga wôg nye. Ngeñ Samuèl anga jik mon ntôme ebé Anyame, Befilistin benga so elume. Nge Anyame anga lôm mveñ ndèn ye nzalañ ebé bo, ane benga mate ye ke mimbil. Wèna befam Isréèl benga kui e Mizpe ve tyite ne bo, ane benga yui bôt abi ebé bo. Val Anyame anga bo bon Isréèl edañ bo. Ane Samuèl anga tèle akok evôm Anyame anga vol bo, ve lé do na Ebenizer, d'atyimele na Akok evol.

Benya bôt Isréèl b'asil Samuèl efé bo komanda.

Ngeñ Samuèl anga to nôm anga bo ebon befam bie bebè bezôe evol nye zôe afan. Nge b'éboñe dia mvè ane ésa wôa anga bo.

Togo na bôt bebé be kage so ebé bo eyèm môt aku ye môt akébe, ane benga bebo na, emôt a ke ve bo oba, inye benga zô na akal. Nal benga nenoñ ôba ebé bôt, ne yèb môt ese ebo nkot, môt ete a kage bo ve ôba.

Ane benya bot bese benga so ebé Samuèl e Réma, ane benga zô nye na, ato va nôm, ye fe na ebon bie b'abo abé. Ane benga sil nye na a fége komanda ebé bo, wèna be ke tobo ane meyoñ

BENYA BÔT ISRÉÈL B'ASIL SAMUÈL EFÉ BO KOMANDA.

mevok me ne bo mefeñ. Embe mvè ebé bo ezô Samuèl na ebon bie b'abo abé, nge embe abé ebé bo ezage komanda, togo na Anyame iny'ambe komanda wôa, wèna Samuèl ambe nzôe anga ve ezôe bo. Samuèl énga nyege dia ngeñ benga sil nye na a fége komanda, ananga kobe y'Anyame na a lètege nye ane ne bo. Ane Anyame anga zô na, si Samuèl inye bon Isréèl b'ayi vas, nge èmièn Anyame b'aye nye zam na a tage fe zôe bo.

Fañe bo nal Anyame anga tyin Samuèl ebôm bo mam komanda wôa a ke bo ebé bo ye nget a ke lète bo, be kage tobo ye komanda nson ane meyoñ mevok. Ane Samuèl anga bo nal. Anga zô befam Isréèl na komanda a ke noñ bon befam bôa eyéñ mebeñ mie ye ke meluma ; wèna bengon bôa be ke nye yam biji ye bo bisé bivok. Evôm mvè ne mebeñ memvè môa a ke bio noñ ne ve môt ese a ke nyege. Benyat bôa ne mintôme miôa bo ke a ke noñ. Ane Samuèl anga zô na be ke yi du e mu ete ejam nzuk komanda wôa avage lète ebé bo, nge Anyame énwôge dia bo. Nge bôt benga zô na, Bi ke tobo ye komanda ane meyoñ mevok, ezôe bie ye ke ne bie elume. Ane Anyame anga zô Samuèl na a boñe ane be vage nye sil, a fége bo komanda.

Sol ake zeñ beburu ésa, ane abôme ne Samuèl.

Môt ambe ebé bon Isréèl, ejui die na Kis, ambe ne mon fam ejui die na Sol. Ntèn Anyame w'azô bie na Sol ambe mon wénya mvè ; anga to mbeñ eyèn, a to ke éyal ne dañ bôt bevok bese. Wèna beburu Kis ésa Sol benga jime. Ane Kis anga zô Sol na Noñe nsaka mboti ye we, tèbega, keña zeñ beburu. Nge ngeñ benga keña fe étal ke bo yèn, Sol anga zô nsaka na, Nzak, bi bule, etate wam a yage sis esimse ejam beburu, nge avi bie simse.

Nge ngeñ ete val benga to bé ye jal y'afan ete, ane nsaka anga zô Sol na, Ngengañ ône jal di, mezô mie m'abebo fogo iti. Nsaka anga zô Samuèl. Ane nsaka anga zô na, Nzak, bi ke sil, vete a ke bie lô evôm ezeñ beburu. Ane Sol anga yèbe ye zô na, Azô die ene mvè ; nzak bi ke. Jô te embe jô Féte ejal ete, wèna bôt be ke kôm biji étun z'alilig b'ajik betyit e olter. Ane Sol ba nsaka wie benga bèt nkôl ejal, ane benga bôme ne bengon be keñe la mejim, ane benga sil bo na, Ye ngengañ ône wi ? Ane bengon benga yèbe ye zô na Anga so ému, togo na a ke bo

Féte ; mine kage so ajal mine ke nye yèn. Wèna ngeñ benga so ejal Samuèl anga bôme ne bo.

Samuèl asô mbon nlô Sol, ebo nye komanda.

Anyame val a zôa Samuèl na a lôm ebé nye jô te emôt a ke tobo komanda ne nzôe Isréèl. Wèna ngeñ Samuèl anga yèn Sol,

SAMUÈL ASÔ MBON NLÔ SOL, EBO NYE KOMANDA.

Anyame anga zô nye na, Emôt menga zô we nye inye nyi. Nge Sol éyèmege dia Samuèl, anga ke ebé nye ve zô nye na, Ngongol, lètege me nda ngengañ w'atobo. Ane Samuèl anga yèbe na, Me me ne ngañ. Ananga zô Sol na a nzak ne nsaka wie, ye nzu Féte ye tobe wi jô te. Ane Samuèl anga zô na kidie wèna Sol a ke ke dule die. Nge ejam beburu benga jime, a ke bète do simse, togo na ésa a yèna bo.

Ane Samuèl anga noñ Sol ye nsaka wie e nkole, anga kôm bo éto mvè ebé bôt benga lé e Féte. Ane Samuèl anga zô nyam biji na a kege nye biji avage nye zô na a bagelege. Ane nyam anga so bio ve tèle bio asu Sol. Ane Samuèl anga zô Sol, Jak, togo na benga bagele bio ebé we. Ane Sol anga tobo ne Samuèl jô ete.

Kidkidiase benga vè, ane Samuèl anga nyoñ Sol njui ayô, evôm be ke tobo étam, ananga kobo ne nye wi. Ne so val anga ke ne nye mbé nkagele jal. Ane ngeñ benga ke anga zô Sol na, Zôge nsaka wie na a keñe ôsu wah, nge we tèbege ntétèle, me lète we ejam Anyame anga tyin me na me boñe. Ngeñ nsaka anga ke ôsu Samuèl anga noñ mvute mbon, ananga sô wo nlô Sol. Binga tate lañ na Môses anga sô mbon nlô Éron ngeñ benga bo nye prèt nèn ; nson voge benga bebo môt a ke tobo komanda. Vane Samuèl anga sô Sol mbon nlô na a ke tobo komanda Isréèl, togo na Anyame anga zô nye na a boñe nal. Nge môt mfe énga yèm do ve Sol ye Samuèl, togo na Anyame énga yi na bôt be yèm fogo ve ngeñ a ke fé Sol mesu me bôt bese, etobo komanda wôa.

Bôt bese b'ake Mizpe eyèn komanda wôa.

Mam mane menga lôtega fe, Samuèl anga kobo ye bôt ve zô na Anyame a zôa na inye anga vas bo afan Ijipt ye kôt bo ne so besiñ bôa ; fañe bo nal b'ayi dia na azôe bo, nge b'azak komanda. Ane Samuèl anga zô bo na be nzaka ejal Mizpe eyèn môt a ke zôe bo. Ane benga so e Mizpe, val Anyame anga fé Sol ebé bo bese etobo komanda ye nzôe bon Isréèl. Nge ngeñ bôt benga dege nye, b'éyènege dia nye. Ane benga sil Anyame na, A ne vi? ye na, a ke so etobo komanda wah? Ane Anyame anga zô na, A soleya nyôl zie ôbut iti.

Ane bôt benga ke mimbil ne kul nye, Ngeñ anga tèbe bé ne bo, ambe éyal ye dañ bôt besese. Samuèl anga zô bo na, Yènega

emôt Anyame avage fé, môt mfe asidia ane nye ebé bôt besese. Ane bese benga loñ ébil na, Anyame a nyige komanda ! Ane Samuèl anga zô bo ejam ye si, ye fe ane Sol a ke zôe bo, ananga tèn do ézangô. Benga manega fe, ananga bule bo milam miôa. Sol inye ke ve ke ejal die, Gibea.

Sol anyie bôt Jébès-Gilead.

Ne so val Beamonait benga so lume ne bôt Jébès-Gilead. Wèna befam Isréèl benga tobo val benga mate, ane benga yage ne Beamonait be kage tobo ne bo mvè, wèna be ke tobo minsaka miôa. Nge Beamonait b'éyèbege dia, benga zô na be ke bi môt ese ye tu nye jis meyôm, ne so val wèna be ke ke b'abate ebé bôt besese. Ngeñ befam Jébès-Gilead benga wôg ejam di, benga sil Beamonait eve bo melu zangwal elôm mekiñ ebé bo'benyañ bese vôm afe. Ngeñ nyile e kage kôk, ke yèn môt enzu bo vol, benga yage wèna be ke kui e jal, wèna Beamonait be boñe ebé bo nté be ke nyege.

Ane benga lôm kiñ e Gibea ejal Sol anga tobo. Ngeñ bôt benga wôg mezô Amonait benga kobo, benga yi. Ngeñ benga yi Sol anga kui ajal ne so mebeñ ye benyat ; ananga sil na, Zi bo bôt b'ayi ? Ane benga bôm nye fué inga so. Ane Sol anga nyoñ nyat ibé ve kik zo mefus, ananga lôm mefus me tyit afan Isréèl ese. Ananga zô bôt na, Emôt a ke bo ke so lume ne Amonait, benyat bie me ke bo bo ana. Ngeñ bôt benga wôg mezô mane benga so ebé Sol ne dañ minkame mintosiñ mi fam milal. Nkun kidiase anga kui ne bo elume ne Amonait, ane benga lume ne bo ne yui bo ye ke kui amôs. Bôt benga nyiñ benga mate mimbil ane benga tyama. Ane bon Isréèl benga sôs adañ benga dañ bo.

Samuèl akobo ne bôt.

Mam mane menga lôtega fe, Samuèl anga kobo ye bôt ye zô na, Me bôa mine komanda ane minga sil me ; komanda wene inye nyi. Nge vane me nto nôm, nyuñ into nlô. Me tobeya ye mine ye so moñe ye ke kui ému. Mine bese min'ayèm ane menga bo. Zôga me va nge ngeñ membe nzôe, nge menga noñ éza nyat nge éwa buru nge éza zôm, nge membe nget, nge enoñ ôba ebo môt anga ve me wo ebo nkot ? Togo na nge menga bo emam mane, wèna vane me ke bule éza zôm menga noñ. Ane bôt

benga yèbe ye zô na, W'énga bo nget ebé bie nge enoñ ôba nge enoñ eza zôm.

Ane Samuèl anga zô bo na, benga bo abé ezak komanda, togo na Anyame inye ane nzôe wôa, b'énga yia ne kôm mfe. Ananga zô bôt na, Tèbega évô, mine yèn ejam Anyame a ke bo emis mene. Si ngeñ ôyôn ezo nyi, z'atobo ke mveñ? Nge me ke kobo y'Anyame, wèna a ke lôm ôkôs ônèn mveñ ne nzalañ eyi na mine yèn ane mine bôa nye nlèm abé. Ane Samuèl anga lé Anyame, ananga lôm nzalañ ye mveñ alu te, ane bôt bese benga mate Anyame ye Samuèl. Ane benga kwé Samuèl ngongol na a kobege ejam dôa n'Anyame, a tage bo yui.

Ane Samuèl anga kobo ne bo ôtegetek ye zô bo na be ke mate. Ananga zô na, Mine nga bo abé, nge mine kage wôg Anyame, Anyame a ke mine kwé ngongol; wèna a ke mine bagele, togo na èmièn anga fé mine etobo ebôt bie. Nge mine kage bo ke nye wôg, ve bo mam abé mban, a ke mine ja.

MILÔ 13-16.

Filistin b'asule yuia nèn elume ne bon Isréèl.

Sol anga mobeya fe komanda mimbu mibé, anga fé mintosiñ mi fam milal etobo bisos. Sol èmièn anga zôe mintosiñ mibé, wèna ndome zie Jonatan anga zôzôe ntosiñ mboti. Ane Jonatan anga lume ne Befilistin bevok benga so afan Isréèl. Ane Befilistin benga sule yuia nèn, ane benga so ne mintosiñ mi ntyône abi, ye minkalebéñ ne bisos abi, bi ne môt a si bio lañ. Ngeñ bôt benga yèn yuia nèn wile benga mate, benga sobe e menda mekok y'afan iti, ye mekok ye minkôl ye bibé. Bevok ve tyi ye dal Jordan ye ke afan Gilead, evôm bituñe bibè y'étun binga tobo. Ba benga lige benga bé komanda wôa Sol abal, nge benga nyañebe ye ko woñ.

Sol abo ke wôg Anyame.

Ane Sol anga so e Gilgal, togo Samuèl anga yage ebôme ne nye val, ye yan nye ngeñ a ke so, wèna Samuèl a ke jik betyit éveve ebé Anyame, ye so val wèna a ke zô Sol ejam a ke bo. Wèna Sol anga yan melu zangwal. Samuèl anga boña fe ke so, anga vuñ ve zô na, Mèmièn me ke jik tyit éveve ebé Anyame; ananga

jik zo èmièn. Anga manega fe, ane Samuèl anga so, wèna Sol anga kui ebôme ne nye. Ane Samuèl anga sil na, Ô bôa zi ? Ane Sol anga sum bo meveñ ejam anga jik tyit, ye zô na anga vot yan, ye mate Befilistin be yage so avôl. Samuèl anga zô nye na a bôa abé ye ke wôg Anyame, ido Anyame a ke nye vas ne bo ke tobo komanda ye nzôe ; wèna a ke fé fam fe éyige zie. Sidia na Anyame a ke nye vas etobo komanda jô te, nge Anyame a mana do bu fek na a ke do bo jô nziñ.

Jonatan ake ye ésos zie étam elume.

Ane Sol anga lañ bôt bembe ne nye ve yèm minkame mi bôt misam. Ane ba Jonatan benga so ejal Gibea ; nge Befilistin bembe e Mikmas. Val Befilistin étal énèn benga bo bon Isréèl minsaka miôa ; bo ke b'énga mèm dia bon Isréèl ebèle minkwate ne mekoñ, ye mate na be yage lume ne bo. Wèna Befilistin val benga mana vas ebôt bese b'alui afan ite, ye mate na be yage kôm ebiôm bile ebé bôt. Wèna ido enga bo na ejô aluma na môtamôt ebé bon Isréèl énga bèle dia nkwate nge akoñ fogo ve Sol ye Jonatan.

Ngeñ melu mete bisos binga bot mengo m'éki ne mengo me ngôs. Benga bebèle ke mengu mintyimi mi to nyaleya ye bikô bi nyat. Mengu mete benga bèle mo eyô ngeñ benga lume ebo na mekoñ ye bibè bi bo ke bo lum. Jonatan emon Sol anga bot ngo biki, wèna ambe y'ésos énga bèle ngu zie n'akoñ die ngen anga yi dia lume ne bio.

Val Befilistin benga to ye mimba miôa bé ye mimba bon Isréèl. Wèna Jonatan anga zô y'ésos zie anga bèle ebiôm abal na, a keñe ba nye mimba Befilistin. Anga zô na togo na mvete Anyame a ke bo vol, mbène Jonatan y'ésos zie étam, elume ne yuia nèn wile. Togo na Anyame abo mbèn bôt be ne ngele, abo bo edañ bôt abi. An'ésos énga zô nye na, Nke. Ane Jonatan anga zô nye na be ke yèm nge Anyame a ke bo vol nge énvol dia bo. Be ke ke tèbe evôm Befilistin be ke bo yèn. Nge Befilistin be kage bo zô na be yanege, wèna b'énke fe ôsu, togo na Anyame énvol dia bo ; nge Befilistin be kage bo zô na, Bètege ene ebé bie, wèna be ke bète, togo na Anyame a ke bo bo edañ bo.

Ane Jonatan ba ésos zie benga ke tèbe evôm Befilistin be ne bo yèn. Ane Befilistin benga kwegele bo ye zô na, Degan Behibru

benga kui bibé b'asobe. Ane benga lé na, Bètege ene ebé bie, wèna bi ke lète mine jam. Jonatan anga wôga fe b'azô nal, ananga zô ésos zie na, Mbètege wi, togo na Anyame a ke vol ebon Isréèl edañ bo. Ane Jonatan anga bèt mekok eyô ye kui mimba Befilistin, ésos zie énga bé nye mvus. Ngeñ benga kui wi benga lume ne bo ve yui mewôm me bôt mebé. Ane Anyame anga bo si efôge, wèna Befilistin benga mate ne nyañebe.

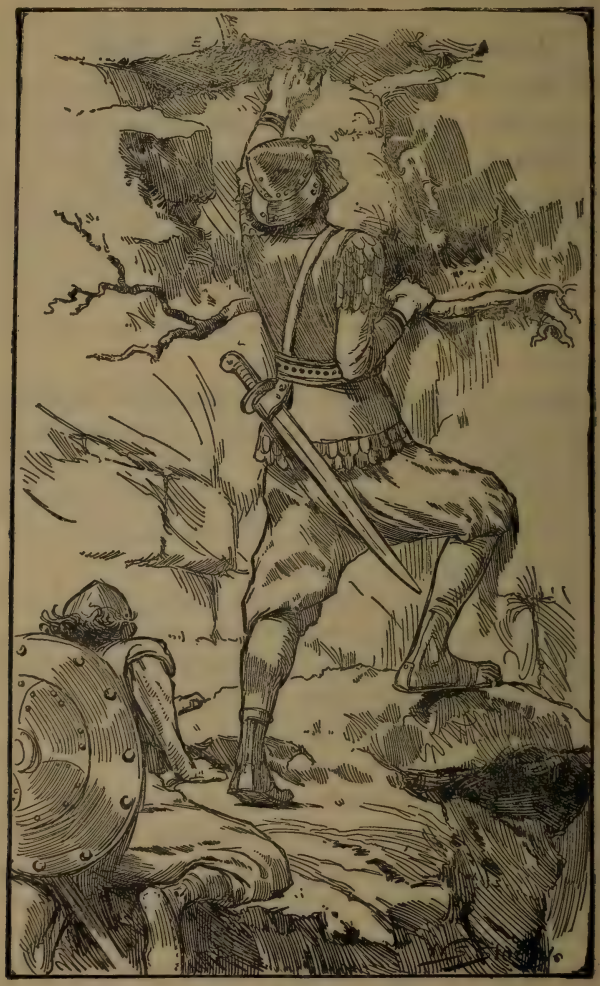

JONATAN AKE YE ÉSOS ZIE ÉTAM ELUME.

Befam Isréèl b'atyite ne Befilistin.

Val Sol ne bôt benga to ne nye b'énga yèm dia ejam Jonatan anga bo. Nge môt anga memom anga dega fe éfa mimba Befilistin, ananga yèn aluma wi, ananga bôm do Sol. Ane Sol anga lañ bôt bie bese, eyèm vete be ne bese Ananga manega fe lañ ve yèn Jonatan y'ésos zie momo. Ane Sol ye bisos bie benga ke bo vol. Bôt bevok abi benga tate mate ye sobe minkôl, benga bé bo abal. Ane Anyame anga vol ebon Isréèl, Befilistin ve mate mimbil.

Bôt b'anyie Jonatan ne so awu.

Fañe bo nal ebôt Isréèl benga yèn nzuk ejô te, togo na Sol anga tyin na môtamôt a tage ji biji fogo ve ngôgase, togo na anga yi na be ke tyite ne besiñ bôa. Ane benga bo ke ji. Wèna ngeñ benga so afan iti, ane benga yèn nkon yui w'atué ye so eyô. Befam bete benga wôg nzé ndèn, nge benga mate eji wo. Nge Jonatan énga yèmege dia ejam ésa anga zô, ve sam ntum anga bèle ewo wie nkon yui ônga tué, ve noñ ne ji wo. Ngeñ Sol anga wôg do anga zô na, Ô ke fogo wu, Jonatan, togo na anga ya anèn, anga yi yui Jonatan, togo na anga bian azô die. Nge bôt benga zô na, Jonatan a ke wu ye zi, inye avage yi na bi dañ ebôt bi alume ne bo ? Ane benga zô na Jonatan énwu dia. Ane benga nye nyi ne so awu.

Sol abo ke wôg Anyame nzañ ibé.

Ne so val Samuèl anga zô Sol na Anyame a simsana abé Beamelèkait benga bo elume ne bon Isréèl ngeñ benga so Ijipt, ebon Isréèl ke bo fôge. Ane Samuèl anga zô na nge vane Anyame a tyineya Sol eke lume ne bo ne ja bo ne betyit bôa bese, zômazôm ke nyiñ. Ane Sol anga sule abal anèn ye dañ minkame mintosiñ bisos mibé ve ke lume ne Amelèkait, ve dañ bo. Ananga yui bôt besese, nge komanda anga zam. Biôm binga to mvè, mintôme mimvè ye benyat ye bekabe bemvè, Sol ne bôt Isréèl benga noñ ne bagele bio ; nge biôm binga to abé benga yui bio. Ane Anyame anga ya ye Sol, ananga zô Samuèl na, M'asimse na vè m'éboñe dia Sol komanda, togo na awôg mezô mam.

Aluma enga manega fe, Samuèl anga so ebé Sol. Ane Sol anga zô nye na, Me bôa ane Anyame anga tyin me. Nge Samuèl anga wôg mintôme ye benyat Sol anga bi ebé Amelèkait bi atat, ananga

zô na, Ntat benyat ye mintôme w'aso vi ? Ane Sol anga tate sum meveñ ye zô na, Bôt be vage mio bagele, ke yui, ye yi bio jik éveve ebé Anyame. Nge Samuèl anga sil Sol, Ye Anyame anyege njige betyit ebé nye ne dañ môt ewôg mezo mie ? Ane Samuèl, Ine mvè eyô ewôg mezô mie ye dan ejik betyit ebé nye. Ane Samuèl anga bète zô Sol, togo na anga bian Anyame, éntobo dia fe komanda, Anyame a ke nye vas.

Samuèl asô Dévid mbon, ebo nye komanda.

Ane Anyame anga zô Samuèl na a keñe e Bètlehèm ebé môt b'alé na Jèse ebo mon Jèse mboti komanda. Nge Samuèl anga

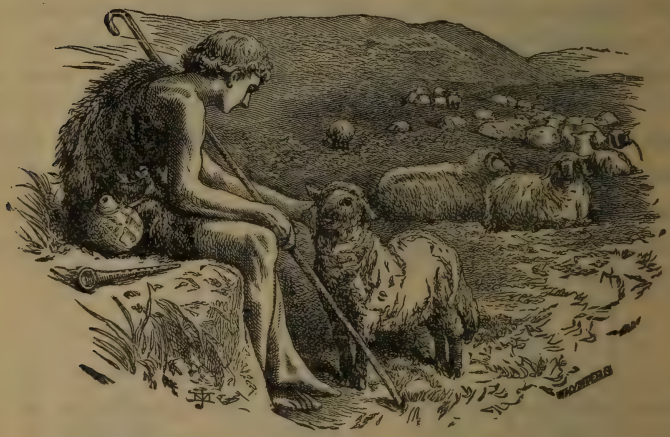

DÉVID, MON JÈSE MESUGEZE, ABAGELE MINTÔMA.

zô na, Me ke ke na ? togo na Sol a kage wôg a ke me yui. Ane Anyame anga zô nye na a noñ nyat tok ye jik zo val ye lé Jèse eso. Ne so val Anyame anga zô nye na a ke nye lète an'a ke bo. Ane Samuèl anga bo ane Anyame anga tyin nye. Anga so Bètlehèm ananga lé Jèse ye bon bie eso. Ngeñ benga so Samuèl anga kwan na ôsua mon Jèse inye Anyame anga fé etobo komanda. Nge Anyame anga zô nye na, Si nye le. Ane Jèse anga lé nyi mbok, nge Anyame éfége dia nye. Ane Jèse anga bo bon befam bie zangwal elôt ôsu Samuèl, ane Samuèl anga zô na, Anyame énga fé dia bôt bane.

Wèna Samuèl anga sil nye na, Ebon bie bese ebo ba? Ane Jèse anga yèbe na a ligeya mboti mesugeze, nge abagele mintôme. Ane Samuèl anga zô, Lômege môt elé nye. Ane benga lôm ve so nye. Val a soge mebeñ afan iti, wèna ngeñ anga nyi ne tèbe mesu môa, memañ mie membe évele ne asu die embe mbeñ edege. Ane Anyame anga zô Samuèl na, Tèbege, sôge nye mbon, inye le. Ane Samuèl anga toge mbon ve sô nye wo nlô eyô, mesu bon benyañ bese. Nal Anyame anga fé Dévid etobo nzôe Isréèl.

Dévid anga manega fe sôba mbon, Anyame anga lôm Nsisim wie Éki etobo nlèm Dévid ebo nye mvè ye nkel. Nge anga vas Nsisim wie ebé Sol.

SAMUÈL ASÔ DÉVID MBON, EBO NYE KOMANDA.

Nsisim abé w'abo Sol nzuk. Dévid abôm nye ngomi.

Bi laña ejam beénjèl, misisim mi mvè mite mi ayéñ ne Anyame. Ntèn Anyame w'azô bie na ine ke misisim mibé mi ayéñ ne Sétan. Wèna ngeñ nyi mboti ebé mio ônga nyi ebé Sol ne bo nye nzuk. Ane minsaka Sol minga zô nye na a zeñe môt a da yèm bôm ngomi ; wèna nsisim abé ô kage nye bo nzuk, wèna môt ete a ke nye bôm ngomi, wèna nsisim abé ô ke kôt ebé nye. Ane Sol anga zô minsaka mie na, Noña me môt ane da yèm ebôm, mine sole nye ebé me. Ane mboti ebé bo anga yèbe ye zô na a yèna ayoñ môt dile. Ane mon Jèse Bètlehèm ait, Anga kobo ejam Dévid, togo na Dévid anga yèm bôm ngomi anèn.

Wèna Sol anga lôm bôt ebé Jèse, ezô nye na a lômege nye emon wie Dévid, inye abagele mintôme. Ane Jèse anga noñ buru, ve noñ mfèma ye mvute ivè ye mon kabe ve bète bio buru eyô, ananga lôm bio ye Dévid éveve ebé Sol. Nge ébômege dia Sol ejam Samuèl anga bo ebé Dévid, ebo nye komanda. Wèna Dévid anga so ebé Sol etobo ye nye eyéñ ne nye ; ane Sol anga nyege nye. Wèna ngeñ nsisim abé ônga so ebé Sol ebo nye nzuk, Dévid anga toge ngomi ananga bôm zo, nlèm ônga zekeba Sol, wèna nsisim abé ônga kôt ebé nye. Nge ngeñ aboñ enga lôt, Dévid anga kôt nda Sol ve bule ejal die. Wèna Sol ambe ye bôt bevok abi benga yéñ ne nye, ananga via Dévid.

Milô 17–20.

Befilistin b'abète nzu elume. Gôlaiat abian yuia Isréèl.

Ane Befilistin benga sule bisos biôa elume ne Isréèlait. Wèna Sol ne befam Isréèl benga kôk. Mimba Befilistin mimbe nkôl eyô éf'évoti, wèna mimba Beisréèlait minga to nkôl eyô éf'évok, yankôl embe nzañ. Wèna ambe môt anga kul mba Befilistin ato nèn y'éyal ne dañ befam bevok bese, a to jui na Gôlaiat. Nlô wie ômbe n'ébôbô ngôs, anga bot ngo biki, ne ke mebo mie menga to nyal eya ye ngôs, eyi na nkwate ne akoñ bo ke nyiye. Anga sikele e yankôl nzènzañ mia mibé evôm bon Isréèl be ke nye yèn, ananga tèbe ve loñ ébil ebé bo na, Mine féga môt ebé mine, mine sie nye esikele ebé me. Nge a kage bo ki elume ne me yeyui me, wèna bi ke tobo minsaka mine ; nge me kage nye yui, wèna mine ke tobo minsaka miah. Ane Gôlaiait

anga zô na, M'abian yuia Isréèl ejô di ; vage me môt bi nye elume. Ngeñ Sol ye befam Isréèl benga wôg mezô mete, benga mate anèn ; togo na môt émbe dia éfa ebé Sol eke lume ne môt ite. Ane kidie ese ne ngôge ese anga kui melu mewôm mené, anga kui ye kobo mezô mete ebé bon Isréèl.

Dévid ake suè bo'benyañ e mimba abal.

Ngeñ ete Dévid anga bebagele mintôme ésa e Bètlehèm, nge benya bôt bie belal benga ke ye Sol elume ne Filistin. Ane Jèse anga zô Dévid emon wie na, Noñe va minkôt mi fôn mi n'awôm bikel bi mfème ekene bio e mimba ebé bo'benyañ ; ô keñe ke n'awôm ômpégé ebé nzôe wôa éveve, ô yèn nge be ne mvogo. Ane Dévid anga vé kidiase, ananga lige mintôme ye nsaka, ve ke ane esa anga lôm nye. Ananga kui mimba ngeñ bisos binga kui elume, togo na Befilistin ye bon Isréèl val bebé kôga elume. Ane Dévid anga lige biôm anga so bio ne môt ebagele bio, ananga ke éfa bisos ekobo ne bo'benyañ.

Wèna ngeñ anga kobo ne bo Gôlaiat anga kui ve tèbe nzènzañ mia mibè, ve kobo mezô anga tate kobo ; ane Dévid anga wôg nye. Ane befam Isréèl benga ke mimbil ne mate Gôlaiat. Ane Dévid anga wôg b'azô na, Emôt a ke yui Gôlaiat, komanda a ke nye ve ntam abi, wèna a ke fe nye ve ngon zie eluk. Ane Dévid anga zô bo na, Bètege me bôm ejam be ne bo ebé môt ane yui Gôlaiat.

Dévid azô na a ke ke lume ne Gôlaiat.

Ane Ilaiab mon nyañ Dévid nya môt ananga wôg ane Dévid anga sil, ananga ya ne nye, ananga sil nye na, W'anzu bo zi ene ? Ô ligeya nza ajal ebagele mintôme ? M'ayèm énguñ éne we nlèm, togo ô sôa yèn ane b'alume. Ane Dévid anga bule mon nyañ na, Me jimeya bo na ? Ane Dévid anga zô na, Nza ne Filistin nyi na abian yuia Anyame y'énviñ ? Ngeñ bôt bembe bé nye benga wôg mezô Dévid anga kobo, benga ke bôm Sol, ane Sol anga lôm môt elé nye. Ane Dévid anga so, nge Sol anga jime nye.

Wèna Dévid anga kobo ne Sol, ananga zô nye na a ke lume ne Gôlaiat. Dévid anga zô na Môtamôt nlèm wie ô tage vuñ ne mate ejam Gôlaiat ; me ke lume ne nye. Ane Sol anga zô nye na W'éyèm dia lume ne nye, togo na ô nge ne mon wénya, nge

inye ane môt abal ne so moñe. Ane Dévid anga zô na, Ngeñ menga bagele mintôme tate, laion anga toge ntôme mboti ne so mintôme tate, ane menga bi laion ve dut nye ntôme anu die. Ngeñ anga ya menga bi nye nzèl ve yui nye. Menga yui ke tyit efe. Wèna Gôlaiat nyi a ke tobo nson ane mboti ebé betyit bete, togo na abian yuia Anyame y'ényiñ. Dévid anga zô ke na Anyame anga nyi me akul laion y'akul tyit fok, a ke me nyi ne so Filistin nyi. Ane Sol anga zô Dévid na, Keñe, Anyame a tobege ne we.

Dévid ayui Gôlaiat.

Ane Sol anga ve Dévid ebiôm bie alume ne bio, afak ngôs die ne ngo éki zie ne nkwate wie. Nge Dévid anga zô na, Me sidia

DÉVID AYUI GÔLAIAT.

eke ye biôm bi, ananga va bio. Ananga toge ntum wie, ve toge mekok metan ôtôn iti ve sis mo mfek wie, ye ngogoyoñ zie e wo wie, ananga so bé ne Filistin. Ane Gôlaiat anga so bé ne Dévid. Nge ngeñ anga yèn nye anga bian nye, togo na Dévid énga to dia nson an'ésos ki n'ayé, nge ambe ane menega ne mba asu mvè, ane môt abè so abal nzañ foti.

Ane Gôlaiat anga zô na, W'aso ne ntum ebé me, ye me ne mvu? Ananga kane soñ ye biyème anga sesèm eyoge Dévid. Ananga zô nye na azilege bé a yui nye. Wèna Dévid anga bule nye na, W'anzu ebé me, w'abun nkwate wie ye ngu zie ye akoñ die; nge m'anzu ebé we ye mebun Anyame Isréèl. Togo ejô di a ke ve we ewo wam, wène me ke we yui, ne kik nlô wie ne so ebé we; wèna yui Befilistin ô ke jañ, mimbim miôa mi ke bôe atan, wèna anon eyô ye betyit afan iti be ke so mio ji.

Ngeñ Gôlaiat anga zile bé Dévid anga vôl ke bôme ne nye, ve som wo mfek ve togo akok ve tyiñede do ngongoyoñ ve wa, an'inga lum Gôlaiat mvabal, ve nyi a nlô iti, ananga ku asu si. Nal Dévid anga dañ Filistin te y'akok ye ngongoyoñ, togo na émbè dia nkwate ewo wie. Ane Dévid anga ke mbil ananga tèbe mbim Gôlaiat ayô, ananga dute nkwate ômbe ye Gôlaiat ve yile nye ye kik nye nlô. Ngeñ Befilistin benga yèn na emôt benga bebun a wua, ane benga ke mimbil ye mate. Ane bisos Isréèl binga tèbe ye loñ bibil ye san, ve bé bo ane benga yui bo. Bevok abi benga ku si nzèn ngeñ benga ke mimbil. Ngeñ befam Isréèl benga bule ne so b'abé bo, benga ke mimba Befilistin, benga noñ bedole be n'évele ne bedole be ne mfum ne biôm binga lige e mimba miôa.

Jonatan ba Dévid b'alat amvi.

Ane Dévid anga so abal abèle nlô Gôlaiat ewo wie. Wèna Abner nzôe bisos Isréèl anga ke ne nye ebé Sol. Ane Sol anga sil nye na, Ô ne mon nza, emon wényа nyi? Ane Dévid anga yèbe na, Me ne mon nsaka wie Jèse Bètlehèmait.

Wèna Jonatan emon Sol anga to val ngeñ anga yèn Dévid ne wôg ananga kobo ye ésa, ananga nyege nye anèn. Ntèn Anyame w'azô na anga nyege nye ananga nyege nyôl zie èmièn. Anyame inye anga bo nye na a nyegege Dévid etobo mvi zie e minzuk mise mi ke sukele so ebé nye.

Ane Sol anga noñ Dévid jô te, ke fe mèm na a keñe ejal ésa. Ane Jonatan anga bo nkal ne Dévid na amvi dôa d'émvu dia, e ke bo mbè mbè, a ke nye bo mvè, togo na anga nyege nye ananga nyege nsisim wie èmièn. Ananga lète nye ényege zie, anga va mengo membe nye e nyôl eve mo Dévid, ne nkwate nyèna wie ne mbéñ wie ne ôtume anga bebot. Ane Dévid anga wewôg

melôa Sol ; anga wul ne nkel emam mese anga bo, wèna Sol anga bo nye nzôe bisos.

Sol ayèn Dévid nzok, ve wa nye akoñ.

Aluma ba Befilistin inga manega fe, ngeñ Sol ba Dévid benga lôt mal mevok, benega benga kui ye bia ye zèm ye sèk bo adañ benga dañ Befilistin. Nge benga sèk Dévid ne dañ Sol. Benga

BENEGAR BENGA KUI YE BIA YE ZEM YE SEK BO ADAÑ BENGA DAÑ BEFILISTIN.

yé na Sol amana yui mintosiñ, nge Dévid a yuia awôm mintosiñ Befilistin. Ane Sol anga wôg abé mezô benga kobo. Wèna ne so jô te anga tate yèn Dévid nzok, ke fe nye tuga dege mvè. Ejô avok nsisim abé ônga so nlèm Sol ve bo nye nzuk, ane Dévid anga bôm nye ngomi ananga bebôm. Wèna Sol anga bèl akoñ ewo wie, ananga wa do ebé Dévid eyi nye yui. Nge Dévid anga yèn do, ananga yek éfa évoti, d'élumege dia nye. Ane Sol anga bète wa, nge anga bète yek éfa évoti fe.

Dévid aluk ngon Sol.

Ane Sol anga mate Dévid, togo anga yèn na Anyame a to ne Dévid, a si fe ebé nye. Ane Sol anga lôm Dévid ne bisos bie.

Ane Anyame anga vol Dévid ebo mam mesese mvè, ane bôt benga nyege nye. Ane Sol anga zô nye na, Me ke we ve ngon zam Mirab etobo we ngal, ô kage bète ke lume ne Filistin. Sol anga zô nal, togo na anga yi na Befilistin be yuige nye. Ane Dévid anga ke ve bète lume ne bo ; nge ngeñ anga zô na Me ke luge Mirab, ésa Sol anga ve nye fam fe.

Ye so val mesugese me ngon Sol Maikal anga nyege Dévid, ane benga bôm do Sol. Ananga zô Dévid a kage ke yui nkama Befilistin, wèna a ke nye ve Maikal etobo ngal wie, togo na anga simse ngeñ nyi Befilistin be ke nye yui. Wèna Dévid anga ke ye bisos bie elume ne Befilistin, ve yui bo, nge Dévid éwake dia. Ane Sol anga ve nye Maikal, ananga tobo ngal wie. Ane Sol anga yèn na Anyame ambe ye Dévid evol nye, ido anga mate nye do ve vin nye ye tobo nziñ. Ananga kobo ye Jonatan mon wie ye minsaka mie na be yuige Dévid, Nge Jonatan anga nyege Dévid, ananga zô nye emam ésa anga kobo ; anga zô nye na, Tate ayi we yui, nge vane m'azô we na, keñe zeñ vôm esobe. Wèna me ke kobo ye tate, wèna emam a ke kobo me ke we mo bôm.

Jonatan akwé ésa ngongol akal Dévid.

Ane Jonatan anga kobo ye Sol, anga kwé nye ngongol na a tage lète Dévid nzuk, togo na Dévid éboñe dia mam abé ebé Sol, nge mam me mvè. Anga yi jimele ényiñ zie ye yui Gôlaiat, anga yuiga fe nye, bon Isréèl benga dañ Befilistin elume. Sol anga yèm mam mesese ma, anga yèn fe mvè. Ane Jonatan anga sil nye na, Ô ke bo abm jam abé di eyui Dévid na ? Dévid ane môt mvè, abè bo jam in'abé eyia ne wu do. Ane Sol anga wôg mezô Jonatan, ananga yage asu Anyame na Dévid énwu dia. Ane Jonatan anga lé Dévid evôm anga sol ve bôm nye emam ésa anga kobo. Ananga so ye Dévid ebé Sol, ane Dévid anga bète nzu nda Sol.

Sol abète wa Dévid akoñ nzañ fe. Dévid atyi.

Wèna abal enga to afan, ane Dévid anga kui elume ne Filistin ve dañ bo. Nge Sol énga nyege na Dévid adañ bo, togo na ido enga bo bôt enyege nye. Ane nsisim abé ônga nyi nlèm Sol ngeñ anga to si nda, abèl akoñ, Dévid anèmege bôm nye ngomi. Ane

Sol anga bète wa Dévid akoñ eyui nye. Nge Dévid anga yèn ve yek ananga bo ôsua, ane akoñ enga vus Dévid ve lume mfin nda. Ane Dévid anga tyi alu te.

Ane Sol anga lôm bôt emom nda Dévid na ayage wan alu, wèna kidiase be yuige nye. Nge Maikal ngal Dévid anga yèm do, ananga bôm nôm na a kage bo ke nyie nyôl zie ana, wèna kidie be ke nye yui. Ananga sil nye si ye so mbé ntok eyô, evôm bôt Sol be ne ke yèn nye, ananga tyi ne so ebé bo. Ane ngal Dévid anga noñ éyème ananga bi zo énoñ nôm ve bi ékinege nlô asi, ananga vis zo eyi na be zô na, Dévid an'iti ôyo, eyi na Dévid aÿèn ngeñ eke ôya. Ane Sol anga tyin bôt enoñ nye, nge ngeñ benga so ébôñ zie, ane benga yèn éyème ébô énoñ. Wèna Sol anga ya anèn ye Maikal akal jam ete.

Ane Dévid anga tyi e Réma, evôm Samuèl anga to, ananga bôm nye mam mesese Sol anga bo. Ne so val anga so e Naiot, ane

SOL ABÈTE WA DÉVID AKOÑ NZAÑ FE.

môt anga bôm do Sol. Ane Sol anga lôm bôt ebi nye, nge Anyame anga nyi nye ne so mo môa. Ananga tyi e Naiot ne ke evôm Jonatan anga to. Ananga ke ebé nye ve zô nye na, Nza jam menga bo? Nza jam abé menga bo na éso azeñe me eyui me? Nge val Jonatan énga yèm dia na ayi nye yui. Ido anga zô nye na, W'énwu dia ; tate asidia bo jam ve a tate me bôm. Nge Dévid anga zô nye na ine fogo abèl na Sol ayi nye yui. Wèna Jonatan anga yage ebo jamajam Dévid a ke nye sil.

Jonatan ayèm na nlèm ésa ôn'abé an'abôm do Dévid.

Wèna vane, kidie fok enga to jô Féte, wèna Sol a ke bo biji nda zie, wèna Dévid anga to môt mboti établi te. Nge Dévid anga mate eke, ananga sil Jonatan esis nye melu melal ke so nda Sol. Nge Sol a kage sil na, Zi bo Dévid ke so biji va? wèna Jonatan a ke nye zô na, Dévid avage me sil na ayi ke Bètlehèm evôm ésa amobo, elate ye bo ejik éveve ebé Anyame, ane b'abo mbu ôse, ane me vage nye zô na, Keñe. Ane Dévid anga zô na, Ngeñ Sol a ke wôg mezô ma, a kage ya, wèna d'alète na a ke fogo me bo abé eyui me.

Ane Jonatan anga zô Dévid na a bômege melu melal. Ane Dévid anga sil nye na, Nza ke me bôm mam ésô a ke zô, ngeñ a ke wôg na me ka? Wèna Jonatan anga zo na, Nke afan iti. Ane benga ke bebé afan iti. Wèna Jonatan anga zô Dévid na, Melu melal me kage lôt, ô sole esobe mvus akok anèn ene val. Ane Jonatan anga zô na, Me ke me ke so nzañ foti te afan iti, wèna me ke wa bibé bi mbéñ bilal ane môt akek zôm, wèna me ke lôm moñe eke bio toge. Wèna me kage zô moñe na Bibé bi abô mfeñ eli, wèna ô yèmege na Sol énbo dia we jam nge yui we. Nge me kage zô moñe na Bibé bi abô ôsu wie, wèna ô yèmege na ô wanege, togo na Sol ayi we yui. Jonatan anga bu fek te, togo na anga mate na bôt be yage nye mom ye yèn ane ba Dévid b'akobo.

Ane Dévid anga kôt nda Sol ye ke jal ésa, wèna kidie fok ete enga to ému Féte. Ane Sol anga tobo e biji an'atetobe mbè mbè e kwa bé ne mfin nda. Jonatan ye Abner nzôe biso benga tobo bé nye, nge kwa Dévid inga tobo momo. Jô te Sol ézôge dia azô ejam Dévid togo na anga simse na Dévid a yèna jam ebo nye ke so ji. Nge jô avok kwa Dévid inga bète tobo momo, ane Sol

anga zô Jonatan na, Zi bo Dévid ke so angôge ne ému? Ane Jonatan anga zô nye na, Dévid azage me dule eke Bètlehèm, azô me na, Ngongol sige me ke, togo na ebôt bam b'asèm Anyame ye jik betyit ebé nye, ane môt ane me ôsu avage me zô me tage bo ke ke, nge vane m'akwé we ngongol na, sige me ke yèn bo'bejañ.

Ane Sol anga ya ne Jonatan anèn esi Dévid eke, ye zô nye na a tage nyege Dévid. Sol anga zô nye nal, togo anga yi na Jonatan abo komanda ngeñ èmièn a ke wu. Ananga zô na nge vane Jonatan énbo dia komanda ngeñ Dévid a nge n'énvin. Ananga

DÉVID BE JONATAN.

zô na, Ido lôma bot enoñ nye, mine sole nye ebé me, wèna me ke fogo nye yui. Nge Jonatan anga sil na, A ke wu ne zi? Nza jam abé anga bo? Ane Sol anga wa Jonatan akoñ die. Wèna ne so val ane Jonatan anga yèm na ésa abèle na a ke fogo yui Dévid. Ananga kôt établi y'ôlun y'ayé anèn, ke fe ji, togo na anga yèn abé nlèm wie ejam Dévid, togo ésa anga zô emam mane ejam die.

Wèna alu avok enga to alu Jonatan anga zô Dévid na a keñe sobe mvus akok anga lète nye. Ane Jonatan anga ke ngeñ anga zô na a ke ke, anga ke ne mon fam. Ananga lôm moñe ôsu wie eke toge bibé a ke wewa. Ananga wa évoti ane énga lôte moñe; ane Jonatan anga kobo na, Ébè'n'ôsu wie, vôlege ke noñ zo. Wèna Dévid anga wôg mezô mete evôm anga sole, ananga swé yèm na, a tyige, togo na Sol a ke nye yui.

Dévid be Jonatan b'akane.

Ane moñe anga noñ bibé ve so ne bio ebé Jonatan, nge moñe énga yèm ejam Jonatan anga wa bibè bi. Ane Jonatan anga ke moño mbéñ ne bibè, ananga zô na, Keñe bio ajal. Moño ạnga keña fe, ane Dévid anga kui evôm anga sole, ve lué asu die esi nzañ ilal ebé Jonatan esôm nye. Ane benga wua ne late menyu, ane benga yi. Wèna Jonatan anga zô Dévid na a wanege. Ananga vol nye tyi ebé ésa, togo na anga nyege Dévid; togo na benga to ne mage na be ke bo angom mbè mbè, ne bon bôa fe. Ane Dévid anga tyi, wèna Jonatan anga bule jal.

MILÔ 21–25.

Prèt nèn alète Dévid mvè.

Dévid anga so ejal Nob evôm ômbe ne Tabernakèl ngeñ ete, togo na val be vaya zo e Sailô ngeñ Befilistin benga mana noñ Ark. Ane Ahimelèk prèt nèn anga sil Dévid na, anzu bo zi. Wèna Dévid anga mate ezô na, Menga tyi ne mate Sol, togo na môt a yage lôm kiñ ebé Sol enzu nye bi. Ido anga veñ do minal. Anga zô na Sol anga lôm nye aswé, nge anga zô nye na ô tage bôm môt. Dévid anga bo abé ngeñ anga kobo azô te. Anyame anga nyi nye ne so laion, ne so ebé Gôlaiat Filistin, anga to ne ki enyi nye ne so ebé Sol. Anga yia ne kobo sôsôwe ne bune Anyame.

Ane wénya bevok bembe angom ne Dévid benga so ne nye. Ananga sil Ahimelèk eve nye bikel bi mfèma bitan ebé bo eji. Ane Ahimelèk anga bule nye na, Mfèma mfe ô sidia fogo ve mfèma éki. Mfèma te binga wôg na beprèt b'abi wo établi gôld sono ese. Ane Ahimelèk anga ve wo Dévid.

Val môt ambe e Tabernakèl ejui die na Dôèg. Énga to dia mon Isréèl nge anga so afan Idom, wèna Sol anga nyoñ nye ebagele betyit bie. Dôèg anga yèn Dévid ngeñ anga kekobo ba Ahimelèk. Ane Dévid anga zô Ahimelèk na, Vane sidia bo nkwate nge akoñ me noñ bio ? Prèt nèn anga zô nye na, Nkwate ônga yui wo Gôlaiat Filistin ône va mvigeda n'étô ; nge.w'ayi wo, noñe wo, togo na mfe ô si fe. Ane Dévid anga zô na, Kege me wo.

Dévid aso ejal Gat, ye veñ na asok éki.

Ane Dévid anga tyi e Tabernakèl, togo na anga mate na Sol a yage nye yèn. Ananga so e jal Filistin b'alé na Gat. Komanda ye jal benga lé ejui na Ékis. Wèna ngeñ minsaka mie minga yèn Dévid benga yèm nye ane benga so ne nye ebé komanda ye zô na, Sidia Dévid nyi ? Ke benega Isréèl benga yé na, Sol a yuia mintosiñ Befilistin, nge Dévid a yuia ne dañ awôm mintosiñ Befilistin ? Ane Dévid anga mate ananga veñ na asok éki, ve bo mam ane nsok éki. Wèna komanda Ékis anga yèn nye ananga zô minsaka mie na, Mine ta emôt asok eki, mine so ne nye ebé me ne zi ? Mine so nye ebé me, ye m'akôm besok éki ? M'akôm dia ayoñ môt ete nda zam. Wèna benga sis nye eke.

Dévid atobo nda akok. Azeñ vôm esa ba nya be ke tobo.

Ananga tyi ne so Gat ne ke tobo bète nd'akok b'alé do na Adelam, ve tobo iti. Ngeñ ésa ye nya ye bo'benyañ benga wôg nal benga so ebé nye, ne bôt bevok benga yi nye vol benga so ke ebé nye, ye ke kui ngeñ anga to ye bôt minkame miné. Nge ésa Dévid ye nya benga to miyôm, anga kôm bo tué etobo mvè ne dañ akok benga tobo. Nge énga kôm dia bo bule jal dôa e Bètlehèm, togo na Befilistin bembe wi. Ido anga so do ebé komanda ayoñ Môab ve zô nye na, Ngongol, mèmege tate ba nane na be tobege afan die ye ke kui ngeñ me ke yèm ejam Anyame a ke bo. Ane komanda anga mèm, ane Dévid anga so

BEFAM DÉVID BELAL B'ALA NYE MEJIM ÔTÔÑ BÈTLEHÈM.

y'ésa ba nya, ane benga tobo ye komanda Môab ébèm Dévid anga bèm akok.

Befam Dévid belal b'ala nye mejim ôtôñ Bètlehèm.

Ane Dévid anga simse ngeñ anga tobo e Bètlehèm a to moñe a nèmege bagele mintôme ésa, val nzuk ôsese wi w'abè so ebé nye. Ananga simse ôtôn anga nyunyu ômbe nkagele feñ. Anga kôm mo ye zô na Ngoge môt enyu me mejim ne so ôtôñ nkagele feñ e Bètlehèm. Ane bôt bie belal benga wôg ananga kobo, wèna benga ke ve lôt Befilistin ane benga la mejim ôtôñ ôte ye so ne mo ebé Dévid. Nge ngeñ anga simse nzuk benga yi yèn enoñ nye mo, énga mèm nyu mo, nge anga so mo si éveve ebé Anyame.

Sol atyin na be yuige beprèt.

Ane ngengañ ambe jui na Gad anga so ebé Dévid ve zô nye na Ke bète fe tobe nd'akok, nge keñe afan Juda. Ane Dévid anga ke afan ete ve tobo afan iti. Val Sol ato ejal Gibea. Anga wége eli asi, abèle akoñ die e wo wie ngeñ minsaka mie minga tèle eyan nye. Ananga kobo ne bo na, be si fe bemvi bie, nge be to besiñ bie, togo na b'azô dia nye ejam Dévid ye Jonatan benga bo ebé nye.

Wèna Dôèg ya Idom anga kobo ye so ye zô nye na anga yèn Dévid e Tabernakèl, ye fe na Ahimelèk prèt nèn anga ve nye mfèma ye nkwate nyèna Gôlaiat. Ane komanda anga lôm bôt ebé Ahimelèk ye beprèt bese bembe ne nye, ane benga so ye bo ebé komanda. Ane Sol anga sil Ahimelèk na anga vol Dévid ebian nye ne ve nye nkwate ye mfèma ne zi? Ane Ahimelèk anga zô na évolege dia Dévid ebian nye, togo na ngeñ Dévid anga so Tabernakèl énga yèm dia na anga tyi ne mate Sol, nge na komanda Sol anga zeñ nye eyui nye.

Nge Sol anga ya anèn, ananga zô na M'abèle me ke we yui ne bôt bie bese. Ananga veñe ebé bisos bimbe bé nye ve zô bo na, Yuiga beprèt, togo na be ne ngam Dévid; ngeñ benga yèm evôm anga ke sobo, bo ke me bôm. Nge bisos b'émèmege dia bo yui. Ananga zô Dôèg ya Idom na, We yuige bo. Ane môt abé te anga tèbe ye yui beprèt mewôm ñwam ne prèt itan. Anga ke fe e jal Nod evôm Tabernakèl enga tobo ye vôm beprèt benga tobo, ananga yui besese anga kwé wi. Nge mon Ahimelèk mboti ejui

die na Abiatar, anga tyi ne ke ebé Dévid, anga bôm nye mam Sol anga bo. Ane Dévid anga yèbe ye zô na, Menga yèm ngeñ Dôèg ya Idom anga yèn me e Tabernakèl na a ke fogo do bôm Sol. Ésa ne bôt bie be mana wu akal dam. Ananga zô Abiatar na a tobege ba nye, ananga yage ne nye na môtamôt énfôge dia nye.

Dévid anyi jal Kaila. Akobo ne Jonatan.

Ye so val môt anga bôm Dévid na Befilistin be sôa afan Juda, b'alume ejal Kaila, b'asa bôt biji biôa. Ane Dévid anga sil Anyame na y'a keñe lume ne bo. Ane Anyame anga yèbe ye zô na, Keñe ja Befilistin, ô nyi jal. Nge befam bembe ne Dévid benga mate eke. Wèna Dévid anga bète sil Anyame, ane Anyame anga zô nye na a keñe, togo na a ke nye bo edañ Befilistin. Ane Dévid ne bôt bie benga ke ve lume ne Filistin ve dañ bo, ane benga nyi ejal Kaila.

Ane benga zô Sol na Dévid a ka we Kaila. Ananga zô na, Vane m'abèle me ke fogo nye bi, togo bisos biam bi ke bôme jal, wèna a si fe ki etyi. Ane Sol anga sule bisos bie bise eke bi Dévid. Ngeñ Dévid anga wôg nal anga sil Anyame nge Sol a ke fogo so. Ane Anyame anga yèb na, A ke fogo so. Ananga sil nge ebôt Kaila anga nyi ne so Befilistin, nge be ke vol nye elume ne Sol, nge bi nye eve nye ebé Sol. Ane Anyame anga yèb na, Be ke we ve ebé Sol.

Wèna Dévid ne bôt bie (ngeñ ete benga to ne nye minkame mi fam misam) wèna benga kui ne so e Kaila ne tyi evômavôm be ne sobo Sol. Ngeñ Sol anga wôg na Dévid a tyia ékeñe dia fe Kaila ebi nye. Nge anga vek melu mese ebi nye, nge Anyame anga nyi nye ne so ewo Sol. Ane Dévid anga sobe afan iti. Wèna jô avok Jonatan anga so ebé nye wi ve kobo ne nye mvè, ye zô nye na, Ke mate, togo na Sol ésa wam ényèn dia we, ô ke fogo tobo komanda Isréèl. Ane benga bète yage na be ke tobo angom mbè mbè. Ne so val ane Jonatan anga bète bule ejal die, nge Dévid anga lige afan iti.

Dévid amèm dia eyui Sol.

Ane ayoñ b'alé na Zifait benga so ebé Sol ve zô nye na be ke nye lète evôm Dévid ane. Ane Sol ye bôt bie benga ke ne bo ezeñ nye. Nge ngeñ benga to bé ebi Dévid, môt anga so ebé Sol ye zô na, Vôlege bule, togo Befilistin be sôa afan die. Ane

DÉVID ANGA KIK ÉFUS ÉTÔ ÉTÔ SOI.

Sol anga bule elume ne Befilistin. Ane Anyame anga nyi Dévid nzeñ nyi fe, ananga wan ye ke ntô.

Ngeñ Sol anga so aluma Befilistin, benga zô nye evôm Dévid anga ke. Ananga fé mintosiñ bisos milal, ananga ke ye bo afan iti ezeñ Dévid e mekok bekabe afan iti benga tobo. Ananga kui nda akok. Val Dévid ye bôt bie benga sole nda akok, nge Sol éyènege dia bo. Ane Sol anga nyi nda akok étam. Ngeñ anga to iti ebôt Dévid benga tyin nye na a yuige Sol. Nge éyèbége dia, togo na fañe bo na Sol anga yi yui Dévid, Dévid énga yi dia nye yui. Anga yi nye wôg ne bo mam mesese a ke nye zô, togo na ngeñ ete Sol a nge to komanda. Wèna Dévid énga yèbe dia yui Sol, nge anga ke ôtêgetek mvus zie ngeñ anga to nda akok iti, ve kik éfus étô étô zie, ve ke ne zo. Nge Sol énga yèm dia nal.

Sol akobo ne Dévid nkobo mvè.

Wèna ngeñ Sol anga kui atan Dévid anga bé nye mvus, ananga bète kiñ ne zô na, Tate wam komanda. Ane Sol anga veñeze ve dege mvus. Ane Dévid anga ku ve bute asu die metek asu Sol, ne sil nye na, W'abè mam bôt be n'abé b'azô we na m'ayi we yui ne zi? Ane Dévid anga zô nye na, Ému m'ato ne ki eyui we, bôt bam bevok be vage me tyin na me yuige we, nge me vage bo zô m'évoge dia yui ésa wam Anyame anga bo komanda. Ane Dévid anga lète nye éfus étô anga kik étô zie, ananga zô na, Degege éfus étô zie ezo m'abèle zi. Ngeñ m'ato bé ne we ye kik éfus ètô zie, me ke we yui, ône fogo yèm na me sidia we bo abé. Fañe bo nal ô vôl me zeñ eyui me. Anyame a kikege nsañ nzañ biaba, ayèn emôt a sum abé, a lètege we nzuk ejam ye nget zie ebé me. Nge mèni m'émbo dia we abé.

Ngeñ Sol anga wôg Dévid akobo ne nye mba nkobo ôte, nziñ inga kôt nye nlèm, ananga zo na, Nyine ne kiñ zie, emo'wam, Dévid? ananga yi. Ananga zô Dévid na, Ô ne ye ngongol ne dañ me, togo na ô bôa me mvè nge menga bo abé ebé we. Ô lèteya me ngongol ému, togo na w'ato fogo me yui nge w'ayui dia me. Anyame a vage we abote ejam mvè ôvage bo. Nge vane m'ayèm fogo na melu ôsu ô ke tobo komanda Isréèl. Ido yagege ne me asu Anyame na w'ényui dia ebon bam ngeñ me ke wu. Ane Dévid anga yage na ényui dia. Wèna Sol anga bule ejal die, nge Dévid ye bôt bie benga ligi afan iti.

Awu Samuèl. Dévid ake ntô Péran.

Wèna Samuèl anga wu. Wèna ebon Isréèl bese benga sule eyi Samuèl, ane benga jè nye e Rama ejal anga tetobo.

Samuèl anga waga fe, ane Dévid anga ke ntô Péran. Wèna môt anga to afan ete ambe kuma ndèn biôm abi, anga to yè mintosiñ mintôme milal ye ntosiñ kabe mboti, ejui die na Nébal, wèna ejui ngal embe na Abigél. Anga to sôsôwe menega ato ke mbeñ nèn, ato ke nkel nlô. Nge nôm ambe nlèm abé y'akak, anga bo mam abé.

Nébal ave dia biji, wèna Dévid ayi lète nye nzuk.

Val Dévid ne bôt bie benga to ne mimba miôa bé ne vôm betyit Nébal benga jiji. Wèna ebôt Dévid benga bo mvè ebé Nébal, togo na fañe bo benga kekôm biji, b'énga noñ dia kabe nge ntôme ebé nye, bo ke b'énga mèm dia bôt befe ebo nal, bo ke ke soñ bôt benga bagele betyit. Ane Nébal anga ke keñe mintôme miôa mimviot e Karmèl. Ngeñ Dévid anga wôg nal, ane kobo ye awôm wénya bie avoti ye zô bo na, Keñe e Karmèl mine kobo ne Nébal mba nkobo ye sil nye nge émve dia bie biji ? Ane benga ke ve kobo ane Dévid anga zô bo. Nge Nébal anga bule bo na, Nza ne Dévid ? Minsaka abi mine melu ma mi atyi ebé bésa bôa ananga bo. Me noñ mfèma wam ne tyit zam mevage yui ebé bôt b'akik mimviot mintome, me vage zo ebé bôt m'ayèm dia evôm bevage so ?

Ane wénya Dévid be vage bule ve bôm nye mam mesese Nébal anga kobo. Wèna Dévid anga zô bôt bie na, Botege minkwate mine, Dévid inye ke anga bot éwie. Ananga ke ne minkame mifam miné, togo na minkame mibé minga lige ebagele biôm e mimba. Dévid añga ya anèn, anga zô bôt bie na, Menga bagele betyit Nébal mvogo ngeñ benga to ntô, m'étyige dia ne mboti. Nge vane m'ayom nye ôtegetek na a lômege me biji, a vane me bule na énve dia, nge abule me abé ejam mvè menga bo nye. Ane Dévid anga zô na a ke ke Karmèl a ke lète Nébal nzuk nèn.

Ngal Nébal aso y'éveve ekwé Dévid ngongol.

Ananga ke nda Nébal. Nge ngeñ abè kui mon wénya Nébal mboti anga ke bôm nga'Nébal Abigél ane Dévid avage lôm bôt ebé Nébal, y'abé Nébal anga bule bo. An'avage zô na, Bôt

NGAL NÉBAL ASOⱭ Y'ÉVEVE EKWÉ DÉVID NGONGOL.

Dévid benga bo bie mvè ngeñ bimbe ntô, b'éboñe dia bie nzuk, bi ke bi soka dia zôm, nge benga bagele bie mvè amôs n'aluse, ngeñ binga to bé ne bo binga bebagele mintôme. Ane mon wénya anga zô Abigél na a simse jam a boñe, togo na Dévid a ke fogo bo nzu lète nzuk ejam Nébal anga bo.

Ane Abigél anga vôl noñe minkame bikel bi mfèma mibé ye mvute ivè ibé ne mintôme mitan ye bifuge bi fôn bitan ye nkame bisañde bi tôm mboti ye minkame bikel bi fig mibé, ananga bète bio beburu eyô. Ananga zô minsaka mie na Keña ôsu, me ke mine bé mvus. Nge ébômege dia do nôm Nébal.

Ananga bo na ngeñ anga wul ne buru anga kui evôm ne évivié e nkôl, val anga bôme ne Dévid ne bisos bie b'anzu. Ngeñ anga yèn nye anga sikele ne so buru eyô ve butebe si ebé nye y'asu die metek, ye zô na, M'akwé we ngongol, sige me kobo, ô wôge ane m'azô, nge ke fañe bè mezô abé Nébal anga kobo. Ananga zô ke na, Biôm me vage so bio éveve, vage bio e wénya bie. Ananga kwé Dévid ngongol na a ke fañe wôg abé togo avage so ebé nye. Ananga zô nye na, Anyame a ke we ve abote, a ke fe we nyi ne so ebé Sol. Anyame a kage bo ananga yage, ye bo nye komanda Isréèl, nlèm wie w'émbo fe nye abé togo na ônga wôg mezô mam, ke ke nda Nébal eyui nye.

Ane Dévid anga bè mezô mie. Wèna ngeñ anga man kobo, Dévid anga ve Anyame abote elôm nye ye mezô memvè avage nye lô, togo na me vage kam ne nye eyui Nébal. Ananga noñ biôm Abigél anga so bio éveve, ve kobo ne nye nkobo mvè, ananga yage ne nye mvè. Wèna inye ne bisos bie benga bule mimba.

Dévid aluk Abigél.

Ngeñ Abigél anga kui nda zie anga kwé Nébal a mana lé bôt abi e biji, asok meyok. Wèna ézôge dia azô ne ke kui kidiase. Wèna ngeñ anga bôm nye nzuk nèn ônga yi so ebé nye, anga mate anèn, ane ki zie esese enga kui ne so ebé nye, edo anga bôm do an'akok, ke fôgana. Wèna awôm melu menga lôtega fe ananga wu. Wèna ngeñ Dévid anga wôg na Nébal a wua, anga bète ve Anyame abote, togo anga kame ne nye eyui Nébal. Dévid anga zô na, Abote ebé Anyame, anga kam ne me ebo abé.

Ane Dévid anga nyege Abigél, ananga lôm bôt esil nye na a tobege ngal wie. Ngeñ benga so nda zie benga zô na, Dévid

alôm bie ebé we enoñ we etobo ngal wie. Ananga butebe y'asu die e metek ye zô na, Me tobege nsaka. Ananga vôl kôt ve bète buru ayô, ye minsaka mi benega mie mitan minga ke ne nye. Ananga béye ebôt Dévid anga lôm. Ananga so ebé nye ve tobo menega wie.

MILÔ 26-31.

Dévid abo ke mèm eyui Sol nzañ fe.

Ane bôt b'alé na Bezifait benga tate vol Sol ezeñ Dévid benga bète so ve bôm nye evôm Dévid anga soli e ntô. Val nlèm mbé Sol ônga to nson voge, ke veñeze. Fañe bo anga zegebe ôbaboñ, ngeñ Dévid anga bo ke nye yui nda akok, nge nlèm abé ônga bète bule ebé nye, anga kôm nye bète yui. Ido ngeñ Bezifait benga bôm nye evôm Dévid anga soli, Sol anga noñ mintosiñ bisos milal, ve ke ntô ezeñ nye.

DÉVID ABO KE MÈM EYUI SOL NZAÑ FE.

Ane Dévid anga wôg do, ananga lôm bejom edege nye, ane benga so ve zô nye na Sol a sôa fogo. Ane Dévid anga ke aswé bé ne vôm Sol anga to ye mba wie. Ananga zô bôt bembe ne nye na, Nza ke ke ne me ebé Sol e mba wie? Wèna Abisai emon kal Dévid anga zô na, Me ke ke ne wèni. Wèna Dévid ye Abisai benga ke wi alu. Wèna Sol anga bô ôyo mba, akoñ die enga bèm metek bé n'ékinege zie. Wèna Abner nzôe bisos Sol ye bisos bivok binga bô mbôma ne nye ôyo. Ane Abisai anga sil Dévid na ayi yui Sol. Anga zô na a ke tuge nye akoñ ebèm metek, nzeñ foti ve yui nye. Nge Dévid anga zô nye na, Ke yui nye, togo na nza ne yui emôt Anyame èmièn anga bo komanda, ato ke meku? Ane Dévid anga zô Abisai na, Nge Anyame a ke nye yui, nge ngeñ zie e ke kôk ewu, nge a ke wu alume; nge sa me me ke nye yui.

Sol abule Dévid azô ene mvè.

Ane Dévid anga zô Abisai na noñ akoñ d'atèle nlô nye feñ, ne mvute mejim zie, bi ke. Ane benga noñ akoñ ne mvute mejim ye so vôm Sol anga bô, ane benga ligi nye. Môtamôt éyèmege do nge yèn bo, togo Anyame anga lôm ôyo ônèn ebé Sol ye bôt bie. Ane Dévid anga kui ye ke tèbe nkôl eyô ôjegejek, ananga bète kiñ ebé bôt Sol y'ebé Abner ye zô na, Mine vot ewôg me zi, Abner? Ane Abner anga vè ôyo ananga zô na, Ône nza, we môt w'aloñ ébil ebé komanda? Ane Dévid anga zô na, Ônga vot bagele komanda ésa wie ye zi, ye môt a yage so wi mba eyui nye? Nge vane Degege evôm akoñ komanda ye mvute mejim zie bi to, binga to bé n'ékinege zie?

Ane Sol anga wôg ane Dévid akobo ve yèm ekiñ zie, ananga zô na, Ye nyine ne kiñ zie, emon wam Dévid? Ane Dévid na, Ine fogo kiñ zam, a komanda. Ane Devid anga sil Sol ejam abé anga bo nye, nsisima jam a bôa nye na a ke abé nye nt'ényiñ eyui nye. Ananga zô na, Nge me bôa we abé me ke fogo mèm, wèna me ke jik betyit na Anyame a jamege me. Nge na Sol a ke abé nye togo na bôt be n'abé b'atyin nye nal, Dévid anga kwé Anyame ngongol na a lètege bo nzuk. Ananga kwé Sol ngongol na a ke nye yui.

Ane Sol anga zô na, Me bôa abé, bulege ebé me, emo'wam Dévid, togo na m'émbo dia we jam. Menga ;jim anèn. Ane

Dévid anga zô na, Degege akoñ komanda, mon wényа mboti a nzak do nyoñ. Ane Dévid anga bôm Sol an'ambe nye yui ejô te, nge éyige dia nye yui. Wèna Dévid anga kwé Anyame ngongol na a nyige nye ne so minzuk mie mise. Ane Sol anga wôg, ananga kobo ne nye nkobo mvè, énga bo dia nye nzuk. Wèna Dévid anga ke, ane Sol anga bule eja'die.

Dévid atobo ejal Filistin. Befilistin b'alume ne Sol.

Nge fañe bo na Sol anga kobo nkobo mvè ebé nye, Dévid énga bè dia mezô mie, togo na anga tate kobo nal ôsu ye yi du ye lé nye na emo'wam Dévid, ne bète so ye mintosiñ bisos milal ebé nye. Ido Dévid anga simse na Sol a ke fogo nye bé mban. Ananga zô èmièn na, A ke fogo me bi jô nziñ ne yui me. Jam mvè fe e si fe me bo ne dañ etyi afan Befilistin, wèna Sol énzeñ dia fe me, wèna me nyiña ne so wo wie.

Ane Dévid anga tèbe ve ke ye minkame mibôt bie misam afan Filistin ejal Gat. Wèna Ékis komanda Filistin ngeñ anga yèn bo anga bun nlèm na a ke bo bo minsaka mie. Ido anga mèm na be tobege afan die, ananga ve bo jal embe jui na Ziklag etobo. Ngeñ benga bôm Sol na Dévid a tyia, énga zeñ dia fe nye. Dévid anga tobo afan Filistin mbu mboti ye ngon iné. Ngeñ anga to wi Befilistin bese benga sule bisos biôa eke lume ne Sol. Ane Ékis anga zô Dévid na. Wèna ô ke ne me alume, ne bisos bie. Anga yi Dévid a keñe ye Befilistin elume ne Sol ye bon Isréèl. Nge Dévid énga zô dia na a ke.

Sol ayèm na Anyame a kôteya ebé nye.

Ane Befilistin benga lôñ mimba miôa evôm b'alé na Sunèm, wèna Sol ye bôt Isréèl benga lôñ mimba miôa e Gilbôa. Ngeñ Sol anga yèn yuia Befilistin anga nyañebe togo na anga mate anèn. Ananga sil Anyame na a boñe na, nge Anyame ébulege dia nye azô, élômege ke ngengañ ebé nye.

Ngeñ ete bôt bevok benga to afan Isréèl be to ye misisim abé minga so ngeñ b'alé mio. Wèna benga kobo ne mio, ye sil mio mam me ke bo ôsu, ye sil misisim mite evol bo bo mam me n'abé. Misisim mite benga lé mio na misisim eveba. Enga to abé anèn etobo ye nsisim eveba. Anyame anga tyin na bôt besese be ne ne mio, be yuiga bo. Anga kam bôt na be tage ke ebé ayoñ

bô'bete esil mam nge kobo ne bo mam. Ane Sol inye ke anga tyite ne bo abi afam ete. Nge vane anga to ne nzuk nèn. Anga sil Anyame na a boñe nza zôm jam Befilistin, nge Anyame éyèbege dia nye azô. Ananga zô minsaka mie na, Zeñe me menega ane nsisim abé me ke ebé nye esil. Ane minsaka mie minga zô na, Menega ane nsisim evebe a tobo Èndor.

Sol ake ebé menega ya Èndor, ve yèn Samuèl.

Ane Sol anga bôt bibote bife ye mate na bôt be yage nye yèm,

SOL AKE EBÉ MENEGA YA ÈNDOR, VE YÈN SAMUÈL.

ve noñ fam ibè ne nye, ane benga so ebé menega te aluse. Nge énga yèm dia na Sol inye le. Ane Sol anga zô nye na a boñe nsisim abé elé nye môt ne so bekôn, ayi kobo ne nye. Sol anga yia ne yèm na nsisim abé ô sidia ne ki ekul môt ne so bekôn. Anyame étam inye ne bo nal. Nge Sol anga zô na, Lége me emôt me ke tu ebé we. Ane menega anga sil nye na, Me lége nza ebé we? Ane Sol anga yèbe na, Lége me Samuèl. Wèna Samuèl, emôt anga bèm wu ne jèba mimbu abi anga kui mesu môa. Nge si nsisim ônga lé nye. Anyame inye nga lôm nye ekobo ne Sol. Ane Sol anga bute asu die e metek.

Ane Samuèl anga sil nye na Ô vage me fôge ne lé me zi? Ane Sol anga zô nye na, M'ayèn nzuk nèn, togo na Befilistin benga lume ne me, Anyame a kôteya ebé me, énga kobega fe ne me. Ido me vage we lé na zôge me ane me boñe. Ane Samuèl anga zô na, W'abète me sil, ô yèna na Anyame a kôteya ebé we, a to nsiñ wie? Togo na Anyame a bôa we ejam menga zô we na a ke bo. A vaya we ne tobo komanda, a bôa Dévid komanda, togo na w'énga wôg dia nye. Nge vane a ke bo Befilistin edañ we ye bisos Isréèl bise. Wèna kidie wèni ne bon bie, mine ke me nzu kwé miwua.

Ane Sol anga ku si ne mate anèn ejam mam Samuèl anga kobo. Wèna émbe dia fe ki nyôl, togo anga to melu mebè ke ji zôm. Wèna menega te anga yèn nzuk wie, ananga zô nye na, Ngongol, me boñe we biji, wèna ô ke ji, wèna ô yèna ki e tèbe ne ke. Nge anga to ye zô na, M'aji dia. Wèna minsaka mie ne menega te benga kwé nye ngongol ne tyin nye na ajak, ananga mèm ve ji. Ananga kôte metek ve tobo si énoñ. Menega te anga to ye mon nyat ato avoñ, ananga yuia nye avôl, ananga bo mfèma. Anga manega fe kôm biji, ananga nzu bio tèle mesu Sol ye minsaka mie ane benga ji. Benga manega fe ji, ane benga tèbe ve ke alu te.

Befilistin b'amèn dia Dévid eke alume.

Wèna bekuma ya Befilistin benga sule yuia wôa evôm b'alé na Éfèk. Ane Ékis nzôe Gat anga so val ne Dévid ne minkame mi bôt mi Dévid misam. Nge ngeñ bekuma Befilistin benga yèn bo benga sil na, Behibru ba b'abo zi va? Ane Ékis anga zô bo na, Nyine ane Dévid, môt y'ebé Sol komanda Isréèl, a tobeya ne

me ébèm énèn, m'abè yèn nye ne jam av'aso ne ke kui ému. Nge bekuma Befilistin benga ya ne Ékis togo anga so ye Dévid. Benga zô nye na, Bulege emô nyi, a tage ke ne bie alume ye a yage vi ke ngam Sol ne lume ne bie. Wèna Ékis anga lé Dévid ve zô nye na, Ido bulege, togo bekuma Befilistin be woga we abé. Ane Dévid ye bisos bie benga vè kidiase ve kôt mimba.

Amelèkait b'ajik jal Dévid.

Alu lal benga kui ejal dôa Ziklag, e ke kwé na menda môa mese me mana jik ye ndôa, togo na Beamelèkait benga kui wi ve jik jal ye bi beyal bôa ye bon bôa ye ke bo mimbôk. Ane befam Isréèl benga yi ye ke kui ngeñ benga to ke fe ki eyi. Ane Dévid anga yèn nzuk nèn nlèm, togo na bisos bie benga ya ne nye togo ânga noñ bo na be ke vol Ékis elume. Ane benga kobo bèbièn ye bèbièn na be ke nye yui ye mekok. Nge Dévid anga bun ésa wie Anyame.

Dévid alume ne Amelèkait ve dañ bo.

Ane Dévid anga lé Abiatar prèt nèn, ananga zô nye na a silege Anyame na, Y'a keñe abé Beamelèkait, y'a ke kôa ne bo? Ane Anyame anga yèbe na Keñe, ô ke fogo kôa ne bo, ebiôm bise b'abèle we ô ke bio noñ. Wèna Dévid anga ke ye minkame mi fam mie misam, ve ke kui ôtôñ b'alé na Bisor. Minkame mibè minga ligi val, togo na benga vot dule, menyôl me to bo mintega. Nge Dévid anga ke ye minkame miné ôsu.

Ane benga yèn ngokon fam afan iti, ane benga ve nye mfèma ye mejim ye bisañde bè tôm bibè y'éfas ékel fig. Ananga manega fe ji, ane ki enga so nye nyôl, togo na anga to melu melal ke ji. Ane Dévid anga sil nye na, W'aso éf'évi? We ône môt nza? Ananga yèbe ve zô na, Mene mon wénya Ijipt, me ne nsaka ya môt ya Amelèkait. Tate anga lige me ngeñ menga vi y'ôkon melu me to melal.

Wèna anga bôm Dévid emam Beamelèkait benga bo y'ajik benga jik Ziklag ndôa. Ane Dévid anga sil nye na, Y'ône bie kul evôm be ne? Ane mon wénya te anga yèbe ve zô na, Yagege ne me asu Anyame na w'énui dia me, nge bule me ebé tate, wèna me ke mine kul evôm be ne. Ane Dévid anga yage, ananga kul bo vôm ete. Ngeñ benga kui benga kwé Beamelèkait be to tôana

si, b'aji b'anyu, b'ayé bia ejam biôm benga sa e Ziklag, ye vôm avok benga ke b'a'sa. Ane Dévid ye bisos bie benga lume ne bo ve yui bo, fogo ve minkame mi wényа miné minga to bekamèl eyô, ebo benga tyi. Ane befam Isréèl benga yèn ebenega bôa ye bon bôa ye biôm biôa bise benga sa, ane Anyame anga zô. Benga noñ ke betyit Beamelèkait benga bèle.

Wèna Dévid ye bôt bie benga bule ôtôñ Bisor. Ane minkame mi bôt mibè minga ligi minga so ebôme ne bo. Wèna bisos bi Dévid bivok bimbe akak ye milèm mbé benga zô na togo na minkame mibè mi vage bo ke ke abal bi éve dia bo biôm bi vage sa, fogo ve eve bo môt ese ngal ye bon bie. Nge Dévid anga zô na Min'émbo dia nal, bo bejañ. Ananga zô bo na bôt bese be ke noñ abm avoti, ebôt benga ligi ne bôt benga ke aluma.

Filistin b'adan bôt Isréèl alume. Awu Sol ye Jonatan.

Ane bekuma Befilistin, ngeñ Dévid anga kôte bo mimba, benga ke lume ne Sol ne befam Isréèl. Wèna befam Isréèl benga mate bo, ne bevok abi benga yui bo nkôl Gilbôa. Ane Befilistin benga ke b'abé Sol. Ane benga yui Jonatan ye bon Sol bevok bebè. Befilistin benga lume n'ayé anèn, benga wa Sol mbéñ, ananga yèn minté. Wèna anga zô mon wényа anga bebap biôm abal bie na, Dutege nkwate wie, ô yui me, togo na m'amate Befilistin be yage me bi ye lète me nget. Nge mon wényа te anga mate, énga yèbe dia yui nye. Ane Sol anga dute nkwate wie èmièn ve tèle wo nkel esi, nsoñ eyô. Ananga ku nkwate ayô, anônga tuge nye nyôl, ve wu.

Ngeñ mon wényа te anga yèn na Sol a wua, ane nye ke anga ku nkwate wie ve wu. Ananga bo na Sol ye bon bie belal ye mon wényа wie ye bisos bie abi benga wu jô avoti. Wèna Befilistin benga dañ bo ane Samuèl anga zô Sol be ke dañ. Ebot Isréèl benga tobo éfa afan ete, ngeñ benga wôg na bisos Isréèl bi mateya, ane bo ke benga mate. Ane Befilistin benga nzu tobo e milam benga ligi.

Bôt Jébès-Gilead b'ajè mimbim Sol ye bon bie.

Kidi'enga lènega fe, Befilistin benga ke sot mengo ebôt benga yui, benga kwé Sol ye bo'befam bie belal be bô mimbim nkôl Gilbôa. Ane benga kik nlô Sol ve nye mengo, ane benga lôm

AWU SOL YE JONATAN.

kiñ afan Befilistin ese eyi na Befilistin bese be yèm. Ane benga ke bi mengo éki Sol anga lelume ne mo nda éyème zôa Astarot ; ane benga kèle mbim wie ye mimbim ebon bie nkagele jal Bètsan.

Ngeñ Beisréèlait benga tobo e Jébès-Gilèad benga wôg mam Befilistin benga bo Sol, befam bembe ayé ejal te benga tèbe ve ke aluse ye ke kui e Bètsan. Ane benga toge mimbim Sol ye bo'bie belal, ane benga so mio e Jébès. Val benga jik mio, ane benga jè bives e tyin éli si. Benga bo nye nal togo na anga tate bo lète mvè ekôa, ngeñ anga so ye bisos bie enyi bo ne so ebé Amonait.

NTÈN BÉ SAMUÈL.

Milô 1–9.

Môt abôm Dévid awu Sol ye Jonatan.

VAL Dévid anga to e Ziklag. Énga yèm dia na Befilistin benga mam lume ne bôt Isréèl ve dañ bo. Nge môt anga so e Ziklag, anga to ye me ngo mie ṃinyaya, ato ke ye metek nlô eyô ane môt meyô. Ngeñ anga yèn Dévid anga kutebe metek asu die. Ane Dévid anga sil nye evôm anga so. Ane fam ite anga zô na, M'aso mba Isréèl. Ane Dévid anga sil nye ane abal enga lume. Ananga zô nye na, Befam Isréèl be vage mate m'mbil, bevok abi benga wu, ye Sol ye Jonatan bo ke be wua.

Dévid ayui môt avage veñ na a yuia Sol.

Ane Dévid anga sil mon wenya te na, W'ayèm na Sol ne Jonatan be wua ne zi ? Ane môt te anga zô na, Ngeñ menga to nkôl Gilbôa alume, Sol anga tèle val abèle akoñ die, ane Befilistin benga so ye mintyône ne minkalebéñ miôa eyui nye. Anga degege fe mvus ananga yèn me ve lé me, ane me vage yèbe na, Me nyine. Ananga kobo ne me ve zô na, Nzak, ngongol, nzak me yui, togo na m'ayèn abé na ényiñ zam énge ne ye me. Ane menga ke ebé nye ve yui nye, togo menga yèm na ényiñ dia. Ane menga noñ afak korôwa embe nye nlô ye ngôs embe nye wo, ane me vage so bio ebé we.

Nge mam mon wénya anga bôm Dévid m'émbe dia iti, togo binga lañ na Sol anga yui nyôl zie. Mon wénya te anga veñ na inye anga yui Sol, togo na anga kwan na Dévid a ke do nyege

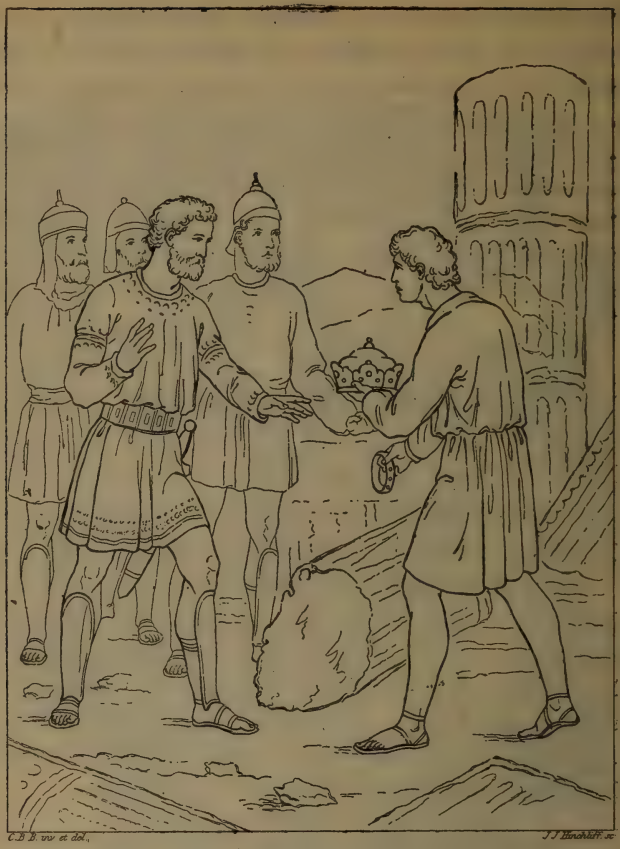

MON WENYA AVAGE VEÑ NA A YUIA KOMANDA SOL.

wôg, wèna a vaya nye ôba. Nge Dévid énga nyege. Anga nya mengo mie, ye bôt bese bembe ne nye bo ke benga nya mengo môa. Ane benga yô ne yi Sol ye Jonatan ye befam Isréèl benga wu alume. Ane Dévid anga sil mon wénya te ejal die ye afan die. Ananga zô nye na a sidia mon Isréèl, ane mon Amelèkait. Ane Dévid anga sil nye na zi anga bo ke mate eyui Sol, Anyame anga fé etobo komanda ezôe bôt. Ane Dévid anga sil nye na zî anga bo ke mate eyui Sol, Anyame anga fé etobo komanda ezôe bôt. Ane Dévid anga zô na mon wénya te a wak, togo na anga bo abé ; èmièn inye ne bizô, togo na èmièn inye vage kul n'anyu die èmièn na inye avage yui komanda Isréèl.

B'abo Dévid komanda y'étuñe Juda.

Ne so val ane Dévid anga sil Anyame na y'abulege afan Isréèl. Ane Anyame anga zô nye na a keñe ejal Hibron. Dévid anga to môt y'étuñe Juda, wèna Hibron enga to jal avoti y'étune te. Ane binga tate lañ na Jôsua anga ve awôm bituñe ye bituñe bibé éfa afan etobo, wèna jal Hibron enga to éfas étuñe Juda benga tobo. Ane Dévid ngeñ te anga to mimbu mewôm melal, ananga kôte e Ziklag ve ke jal Hibron. Ane benya bôt be ya étuñe Juda benga so e Hibron, ane benga bo nye komanda ye nzôe y'étuñe te. Nge bituñe bevok b'esoge dia togo na mon Sol mboti éwage dia alume, anga to komanda wôa, ambe jui na Isbosèt.

Isbosèt awu wène bon Isréèl bese ba'bo Dévid komanda.

Isbosèt anga zôe bituñe bivok mimbu zangwal ngeñ ésa Sol anga wu. Wèna jô avoti anga bô énoñ amôs, bezôe ya bisos bie bebé benga so nda, benga veñ na b'ayi nye nzu lète ôlès. Nge ngeñ benga nyi éboñ zie benga yui nye. Ane benga kik nlô wie ve tyi aluse ye ke Hibron jal Dévid anga to, ane benga so wo ebé Dévid, ane benga zô na Degege bi sôa we ye nlô Isbosèt emon Sol ambe nsiñ wie, anga yi we yui. Nge Dévid anga ya anèn. Anga zô bo na ngeñ anga tetobo e Ziklag mon wénya anga so ebé nye ve zô nye na a yuia Sol, anga kwan na Dévid a ke nye ve oba jam ete, nge évage dia nye ôba, anga yui nye. Ane Dévid anga zô na wèna vane bôt bebé be vage yui Isbosèt emon Sol, ke na anga bo jam abé, be yuige bo ejam abé benga bo. Ananga tyin bisos na be yuige bo. Nge anga lôm nlô Isbosèt ejè wo soñ.

Wèna ngeñ bituñe bivok binga yèn na Isbosèt emôt anga zôe bo a wua, bo ke benga so ebé Dévid e Hibron, ane benga bo nye nzôe wôa. Esukele ane Dévid anga tobo komanda ye nzôe ya bituñe bise Isréèl.

Dévid anoñ nda mekok bisos e Jerusalèm.

Ananga ke ye bisos bie ejal Jerusalèm. Ekôa ebôt Isréèl benga dut éfa'ye jal ete ne so bôt be y'afan ite, nge si jal ese. Enga to ye nda mekok bisos ndèn nkôl b'alé na Zaion, bôt bete benga tobo wi. Nge vane Dévid anga noñ ke zo ne so ebé bo, ananga ke tobo nda te èmièn. Ananga lé do na jal Dévid. Anga tobo môt

nèn togo na Anyame anga vol nye mam mese anga bo. Wèna komanda ye jal b'alé na Tair anga to mvi zie. Komanda te ambe jui na Hairam. Ebôt bie benga yèm akeñ eyéñ mintyimi ye mekok. Ane Hairam anga lôm bôt b'abo akeñ ye bôt b'alôñ ebé Dévid, ane benga lôñ nye nda etobo e Jerusalèm.

Dévid aso ye Ark nté nda Ôbèd-idom. Awu Eza.

Binga tate wôg na ngeñ Befilistin benga bule Ark afan Isréèl, benga ke do ejal Kirjat-jirim, ane benya lig do nda môt ambe jui na Abinadab. Ye so val enga tobo iti mimbu mewôm zangwal, togo na bôt b'énga sesimse do. Nge vane Dévid anga kobo ye bo ye zô bo na be keñe ye nye enoñ Ark, be so ye do e Jerusalèm. Ane Dévid anga ke ye bôt ane benga noñ Ark ye so nda Abinadab ve tué do mféfé ntyône ve so ye do e Jerusalèm.

Ark enga to zôm y'éki nèn. Binga tate lañ na ngeñ Ark enga tate nyi e Tabernakèl, Anyame anga so y'ébas jô e Tabernakèl, Ark eyô, ananga tobo ébas jô iti. Binga lañ ke na ngeñ bon Isréèl benga wul dul dôa e ntô, Anyame anga zô bo na, Be tage bi Ark ntyône, nge be babege do bitul Livait eyô. Ye Belivait bèbièn Anyame anga kam ezile bé ye Ark fogo ve beprèt be tate vis bitô Tabernakèl eyô. Bôt bevok bese Anyame anga kam bo ebo nal ye be yage wu. Ido ngeñ Dévid anga yi so Ark e Jerusalèm ve énga bi do ntyône. Nge anga bo nal. Ana Eza ye Ahaiô bon befam Abinadab benga wul ye ntyône.

Nge ngeñ benga kui nda Nékon benyat benga dut Ark benga yi ku ane benga fôgeze Ark. Ane Eza anga sam wo wie ve bi Ark, jam Anyame anga zô na môt a tage bo. Ane Anyame anga ya ye Eza togo na anga bo nal, ananga yui nye val Ark feñ.

Nge Dévid anga wôg abé togo na Anyame anga yui Eza. Anga mate ke na Anyame a yage lôm nzuk ebé nye. Ido anga bo ke fe ke ye Ark ôsu e Jerusalèm, nge anga lige do nda Ôbed-idom mon Livait ngon ilal. Ane Anyame anga lète Ôbed-idom ye bôt bie bese abote ngeñ enga to nda zie. Wèna ngeñ Dévid anga wôg ane Anyame anga ve nye abote togo na Ark enga to nda zie anga lé beprèt ye Belivait, ananga tyin bo na be tobege nkôga enyoñ Ark ye tué do nda akuk anga kôm e Jerusalèm. Ananga zô na Eza Anyame anga yui nye togo na anga ya togo na sa beprèt ye Livait benga so ye Ark nzeñ ôsua.

DÉVID ASO YE ARK E JERUSALÈM.

Dévid aso ye Ark e Jerusalèm.

Ane Dévid ye bôt bese benga ke enoñ Ark, ye so nda Ôbèd-idom. Nge vane anga tyin Belivait ebabe do bitul. Dévid anga to y'éliñe mfum, Belivait bôt benga babe Ark ye bôt benga fé eyé bia ebé Anyame bo ke benga to ye biliñe bi mfum. Ane benga so Ark ye nzu b'aloñ minkoge ye bilane ye menzañ ye ngomi. Ngeñ Belivait benga babe Ark benga ke ôjegejek, Dévid anga yui betyit ebé Anyame. Ntèn Anyame w'azô na Dévid anga zèm asu Anyame ne ki zie ese na anga yèn mvè ndèn, togo na Anyame anga ve nye ki eso ye Ark. Ido anga san do ye yèn mvè, ke fe ki ewul ôtegetek. Ane ngal Maikal anga dege aveñ ve yèn ananga yôe ye zèm, ananga bian ye vin nye nlèm iti. Ananga zô nye na inye môt ane komanda ye nzôe a buleya nyôl zie atok mesu minsaka mie ye bo nal. Nge Dévid anga zô anga bo nal asu Anyame, wèna a ke fe bète bo nyôl zie atok ye dañ asu Anyame.

Ane benga so ye Ark e Jerusalèm ye tué do nd'akuk Dévid anga bo. Ane Dévid anga bète kik betyit befe ebé Anyame. Ngeñ anga man anga ve bôt bese abote, ananga ve bôt bese ye benega môtamôt ékel mfèma ye nsôn tyit. Benga manega fe nyoñ ane bese benga tyam môtamôt nda zie.

Dévid akôm lôñ nda etué Ark.

Nge ngeñ Dévid anga to mbaba nda anga lôñ e Jerusalèm, anga simse na Ark d'atobo nda akuk iti. Anga zô nlèm wie na a ke nyege lôñ nda mvè ye dañ nda zie èmièn, etué Ark. Val anga to ngeñ te ebé bon Isréèl ngengañ ambe jui na Nétan, ane Dévid anga bôm Nétan jam ayi bo. Ane Nétan anga zô nye na Boñe mám mesese me ne we a nlèm, togo na Anyame ane ye we evol we. Nge alu te Anyame anga zô Nétan na a ke zô Dévid na a tage lôñ nda. Nge anga zô na emon Dévid a ke tobo komanda ngeñ Dévid a ke wu, inye ke lôñ nda be ke tué Ark. Ido Dévid avage bo ke lôñ nda, anga lige zo na emon wie a ke zo lôñ, ane Anyame anga tyin.

Dévid alète mon Jonatan mvè.

Ane Dévid anga kui ve lume ne meyoñ menga to nye mbôma ve dañ bo. Ananga dut ebé bo minkalebéñ abi, ye mintyône abi, ye bedole bivele ye mifum. Bedole bivele ye mfum anga ve étun

nda Anyame éveve. Ane Anyame anga lète nye mvè vôm asese anga wuwul. Anga zôzôe bôt bese mvè.

Ngeñ anga yèn na a to kuma ye nèn, Dévid anga simse Jonatan emon Sol na bembe angom anèn ngeñ anga to ôkukut ye nzuk, ye meyage benga yage ejam ebon bôa. Ane Dévid anga lé môt ambe jui na Zaiba, anga to nsaka Sol, ananga sil nye nge bon Jonatan be nge ne·énviñ, togo na, nge be ne, ayi bo lète mvè akal Jonatan. Ane Zaiba anga zô Dévid na mon mboti a ngene, nge ane y'éyèm mebo. Togo na e mu Sol ye Jonatan benga wu alume, ngeñ fué enga so nda Jonatan, nsaka ônga bebagele mon, anga tèbe ve tyi ye nye. Nge ngeñ anga mate mbil ane mon anga ku nye si ye so mo mie, ve zuk. Val ne so ngeñ ete ane y'éyèm mebo. Nge vane ato fam. Ane jui na Mefibosèt.

Ane Dévid anga bañede nye. Wèna ngeñ anga so ebé Dévid anga kutebe asu die. Ane Dévid anga zô na, Mefibosèt, ananga yèbe na me ne nsaka wie. Dévid anga zô nye na, Ô tage mate togo me vage we bañede ; togo na m'abèle me ke fogo we lète mvè akal éso, wèna me ke bule ebé we si esese inga to ebé nyi mvam Sol ; ô ke jiji établi zam. Mefibosèt anga zô Dévid na, Me ne nza na ô ke me lète abm mvè te ? Ane Dévid anga lé Zaiba nsaka Sol, ananga zô nye na, Me vaya Mefibosèt si isese imbe nyi Sol. Wèni ye bon tuga zo bagele, biji bise bi ke fa iti mine sole bio ebé nye. Nge éfa Mefibosèt, a ke tobo ye me, a ke ji ngeñ esese établi zam, a ke tobo nson ane mon wam. Ido Mefibosèt anga tobo e Jerusalèm, ananga ji ngeñ esese établi komanda Dévid.

MILÔ 11–15.

Dévid akôm wamenega.

Môt anga zôe bisos Dévid ambe jui na Jôab. Ane Dévid anga lôm Jôab ye bisos bie elume ne Beamonait, nge Dévid anga lige nda zie e Jerusalèm. Ananga bète évivié ye ngogase njui nda zie, ananga yèn ôsu wie menega anga to mbeñ nèn. Ananga lôm esil na ane nza ? Ane môt anga bôm nye na, Ane Batsiba ngal Uraia, anga ke ne Jôab elume ne Beamonait.

Dévid ayi na nôm awu, wèna aluge menega te.

Ane Dévid anga lôm kiñ ebé Jôab na, Lômege Uraia ebé me. Ane Jôab anga lôm nye ebé Dévid. Ngeñ anga so Dévid anga sil nye jam alume ye kobo ne nye nkobo mvè, eyi na Uraia a simsege na ane mvi zie. Nge melu melal menga lôtega fe, anga bule nye alume ye ntèn ebé Jôab. E ntèn Dévid anga zô Jôab na ngeñ befam Isréèl be kage ke alume a lômege Uraia ye bo, a tuége nye ôsu alume. Nge ngeñ Beamonait be ke kui elume ne bo, besese be matege mimbil ve lige Uraia étam na be yuige nye. Dévid anga bo nal e yi na Beamonait be kage yui Uraia, wèna a luga ngal.

Nal Uraia anga bule alume ananga ve Jôab ntèn Dévid anga lôm nye. Nge éyèmege dia mam menga to iti. Wèna ngeñ befam Isréèl benga kui elume, Jôab anga bo ane Dévid anga tyin nye. Anga tèle Uraia ôsu alume, ane Beamonait benga so elume ne bo, ane benga yui nye. Ane Jôab anga lôm kiñ ebé Dévid na Uraia a wua. Ane Dévid anga noñ Batsiba etobo ngal wie, ne tué nye nda zie. Nge Anyame anga wôg abé jam Dévid anga bo.

Ngengañ alô Dévid jam abé die.

Ane Anyame anga lôm Nétan ngengañ ebé Dévid. Nétan anga so ebé nye, ananga zô nye na, Befam bebé benga to jal avoti, mboti kuma, nyi mbok ôkukut. Nyi ambe kuma anga to ye mintôme ye bekabé abi, nge nyi ambe ôkukut énga to dia ne zôm fogo ve mon ntôme anga yale, anga vèm ye bon bie. Anga veve nye biji ne so établi zie, anga nyunyue nye mejim ne so amok die, anga yèn nye ane mon wie. Wèna jô avoti neñ anga so ebé kuma ve wéga nda zie. Nge kuma ényoñe dia ntôme nge kabe ye so betyit bie, fañe bo na anga to n'abi, nge anga nyoñ ntôme ôkukut ve yit wo neñ.

Dévid anga wôga fe n'añ Nétan alga lé nye, ananga ya anèn, ananga zô na, M'abèle emôt a vage bo jam di a ke fogo wu, wèna a ke fe ôkukut mintôme miné akal ntôme mboti anga nyoñ ebé nye. Nge Nétan anga lé n'añ wi elète Dévid abé anga bo. Ane Nétan anga zô nye na inye avage bo ane môt ambe kuma anga bo. Togo na Anyame anga fé nye e tobo komanda ye nzôe Isréèl, a vaya nye benega abi ye bon, a bôa ke nye kuma ndèn ye ki ndèn ; nge fañe bo nal anga bo Uraia, môt émbe dia ne biôm nson nye

na Beamonait be yuige nye, wèna a nyoña menega wie etobo ngal. Ane Nétan anga zô na ido Anyame a ke lôm nzuk nèn ebé nye. Ngeñ Nétan anga kobo mezô mane, Dévid anga yèn na a bôa abé anèn, ananga bebo abé ebé Anyame.

Mon Dévid ye Batsiba awu.

Ne so val Anyame anga ve Dévid ye Batsiba mon fam, ane

NGENGAÑ NÉTAN ALÔ DÉVID JAM ABÉ DIE.

Dévid anga nyege mon te anèn. Nge Anyame anga lôm okon ônèn ebé mon. Ido Dévid anga kobo y'Anyame na a tage wu ; Dévid ke ji aji nge anga bôm metek ngut'alu, a yige du ebé Anyame. Ane bekuma be ya jal benga so ebé nye eyi na a tèbe nge émèmege dia tèbe, nye ke ke fe ji ba be bo établi ananga tate bebo.

MON DÉVID YE BATSIBA AWU.

Alu zangwal ane mon anga wu. Ane minsaka Dévid minga mate ebôm nye na mon a wua. Benga zô na Ngeñ mon ange ta binga kekobo ye komanda nge ébège dia bie ; ngage na bi kage nye bôm na mon a wua, a ke wôg ôlun ônèn. Nge ngeñ Dévid anga yèn minsaka mi anyiñ, ananga yèm na mon a wua. Ananga sil bo na, Ye mon a wua ? Ane benga zô na, Eñ, a wua.

Ane Dévid anga tèbe ananga wabe ve bot nyôl zie ve ke nd'akuk evôm Ark enga to, ananga sèm Anyame wi. Ye so val anga so nda zie ve zô minsaka mie na be tèle nye biji. Benga soga fe biji ebé nye ananga ji. Ane minsaka mie minga yège, ane benga sil nye na abo mam mane ye zi ? Ngeñ mon ambe ényiñ anga yi yi du ke mèm ji zôm ; nge vane mon a wua, a tèbeya ananga ji. Ane Dévid anga zô na, Ngeñ mon anga to ényiñ menga yi yi, me ke ji, togo na menga zo na nza ke yèm vete Anyame a ke me kwé ngongol ve nyie mon ? Ye me ne nye bète bule emo ? Me ke ke ebé nye ngeñ me ke wu, nge émbète bule ebé me.

Abiali Solomon.

Ane Anyame anga ve Dévid ye Batsiba mon fam mfe ato jui na Solomon, d'atyimele na Mvogo. Ane Anyame anga nyege nye.

DÉVID ANGA BÔM METEK NGUT'ALU.

Mam Absalom abo.

Nge Dévid anga to ye benega befe benga to ye bon. Mboti anga to ye mon fam ambe jui na Absalom. Anga to mon wényа, wèna ebé wényа bese ebon Isréèl môt mfe énga wôg dia mbeñ ane nye. Ne so mebo mie ye ke kui nlô émbe dia ne jam in'abé. Ésil mbe nye nlô énga to nye éyale n'ajit ye mvè. Nge Absalom anga to môt abé togo na ngeñ mon nyañ Amon anga bo nye abé anga yui nye ve ke mbil afan afe, ananga tobo wi mimbu milal.

Ananga bète so nda zi'èmièn e Jerusalèm. Nge ésa Dévid enga mèm dia eyèn nye nge ekobo ne nye, togo na anga yui mon nyañ.

Anga tobega fe e Jerusalèm mimbu mibé ke yèn ésa. Absalom anga lôm nléya ebé Jôab nzôe bisos ésa Dévid, togo na anga yi nye lôm ebé ésa Dévid. Nge Jôab émèmege dia so. Ane Absalom anga bète lôm nzañ ibé, nge ésoge dia. Ido Absalom anga lôm minsaka mie ejik abeñ Jôab, ane minsaka minga bo nal. Ane Jôab anga sil nye na minsaka mie mi vage jik abeñ dam ye zi ? Ane Absalom anga bule nye na, Togo na ônga tô, ke so ngeñ me vage yi we lôm ebé komanda. Ane Absalom anga zô na, Ido vane m'ayi ke asu komanda, me kage ku a yuige me. Ane Jôab anga ke ebé komanda ye zô nye nal. Ane Dévid anga bañede Absalom. Ananga so ve kutebe meboñ si asu ésa. Nge Dévid élèt ege dia nye nzuk ejam abé anga bo, nson ananga yia ne nye bo ; nge ngeñ Absalom anga so ebé nye benga lat menyu.

Absalom ayi na bôt b'abo nye komanda.

Ne so val Absalom anga kôm mintyône ye minkalebéñ, anga to ye befam mewôm metan ewul ôsu ngeñ anga wuwul ntyône iti, eyi na bôt bese b'ayèn nye ye zô na ane fam ndèn. Anga vevè ôyo kidi kidiase ve tèbe mbé nkagele jal. A kage yèn môt a ke ebé komanda ekobo ne nye azô nge ezage nye zôm, wèna Absalom anga zô môt te na, Nge bage na me me to komanda y'afan di, ve jamajam ô ke kôm me ke we do bo. Wèna Absalom anga bebo na nge môtamôt a kage kutebe si esôm nye togo na ambe mon komanda anga ve nye wo wie na a vilege wo. Nal anga bebo bôt bese benga seso ebé komanda, eyi na be nyege nye, sidia na anga to môt mvè, nge na evôm anga da bo nyege, nge togo na anga veñ na anyege bo.

Ananga ke eb ésa komanda ve zô na, Ngongol, m'ayi ke e Hibron, m'ayi ke sèm Anyame wi. Anga veñ na anga kane soñ ebé Anyame na a ke nye jik betyit e Hibron. Ido anga zô komanda na ayi ke wi. Ane komanda anga zô nye na a keñe, ananga tèbe ve ke. Nge ékeñe dia sèm Anyame, anga ke na bôt be vas ésa ye tué èmièn nzôe ye komanda afan ete. Ido anga lôm bejom afan ete ese ezô bôt na be tage bète wôg ésa, nge be boñe nye komanda. Ane bejom benga zô bôt na, ejô be ke wôg bilane, besese be loñe mekoge ye zô na, Absalom inye ne komanda e

Hibron. Anga ke ye minkame mi fam mibé ngeñ anga kôt e Jerusalèm, evol nye. Anga bañede fe kuma nèn ambe jui na Ahitofèl, anga vevol Dévid té minté. Ane Ahitofèl ne bôt abi benga ke ne nye.

Dévid ye bôt bie b'ake mbil ne so Jerusalèm.

Ane môt anga so bôm Dévid na bôt Isréèl benga ke ye Absalom. Ane Dévid anga mate, ananga zô minsaka mie na, Ntèbega, bi ke mbil ; boña avôl bi ke, togo na Absalom a yage vôl so elume ne bie. Ane minsaka mie minga zô na, Bi ne nkôga ebo mam mese komanda a ke bie zô. Ane komanda anga mate ne so Jerusalèm, inye ye minsaka ye bôt bevok ejal ete, ve dañ ôsui Kèdron ne ke afan iti.

Ane bepret ye Belivait benga so ye Ark na be ke do babe vômavôm Dévid a ke ke. Nge Dévid anga zô bo na be bulege do ajal. Ananga zô na vete Anyame a ke yèn ngongol ye bule nye ejal die mvogo ; nge a kage bo ke bule, wèna Anyame a boñe nye an'a ke nyege. Togo na Dévid ayèm na anga bo abé elôm Uraia awu ye noñ ngal ; ananga bète simse na Anyame anga zô nye a ke yèn nzuk nèn. Nge vane nzuk nèn ô sôa ebé nye. Ananga yèm na ayia ne nzuk te, wèna a ke wo nzoñebe. Ananga kui Jerusalèm ye dañ nkôl b'alé na Olivèt. Anga ke ayi du, nlô ônto mbuteya, mebo ke mintyôt. Ane befam bese benga ke ne nye benga to mimbuteya minlô, bo ke benga ke b'ayi du.

Husai aligi e Jerusalèm emom.

Ane môt anga bôm Dévid na Ahitofèl, môt anga vevol we mezô, a ka ye Absalom evol nye ye bo nye komanda. Ane Dévid anga kobo y'Anyame na nkel Ahitofèl ô veñezege nzèm, wèna melôe a ke lelô Absalom ke bo mvè. Ngeñ Dévid anga kui mbil ne so jal, Husai mvi zie foti anga ke ne nye togo na anga nyege Dévid, ke mèm kane ne nye. Nge Dévid anga zô nye na a bulege e Jerusalèm ye tobo val ye ke kui ngeñ Absalom a ke so. Ane Dévid anga zô Husai na a momege emam Absalom a ke bebo, a lômege nye kiñ aswé, ane nye vol nal. Ane Husai anga bule ejal ane Dévid anga zô nye.

MILÔ 16–24.

Siméai ayoge Dévid.

Nge Dévid anga mate mbil ne so Jerusalèm. Wèna ngeñ anga kui vôm ônga to jui na Bahurim môt anga nzu bôme ne nye ato jui na Siméai. Siméai anga vume ne Sol, ido ngeñ bôt benga vas Sol ye tué Dévid komanda, Siméai anga wôg do abé ; nge vane anga san, togo na Dévid anga yèn nzuk. Ngeñ anga zile bé ye Dévid anga yoge nye ye wa nye mekok ye wa ke bôt benga to ne nye. Ngeñ Abisai mon kal Dévid anga wôg Siméai ayoge nye anga zô na, Nson môt ône ane mvu nyi, be mèmege na a yogege komanda ? Zamege me na me keñe ebé nye, ngongol, ekik nlô wie. Nge Dévid émèmege dia nye bo nal, Anga zô na, Anyame inye avage mèm na Siméai ayoge me, wèna minzuk Anyame avage me lôm mio le. Ananga bète zô na, Emon wam Absalom inye ayi me yui nyi, ngage na môt avin me nyi.

SIMÉAI AYOGE DÉVID.

Absalom abè melôe Husai.

Ngeñ Dévid anga kôt e Jerusalèm, Absalom anga so iti, ba Ahitofèl môt anga vevol Dévid té minté. Ane Absalom anga yèn Husai mvi Dévid, nge énga yèm na Dévid anga lôm nye. Ane Absalom anga sil Ahitofèl na lôge nye ane ne bo nyôl zie èmièn komanda ye nzôe. Ane Ahitofèl anga zô nye na, Sige me me fé awôm mintosiñ ye mintosiñ befam mibé, wèna bi ake béye Dévid alu di, wèna bi ke kôa ne nye ato ntega, ke fe ki. Wèna a ke bie mate, wèna me ke nye yui étam. Wèna bôt besese benga wôwôg nye be kage fe yèn na a wua, be ke so ebé wèni, wèna ô ke bo komanda ebé bôt besese.

Azô di Absalom anga nyege do anèn, nge éyebege dia bo ane Ahitofèl avage zô fogo ve a tate sil Husai asimse die. Ane Husai anga lô nye na, Awôm mintosiñ avoti ye mintosiñ befam mibé be ne ngele ; nge yanege ngeñ é ke bo ye bisos abi. Husai anga zô nal togo na anga yi na ngeñ Absalom a ke kôa bisos abi Dévid a ke yèn ngeñ etyi ye ke vôm ane bo ke nye yèn.

Husai alôm kiñ ebé Dévid.

Ane Anyame anga bo Absalom emèm melôe Husai anga lô nye, togo na Anyame énga yi na Dévid a wak ; nge anga yi lète Absalom nzuk akal jam abé anga bo eyi dute ésa akume. Husai anga mânega fe kobo ye Absalom, ananga ke ebé beprèt e Jerusalèm benga to memvi Dévid ve bôm bo aswé na, Lômege môt avôl ebé Dévid ye zô nye na vôlege dal ôsui Jordan, ye Absalom a yage nye béye ve yui nye ne bôt bese be ne ye nye.

Val inga to wénya bebé ebon beprèt, benga sobe Absalom éjegejek ye jal. Ane menega anga ke bo bôm emam menga so ebé Husai, ane benga yi ke ebé Dévid. Nge moñe anga yèn bo ve ke bôm Absalom, ananga lôm bôt ebé bo. Ane bon beprèt benga vôle kui nda, inga to feñ, inga to ye vôm b'abiet mejim. Benga sikele iti ve sobe, ane menega anga vis eyô ve mie fôn eyo ala na bôt be bo ke yèm na vôm b'ala mejim ine val. Ngeñ minsaka Absalom minga so nda ezeñ bo b'éyènege dia bo, ane benga bule ajal. Ane wénya benga kui, ane benga ke bôm Dévid mezô Husai. Ane Dévid ye bôt bese bembe ne nye benga dal ôsui alu te. Kidie nga lènega fe, eke dege ke fe môt, bese fe mana dal Jordan.

Absalom anzu lume ne ésa.

Ngeñ Ahitofèl anga yèn na Absalom anga bo ke mèm mam anga lô nye, anga wôg abé y'ôson. Ananga ligi nye ve bule nda zie. Ananga kôm biôm biôm bie bisese ve ke tyiñ be ékwé. Nal anga wu, ane benga je nye soñ ésa.

Ngen Dévid anga dal Jordan ye so afan Gilead, nôm fam ambe jui na Barziléai, anga tobo afan ite, ye bôt befe, benga nzu ve Dévid ye bôt bie mfèma ye fôn ye yui ye mintôme ; benga zô na togo na Dévid ye bot bie be ne nzé, bo ke be vota ye so ôya afan iti.

Nge Absalom anga manega fe kôa bisos bie anga bo avôl ye yi béye ésa. Ane Dévid anga lañ befam bembe ne nye, ananga tué bôt ezôe bo ; nge Jôab inye ambe nzôe nèn. Ane Dévid anga zô na, M'abele me ke fogo ke ye mine alume. Nge bôt benga zô nye na, W'énke dia ye bie alume, togo na we b'ada kôm bi ye dañ bie besese, be yage we bi ye yui we. Ane Dévid anga zô na, Jamajam mine ke yèn mvè me ke do bo. Ananga lige ejal Méhanéim, evôm anga so ye bôt bie.

Dévid atyin bisos bie na be kwége mon ngongol, nge b'ayui nye.

Ananga tèbe mbé nkagele ngeñ bisos bie be nga lôt ye ke alume. Wèna ngeñ benga lôlôt nye anga kobo ye bezôe bese ye zô bo na, Kwége emon wam Absalom ngongol, mine tage lète nye nzuk akal dam. Ane bisos benga ke benga lume afan iti. Ane Anyame anga bo bôt Dévid edan bôt Absalom, togo na benga yui bisos Absalom mewôm mintosiñ befam mibé. Ane Ab-

ESIL ABSALOM ENGA KO NYE METÈM ÉLI BURU VE KE VE LIGE AKÈL EYÔ.

salom anga to buru eyô, wèna ngeñ anga mate mbil anga lôt éli nèn esi énga to metem abi. Ane ésil Absalom énga ko nye metèm, buru ve tunege nye ve ke, nye ke ve lige akèl eyô.

Ane ésos mboti énga yèn nye ve so ebé Jôab ve zô nye na Me vage yèn Absalom akèl éli eyô. Ane Jôab anga zô ésos na, Ô vage nye vote yui ne zi ? ve me ve we bedole be miañe ye ôtume muè. Ane fam te inga zô na, Be ~~fañe~~ me ve ntosiñ bedole be miañe, me voge dia yui emon komanda, togo na komanda èmièn

JÔAB ANGA NOÑ MEKOÑ MELAL VE LUM ABSALOM MO NYÔL ANGA TA.

avage bie tyin na bi tage bo emon wie jamajam. Ane Jôab anga zô nye na, Me sidia ye ngeñ e tèbe va ekobo ye we. Ane Jôab anga noñ mekoñ melal ve ke evôm Absalom anga kèle éli si ve lum nye mo nyol ange ta. Ne so val wenya awôm benga yeyôñ ye Jôab benga so ve yile nye.

Ane Jôab anga loñ élane eyi na bôt be vage ke b'abéye Absalom be bule, togo na vane Absalom èmièn a wua, wèna be sidia fe y'aswé eyui bôt. Ane benga toge mbim Absalom ve wa wo ébé esi ve vis mekok abi eyô. Wèna befam besese benga to ye nye benga mate ye ke mimbil milam miôa.

Bôt bebé b'ake mbil ebôm Dévid fwé.

Alume enga manega fe, mon mboti ebé bon beprèt ato jui na Ahiméaz, anga so ebé Jôab ve zô nye na, Sisege me va na me keñe ejal ebôm komanda ane Anyame a mana lète besiñ bie nzuk. Nge Jôab anga zek nye ve lôm mô'mfe ato jui na Kusai ebôm komanda. Ane Ahiméaz anga zô na, Ngongol, sisege me ke me ke bé nye. Ane Jôab anga sil nye na, W'ayi ke ne zi ? Nge anga bète zô na, Sisege me ke. Ane Jôab anga zô nye na, Keñe. Ane Ahiméaz anga ke nzèn fe, ananga tate kui ajal ôsu Kusai.

Dévid anga to mbé nkagele jal anga yeyan mefwé me ke so alume. Val môt anga veveñele a bèteya nkagele eyô edege nge môt a ke so. Ananga yèn môt anzu mbil a soge asuk nzèn, nye ke ve bôm komanda. Ane komanda anga zô nye na, Nge an'étam wèna aso ye fwé ye so alume. Wèno ngeñ môt ete anga zile bé, emôt anga ve veñele anga bète yèn môt mfe anzu mbil. Ananga zô komanda môt mfe anzu ajal étam. Ane komanda anga zô na, Nye ke anzu ye fwé. Ane môt anga veveñele anga zô na me ta mbil emôt ôsua w'afône ne mbil Ahiméaz emon prèt. Ane komanda anga zô na, Ane môt mvè, wèna anzu bie ye fwé mvé.

Ane Ahiméaz anga so ebé komanda ve zô nye na, Mam mese me ne mvè. Ananga kutebe meboñ y'asu metek ebé komanda, ananga zô na, Abote ebé Anyame, avage bie ve ki edañ bôt be vage nzu lume ne komanda. Ane komanda anga sil nye na, Ye Absalom emon wam ane mvogo ? Ane Ahiméaz anga yèbe ye zô na, Ngen Jôab avage me lôm me vage wôg bôt b'abo ézege énèn nson ane jam ebo wi, nge m'ayèm dia jam ete. Ane komanda anga zô nye na, Tobege feñ.

Dévid ayi Absalom anèn.

Ane Husai môt mbok anga so ananga kobo ye komanda na, A komanda, me sôa ye fwé, togo na ému Anyame a mana lète bôt besese benga bo we abé nzuk. Ane komanda anga sil nye na, Ye Absalom ane mvogo? Ane Kusai anga yèbe ye zô na, Bôt besese b'ayèn we abé ye siñ we ye lète we nzuk be tobege ane Absalom ane. Wèna Dévid anga yèm na Absalom a wua. Ananga yèn ôlun ônèn, ananga bète ébôñ énga to mbé nkagelè eyô, ananga yi

JÔAB ALÔ KOMANDA DAVID NA A TAGE DA YI.

T

du. Anga ke ayi na, Emon wam Absalom ! emon wam Absalom ! ve Anyame anga lige na me me wak nge sa wèni, emom wam Absalom !

Ane benga bôm Jôab na komanda ayi Absalom. Ye bôt bo ke benga wôg do, ane benga mate enzu asu Dévid ngeñ anga dañ wôg ôlun emon wie benga yui. Ido be vage so jal ye nzèn mfe, eyi na abo ke bo yèn, nson ane bôt b'ayèn ôson ne so mbil ye so alume. Nge komanda anga bète yi mban. Anga vis asu die ye yi ye kiñ ndèn na, Emon wam Absalom !

Jôab alô komanda na a tage da yi.

Ane Jôab anga ya. Ananga so nda komanda ve zô na, Ejô y'ému ô bôa bisos ye bôt bie eyèn ôson. Bi mana lume akal die ye nyi énviñ zie y'énviñ bônega bie ye bon bie, nge w'anyege ebôt b'asiñ we ye dañ bie. Togo na me ta na nge bage na Absalom anga nyiñ, ke wie, bi bese bi vane wu alume, ve ônga nyege nal anèn. Nge vane tèbege, ô ke kobo ye minsaka mie nkobo mvè. Togo na m'abèle m'azu we na, ô kage bo ke kui ekobo ye bo, wèna besese be ke ke ve lige we étam, wèna môtamôt énlige dia ne wèni alu di. Wèna jam e ke tobo abé anèn ebé wèni ne dañ mam mesese ô yèna enyiñ zie ne so moñe ye ke kui ému. Ane komanda anga tèbe ananga kui ye ke tobo mbé jal. Wèna ngeñ bôt benga wôg nal benga so ebé nye val.

Dévid abule e Jerusalèm.

Ne so val bôt benga tobo Jerusalèm benga lôm kiñ ebé komanda ye zô na, Bulege ebé bie, wèni ye bôt bese benga ke ye we. Ane Dévid anga kui ejal Méhanéim ve bule e Jerusalèm.

Ane Siméai, môt anga yôge Dévid ye wa nye mekok ngeñ Dévid anga ke mbil ye mate Absalom, anga wôg ane Dévid anga dañ bôt benga lume ne nye, ye fe na Dévid anga bule e Jerusalèm. Anga mate jam anga tate bo komanda, ane vane anga kui ebôme ne komanda. Ngeñ anga yèn nye anga ku si asu di ye zô na, Ngongol, komanda atage me ne bizô nge simse jam abé menga bo nye, togo na m'ayèm na menga bo abé. Ane Abisai mon kal Dévid anga tate nye yi kik nlô, anga sil Dévid na, Be yuige Siméai, togo na a vage yogo komanda ? Nge Dévid anga zô na môtamôt asiñ nyé évoge dia wu jô te, togo na jô te be bètana nye bo

komanda ye nzôe afan Isréèl. Ane komanda anga zô Siméai, na W'énwu.

Ngeñ Dévid anga ke éfa Jerusalèm, Barziléai emôt anga seso nye ne mfèma ye fôn ye biji, nye ke anga so bôme ne nye. Ane Dévid anga simse mam mvè Barziléai anga be nye, ananga zô nye na, Nzak ye me e Jerusalèm, ô ke tobo nda zam, me ke we bagele. Nge Barziliai anga yèbe ye zô na ato nôm, a si fe melu abi, ye ke na nlèm wie w'éntobo dia mvogo nda komanda, fañe bo na biôm bimvè bi n'iti, eto ye wi éto ke mbeñ. A ke da nyege ebule ejal die, wèna a ke wu nda zie, wèna be ke nye jè vôm avoti y'ésa ne nya. Nge Barziléai anga zô na emon fam wie a keñe ye Dévid, a kage nyege ke ne nye. Ane Dévid anga zô na, A ke ke ne me, wèna me ke nye bo mvè. Ane komanda anga late menyu ba nye ye ve nye abote ; ananga bule ejal die. Wèna Dévid anga bule e Jerusalèm ye bète tobo komanda ananga tate tobo, ane bôt bese benga wôg nye.

Dévid alañ bôt, ane Anyame awôg do abé.

Mam mane menga lôtega fe, bon Isréèl benga bète bo abé ebé Anyame, ye Dévid nye ke anga bo abé. Togo na anga tyin Jôab na a lañe befam bese be ne ye ki eke alume. Bi abè yèm akal Anyame anga ya ye Dévid ye bo jam di. Nge bi akwan na togo na Dévid anga bo énguñ ye zô na ane bisos abi, abun bo ebagele nye mvogo, a lige bun Anyame. Ngeñ anga tyin Jôab elañ befam Isréèl, Jôab anga yèm na Anyame ényege dia, ido énga yi dia bo ; nge Dévid anga bète nye tyin. Ananga kui ve bo ane komanda avage nye tyin. Wèna inye ne bôt bembe ne nye benga nyoñ ngon ibul ye melu mewôm mebè elañ bôt besese. Ane benga bule e Jerusalèm ve bôm Dévid na étuñe Juda éne minkame mintosiñ mitan befam ayé, wèna bituñe bivok bi ne minkame mintosiñ ñwam befam be n'ayé.

Anyame alôm ôkon ônèn ebé bôt.

Nge benga manega fe nye bôm Dévid anga yèn na avage bo abé. Ananga zô Anyame na, Me vage bo abé anèn ejam me vage bo. Nge vane, ngongol, a Tate, jamege me abé me vage bo. Nge Anyame émèmege dia ejam nye. Anga yi lète Dévid ye bôt bie nzuk na be simsege na benga bian nye, wèna be kôa woñ

ebète bo nal nzeñ fe. Ido ngeñ Dévid anga vè ôyo kidiase, Anyame anga lôm ngengañ Gad ebé nye esil nye na, ne so minzuk milal mi, nzuk mbé a ke fé, nge mimbu zangwal nzé afan die, nge ngon ilal bôt b'asiñ nye be nzak lume ne nye ve dañ nye, nge na a lômege ôkon ônèn melu melal ebé bôt? Ngeñ ngengañ anga sil nye na a fége, Dévid anga zô na, M'ayèn nzuk nèn eyèm ane me ke zô. Nge ine ôngôngô na Anyame èmièn a lètege bie nzuk, sa na elôm bôt b'asiñ bie. Val Dévid anga tyimele na avage fé melu melal ôkon ônèn ebé bôt.

Ido Anyame anga lôm énjèl y'ôkon ônèn ebé bôt Isréèl melu melal, ane benga wu mewôm mintosiñ zangwal. Vane Jerusalèm enga to nlôñe e minkôl milal eyô. Nkôl mboti benga lé wo na Môraia. Nkôl wi ômbe ye vôm nson ane nseñ benga kôm ôlès

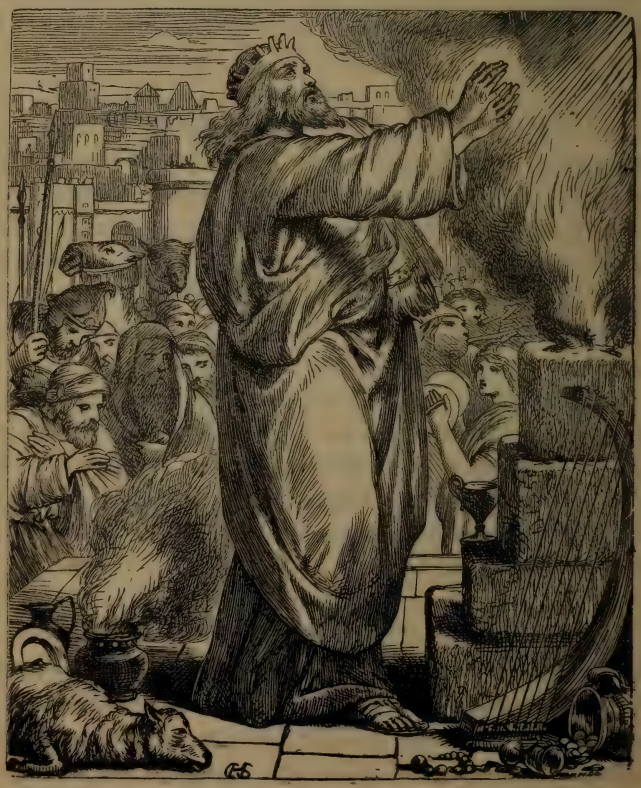

DÉVID AJIK ÉVEVE EBÉ AMYAME, AN'AVAS ÔKON.

iti, môt ambe ne wo ato jui na Arona. Ane énjèl Anyame anga lôm anga tèbe nseñ Aaona eyô, ane Dévid anga yèn nye val nzènzañ jô ye si ye nswé nkwate nyène ewo wie, ô to nsameya éfa Jerusalèm nson ayi ja bôt ajal bese. Wèna Dévid ye benya Isréèl benga to ye mimfine e nyôl, benga butebe mesu môa metek. Ane Dévid anga kobo y'Anyame na a lètege nye nzuk étam, nge sa bôt befe, a nyige bo. Ane ngengañ Gad anga so ebé Dévid ve zô nye na a keñe lôñ olter ebé Anyame nseñ Arona.

Dévid ajik éveve ebé Anyame, an'avas ôkon.

Ngeñ ete Arona anga to iti a kômege ôlès. Anga yènega fe komanda anzu anga kui ve butebe si ebé nye ve zô na, Nza zôm kômanda anzu bo ebé nsaka wie? Ane Dévid anga zô na, Me vage nzu sôm nseñ wi ebé we, wèna me ke lôñ olter iti ye jik betyit éveve ebé Anyame, wèna a ke vas ôkon ebé bôt. Ane Arona anga zô Dévid na, Nyoñ nseñ ke asôm, ô nyoñ ke benyat bam ye jik bo éveve ebé Anyame. Nge Dévid anga zô na, Koko, me ke sôm wo ebé we, me voge dia ve Anyame zôm m'asôm dia. Wèmièn tuge asôm.

Ane Dévid anga sôm nseñ ye minkame midole misam. Ananga lôñ olter iti ye be tyit olter eyô. Ananga kwé Anyame ngongol, ane Anyame anga wôg nkobo wie ve lôm ndôa ne so yô ye jik tyit ite. Ane Anyame anga tyin énjèl ezam, ke fe yui bôt. Ane Anyame anga vas ôkon ônèn ete ebé bon Isréèl.

NLAÑ AKUMA SOLOMON.

1 Kings 1–7; 1 Chron. 22–29; 2 Chron. 1–4.

Dévid akôm biôm be ke lôñ nda Ark ye bio.

NGEÑ nyi val Dévid a nto nôm, val ato bé wu. Ananga simse ejam Anyame anga zô nye, ejam nda Ark, na si nye a ke zo lôñ, nge emon wie a ke ligi éyizege zie a ke zo lôñ. Fañe bo nal Dévid anga kôa mekok ye mintyime ye miañe, ye lète evôm be ke lôñ nda. Ananga zô na be ke zo lôñ nkôl Môraia eyô evôm nseñ ôlès Arona ônga tate tobo.

Ane Dévid anga tyin bôt b'abo mekok ye bôt akeñ esal

mintyime, ye bôt b'abo mintyoñe na be sumege bisé biôa. Anga kôa fe sige évele ye mfum ye ngôs abi ekôm ye nda. Anga zô na togo na emo'wam Solomon a ngene moñe, a sidia ki ye nkel eyèm mam mesese ma, mèm m'anyege nda a ke lôñ na e tobege mvè ndèn, wèna meyoñ mese me ke zo sek.

Ane Dévid anga sule beprèt bese ye Belevait, Ananga kane bo minsame na, nsame nziñ be ke bo bisé nda Anyame, nguta nsame ye ngeñ zôa. Nal be ke bebo ngeñ Solomon a ke man lôñ nda.

Ane Dévid anga lé Solomon, ananga bôm nye na ngeñ kôa èmièn anga yi lôñ nda Anyame, nge Anyame anga lôm nye kiñ na ane môt abal, a tage zo lôñ. Anyame énga yi dia ve Dévid bizô togo na anga lulume, togo na Anyame èmièn iny'anga ve nye ki ye vol nye edañ meyoñ menga lulume ne bôt Isréèl. Nge Anyame anga fé na emôt ane évivié sa môt abal inye a ke lôñ nda zie.

Adonaija akôm etobo komanda; Dévid abo Solomon komanda.

Nge Dévid ambe ye mon fam mfe ato jui na Adonaija, anga yi tobo komanda. Ananga simse ésa ato nôm ye ntega, wèna iny'ayia ne tobo komanda. Ananga kôm établi énèn ve lé bemvi bie, ananga koñ bo eke ne nye ye bo nye komanda. Dévid anga wôga fe nal, ananga tyin minsaka mie enoñ buru wie ye tué Solomon eyô ve ke ne nye étam mejim b'alé na Gaihon béye ne Jerusalèm, val be sôge nye mbon nlô ye bo nye komanda. Wèna be loñe élane ye loñe mekoge na Anyame a nyige komanda Solomon ! Ne so val be nzaga ne nye nda Dévid ve tué nye kwa akuma ésa, wèna a ke tobo komanda ayoñ Isréèl. Ane Dévid anga zô na togo jam Adonaija avage bo èmièn a ke bo Solomon komanda aboñ èmièn ange ta.

DÉVID ABO SOLOMON KOMANDA.

Ane minsaka Dévid minga bo ananga tyin bo. Benga noñ Solomon ve bète nye buru eyô ye so nye e Gaihon, ve sô nye mbon val, ye loñ élane, ane bôt besese benga yèn mvè, ane benga loñ mekoge ye zô na, Anyame a vage komanda Soloman abôte ! Wèna Adonaija ye bôt benga to ye nye, benga wôg mekoge y'ézege, ane benga zô na, Nza nzôge zo jal nyi ? Ngeñ benga kobo môt anga nyi ve bôm nye na, Dévid a bôa Solomon komanda, ido bôt besese b'asôs ye yèn mvè. Wèna Adonaija anga yèn

DÉVID ALÔ SOLOMON MAM A BOÑE.

nzuk nlèm, togo na anga yèm na anga bo abé, ananga mate na Solomon a yage nye yui. Ane bôt benga bôm Solomon na Adonaija amate nye. Nge Solomon anga zô na, Nge a kage lète na ane môt mvè, nzuk w'énso dia ebé nye. Ananga tyin Adonaija na a keñe ye nda zi'èmièn.

Dévid alô Solomon mam a boñe.

Wèna Dévid ngeñ anga yèn na awu ento nye bé, anga lé bekuma ye benya bôt bese benga to afan die enzu e Jerusalèm. Ananga bôm bo na melu metôl Anyame anga fé Solomon eloñ nda Ark. Anyame anga zô ke na Solomon a kage wôge melôe mie ye bo mo, inye ne bon a ke bie be ke tobo bekomanda ayoñ Isréèl mbèmbè. Ane Dévid anga zô bekuma ye benya bot na, Mine ke boña nkel ebagele melôe Anyame, wèna mine ke tobo afan anga ve mine di mvogo, ye lige do ebé bon bene ngeñ mine ke wu. Ane Dévid anga kobo ye Solomon mesu môa besese ye zô na, Wèni, Solomon, emon wam, bége Anyame éso, boñe bisé bie ye nlèm wie ôse ; togo na Anyame a dege nlèm, ayèm ke mesimse mese. Ô kage bo bisé bie a ke tobo nyemvi, nge ô kage nye zam ye kôt ebé nye, wèna a ke we tô ye zam we mbèmbè.

Dévid ye bôt bese b'ave biôm elôñ nda Ark.

Ane Dévid anga ve Solomon nson ye fek nda Ark ye biôm bise bi ke ke iti ; togo na Anyame anga ve nye minson ye fek emam mane mese. Dévid anga ve ke Solomon sige évele jam biôm bi ke boñeba ye zo, ye sige mfum ejam biom bi ke boñeba ye zo. Ane Dévid anga zô Solomon na, Tobege ki, ô tage mate esum nda, togo na Anyame m'asèm a ke tobo ne wèni evol we ye ke kui ngeñ ô ke man nda.

Ane Dévid anga lé bot besese ve zô bo na togo na anyege evol lôñ nda Anyame, ido a mana kôa sige évele ye mfum ye ngôs ye biki ye mekok me ne mvè elôñ bio ye nda, ye biôm anga sesa ngeñ anga keke alume. Nge ke anga nyoñ ne so ebiôm bie èmièn, mintosiñ bedole sige mfum zangwal, ekôm nda iti ala. Ananga sil bôt na, Nza ne ebé mine a ke nyege ve ? Ane bo ke benga so ye sige évele ye mfum ye ngôs ye mekok me ne mvè ye ve bio ebé Anyame.

Dévid ye bôt bese b'abo Féte. Awu Dévid.

Ane Dévid anga ve Anyame abote mesu me bôt bese, togo na inye anga bo bo milèm mvè na be vage nye biôm éveve. Ananga zô na, Biôm bise be vage ve Anyame inye ane bio, togo na bi abule Anyame ebiôm anga tate bie ve. Ane Dévid anga kobo n'Anyame ejam bôt ye jam mon wie Solomon na Anyame a volege bo na be nyegege nye ye bo melôe mie. Ane Dévid anga zô bôt besese na, Vane vage Anyame éso wene abote. Ane besese benga butebe si ve sèmi. Kidie nga lèn benga yui ye jik betyit éveve ébe Anyame ntosiñ mintôme mboti. Ane benga bo biji abi, ye ji ye nya asu Anyame, benga sôs ye san ye mvè ndèn. Ane benga bète sô Solomon mbon ve bo nye komanda ye nzôe afan Isréèl nzañ fe. Ane Solomon anga tobo kwa akuma éyizege ésa Dévid. Ane bekuma ye benya bôt bese ye befam bembe ye ki ye bôt bese benga wôg nye.

SIGE ÉVELE YE MFUM BÔT MINTÔL.

Dévid anga tobo komanda mimbu mewôm mené, ananga wu val ato nôm. Bôt bese benga nyenyege nye. Ane benga jè nye e Jerusalèm.

Solomon afé nkel.

Ane Solomon anga mate Anyame, anga bo nkel ke bo mam me n'abé. Ane Anyame anga kobo ne nye e ndèm aluse ve zô nye na a fége ngute jam anyege. Anyame anga zô nye na, Tuge zôm me vage we. Solomon anga yèbe ye zô na Vage nsaka wie nkel, wèna me ke yèm zôe bôt bie bon Isréèl. Ane Anyame anga yèn mvè ye azô Solomon anga zô nye, ananga zô nye na, Togo na

w'azage dia me akuma nge ényiñ én'éyale, nge eve we ki edañ besiñ bie, ido me ke ve we nkel y'akuma nèn y'éwôge ne dañ bekomanda bese benga tobo e kôa nge ba be ke so mvus zie ; ô kage bè melôe mam wèna me ke we ve ényiñ én'éyale.

Solomon akik nsañ ye nkel.

Ane benga bebé benga so ebé Solomon ve tèbe asu die. Benga tobo nda foti. Wèna mboti anga kobo ye komanda zô na, A komanda, bie menega nyi bi atobo nda foti, me ne ye mon fam,

SOLOMON AKIK NSAÑ YE NKEL.

nye ke ane ye mon fam. Wèna menega nyi, emon wie avage wu aluse. Ane emenega nyi avage vé ngeñ me to ôyo ve nyoñ emon wam ve ke nye bi énoñ zie, nye ke ve so ye mbim emon wie ve bi wo énoñ zam. Wèna ngeñ me vage vé kidiase eve emon wam biji, abô mbim. Nge me vage fe tuga dege, edege na si emon wam ele.

Ngeñ emenega nyi anga manega fe kobo, emenega mbok anga sé ve zô na, Koko, emon an'ényiñ, iny'ane mon wam, emon abôm mbim, we ne nye. Ane komanda anga lé minsaka mie na, Nzaga me ye nkwate val ! ane benga so ye wo. Ane komanda anga zô bo na, Kiga emon an'ényiñ, mine vèl mônega mboti étun, nyi mbok ke étun. Ane mônega èmièn anga bie mon, togo na anga nyege emo'wie, émèmege dia na mon a wak. Anga zô na, A komanda, vage emenega mbok emon an'ényiñ, ke yui nye. Nge menega mbok anga veñ na iny'ane mon, anga yèbe na Eñ, be kiga mon nzañ. Ane komanda anga tyin na be vage mon ebé mônega ane ngongol, avage zô na be tage yui mon ; togo ne komanda anga yèm na inye ne mon te avôm avage kam ne nye. Komanda avage lé nkwate sidia na avage kôm yui mon, nge togo na avage yi yèm emôt anga bie mon.

Akuma Solomon.

Ane bôt bese benga wôg ejam komanda anga bo, ane benga vuñeba anèn, togo na benga yèn na Anyame anga ve nye nkel ekik misañ sôsôwe. Komanda Solomon énga zôzôe bôt Isréèl étam nge meyoñ mevok menga to be ye bo val benga wôwôg nye, benga seso ke ye biôm éveve ebé nye. Togo na e kôa ésa Solomon Dévid anga bèm bo meyoñ mete bemvi bie. Nge vane Anyame anga kam ye bo na be ke lète Solomon nzuk, na a tobege mvogo akuma Anyame anga ve nye. Ane Anyame anga ve Solomon nkel nèn ye biôm abi. Anga to ye bezôe abi ye minsaka abi, ye bekuma benèn beya meyoñ mevok abi benga seso nye yèn e nda zie. Melu mesese benga jiji établi zi'èmièn y'établi bôt bie mewôm menyat melal ye nkame mintôme mboti, ke lañ betyit bey'afan ye beku. Anga to ke ye minkalebéñ mewôm mintosiñ mené ewul ye mintyône mie, y'awôm mintosiñ ye mintosiñ mibé bisos binga wuwul ye minkalebéñ.

Hairam komanda Tair avol Solomon kôm biôm elôñ nda Ark.

Ane Solomon anga kôm vôm be ke lôñ nda Ark e nkôl Môraia evôm nseñ ôlès Arona ônga tate tobo. Ane Solomon anga zô Hairam komanda ya Tair, emôt anga to amvi ésa, na a lômege minsaka mie afan ekik bili bi ya nda ; togo na minsaka Hairam benga yèm ye dañ minsaka Solomon ekik bili ye bo mintyime.

BA KÔM BIÔM ELÔÑ NDA ARK.

Wènà Hairam anga lôm bôt afan iti nkôl Lèbanon, evôm bili bimvè binga to. Solomon nye ke anga lôm minsaka mie abi, ane minsaka Hairam ye minsaka Solomon benga yéñ sesan ekik bili. Ne so val benga so ye bio ôsui, benga lat bio ane b'alôñ étañ ye sikele bio ésui ye ke kui bé ye Jerusalèm.

Ane Hairam anga lôm ebé Solomon môt ambe y'akeñ anèn elui sige évele ye mfum ye ngôs ye biki ye kôm bitô, evol nye lôñ nda Ark. Ane Solomon anga lôm minsaka Hairam fôn ye mbon y'ivè. Wèna minsaka Hairam ye minsaka Solomon benga kôm bète mekok menèn ye mekôn.

Solomon alôñ nda Ark.

Ane Solomon anga sum lôñ nda nson ésa anga yegele nye. Éfa nseñ i ke tobo ye mbôga njui i ke tobo ôya eyô ye dañ nya nda. Nda i ke bo ye mimbé mitok iti. Nda i ke bo ye bendek belal, wèna mfin nseñ ô ke tobo ye bibôñ beprèt be ke tobo ngeñ be ke bo bisé Anyame iti.

Nd'ite i ke tobo nda mekok. Mekok mesese me to nkôga, be ke mo late ke domele. Wèna ngeñ esese be ke lôñ nda, éduñ ya be ke domele z'éwoge dia, togo na mekok mese me ne nkôga be ke mo lat lat.

Ngeñ mifin minga tèbe Solomon anga domele mintyime mi y'éli b'alé na sidar iti, ve ke akwèle mintyime mite ye meyoñ me sam, ve vis nkwèl ite ye sige évele. Wèna and'iti esi ye mbôga si anga vis ye sige évele. Anga kèle e nda étô kuna ye atui y'évele b'alé na Vél, ebo bibôñ bibé, an'inga to e Tabernakèl. Wèna éboñ suka zo Ark i ke tobo b'alé zo na evôm éki nèn. Wèna mifin miy'iti ala minga to mvisa ye mintyime mi to nkweleya ye beénjèl ye melèn sam iti. Solomon anga vis bio ye sige évele, anga vis ke ndek ye sige évele. Ananga kôm beénjèl benèn bebé. Anga tate bo kôm ye mintyime éli oliv, ve vis bo ye sige évele. Benga

NDA ARK BA 'LÉ NYE NA TEMPLE YE SOLOMON.

tèbe evôm ômbe éki énèn, ye mesu môa m'asum éfa mfin, mefap me ndam m'abo ne so mfin mboti ne ke kui mfin mbok.

Anga kôm mimbé mi nda y'éli b'alé na fer ye kwèl beénjèl ye melèn ye sam iti, ve sukele bio vis ye sige évele. Wèna mevôm mevok meya nda anga tué mekok me ne mvè ebo nda mbeñ. Ane Solomon anga bo mekôn me ngôs menèn ôya eyô nda ôsu, avoti éfa meyôm, edi avok éfa meyal. Anga bo olter ngôs ndèn ye dañ nyi Môses anga bo e Tabernakèl. Anga bo ke ntyeñe ngôs nèn

ônga bèt mvus benyat be ngôs awôm ye bebé ayô. Benga bo wo na beprèt be ke sesô mebo môa ye mo môa iti ngeñ be ke nyi nda Anyame, nge ejik betyit e olter ane Anyame anga lô bo. Anga bo alôm ngôs awôm e to mintyône ayô, be ne do dut vôm asese be ne nyege ; benga kôm do ebèle mejim be ke sô mo betyit.

Ane Solomon anga kôm atya ntañe awôm, ve tué do e nda ebo indendañ iti. Anga kôm ke établi mfèma ye sige évele, ye mintyeñe mitok ye menzom me sige évele, ye biyin bise ye sige évele. Ananga bo nseñ beprèt mbôma ye nda, olter benga jik betyit ô to iti, ye bète ntyeñe nèn ônga to mvus benyat be ngôs eyô, ye alôm awôm enga to nseñ iti. Nseñ mfe ônga to nseñ wi ayat ejam bot Isréèl. Solomon anga bo bisé bite ye dañ mimbu zangwal, ye ke kui ngeñ ése énga man.

---

1 Kings 8–12 ; 2 Chron. 5–10.

Bôt b'asule enyiñele Ark and'iti. Solomon akobo y'Anyame.

Ane Solomon anga lé bekuma ye benya bôt bese ayoñ Isréèl enzu e Jerusalèm na be yèn ane Ark i ke nyi nda Anyame. Ane bekuma ye benya bôt ye bôt bese benga late ye komanda ôsu Ark. Ane beprèt benga togo Ark ve ke ye do nda Anyame ve biye do evôm ômbe éki, mefap beénjèl esi Solomon anga kôm. Wèna mekok mebé menga to ye mezô awôm ntèna iti, menga to Ark iti. Ngeñ beprèt benga kui ne so evôm ômbe éki val be biya Ark wi, éba'jô énga zale nda Anyame iti. Nale inga bo beprèt ke fe ki enyi iti, togo na indendañ Anyame inga zale nda Anyame na lut.

Ane komanda anga tèbe mesu me bôt bese, ananga ve Anyame abote togo iny'anga vol nye lôñ nda. Ananga zô Anyame na a noñe nd'ite etobo nda zie. Ane komanda anga kutebe meboñ mesu me bôt ve sam mo mie eyô ebé Anyame ve kwé Anyame ngongol na a bège ye wôge nkobo ôse bôt Isréèl be ke kobo ebé nye nda ite. Nge bôt b'asiñ bo be kage lume ne bo ye dañ bo ejam ye mam abé môa ; nge Anyame a kage lète bo nzuk ône na mveñ ke so mebeñ môa, biji ke wum ; nge Anyame a kage lôm ôkon ônèn ebé bo ; ane Solomon anga zô na nzukanzuk ô ke so nge ôkon ôkon ô ke so, bôt be kage so e nd'ite ye sam mo ebé Anyame ekobo ye nye, Anyame a bège bo.

BÔT B'ASULE ENYIÑELE ARK AND'ITI. SOLOMON AKOBO Y'ANYAME.

B'abo Féte anèn.

Ngeñ Solomon anga man kobo, ndôa inga so eyô ve jik tyit éveve inga bô olter eyô. Wèna ngeñ bôt Isréèl benga yèn ndôa z'aso yô ye yèn indendañ Anyame and'iti benga butebe mesu môa metek ye sèm Anyame ye zô na, Togo na ane mvè, togo na ngongol zie in'ebé bie mbèmbè.

Ane komanda ye bôt bese benga yui betyit éveve ebé Anyame. Solomon anga ve Anyame mewôm mintosiñ benyat mebè ye mintosiñ ke mibé, ye nkame ye mewôm mintosiñ mintome mebè. Ene ne nal na komanda ye bôt bie bese benga ve nda ebé Anyame na e tobege nda zie, evôm be ke nye bagele Ark ye vôm be ke jijik betyit éveve ebé nye ngeñ esese. Ane komanda anga bo établi melu awôm ye mené ve lé bôt bese eji. Ne so val ane benga bule milam miôa bese ye milèm mi mvè, be keña b'ave Anyame abote ejam ye ngongol zie ebé komanda y'ebé ayoñ Isréèl.

Anyame abo mage ye Solomon.

Ane Anyame anga kobo ye Solomon aluse ve zô nye na a wôga nkobo wie, nd'ite a noña zo etobo nda zie. Ananga yage na,

ebôt Isréèl be kage bo abé a ke bo lète nzuk ejam mam abé môa ; nge be kage nye kwé ngongol ye nzu kobo ne nye nd'ite a ke bo jam ye vas nzuk ôte. Ananga bète yage, Solomon a kage nye wôg, a ke tobo komanda ényiñ zie èse, ye bon bie bo ke b'ake tobo bekomanda.

Nge Anyame anga zô na, Solomon ye bôt bie be kage nye zam ye sèm biyème, wèna a ke vas abote die ebé bo, wèna a ke bo vas afan vè anga ve bo ; ye nda mvè ite z'éntobo dia fe nda zie nge a ke zo tyam ye yui ntuk. Wèna bôt besese be ke lôt iti be ke yige ye zô na. Anyame anga bo mam mane afan di ye nda nyi ne zi ? Wèna be ke wôg na, Ebôt bane benga bian Anyame bésa bôa anga vas bo afan Ijipt, ane benga ke fé biyème ye sèm bo.

Solomon anga lôñ nda zie èmièn e Jerusalèm. Anga lôñ ke milam ené ebiôm bie ye ntam wie, ye milam mivok ené mintyône. Wèna anga bo beya afan ite minsaka mie. Nge befam Isréèl anga bo bo bisos ye bezôe.

Ane Solomon anga lôm e nda Anyame beprèt ye Belivait, nsame ngeñ wie, ane ésa anga lète. Ananga lôm bôt b'aveñele mimbé mi nkagele. Ananga tyin bo na be jigege betyit ebé Anyame kidiase ne ngôgase melu mese, ye melu me Sono ye melu me Féte ndèn melal Anyame anga zô bôt Isréèl na be bagelege mbu ôsese.

Komanda menega Siba anzu suè Solomon.

Ane komanda menega y'afan ôya b'alé na Siba anga wôg fué nkel Solomon y'angom ba Anyame. Ananga so nye yèn. Ananga so nsame bôt abi, ye bekamèl be to ye bibuma bi n'ényum mvè bi awum afan die, ye sige évele ye mfum. Anga lé milañ ye Solomon, anga sil nye minsil mi n'alèt ejam emam anga kôm yèm. Ane Solomon anga yèbe minsil mie mise ye kèle nye mam mese anga sil nye. Ngeñ anga yènega fe mba nda Solomon a tobe èmièn ye biji bi mvè bie ke asôm anèn, ye abm minsaka minga yéñ ne nye, nzèn mvè anga bo eke nda Anyame ; anga yège mam mese ma ye zô na, ngeñ anga wôg mezô ma afan die, ejam nkel y'akuma Solomon, énga yèbe mo ; anga sôe ; nge vane a yèna ne mis mie na b'énga tuga nye mo bôm, benga bôm nye mo étun. Ananga ve Solomon sige évele ye bibuma bi n'ényum mvè ye

mekok me mvè. Ane Solomon nye ke anga ve nye biôm bi mvè. Ananga yage ne nye, komanda menega te ve bule ye bôt bie afan die.

Solomon ambe nkel ye dañ bekomanda besese esi nyi, ane

KOMANDA MENEGA SIBA ANZU SUÈ SOLOMON.

bekomanda benga seso ebé nye eyège nkel. Anga bo kwa nèn ye mimbañ minzok ve yañ kwa te ye sige évele. Kwa enga to y'ékaze ye ke kui eyô y'ôyôm éto énga tèle mebo ebo sige évele. Ékaze énga to ye biyème bi laion awôm ye bibé, bisam éfa évoti ye bisam éfa évok. Mefan mevok mese m'énga to dia ayoñ kwa te. Memok mese ye bifel bise ye mintyeñe mise Solomon anga nyunyu ye ji ye mio mimbe sige évele. Togo na mal me Ntañe

mie menga ke ke afan ôŷa b'alé na Tarsis ; mimbu milal mise mal me Ntañe mete menga bule ye sige mfum y'évele ye mimbañ mi nzok ye bingôte y'anon mvè.

Beyal Solomon b'atyin nye esèm biyème.

Nge Solomon anga to ye benega abi. Anga luge benega meyoñ Anyame anga zô bôt Isréèl na be ke luk. Wèna ngeñ anga bo nôm ebenega bie benga tyin nye esèm biyème, nal anga zam Anyame, ke fe nye sèm ane ésa Dévid anga bo. Togo na Dévid ngeñ anga man bo abé anga yô ve kwé Anyame ngongol, ane Anyame anga jam nye ; ananga sèm ve Anyame étam. Nge Solomon ye beyal bie benga sèm biyème, anga lôñ ke menda b'asèm biyème. Ane Anyame anga ya ne nye ve zô na, togo na Solomon anga bo mam ma, emon wie éntobo dia komanda ngeñ a ke wu. Nge akal Dévid Anyame anga zô na énvas dia akuma ese ebé mon Solomon, nge a ke nye bo komanda ezôe bituñe bi Isréèl bibé. Ane Anyame anga lôm besiñ ebé Solomon elète nye nzuk akal jam abé anga bo.

Mon wénya mboti anga to Isréèl ambe jui na Jèrobôam. Jô avoti anga kôt ajal ye ke awul ntô. Ane ngengañ ônga bôme ne nye. Anga to ye mféfé ngo nyôl zie, be to afan iti bebé. Ane ngengañ anga nya mféfé ngo ômbe nye nyôl awôm bifus ye bifus bibé. Ananga zô Jèrobôam na, a noñe awôm bifus, togo na Anyame a ke nye bo komanda ezôe bituñe awôm ebé ayoñ Isréèl. Ngeñ Solomon anga wôg nal, anga ye yui Jèrobôam. Nge Jèrobôam anga mate ye ke afan Ijipt, ve tobo afan ite.

Awu Solomon. Bôt b'até ye Rihobôam.

Ane Solomon anga tobo komanda mimbu mewôm mené, ananga wu, ane benga jè nye e Jerusalèm. Ngeñ bôt benga yèn na a wua, ane benga lôm kiñ elé Jèrobôam afan Ijipt, wèna Jèrobôam anga bule afan Isréèl. Ane Jèrobôam ye bôt bese benga so ebé Rihobôam emon Solomon ebo nye komanda. Nge be vage tate kobo ne nye ezô nye na ésa ambe mam abé, anga lelète bo nget ; ane benga sil nye nge a ke bo tugabo mvè ye dañ ésa. Ane benga zô na a kage bo tuga bèle, wèna be ke yéñ ne nye mvè. Ane Rihobôam anga zô bo na be bulege, be nzak ne melu melal, wèna a ke bo zô nté a ke bo. Ane benga ke.

Benga keña fe Rihobôam anga sil fek ebé benya bôt bembe memvi ésa. Benga yegele nye na a kobege ye bôt nkobo mvè, a mèmege ke na a ke tobo ye bo mvè. Ane benga zô nye na, wèna bôt be ke nye fé etobo komanda wôa, wèna be ke yéñ ne nye mbèmbè. Nge Rihobôam énga nyege dia fek benya bôt benga yegele nye. Anga sil ke wényа benga wuwul ne nye fek zôa. Ane benga yegele nye na a kobege ye bôt nkob'abé ; a zôge bo na, nge ésa ambe mam abé ye nget inye ke dañ ; nge ésa anga lelète bo ayôm minzuk, inye ke bo lète minzuk minèn.

Bituñe awôm bi abo Jèrobôam komanda.

Melu menga lôtege fe melal ane bôt benga so ye Jèrobôam. Ane Rihobôam anga kobo ye bo nkob'abé nson ane wényа benga yegele nye. Anga zô bo na, Nge tate ambe nget ebé mine, me me ke dañ ; nge tate anga lète mine ôyôm nzuk, me me ke lète mine nzuk ônèn. Ane bôt benga tyam y'ayé anèn, benga zô na Rihobôam emon Solomon énzôe dia bo, nge Jèrobôam inye ke tobo komanda. Nge étuñe Juda y'étuñe Bènjamin, Rihobôam anga tobo komanda wôa. Nge bituñe bivok binga fé Jèrobôam. Nal Jèrobôam anga tobo komanda ezôe bituñe awôm nson ane ngengañ ônga zô nye.

Ngeñ Rihobôam anga yèn na bituñe awôm bi mana kôt ebé nye, anga lôm môt ebé bo ezô bo be bulege ebé nye etobo bôt bie. Nge benga wa môt te mekok ve yui nye. Ane Rihobôam anga vôl kôa befam bese étuñe Juda y'étuñe Bènjamin, nkame mintosiñ mboti ye mewôm mintosiñ ñwam, ve sula bo ye yi ke lume ne bituñe bivok awôm. Nge Anyame anga lôm ngañ ezô bo na be tage ke lume ne bon be nyañ ebôt Isréèl, be bulege mal môa.

Ngeñ nyi bekomanda bebé benga zôe afan Isréèl. Ngeñ ôsu komanda mboti anga zôzôe ye bo, ôsua Sol, wèna Dévid, esukele na Solomon. Nge ngeñ nyi emon Solomon anga zôe ye bituñe Juda ye Bènjamin, wèna Jèrobôam anga to komanda bituñe bivok awôm. Éfas Rihobôam benga lé zo na Ayoñ Juda, wèna éfas Jèrobôam énga to Ayoñ Isréèl.

NLAÑ AYOÑ ISRÉÈL.

1 KINGS 12–17.

Jèrobôam atèle biyème bi nyat.

NGEÑ bituñe awôm benga mana fé Jèrobôam etobo komanda, benga lige Rihobôam ve bule milam miôa. Wèna Jèrobôam anga zô nlèm wie na. Bôt beya bituñe awôm be kage ke e Jerusalèm eyui betyit ye sèm Anyame wi e nda Anyame Solomon anga lôñ , be yage me vas esé komanda ye nyoñ mô'mfe. Togo na e Jerusalèm be ke yèn Rihobôam emon Solomon, wèna be ke nye bo komanda ve yui me. Ido Jèrobôam anga bo benyat be sige évele ve tué bo éfa afan bituñe awôm benga tobo. Anga zô bôt na, Dule d'adañ ôya eke sèm e Jerusalèm. Degega biyème bi, bio bi ne Anyame wene, sèmega bio, togo na ebo benga so béso afan Ijipt.

Ananga lôñ biyème menda, foti e Bètèl, nyi fok e Dan, ane bôt benga ke ke wi esèm bio. Féte Anyame anga zô bo na be ke zo bagele e Jerusalèm, Jèrobôam anga zô bôt na be bagelege zo e Bètèl. Ananga fé befam be n'abé etobo beprèt biyème bie, etobo menda biyème bie ye jijik betyit. Nge énga yèbe dia prèt Anyame esèm Anyame nge yui betyit ebé nye. Ido beprèt Anyame ye Belivait benga tobo afan bituñe awôm benga tok afan ite ve nzu tobo e Jerusalèm. Ye bôt bevok abi benga mèm dia sèm biyème benyat, benga tok ba be bo ve fé Rihobôam etobo komanda wôa e Jerusalèm.

Nge Jèrobôam anga bo abé mèn ; togo na anga kam ye bôt bituñe awôm na be ke ke e Jerusalèm evôm Anyame anga yegele bo na be ke nye sesèm, nge anga yegele bo esèm biyème benyat bebè anga bo. Bôt bo ke benga bo abé ne nye, togo na benga wôg nye ye yèbe esèm biyème benga bo, ke fe ke e Jerusalèm esèm Anyame.

Ngengañ w'abôm Jèrobôam nzuk ô ke so ôsu.

Jô avoti Jèrobôam anga tèbe nda éyème zie éfa olter ényum mvè ejik biôm bi n'ényum mvè ebé nyat enga to Bètèl. Ane ngengañ ônga so ebé nye ye so afan Juda, anga zô na komanda a

ke biale e Juda, ejui die na Jôsaia, a ke so jik bives bi bôt e olter te ebite zô, z'émbo fe éki. Jam te d'émbe dia bé. Ane ngengañ anga zô na, eyi na Jèrobôam ayèm na jam di e ke fogo bo iti, ejô vogo te olter e ke bôle, yasu y'iti e ke ku si.

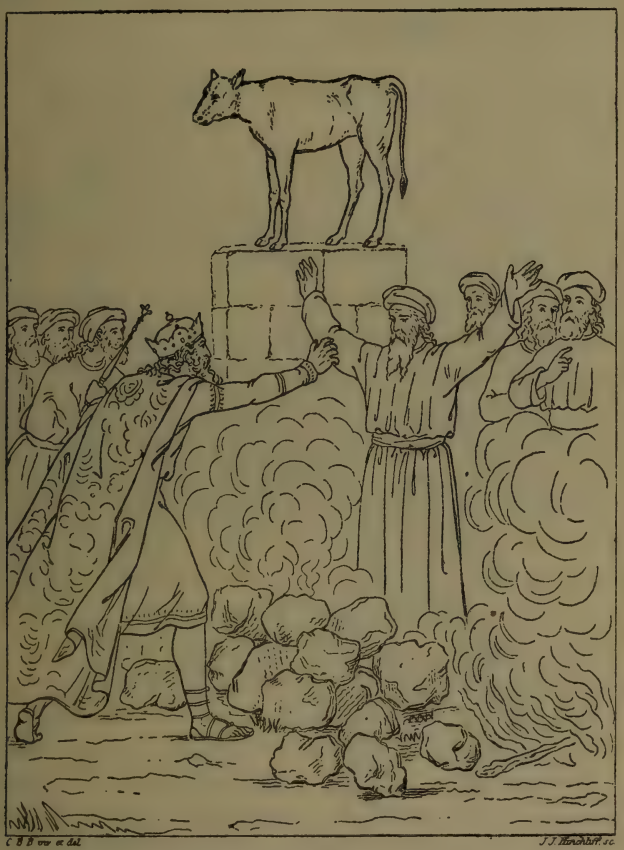

NGENGAÑ W'ABÔM JÈROBÔAM NZUK Ô KE SO ÔSU.

Ane Jèrobôam anga ya azô ngengañ ônga kobo, ananga sam ewo wie eyi nye bi. Nge ngeñ wo wie ônga to nsameya, Anyame anga bo wo nyèmela, anônga kôt avôl, ke fe ki enyik wo. Olter ke inga bôle ane ngengañ anga zô, y'asu y'iti enga tyam esi. Ngeñ Jerobôam anga yènega fe ejam Anyame anga bo nye, anga kwé ngengañ ngongol na a kobege n'Anyame ejam awo wie ebule wo mvogo. Ane ngengañ anga kobo ye kwé Anyame ngongol,

ane wo wie ônga bule mvogo. Ane Jèrobôam anga zô ngengañ na, Nkeñe ne me e jal dam, ewége nyôl zie. Nge ngengañ anga zô na, Ô fañe me ve ebiôm bi ne nda zie éfas, me sidia ke ne we. Me ke me voge dia ji mfèma nge nyu mejim evôm wi, togo na Anyame anga zô me na, Ô tage ji mfèma wi nge nyu mejim wi, ô tage ke bule ne nzèn ônga ke zo.

Ngan Bètèl atyin ngañ Juda enzu nda zie.

Ane ngengañ anga veneze ve bule ye nzèn mfe afan Juda. Ngeñ te nga to e Bètèl nôm fam nye ke ambe ngañ. Ane bon bie benga nzu nye bôm emam mesese ngengañ anga so Juda anga bo. Wèna nôm ngañ te e Bètèl anga sil ebon bie nzèn ngañ te inga ke. Ngeñ anga wôg anga zô bo na, Nzaga me ye buru. Ane benga so buru, nye ke ve bèt ye ke a béye ngengañ mbok.

Ananga kôa ne nye, anga kwé nye ato bète tyin éli esi. Ananga sil nye na, We ne ngengañ avage so Juda ? Ananga yèbe na, Me. Wèna nôm ngengañ avage nye zé na, Nke ji nda zam. Nge nge ngañ ônga so Juda anga zô na, Me sidia ke ne we, nge ji mfèma nge nyu mejim evôm wi ; togo na Anyame anga tyin na, Ô tage ji nge nyu mejim wi, nge bule nzèn ônga so. Ane nôm ngengañ anga zô na, Nge me ke me ne fogo ngañ ; énjèl ivage kobo ne mèni ye zô na, Keñe nye ke noñ, ô soli ne nye nda zie na a jak mfèma ne nyu mejim. Nge ngañ ambe nya môt anga duk nye togo na énjèl énga kobo dia ne mbene mam te.

Ngengañ anga so Juda énga yia dia ne bè mam nôm ngengañ anga zô nye, togo na Anyame èmièn anga yegele nye an'a ke bo, Nge fañe bo nal anga wôg mezô nôm ngengañ, ve bule ne nye ye ji mfèma ye nyu mejim nda zie. Ane Anyame anga ya togo na benga bian mezô mie. Wèna ngeñ benga to si biji établi, Anyame anga tyin nôm ngengañ ekobo ye ngañ anga so Juda ezô nye na, togo na anga bian azô Anyame, ve bule e Bètèl a jèl mfèma ne nyu mejim wi, a kage wu b'énjè dia evôm benga jè bésa.

Laion z'ayui ngañ Juda. Ngañ fok ajè nye.

Ananga to na ngeñ anga manega fe ji ye nyu anga tèbe ebule afan Juda. Nge ngeñ anga wule laion inga bôme ne nye, ane mbim wie ônga bô nzèn eyô, buru anga so nye a tèle nye ayô, laion zo ke atèle mbim ayô. Wèna bôt benga lôt éfa te benga

LAION Z'AYUI NGAÑ JUDA. NGAÑ FOK AJÈ NYE.

yèn mbim nzèn ayô ye laion itèle mbim feñ, ane benga nzu bôm fwé te e Bètèl evôm nôm ngengañ anga tobo. Anga wôga fé ananga zô na inye ne ngengañ anga so Juda. Anga bian azô Anyame, ido Anyame anga lôm laion eyui nye, wèna b'énjè dia nye vôm bésa benga jèba.

Ane nôm ngengañ anga zô bon befam bie na, Nzaga me ye buru. Ananga bèt e buru ye ke evôm ngengañ anga bôm mbim, ananga kwé mbim ô bô nzèn ayô, buru ye laion be tèle feñ. Ane nôm ngañ anga bôgede mbim ve bi wo buru eyô ve so wo e Bètèl, ananga jè wo e soñ zi'èmièn. Ananga zô ebon bie na, Ngeñ me ke wu mine jè me e soñ ngañ Juda, mine bi bives biam ne bie vôm avoti ; togo na mezô anga sok ejam olter Bètèl me ke fogo bo iti.

Ngal Jèrobôam ake sil ngañ ejam emon wie. Ngañ abôm nye nzuk ô ke so.

Ngeñ te emon fam komanda anga kon. Ananga zô ngal, Botege biôm bife bôt b'ayage we yèm, ô keñe e Sailô ebé ngañ anga zô me na me ke tobo komanda, ô kel nye éveve bikel bi mfèma awôm ye mvute yui, wèna a ke we bôm nge mon a ke nyiñ. Ane nga'Jèrôbôam anga bo ane nôm anga zô nye. Anga bot biôm bife ve ke e Sailô ve kwé nda ngañ. Ngeñ te ngañ anga to nôm, mis me to nye nkut. Nge Anyame anga bèm nye zô na nga'Jèrobôam anzu we sil jam emon wie.

Ido nga bo na, ngeñ anga wôg mebo mie m'anzu m'aduñ mbé, anga zô na, Nyige and'iti, nga'Jèrobôam. W'aveñ na ône menega mfe ye zi ? togo na me ke we zô mam ngongol. Keñe zô nyi nôm Jèrobôam na Anyame azô na, Menga bo we kuma ye komanda nèn ezôe bituñe awôm ebé mon Solomon, ane menga ve bio ebé we. Nge fañe bo nal w'awôg dia mezô mam, ô bôa abé togo na w'aveñeze na w'énge sèmege fe me, w'asèm banyame befe. Ido me ke lôm nzuk ebé we ye bôt bie besese, be ke man, ke buk mbène mboti. Be kage mane wu b'énjèba dia e mesoñ ane bô'bevok b'ajèba nge ane bekuma ye bekomanda bevok b'ajéba ; nge bôt be ke wu ajal bemvu be ke bo ji, ne bôt be ke wu afan iti anon eyô be ke bo ji. Togo na nal Anyame anga zô. Ido bulege nda zie, w'ake val ô ke kwé nye mon a yiya. Wèna bôt bese be ke nye yi ye jè. Togo na inye étam ebé bôt Jèrobôam a ke jèbe soñ.

Awu Jèrobôam. Nédab atobo komanda mimbu mibé.

Ane ngal Jèrobôam anga tèbe ye kôt nda ngengañ ve ke nda zi'èmièn. Ananga bo na ngeñ anga kuiga fe mbé, mon anga yie. Ane benga jè nye ane Isréèl bese benga yi nye nson ane ngañ anga kobo. Ane Jèrobôam anga tobo komanda mimbu mewôm mebé, ananga wu. Wèna Nédab emon anga tobo komanda éyizege zie.

NGAL JÈROBÔAM AKE SIL NGAÑ EJAM EMON WIE.

Nédab énga sèm dia Anyame, nge anga sèm biyème bi nyat ésa anga ligi. Anga ke ye bisos elume ne Befilistin, ananga dule jal dôa avoti. Bôt be kage dule jal, wèna b'abo bisos bisc b'abôme jal, ke mèm na môt a kui iti nge nyi iti, ekam na bôt be yage ve bôt a jal biji nge vol bo lume. Wèna b'alume ne bôt bete ye ke kui be ke noñ jal. Nal Nédab anga dule jal Befilistin avoti. Ngeñ anga to wi, val a tobeya komanda mimbu mibé, wèna môt mboti anga siñ nye, môt ato jui na Béasa, ananga yui Nédab. Ane bôt Isréèl benga tué Béasa komanda.

Béasa ye Ila, ye Zimrai b'atobo bekomanda.

Ane Béasa anga yui bôt nda Jèrobôam bese. Nal mezô ngengañ anga kobo menga bo sôsôwe, anga zô ngal Jèrobôam na Anyame a ke lète Jèrobôam ye bôt bie bese nzuk eja besese. Nge Béase énga yui bo evôm benga da bo mam abé, nge togo na ngañ Anyame anga kobo mezô mete. Anga yui bo togo na anga kôm tobo komanda étam ezôe bôt. Béasa anga to môt abé, nye ke anga sèm biyème bi nyat. Anga tobo komanda mimbu mewôm mebé ye mimbu miné, ananga wu. Ane mon wie Ila anga tobo komanda éyizege zie.

Ila anga tobo ejal Tirza, evôm ésa anga tetobo. Anga tobo komanda mimbu mibé. Wèna jô avoti ngeñ anga nyunyu ye sok meyok nda kuma zie foti, Zimrai, omôt ambe nzôe éfa'évoti bisos, anga nyi nda ve yui nye. Ane môt ete anga bo nyôl zie komanda. Ngeñ te befam Isréèl bembe lume ne Befilistin ; nge benga wôga fe jam Zimrai anga bo, ane benga zô na éntobo dia komanda ezôe bo. Ane benga fé Omrai nzôe wôa bèbièn etobo komanda. Ane Omrai ye befam Isréèl benga so e Tirza, evôm Zimrai anga tobo ve dule bo. Ngeñ Zimrai anga yèn na ebôt ayat be ke nye dañ ye dut bo jal, anga bèt nda komanda ve du nyôl zie and'iti ve jik nda ye nyôl zie ese. Zimrai anga tobo komanda melu zangwal suka.

Komanda Omrai alôñ jal Saméria.

Omrai ngeñ benga bo nye komanda anga sôm nkôl b'alé na nkôl Saméria ye betalent be sige mfum bebé. Ananga lôñ jal iti ayô anga yô na jal Saméria. Omrai anga tobo iti ye bekomanda bese benga zôzôe mvus zie ngeñ akuma dôa inga to, béye ne

minkame mimbu mibé. Nge Omrai nye ke anga bo abé, togo na anga sèm biyème bi nyat, nye ke anga tyin bô bie be sèmege bio. Anga tobo komanda mimbu awôm ye mibé, ananga wu ane benga jè nye e Saméria jal èmièn anga lôñ. Ane mon wie Éhab anga tobo komanda éyizege zie.

Éhab abo abé anèn, ido Anyame alôm nzé afan Isréèl.

Ye ke kui ngeñ nyi bekomanda besam benga zôzôe bituñe awôm Isréèl, bo besese benga bebo abé. Nge ntèn Anyame w'azô bie na Éhab emon Omrai anga to abé ne dañ bekomanda bese benga tate zôe mvus zie. Anga luk ngon komanda ayoñ afe, anga to jui na Jèzebèl, anga sèm éyème b'alé na Béal. Ane Éhab anga lôñ nda éyème e jal Saméria. Anga fé ke bôt be n'abé etobo iti ebagele ye jik éveve ebé éyème. Befam beto anga lé bo na beprèt nge bengañ Béal. Ane Éhab anga tèle éyème ye olter,

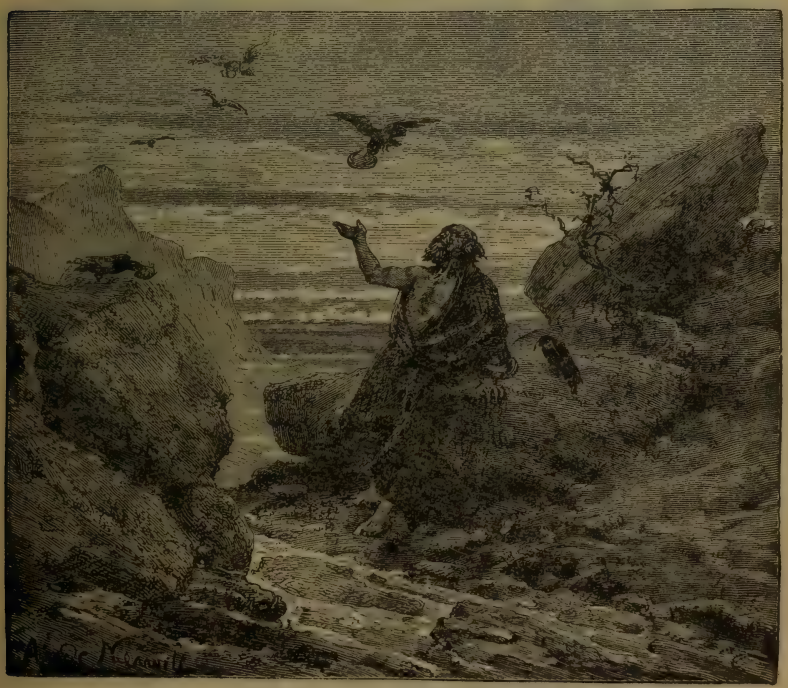

ANYAME ABAGELE ILAIJA. BENZUM BENGA NZU NZU NGE LÈTE MFEMA YE TYIT KIDIASE, YE NGÔGASE.

ananga tyin bôt Isréèl esèm Béal nson ane meyoñ me jibe m'abo.

Ane Anyame anga ya ye Éhab ve lôm ngengañ b'alé na Ilaija ezô nye na, mimbu abi mi ke lôt mveñ ke fe noñ afan Isréèl. Anyame anga zô na mveñ z'énoñ fe wi, fogo ve ngeñ Ilaija a ke sil Anyame mveñ. Azô te enga bo Éhab eya anèn yè Ilaija. Ane Anyame anga zô ngeñ a ke mana bôm Éhab azô te, a tyige ye ke vôm Éhab ane ke nye yèn. Anyame anga zô Ilaija na, Keñe sobo ôtôñ feñ afan iti, ô ke nyu nyu mejim meya ôtôñ te, me ke lôm benzum eve we biji val.

Anyame abagele Ilaija.

Ane Ilaija anga ke ve ke sobo ôtôn feñ, ananga nyu nyu mejim mey'iti ; wèna benzum benga nzu nzu nge lète mfèma ye tyit kidiase ye ngôgase. Nge aboñ enga lôtega fe, mveñ ke noñ, an'ôtôñ ônga vi ane nzé ndèn inga so afan. Ane Anyame anga zô nye na, Tèbege, keñe ejal b'alé na Zarefat, togo na menga tyin nkus wi ejè we biji. Ane Ilaija anga tèbe ve ke. Ngeñ anga kui mbè nkagele atan, mônega anga ke atoge nzage esi. Anga lé nye ve zô nye na, Ngongol, nzak me ayôm mejim amok, m'ayi nyu. Ngeñ menega anga yi ke, anga bète nye lé ezô nye na, Ngongol, ô nzak me ye mfèma ewo wie. Ananga zô nye na, M'abèle fogo, ane Tate Anyame wie ane'ényiñ, me sidia ne mfèma, nge fogo ve ôyôm abek mfèma a ntege iti y'ôyôm mbom mvute iti ; ido ôvage kwé m'ake m'atoge nzage nyi na me ke bum ôyôm mfèma te, bi emon wam bi ji wo ngeñ bi abè yie ye nzé.

Nge Ilaija anga zô nye na, Ô tage mate, keñe wo bum an'ôvage zô ; nge tatege bum ôyôm ékel ô nzèl me zo ene. Ô kage man ô bo ézie ne mon wie. Togo na Anyame azô na, fañe bo mfèma in'avétyañ, mbon wo ke nal, b'énman dia, bi ke fogo kui nzé ike man afan di. Ane nkus ônga ke bo ane Ilaija anga tyin nye. Ne so val menega ye mon wie ye Ilaija benga ji wo ngute mbu, Anyame anga bo mfèma ye mbon etobo nte te ôse, ke man.

Ilaija awôm mon nkus.

Ne so val nkus te emon wie anga kon anèn ve wu. Wèna ngeñ anga bôm do Ilaija, Ilaija anga zô nye na, Kege me mon ene. Ananga noñ mon emo nya ve ke ye nye ébôñ zie ayô, ve bi nye énoñ zie. Ane Ilaija anga yi ebé Anyame ve zô na, a Tate

ANYAME A LÔMEGE ILAIJA BE MONEGA NKUS A VAGA NYE BIJI.

Anyame, y'ô lôma nzuk nda menega m'atobo ye yui mon? M'akwé we ngongol, Anyame, mèmege nsisim mon ebete bule nyôl zie. Ane Anyame anga wôg nkobo Ilaija, ananga bète lôm nsisim mon nyôl zie, ane mon anga nyiñ. Ane Ilaija anga togo nye ye sikele nye ebé nya.

(1 KINGS 18, 19.)

Ôbadaia asole bengañ Anyame menda mekok.

Afan Isréèl inga to ye mingengañ mivok abi ye Ilaija, Anyame anga lôm elô bôt. Nge Jèzebèl ngal Éhab anga vine bo eyi bo yui. Ane Ôbadaia emôt ambe nlô nda Éhab, togo na ambe môt mvè, anga mate Anyame, anga noñ nkama bengañ Anyame

ILAIJA AWÔM MON NKUS.

mboti, ve sole bo e menda mekok, evôm Jèzebèl ane ke yèn bo. Ananga lelôm bo mfèma ye mejim.

Ilaija alète nyôl zie ebé Éhab.

Ngeñ nzé inga to mimbu milal y'ôb aboñ, Anyame anga kobo y'Ilaija na, Keñe lète nyôl zie, ebé komanda Ehab, wèna me ke lôm mveñ esi. Ane Ilaija anga ke. Nge Éhab énga yèm na Ilaija anzu, nge na Anyame a ke lôm mveñ. Ane Éhab anga lé Ôbadaia emôt anga to nlô nda zie ve zô nye na, Keñe w'azeñ, ekôge nziñ ône yèn ôtôñ nziñ ône na ye mejim, mvete bi ke yèn ôyôm ôbut, ô ke nyu minkalebéñ ye beburu, be yage yie bese ye nzé, bi lige momo. Ane Éhab y'Ôbadaia benga ke b'azeñ afan esese. Éhab anga ke azeñ éfa étam, Ôbadaia nye ke éfa étam.

Ngeñ Ôbadaia anga ke nzèn éfa zie, Ilaija anga bôme ne nye. Ane Ôbadaia anga yèm nye, ananga ku y'asu die e metek, ananga sil nye na, Ye we ne Tate wam Ilaija? Ane Ilaija anga yèbe na, Eñ, kene zô komanda na Ilaija ane va. Nge Ôbadaia anga zô nye na, Éhab anga lelôm bôt ezeñ we e meyoñ mesese, ke we yèn. Nge vane ngeñ me ke ke bôm Éhab na ône va, Anyame a ke

OBADAIA ASOLE BENGAÑ ANYAME MENDA MEKOK.

so we vas va ye ke we vôm me ne ke yèm esole we. Wèna Éhab a kage so va ke we kwé, a ke me yui. Nge Ilaija anga zô na, M'abèle fogo ane Anyame an'énviñ, me ke lète nyôl zam ebé Éhab ejô di. Ane Ôbadaia anga ke bôm Éhab, ananga so bôme ne Ilaija. Ngeñ anga yèn nye anga zô na, Ye we ne môt abo bôt Isréèl nzuk. Anga zô nal togo na anga ve Ilaija bizô jam ye nzé. Nge Ilaija anga zô nye na, Me sidia emôt abo Isréèl nzuk, nge wène ye bôt bie, togo na mine zameya Anyame esèm Béal.

Ilaija azô bôt na be fége emot be ke wôg, nge Anyame nge Béal.

Ane Ilaija anga zô Éhab na, a sulega bôt bese e nkôl Karmèl, a nzage ke ye beprèt nge bengañ Béal bese, minkama miné ye mewôm befam metan. Wèna Éhab anga lôm kiñ ebé bôt besese ve sule bo, ye beprèt Béal vôm avoti sesan e nkôl Karmèl. Ane Ilaija anga so val ananga kobo ye bôt na, Nté mbé mine ke fé emôt mine ke sèmi ? Nge Jehôva ane Anyame, wèna wôga nye.

ILAIJA AZÔ BÔT NA BE FÉGE EMOT BE KE WÔG, NGE ANYAME NGE BÉAL.

Nge Béal inye ne Anyame, wĕna wôga nye. Ane bôt benga wôg mezô Ilaija anga kobo, nge b'ébulege dia nye azô.

Ane Ilaija anga zô bo na inye ne suka ngañ Anyame étam avage lige afan ite, togo na mingengañ mivok mise benga yui bo, mivok minga ke mbil enyie ényiñ zôa. Nge bengañ Béal be ne minkama miné ye mewôm metan. Ane Ilaija anga zô na, Nzaga ye beyôm benyat bebé, wèna bengañ Béal be fége foti iti, be yuige zo ve bi zo olter Béal ayô, nge be tage som ndôa esi. Wèna me ke noñ nyat fok, me yui zo ye bi zo olter Anyame ayô, m'énve dia ndôa si. Wèna be ke kobo ye Béal elôm ndôa ne so yô, me ke me ke kobo y'Anyame. Wèna emôt a ke lôm ndôa ne so yô ejik tyit zie, inye ne Anyame fogo. Ane bôt bese benga yébe na, Eñ, e boñe fogo ane Ilaija avage zô.

Anyame alôm ndôa ejik éveve Ilaija.

Ane bengañ Béal benga fé nyat zôa ve yui zo, ane benga bi zo e lui inga to olter ayô, nge b'évage dia ndôa esi. Ane benga leloñ bibil ebé éyème zôa, sum kidiase ne ke kui ngôgase, na, A Béal bège bie ; benga ke b'ayôye e olter zôa. Nge ke kiñ eyèbe bo, ndôa zo ke z'ésoge dia eyô ejik tyit zôa. Ngeñ nzé môs inga bo Ilaija anga ya bo ye zô bo na. Bètega mekiñ mene eyô ebé anyame wene, mvete akobo ne môt, ke wôg, mvete a si nda zie, a ka we ékene, mvete a bô ôyo. Ane benga yi ebé Béal ne ke kui ngôgase, be ke b'abak menyôl môa mibak ye ke kui meki menga kui, nson ane meyoñ menga bebo, ebun na nal e ke bo biyème biôa ewôg bo. Nge b'éwôge dia kiñ.

Ane Ilaija anga lé bôt besese ezile bé ne nye, ane benga so. Ananga toge mekok awôm ne mebé ve lôñ olter Anyame inga to mbôleya, ve bo nkebege mbôma olter. Ananga bi lui olter eyô, ve kik nyat mefus mefus, ve bi mo a lui ayô. Ananga zô bôt, Zalega mintege mejim miné, mine sô mo a tyit ayô ye lui. Ngeñ benga man bo nal, anga zô bo na, Bètega bo nzeñ fok, ane benga bo nal nzeñ ibé. Ananga zô na, Boña nzeñ ilal. Ane mejim menga sô ne so tyit ayô ne lui ve zal nkebege.

Wèna ngeñ ngôgase, aboñ beprèt b'atobo nda Ark e Jerusalèm b'ajik mon ntôme melu mese ebé Anyame, inga to, Ilaija anga zile béye olter ve kobo ye Anyame ye zô na, Anyame, wôge me, eyi na bôt bane be yèm na ône fogo Anyame ényiñ, ye ke na

w'alé bo be sige sèm biyème, be bulege sème wèni. Ane ndôa Anyame inga so ejô ve siz e olter eyô ve jik tyit ye lui esese ye mekok benga bo olter, ve size mejim menga to nkebege ve nyé mesese. Wèna ngeñ bôt benga yèn jam ite, besese benga ku si ye mesu môa e metek, benga zô na, Jehôva ane Anyame étam! Jehôva ane Anyame étam! Wèna Ilaija anga zô bo na, Biga bengañ Béal bese, mboti ke buk. Ane bôt benga bi bo. Ane Ilaija anga sikele ye bo ôtôñ b'alé na Kaison, ananga yui besese val. Togo nale Anyame anga tyin na be boñe bôt besese be ke yegele bôt bevok na be sèmege biyème ye zam nye.

Ilaija akobo ne Anyame, ye mveñ z'anoñ.

Ane Ilaija anga zô komanda Éhab na, Vane keñe eji ye nyu, togo na mveñ z'anzu, nzé zo ke i via man. Wèna Éhab anga ke vôm ômbe ôjegejek e nkôl eji ye nyu val. Nge Ilaija anga bèt nkôl Karmèl eyô, ve kutebe meboñ y'asu die esi ve kwé Anyame ngongol na a lômege mveñ. Anga manega fe kobo, anga zô nsaka wie na, Bètege, ô dege éfa ôsui. Ane nsaka anga bèt ôyôm ôya ve dege, nge anga bule ve zô na, M'ayèn dia zôm. Ane Ilaija anga zô nye na, Bètege ke, nzeñ zangwal. Wèna nzeñ zangwal nsaka ônga so, ananga zô na, Me ta éba'jô z'abète ne so ôsui, abma wo môt.

Ane Ilaija anga yèm na Anyame a ke lôm mveñ. Ananga zô nsaka wie na, Keñe zô Éhab na, a tobege nkôga ye sikele ne so nkôl, ye mveñ i yage nye bate. Ngeñ nsaka wie ônga ke, ôyôm éba'jô inga bète ne so ôsui, inga ke z'avèm, jô enga vin n'asut ye bibas ye mfuñe, ane mveñ ndèn inga noñ. Ane Éhab anga wule ntyône wie ye ke ejal Jèzriel. Ane Anyame anga ve Ilaija ki ewul mbil ôsu ntyône ye ke kui ngeñ benga kuiga fe mbé nkagele.

Ilaija amate mbil, an'akom awu.

Ane Éhab anga bôm ngal Jèzebèl mam mesegese Ilaija anga bo, ye ayui anga yui bengañ Béal ye nkwate. Ane Jèzebèl anga ya anèn, ananga lôm kiñ ebé Ilaija na, Banyame be yuiga me nson ônga yui bengañ, me kage bo ke we yui kidie ngeñ nyi. (Anga kan soñ ye biyème anga sesèm.) Ngeñ Ilaija anga wôg mezô mete anga mate anèn, ananga bo avôl e tyi ve so ejal Birsiba afan Juda. Val anga lige nsaka wie e jal ite, nge èmièn anga ke ôsu esobo afan iti.

Ananga tobo si e tyin éli Juniper ve. sil awu die, ezô na, Ngeñ nyi nyoñ ényiñ zam, Anyame. Togo na anga vot ye tyi melu mesese emate bôt b'asiñ nye. Nge anga bo abé esil awu die. Anyame anga lôm benzum eve nye biji ngeñ nzé inga to ; anga nyie nye ne so emo Éhab ye bengañ Béal. Elaija anga yia ne simse emam mane, ke mateya. Anga yie ne yan ngeñ Anyame èmièn a ke nye nyoñ eyô. Bi ke sukele yèn ôsu mam mvè Ilaija anga yèn, émbe dia yèn ve bo na Anyame anga wôg kiñ zie ve yui nye étam afan iti.

Énjèl aso Ilaija biji.

Ananga yé ôyo. Ngeñ anga bô ôyo éli Juniper si, énjèl inga so ve nañebe nye ye zô na, Tobege, ô ji. Ane Ilaija anga dege ve yèn ékel mfèma ito mbuma e mekek me ndôa menga to nye feñ, ye mvute mejim etèle éfa nlô. Ananga ji ye nyu ve bom esi ve bète yé. Ane énjèl Anyame anga so ebé nye nzeñ ibé, ve nañebe nye ve zô nye na, Jak, ô bo ki, togo na ône ye dul ôsu. Ananga vé, ve ji ye nyu. Ane Anyame anga ve nye ki ne so biji bite ewul a nzèn melu mewôm mené, môs ke mewôm mené ye ke kui nkôl Hôrèb.

Anyame alôt nda akok feñ ôyôm kiñ iti.

Ananga ke nda akok e nkôl ve bôm esi ye yé wi. Ane Anyame anga sil nye na W'abo nza zôm va, Ilaija ? Ane Ilaija anga zô na, Bôt Isréèl be yuia meyage benga yage ne we, be mana bi olter bie, be yuia mingengañ mie ye nkwate ; m'étam menga lige, b'azeñ ke me eyui. Ane Anyame anga lôt nd'akok feñ evôm Ilaija anga to. Nge ôsua mfuñe ônèn ônga tate so asu die, ônga kwé metek nkôl ye bi mekok bifus ; nge Anyame énga to mfuñe iti. Ne so mfuñe ônga man, si inga fôge anèn ; nge Anyame énga to dia iti. Ne so val ndôa inga so, nge Anyame ônga to dia ndôa iti. Ne so ndôa, ôyôm kiñ ônga so avôtyañ. Wèna ngeñ Ilaija anga wôg zo, anga yèm na Anyame an'iti. Ananga vis asu die ne ngo zie, togo na anga mate eyèn Anyame. Ane Anyame anga lé nye na a nzage tèbeya atan. Ane Ilaija anga kui ve ke tèbe mbé nda akok. Ane Anyame anga bète nye sil ananga tate sil nye na, W'abo nza zôm va, Ilaija ? Ananga zô na, Bôt Isréèl be mana yui mage benga yage ne we, na be ke wôg melôa mie ; be

yuia beolter bie, be yuia ke mingengañ mie ye nkwate ; me me ligeya étam, b'azeñ ke me eyui me. Nge Anyame anga zô Ilaija

ANYAME ALÔT NDA AKOK FEÑ ÔYÔM KIÑ ITI.

na si ny'étam a ligeya eyéñ nye. Ane Anyame anga zô na, Me nge ne mintosiñ mi bot zangwal, be ne b'abè kutege meboñ esèm éyème Béal.

Ilaija ake awog Ilaisa mbon nlô.

Ane Anyame anga tyin Ilaija na a kuige nda akok, a bulege nzèn anga so éfa afan Damaskes, a kage ke a wogege Ilaisa mbon nlô ; togo na inye ke tobo ngañ éyizege zie. Togo na ngeñ inga to bé ngeñ Anyame a ke noñ Ilaija eyô.

Ane Ilaija anga bule ane Anyame anga tyin nye. E nzèn anga yèn Ilaisa ayéñ e mebeñ ye benyat bie. Ane Ilaija anga zile béye ne nye, wèna ngeñ anga lôt nye feñ, anga vas ngo zie ve wa zo Ilaisa nyôl. Ane Anyame anga bo Ilaisa eyèm na jam te d'atyimele na a ke lige nda zie ye bôt bie, a kel ye Ilaija. Ane Ilaisa anga zam benyat bie ve ke abéye Ilaija ve zô nye na, Ngongol, beñe me sis me ke yage ne tate ye nan, wèna me sôa we béye. Ane Ilaisa anga bule ejal die eyage ne ésa ne nya. Ne so val anga so ebé Ilaija ewul ne nye ne yéñ nye.

ILAIJA AVAS NGO ZIE VE WA ZO ILAISA NYÔL.

(1 KINGS 20-22 ; 2 KINGS 1.)

Éhab adañ Bènhédad komanda Sirian.

Ane Bènhédad komanda y'afan b'alé na Siria anga kôa bisos bie bise ve ke lume ne jal Saméria, evôm Éhab komanda Isréèl anga tobo. Anga lôm ebé Éhab ezô nye na, Sige zie mfum ye sige zie évele ye benega bie ye bon bie ye ntam wie, ne ke kui ebiôm bise w'ada nyege, ébiam. Ngeñ Éhab anga wôg mezô mete anga mate, ananga yèb na Bènhédad a noñe biôm bite bisese. Ane Bènhédad anga bète lôm mintôl ebé Éhab ezô nye na, Fañe bo na ô vaya me sige mfum zie ye sige évele zie ye

benega bie ye bon bie, bi abè kôk. Nge kidie me ke lôm minsaka miam, be ke zeñ nda zie, wèna ezômazôm be ke yèn wi in'asôm anèn, w'ada ke zo nyege, be ke so zo ebé me. Ane Éhab anga lé benya bôt besese ve bôm bo mezô Bènhédad anga kobo. Ane benya bôt benga zô na Éhab a tage yèbe na Bènhédad a boñe ejam avage zô.

Ngeñ Bènhédad anga wôg nal, anga lôm kiñ ebé Éhab na, ane bisos abi, a ke so noñ jal Saméria. Nge Éhab anga zô nye na, a tage bate ôsu ane be zôge na a tateya bo dañ. Ane Bènhédad anga ya anèn, ananga zô bisos bie na, Tobega nkôga eke abal. Ane benga kôk. Ane Anyame anga lôm ngengañ ebé Éhab ezô nye na a tage mate, nge a keñe lume ne Besirian ye mintosiñ bisos zangwal étam. Wèna Éhab anga ke aluma ane ngañ ivage zô. Ane benga kwé Bènhédad ye bezoe bie b'anyu ye sok meyôk e menda mekuk môa. Ane Éhab ye mintosiñ bisos bie zangwal benga lume ne bo, ane Besirian benga ke mimbil. Ngeñ Bènhédad anga yèn na bisos bie bi mateya, nye ke anga mate ve dañ nkalebéñ eyô ye bisos bivok.

Éhab abète dañ Bènhédad, ve zam nye ake.

Wèna ngengañ anga bète kobo ye Éhab nzeñ bé. Ananga zô nye na, Bènhédad a ke bète so mbu mbok elume ne we. Ane jam ngengañ anga zô inga bo fogo sôsôwe. Togo na bôt Bènhédad benga tyin nye ekôa bisos abi, ananga tate bo ôsu. Ananga so ye bo, ane bisos binga zé afan. Nge befam Isréèl ngeñ benga kui elume ne bo benga fône ne ayôm minjañ mintôme mibé, benga to ngele. Melu zangwal menga lôtega fe, ane aluma inga vèl. Ane Anyame anga bète bo bisos Isréèl edañ bo nzañ nyi fe. Togo na benga yui Besirian nkama ntosiñ befam. Bevok benga ke mbil e jal b'alé na Efèk wène bète nkagele mekok ônga ku bo ayô ve yui bo mewôm mintosiñ mebé ye mintosiñ zangwal. Nge Bènhédad anga mate ye ke jal ve sobe abôma.

Ane minsaka mie benga so ebé nye ve zô nye na, Bi ayèm na bekomanda Isréèl be ne ngongol, zamege bie bi botege mifina ebule nyôl mvus ye ke ebé komanda Isréèl esil nye na a tage we yui, ékôge nziñ a ke we nyie. Ane benga bote mifina ve so ebé Éhab ye zô na, Nsaka wie Bènhédad azô na ke yui me. Ane Éhab anga sil na, B'ayuige dia nye abal? Ngeñ anga wôg na a

nge to, ananga zô bo na be nzaga ne nye ebé nye. Ane Éhab anga toge nye ve tué nye ntyône. Ane Éhab anga zam Bènhédad ebule afan die, togo na anga kage nye na a ke nye ve milam. Nge Anyame anga ya ye Éhab jam ite, ngeñ benga lume Anyame anga ve Éhab ki edañ Bènhédad na Éhab a ke nye yui. Nge vane Anyame anga lôm ngañ ebé Ehab, anga kobo ne nye na, Togo na ôvage sis môt me vage zô na yuige, ido ényiñ zie ike bute ne ényiñ zie, ô ke wu mevena mie.

Nébot amèm dia sôm abeñ die ebé Éhab.

Môt mboti anga to jui na Nébot, anga to y'abeñ ivè e jal Jèzrièl. Val Éhab komanda anga to ye nda ejal ite, wèna abeñ ivè Nébot inga to bé ye nda zie. Ane Éhab anga kobo ne nye na Sômege abeñ ivè die ebé me, m'ayi bo abeñ ebé biôm iti ; me ke we ve abeñ mvè ye dañ dine, nge asôm edo ô ke yi, me ke we do ve. Nge Nébot énga yi dia sôm abeñ die. Ésa inye ambe do, anga waga fe, ananga lige ye do. Abeñ ivè inga to ngun zie. Wèna Nèbot éyèbege dia esôm do ebé Éhab, anga zô nye na, Anyame a kamege na me ne sôm ngum betate ebé we.

Ngeñ Éhab anga wôg nal anga buleye nda zie ye meyuie. Anga ke bôm énoñ zie ve veñeze asu die mvus, ke mèm eji. Wèna Jèzebèl ngal anga so ebé nye ve sil nye na, Zi w'atobo zo évô nal, ke ji. Ane Éhab anga zô na, Togo na me vage kobo ye Nébot na, m'ayi sôm abeñ ivè die ye bedole, nge sa nal, wèna me ke nye ve abeñ afe. Nge a vane me zô na, M'évoge dia we ve abeñ dam. Ane Jèzebèl anga zo nye na, Ye we to komanda Isréèl, ye w,amèm na be boñe we nal? Tèbege jak biji bie, ô san. Me ke we ve abeñ wè Nébot ya Jèzrièlait.

Jèzebèl ayi na Nébot awu.

Ananga tèn bizangô ve sis ejui Éhab iti ve lôm bio ebé benya bôt ejal Jèzrièl evôm Nébot anga tobo. Bizangô bite anga tyin benya bôt be n'abé eveñ Nébot minal, ezô na benga wôg nye akobo mezô mebi ejam Anyame ye jam komanda. Ane benya bôt benga bo ane Jèzebèl anga tyin bo. Togo na benga kwé bôt abé benga veñ minal ye zô na, Nébot anga kobo fogo mezô abé ye meta ejam Anyame ye komanda. Val ane binga tate lañ na Anyame anga tyin na, môtamôt a ke ta jui die be lumege nye

NÉBOT AMÈM DIA SÔM ABEÑ DIE EBÉ ÉHAB.

mekok eyui nye. Ido benga noñ Nébot ve kui ye nye a jal, ane benga lum nye mekok, ananga wu. Ane bemvu benga so ve nyé meki mie. Ane benga lôm kiñ ebé Jèzebèl na, Bi luma Nébot mekok, a wua.

Ilaija abôme ne Éhab, ve lô nye azô Anyame.

Ngeñ Jèzebèl anga wôg nal, anga zô Éhab na Tèbege, ô noñ abeñ Nébot édie, a si fe ényiñ, a wua. Ane Éhab anga tèbe ve ke abeñ ivè Nébot, ve noñ do édia. Ane Anyame anga tyin Ilaija a ke bôme ne nye val ye zô nye na, Ô yuia Nébot ve noñ abeñ ivè

die ? M'azô we na evôm bemvu be vage nyé meki Nébot, iti ke be ke nyé meki mie. Ane Ilaija anga ke bôme ne Éhab. Ngeñ Éhab anga yèn nye anga zô nye na, Y'ô yèna me, emôt asiñ me nyi ? Ane Jlaija anga zô na, Me me yèna we, togo na ô keya nyôl zie ebo abé ebé Anyame.

ILAIJA ABÔME NE ÉHAB, VE LÔ NYE AZÔ ANYAME.

Ane Ilaija anga zô nye na, Anyame a ke lôm nzuk ônèn ebé èmièn ye bôt bie, a ke bo ja besese nson ane anga ja Jèrobôam ye bôt bie, môt ke buk. Ejam ye Jèzebèl, Anyame anga zô na, Bemvu be ke ji mbim wie bé ye nkagele Jèzrièl. Togo na môt mfe a s'abé nson Éhab, anga ve nyôl zie ebo abé, ye ngal Jèzebèl anga tyin ye yegele nye ebo abé mban. Anga bo abé ke esèm biyème, nsona meyoñ me jibe Anyame anga tyite ne bo afan Kénan val bôt Isréèl b'abè so.

Jehosafat ye Éhab b'asil bengañ, ye be lumege ne Bènhédad.

Ane Jehosafat komanda Juda anga so meyeñ ebé Éhab e Saméria. Ane Éhab anga zô nye na, Bènhédad komanda Siria

ange bèle me jal dam avoti. Wèna Éhab anga sil Jehosafat na a keñe ne nye, be ke lume ne nye ye noñ jal ite. Jehosafat anga to môt mvè, anga mate Anyame. Wèna anga zô Éhab na a tatege sil Anyame nge be keñe.

Ane Éhab anga sula bengañ bie minkama befam miné ve sil bo na, Ye me keñe abal, nge me boñe ke ke? Ane benga zô na, Keñe, togo na Anyame a ke we ve ki edañ Besirian. Nge Jehosafat énga yèbe mingengañ mite, togo na bembe bengañ minal, benga kekobo emam benga yèm na komanda a ke nyege. Ane Jehosafat anga sil na, Ye ngengañ Anyame a sidia val fogo ve bôt w'asil ba? Ane Éhab anga zô na, Môt mboti a ngene, ato jui na Maikéaiya, nge m'avin nye, togo n'asok dia me mezô me mvè ve mezô me n'abé. Ane Jehosafat anga zô na, komanda a tage zô nal.

Maikéaiya azô na Éhab a ke wu alume.

Ane Éhab anga lé nzôe bisos mboti ve zô nye na, a vôlege nzu ye Maikéaiya. Wèna komanda Isréèl ye komanda Juda benga bot bibote bi ne mvè, ve ke tobo be kwa bekuma éfa mbé nkagele jal Saméria. Ane bengañ minal Éhab benga tobo mesu komanda ye zô bo na, Keña abal, mine mine ke dañ.

Ane môt benga lôm anga so ye Maikéaiya. Ane Éhab anga sil nye na, Ne bi keñe y'abal, nge bi tage ke? Maikéaiya ve tate yèbe na, Keña. Nge komanda anga yèm na énga kobo dia sôsôwe. Ane Éhab anga sil nye na, W'ayi na me sil we nzañ zañevé, ô bôm me sôsôwe? Ane Maikéaiya anga zô, Me yèna bon Isréèl bese be mana tyam minkôl, nson ane njañ mintôme ô jimeya ô to ke mbagele. Mezô mete menga tyimele na, Anyame anga lète Maikéaiya bisos Éhab, atyam be ke tyam ngeñ alume e ke man. Ngeñ be ke yui Éhab, wèna bisos bi to ke môt ezôe bo. Ane Éhab anga zô Jehosafat na, Ke m'azô we na a si sok dia azô mvè, fogo ve abé? Ane Éhab anga ya, ananga tyin minsaka mie na, Noñe Maikéaiya, keña ne nye ebé nzôe ye jal, mine zô nye na, komanda azô na, kege môt nyi nda mbôk, ô ke nye veve mfèma ye mejim étam, ô lètege ke nye nget ye ke kui ngeñ me ke bule mvogo ne so aluma. Ane Maikéaiya anga zô na, Ô kage bule mvogo, wèna Anyame azôge dia me azô me ke we zô.

B'ake b'alume ne Bènhédad. Awu Éhab.

Fañe bo nal komanda Isréèl ye komanda Juda benga ke lume ne jal te. Ane Éhab anga zô Jehosafat na, Me ke bot mengo mefe, eyi bôt b'ayèm me ; wèna me ke ke nzènzañ biso'elume. Nge wèni botege mengo me komanda mie, wèna be ke yèn na ône komanda. Ngeñ b'abè tate lume, Bènhédad komanda Siria anga tyin bezôe bisos bie na be vegege yui Éhab. Wèna ngeñ benga yè'Jehosafat ato ye mengo komanda e nyôl, benga zô na, Bi abèle ane fogo komanda Éhab, ane benga so elume ne nye.

AWU ÉHAB.

Ane Jehosafat anga lôñ ébil. Ngeñ benga yènega fe na sidia Éhab inye le, benga veñeze, ke fe nye béye, Anyame inye anga bo bo eveñeze, togo na Jehosafat anga to môt wie, anga bagele nye enyie nye ne so emo môa.

Nge môt mboti ye bisos Bènhédad anga wa ényige, ewa wa, ke wa zo ngute môt, nye ke ke yèm evôm ike lum. Ane Anyame anga bo zo elum Éhab, inga nyi nzènzañ mengo me miañe membe nye e tui. Ane Éhab anga zô môt anga wul minkalebéñ a ntyône na, Veñezege, ô bule ne me, togo na me lumeya. Abal inga lume jô te ese, benga bèle Éhab ntètèle e ntyône wie na ayèn abal ye zô bisos bie. Nge anga wu ngôgase. Wèna ngeñ nlô jô ônga ke

ku, kiñ inga lômba ebé bisos Isréèl bise na, Bôt besese be keña mimbil emal môa.

Ane befam Isréèl benga mate mimbil. Ane Éhab anga wu ane ngengañ ônga zô nye na a ke wu, ngeñ anga zam Bènhédad, ngeñ Anyame anga ve nye emo mie na a yuige nye. Ane benga ke ye mbim Ehab e Saméria ve jè nye wi. Wèna ngeñ môt mboti anga sô meki menga to ntyône, ôyôm ôtôñ bé ye jal, bemvu benga so ve nyé meki mie, ane Ilaija anga zô na be ke bo, ngeñ bemvu benga nyé meki Nébot e jal Jèzrièl.

Komanda Éhazaia alôm esil éyème. Azô Ilaija.

Ane Éhazaia anga tobo komanda éyizege ésa. Anga bo abé nson ésa anga bebo. Anga ku si ne so ébôñ inga to nda zie eyô ve zuk, ananga kon. Ananga lôm bôt ebé Béal-zibeb, éyème Befilistin, esil nye nge a ke lète ôkon wie. Ane énjèl Anyame anga zô Ilaija na, Tèbege, keñe bôme ne bôt Éhazaia avage bo lôm, zôge bo na, Ye togo na Anyame a sidia e Isréèl, ido mine ke do sil Béal-zibeb, éyème Befilistin? Ido vane Anyame azô na, Éhazaia éntèbe dia fe énoñ abô zile, nge a ke fogo wu.

Ane Ilaija anga bôme ne bôt bete ve bôm bo mezô Anyame anga tyin nye. Ane benga bète so ebé Éhazaia. Ananga sil bo na, Mine vage so avôl nal ne zi? Ane benga zô na, Môt anga nzu bôme ne bie, avage bie zô na, bulege ebé komanda Éhazaia, zôga nye na, etogo na avage lôm esil Béal-zibeb, éntèbe dia énoñ abô zile, nge a ke fogo wu. Ane komanda anga sil bo na, Môt avage bôme ne mine ye zô mine mezô mete, ane nza nson môt? Ane benga zô na, Ane nzèl enyôl abi, abot ôtuma ékô tyit. Ane Éhazaia anga yèm na, Ilaija inye le.

Ilaija alé ndôa eso eyô ye jik bisos.

Ane komanda anga wôg abé, ve lôm nzôe mboti ye bisos mewôm metan ebi Ilaija ne so nye ebé nye. Ane benga ke ne kwé nye ato si nkôl ntôk eyô. Ane nzôe anga lé nye ye zô na, Wèni ngengañ, komanda ayi na ô sikele ye ke wi. Ane Ilaija anga zô na, Nge me ne ngañ, ndôa e nzak eyô ye jik we ye mewôm bisos mie metan. Ane ndôa inga so eyô ve jik nye ye mewôm bisos mie metan.

Ane Éhazaia anga bète lôm nzôe mfe ye mewôm bisos metan.

Ananga so ebé Ilaija ve zô nye na, Wèni, ngengañ, komanda azô na, Vôlege sikele. Ane Ilaija anga zô na, Nge me ne ngañ, ndôa i nzak eyô ye jik we ye mewôm bisos mie metan. Ane ndôa inga bète so eyô ve jik nye ye mewôm bisos mie metan. Ane Éhazaia anga bète lôm nzôe lal ye mewôm bisos mefe metan. Nge ngeñ anga kui evôm Ilaija anga to, anga kutebe meboñ ve zô na, Ngengañ, ngongol, nyige me ye bisos bi, minsaka mie. Ngongol, ô tage yi na ndôa i so eyô ye jik bie, an'inga tate jik bezôe ôsua bebè ye bisos biôa.

Ilaija ake ebé komanda. Awu Éhazaia.

Ane énjèl anga zô Ilaija na, Keñe ne nye, ô tage mate. Ane Ilaija anga ke ebé komanda. Ane Ilaija anga zô nye na, Anyame azô na, Togo na ônga lôm bôt esil Béal-zibeb éyème Befilistin, ô lige lôm ebé me, Anyame Isréèl, ido w'éntèbe dia fe énoñ w'abô zile, nge ô ke fogo wu. Ane Éhazaia anga wu, ane Ilaija anga zô nye ; wèna Jehôram mon nyañ wie anga tobo komanda ye bituña awôm ya Isréèl.

(2 KINGS 2-4.)

Ilaisa ake ye Ilaija e Jordan kinig'ayat.

Ananga bo na, ngeñ Anyame anga to bé enoñ Ilaija eyô, Ilaija anga ke ye môt anga yéñ nye evôm b'alé na Gilgal. Ilaija anga yi tobo étam ngeñ Anyame a ke nye nyoñ eyô. Ido anga zô Ilaisa na, Tobege va, ngongol, e Gilgal, togo na Anyame avage me lôm e Bètèl. Nge Ilaisa anga zô na, M'abèle fogo, ane Anyame an' ényiñ ye ane we ke ôn'ényiñ, me voge dia we lige. Ane benga ke e Bètèl. Wèna bon be wénya benga keke menda bizangô minge-ngañ minga yeyegele bo e Bètèl, benga so ebé Ilaisa ve zô nye na,

ILAISA AKE YE ILAIJA E JORDAN KINIG'AYAT.

Ye w'ayèm na Anyame a ke noñ éso wie ebé we ému? Ananga yèbe ve zô na, Eñ, m'ayèm; tobega évôvô.

Ane Ilaija anga zo Ilaisa na, Tobege va e Bètèl, ngongol, togo na Anyame avage me lôm e Jèrikô. Nge Ilaisa anga zô nye na, M'abèle fogo ane Anyame an'énviñ ye ane we ke ôn'énviñ, me voge dia we lige. Ane benga ke e Jèrikô. Ane bon be wénya benga keke menda bizangô mingengañ minga yeyegele bo e Jèrikô, benga so ebé Ilaisa ve zô nye na, Ye w'ayèm na Anyame a ke noñ éso wie ebé we ému? Ananga yèbe ve zô na, Eñ, m'ayèm, tobega évôvô.

Ane Ilaija anga zô Ilaisa na, Tobege va, ngongol, e Jèrikô, togo na Anyame avage me lôm ôsui Jordan. Nge Ilaisa anga zô na, M'abèle fogo, ane Anyame an'énviñ ye ane we ke ôn'énviñ, me voge dia we lige. Ane benga ke bebé, Ye mewôm me wénya metan me ya bizangô mingengañ, benga ke b'abé bo mvus ôya. Ane Ilaija ye Ilaisa benga tèbe nsak ôsui. Wèna Ilaija anga toge ngo zie ve vigede zo ve bibe zo ôsui, ane mejim menga kane mesu môa, ane bo bebé benga dañ nkôt.

Anyame anyoñ Ilaija eyô.

Ngeñ benga dañ Ilaija anga zô Ilaisa na, Silege me ejam me ne we bo ngeñ m'abé noñeba ye so ebé we. Ane Ilaisa anga zô na, ayi tobo ye ki Nsisim Éki nzañ ibé ne dañ Ilaija e nlèm wie. Ane Ilaija anga zô na, Ô sileya jam alèt. Nge ô kage yèn ngeñ me ke noñeba ebé wèni, wèna ô ke noñ ejam ô vage zak; nge sa nal, wèna w'énvoñ.

Ananga to na ngeñ benga ke b'awul ye lé milañ, Eswé tèm ane ntyône ndôa ye minkalebéñ mi ndôa minga so ve toge Ilaija ye so ebé Ilaisa, ananga ke ntyône iti eyô ebé Anyame. Ilaisa anga yèn ve loñ ébil na, A tat wam, a tat wam, ntyône ya Isréèl ye bôt minkalebéñ be y'iti. Ne so val Ilaisa éyènege dia fe Ilaija. Ananga nyoñ mengo mie ve nya mo bifas bibé. Ane Ilaisa anga nyoñ ngo inga ku ne so nyôl Ilaija ve nyoñ zo ve bibe zo ôsui, ane mejim menga kane ebé nye nson ane menga kane ebé Ilaija. Ane Ilaisa anga dañ étam nkôt.

Ane mewôm me wénya metan meya bizangô mingengañ, benga ke b'abé bo ôya, benga nzu bôme ne nye ve kutebe si e metek ebé nye. Ane benga zô Ilaisa na, Ngongol, sizege bie bi ke zeñ

ANYAME ANYOÑ ILAIJA EYÔ.

éso, ékôge nziñ Anyame anoñ nye ve ke nye ke tué nkôl nziñ eyô, nge yankôl nziñ. Nge Ilaisa anga zô na, Mine ke dia. Ane benga kwé nye ngongol mban, ye ke kui ngeñ Ilaisa anga yèn ôson, ke fe ki ekam ye bo. Ananga zô bo na, Keña. Ane benga ke ve zeñ Ilaija melu melal, nge b'éyènege dia nyè. Wèna benga so e Jèrikô ve bôm Ilaisa, nye ke ve zô bo na, ke me zôa mine na mine tage ke ?

Ilaisa abo mejim me ya Jèrikô ngengañ.

Ane befam Jèrikô benga zô Ilaisa na, Ejal dah ine mvè emobe, ane ô ta ; fogo ve mejim me sidia mvè enyu, d'abo si alèt, zôm azôm ke fa va. Wèna Ilaisa anga zô bo na, Nzaga me ye ndek mféfé, mine vel wo nku iti. Ane benga so wo ebé nye, ananga ke ôtôñ mejim menga seso, ve wa nku iti ye zô na, Anyame azô na, Me bôa mejim ma ngengañ ; m'émbo fe bôt ekon, nge si ebo alèt. Nal mejim menga boñeba ngengeñ ne so jô te.

Boñe b'akwegele Ilaisa, ane betyit b'ayui bo.

Ane Ilaisa anga ke Bètèl ne so Jèrikô. Wèna ngeñ anga wule, boñe benga kui ne so jal benga ya ye kwegele nye ye loñ nye bibil na, Bètege, ô ta, ayan nlô, Betege, ayan nlô. Nal benga kwegele nye, togo na ambe y'ayan nlô, ye zô na a bètege eyô nson ane Ilaija anga bèt ngeñ Anyame anga noñ nye eyô. Ane Ilaisa anga veñeze, ngeñ anga sum bo mis anga sil Anyame na a lètege bo jam nzuk akal abé dôa. Ane bète betyit benèn bebé benga kui ne so afan iti ve yui boñe mewôm mené ye boñe bebé iti.

BOÑE B'AKWEGELE ILAISA.

Bekomanda beya Isréèl ye Juda b'ayèn nzuk abal.

Mam mal menga lôtega fe, Jehôram komanda Isréèl anga kôa bisos bie ye ke lume ne Bemôabait. Ananga lôm kiñ ebé Jehosafat komanda Juda na, Komanda Bemôabait a bôa me abé ; ô ne ke ne me elume ne nye ? Ane Jehosafat anga yèbe na Me ke ke. Ye komanda Idom nye ke anga ke ne bo. Ane bekomanda ba belal benga ke ne bisos biôa, ane benga wule melu zangwal, ke yèn mejim ebé bôt enyu, nge ebé betyit benga so ne bo eji nzèn. Ane komanda Isréèl anga mate, togo na bisos bie binga to ke mejim enyu. An'avage zô na, Ngogo mèni, Bemôabait be ke bie dañ.

Val Jehôram komanda Isréèl anga sesèm biyème bimbe ke nye vol, nge Jehosafat anga sesèm Anyame. Ananga sil na, Ndôgô ngañ i si va ine sil Anyame ejam dah na, bi boña na ? Nsaka komanda Isréèl mboti anga zô na, Ilaisa anga wuwul ye Ilaija ane va. Ane Jehosafat anga zô na, Ane fogo ngengañ Anyame, nkeña ebé nye. Ane Jehôram komanda Isréèl ye Jehosafat komanda Juda ye komanda Idom benga ke ebé Ilaisa. Wèna ngeñ Ilaisa

BETYIT B'AYUI BOÑE BENGA KWEGELE ILAISA.

anga yèn komanda Isréèl, anga sil nye na, Zi z'abo we enzu ebé me? Keñe ebé bengañ minal éso ye nyo Jèzebèl, be volege we. Ane komanda Isréèl anga zô na, avage so ebé nye togo na amate Bemôabait be yage nye dañ abal. Wèna Ilaisa anga zô nye na, M'abèle fogo ane Anyame an'énviñ nge bage na ke ejam ye na Jehosafat komanda Juda atèbe va ye wèni, ve me voge dia we dege mbène mis mam.

Anyame ayi na be yèn mejim, ye na be dañ Bemôabait.

Ane Anyame anga tyin Ilaisa ezô befam Isréèl na, be fagege yankôl, evôm mimba miôa minga to, na lut ye bibé; togo na Anyame avage zô na, fañe bo mfuñe w'énlôt dia nge mveñ énoñ,

nge bibé bi ke tobo ne lut ne mejim, ebé bèbièn ne betyit bôa enyu. Ane Ilaisa anga zô na, Anyame émbo dia mine jam di étam, nge ake yi na mine dañ Bemôabait abal. Mine ke ja milam miôa ne kik bili biôa ne yui bitam mejim ntuk ye bite si zôa. Ane mezô Ilaisa menga bo fogo iti. Togo na kidie fok Anyame anga bo mejim elôt e yankôl esi, ane bibé binga zé ne mejim.

Ngeñ Bemôabait benga wôg na, komanda Isréèl ye komanda Juda ye nyi Idom be sôa lume ne nye, ane bisos bise binga sule ve zile bé ne mimba Isréèl. Ane vié ônga fé e mejim menga to bibé iti, ebo mo évele. Wèna Bemôabait benga kwan na, bôt Isréèl be vage lume bèbièn ne bèbièn, wèna meki môa le. Ane benga zô na, Mbètega wi, bi ke noñ biôm be vage lige. Ane benga so bé ye mimba. Nge ngeñ benga yèn bisos, bi to wi, benga mate mimbil. Ane bisos Isréèl benga tèbe ve bé bo ne ke kui afan dôa bèbièn. Val benga kik bili biôa ne yui milam miôa ntuk, ye bite bitam biôa ; wèna vômavôm inga to si mvè benga zale mekok iti ebite wo, ane Ilaisa anga zô na be ke bo. Ne so val befam Isréèl benga bule afan dôa.

Ilaisa abo mbon evèm ebé menega nkus mboti.

Menega mboti anga to menega ya mon mingengañ mboti, anga yi du ebé Ilaisa ye zô na, Nôm wam a wua, w'ayèm ke na anga bebo bisé Anyame. Nge anga bèle môt asôm, asôm te éyène dia ki eman do. Nge vane môt nô'wam anga bèle asôm te a sôa noñ ebon befam bam bebé eveñeze bo minsaka mie. Ane Ilaisa anga zô nye na, Me boñe we na ? Zôge me nza zôm ône zo nda zie ? Ananga zô na, Me sidia zôm efe fogo ve mvi mbon. Ananga zô nye na, Keñe, kôle bilage ebé bemie jal, ô soli ye bio a nd'iti, ô du mbé, wèna mbon ône mvi iti ô sô wo e bilage ô vage kôle iti, bi bi ke zé ô bi bio feñ.

Ane menega anga ke akôl bilage bi mbe momo, ananga ke ne bio and'iti, ve du mbé. Ane bon bie benga so ebé nye ye bilage, ngeñ anga sô mbon ômbe mvi e bilage iti, mbon fogo ve asô ve asô ye ke kui ngeñ bilage binga zé. Nge ényèmege dia na bise bi zéa, ananga zô emon wie na, Nzak me élage éfe. Ananga zô na, Éfe é sidia. Wèna anga so ve bôm Ilaisa. Ananga zô na, Keñe sôm mbon, ô vage môt te asôm nyi nôm anga bèle nye ; wèna bedole be ke lige noñ bo, ô sôm biji ebé wèmièn ye bon bie.

Menega ya Sunèm alôñ Ilaisa abôme nda zie.

Mam mane menga manega fe, ngeñ Ilaisa anga ke awuwul afan ite, anga kui jal b'alé na Sunèm, evôm menega mboti anga to kuma ndèn, anga tobo. Ane menega te anga kwé nye ngongol na a tobege ye ji nda zie. Menega te anga lète nye mam mvè ; ido ngeñ isese a kage lôt éfa te anga tetobo ye ji nda zie. Ananga zô nô'wie na, Me ta na emôt avute lelôt va ane ngañ Anyame. Bi boñe nye ôyôm abôme nda zah, bi vage iti énoñ ye établi ye kwa ye éki ôtya ; wèna ngeñ esese a ke seso va a ke tobo iti. Ane benga bo ane menega te anga zô.

Ananga bo na, jô avoti Ilaisa ye nsaka wie ato jui na Gehézai benga so ve ke abôme iti ewéga. Ananga zô Gehézai na, Lége me menega te. Gehézai anga léga fe nye, ananga so ve tèbe asu die. Ane Ilaisa anga zô Gehézai na, a zôge nye na, Ô bôa bie anèn elète mvè, bi boñe we nza zôm ? Ye ône ye jamajam ône yi na me zage we zo ebé komanda nge ebé nzôe bisos ? Ananga zô na, Koko, ebiôm m'abèle bi kôga ne me. Ananga ke. Ane Ilaisa anga sil Gehézai, Nza zôm bi boñe nye ? Ane Gehézai anga zô na, A sidia ne mon. Wèna Ilaisa, lége nye. Gehézai anga lége fe nye, ananga bète so ve tèbe mbé. Ane Ilaisa anga zô nye na, Anyame a ke we ve mon fam. Mezô Ilaisa anga kobo menga tué, togo na mam mal menga lôtega fe, ane Anyame anga ve nye mon fam.

Mon awu ; nya ake ebé Ilaisa.

Ngeñ mon anga vèm, jô avoti anga ke ebé ésa e mebeñ, evôm benga kekik biji. Wèna ngeñ anga to wi anga kon. Anga yi du ebé ésa na, M'awôg nlô, m'awôg nlô. Ane ésa anga zô mon wénya mboti na, Babege nye, keñe nye ebé nya. Mon wénya anga keña fe ne nye, ane nya anga tué nye mebi ye ke kui ngôgase, ananga wu. Ane nya anga toge nye ve bète ne ébôñ Ilaisa, ve bi nye énoñ zie ve kui atan ve du mbé. Ananga lé nôm ve zô nye na, Ngongol, lômege me mon wénya mboti, ye m'ayi ke ebé ngengañ, me bule fe. Val nôm abè yèm na mon a wua. Ananga zô nye na, W'ayi ke ebé ngengañ ému ye zi ? Féte e sidia ému nge sono. Nge anga zô na, Ine mvè na me keñe. Ananga bète buru, ve zô nsaka ônga ke ne nye na, Vôlege, ke sim ve me zô we. Ananga so ebé Ilaisa e nkôl Karmèl.

Ngeñ Ilaisa anga yèn nye ôya, anga zô Gehézai na, Degege, menega ya Sunèm iny'anzu nyile. Keñe mbil ebôme ne nye, ô silege nye na, Ye ônemvogo? Nge nôm zogo ane mvogo? Mon nye ke ane mvogo? Ane Gehézai anga ke mbil ve sil nye. Ane yèbe na, Bi ne fogo mvogo. Ngeñ anga so ebé Ilaisa anga kutebe meboñ ve bi nye mebo. Ane Gehézai anga zile bé etyite ne nye. Nge Ilaisa anga zô nye na, Sige nye, togo na nsisim wie w'ayèn nzuk nyôl zie iti, Anyame nye ke abè me bôm nzuk wie. Ane mônega anga sil Ilaisa na, Ye menga yom Anyame mon? Wèna Ilaisa anga swé yèm na mon a wua nye.

MON SUNÈMITE ANGA KON EBÉ ÉSA.

Ilaisa awôm mon ite.

Ane zô Gehézai na, Boñe nkôga, noñ ntum wam e wo wie, ô kel ebé mon. Keñ'avôl, Ô kage bôme ne môtamôt, a kage kobo ne we ô tage bule nye azô. Ô biye ntum asu mon, Nge menega anga zô Ilaisa na, M'abèle fogo, ane Anyame an'ényiñ ye we ke ôn'ényiñ, Me voge dia ke fogo ve me ke ye we. Ananga tèbe ve ke ne nye. Val Gehézai aka bo ôsu ve kui nda mônega te, ananga bète ébôñ ngengañ ve bi ntum asu mon. Nge mon ke kobo nge wôg. Ido Gehézai anga bule e bôme ne Ilaisa. Ananga so ebé nye ve zô nye na, Mon abè vé.

Ngen Ilaisa anga nyi nda anga kwé mon abô mbim énoñ,

Ananga nyi ébôñ iti ve du mbé ye kobo n'Anyame. Ananga dañ énoñ eyô ve vis mon eyô, anyu die n'anyu mon, mis mie ne mis mon, emo mie ne mo mon, nlata. Anga sam nyôl zie emon eyô, ane nyôl mon inga sum bo ayôñ. Wèna Ilaisa anga kui ébôñ ve ke awul atan ôb'aboñ. Ananga bète nyi ve bète sam nyôl zie mon eyô. Ane mon anga sèmele nzeñ zangwal, ve kul mis, ananga wôm. Ane Ilaisa anga zô Gehézai na, Lége menega te. Ane Gehézai anga lé nye, ananga so ébôñ iti. Ane Ilaisa anga zô nye na, Toge emon wie. Ananga butebe si y'abote anèn ve noñ mon ve kui.

GEHÉZAI ABI NTUM ASU MON.

Meyage y'éloge iti.

Ane Ilaisa anga so e Gilgal. Ngeñ bo'befam mingengañ benga tobo wi, benga to si asu die, anga zô nsaka wie na, Tèlege mvi ndèn e ji, ô yam meyage bon mingengañ be ke ji. Ane môt mboti anga ke afan iti ezèm bizèmzème, ananga yèn njik bôt be ne ke ji, ananga zèm wo abi. Ngeñ anga so e nda, anga sie wo a mvi. Mvi enga manega fe bé, ane benga ji. Nge ngeñ benga

ILAISA AWÔM MON.

jiji benga kega fe njik ôte, ane benga zô na, A ngengañ, éloge in'iti z'ayui bôt. B'énga ji dia fe zo. Ilaisa anga zô bo na, Nzaga me ne mfèma, ane benge so wo. Ananga ve wo a mvi, wèna azô na, Jagane. Ane benga ji, nge z'éboñe dia bo jam.

Anyame abo mfèma ebo abi.

Ane môt mboti anga so Ilaisa y'évéve, mewôm bikel bi mfèma mebè ye fôn. Ane Ilaisa anga zô nsaka wie na, a vage bio ebé bon mingengañ, togo na benga yia ne bio, mfèma ômbe dia abi afan. Nge nsaka anga zô na, Abm biji bi ne ngele, ye bi ke kôk nkama befam eji bio ? Ane Ilaisa anga zô na, Vaga bo bio, togo na Anyame azô na, be ke zé, bivok bi lige. Wèna nsaka anga bo nal. Ngeñ bot benga kôa biji, Anyame anga bo mewôm bikèl bi mfèma mebè n'ayôm fôn te ebo abi, ekôk bôt besese. Benga manega fe ji, bivok binga lige.

NGON MBÔK AKOBO YE NGAL NÉAMAN EJAM NGENGAÑ ANYAME.

(2 KINGS 5-7.)

Néaman anzu na, be sege nye nzam.

Val Néaman nzôe ya bisos Sirian, anga to môt nèn ebé komanda Sirian, togo na anga ke lume ne besiñ komanda ve dañ bo. Néaman anga to ésos ki y'ayé ese, nge anga kon nzam. Ane Besirian benga so ne mbôk ne so afan Isréèl mon menega anga yéñ ne ngal Néaman. Ananga zô nya, jô avoti, na, Ngogo tate ve yèn ngengañ ône Saméria, togo na ane nye sé ôkon nzam te. Ane benga bôm do Bènhéad komanda Siria, ejam mon menega anga kobo. Ane komanda anga kobo ye Néaman ve zô nye na, Ô ke fogo ke Saméria, me ke ve we ntèn ebé komanda Isréèl atobo wi.

Ane Néaman anga kôm dule ve noñ awôm betalent be miañe ye mintosiñ bedole be n'évele misam, y'awôm bibote mengo. Anga noñ biôm bite eke ve môt a ke nye sé. Ananga kui jal

NÉAMAN ANZU NA, BE SEGE NYE NZAM.

KOMANDA ISRÉÈL ALAÑ NTEN KOMANDA SIRIA YE AMATE ANÈN.

Saméria ve ke ne ntèn ebé Jehôram komanda Isréèl. Ntèn Bènhédad onga zô na, Me vage lôm Néaman emôt ayéñ ne mèni ebé we na sége nye ôkon nzam ône nye nyôl. Komanda Isréèl anga lañega fe ntèn, anga yèn nzuk ve nya mengo mie ve zô minsaka mie na, Ye me ne ki Anyame na me ne sé efam nyi ôkon nzam? Degego, mine ta Bènhédad azeñ jam meveñ eyi na bi nye bi yuie.

Ngeñ Ilaisa anga wôg na komanda a mana nya mengo ye yèn nzuk, anga lôm kiñ ebé nye na, Ô vage nya mengo mie ne zi? Sige môt ite a nzak ebé me, wèna a ke yèm na ngañ ine fogo e Isréèl. Ane Néaman anga so ye minkalebéñ mie ye ntyône, ve tèbe mbé nda Ilaisa. Ane Ilaisa anga lôm môt ebé ezô nye na, Keñe wabe nzeñ zangwal nlo Jordan, wèna ô tuneya; d'atyimele na, wèna a lèta.

Néaman aké adu nyôl zie nlo Jordan, wèn'alèteya.

Nge ngeñ môt te anga so ebé Néaman ye bôm nye mezô mete, anga ya ve zô na, Me vage kwan na ngengañ èmièn a ke so ebé me ye kobo y'Anyame wie, ve nañebe me wo wie ebo me mvogo. Ye milo mise min'afan dam, mi adañ dia milo Isréèl ye mvè? Ananga bule, ake aya. Nge minsaka mie minga so bé ne nye ve zô na, A tat, nge bage na ngañ i zô we na, Boñe jam ne ayé, wèna ô tobeya mvogo, ve w'ébo dia do? Ngage na swége ke wabe mejim, wèna ô lèta.

NÉAMAN ANGA SIKELE VE DU NYÔL ZIE NLÔ JORDAN WEN'ALÈTEYA.

Ane Néaman anga sikele ve du nyôl zie nlo Jordan nzeñ zangwal, ane ékô nyôl zie énga veñeza n'afum ane ékô nkeñele mon, ananga lète ôkon. Ananga bule nda Ilaisa, inye ye bôt bie bese ve zô na, Vane m'ayèm na Anyame mfe a sidia esi nyi, fogo ve Anyame Isréèl. Ananga zô Ilaisa na, Ngongol, bamege noñ ôbe zôm ebé nsaka wie. Ane Ilaisa anga zô na, M'abèle fogo ane Anyame an'ényiñ, m'énoñ dia zôm ebé we. Ane Néaman anga bète nye kwé ngongol, nge émèmege dia noñ zôm.

Ane Néaman anga sil nye na, ayi noñ metek me y'afan Isréèl na ayi bo mo ye olter ngeñ a ke bule afan die. Anga zô na, M'émbète fe jik betyit ebé anyame mfe fogo ne ebé Jehôva Anyame èmièn. Val ésa Néaman, komanda Siria, anga sesèm biyème. Ane Néaman anza zô na, Ngeñ tate a kage ke ke nda biyème esèm, a ke yi na me ke me ke, togo na anga yi yegebe nye ewo wam. Ane Néaman anga sil Ilaisa na, Ye Anyame a ke me jam ngeñ me ke ke nda éyème ye tate, ye kutege meboñ ebé tate, me kage bo ke sèm éyème nlèm iti? Ane Ilaisa anga zô nye na, Keñe mvogo.

Gehézai anoñ biôm ebé Néaman éfa zie.

Ane Néaman anga kôte nda Ilaisa ve bule afan die èmièn. Nge ngeñ a ke ojegejek, Gehézai nsaka Ilaisa anga bu fek èmièn na, Tate éyèbe dia noñ zôm ebé Néaman; nge m'abèle fogo ane Anyame an'ényiñ, me ke ke m'abé nye mbil, me ke noñ zôm éfa zam. Ane Gehézai anga bé Néaman. Wèna ngeñ Néaman anga yèn nye anzu mbil ebé nye, anga sim ntyône ve sikele ebôme ne nye, ve zô na, Mam mese me ne mvogo? Ane Gehézai anga yèbe na, Eñ, me ne mvogo; nge tate wam avage me lôm ezô we

ILAISA AVE GEHÉZAI BIZÔ EJAM MINAL ANGA BO.

na, Ave w'alige nye, wénya bebé bon bengañ be sôa ebé nye. Ido avage me lôm ezô we na, Vage nye talent miañe foti ye bibote mengo bibé. Ane Néaman anga zô na, Ngongol, bamego noñ betalent bebé. Ane Néaman anga toge betalent be miañe bebé mvôgela bifuge bibé ye biboted mengo bibé, ve ve bio minsaka mie ebap, eke lète ne Gehézai, togo na binga to ajit. Ane benga ke ye bio ôsu wie. Wèna ngeñ benga kui nda Ilaisa, ane Gehézai anga noñ bio ve soli bio aswé. Ane minsaka minga bule ebé Néaman.

Ane Gehézai anga nyi ve tèbe asu ésa. Val Anyame a bèma bôm Ilaisa jam Gehézai avage bo. Ido ngeñ anga so ye tèbe asu ésa, Ilaisa anga sil nye na, W'aso vi, Gehézai? Ane Gehézai anga zô na, Nsaka wie abè so vôm. Ane Ilaisa anga zô na, Ye w'azô na m'ayèm dia do, ngeñ Néaman avage sikele ntyône ebôme ne we? ke m'ayèm do? Ye ngeñ nyi ine ngeñ bi noñ ntam ye mengo ye bedole? Ido evôm ô bôa nal, nzam z'ato Néaman nyôl i ke so ebé we y'ebé bon bie mbèmbè. Ngeñ Ilaisa anga kobo, edege na i to ke nye nyôl, ane Gehézai anga kui ne so asu Ilaisa nzam, ito nyôl esese n'afum nsona fem.

Ilaisa abo ôvôn eyeñebe ôsui ayô.

Ane bon mingengañ benga kobo ye Ilaisa na, Degege, nda bi atobo z'adañ ntok ebé bie. Zamege bie, ngongol, eke kik memvi e nlo Jordan, ye bili, wèna be ke lôñ nda i ke kôk bie etobo. Ane mboti anga zô Ilaisa na, Ngongol, keñe ye bie. Ane Ilaisa anga zô na, Me ke ke. Ananga ke ba be bo, benga kuiga Jordan ane benga kik bili val. Nge ngeñ môt mboti anga bage eli, ôvôn ônga kwé nkel ve ku ôsui. Ananga so ebé Ilaisa ve zô na, Ngogo me, me ke bo na, me vage wo yui môt. Ane Ilaisa anga sil na, Ô kua vé? ane mon wénya anga lète nye vôm ite. Ane Ilaisa anga kik aboñ éli ve wa do evôm ôvôn ônga ku. An'ôvôn ônga kui ve yeñebe ôsui ayô, ane Ilaisa anga zô mon wénya na, Togege. Ananga sam wo ve toge.

Benhédad alôm bisos ebi Ilaisa.

Mam mal menga lôtega fe, Benhédad komanda Siria anga bo alume ne bôt Isréèl. Ananga tyin bisos bie evôm be ke yèn Jeeoram komanda Isréèl ye bi nye mbôk. Nge ngeñ benga kui

ILAISA ABO ÔVÔN EYEÑEBE OSUI AYÔ.

vôm te benga kwé Jehôram a tyia, togo na Ilaisa anga bôm nye na Besirian b'anzu. Ananga te nal ngeñ esese, Besirian benga so nye dedege, ke yèn nye. Ane Bènhédad anga yèn nzuk nèn ye jam te, togo na énga yèm dia môt anga bôm komanda Isréèl. Anga ke kwan na, vete nsaka wie mboti. Ido Bènhédad anga lé minsaka mie ebé nye ve sil bo na, Zôge me emôt an'ebé mine, ane ngam komanda Isréèl? Ane mboti anga zô na, Môt a si ngam zie ebé bie va, a komanda. Ilaisa, emôt ane ngengañ, inye avôl nye bebôm, ngeñ w'alôm bie, abôm nye mezô w'akobo, mbène mezô w'akobo ébôñ zie iti.

Ane komanda Sirian anga zô na, Keñe, ô sil bôt evôm Ilaisa ane, wèna ane ke lôm bôt ebi ñye. Ngeñe benga silega fe, benga so ve bôm Bènhédad na, ane jal Dôtan. Ido Bènhédad anga lôm minkalebéñ ye mintyône ye bisos e Dôtan, ane benga kui wi aluse, ve tobo si mbôma ye jal. Kidiase ngeñ nsaka Ilaisa anga vé ye kui nda, anga yèn bo. Ananga so ebé Ilaisa ve zô na, Ngogo bie, a tat, bi ke bo na? Ane Ilaisa anga zô na, Ô tage mate, togo na bi ne bôt abi e ngam zah, ne dañ komanda Siria e ngam zie. Wèna Ilaisa anga kobo n'Anyame na a vage nsaka wie ki eyèn bôt be ne val ebagele nye. Ane Anyame anga bo nsaka eyèn, eke dege na nkôl jal inga to ô to na lut ye minkalebéñ ye mintyône mi ndôa Anyame anga lôm ebagele Ilaisa.

Anyame abo bisos bi anzu bi Ilaisa njim.

Ngeñ bisos Bènhédad benga so jal ebi nye, Ilaisa anga kobo n'Anyame na, a boñe bo njim emis môa. Ane Anyame anga bo ane Ilaisa anga sil nye; anga bo bo minjinjim, ke fe yèm nzèn, ba ke b'abo ezeñ môt elète ne bo. Ane Ilaisa anga ke ebé bo ve zô bo na, Bége me, wèna me kuleya mine ebé môt mine zeñ. Ananga lète ne bo ejal Saméria, evôm komanda Isréèl anga tobo. Benga kuiga fe wi, ane Ilaisa anga kobo y'Anyame na, Kulege bo mis. Ane benga yèn evôm Ilaisa anga kul bo.

Ane Jehôram komanda Isréèl anga sil Ilaisa na, Ye me yuige bo? Ane Ilaisa anga zô na, Koko, w'ényui dia bo, nge ô ke bo ve mfèma ye mejim ye biji, wèna be ke ji ye nyu ye bule afan dôa. Ane Jehôram anga bo ane Ilaisa anga zô nye. Anga kôm bo biji wèna ngeñ benga manega fe ji ye nyu, benga bule ebé ésa wôa Bènhédad komanda Siria.

Bènhédad adule jal Saméria, ane nzé z'abo anèn.

Ne so val, melu m'énga lôt dia abi, Bènhédad anga kôa bisos bie bise, ve bète ke elume ne jal Saméria. Bisos bie binga bôme jal, ebôt Saméria ke fe ki ekui esôm biji. Ane nzé ndèn inga kui jal ite. Wèna ngeñ komanda Isréèl anga ke awul nkagele ayô ebé bisos bie, menega anga so ebé nye ve zô nye na, Volege me, a komanda! Ananga zô na, Azô ine na ye we? Ane menega anga zô na, Menega bia nye bi ne va, Anga zô me ejô avok na, Njak emon wie ému, wèna kidie bi ke ji mon wam. Ane binga

yui emon wam, ane bi nye binga ji nye. Wèna ejô avok menga zô nye na, Kege emon, bi ji nye, éyèbege dia, nge anga ke nye soli.

Ilaisa azô na, Kidie nzé i ke man.

Ngeñ komanda Jehôram anga wôg mezô menega te, anga nya mengo mie, togo na enga bo nye nlèm abé eyèm na, ndôgô nzé ine ndèn ejal di ye simse na ayoñ jam di bôt be ne do bo. Nge Jehôram anga to môt abé, ane ésa Éhab ambe. Anyame anga lôm bo minzuk mite akal mam abé mie ye mam abé bôt Isréèl. Jehôram anga yia ne veñeze nlèm wie ve sil Anyame na a vazege minzuk mite ne so ebé nye. Ke bo nal, avane ve Ilaisa bizô, ve zô na be yuige Ilaisa ejô te. Nge Ilaisa anga yèm na komanda a ke lôm môt eyui nye. Ngeñ môt ite anga so nda Ilaisa, anga tyin bôt bembe val edu mbé, wèna môt te ényi dia.

Ane komanda èmièn anga so nda Ilaisa, anzu ayegebe nzôe wie mboti. Ane Ilaisa anga zô bo na, Anyame azô na, nzé i ke man ; kidie biji bi ke bo abi ejal. Nge nzôe komanda anga yegebe, éyèbege dia. Ane Ilaisa anga zô nye na, Togo na avage bo ke yèm mezô Anyame, a ke fogo yèn mezô mete me ke bo iti, nge énkek dia biji Anyame a ke lôm.

Minyenzam miné mi akwé Besirian be ka.

Ane befam bené ebé bôt Isréèl benga kon nzam, benga to mbé nkagele jal. Ane benga kobo bèbièn na, Nza zôm bi atobo zo val, eyie ye nzé ? Bi kage ke ajal, nzé ine wi, wèna bi wua wi. Bi kage tobo va ke zôm eji, wèna bi wua ke va. Ido vana, nkeña ebé bisos Sirian. Be kage bo ke bie yui, wèna bi ke nyiñ ; nge be kage bie yui, wèna bi ke wu. Ane benga tèbe ngôgase, ve ke mimba Besirian. Nge ngeñ benga kui wi, môtamôt émbe dia wi. Togo na Anyame anga bo Besirian ekwan na be vage wôg nzôge mintyône ye minkalebéñ ye bisos abi bi anzu lume. Ido benga kôt ngeñ jibe inga vin, ve lige menda mekuk môa ye minkalebéñ ye biôm bise binga to bo e mimba iti, ve ke mbil.

Ngeñ minzenzam minga kui mimba ke yèn môt, benga nyi nd'akuk foti, benga ji ye nyu ebiôm benga kwé wi. Ane benga noñ siga mfum y'évele ye bitô benga kwé iti ve ke sol bio. Ane benga so ve nyi nd'akuk mfe, ane benga bète noñ siga évele ye

mfum, ve sole ke zo. Ane benga kobo bèbièn bèbièn na, Bi abo dia mvè, togo na bi ne fwé mvè ebé bôt, nge bi abè bo zo bôm. Bi kage tobo va ye ke kui kidiase, nzuk nèn ô ke so ebé bie. Ido vane, nkeña bi ke bôm komanda Isréèl.

MINGENZAM MINÉ MI AKWÉ BESIRIAN BE KA.

Ane benga so e jal, ve zô bôt b'aveñele mbé nkagele na, Bi vage so mimba Besirian, ke yèn môt wi. Nge bi vage yèn minkalebéñ ye beburu ye menda mekuk, nson ane be vage bio lige. Ane bôt b'aveñele mimbé benga ke bôm komanda. Ane komanda anga tèbe aluse, ve zô minsaka mie na, Me ke mine bôm ejam Besirian be vage bo. Benga yèm na bi ne nzé. Ido be mana kôt mimba, ye ke sobo ôjegejek ; wèna ngeñ be ke yèn biakui ajal ye ke zeñ biji, wèna be bia bie ve ke ye bie mimbôk.

Bôt b'atoge biji Besirian bevage lige, ane nal nzé z'aman.

Ane nsaka komanda mboti anga zô na, Mèmege bie enoñ minkalebeñ minga lige énviñ, bi keñe yèn. Ido benga noñ minkalebeñ mibé ; ane komanda anga lôm bôt ba be bo eke zeñ Besirian. Ane benga ke ye ke kui nlô Jordan, ke bo yèn. Nge nzèn ese inga to ne lut ye mengo ye bitô ye bilage ye biôm bivok abi, Besirian benga wa fé ngeñ benga ke mimbil. Ane befam bete benga bule e Saméria ve bôm do komanda.

Ngeñ bôt benga wôg nal benga ke e mimba Besirian, ve noñ mfèma ye fôn ye biji bisese Besirian benga lige. Nal nzé inga man, biji ne bo abi a jal. Ane komanda anga lôm nzôe bisos yeyegebe, anga bo ke mèm mezô Ilaisa anga kobo, etèbe mbé

nkagele ebagele bôt. Ane minsame mi bôt minga boña fe abi, minga nzu nguñebe nye ; ido anga ku do si, ane benga tyibe nye,

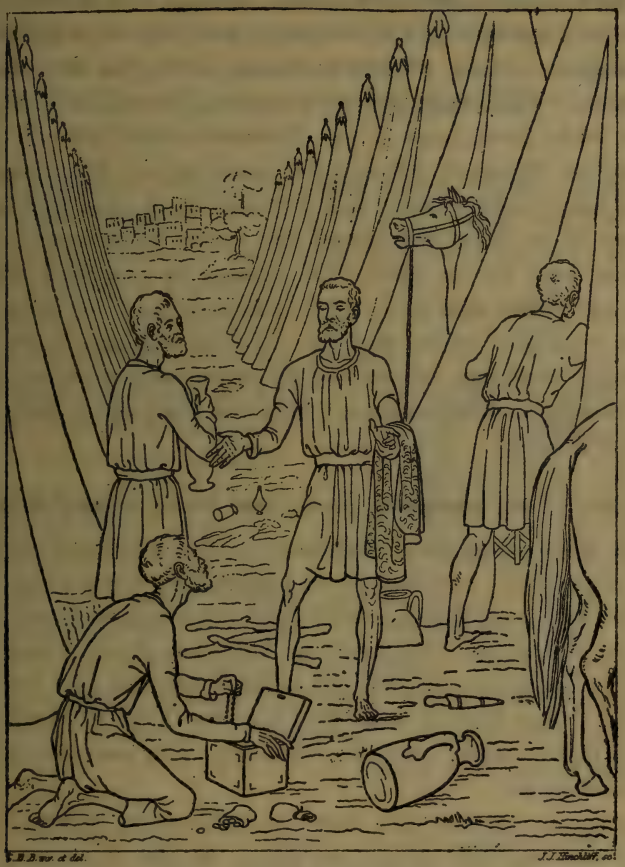

MINZENZAM B'AKOBO BÈBIÈN BÈBIÈN NA,—NKEÑA BI KE BÔM KOMANDA ISRÉÈL.

ananga wu, togo na amvuñe inga to anèn. Nal enga bo ebé nye ane Ilaisa anga zô. Anga yèn ngeñ nzé inga man, nge ékék dia biji Anyame anga lôm bôt.

(2 KINGS 8-10, 13.)

Komanda abule menega ya Sunèm nda zie.

Mam mane menga lôtega fe, Ilaisa anga kobo ye nya emon anga nyie na, Keñe ne bôt bie eke tobo ôyôm ébèm afan afe,

togo na Anyame a vie lôm nzé afan Isréèl mimbu zangwal. Ane menega anga bo ane Ilaisa anga zô nye. Anga ke ye bôt bie ve ke tobo afan Befilistin mimbu zangwal. Ananga bète so afan Isréèl. Nge ngeñ anga so, anga kwé môt mfe a noña nda zie ye mebeñ mie.

Ananga ke ye mon wie ebé komanda, esil nye na be bulege nye ebiôm bie. Ngeñ anga kui nda komanda, Gehézai, môt anga tate tetobo nsaka Ilaisa, anga to wi. Komanda anga kobo ne nye ye zô nye na, Ngongol, bômege me mam menèn Ilaisa anga bo. Wèna ngeñ Gehézai anga bom nye ane Ilaisa anga wôm mbim, menega te ye mon wie benga nyi ekobo ye komanda. Ane Gehézai anga zô na, Komanda, menega te inye nyi, emo'wie Ilaisa anga wôm inye nyi. Ngeñ komanda anga sile menega te azô te, anga yèbe na ine fogo iti. Ananga tyin nzôe bisos mboti na, Bulege emenega nyi nda zie ye mebeñ mie, ye mine vage ke abm bedole be ne kôk asôm biji binga fa abeñ die av'akôte va ye ke afan Befilistin.

Hézaèl atobo komanda Siria, ane Ilaisa avage tate zô.

Ane Ilaisa anga so e Damaskes, evôm Bènhédad komanda Siria anga tobo. Ane benga bôm komanda na Ilaisa a sôa. Ngeñ te Bènhédad anga kekon ; wèna ngeñ anga wôg na Ilaisa ato jal, anga zô Hézaèl nzôe wie mboti na Noñe zôm éveve, ô kele bôme ne Ilaisa ngengañ, zôge nye na a silege Anyame nge me ke lèt ôkon wi. Ane Hézaèl anga ke bôme ne Ilaisa, ve nyoñ éveve ebiôm bise bi mvè binga to Damaskes, abm mewôm bekamèl mené me ne bap.

Ananga so ve tèbe asu Ilaisa, ve zô nye na, Komanda Siria avage me lôm ebé we esil we nge a ke lète ôkon wie. Ane Ilaisa anga zô na, Ôkon wie ô sidia ôkon w'ayui we ; nge Anyame a mana me lète na, ô ke wu. Ane Ilaisa anga dege Hézaèl mis n'ake ke, ke kobo azô, ane Hézaèl anga yèn ôson avô. Ane Ilaisa anga yi du. Ane Hézaèl anga sil nye na, W'ayi ye zi, atat ? Wèna Ilaisa anga zô da, Togo na m'ayèm mam abé ô ke lète ebôt Isréèl, mal môa ô ke mo jik ye ndôa, bo'be wénya bôa é ke bo yui ye nkwate nyène, ebenega bôa ye bon bôa ô ke bo yui ayui nget. Ane Hézaèl anga vuñebe ye zô na, Zi, ye nsaka wie ane mvu na a ke bo emam ma ? Ane Ilaisa anga zô nye na, Anyame a mana me lète na ô ke tobo komanda Siria.

Ane Hézaèl anga bule ebé komanda Bènhédad. Ane komanda anga sil nya na, Ilaisa avage we zô na? Ane Hézaèl anga zô nye na, Avage me zô na, ô ke fogo tobo mvogo. Nge kidie fok Hézaèl anga noñ étô afip ve du zo mejim ve so ye zo ébôñ komanda anga kon, ve vis zo asu komanda, ato ke fe ki evebeye. Ane Bènhédad komanda Siria anga wu, Wèna Hézaèl anga bo nyôl zie komanda afan ite.

Ilaisa alôm mon wénya esô Jihu mbon, etobo komanda.

Val Jèzebèl menega abé Éhab a ngen'énviñ, anga to ejal Jèzrièl, ye Jehôram emon wie komanda ya Isréèl ambe ne nye.

MON WÉNYA ESÔ JIHU MBON, ETOBO KOMANDA.

Ane Ilaisa anga lé mon wénya mboti ebé bon mingengañ ve zô nye na, Noñ mbon ô kel ejal Rémot-gilead, ô zeñ Jihu, ane nzôe ebé bisos komanda Isréèl. Ô kage, nye yèn, ô kele ne nye ébôñ in'aswé, mine nye bebé, ô sô mbon nlô wie, ô zô nye na, Anyame amana we wage mbon etobo komanda Isréèl. Wèna ô kul mbé, ô kel mbil, ke bète tèbe. Ane mon wénya anga ke Rémot-gilead, ve kwé bezôe bisos be totoan esi, Jihu nye ke ato ba be bo. Ane mon wénya anga ke ebé bo ve zô bo na, Me ne ye mvañede ebe we, a nzôe. Ane Jihu anga sil nye na, Nza ne mvañede to ebé bie va? Ane mon wénya anga zô na, Ebé we.

Ane Jihu anga tèbe ve ke ba mon wénya a nd'iti. Ane wénya anga sô nye mbon nlô ye zô nye na, Anyame a zôa na, Me mana we wage mbon etobo komanda Isréèl. Ngeñ ô ke tobo komanda, yuige ebôt Éhab besese benga lige enyiñ, Nzuk m'alète bo akal benga yui bengañ bam, y'akal bôt benga yéñ mèni Jèzebèl anga yui. Togo na bôt Éhab besese be ke jañ nson ane menga ja ebôt Jèrobôam, mboti ke buk. Wèna bemvu be ke ji nyôl Jèzebèl, môt énjè nye. Ngeñ mon wénya te anga manega fe kobo mezô mete ebé Jihu, anga kul mbé nda ve ke mbil.

Jihu ake jal Jèzrièl; ayui komanda Jehôram.

Ngeñ Jihu anga bète kui ebé bezôe bevok, ane mboti anga sil

nye na, Nsok éki te, avage we zô na? Ananga zô na, Anyame a bôa me komanda Isréèl. Ane bezôe bese benga vôl tèbe ye loñ bilane ye bo mekoge na, Jihu, inye ne komanda. Nal benga bo Jihu komanda éyizege Jehôram.

JIHU AKE JAL JÈZRIÈL.

Ane Jihu anga zô bezôe bevok na, Môt a tage ke e Jèzrièl ebôm komanda Jehôram ejam bi vage bo, togo na mèmièn m'ake wi. Ane Jihu anga kôk ntyône wie, ve ke e Jèzrièl. Wèna ngeñ anga zile bé ye jal, emôt anga veveñele mbé nkagele eyô, anga yèn nye ye befam benga so ne nye. Ananga bôm do komanda Jehôram. Ane komanda anga zô na, Lômege môt nkalebeñ esil bo na, ye b'anzu abal, nge mvogo? Ane môt anga dañ nkalebéñ ve kui ebôme ne Jihu. Ngeñ anga bôme ne nye, anga sil nye na, W'anzu mvogo nge w'anzu abal? Nge Jihu eyèbege dia nye azô. Anga tyin môt te na, a lôtege ntyône mvus ve béye nye.

Ane Jehôram anga bète lôm môt mfe, anga so ve sil nye azô vogo. Nge Jihu éyèbege dia nye azô, anga tyin nye na nye ke a keñe mvus ntyône wie ne bé wo. Ngeñ Jehôram anga yèn befam bete ke bule ebôm ane Jihu avage kobo, ananga sis ntyône wie èmièn ve ke bôme ne nye. Ananga so ebé nye ve zô nye na, Ine mvogo Jihu? Ane Jihu anga zô na, Mvogo ine tobo na, mam abé nyo Jèzebèl me to abi ava? Ngeñ Jehôram anga wôg nal, anga veñeze ntyône wie emate mbil, togo na anga yèn na Jihu anzu lume ne nye. Nge Jihu anga wa mbéñ wie ne ki zie isese, an'ônga lum Jehôram nlèm, ananga ku si ntyône wie iti, ve wu. Ane Jihu anga tyin nzôe wie ewa mbim Jehôram esi, Evôm anga wa wo ômbe abeñ ésa Jehôram Éhab anga noñ ebé Nébot, togo na abeñ ivè Nébot inga to ejal Jèzrièl.

Jihu ayui Jèzebèl ye bôt Éhab bese.

Ane Jihu anga so ajal iti. Ane Jèzebèl nya Jehôram anga wôg

nal, ananga bot bibote bi mvè ye minfañe ye mekene me sige, ve wage asu die bifône, ve ke tobo mbé ntok, a degege atan. Wèna Jihu anga nyiga fe mbé nkagele jal, anga kobo ne nye. Nge anga dege mbé ntok ayô ve sil befam bembe and'iti ye Jèzebèl na, Nza ne ngam zam? Ane bezôe belal benga lète mesu môa ebé nye. Ane Jihu anga zô bo na, Waga nye esi ane. Ane benga wa nye

BEZÔE BENGA WAGA JÈZEBÈL ESI NE SO MBÉ NTOK EYÔ.

si, ane meki mie menga mia nkagele, wèna minkalebéñ ntyône Jihu mingatyibe nye ye mifé miôa. Ngeñ Jihu anga man ji ye nyu, anga zô minsaka mie na, Keña zeñ mbim emenega n'abé, nge mine jè nye, togo na ambe ngon komanda. Ane benga ke

AWU JÈZEBÈL ANGA WU.

nye jè, nge benga yèn fogo ve ékukwé nlô ye mebo mie ye mo, togo na val bemvu be mana ji misôn mie.

Ane Jihu anga yui ebôt Éhab besese, Nal mezô Ilaija anga sok menga bo iti, mezô anga sok mimbu awôm ne mimbu mitan amvus, ngeñ Éhab anga dute Nébot abeñ ivè ésa anga lige nye. Ngeñ ite Ilaija anga zô Éhab na, Anyame a ke lôm nzuk ebé èmièn y'ebé bôt bie besese ye ke kui môt mboti iti ke lige énviñ. Ye jam Jèzebèl Ilaija anga zô na, Bemvu be ke ji misôn Jèzebèl, nkagel Jèzrièl feñ. Nge Jihu anga bo dia mam mane togo na anga bè nge sèm Anyame ; nge nson ane Béasa emôt anga yui Jèrobôam ye bôt bie bese, Jihu anga bo mam male togo na anga yi vèm nyôl zie ye bo nyôl zie komanda. Togo na émbe n'aswé emam mevok ewôg Anyame ye nlèm wie ôse. Nge anga bo abé nson ane bekomanda bevok benga to e mvus benga bo. Anga

tobo komanda mimbu mewôm mebé ye mimbu ñwam. Ananga wu, ane Jehôahaz emon anga boñeba komanda Isréèl.

Jehôahaz ye bôt bise b'ayèn nzuk ebé Hézaèl.

Jehôahaz anga bian Anyame, ane ésa anga bo. Ane Anyame anga ya ne nye ne bôt Isréèl. Anga lôm Hézaèl komanda Siria elume ne bo. Bi wôga ane Hézaèl anga yui ésa ye noñ étô ve du do mejim ye vis nye zo asu, ve bo nyôl zie komanda. Nge aboñ nziñ Anyame anga lôm bekomanda be n'abé elume ne bôt Isréèl, elète bo nzuk. Ido vane anga lôm Hézaèl komanda Siria. Ane Hézaèl anga bo bo nson ane Ilaisa anga zô na a ke bo. Anga jik emal môa ye yui wénya bôa ye benega bôa. Anga ja ke bisos Isréèl. Anga mèm Jehôahaz etobo ye befam minkalebéñ mewôm metan suka, n'awôm mintyône ye awôm mintosiñ bisos, ye na a yage bète tèbe eke lume ne nye. Jehôahaz anga tobo komanda awôm mimbu ye mimbu zangwal, ananga wu. Wèna Jehôas emon anga tobo komanda.

Komanda Jehôas anzu suè Ilaisa.

Ngeñ ite val Ilaisa ambe ngekon, ato béy'awu. Ane komanda Jehôas anga so nye yèn, ananga tèbe bé y'énoñ, anga yi du ve loñ ébil, nson ane Ilaisa anga loñ ébil Ilaija ejô benga kane, na, A tat wam, a tat wam, ntyône ya Isréèl, ye bôt minkalebôñ be ye iti. Ane Ilaisa anga zô komanda Jehôas na Togege mbéñ ye bibè. Ananga toge bio. Ane Ilaisa anga zô komanda na. Bèlege wo wie e mbéñ. Ananga ke wo wie iti. Ane Ilaisa anga bète emo mie emo komanda ayô. Ananga zô ná, Kulege mbé ntok ône éfa jô d'abèt. Ananga kul wo. Ane Ilaisa anga zô nye na, Wage; ane komanda anga wa. Ane Ilaisa anga bôm

KOMANDA JEHÔAS ANZU SUÈ ILAISA.

komanda ane ébè te z'atyimele. Anga zô na, Z'atyimele na Jehôas a ke dañ Besirian alume ye kôt ebôt Isréèl ne so ebé bo.

KOMANDA ANGA BIBE BIO SI NZEÑ ILAL, VE SIS.

Ane Ilaisa anga béte zô komanda na, a noñ bibè, a bibege bio esi. Ane komanda anga bibe bio si nzeñ ilal, ve sis. Ane Ilaisa anga ya ve zô na, W'ato bio bibe nzeñ itan nge isam, ve ô ke lume ne bo nzeñ ilal suka ; ô ke bo dañ, nge w'énja dia bo.

Ilaisa awu. Mbim w'anañebe bivès bie, ve wôm.

Ane Ilaisa anga wu, ane benga jè nye. Ne so val Bemôabait benga so afan Isréèl esa ye zu biôm. Ananga bo na ngeñ bôt bevok benga kui ajal ye mbim fam na b'ake wo jè, benga yèn

nsame Bemôabait w'anzu. Ane benga mate, ke fe ke kui evôm benga fak soñ, nge benga vôle bi mbim soñ Ilaisa. Wèna ngeñ mbim ônga nañebe bives Ilaisa, mbim te ônga bète wôm.

(2 KINGS 13-17 ; AMOS.)

Bekomanda Jehôas ye Jèrobôam b'adañ Besirian alume.

Ilaisa anga waga fe, Jehôas anga lume ne Besirian ve dâñ bo nzeñ ilal, nson ane Ilaisa anga zô nye na a ke bo. Nge émbe dia ne ki eja bo besese. Jehôas anga tobo komanda mimbu awôm ye mimbu misam, ananga wu, ane benga jè nye ejal Saméria. Wèna Jèrobôam emon wie anga tobo komanda éyizege zie.

Anyame anga lète Jèrobôam ye bôt Isréèl ngongol, togo na anga yèn minzuk besiñ bôa benga lelète bo. Anga vol Jèrobôam nson an'anga vol ésa elume ne Besirian. Ane Jèrobôam anga dute ebé bo milam miôa mibé, Damaskes ye Hémat. Nge ebôt Isréèl b'évage dia Anyame abote ejam ngongol anga lète bo. Fañe bo anga vol bo nzuk wôa, ye nyie bo ye so besiñ bôa, bembe fogo ve sèm biyème.

Anyame alôm ngengañ Émos elô bôt.

Ane Anyame anga lôm Émos ngengañ ekobo ne bo. Émos anga so ve zô na, ebo bene ayoñ Anyame anga fé esi nyi ese etobo ayoñ die, Nge b'alige nye sèm, be vane sèm biyème ye bian melôe mie. Be ne nget ebé bôt be n'akukute ; b'abo minal ye meveñ ye zu ebé bèbièn bèbièn ngeñ b'asôm fôn ye mfèma ; b'avine bôt b'abo ye kobo mam me ne sôsôwe ; b'anoñ bedole ne meveñ ebé bôt ben'abé, ve lige bo b'abo abé dôa.

Ane Émos anga zô na, Anyame a yèna mam abé môa mese ; anga bo mveñ ke noñ emebeñ môa, anga lôm nzé ve lôm ke akon afan dôa, elète bo na aya. Nge fañe bo nal, b'anyege dia veneze ne so mam abé môa. Ido nzuk nèn ô ke bo du ye bibil binèn e miseñ miôa ne mebeñ môa. Togo na môt a ke so, a ke dañ bo, a ke bo lète nget, be ke ke bo mikôm mefan mefe. Nge Émos anga zô bo na, be kage bu fek ye veñeze milèm éfa Anyame ye wôg nye, Anyame a ke bo jam.

Ane Emos anga zô na, nge nzuk ô ke so ebé bôt be ke bo ke simse mam abé môa ; nge nzuk ô ke so ebé bôt b'avas mesimse

mese emam mete ne so milèm miôa, be ve nyege esimse fogo ve mvè ye nyôl zôa ; b'ayegebe binoñ bi ne mvè, ye bôm binoñ benzok ; b'aji bon mintôme ne so minjañ, ye bon benyat be n'avoñ ; b'ayé bia ne menzañ, b'anyu ivè ne so mintyeñe. Bôt bete be ke bo ebôt ôsua be ke ke mikôm.

Amazaia alète Émos abé.

N'geñ Émos anga mane kobo emam mane, Amazaia, emôt ambe prèt nèn e nda éyème e Bètèl, anga lôm kiñ ebé komanda Jèrobôam ezô nye na, Émos akobo mam abé we. Azô na be ke we yui, be kele ke ye bôt mikôm, Amazaia anga kobo ke ye Émos ve zô nye na, Kôtege afan dah, ô kel afan Juda, ô sok ebé bôt be ne wi. Nge ô tage fe bète sok va e Bétél, togo na vôm nyi ône vôm komanda Jèrobôam atobo, ye nôm asème biyème benyat be siga.

Ane Émos anga zô Amazaia na, M'énga tetate tobo ngañ, mèni me si ke mon ngañ. Membe emôt abagele mintôme ye kol bibuma afan iti. Nge ngeñ menga ke lète ne njañ mintôme miam afan iti, Anyame anga zô me na, Keñe sok ebé bôt Isréèl. Ido bège, Amazaia, ejam Anyame anga zô na me zôge we. Wèni w'azô me na, me tage sok ebé bôt, Anyame èmièn a lôma me na me sok ebé bo. Ido vane Anyame a ke lôm nzuk wie ebé we. Nyi ngal a ke kôt nda zie ve lige we étam ; bon befam bie ye bon benega bie be ke wu ye nkwate, ne wèmièn ke ô ke wu édayoñ.

Komanda Jèrobôam ye bôt benga wôg mezô Émos, Anyame anga lôm nye ekobo. Sadia mezô Émos étam, nge ngengañ Hosia ke anga so ve kobo ye bo ejam mam abé môa, ye jam nzuk nèn Anyame a ke lôm ; nye ke anga kwé bo ngongol ezô bo na be veñezege milèm miôa, eyi na Anyame ajam bo. Nge b'éyèbege dia mezô bengañ, bo ke ke veñeze ane Anyame anga tyin bo. Jèrobôam anga tobo komanda mimbu mewôm mené, ananga wu ; ane Zakaraia emon wie anga tobo komanda.

Bekomanda befe. Komanda Asiria anzu lume.

Zakaraia anga tobo komanda ejal Saméria ngon isam suka. Ane Salum anga bo nye nzok ve yui nye ve bo nyôl zie komanda. Nge Salum anga tobega fe komanda ngon foti, Mènahèm anga so e Saméria ve yui nye, ane Mènahèm anga tobo komanda.

Mènahèm anga tobo komanda mimbu awôm wèna ébèm éte ése anga bo abé. Ane Pul komanda Asiria anga so lume ne nye. Ane Mènehèm anga mate, ananga yage ne Pul eve nye ntosiñ betalent be siga mfum, a kage tobo mvi zie ye vol nye, a kage ke bo vas ésé komanda ebé nye. Mènahèm énga to dia ne siga nyi èmièn, nge anga dute zo ebé bekuma bembe afan dia. Wèna ngeñ benga ve nye zo, anga ve zo ebé Pul. Ane Pul anga noñ

ÉMOS YE AMAZAIA BE TÉ NTÉ.

ntosiñ betalent, ve mèm Mènahèm tobo komanda Isréèl. Ane Pul anga bule afan di'èmièn. Ne so val Mènahèm anga wu, ane Pikahaia emon wie anga boñeba komanda éyizege zie.

Bekomanda bevok belal.

Ntèn Anyame w'azô bie na, Pikahaia anga bo abé nson ane Jèrobôam komanda ôsua Isréèl anga bo. Bi vage tate lañ na Jèrobôam inye ambe môt ôsua anga tate bo benyat be siga évele biyème ye zô bôt na ebio be ne be anyame bôa, benga so ye bo e Ijipt. Pikahaia, ngeñ benga bo nye komanda énga wa dia biyème bite fé, nge anga keke e menda môa esèm bo, ne yegele bôt eke wi, ke ke e Jerusaèm esèm Anyame. Anga tobega fe komanda mimbu mibé, ane Pika mon mboti ebé bon bezôe, anga so e nda komanda ejal Saméria ve yui nye. Ane Pika anga tobo komanda.

Pika nye ke anga bo abé. Anga bèt e Jerusalèm elume ne jal te, nge émbe dia ne ki enoñ do. Ane komanda Asiria anga so lume ne nye, ve ke ye bôt abi mikôm. Pika anga tobega fe komanda mimbu mewôm mebé, ane Hôsia anga yèn nye nzok ve yui nye, ve bo nyôl zie èmièn komanda.

Hôsia anga tobo komanda mimbu ibul. Anga bebo mam me n'abé asu Anyame. Ebé nye ke komanda Asiria anga nzu lume ne nye. Ane Hôsia anga yage ne nye na a ke tobo nsake wie ye wôg nye ye ve nye ôba mbu ôsese. Nge énga bagele dia meyage mie ; togo na ngeñ komanda Asiria anga bule afan die, Hôsia anga lôm kiñ ebé komanda Ijipt, elé nye na a nzak nye vol elume ne komanda Asiria. Nye ke énga veve dia komanda Asiria ôba mbu, ananga bebo mimbu mvus. Ane komanda Asiria anga bi nye ye kak nye ngate ve wa nye ntyôk. Ananga so ye bisos abi elume ne jal Saméria. Anga lume ne do mimbu milal, ye ke kui ngeñ anga noñ do.

Mam abé bôt Isréèl benga bo.

Bè mana yèn, emam bi vage lañ va, abé anèn ebôt Isréèl benga bo Anyame. Ne so ngeñ benga kane ne bituñe Juda ye Bènjamin ve bo komanda wôa bèbièn, benga to fogo ve ebo abé ebé Anyame. Togo na benga lige ane Anyame anga yegele bo, be vane nyege bo ane meyoñ me jibe menga to bo feñ menga bo.

Myoñ mete m'énga sèm dia Anyame, togo na Anyame anga tyin bo na be tobege ngengañ y'éki. Benga sèm biyème minal, benga veñ na biyème bite binga mèm bo ebo mam mesegese me n'abé. Ntèn Anyame w'azô bie na, benga sèm biyème minal biôa e minkôl eyô, benga bebo beolter ye biyème. Meyoñ me jibe menga bebo bio e nkôl eyô, wèna wi benga sesém beanyame minal bôa.

Ane bôt Isréèl benga bo ane bo. Bo ke benga kôm mevôm me y'ayô e minkôl ayô ye milam miôa. Ekôge nziñ benga late metek angunege nge bili nge mekok, bi ayèm dia. Ejam bie suka yèm ine na, benga to ye biyème biôa ye beolter wi. Ewi bôt benga jijik biôm bi n'ényum mvè, ye jijik betyit ebé biyème Benga bo ke mi me ndôa nson ane meyoñ menga bo, ane benga bo bon befam ye bon be benega bôa edañ mie me ndôa mete, benga jik ; benga zô na, etogo na biyème bi ke yèn mvè.

Komanda Asiria ake bôt minkôm.

Ane Anyame anga ya ne bôt Isréèl anèn ejam mam mete. Nge Anyame anga yan bo ébèm énèn, nge be ke veñeze ne zam mam abé môa. Ane benga tate lañ, anga lôm nzé y'akon ye melume ebé bo, elète bo ayé dia. Ngeñ benga to be ngene bianege melôe mie, anga lôm bengañ ebé bo elô bo. Bi mana wôg ane bengañ bete benga so ye kobo ye bôt ye lô bo jam ye nzuk nèn ô ke so ebé bo, ye kwé bo ngongol na be veñezega milèm ye zam mam abé, wèna Anyame a ke bo jam, ye bagele bo bôt bie. Nge b'émèmege dia. Nal Anyame anga sukele bo bo emam bengañ bènga bôm na a

KOMANDA ASIRIA AKE BÔT MINKÔM.

ke bo. Anga tyite ne meyoñ menga tate tobo wi e mvus zôa. Togo na komanda Asiria, ngeñ anga man si Hôsia e ntyôk, anga ke afan Isréèl ese ve bi bôt abi ye ke bo minkôm afan Asiria. Ewi anga ve bo mal etobo, nge émèmege dia fe bo ebète bule afan Isréèl.

Nal akuma Isréèl inga man. Inga bèm minkame mimbu mibé ye mewôm mimbu metan ye mimbu miné, ngeñ bituñe awôm benga fé Jèrobôam etobo komanda wôa. Awôm bekomanda ye bekomanda ibul benga zôzôe bo ngeñ ite, bese benga bebo abé ye bian Anyame. Ane komanda Asiria anga lôm bôt beya afan die eke tobo mal Isréèl, evôm bôt beya bituñe awôm benga tate tobo. Ane benga so ve tobo iti ve noñ mal mete émôa. Nge bi abè lañ na bituñe awôm binga bule ôsu, môta môt nye ke ayèm dia ane benga sukele.

Vane bi maneya nlañ ye akuma Isréèl, wèna bi ke bule minkame mimbu mibé ye mewôm mimbu metan ye mimbu miné mvus, esum nlañ y'akuma Juda.

NLAÑ AKUMA JUDA.

(1 Kings 12-22; 2 Chron. 11-21.)

Bôt abi b'aso mitok etobo afan Juda.

BINGA tate lañ na Rihobôam emon Solomon anga boñeba komanda ye bituñe Juda ye Bènjamin, anga tobo e Jerusalèm vôm ndé sono ésa anga lôñ imbe. Binga tate lañ na Jèrobôam anga kam ye bôt beya bituñe awôm na, be tage ke e Jerusalèm asèm Anyame nda zie, ane Anyame anga tyin; nge anga tèle biyème benyat be gôld efa afan bituñe awôm benga tobo, ve yegele bôt esèm bio.

Nge beprèt ye Belivait benga tobo ye bituñe awôm ngeñ ite, benga mèm dia esèm biyème bite. Nge benga so ye bôt bevok abi etobo e Jerusalèm, ve fé Rihobôam etobo komanda wôa. Ane benga bète kôgele ayoñ Rihobôam ki y'akuma ye nzu tobo ne nye bôt abi, ye etogo na ebo be ne bôt Anyame a ke ve abote. Wèna mimbu milal Rihobôam ye bôt bie benga wul sôsôwe asu Anyame ye wôg nye.

Bôt Juda b'asèm biyème, an Anyame alôm bo nzuk.

Ngeñ anga yèn na ato kuma nèn ye ki ndèn, anga to ke fe mate na be yage dute afan die ebé nye, anga zam, ke fe wôg Anyame. Togo na inye ye bôt besese Juda benga sum sèm biyème, nson ane bôt Isréèl. Benga lôñ mevôm me ne yô emal ye minkôl mise, benga tèle biyème biôa esèm bio. Ane Anyame anga lôm komanda Ijipt elume ne bôt Juda. Komanda te anga

BÔT B'ABO ISÉ IVÉ.

so ye awôm minkame ye minkame mibé mintyône, ye mewom mintosiñ bisos bi nkalebéñ mesam, ye bisos bivok abi. Ananga dute milam abi afan ite, ananga sukele so e Jerusalèm. Wèna Rihobôam ye bekuma be bôt benga mate nye.

Ane ngengañ ônga so ve zô bo na, Anyame avage zô na, Mine zameya me, ke fe me sèm, ido m'énvole dia mine elume ne komanda Ijipt. Ngeñ Rihobôam ye bekuma bie benga wôg azô te, benga butebe milô miôa esi ve mèm na Anyame akal elète bo nzuk. Ane Anyame anga bète lôm ngengañ wie ezô bo na, togo na be vage mèm na be bôa abé asu die, komanda Ijipt énja dia bo ; nge efañe bo nal, togo na benga tate bo abé, a ke veñeze bo minsaka mie. Wèna komanda Ijipt anga so ye bisos bie e Jerusalèm ve noñ siga évele ye siga mfum abi, zi nga to nda Anyame ye zi nga to nda komanda. Nge ne so val anga bule afan die èmièn.

Komanda Abaija adañ Jèrobôam alume.

Rihobôam anga to mimbu mewôm mené ye mbu mbote abiale die ngeñ anga boñeba komanda. Anga tobo komanda awôm mimbu ye mimbu zangwal ; ananga wu ane benga jè nye e Jerusalèm. Ane Abaija emon wie anga tobo komanda éyizege zie.

Alume anga to nzañ Abaija komanda Juda ye Jèrobôam komanda Isréèl. Abaija anga ke alume ye minkame mintosiñ bisos miné, nge Jèrobôam anga ke ye minkame mintosiñ ñwam. Val alume d'abè sum, Abaija anga tèbe nkôl eyô, evôm Jèrobôam ye bôt bie be ne nye yèn, ve zô bo na, Bèga me, Jérobôam ye befam Isréèl bese. Mine abè yèm na, Anyame anga bo Dévid ye bon bie bekomanda ezôe bôt Isréèl mbèmbè ? Nge Jèrobôam a bôa abian ye bo nyôl zie komanda, Nye ke a sôa ne bôt abé elume ne bie. Mine ne bète yuie nèn, mine bèle ne mine biyème benyat be gôld Jèrobôam anga kôm etobo beanyame bene. Nge bie bi asèm Anyame eyô, ane ne bie ane nzôe wah. Ido mine befam Isréèl, mine tage lume n'Anyame ; mine kage bo nal wèna mine yèn dia mvè.

Nge ngeñ Abaija anga ke kobo, Jèrobôam anga kui ye bisos bie, an'alume inga sum. Wèna befam Juda benga loñ ébil ebé Anyame evol bo. Ane beprèt bembe ne bo benga loñ bilane biôa.

Ane befam Juda benga loñ ébil énèn. Wèna ngeñ benga bo nal, Anyame anga vol bo, ane Jèrobôam ye bisos bie benga mate mimbil. Ane Abaija ye bisos bie benga béye bo ve lume ne bo, ane benga yui bôt abi ebé bisos Isréèl. Nal befam Juda benga dañ abal, togo na benga bun Anyame. Ane Abaija anga ke abéye Jèrobôam afan bituñe awôm, ve dute nye milam abi. Ne so val Jèrabôam émbe dia fe ne ki ebète lume ne Abaija. Abaija anga tèbe komanda mimbu milal, ananga wu. Ane mon wie Ésa anga tobo komanda.

Ésa abo nsôsôwe; Anyame avol nye abal.

Ésa anga bo mvè, ane Anyame anga nyege nye. Ane Anyame anga ve bôt awéga ne so melume. Ane Ésa anga zô bo na, Nlôña milam mife afan dah, ye minkagele mi bôma, ye menda bisos e minkagele eyô, ye mimbé ye bisap, eyi na besiñ bah b'émbo dia ne ki edute bie mio. Ane benga lôñ milam mife. Ane ayoñ dôa inga bo ki y'akuma.

Ésa ambe ye minkame mintosiñ bisos milal beya étuñe Juda, benga bèle ngu ye mekoñ, ye minkame mintosiñ mewôm ñwam beya étuñe Bènjamin, benga bèle mimbéñ ne bibè. Bane bese benga to bisos ayé. Nge komanda Itiôpia anga so lume ne nye ye bisos abi ne dañ bisos bie. Ane Ésa anga kui alume; ananga kobo y'Anyame na, E sidia nzuk ebé we evol bie, bi kage bo abi nge ngele. Volege bie, Anyame Tate wah, togo na ejui die bi vage so elume ne yuie nèn wi. A Tate, ô tage yi na be dañ bie. Ane Anyame anga vol befam Juda abal, ane benga dañ; ane benga sa biôm abi ebé Beitiôpian, benga sa ke mintôme ye bekamèl abi. Ne so val Ésa ne bisos bie benga so e Jerusalèm.

Ane Anyame anga lôm ngengañ anga kobo ye bo na, Bèga me, Ésa, ye mine bese befam Juda ye Bènjamin. Anyame a ke tobo ye mine evol mine ébèm ése mine ke nye wôg ye sèm. Nge mine kage nye zam, nye ke a ke mine zam. Ido mine tage mate ebo jam ine sôsôwe, a ke mine ve ôba. Ngeñ Ésa anga wôg mezô mal, nlèm ônga bo nye ayé. Anga wa fé biyème bie bôt benga tèle afan isese, ve kôm ye bo mféfé olter benga jijik betyit ebé Anyame, enga tèle nseñ nda Anyame. Togo na val bôt be zameya zo ewu ntuk. Ananga kôa bôt bese e Jerusalèm. Ane benga jik ebé Anyame ne so betyit benga sa Beitiôpian minkame benyat

zangwal ye minkame mintôme zangwal. Ane bôt benga bo mage n'Anyame na, be ke yéñ nye ye milèm miôa mise ye misisim miôa mise. Ane benga zô na, môtamôt a ke bo ke yéñ nye, be ke nye yui, nge kuma nge ôkukut, nge fam nge menega.

Ésa asil komanda Siria evol nye.

Ésa anga tobega fe komanda mimbu mewôm melal ye mimbu mitan, Béasa komanda Isréèl anga sa lume ne nye. Ane Ésa alige kobo y'Anyame evol nye ; avane noñ siga mfum ye siga évele ne so nda Anyame ye so nda zie, ve lôm zo ebé komanda Siria ye zô nye na, Degege, me lôma we éveve siga mfum y'évele, ido keñe lume ne Béasa komanda Isréèl, wèna énso dia lume ne me. Ane komanda Siria anga bo ane Ésa anga zô nye. Anga lôm bisos elume ne milam mivok afan Isréèl. Ane ngeñ Béasa anga wôg do, anga bule afan die èmièn, ananga bo ke fe lume ne Ésa.

Nge Anyame anga lôm ngengañ eve Ésa bizô, togo na anga ke zeñ ki ebé komanda Siria, ke so ebé èmièn. Ane ngañ anga sil nye na, Ngeñ ônga lume ne Beitiôpian, ke benga to bisos abi ye mintyône abi ye befam be nkalebéñ abi? Nge togo na ônga bune Anyame, anga ve we ki edañ bo. Togo na mis Anyame m'adege si nyi esese emom bôt b'anyege nye, wèna a voleya bo. Ô bôa nzèm, ido ne so ngeñ nyi besiñ bie be ke lelume ne we. Nge Ésa anga ya ne ngengañ, ananga du nye ntyôk, togo na anga kobo mezô mete.

Ôkon y'awu Ésa.

Ngèñ anga tobo komanda mimbu mewôm melal ye mimbu ñwam, ôkon ônga so nye mebo, anônga vèm anèn. Nge fañe bo nal ésilege dia Anyame evol nye, nge anga bebun bengañ bie. Anga tobo komanda mimbu mewôm mené ye mbu mboti, ananga wu. Ane minsaka mie minga bi nye énoñ inga to ye biôm bi n'énum mvè bengañ benga kôm. Ane benga jè nye e soñ èmièn anga kôm e Jerusalèm. Ane Jehosafat emon wie anga tobo komanda éyizege zie.

Jehosafat abo mam me sôsôwe, wèna ayèn mvè.

Anyame anga to ye Jehosafat, togo na ne so ngeñ benga bo nye

komanda anga bo mam me ne sôsôwe. Ido Anyame anga ve nye akuma etobo ye do, ane bôt bese benga so nye ye biôm éveve, ananga to ye ntam y'éwume énèn. Mbu lal anga to komanda anga lôm befam milam misese e Juda, ye ntèn Anyame anga tèn melôe iti, eyegele mo ebé bôt. Ane Anyame anga bo meyoñ menga to bo feñ eko woñ elume ne Jehosafat. Befilistin benga seso nye ye biôm éveve ye ôba bedole, Wèna Bearébian benga so nye minyañ betyit abi, mintosiñ zangwal ye minkame zangwal mintôme, ye bekabe mintosiñ zangwal ye minkame zangwal. Ananga to ki ndèn ye bisos abi. Anga lôñ bète menda mekok ye mal ebagele ntam wie.

Jehosafat ake meyeñ ebô Éhab. Nzañ z'ave nye bizô.

Nge ne so val anga ke ejal Saméria me yeñ ebé Éhab komanda Isréèl. Ane Éhab anga yui mintôme ye benyat, ve bo établi ebé nye, ve tyin nye elume ne komanda Siria. Bi laña ane Jehosafat anga bot benga komanda mie ye ke alume, ane Besirian benga kwan na Éhab inye le, ane benga yi nye yui. Nge ngeñ anga loñ ébil benga zam nye, togo Anyame énga mèm na be yui nye. Ngeñ alume inga man, Jehosafat anga bète so e Jerusalèm.

Ane Anyame anga lôm ngengañ ebôme ne nye, anga zo nye na, N'embe mvè ebé wèni evol môt abé nsona Éhab, ve ke alume nsame bôt b'avin Anyame ? Ido Anyame aya ne we. Nge ô bôa mam mefe mvè, evas be olter ye mevôm men'ayô, evôm bôt benga sesèm biyème, ne bo nlèm wie nkôga eyéñ Anyame. Ne so val Jehosafat ékeñe fe jal Saméria, nge anga tobo ejal Jerusalèm. Ananga ke awul afan Juda, ake atyin bôt esie biyème. Anga tué e milam misese e Juda bôt b'até minté, elète bôt b'abo abé nge nkot nzuk, ne vol bôt be ke kébe ne so nzuk. Anga zô bôt b'até minté na, Bagelega, boña nkel, mam mese min'abo boña sôsôwe ; togo na si me me ke mine sil ntañ, nge Anyame inye ke sil ntañ, ayèn mam mese min'abo. Ido matege nye.

Anyame avol bôt Juda edañ besiñ bôa.

Ane Bemôabait ye Beamonait ye Beidomait benga so lume ne Jehosafat. Ngeñ anga wôg nal anga lôm kiñ ebé bôt na, be tage ji, nge kobege n'Anyame, be tobege ye nzé. Ane bôt bese e milam Juda benga so nda Anyame e Jerusalèm, ekwé nye ngongol

evol bo. Ane Jehosafat anga tèbe mesu môa ve zô na, Atat Anyame, si we n'Anyame wah, anga tyite ne meyoñ me mbe afan di, ve ve do ebôt bie, bon Isréèl? Bi mana mobe va, bi mana ke loñ nda esème we iti ye kobo ye we. Nge vane Beamonait ye Bemôabait ye Beidomait be mana sule etyite ne bie afan ônga ve bie. Ye w'énlèteye bo nzuk? Togo na bi sidia ki elume ne abm yuie b'anzu ne wo. Bi ayèm dia ane bi boña, nge bi adege ebé

JEHOSAFAT AKWÉ ANYAME NGONGOL EVOL BO.

we. Ngeñ Jehosafat anga kobo y'Anyame, bôt besese benga tèbe ntétèle asu Anyame, ne minkeñele miôa ne benega bôa ne bon bôa.

Ane Anyame anga lôm ngengañ ekobo ye Jehosafat ye bôt na, Mine tage mate yuie nèn wile. Kidie mine kele lume ne bo. Mine ke bo kwe ôtôñ feñ afan iti. Mine fañe dia lume ne bo, mine ke swé tèbe, wèna mine ke yèn ane Anyame a ke mine nyie. Befam Juda ye Jerusalèm, mine tage mate, togo na Anyame a ke mine vol. Ngeñ ngengañ ônga kobo mezô ma, Jehosafat anga butebe asu die esi, ane bôt bese Juda ye Jerusalèm benga ku si esèm Anyame.

Kidikidiase benga kui eke bôme ne besiñ bôa, Ngeñ benga wule, Jehosafat anga zô bisos bie na, Bunege Anyame ye yèbe azô ngañ zie a vage kobo, wèna mine ke dañ. Ane Jehosafat anga tué bôt eyé bia ebé Anyame ôsu bisos. Wèna ngeñ benga sum yé, Anyame anga vol befam Juda ; togo na anga bo Bemôabait ye Beamonait ye Beidomait elume bèbièn bèbièn ye yui bèbièn bèbièn. Wèna ngeñ befam Juda benga zile bé benga yèn besiñ bôa be bôbôe mimbim esi. Ane benga ke e mimbim, ane benga noñ ne so menyôl mimbim siga évele ye siga mfum ye mekok me mvè, ye dañ ane be ne bap. Benga to melu melal ekôa ntam ite, ônga to abi. Alu né benga sule besese e yankôl bé val, esème ye ve Anyame abote ebo bo edañ. Ido yankôl te benga lé wo na Beraka, d'atyimele na Yankôl Abote. Wèna Jehosafat ye befam Juda bese benga bule ye bengomi ye bilane e Jerusalèm e nda Anyame.

Mal me ntañe Jehosafat m'abôle.

Ne so val meyoñ afan menga mate enzu lume ne nye. Ane Anyame anga ve nye ye bôt bie awéga ne mebal. Nge Jehosafat anga bète bo abé, elate ye komanda Isréèl, elôm mal me ntañe esi b'alé na Ofir na, be ke so nye ye siga évele. Ane ngengañ ônga so ve zô nye na, togo na anga late ye komanda abé te, mal me ntañe mie me ke wu, ye ke ôsui si e Izaion-giber, evôm benga kôm mo, wèna m'én ke dia afan ôya dile. Ane mezô ngèngañ ônga kobo menga bo fogo iti.

Ane Jehosafat anga tobo komanda mewôm mimbu mebé ye mimbu mitan. Anga bo sôsôwe, Anyame anga nyege nye. Ananga wu ane benga jè nye e Jerusalèm.

(2 KINGS 9-14 ; 2 CHRONICLES 21-25.)

Jehôram ayui bo'benyañ, ye bo mam abé mefe.

Jehosafat anga lige bon befam zangwal. Besam anga ve siga mfum ye siga évele ye biôm bivok. Anga bo ke bo bezôe ezôe milam mivok e Juda. Nge Jehôram, ôsua mon wie, anga bo nye komanda.

Jehôram énga to ane ésa ambe, éyéñe dia nge wôg Anyame. Anga nyege fogo ve enoñ akuma e nyôl zie èmièn. Togo na anga mate na bon benyañ wie be yage nye do dute, anga yui bo. Anga yui ke bekuma bevok be y'afan ite, anga simse na be sidia bemvi bie.

Val Beidomait benga tate tobo minsaka ebé bekomanda Juda, mimbu abi mvus. Nge ngeñ Jehôram anga tobo komanda, benga siñ ye wôg nye abé, ve fé komanda wôa bèbièn. Ane Jehôram anga ke ye mintyône mebal mie mise, ve ke lume ne bo aluse. Nge émbe dia fe ne ki edañ ye bète bo veñeze minsaka mie, togo na Anyame évolege dia nye ; togo na anga bèm kôte ebé Anyame, ke fe nye sème.

Ane Jehôram anga bo abé anèn. Anga lôñ mevôm me y'ayô minkôl ebé bôtesèm biyème wi. Anga bo bôt Juda bo abé, nson ane bekomanda Isréèl benga bo ebôt bôa. Togo na Jehôram anga to ye ngon Éhab komanda abé Isréèl etobo ngal. Ane ntèn ônga so ebé nye ye so ebé Ilaija ngengañ na, Anyame azô na, Togo na w'awôge dia me ane éso Jehosafat anga bo, nge ô bôa abé, ô bôa ke bôt ebo abé, ô yuia bon benyoñ bembe mvè edañ we ; ido me ke lôm nzuk ebé bôt bie ye bônega bôa ye bon bôa, wèna ôkon ônèn ô ke so ebé we.

Ôkon y'awu Jehôram.

Ane Anyame anga lôm Befilistin ye Bearébian ebé Jehôram elume ne nye. Benga bète ve so Jerusalèm, ane benga nyi nda zie ve noñ ntam wie ôsese. Benga keke ne bônega bie ye bon bie mikôm ; nal anga to éligege dia ne mon fogo ve mesugeze Éhazaia. Ne so val Anyame anga lôm ôkon ônèn ebé nye, nson ane Ilaija anga zô. Anga kon mimbu mibé, ôkon fogo ve evèm vèm, togo na w'émbe dia wi b'asé. Jehôram anga tobo komanda mimbu ñwam, ananga wu, bôt b'éyige dia nye du, nge yô. Benga

jè nye e Jerusalèm, nge b'énga jè dia nye mesoñ b'ajè bekomanda be Juda. Ane benga bo Éhazaia komanda éyizege zie.

Abé y'awu Éhazaia.

Éhazaia anga tobo kómanda mbu mboti suka. Nson ane ésa, anga bo abé, togo na nya, ambe ngon Éhab, anga yegele nye ebo abé. Anga ke meyeñ ebé Jehôram komanda Isréèl e Jèzrièl. Ngeñ anga to wi, anga ke ba Jehôram e mintyône miôa, eke bôme ne Jihu. Binga tate lañ ane Jihu anga dute mbéñ ve wa Jehôram, ane mbéñ ônga nyi nye nlèm, ane Jehôram anga wu. Ane Éhazaia anga veñeze minkalebéñ mie eyi ke mbil. Nge

JEHOIDIA ALÈTE JÔAS EBÉ BELIVAIT.

Jihu anga béye nye ve zô minsaka mie na, Yuiga nye ke e ntyône. Ane benga yui nye. Ne so val minsaka, Éhazaia minga so ye mbim wie ntyône iti e Jerusalèm ve jè nye val e mesoñ bekomanda.

Atalaia ayui bon komanda, fogo ve Jôas b'asole nye.

Wèna ngeñ nya, ambe jui na Atalaia, anga yèn na a wua, ananga noñ ebon Éhazaia—benga to bendè bie—ve yui bo, ebo nyôl zie èmièn komanda. Nge mon Éhazaia mboti ambe mon fam ato jui ne Jôas anga zuba ebé Atalaia. Ane benga sole nye ye mbagele wie e nda Anyame. Anga sobe nda Anyame mimbu misam ; togo na Jehoiada prèt nèn anga bagele nye, Atalaia ke yèm. Nge ngeñ mimbu misam minga man, Jehoiada anga lète nye ebé Belivait, ve zô bo a yia ne tobo komanda. Ane beprèt ye Belivait benga bu ésok, ane benga yébe na Jôas a ke tobo komanda.

B'abo Jôas komanda, ye yui Atalaia, ye bi biyème.

Ngeñ ite inga to nda Anyame mekoñ ye mengu menga tate tobo ma komanda Dévid. Biôm bite beprèt benga ve bio Belivait. Wèna ejô prèt nèn anga fé, Belivait benga so e nda Anyame, ve bagele zo mbôma ye mekoñ môa eyi na môt ke nyi iti. Ane benga so ye Jôas, anga to ave a biale mimbu zangwal étam, ne so abôme anga sole, ane benga sô nye mbon nlô, ane benga bote nye afak komanda nlô, ve bo nye komanda Juda. Ane benga kute biwue ve loñ bibil na, Anyame a nyige komanda !

Ngeñ komanda menega anga wôg nzôge y'ézege, bôt b'ake mimbil ye loñ bibil, anga so nda Anyame ve noñele ; ananga yèn komanda atèle bé n'akôn, afak komanda eto nye nlô, bekuma bese b'atèle nye feñ, ye bôt bese b'asôs ye loñ bilane, ne bôt b'ayé bia ne menyañ ye biôm bivok. Ane komanda menega anga ya, ve nya bitô bie, ve loñ ébil na, Me ta va alume ! Abal ene va ! Nge prèt nèn anga zô Belivait na, Kulege nye nda Anyame, togo na esidia mvè eyui nye nda Anyame. Ane benga bi nye ve kui ne nye bé nda komanda, ve yui nye val.

Ne so val prèt nèn anga bo mage ye komanda Jôas ye bôt besese, ane benga yage eyéñ Anyame ye wôg nye. Togo na komanda menega anga sèm Béal. Anga bagele nda ye biyème

B'ABO JÔAS KOMANDA YE YUI ATALAIA.

Béal iti ; nge nda Anyame anga zam zo ewu ntuk. Nye ke anga yèbe bon befam bie eyui nda Anyame ne noñ biôm bi n'éki bi siga mfum y'évele, ye tué bio nda Béal. Nge ngeñ komanda menega anga wu, bôt bese benga ke nda Béal, ve kwé zo si, ve bi beolter ye biyème bise, ye yui prèt éyème Béal. Ane Jehoiada prèt nèn anga lôm beprèt Anyame ye Belivait nda Anyame esèm Anyame wi. Anga tué bebagele mimbé mi nkagele, emon na bôt be yage nyi ye ki.

Jôas akôm nda Anyame.

Ngeñ Jôas anga ke kui nya môt ye yèn ane nda Anyame inga man wu ntuk, anga lé beprèt ye Belivait ebé nye ve zô bo na, Keña milam mise e Juda, mine noñ bedole ebé bôt ekôm nda Anyame. Mine boña nal avôl. Nge Belivait b'éboñe dia avôl. Ane komanda anga bañede prèt nèn ve sil nye na, Belivait b'avote so bedole ekôm nda Anyame ye zi ?

Ane Jehoiada anga noñ évate ve tu zo aveñ nduge ayô. Ananga bi zo mbé atan a nda Anyame. Ane kiñ inga lômba afan esese na, Môt esese a nzak ye dole éveve ebé Anyame. Wèna bekuma bese ye bôt benga so ye bedole, ve sis bo évate iti. Ngeñ benga kôk, prèt nèn ye nzôe mboti benga so ve kup bo, ye lañ, ve sis bo e bifuge, ve ve bo ebôt benga zôe ye bôt benga bo mekeñ, ye bôt benga ba mekok, ye lôñ nda Anyame.

Ngeñ ésé énga man, nda zo ke ve man, befam bete benga so ye bedole benga buk ebé komando ye Jehoiada. Ane benga lui bo menzom ye bilage bi siga mfum ye siga évele, enoñ éyizege bivok ôsua ebon menega komanda Atalaia benga toge. Ane Jehoiada prèt nèn anga jik betyit e nda Anyame melu mese. Anga yegele komanda ye lô nye ewôg Anyame. Togo na, efañe bo na Jôas anga vuñ e kôm nda Anyame, énga nyege dia Anyame nlèm wie iti. Nge ébèm ése Jehoiada anga tobo ényiñ, anga bo sôsôwe. Nge Jehôiada, ngeñ anga kui nkame mimbu ye mewôm mimbu melal, anga wu. Ane benga jè nye e Jkrusalèm, mesoñ bekomandn benga jejèba, togo na anga bo mvè ndèn e Juda, ewôg Anyame èmièn, ye yegele bôt ebo nal.

Jôas azam bôt esèm biyème. Ayui Zèkaraia.

Val bekuma e Juda benga to bôt abé ; togo na, efañe bo benga

sesèm Anyame e ndé sono, benga bo nal togo na Jehoiada anga tyin komanda eke wi, ane bo ke benga keke ne nye. Wèna Jehoiada anga waga fe, benga so ebé komanda ve zô nye na, b'ayi dia fe ke sèm Anyame ndé sono. Ane komanda, nlèm wie èmièn ômbe abé, anga mèm. Ane benga ke sèm biyème.

Ane Zèkaraia prèt, emon Jehoiada, ngeñ ange yèn mam abé bekuma ye bôt, anga kobo ne bo na, Mine bian melôe Anyame, elé nzuk afan di ne zi? Togo na mine voge dia tobo mvogo ngeñ mine bian melôe mie. Nge komanda Jôas anga ya ye Zèkaraia ekobo nal, ananga tyin bôt ewa nye mekok. Ane benga togo mekok ve wa nye mo ve yui nye, mbène e mbôga ndé sono. Nal Jôas anga via mvè Jehoiada ésa Zèkaraia anga bo nye, ebo nye komanda, ve yui Zèkaraia emon Jehoiada. Ane Zèkaraia ngeñ anga wu anga zô bôt na, Anyame ata ejam min'abo, a ke mine lète nzuk ye ijam te.

Jôas ayèn nzuk, Awu.

An'azô Zèkaraia anga kobo, inga bo fogo iti. Togo na ngeñ mbu ônga man, Besirian benga so lume ne bôt Juda. Benga so e Jerusalèm, ve yui bekuma, benga noñ siga zôa mfum y'évele, ve lôm zo ebé komanda Siria èmièn énga so dia e Jerusalèm, nge lôm bisos abi. Anga suka lôm bôt bevok, Anyame anga ve bo ki edañ yuia nèn befam Juda, togo na befam Juda benga to ke fe nye sèm nge wôg. Nal Anyame anga lète Jôas ye bôt bie nzuk ejam mam abé môa. Ôkon ônèn ônga so ke ebé komanda Jôas. Wèna ngeñ Besirian benga ke, minsaka mie èmièn minga bo abal ve yui nye, ngeñ anga bo énoñ zi'èmièn. Ane benga jè nye e Jerusalèm, nge sa mesoñ bekomanda b'ajèba. Anga tobo komanda mimbu mewôm mené. Ane Amazaia, emon wie, anga boñeba komanda y'afan ite.

Amazaia awôg Anyame, wèna adañ besiñ alume.

Amazaia, benga boña fe nye komanda, anga kôa yuia ônèn ne so bituñe Juda ye Bènjamin, minkame mintosiñ befam milal, be ne ki elume ne mekoñ ye mengu. Anga sôm ke nkame ntosiñ befam mboti, bembe ayé ne ki elume, ne so ayôñ Isréèl, ve ve bo nkame betalent be siga mfum, eke ye befam Juda ye befam Bènjamin elume ne Beidomait. Nge ngengañ ônga so ebé nye

ve zô nye na, Komanda, ô tage noñ befam Isréèl eke we alume, togo na Anyame a sidia ye bo evol bo. Be kage ke énvol dia we. Anyame ane ye ki ebo we edañ besiñ bie, nge ebo bo edañ we. Ane Amazaia anga zô ngañ na, Nge me ke bo na ejam nkame betalent be siga mfum me vage ve befam Isréèl ? Ane ngañ anga zô nye na, Anyame ane ye ki ebule we ne dañ zi, ô kage bune nye. Ane Amazaia anga wôg melôe Anyame, ve bule befam Isréèl emal môa. Ane benga bule y'ayé anèn, togo na b'ékeñe dia abal ye befam Juda ye Bènjamin.

Ane Amazaia anga ke ye bisos bie elume ne Beidomait. Ane Anyame anga ve nye ki edañ bo. Nge ngeñ anga bule ne so abal, anga so ye biyème befam Idom, ananga tué bio etobo beanyame bie. Ido Anyame anga ya ye Amazaia, ve lôm ngengañ ekobo ne nye na, W'asème biyème Beidomait ne zi, binga to ke ki evol Beidomait bèbièn ngeñ ônga lume ne bo ? Nge Amazaia anga ya ne ngengañ ve zô na, Ye we ne môt a ke me lô mam me ke bo ? Tobege évôvô, me yage we lète nzuk val. Wèna ngengañ ékobege fe ne nye ejam biyème. Nge anga zô Amazaia na, M'ayèm fogo na Anyame a ke we ja, togo na ô bôa jam abé di, ke si do, fañe bo a mana lôm kiñ ebé we.

Amazaia alume ne komanda Isréèl. Awu die.

Ne so val Amazaia anga lôm mintôl ebé komanda Isréèl ezô nye na, Nzak, bi dege mesu ; d'atyimele na, Nzak, bi lume. Nge komanda Isréèl anga bule nye kiñ na, Togo na ônga dañ Beidomait, ido ô to do élañ, w'ake w'abate. Nge tobege ejal die. W'anzu me soñ ne'zi, ye yi na nzuk ô nzak ebé we, y'ebé bôt Juda bese ye wèni ? Nge Amazaia énga yèbe dia komanda Isréèl, togo na Anyame anga yi nye lète nzuk, inye ye bôt Juda, togo na benga sèm biyème Idom.

Ane Amazaia anga ke ye bisos bie elume ne komanda Isréèl. Ane befam Juda benga mate ye ke mimbil. Ane komanda Isréèl anga bi Amazaia mbôk, ve so ne nye e Jerusalèm, ve buk nkagele jal. Ananga nyi ndé sono ve noñ bilage bi siga mfum y'évele binga to iti, ve noñ biôm bi mvè binga to nda komanda ; anga ke ye bôt bevok mikôm ejal die Saméria. Ne so val ebôt Jerusalèm benga yi bo abal ye Amazaia, wèna ngeñ anga vek e tyi, benga béye nye ve yui nye. Ane benga so ye mbim wie e migkalebéñ

e Jerusalèm ve jè nye wi. Anga tobo komanda Juda mimbu mewôm mebé ne mimbu ébul.

(2 CHRONICLES, 26-31 ; ISAIAH.)

Ezaia awôg melôa Anyame, an'ayèn mvè.

Ane bôt bese Juda benga nôn Ezaia emon Amazaia ve bo nye komanda. Anga to ave abiale mimbu awôm ye misam, ngeñ benga bo nye komanda. Ngeñ anga tate sum anga bo mvè ; togo na anga to ye môt mvè ne nkel eyegele nye, ejui die na Zèkaraia, anga bebé melôe mie. Ébèm ése anga bo sôsôwe Anyame anga ve nye abote. Anga lôñ menda bisos e minkagele Jerusalèm feñ, ve bo mo nkôga ejam melume. Ambe ye betyit abi, anga fak bo bitam mejim entô, vôm betyit benga ji, anga lôñ ke menda mekok wi evôm bebagele betyit be ke sobe ye mate bezu. Anga nyenyege emie fès ye bé mebeñ m'ivè. Anga to ye bôt eyéñ nye bisé mebeñ, e minjege-si ye minkôl eyô.

Anga to ke ye yuia minkame mintosiñ milal ye mintosiñ mewôm zangwal bisos. Anga kôm bo mengu ye mekoñ ye bibôbô b'éki ye mimbéñ ye bengogoyoñ. Anga kôm biôm akeñ e Jerusalèm, ve tué bio e menda bisos ye minkagele, ewa mimbéñ ye mekok ebé besiñ bôa, ngeñ be ke so abal a jal. Zôm te énga wewa étam. Ane Anyame anga vol nye elume ne Befilistin, ve noñ ebé bo milam mivok. Beamonait benga so nye ne biveve abi ; meyoñ mese menga wôg fwe zie, togo na nal ato ki ndèn y'éwume.

Ezaia anyi vôm ômbe éki. Akon nzam.

Nge ngeñ anga to ki anga bo énguñ, ananga bian Anyame. Togo na anga nyi nda Anyame, evôm ône na môt mfe ke nyi, fogo ve beprèt étam, ve noñ ezôm b'ajik zo ye biôm bi n'ényum mvè ewo wie, ejik biôm bin'ényum mvè e olter siga évele. Ane Azaraia prèt nèn ye mewôm beprèt bevok ñwam, bembe ke mate ve komanda bizô, ve ke b'abéye nye nda Anyame, ve zô nye na, Esidia mve ebé wèni, Ezaia, ejik biôm bi n'ényum mvè ebé Anyame, fogo ve beprèt étam, bendè Éron, Anyame anga tyin bo nal. Kuige nda Anyame, togo na ô bôa abé, Anyame nye ke ényèn dia we mvè ye jam ô vage bo di. Nge Ezaia anga ya ne beprèt, togo na benga kobo mezô mete. Ane ngeñ anga ya, eswé

tèm ane nzam ento nye mvabal asu, wèna beprèt benga yèn zo iti ngeñ anga tèbe bé ye olter esiga évele. Ane benga bi nye ve sôgele nye, ye kul nye atan nda Anyame. Mène èmièn anga bo avôl eke, togo na Anyame anga lôm nzuk wi ebé nye.

Wèna komanda Ezaia anga kon ôkon nzam ye ke kui ngeñ anga wu, togo na ôkon ôte ôsidia ne biañ. Anga tobo ngute nd'étam, togo na Anyame anga zô na, bôt b'akon ôkon ôte be tage tobo ye bôt bevok vôm avoti. Ane Jôtam emon wie anga zôe afan éyizege zie. Ezaia anga tobo komanda mewôm mimbu mibé ; ananga wu, ane benga jè nye e Jerusalèm. Ane Jôtam anga boñeba komanda.

Jôtam abo komanda ndèn.

Jôtam anga to ave a biale mimbu mewôm mebé ye mimbu mitan ngeñ anga boñeba komanda, ananga tobo komanda mimbu awôm ye mimbu misam. Anga lôñ menda mekok menèn ye menda bisos afan iti. Anga ke lume ne Beamonait ve bo bo minsaka mie, ane benga veve nye ôba mbu ôsese, nkame betalent siga mfum, ye awôm ntosiñ avek fôn. Ananga to ye ki ndèn ; togo na mam mesese anga bo, anga vek bo mam me ne sôsôwe asu Anyame.

Ngengañ Aisaia alô bôt mam abé môa.

Nge fañe bo na anga sesèm Anyame, bôt benga bo abé. Ane Anyame anga lôm ngengañ Aisaia ekobo ne bo. Aisaia anga so ve zô bo na, Mbène nyat, ene ke kobo, z'asimse ésa, abo nye mam mvè ye ve nye biji, nge bon Isréèl b'asimse dia Anyame, anga ve bo mam mvè mesese b'abèle. Togo na si inga to ne lut ne biyème, ane bôt benga sèm bio, fañe bo na

IYEMA NSON BÔT ISRÉÈL BENGA SEM.

benga kôm bio bèbièn ne bili. Anyame anga sil bo na, nza jam benga yui betyit nda Anyame esèm nye, be kage fe kui ve bète ke sèm biyème, ye bian melôe mie mese. Ananga zô na, ayi dia fe na be bète jik betyit ebé nye ; be kage kobo ne nye, énwôge dia fe bo. Be kage zam ebo mam abé, ve yege ebo mvè, Anyame anga zô na, a ke bo jam ye ve bo abote.

Nge b'émèmege dia ebo nal, togo na beprèt bôa ye bekuma bôa ye befam bese e Juda benga bo abé. Aisaia anga zô bo na, akal mam abé môa Anyame aya ne bo anèn. A ke lé besiñ bôa ne so mefan me n'ôya, elète bo nzuk. Besiñ bete be ke so avôl ne mekoñ me ne akap, ye mimbéñ ; be ke tobo nget nsona benze. Wèna sidia môt ane bo nyie ne so emo môa, togo na bôt Juda be ke bilba mikôm. Afan dôa e ke lige bilik ; biyo bi ke fa iti, milam m'éntobo dia ne bôt iti. Wèna Jerusalèm ye nda Anyame be ke wu. Ane Aisaia anga zô na, mimbu abi mi kage lôt, be ke bète bo lôñ ; togo na Anyame a ke bôgede komanda nèn, ejui na Saires, a ke tyin na be bètega lôñ jal ye nda Anyame.

Aisaia asok ejam y'abiale Jisu.

Aisaia anga tobo ye dañ minkame mimbu zangwal esi nyi, Jisu Nyie wah ke beñe so. Nye fañe bo nal anga sok ejam na, a ke biale ne so bendè komanda Dévid, ane nkeñele mon. Anga zô ke nson a ke vèm ye yèn minzuk ye misim, ye sukele wu akal mam abé bôt. Ane Aisaia anga kobo jam ye Jon Batist na, inye ne môt a ke so ôsu Nyie, ye kobo ye bôt e ntô na, be veñezega milèm ye tobo nkôga, togo na Nyie anzu.

Éhaz abo mam abé, ve yèn nzuk.

Nge bôt Juda b'énga yèbe dia bé minkobo Aisaia. Ane Anyame anga va komanda mvè wôa ne so ebé bo ; togo na Jôtam anga wu. Ane Éhaz emon wie anga boñba komanda.

Ane Éhaz anga to ave anga biale mimbu mewôm mebé, ngeñ anga sum ésé komanda. Nge énga sesèm dia Anyame ane ésa anga bebo, nge anga sém biyème ye jik betyit ebé bio e mevôm me y'ayô e minkôl, ye mevôm me n'évivié ebili esi. Anga bo ebon befam bie edañ ndôa eyô, nson ane meyoñ me y'afan menga bo. Ane Anyame anga lôm komanda Siria ye komanda Isréèl elume ne nye. Benga bète ye so Jerusalèm, ve bôme jal.

Komanda Siria anga bi bôt abi mikôm, ve ke ne bo jal die Damaskes. Ane komanda Isréèl anga yui bôt nkame mintosiñ ye mewôm mintosiñ mebé befam Juda jô avoti, anga noñ ke benega ye boñe abi, ve ke ne bo e Saméria, ejal anga tobo.

Si bekomanda Siria ye Isréèl étam benga so lume ne Éhaz, nge Beidomait ye Befilistin benga so lume ne nye. Ane Éhaz anga toge siga fok mfum y'évele ne so nda Anyame, ye biôm bivok nda zie, ve lôm bio ebé Tiglat-pilizer komanda Asiria, ye sil komanda te evol nye elume ne besiñ bie. Ane Tiglat-pilizer anga noñ éveve siga mfum y'évele, ve bo ane Éhaz anga sil nye. Togo na anga lume ne Besirian, ve dute bo jal Damaskes. Nge d'éboñe dia Éhaz mvè, togo na Anyame émbe dia ngam zie, ejam mam abé mie.

Éhaz atèle olter éyème nda Anyame.

Ane Éhaz anga ke e Damaskes ebôme ne Tiglat-pilizer. Ngeñ ambi wi anga yèn olter éyème anga nyege zo anèn. Ananga lôm fek y'iti ebé prèt nèn e Jerusalèm, ye tyin nye na, a boñe foti nson ite. Ane prèt nèn anga bo nal, ve bi olter anga kôm nseñ nda Anyame. Wèna ngeñ Ehaz anga bule e Jerusalèm, anga ke iti ye yui betyit iti. Anga va olter Anyame ne so evôm inga tèle, ve tué olter éyème iti.

Ne so val Éhaz anga bète bo abé anèn, togo na anga tyam mintyeñe mi ngôs minèn Solomon anga kôm etèbe ye mejim nseñ nda Anyame. Anga vas ke bète ôsui ngôs ônga to mvus benyat awôm ye bebé, evôm ônga tobo, ve bi wo si nseñ. Anga vas bilage bi siga mfum y'évele binga to éki e nda Anyame, ananga bi bio. Anga du mimbé nda Anyame, eyi na bôt a tage ke sèm wi. Nge suka jal ise Jerusalèm anga tèle biyème bie. Wèna e milam misese afan ite, anga bo mevôm me y'ayô ejik betyit ebé bio. Ane Anyame anga ya anèn ye Éhaz ye bôt Juda, ejam mam abé môa.

Éhaz anga tobo komanda awôm mimbu ye mimbu misam, ananga wu. Ane benga jè nye e Jerusalèm, nge sa mesoñ bekomanda. Ane Hezekaia emon wie anga boñeba komanda éyizege zie.

Hèzekaia akôm nda Anyame.

Hèzekaia anga bo sôsôwe ye yéñ Anyame. Benga boña fe nye komanda, ananga kul mimbé nda Anyame ésa Éhaz anga du, ve

lé beprèt ye Belivait ésa anga vas nda Anyame, eso zo ne kôm zo eyi na be bete sem Anyame iti. Ananga zô na, Togo na Betate bah benga bo nkot ; benga du mimbé nda Anyame, be mana jim bilam, benga bo ke jik biôm bi n'ényum mvè, nge yui betyit éveve ebé Anyame. Ane Anyame anga ya ne bie, ve lôm bie nzuk n'ôson, ane mine vage yèn. Besiñ bah be mana yui befam bah ; ye bon befam bah ye bon be benega bah, be ka ne bo mikôm, akal emam ma.

Ane Hèzekaia anga zô na, Nge vane m'ayi bo mage ne Anyame e wôg nye ye sèm nye, a bo ke fe bète ya ne bie. Ido mine beprèt ye Belivait boñ'avôl ekôm ye jui nda Anyame ; togo na mine ne bôt anga fé enyi nda zie, ye bo mam me sono. Wèna beprèt benga woga fe mam komanda, ane benga ke ve nyi nda

HÈZEKAIA A BO SONO ENDA ANYAME YE JIK ÈVÈVÈ BÉ ANYAME.

Anyame, ve kul mvin isese benga kwé iti. Ane Belivait benga noñ zo ve ke zo wa ôtôñ Kidron. Benga sum ésé zi alu ôsua ngon ; wèna melu awôm ye melu mesam menga lotega fe, benga so ebé komanda ve zô na, Bi mana tun nda Anyame isese, ye olter i tèle nseñ, ye établi b'abi mimfèma éki, ye bilage bi siga mfum y'évele Ehaz anga vas, bi bètena bio bule iti, Mam mesese me kôga.

Hèzekaia abo féte.

Ane komanda Hèzekaia anga vé kikidiase, ve lé bezôe be ya jal, ane benga bète bese ye ke nda Anyame. Benga ke ye benyat zangwal ye beyôm mintôme zangwal ye bon mintôme zangwal ye bekabe zangwal. Ane Hèzekaia anga tyin beprèt ejik bo ebé Anyame akal mam abé bôt besese. Ane Hèzekaia anga tué beprèt ye Belivait e nda Anyame ebôm menzañ ye yé bia esèm Anyame. Ngeñ benga tate sum ejik betyit e olter, bia evèm Anyame bio ke binga sum, ne bengomi ne bilane ne menzañ binga to emo beprèt ye Belivait. Ane bôt bese benga sèm Anyame, beyé bia benga yé, bilane binga kobo, ne ke kui ngeñ betyit bese benga mane jigeba.

Benga manega fe jik betyit Hèzekaia ye bezôe benga so ne bo, Hèzekaia anga zô bôt na, bo ke be nzak n'ébôa. Ane benga so ye mewôm benyat zangwal, ye nkame beyôm mintôme mboti, ye bon mintôme minkame mibé. Ane beprèt benga jik ke bane. Ane komanda anga sôs ane bôt benga sôs ye nye, togo na Anyame anga mèm na be nzaka y'éveve zôa ebé nye, ye togo na benga bète sum sèm Anyame nda zie nzeñ mfe.

B'abagele Féte Elôt eyô.

Ane Hèzekaia anga tèn bizangô ebé bôt bese e Juda y'ebé bôt be ya bituñe awôm Isréèl, elé bo na be nzak e Jerusalèm ebagele Féte Elôt eyô Togo na mimbu minga lôte abi ave bôt benga bagele féte ite, ane Anyame anga yegele bo e bagele. Ane bôt komanda anga lôm benga ke ebé bôt ye ntèn komanda. Ntèn te w'azô na, Mine bon Isréèl, mine nga bian Anyame. Veñezega ngeñ nyi, mine wôg nye ; wèna a ke veñeze ebé mine ye ve mine abote. Mine tage bo ane béso ye bon be nyoñ, benga bo abé ne bian nye, ye ke mikôm ejam mam abé môa. Nge wôga melôe

mie, mine nzak nda zie esème nye eyi na avas ayé die ne so ebé mine. Mine kage bo nal, a ke simse ebôt benga ke mimbôk, a ke bo besiñ bôa elète bo mvè, wèna be ke bo yèbe na be bulege afan dôa.

Nal bôt benga ke ye mintèn komanda, benga kui milam y'afan isese. Nge ngeñ benga kui afan Isréèl, befam be ya bituñe awôm b'énga wôge dia bo ; benga ya ye kwegele ye wé bo. Nge sa befam bese Isréèl ne benga bo jam ite, togo na bevok benga mèm mam abé môa, ye yèn ngongol ejam ite ve so e Jerusalèm. Nge afan Juda, Anyame anga bo bôt bese eyèbe enzu. Nal enga to nsama nèn bôt ônga so Jerusalèm ebagele Féte. Nge ngeñ b'abè sum bagele zo, benga ke jal esese ve vas beolter biyème besese benga buk wi, ve wa bo ôtôñ Kidron.

Ane benga kôk ebagele Féte Elôt-eyô. Môt esese anga noñ mon ntôme, ve so ye nye nda Anyame ye yui nye ôsu olter. Ne

HÈZEKAIA A LÔM MINTEN EBÉ BÔT JUDA YE BÉ YA BITUÑE AWOM ISRÉÈL.

so val, fam ite anga ke ne zo nda zi'èmièn, ye bôt bie benga ji zo aluse, nson ane bon Isréèl benga bo alu benga kôte afan Ijipt. Togo na Anyame anga yi na bôt be simsege alu te, nson anga nyie bo ne so emo Férô ye Bijiptian be ne nget ; ido anga tyin bo ebagele féte nyi mbu ôsese. Nge val benga bèm zo zam. Wèna ngeñ nyi Hèzekaia anga lé bo e Jerusalèm ebète zo bagele, eyi na be wôg Anyame, wèna a ke yèn mvè ye ve bo abote.

Binga lañ na ngeñ bon Isréèl benga tate bagele Féte Elôt-eyô, afan Ijipt, Anyame anga zô bo eji nson mfèma mboti étam, mfèma ône ke vôs. Ne so val melu zangwal be tage ji nson mfèma mfe ve wi. Ido ngeñ nyi benga manega fe ji mon ntôme, melu zangwal benga ji mfèma ône ke vôs. Ane benga bagele féte melu zangwal mete mese ye mesôs. Beprèt ye Belivait benga yé bia esèm ye vèm Anyame melu mese ye bengomi ye bilane ye menzañ. Ane Belivait benga keke ebé bot eyegele bo melôe Anyame, eyi na be yèm melôe mie ye bagele ebo mo. Ane komanda Hèzekaia anga kobo mvè ebé Belivait benga bebo ésé zi, ye lôge bo etuga zo bo.

Melu zangwal me féte bôt benga ji misôn éveve benga so ne mo nda Anyame, ane benga mèm mam abé môa ebé Anyame. Wèna, ngeñ benga mane bagele melu zangwal mete, bèbièn benga bète mèm etobo melu mefe zangwal esèm Anyame. Ane Hèzekaia ye bekuma benga ve bo betyit abi ejam olter, mintosiñ beyôm benyat mibé y'awôm ntosiñ mintôme ye mintosiñ zangwal. Ane bôt bese e Juda ye beprèt ye Belivait ye befam Isréèl benga so bagele fète ye bo, benga sôs ; togo na ne so ngeñ Solomon anga to, abm féte ndèn te z'abè fe bo e Jerusalèm.

B'ake b'abi biyème e milam.

Ngeñ féte inga man, bôt benga ke milam mise afan ite, ve bi biyème bise benga kwé wi bifus bifus, ye tyam mevôm me ya yô, ye beolter benga bo esèm biyème. Benga bo jam di afan Juda y'afan Isréèl. Ne so val benga bule, môt ase ejal die.

Bôt b'aso ye biji abi ebé beprèt ye Belivait.

Ane Hèzekaia anga lôm minsame beprèt ye Belivait nda Anyame, nson ane komanda Dévid anga bebo, ngeñ ngeñ, ebo bisé Anyame ndé sono. Anga ve bo betyit ejik melu mesese ebé Anyame, kidiase ye ngôgase, ye jô sono ye melu me féte.

Komanda anga zô ke bôt na, be nzaga y'éfas évoti ne so bifas awôm biji bise binga fa bo mebeñ, ebé, beprèt ye Belivait eji, ane Môses anga tyin. Togo na val bôt benga bèm zam jam ite. Nge vane benga wôg komanda, ne so ye biôm bite e nda Anyame. Sidia ebôt Juda ne benga bo nal étam, nge bôt abi benga tobo afan Isréèl benga bo nal. Ngon lal benga sum so ne biji, ne ke kui ngon zangwal.

Ngeñ komanda ye bekuma benga so nda Anyame ve yèn abm biji benga so ne bio, benga ve Anyame abote na, inye anga bo bôt eso ne abm biji bite. Ane Hèzekaia anga sil beprèt ye Belivait na, Abm biji bite bi vage wuli na ? Ane Azaraia prèt nèn anga zô nye na, Ane bôt benga sum so n'éveve zôa, beprèt ye Belivait, biji binga kôge bo ; si kôge bo étam, nge abi eve bôt. Togo na benga manega fe ji abm benga yi, bine binga lige. Togo na Anyame abo dia bôt eso y'éveve zôa étam, nge anga ve biji biôa abote efa e mebeñ môa, ebo bio evèm mve, eyi na bôt be nzaga ne biveve abi.

Ane Hèzekaia anga zô na be lôñe menda, ené biji bé e nda Anyame, evôm be ke so ye biji, ye bagele mvogo. Ane benga kôm menda mete, ve so biji iti. Ane Hèzekaia anga fé Belivait bevoke ebagele bio, ye ve beprèt ye Belivait abm e ke bo kôk, ye bôt bôa, eji. Si étam ebé beprèt ye Belivait benga to ngeñ zôa nda Anyame, nge ebé bevoke ke benga wéga emal môa, nge eyegele melôe m'Anyame e milam mivok afan ite.

(2 Kings 18-21 ; 2 Chron. 32, 33 ; Isaiah 37-39 ; Micah.)

Komanda Asiria anzu lume ne bôt ya Juda.

Mam male menga lôtega fe, komanda Asiria anga so ye bisos bie e Juda, ve dute milam mivok afan ite. Ngeñ Hèzekaia anga wôg nal, anga kôm ye lôñ minkagele Jerusalèm, evôm mimbe mi mana wu. Anga bo ke mengu ye mekoñ abi. Ane kôa befam Juda ve tué bezôe ezô bo ; ve kobo ye bo ezô bo na, Mobege ye ki y'ayé, mine tage mate komanda Asiria, nge yuia nèn ane ye wo. Togo na abi be ne ngam zah ne dañ ngam zie. Ane ye bôt evol nye alume, nge bi ne y'Anyame evol bie. Fañe bo nal, Hèzekaia, togo na anga mate komanda Asiria anga lôm nye bedole be mfum ye b'évele abi, ebo nye ke fe bète lume ne bôt Juda. Wèna

komanda Asiria anga noñ bedole bete, ve bule afan di'èmièn. Nge anga sukele bo abé ye bète so ye bisos bie e Juda elume ne bôt.

Komanda Asiria alôm bôt ekobo ye bôt Jerusalèm.

Anga kui ve tèbe ejal b'alé na Lékis, elume ne do. Nge anga lôm minsaka mie ôsu wie e Jerusalèm ebôm bôt na nye ke anzu wi. Ane minsaka mie minga so ve zô bôt na, Komanda Asiria a zôa na, Mine tage bè Hèzekaia ngeñ azô mine na, ane ki elume ne me, ye na Anyame a ke mine nyi ne so mo mam. Mine tage bè mezô mie, nge boña meyage ne me. Vage me vane ôba bedole be mfum ye bedole b'évele, mine kui enzu tobo minsaka miam. Wèna m'émbo dia mine nzuk, nge me ke mine zam mvogo ye ke ngeñ me ke bète so enoñ mine ye ke tué mine afan afe. Wèna minsaka komanda Asiria minga kobo ye mekiñ menèn ebé bôt benga to nkagele Jerusalèm eyô, eyi bo bo emate ye mèm ve bo jal. Benga kobo ye tu Anyame nson ane nye ke ane ane biyème meyoñ me jibe menga sèm.

Ngeñ Hèzekaia anga wôg mam benga kobo, anga nya mengo mie ve bot mimfine ve bète nda Anyame ekobo ne nye. Ananga lôm beprèt ye benya bôt ebé Aisaia ngengañ ebôm nye fué évage so ebé komanda Asiria, ye sil nye ekobo n'Anyame ejam bôt. Ane beprèt ye benya bôt benga so ye bôm Aisaia. Ane Aisaia anga lôm kiñ ebé Hèzekaia na, Anyame azô na, Ô tage mate jam mezô komanda Asiria avage kobo ejam dam. Togo na me ke lôm nzuk ônèn ebé nye. A ke bule afan di'èmièn, ewi me ke nye bo ewu ye nkwate.

Komanda Asiria alôm Hèzekaia ntèn; akwé wo asu Anyame.

Ane Hèzekaia anga bo ke yèbe azô komanda Asiria anga zô nye, eve nye jal. Ane minsaka komanda minga bule ebé ésa wôa, ve bôm nye ane Hèzekaia anga kobo. Ane komanda anga bète lôm minsaka mie ebé Hèzekaia ye ntèn na, Ô tage yi na Anyame wie abo we esimse na me si we edute Jerusalèm. Ô wôga ane be komanda Asiria benga ja meyoñ mevok ; beanyame bôa b'émbe dia ye ki enyie bo. Anyame wie inye ane we nyie ?

Ngeñ Hèzekaia anga lañ ntèn komanda Asiria anga lôm nye, anga yèn nzuk nèn. Ananga noñ wo ve bète ne wo nda Anyame, ve kwé wo asu Anyame. Ane Hèzekaia anga kobo n'Anyame na, A Tate, we ne Anyame étam suka, esi ese, togo na we ônga bo ô ye si. A Tate, kuge emis mie ô yèn, ye veñeza melo mie ye wôg mezô komanda Asiria avage kobo ejam die. Ene fogo iti na, anga ja meyoñ mevok ye wa beanyame bôa e ndôa, togo na beanyame bete benga to biyème bi mvuk, bimbe mbôa ye bili ne mekok. Ido anga to ne ki eja bo. Nge vane, A Tate, ayi ja Jerusalèm. Nyige bie, ngongol, ne so emo mie ; wèna meyoñ me ke yem na, Ô sidia nsona biye me meyoñ mese me jibe, nge we fogo n'Anyame, Anyame mfe a sidia.

KOMANDA ASIRIA ALÔM HÈZEKAIA NTEN ; AKWE WO ASU ANYAME.

Énjèl ayui bisos Asiria abi aluse.

Ane Anyame anga wôg nkobo Hèzekaia, ananga tyin Aisaia ngengañ elôm kiñ ebé nye na, Anyame a zôa, Me mana wôg mezô ô vage kobo ne me ejam komanda Asiria, wèna me ke nye bo nson ôvage me sil. Enso dia ejal ye mengu ye mekoñ, énwa dia mbène mbéñ ajal, nge bo abal. Nzèn anga so, ezo ke a ke bète bule ; togo na, me ke nyie Jerusalèm ne so emo mie. Ane mam Aisaia anga zô menga bo iti. Togo na alu te Anyame anga lôm énjèl wie e mimba Besirian, ane énjèl anga yui nkame mintosiñ mitan mi bôt. Ane komanda Asiria anga bule y'ôson afan die. Wèna wi, ngeñ anga nyi nda éyème zie esèm, ebon bie befam bebè benga yui nye. Nal Anyame anga nyie Hèzekaia ne bôt Juda ne so emo komanda Asiria ne besiñ bôa bevok bese.

Ôkon Hèzekaia.

Melu mete komanda Hèzekaia anga kon, ane ngengañ Aisaia anga ke ebé nye ve zô nye na, Anyame avage we lôm kiñ na,

Boña mam mese minkoga, togo na ô ke wu, w'ényiñ dia. Ngañ inga manega fe kobo mezô male, ananga kui ne so abôme Hèzekaia. Ane Hèzekaia anga veñeze asu die éfifin ve kobo ye Anyame na, A Tate Anyame, simsege vane ane menga yéñ we ye nlèm wam ôse, ye bo man ônga nyege. Ane Hèzekaia anga yi du anèn. Ane Anyame anga tyin ngengañ ebète bule ebé Hèzekaia ye zô nye na, Anyame a zôa na, Me wôga nkobo wie ye yèn mige mie. Degege, me ke we bule mvogo. Melu melal ô ke bète ye ke ndé sono, wèna me ke bète kôgele mimbu awôm ye mimbu mitan ényiñ zie. Nal Aisaia anga bète bule ve kobo mezô mal ebé komanda. Ananga zô minsaka komanda na, Noña bibume bi tôm, mine bète nye bio fôl. Ane benga noñ tôm, ve bète nye zo fôl anga kon, ane komanda anga lèt.

Hèzekaia abo énguñ, ve lète bôt ntam wie.

Ane komanda Hèzekaia anga tobo y'akuma anèn y'awôg énèn

ENJÈL AYUI BISOS ASIRIA ABI ALUSE.

Anga lôñ nyôl zie bibôñ bi ne ki ndèn ené ye bagele siga mfum zie ye siga évele zie ye mekok me mvè mie. Anga lôñ ke menda ené fôn y'ivè ye mbon, ye menda minkalebéñ ye menda mintôme ye betyit bevok ; togo na anga bèle biôm bito abi. Anyame anga vol nye, ananga yèn mve mam mese anga bo.

Fañe bo nal, Hèzekaia énga tobo dia nlèm évivié, ye ve Anyame abote emam mesese anga bo nye. Anga sum énguñ jam ye biôm bie abi ye ki zie ndèn. Ane komanda Babilon anga wôg nlañ ye akume ye ki zie. Ananga lôm bôt ye mintèn ye éveve ebé nye Ngeñ bôt bete benga so e Jerusalèm, Hèzekaia anga wôg mvè eyèn bo. Wène énguñ émbe nye nlèm énga bèt, ananga lète bo siga mfum zie ye siga évele zie, ye minkalebéñ mie ye mengo m'abal mie ye mam menèn mie mesese.

Ane ngengañ Aisaia anga so ebé Hèzekaia vi sil nye na, Befam ba be vage zô na ? Be vage so vi ? Ane Hèzekaia anga zô na, Benga so afan ôya, be vage so e Babilon. Ane Aisaia anga sil na, Be vage yèn zi nda zie ? Ane Hèzekaia anga zô na, Ebiôm bise bi ne nda zam be yèna. Zômazôm é sidia ebé me, me bo ke bo zo lète. Ane Aisaia anga zô na, Bège mezô Anyame azô we ; Alu d'anzu ôsu, wèna ntam wie ôsese ône nda zie ônga né wi ye béso benga né, be ke ke ye wo e Babilon, zômazôm z'énlige. Ye bendè bie bevok bo ke be ke ke ne bo ebo bo minsaka nda komanda Babilon. Ane Hèzekaia anga zô na, Emam mese Anyame a ke bo, me ne sôsôwe. Nge e ne mvè ebé nye ebo ke lôm minzuk mite ngeñ me nge n'ényiñ, nge elôm mvogo ye sôsôwe mulu mam.

OKON HÈZEKAIA AVEÑEZE ASU DIE EFIFIN VE KOBO YE ANYAME.

Mezô ngengañ Maika anga sok.

Binga mane lañ ane Hèzekaia anga tyin bôt ewa biyème biôa fè ye sèm Anyame. Nge benga bo nal ôb'abôn étam, ane benga bète bule esèm biyème. Ane Anyame anga lôm ngengañ Maika ekobo ye bo. Maika

anga so ve zô na, Anyame asil bo na, nza zôm e bôa bo na be vota nye sèm ? Anga vas bo ne so Ijipt etobo minsaka ebé Férô, anga lôm Môses ye Éron elète ne bo e ntô. Ne so val, ngeñ komanda Mo̱ab anga bañede Bélam eyoge bo, anga bo nye evane bo ve abote. Nza zôm Anyame ayi na bon Isréèl be boña, fogo ve ebo mvè ye tobo ye ngongol ye tobo mvogo bèbièn ye bèbièn, ye évivié, ye wôg Anyame.

Ane Maika anga zô na, nge b'amèm dia bo nal. Bekuma bôa be ne nget ebé bôt be n'akukut. ıBezôe bôa, b'ayia ne lète bôt

HÈZEKAIA ABO ÉNGUÑ, VE LETE BÔT NTAM WIE.

be n'abé nzuk, bèbièn be n'abé. Môt mvè a si fe ébukebu eyèn afan ete. Bese benga to bé esa biôm ye yui bôt, ido enga to amvi e si fe mebun. Mbène bon benyañ fogo ye bekal ye bésa ye benya benga to nziñ, benga vine. Ane Maika anga zô bo na, Ejam ye mam mal Anyame a ke lôm nzuk nen ebé bo. Be ke bi bôt mikôm ye ke bo afan Babilon ; ye Jerusalèm, mbaba jal dôa mvè, e ke jañ, ke fe menda iti, fogo ve mekok mengunege. Nda Anyame, zo ke be ke zo tyam ve vas zo, zômazôm ke fe lige iti, wèna evôm enga tate tèle, be ke zo fak nson one môt afak mekeñ ebé biji.

Maika, nson ane Aisaia, anga sok ejam ye Jisu Krais, Nyie wah, evôm a ke biale, na, a ke biale ejal Bètlehèm. Nge si Maika ye Aisaia étam, nge bengañ bese Anyame anga lôm, benga kobo, nge yegele bôt, ejam die, eyi na bon Isréèl be yèm na Nyie a ke so. Wèna bie, bôt be nge n'ényiñ ngeñ a ke mane so, bi ke yèm na ane fogo emon Anyame, ye ke na Anyame inye anga lôm nye.

Mam abé Manase anga bo.

Hèzekaia anga tobo komanda Juda mimbu mewôm mebé ne mimbu ibul. Ananga wu, ane benga jè nye e Jerusalèm e soñ mvè bekomanda. Ane Manase emon wie anga tobo éyizeze zie.

Manase ambe ave abiale mimbu awôm ye mimbu mibé ngeñ anga boñeba komanda. Anga bo abé. Ntèn Anyame w'azô bie na, anga sesèm mam mese me n'eyô, nlô jô ye ngon y'atété Anga bète lôñ mevôm me y'ayô ésa Hèzekaia anga tyam, ve kôm beolter biyème e miseñ nda Anyame, ve tèle éyème nda Anyame ibièn. Anga bo ebon bie edañ ndôa mese biyème bie. Anga kobo ye minkuk, Anyame anga tyin ebon Isréèl na, be ke kobo ye mio. Anga yui ke bôt abi e Jerusalèm, ne kèle ke na benga bo jam en'abé. Ido anga bo abé anèn, ye yi na bôt bie ke be bo abé nedañ ane meyoñ me jibe menga bo, menga tobo e Kénan val bon Isréèl b'abe so.

Ake mikôm, wèna aveñeze nlèm wie.

Ane Anyame anga kobo ye Manase ye bôt ne kiñ mingengañ mie ejam mam abé môa, nge b'éwôge dia. Ido Anyame anga lôm bezôe bisos komanda Asiria elume ne bo. Ane benga bi

Manase ngeñ anga ke mbil ye sobo e biyo ye bilok iti, ve kage nye ye besuñakal ye ke nye e Babilon. Wèna ngeñ anga ke ôya ne kôt afan die, ato nzuk iti, anga simse mam abé mie ye ngongol, ve veñeze nlèm wie ; ananga kobo ye Anyame ye nlèm wie ôsese. Ane Anyame anga wôg nye ve kwé nye ngongol ve bule nye e Jerusalèm. Ane Manase anga yèm na, Anyame inye ne fogo

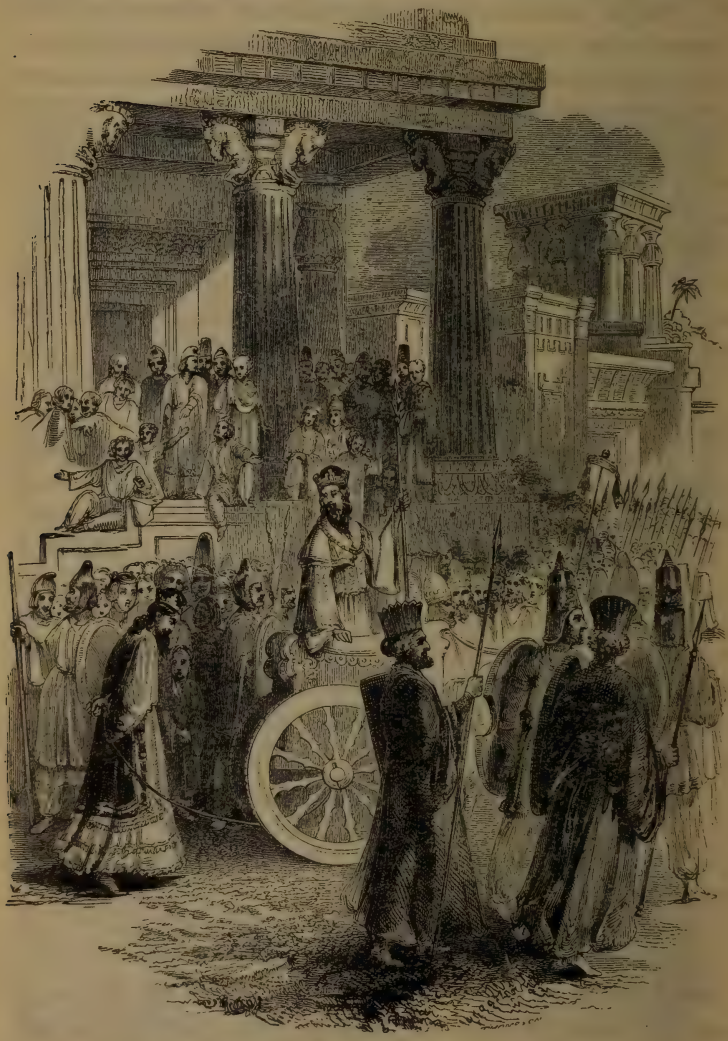

MANASE AKE MIKÔM.

Anyame mboti étam, ato ke sôsôwe. Ananga vas éyème anga tué nda Anyame, ye beolter bese anga lôñ e miseñ nda Anyame, anga tyin ye kul bio ejal, ananga kôm olter Anyame ye jik betyit iti.

Komanda Amon.

Manase anga tobo komanda e Juda mimbu mewôm metan ye mimbu mitan. Ananga wu, ane benga jè nye abeñ nda zie e Jerusalèm. Ane Amon emon wie anga tobo komanda.

Amon anga to ave abiale mimbu mewôm mebé ne mimbu mibé, ngeñ anga sum ésé komanda. Anga bo abé ; togo na anga jik biyème ésa anga bo betyit, Nge énga veñeze dia nlèm ve wa bio fé, ane ésa anga bo, nge anga ke abo abé ne ke kui ôsu. Ngeñ anga tobo komanda mimbu mibé, minsaka mie minga bo abal, ve yui nye. Ane bôt afan te benga fé Jôsaia emon wie etobo komanda.

(2 KING'S, 22-25 ; 2 CHRON., 34-36 ; JEREMIAH, 2-11, 18, 36, 38, 39.)

Mam mvè Jôsaia anga bo.

Jôsaia anga to mimbu ñwam ngeñ anga boñeba komanda. Anga tobo komanda mimbu mewôm melal ye mbu mboti. Anga bo sôsôwe ; togo na val ngeñ a ngene moñe anga sèm Anyame. Anga ke afan Juda esese, ye ke ebé bôt benga tobo afan Isréèl, (togo na val bituñe awôm benga bèm ke mikôm), ve bo minsaka mie etyam beolter Béal vômavôm anga kwé bo, ye ti biyème binga to beolter eyô, ye bi bio bifus. Ananga bète bule e Jerusalèm ve lôm bôt ekôm nda Anyame, evôm inga mane wu. Ane bôt benga so ye bedole nda Anyame, eve bôt b'abo bisé ôba.

B'ayèn ntèn melôe Anyame.

Ane Jôsaia anga lôm nsaka wie mboti na, Keñe ebé prèt nèn, zôge nye na a lañe bedole bôt be vage so bo, wèna a vage bo ebé bôt b'abo akeñ ye bôt b'abo ésé mekok, ekôm nda Anyame. Ane nsaka anga ke ye zô prèt nèn, nye ke ve bo bedole nson ane komanda avage zô. Ane prèt nèn anga zô nsaka na, me yèna ntèn melôa Anyame ndé sono.

Ngeñ kôa bôt benga yeyèm dia bo bizangô ane bi abo ngeñ nyi. Benga tetèn e bikô bi tyit benga lé na bizangô. Binga lañ na, Môses, val abè wu, anga tèn melôe Anyame anga ve nye ezangô iti ; ananga tyin na nzeñ foti mbu zangwal ôsese melôa mete be lañ mo ebé bôt besese ye kiñ ndèn. Nge bekomanda be n'abé ye bôt Juda, b'émbe dia n'aswé ewôg melôa Anyame, benga zam zo ye ke kui ngeñ inga jime, bo ke ve via zo. Ane Jôsaia énga tate dia zo yèn. Nge vane ngeñ benga kôm ndé sono, prèt nèn anga bète zo yèn. Ananga ve zo ebé nsaka komanda, ane nsaka anga ke ye zo ebé Jôsaia ve zô na, Prèt nèn avage me ve ézangô. Ananga lañ zo ebé komanda.

Jôsaia awôg ngôngol ejam ye ntèn.

Ngeñ komanda anga wôg nsaka wie a lañ mezô melôa Anyame, ye wôg nye lañ ejam minzuk Anyame anga zô na, a ke lôm ebé bôt, togo na be ne ke wôg melôa mete, anga nya mengo mie ve yi du. Ananga kobo ye prèt nèn na, Keñe me sil Anyame na, a ke

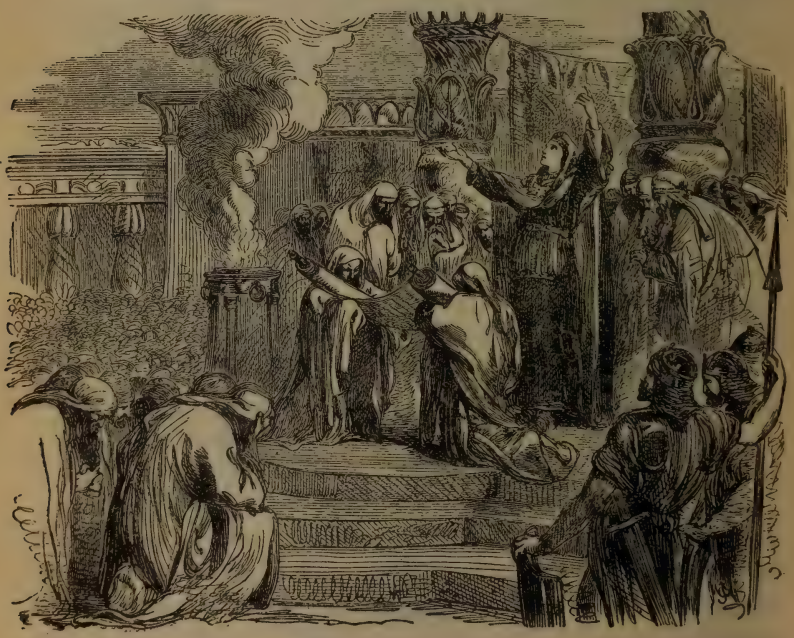

HULDA, MONEGA NGENGAÑ A YÈGELE JOSAIA YE BÔT BIE NTEN ANYAME.

bie bo na ; togo na aya anèn, togo na betate ba b enga bo dia melôa me ne ntèna ézango iti. Ane prèt nèn anga ke ebé menega ambe jui na Hulda, anga to ngengañ, esil nye jam komanda anga lôm. Ane menega te anga zô na, Anyame azô na, Me ke lôm ebé Jerusalèm y'ebé bôt bese b'atobo iti minzuk mise mi ne ntèna ézangô iti, togo na be zameya me, ke fe me sèm, benga sèm beanyame befe. Nge jam ye komanda Jôsaia avage we lôm, keñe zô nye na, Anyame a zôa na, Togo na ô yèna nzuk nlèm ejam mam abé bôt b'abo, ye bule nyôl zie mvus ye yi du asu dam ; m'énlôm dia minzuk mite melu ô ke tobo énÿiñ, w'ényèn dia abé esese eke so e Jerusalèm. Ane prèt nèn anga bule ve bôm komando Jôsaia ane ngengañ anga kobo.

Ane Jôsaia anga lôm ve kôa beprèt bese ye Belivait ye bôt besese. Ane benga ke nda Anyame, ananga lañ bo mezô menga to ntèna ézangô prèt nèn anga kwé nda Anyame. Ane komanda anga tèbe bé y'akôn, ananga bo mage y'Anyame, ewôg ye bo melôe mie ye nlèm wie ôsese. Ananga bo ke bôt eyage na bo ke be ke mo wôg.

Jôsaia ayui nsèm biyème ntuk.

Bekomanda abé Juda benga tate tobo mvus Jôsaia benga bo menzom ye mintume ye bilage ebèle bio ngeñ benga yuiyui biveve ebé Béal, benga ke ne biôm bite nda Anyame. Benga

JOSAIA AYUI NSÈM BIYÈME NTUK.

tèle ke éyème nseñ nda Anyame, ve fé befam ane beprèt, ejik biôm bi n'ényum mvè ye jik betyit ebé zo. Nge vane Jôsaia anga vas befam bete ; ve lôm beprèt Anyame evas e ndé sono bilage bisese benga bebèle ngeñ benga sesèm Béal, y'éyème benga tèle wi. Ananga tog éyème ye bilage, ve jik bio afan iti. Ane Jôsaia anga lète nzuk, nge tyite ne bôt besese benga ke kobo ye minkuk, ne so afan ite. Anga lôm ke bôt e ya nkôl Hinom, evôm bôt benga bebo ebon bôa edañ ndôa asu éyème Môlèk, ananga bite vôm ete ; wèna b'émbe dia fe ne ki ebète bo iti ane benga bebo, togo na Jôsaia anga yui nsèm ntuk.

Jôsaia abète olter e Bètèl.

Ane Jôsaia anga ke e Bètèl, evôm Jèrobôam ônga tèle éyème nyat ya siga évele anga bo bôt bituñe awôm esèm. Binga lañ ane ngeñ Jèrobôam anga jik biôm ényum mvè e olter ebé eyème zie, ngengañ anga so ve zô ye na, Komanda a ke biale afan Juda, jui na Jôsaia, a ke jik bives bi bôt e olter te, eyui zo ntuk ye bo zo mvin. Mimbu minga to minkame milal ave ngañ te anga kobo mezô mete. Jèrobôam anga bèm wu, ebôt bituñe awôm benga ke ne bo minkôm. Nge vane mezô ngengañ menga tui. Togo na Jôsaia anga ke e Bètèl etyam olter éyème enga lige wi. Wèna ngeñ anga veñeze anga yèn mesoñ abi nkol eyô, bé ye vôm te. Ananga lôm ve noñ bives bisese e mesoñ, ve jik bio e olter.

Bôt b'abagele Féte Elôt eyô, Jèremaia asok.

Binga lañ ane Hèzekaia, ngeñ ambe komanda, ananga bañede bôt enzu e Jerusalèm ebagele Féte Elôt-eyô, benga to mimbu abi ke zo bagele. Nge ngeñ Hèzekaia anga man wu, bôt benga zam, ke fe zo bagele. Nge vane Jôsaia anga lé bôt e Jerusalèm ebagele Féte te. Ananga ve bo ne so minjam betyit bie, mewôm mintosiñ mintôme ye bekabe melal, ye mintosiñ benyat milal, eyi na besese be jik éveve ebé Anyame. Nge fañe bo benga wôg azô komanda ve so ebagele féte te, bôt b'énga nyege nge tuga sèm Anyame ; togo na milèm miôa iti be ngene bunege biyème biôa.

Ane Jèremaia ngengañ anga so ebé bo ve zô bo na, Anyame anga vas bo afan Ijipt ne ki zie ndèn, ye ve bo afan mvè anga kage bésa e kôa. Nge b'évage dia nye abote ejam te, nge wôge melôe mie. Ane Jèrobôam anga zô bo na, Anyame a yèna mam

abé môa, aya ne bo. Nge be kage veñeze ne zam mam abé môa, Anyame a ke bo zam ; wèna a ke vas minzuk mi ke so ebé bo. Nge bôt benga tô mezô ngengañ anga zô bo, môtamôt ke veñeze ne so mam abé mie. Besese benga bo abé ne ke ôsu mban. Wèna ngeñ Jèremaia anga kobo ye bo, benga kobo bèbièn ne

AWU JÔSAIA, BÔT BÈSÈ BENGA YÔ YE YI NYE DU.

bèbièn na. Nyuige nye. Nge Anyame anga nyie nye ne so e mo môa.

Awu Jôsaia.

Mam ma menga lôtega fe, komanda Ijipt anga so ye bisos bie afan Isréèl. Ane Jôsaia anga ke lume ne nye. Ane komanda Ijipt anga lôm kiñ na, a soge dia lume ne Jôsaia, nge a vage so lumé ne komanda Asiria ; ananga zô Jôsaia na, a zamege. Nge Jôsaia énga mèm dia bule. Anga vas mengo komanda membe nye nyôl, ve bot mefe eyi na môt ke nye yèm, ve ke alume. Ane bôt mimbéñ komanda Ijipt benga wa nye mimbéñ, ve lume nye. Ananga zô minsaka mie na, Nkeña ne me, togo me lumeya. Ane benga vas nye ne so ntyône wie, ve ke nye tué ntyône mfe ônga tèle bé. Nge anga wu, Ane benga so nye ntyôn iti e Jerusalèm, ve jè nye mesoñ bekomanda. Ane bôt bese benga yô ye yi nye du. Ane benga bo Jehôahaz komanda afan Juda.

Jehôahaz ake mikôm afan Ijipt.

Jehôahaz anga to mimbu mewôm mebé ne mimbu mibé ngeñ benga bo nye komanda. Ananga zôe e Juda ngon ilal suka. Énga bo sôsôwe ane ésa anga bebo, bôt bo ke ke wôg Anyame. Ane Férô komanda Ijipt anga so lume ne bo. Anga bi Jehôahaz ve kage nye ye besuñakal, ye ke nye e Ijipt, ve tué nye wi ye ke kui ngeñ anga wu. Ane Férô anga bo Jehoakim mon nyañ Jehôahaz komanda. Nge anga dute ebé Jehoiakim ye bôt Juda bedole abi, nkame betalent siga mfum ye talent siga évele mboti. Ngeñ Férô anga ke afan die, Nèbukadnèzar komanda Babilon anga so lume ne bôt Juda. Jehoiakim émbe dia ne ki elume ne nye, ¦ido anga

NSON MINTEN MELU MITÔL.

yage ne nye na, a ke nye wôg ye tobo nsaka wie. Ane Nèbukadnèzar anga toge bilage b'éki bivok binga to nda Anyame ve ke bio e Babilon, ve tué bio nda éyème zie.

Ngengañ Jeremaia atèn ntèn.

Mbu né Jehoiakim anga tobo komanda, Anyame anga kobo ye ngengañ Jèremaia, etyin nye etèn ézangô iti minzuk minzuk mise mi ke so ebé bon Isréèl. Anyame anga zô na, togo na ngeñ bot be ke wôg jam ye minzuk mite, ékôge nziñ be ke veñeze, wéna a ke bo jam. Ane Jèremaia anga lé ebé nye fam jui na Béruk, anga tetèn. Ane Béruk anga tèn mezô ane Jèremaia anga kobo mo. Ne so val Jèremaia anga zo nye na, a keñe mo lañ ebé bôt. Ane Béruk anga tog'ézangô ve ke ye zô nda Anyame ye lañ zo enôm bôt bese be ne wôg.

Ane bekuma benga tobo nda komanda benga wôg jam ye ntèn te, ane benga bañede Béruk enzu bo lañ ntèn ite. Ananga noñ ézangô ewo wie, ve ke ebé bo. Ane benga zô nye na, Tobege si vane, lañe bie zo. Ngeñ benga wôg mam mesese Anyame anga kobo ejam bon Isréèl ye jam minzuk a ke lôm ebé bo, benga mate ve sil na, Zôge bie vane, ôvage tèn mezô mete na ? Ane Béruk anga zô na, Jèremaia avage kobo mo ebé me ye anu die, ane me vage mo tèn ye fite ézangô iti. Ane bekuma be vage zô Béruk na, bi ke bôm komanda. Nge keñe sobo, mine Jèremaia, ke yi na môtamôt ayèm evôm mine ke sobo ; komanda ayage ya ne mine ye zeñ mine ebo mine nzuk.

Komanda ajik ntèn te, Bôt b'avine Jèremaia.

Ane benga bôm komanda Jehoiakim jam ye'ézangô, ananga lôm nsaka wie enoñ zo. Ane nsaka wie anga so zo ve lañ zo asu komanda ye mesu bekuma bese benga tèle nye feñ. Komanda anga to si ndôa feñ, togo enga to ôyôn. Ngeñ nsaka anga mane lañ bikèkè bilal nge biné, komanda anga noñ ñkeñ wie ve kik bikèkè bite ye wa bio e ndôa. Nal anga bo ne ke kui ngeñ ézangô ése énga jik. Bekuma bevok benga to ne nye benga kwé nye ngongol na, a tage zo jik ; nge énga wôge bo, nge yèn nzuk nge mate ngeñ anga wôg ejam minzuk mi ke so ebé bon Isréèl ejam mam abé môa. Nge anga ya ye Jèremaia ye Béruk, togo na benga tèn ézangô te. Ananga lôm minsaka mie ebi bo, nge Anyame anga sole bo, bo ke bo yèn.

Ane Anyame anga tyin Jéremaia enoñ ézangô éfe, ve tèn mam mesese menga to ntèna ézangô évok komanda anga jik. Ane Jèremaia anga noñ ézangô éfe ve ve zo Béruk, ve bète tu nye mam mesese membe ézangô ôsua, ye mezô mevok abi Anyame anga zô nye. Nge bôt benga vine Jèremaia, togo na anga zô zo bo mam abé môa. Ananga ke zô Anyame na, Fañe bo m'abè bo bo jam en'abé, nge b'ayoge me. Ane Anyame anga yage ne nye na, ngeñ besiñ Jerusalèm be ke so noñ jal, b'émbo dia nye jam, be ke nye zam mvogo. Ane Anyame anga zô na, M'abèle m'azô we na, me ke bo bo etobo ne wèni éto mvè.

Jehoiakim anga tobo komanda mimbu awôm ye mboti, ananga wu. Ane Jehoiakin emon wie anga tobo komanda éyizege zie.

Komanda ye bôt abi b'ake mikôm.

Jehoiakin ambe mimbu awôm ne mimbu ñwam e nya-môt wie, ngeñ anga boñeba komanda ; ananga tobe komanda ngon ilal e Jerusalèm. Wèna Nèbukadnèzar komanda Babilon anga so lume

KOMANDA JEHOIAKIM AJIK NTEN ANYAME.

ne ésa. Ane Nèbukadnèzar anga nyi nda Anyame, nson an'anga bo ôsu ve noñ bilage bi siga èvele Solomon anga bo, ve bi bio bifus. Ananga so ke nda komanda, ve toge biôm bisese bingo to mvè bimbe iti. Ananga noñ Jehoiakin ye nya ne beyal, ne bekuma Juda, ye bôt benga lelôñ ye bôt benga lui ne bôt akeñ, ye bisos bise binga to ki y'ayé e Jerusalèm, ve ke ne bo bese e Babilon.

Ngeñ benga ke e Babilon, ngengañ Jèremaia anga tèn bo ézangô, ezô bo na, be lôñe menda ye bé mebeñ be tobege milèm miôa namie afan ite ; togo na Anyame azô na be ke tobo wi ye yéñ komanda Babilon mimbu mewôm zangwal. Nge ngeñ mimbu mewôm zangwal mi kage man, be kage veñeze milèm miôa ne so mam abé môa ye kobo n'Anyame ejam bo, Jèremaia anga zô bo na, Anyame a ke bo bule afan dôa bèbièn.

Nèbukadnèzar abo Zèdekaia komanda. A dule Jèrusalèm.

Ejam ye bôt benga lige afan Juda, Nèbukadnèzar anga bo Zèdekaia monenyañ Jehoiakim komanda ezôe bo. Nge Zèdekaia ambe nsona nsaka ebé Nèbukadnèzar ; anga yage ne mèm asu Anyame na a ke nye wôg. Nge Nèbukadnèzar anga bulega fe e Babilon, Zèdekaia anga bian nye, eyi lume ne nye. Ye beprèt ye bôt Juda bo ke benga bo abé. Ane Nèbukadnèzar anga bète so ne bisos bie bise, ve bo menda me lume mbôma Jerusalèm, iti benga wa befam Juda, benga to minkagele ayô ye menda mekok ejal, mekoñ ye mimbéñ. Ane benga dule Jerusalèm, môtamôt ke fe ke ekôt nge nzu a jal.

Val ngañ Jèremaia anga to e Jèrusalèm iti ba bôt bevok. Ane komanda Zèdekaia, togo na anga mate Bekaldian, anga lôm kiñ ebé nye esil nye na, a kobege y'Anyame na, a nyige Jèrusalèm. Nge Anyame anga tyin Jèremaia ezô komanda na, Bekaldian be ke fogo noñ jal ye jik do ne ndôa. Nge Jèremaia anga zô na, bôt be kage nzôñebe minzuk Anyame alôm bo, ye kui ebé komanda Babilon ve bo minsaka mie, ke fe bète lume ne nye, wèna b'énwu, be ke nyiñ. Môtamôt a ke kui ne so jal a ke nyiñ, nge môtamôt a ke tobo ejal a ke wu ne nkwate, nge nzé, nge ôkon. Togo na Anyame anga zô na, komanda Babilon a ke noñ Jerusalèm ye jik do ne ndôa ; togo na Anyame a ke lète bôt nzuk ejam mam abé môa.

B'asigele Jèremaia ébé iti.

Nge bekuma bevok Juda benga so ebé komanda Zèdekaia ve zô nye na, Bi akwé we ngongol 'na, be yuiga Jèremaia, togo na inye abo bôt emate ; togo na azô na Anyame a ke lôm nzé y'ôkon ebé bie, ye ve jal ebé komanda Babilon. Ane komanda anga zô bekuma bete na, be boñe Jèremaia nson bèbièn be ke nyege.

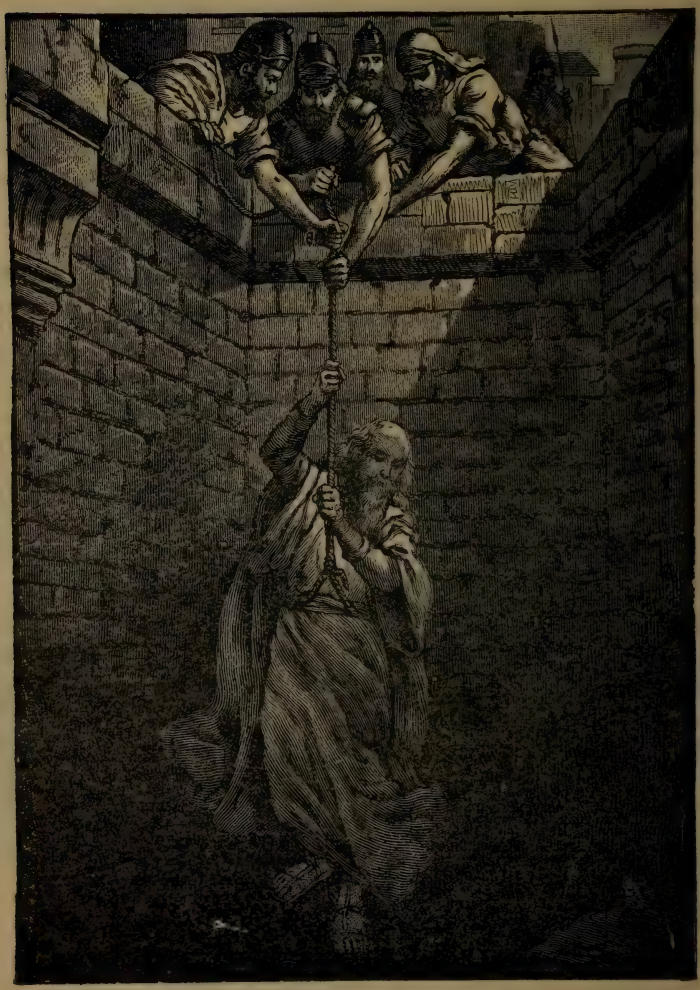

B'ASIGELE JEREMAIA ÉBÉ ITI.

Ane benga noñ nye ve nye si ye minkol ébé nèn iti, énga to nda mbôk. Ebé te énga to ne ntôme ne mejim, ane Jèremaia anga nyañeze iti.

Nge nzôe mboti nda komanda, ngeñ anga wôg jam benga bo, anga ke ebé komanda ve zô nye na, A tate, komanda, befam bane be bôa ejam in'abé etué Jèremaia ébé si, togo na a yage wu ne

B'ADUTE JEREMAIA NE MINKOL NE SO ÉBÉ S'.

nzé. Wèna komanda anga tyin nzôe te na, Noñe mewôm befam melal ne wèni, mine vas Jèremaia ébé, eyi na abo ke wu. Ane nzôe te anga noñ befam ; benga bèle mintuk mengo ne mintuk bitô, ane benga si bio ye minkol ébé si ebé Jèremaia. Ane nzôe anga kobo ne nye na, Kage bifus bitô bi mvufè si, eyi na minkol mi bo ke we zuk. Ane Jèremaia anga bo ane nzôe anga zô nye. Ane benga dute nye ne minkol ne so ébé si. Nge b'ézamege dia nye ewul mvogo, nge benga ke nye tué vôm afe nda mbôk iti.

Jèremaia azô komanda na, a kuige ebé Bekaldian.

Ane komanda Zèdekaia anga, bète bañede Jèremaia, ngeñ anga kui ébé si. ananga so ne nye mbôga ntok nda Anyame, evôm ba nye be ne kobo asué, ke môt mfe. Ane komanda anga zô nye na, Me ke we sil nsile, ô tage do soli ebé me. Ane Jèremaia anga zô nye na, Me kage we do bôm, y'ô ke yage ne me na, w'énui dia me? Ane komanda anga zô na, M'abèle fogo ane Anyame an'énuiñ, m'énui dia we, nge ve we ebé bôt b'ayi we yui.

Wèna Jèremaia anga zô komanda na, Anyame a zôa na. Ôkage kui ebé komanda Babilon ye tobo nsaka wie, wèni ne bôt bie, b'énui dia mine, ejal di do ke b'enjik dia do. Ane komanda anga zô na, M'amate na, me kage kui ebé Bekaldian, be yege me bète bule ebé Beju-befam Juda-benga vivine me, be yage me lète nget. Jèremaia anga zô nye na, Bekaldian b'émbule we ebé bo.

JEREMAIA AZÔ KOMANDA NA, A KUIGE EBÉ BEKALDIAN.

Ôtage mate, nge wôge melôe Anyame, ngongol, wèna e bôa mvè ne wèni, wèna ô ke nyiñ mvogo. Nge ô kage tô ekui ebé komanda Babilon, wèna benyi beyal ye benyi bon, be ke bo ve Bekaldian, ne wèni, wèmièn, w'énke dia

mbil ne mate bo, bo ke we bi, ye jal di do ke be ke do jik ye ndôa.

B'anoñ Jerusalèm. Suka akuma Juda.

Nge komanda Zèdekaia énga mèm dia melôe Anyame, ye kui ebé komanda Babilon. Ido Bekaldian benga nzu lume ne Jerusalèm, wèna ngeñ be mane do dule ngon awôm ye ngon ñwam, mfèma ne biji bise binga man ajal, ke fe biji ebé bôt eji. Aluse Zèdekaia anga mate ne bisos bie ne so jal. Nge Bekaldian benga ke b'abéye nye, ane benga bi nye ve so ne nye ebé komanda Babilon. Ane komanda nget ete anga yui bon befam Zèdekâia bebé asu ésa wôa. Anga manega fe bo nal, ananga fôn mis Zèdekaia mebé, ve kage nye ye besuñakal, ve ke ne nye e Babilon. Ewi anga wu, e nda mbôk.

Ane nzôe ya bisos Nèbukadnèzar anga jik nda Anyame e Jerusalèm, ye nda komanda ye menda me bôt, ve tyam minkagele minga to mbôma jal ese. Anga ke e Babilon ne mekôn me ngôs mebè Solomon anga mo tèle ôsu nda Anyame, y'ôsui ngôs ônga bô mvus awôm benyat ye benyat bebé nseñ nda Anyame, ye bilage bi siga évele ye siga mfum binga lige wi. Ye bôt Jerusalèm anga bo ke yui, anga ke ne bo minkôm, fogo ve bôt bevok bembe akukut afan ite, ananga lige bo ebo bisé mebeñ ye bo mebeñ ivè. Bôt bete Nèbukadnèzar anga tué Gèdalaia ezôe bo.

Nal akuma Juda enga man, nson ane akuma Isréèl enga man, ejam mam abé bôt. Akuma te enga bèm minkame mimbu milal ye mewôm mimbu ñwam ye mimbu ñwam, ne so ngeñ benga bo Rihobôam komanda ye bituñe Juda ye Bènjamin. Bekomanda awôm y'ibul ye komanda menega mboti benga zôzôe bôt ngeñ te. Ebé

NZÔE YA BISOS NÈBUKADNÈZAR ANGA JIK NDA ANYAME E JERUSALÈM.

bo besese, binga wôg na, awôm ye betan benga bebo abé asu Anyame, ye betan étam benga sesèm ye wôg Anyame. Nge fañe bo ngeñ benga teto ye bekomanda bemvè, bôt benga sèm biyème. Fañe bo Anyame anga yan bo ébèm énèn ye ve bo ngeñ eveñeze milèm, ye lôm bengañ bie elô bo bénga mèm dia ewôge nye, ne zam mam abé môa. Ido anga sukele vas ebôt Juda, nson an'anga vas ebôt Isréèl, ne so afan Kénan.

Jèremaia 39-43.

Bekaldian b'alète Jèremaia mvè.

Binga mane lañ jam ye mage Anyame anga yage ne Jèremaia na, Bekaldian be ke nye lète mvè, ngeñ be ke nzu noñ Jerusalèm. Ane vane Anyame anga bo mage mie ebo iti ; togo na benga manega fe noñ jal, komanda Babilon anga tyin nzôe bisos bie na, Noñe Jèremaia, boñe nye mvè, ke bo nye abé, nge boñe ebé nye jamajam a ke we sil. Ane nzôe anga lôm ve vas Jèremaia ne so nda mbôk, vôm befam Juda benga lige nye. Ananga zô nye na, Nkeñe ne me e Babilon, ô kage nyege, wèna me ke we bagele wi. Nge ô kage da nyege etobo ene, ke fañe nzu. Afan esese e'to ôsu wie, eke vômavôm ô ke nyege ke ; nge ô kage nyege, ô ne ke tobo ne Gèdalaia, emôt komanda anga bo nzôe e milam Juda. Ane nzôe anga ve Jèremaia bedole ne biji, ve zam nye. Ane Jèremaia anga ke tobo ye Gèdalaia, togo na anga nyege tobo ne bôt benga lige afan ite.

Môt ayui Gèdalaia.

Val Beju bevok benga ke mimbil afan iti, ye ke meyoñ mevok, ngeñ Bekaldian benga noñ Jerusalèm. Ido b'ékeñe dia mikôm ne bôt bevok benga ke Babilon. Wèna ngeñ benga wôg na Nèbukadnèzar anga lige bôt bevok ényiñ afan Juda, a bôa ke Gèdalaia nzôe ebé bo, benga bule afan Juda, ejal Mizpè vôm Gèdalaia anga tobo ; émbe dia ne ki etobo Jerusalèm, togo na val enga man jañ. Ane Gèdalaia anga kobo nkobo mvè ebé Beju benga so ebé nye, ezô bo na, Mine tage mate ebule etobo afan dene. Togo na mine kage tobo va ye bé biji bine e mebeñ, ye yéñ komanda Babilon, mine ke tobo mvogô, e ke tobo mvè ebé mine. Ane bôt bete benga so tobo afan Juda ; ane benga kôa biji abi ne so mebeñ môa.

Wèna befam bevok benga so ebé Gèdalaia, ve zô nye na, Ye w'ayèm na, komanda Beamonait a lôma Isméèl, kuma foti e Juda, eyui we? Ane fam foti e nsame te anga kobo ye Gèdalaia aswé na, Ido zamege me me keñe yui Isméèl aswé, môtamôt éyèm dia do. Togo na a yuige we ye nza akal, ye bo bôt be ligeya afan etyam ye jañ? Nge Gèdalaia émèmege dia wôg jam môt te anga zô nye. Anga zô nye na, Ô tage yui Isméèl, togo na azô ôvage me bôm ejam die esidia iti, ine minal. Nge azô fam ite anga bôm embe fogo iti; togo na, ne so val, Isméèl anga so ne befam awôm nda Gèdalaia; benga veñ na be vage yi ji établi zie. Nge benga manega fe ji, ane benga tèbe ve yui nye. Ane Isméèl anga ke mbil afan Beamonait. Ane bôt bese benga mate na, komanda Babilon ayage nzu bo lète nzuk, togo Gèdalaia, emôt anga bo nzôe ezôe bo, be yuia nye.

Jèremaia azô bôt na, be tage ke Ijipt; nge b'ake.

Ane benga so ebé Jèremaia ve zô nye na, kobege n'Anyame ejam dah na, a lètege bie evôm bi ke ke ne jam bi ke bo, Jèremaia anga zô bo na, Me ke kôbo n'Anyame ejam dene, ane mine vage me sil Wèna azôazô Anyame a ke me zô me ke mine do bôm, m'énsole dia jamajam ebé mine. Ane benga zô Jèremaia na, Emam mese Anyame a ke bie tyin, bi ke bo; e kage bo mvè nge abé ebé bie, bi ke wôg kiñ Anyame, wèna a ke bie vol ye bagele.

NZÔE ANGA LÔM VE VAS JEREMAIA NE SO NDA MBÔK.

Ane Jèremaia anga kobo n'Anyame. Melu awôm minga lôtega fe, Anyame anga kobo ne nye ve bôm nye emam a ke zô bôt. Ane Jèremaia anga lé bo ebè, ve zô bo na, Anyame a zôa na, Mine kage tobo afan di, me ke mine ve abote. Mine tage mate

komanda Babilon, togo na me ne ye mine enyie mine ne so nzuk. Me ke nye bo elète mine mvè, wèna a ke mine zam etobo afan dene mine bèbièn. Nge mine kage me bian ve zô na, Bi éntobo dia afan di, nge bi ke ke e Ijipt, togo na mfèma ne biji bi ne wi abi eji, bi éntobo fe n'abal wi ; wèna, ngeñ mine kage mane ke, abal ye nzé mine vage mate be ke mine béye wi, wèna mine ke wu wi e Ijipt, wèna mine ényèndia fe afan dene.

Ngeñ bôt benga wôg mam mete, bôt bese benga to énguñ y'abé ebé bo, benga zô Jèremaia na, W'akobo minal. Anyame azôge dia we na, zôge bie na bi tage ke Ijipt. Nge wèni w'ayi na bi tobo va na, Bekaldian be nzaga bie yui, nge eke ne bie mikôm e Babilon. Nal benga bo ke wôge melôe Anyame ; nge benga noñ bôt bese, befam ne benega ne boñe, benga lige afan Juda, benga noñ ke Jèremaia, ve ke ne bo afan Ijipt. Ane mezô ngengañ Aisaia anga sok nkame mimbu mvus menga bo iti, anga zô na, afan Juda e ke lige étam ye anzué ye élik na, biyo ne befafôle be ke fa ne iti, menda m'éntobo dia fe ne môt iti.

NTEÑ IZIKIÈL.

Milô 1-8.

Bôt be mana ke mikôm, b'akôm ebule e Jerusalèm.

BI mana lañ na ngeñ Jehoiakin ambe komanda e Jerusalèm, Nèbukadnèzar komanda Babilon anga so ve dule jal, Ane Jehoiakin, togo na anga mate Nèbukadnèzar, anga kui ebé nye ve yage ne nye na a ke tobo nsaka wie. Wèna Nèbukadnèzar anga noñ Jehoiakin ne nya ne beyal ne bekuma Juda, bôt benga bebo mekeñ ne bôt benga lelôñ, ne bisos bise binga to ne ki y'ayé e Jerusalèm, ve ke ne bo mekôm afan die. Nge Nèbukadnèzar énga ja Jerusalèm ngeñ ete, nge nyoñ bôt bese. Anga lige bevok, ananga bo Zèdekaia komanda wôa. Nge anga ke ne Beju abi afan die, ananga ve bo vôm etobo bé ne nlo Kibar. Anyame anga mèm Nèbukadnèzar enoñ bo, togo na anga lète bo nzuk ejam mam abé môa.

Nge fañe bo na benga ke ne bo mikôm, Beju b'énga mèm ewôg Anyame. Binga lañ ane Jèremaia ngengañ anga tèn ézangô ebé

bo ne so Jerusalèm, ezô bo na; be yéñege komanda Babilon, be toñege namie afan anga ke ne bo, togo na Anyame anga zô na, be ke tobo wi mewôm mimbu zangwal. Benga lige bo ane Jèremaia anga zô bo, be vane bo mikom ye bizô, benga kôm ebule e Jerusalèm. Togo na b'énga yèbe dia na jal te e ke jañ, ye ke na Beju benga lige wi, bo ke be ke ke mikôm. Bengañ Anyame benga zô bo nal, nge benga nyege wôg bengañ minal benga zô bo na, Mam mete m'émbo dia.

Izikièl ayèm ndèm.

Ebé mikôm minga to ôsui Kibar feñ, ngengañ ambe iti, a to jui na Izikièl. Wèna mbu tan ngeñ benga ke mimbôk, Izikièl anga yèm ndèm. Anga dege ve yèn mfuñe w'aso ôkui, mfuñe te ônga so n'éba jô ; wèna ne so éba jô betyèrubim bené benga so. Emefap betyèrubim ayô enga to kwa komanda, wèna kwa iti Izikièl anga yèn nson fam a to kwa iti, nge sa môt ya misôn ; inga to nson ane ndôa, nge nsona ndôa z'ayôñ iti. Wèna mbôma iti inga to nsona ndutum w'akui eyô. Wèna nson môt Izikièl anga yèn w'ato kwa komanda, ye ndutum ô to mbôma iti, ônga to nson éndendañ Anyame. Ngeñ anga yèn zo anga va mis iti, ve ku y'asu die e metek.

BÔT MIKÔM B'AWÔG NZUK, B'ASIMSA AFAN DOA.

Ane Anyame anga zô nye na, Tèbege ntétèle e mebo mie. Wèna, ngeñ anga tèbe, Anyame anga tyin nye e kobo ne Beju benga to mikôm ye nye, ôsui Kibar. Anyame anga zô nye na, M'alôm we ebé bo, togo na b'adañ melo, ke wôg me ; fage na bo ne bésa bôa, benga dañ me melo. Nge ô ke bo bôm azô dam, be kage wôge, nge be kage bo ke wôge. Nge wèni ô tage bo mate, be fañe na bo ayé ane benyô ye bekatelète, nge ane biyo ye befafôl bi abege bôt nyôl. Ke bo mateye, togo na me ke we bo ki y'ayé ngeñ ô ke tèbe mesu môa, wèna ô ke bo zô mam mesegese me ke we zô ekobo ebé bo.

Izikièl alète éyème nson adule Jerusalèm.

Ne so val Anyame anga tyin Izikièl enoñ ntèn akok ye tèn iti nson jal Jerusalèm. A ke bi nson éyème jal e metek, ve yegebe zo éfel éki mvus, ebo nkagele. Wèna ôsu y'iti a ke lôñ ôyôm nda bisos nson menda mebal bisos binga lelôñ mboma milam benga dudule melu mete. Wèna Izikièl anga bôm e metek mfak mboti, ôsu nson éyème Jerusalèm, adegege asu die iti ; a ke bôm nal melu abi. Wèna ngeñ a ke bôm nal, a ke jiji fogo ve ôzôzôm mfèma ye nyu ayôm mejim, melu mese.

Anyame anga tyin Izikiél ebo mam mane eyi na bôt be yèn nye ; togo na nal Anyame avage yi yegele bôt mam me ke tui e Jerusalèm ; ane Nèbukadnèzar a ke so ye bisos bie, ye lôñ menda mebal mbôma iti, ye dule jal melu abi. Wèna e ke bo ngeñ bôt be ke yèn Izikièl aji ôzôzôm mfèma ye nyu ajijim melu mese, wèna be ke yèm ane Beju benga lige e Jerusalèm, nzuk be ke yèn ye nzé, ye nson be ke tobo ke ngole bigi enyie bo, benga yie ne nzé, ngeñ Bekaldian be ke nzu lume ne bo.

Bôt b'atobo Jerusalèm be ke jañ nge etyam.

Ane Anyame anga tyin Izikièl na, a noñe ôkeñ ngeñ, ye keñe esil ya nlô, ye nzèl zie. A kage fe mane bo nal, a noñ édôdô ve fes ésil zie, meko melal, abm avoti. Wèna a ke ke evôm anga lige nson éyème Jerusalèm, ako avoti y'ésil a ke zo jik iti nson ane benga jik zo nzènzañ jal ; wèna ako avoti a ke do kik meboñ ne nyamnyam ye ôkeñ ; ako avoti a ke zo bèle e wo, wèna évuñele é ke zo yèle vôm ôsese.

Ane Anyame anga zô Izikiél na, nal e ke boñeba ebé bon Isréèl

e Jerusalèm. Togo na Anyame anga fé bo etobo bôt bie ôsu bôt bevok bese. Nge benga bo abé ebé nye ne dañ bôt bevok bese. Ido anga ke bo lète nzuk, ayoñ nzuk abè wo tate lète bôt amvus. Éfas évoti ebé bo be ke wu y'ôkon ônèn ye nzé nzènzañ jal, nson ane ésil Izikièl a ke jik ne ndôa ; wèna éfa' évoti besiñ bôa be ke bo yui mbôma ya jal iti, nson ane ésil Izikièl a ke kik bifus y'ôkeñ ; éfa' évoti be ke bo vas afan dôa ye ke ne bo mikôm, be ke tyim esi esese, nson ane ésil Izikièl a ke bèle ewo wie, évuñele ve yèle zo vôm asese.

Anyame anga zô na, togo na ngeñ i kôga elète bon Isréèl nzuk ejam mam abé môa, wèna nzuk wôa ô kune so ebé bo. Togo na a ke lôm meyoñ me ne fogo abé anèn elume ne bo ; be ke ja Jerusalèm na kalat, be ke nyi ndé sono, mbèna vôm en'éki nèn, ve noñ ebiôm bi n'éki ne mvè iti. Ane Anyame anga zô na, wèna befam Isréèl be ke tobo ntega ye mate, ke fe ki elume ne besiñ bôa. Wèna be ke kul siga zôa évele ne siga zôa mfum, ve wa zo

IZIKIÈL ALÈTE ÉYÈME NSON ADULE JERUSALÈM.

miseñ ; togo na z'émbo dia bo jam, fogo ve evèm nzuk wôa, togo na benga nyege zo ne dañ Anyame nzeñ abi, benga yui melôe mie ntuk ne noñ zo.

Izikièl ayèm ndèm, ve yèn mam abé bôt b'abo e Jerusalèm

Mbu sam ngeñ Jehoiakin anga bilba mimbôk, Izikièl anga bète yèn nson efône fam anga tate yèn, ô to kwa komanda si, kwa a to mefap betyèrubim eyô. Wèna Izikièl anga kwaṇ na, anga yèn wo môt w'aso iti, wo te ônga bèle nye ésil ye nlô wie, ve bôgede nye eyô, akèle nzènzañ si ye jô, ve ke ne nye ne so nlo Kibar, ne ke kui nkagele nda Anyame e Jerusalèm. Anyame anga kobo ne nye wi, ezô nye na, Degege éfa ôkui. Ane Izikièl anga dege, ananga yèn bé ye olter benga jijik betyit ebé Anyame, éyème é tèle iti. Ane Anyame anga sil nye na, Ye we ô yèna ane bon Isréèl b'abo, ane be mana tué éyème evôm en'éki, esôe me, ye yi na me kôte nda zam ?

Nge veñezege emis mie ne so jam di, wèna ô ke yèn mam me n'abé ne dañ ma. Ane Anyame anga so ne Izikièl bé ne nseñ ndé sono ; ane ngeñ anga dege, anga yèn aveñ eto éfifin. Ane Anyame anga zô nye na, Vèmege aveñ to. Ngeñ Izikièl anga mana bo nal, anga yèn mbé w'ake efeñ ébéñ, ne jibe iti. Ane Anyame anga zô nye na, Nyige ébôñ te iti, ô yèn mam b'abo iti. Wèna Izikièl anga nyi ébôñ iti, ananga yèn e bififin biyème betyit be ne mvin ye biôm bi aloñele ne si, ye biyème bise bon Isréèl benga sesèm. Wèna asu biyème bite benya bôt mewôm zangwal be Isréèl benga tèbe, môt ase abèle biôm bi n'ényum mvè ewo wie, ajik bio ebé biyème,wèna ôtute ônèn onga kui ébôñ. Ane Anyame anga zô Izikièl na, Ye w'ayèm ejam benya bôt beya Isréèl b'abo ? Môt ase asèm éyème zie ejibe si ; togo b'azô na, Anyame ayèn dia bie, a kôteya ne so si.

Ane Anyame anga zô Izikièl na, Bètege veñeze, ô ke bète yèn mam abé môa mefe. Ananga so ne nye nseñ ye ndé sono iti. Ewi Izikièl anga yèn befam mewôm mebè ne befam betan, be mana lum memvus éfa nda Anyame, mesu môa m'adege éfa jô d'abèt, b'akutebe meboñ ebé nlô jô ye sème wo. Ane Anyame anga sil na, Y'ôta ejam di ? Ye ene jam atok ebé befam Juda ebo abé asese b'abo va ? Togo na be zaleya afan asese y'abé, ane vane be bètena bule e nda Anyame ebo abé ebé me ye sôe me,

eyi na me ya. Ido me ke bo lète nzuk ayé dam, m'ényèn dia bo ngongol. Be fañe na yi du ebé me ye mité nzuk wôa, m'énwôge dia.

Ngeñ ndèm te enga man, Izikièl anga kwan na, wo ônga bète nye bôgede nzènzañ si ye jô, ve ke ne nye ne so Jerusalèm ye bète bule nlo Kibar. Wèna ngeñ anga so wi, anga bôm minkôm mise minga tobo nlo feñ, emam mese anga yèn e ndèm. Nge b'énga mèm ewôge ye yèbe emam anga bôm bo. Togo na benga dañ nyege eyèbe bengañ minal benga zô na bôt Jerusalèm b'ényèn dia nzuk, ye ke na komanda Babilon énoñ dia jal.

Milô 12, 24, 33, 37.

Izikièl alèta na, Jerusalèm e ke noñeba.

Ane Anyame anga tyin Izikièl ekôm biôm bi ye nda zie, a zô ke nye na, a togege biôm bivok ve kui ne bio e mbé eke ne vôm afe, nson ane môt ake mitok vôm afe. A ke bebo nal amôs ; nge ngeñ ngôgase a ke bo aveñ ôfifin nda zie, wèna a ke kui aveñ te ababe biôm bife étul zie. Ngeñ ete a ke vis asu die, fogo an' ayèn nzuk, ayi dia bôt befe eyèm nye.

Ane Izikièl anga bo ane Anyame anga tyin. Anga kôm ebiôm bie, anga kui ne biôm bivok nda zie amôs, ve ke bio lige vôm afe, Wèna aluse anga tu aveñ éfifin, ve kui ne biôm bivok iti étul. Anga vis asu dia fogo ane môt ane nzuk, ayi dia bôt befe eyèm nye. Bôt benga to mikôm ba be nye benga yèn mam mesese anga bo.

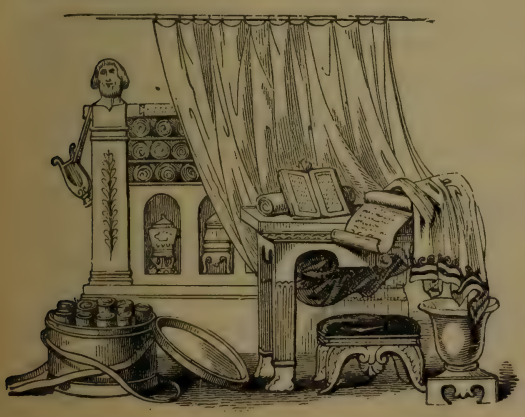

MINTEN MINTAÑA MINTÔL MIFÈ.

Kidie fok Anyame anga sil nye na, Ye b'asil dia we ane mam mane m'atyimele ? Zôge bo na, m'alete minzuk mi ke so ebé komanda Zèdekaia ye bôt Isréèl bese. Fogo ane ôvage vas biôm nda zie ve ke ne bio vôm afe, nal be ke bo mikôm mefan mefe. Komanda Zèdekaia

nye ke a ke fogo ke ; minsaka mie mi ke tu éfifin, a ke mate mbil ne so jal ngôgase, a babe mbom étul zie, wèna a ke vis asu die emate na Bekaldian be yage nye yèm. Nge fañe bo nal, éntyi. Me ke nye ve emo môa, wèna be ke ne nye e Babilon. Nge fañe bo na a ke ke afan ite ye wu wi, ényèn dia do.

Anyame anga tyimele na, Zedekaia émbo dia ne ki eyèn afan be ke ke nye mikôm, togo na komanda Nèbukadnèzar a ke nye tu mis, ke na be tateya kui wi.

Ane Anyame anga tyin Izikièl na, ngeñ a ke ji mfèma ne nyu mejim, a nyambege fogo ane môt amate na besiñ benga nzu nye bio dut. Wèna a ke bôm bôt na, nal Beju be ne Jerusalèm y'afan Isréèl be ke nyañebe ye mate ngeñ besiñ bôa be ke so lume ne bo. Ane Anyame anga zô na, togo na besiñ bôa be ke so ja milam mise, ye ke bôt mikôm, ve lige afan ese bilik.

Anyame azô na, anyege na bôt be veñezega, ve nyiñ.

Mbu ébul, ngon awôm, awôm melu ye ngon, Anyame anga zô Izikièl etèn alu, wèna be ke do simza ôsu. Ananga zô na, togo na alu te komanda Babilon anga so lume ne Jerusalèm ve do dule.

Mam mane menga lôtega fe, mikôm mivok Izikièl anga kobe ne bo, benga so ebé nye ve sil nye na, Nge bi ke yèn nzuk ye jam mam abé mese binga bo, nge Anyame azô fogo na a ke bie ja akal mam mete, bi boña na ? Nza ne bie nyie ? Ane Izikièl anga zô bo na, Mine ne bo jam di ; Veñezega ne so mam abé mene, zamega mam abé. Togo na Anyame azô na, M'abèle fogo ane me n'ényiñ na, m'awôge dia mvè elète môt an' abé nzuk, nge eyui nye ejam mam abé mie. Nge m'ada nyege na, a veñezege ne so mam abé mie, ve nyiñ. Veñezega, mine veñezega ne so mam abé mene, togo na mine ke wu ye zi, mine ebon Isréèl ?

Mezô Izikièl m'abo fogo iti.

Mbu awôm ye mibé, ngon awôm, alu tan e ngon, fam foti anga tyi e Jerusalèm anga so ebé Izikièl nlo Kibar, ve bôm nye na, Jal e noñebana. Wèna ngeñ minkôm benga wôg nale, benga yèm na Izikièl anga bôm bo fogo mezô Anyame anga kobo ne nye. Ane benga yèm na bengañ minal benga duk bo ngeñ benga zô na, bôt Isréèl b'ényèn dia nzuk ejam mam abé môa, ye ke na

komando Babilon ényoñ dia Jerusalèm. Nge vane mezô Izikièl mese me bôa fogo iti. Komanda Babilon a nyoña Jerusalèm, anga mane yui minkagele mise miya jal, anga jik menda mese ye nda komanda ye nda Anyame ye ndôa, anga noñ ke komanda Zèdekaia ve tu nye mis, ve ke nye ye bôt bie e Babilon. Afan esese inga mane lige bilik.

Nge fañe bo Anyame anga lôm minzuk mi ebé bon Isréèl, énga kôm bo ja na kalat. Anga yi bo lète nzuk aboñ ye ke kui ngeñ a ke azeñe bo e mefan mesese benga ke mikôm, nson ane mbagele a ke azeñ mintôme mie minga jime ; a ke bule ne bo afan dôa.

Ndèm ye bives bi to minkôt,

Anyame anga bète lète Izikièl ndem. Izikièl anga kwan na, be nga ke ne nye e ya nkôl esi, wèna ônga to ne lut ne bives bi bôt. Ananga ke awul bives bi bôt iti, ve dege bio ; ananga yèn na, b'émbe dia ne misôn, nge binga to minkôt. Ane Anyame anga kobe ne nye, ve sil nye na, Ye bives bi bi ne bète tobo ényiñ ? Ane Izikièl anga zô na, Tate Anyame, we w'ayèm. Anyame anga zô nye na, Kobege ne bio, zôge na, Mine minkôt bives, bèga azô Anyame ; togo na azô na, misôm mi ke so ebc mine, mveba i ke so ebé mine, mine ke nyiñ.

Nal Izikièl anga kobo mezô Anyame anga tyin nye. Ngeñ anga manega fe kobo, anga wôg abagele bives, ve yèn bi afôge. Binga sum wule ye lat, éves nziñ y'éves énga yia ne zo. Binga manega fe lat bisegese, misôn minga kui, ye bikô, ane bives bisegese binga bète bo bôt. Nge b'émbe dia ne mveba, benga to fogo ane mimbim.

Wèna Anyame anga kobo n'Izikièl, ve tyin nye na, a kobege ne mimfane na, Nzaga, mine mimfuñe, vuñelega e mimbim mi, eyi na mi veba ye nyiñ. Ane Izikièl anga kobo ne mimfuñe, ane mimfuñe minga vuñele mimbim, ane mveba ônga so ebé bo, ane benga veba, ve tobo ényiñ. Ane besese benga tèbe mintèlèle e mebo môa, nsona bète nsama.

Ane Anyame anga kèle Izikièl akal anga lète nye ndèm te, y'ane d'atyimele. Anga zô nye na, ebôt bese e Isréèl benga bo bizô ye mikom, togo ejam ye nzuk wôa. Benga zô na bi ne nson ane bives bi ne minkôt, bi mana wu ; ye ke na be mana zam mebun mesese ebète tobo mvogo, nge ebète yèn afan dôa. Nge Anyame

anga zô na, a ke bo bôgedẹ ne so minzuk miôa, nson an'avage wôm minkôt bives bite ényiñ, ye so ne bo afan dôa. Wèna ngeñ a ke bo nyie ne so minzuk miôa, ye tué Nsisim Éki e milèm miôa,

NDÈM YE BIVES BI TO MINKÔT.

ye so bo afan dôa ; wèna ngeñ ete bon Isréèl be ke yèm na, Anyame inye anga kobo mezô ma ebé bo, ye na anga bo mezô mie ebo iti.

Bôt ya Isréèl ba Juda be ke bule afan dôa.

Ane Anyame anga tyin Izikièl na, a nyoñe bili bibé, ve yô bio mi ; évoti be ke yô akuma y'ayoñ Isréèl, zi évok be ke yô akuma y'ayoñ Juda. Wèna Izikièl a ke tèn éli zi ejui die iti. A ke bèle bili bite nlata. Ane Anyame anga zô na, ngeñ ange ne bèle bili bite, bi ke swé late ve veñeze éli évoti ewo wie. Wèna ngeñ bôt be ke yèn, ne sil nye ane jam d'atyimele, Izikièl a ke bo zô na, Anyame azô na, Me ke vas ebon Isréèl ne so meyoñ benga ke mikôm ne bule bo afan Kénan. Be kage fe so wi, b'éntobe dia fe minkana meyoñ mebé, nge me ke bo bo ayoñ avoti. B'énsème dia fe biyème, nge ebète bo abé ; togo na me ke bo tué nsisim wam e milèm miôa, me ke bo be engengeñ, wèna be ke tobo ebôt bam, me ke me ke tobo Anyame wôa. Be ke tobo afan bésa benga tobo, ebon bôa ne bendè bôa be ke tobo iti mbèmbè. Me ke bo lète ngongol ye mvè, ye ve bo komanda a ke bo zôzôe mbèmbè.

Binga tate lañ mvus na, ngengañ Jèremaia anga zô bôt na be ke tobo minkôm e Babilon mimbu mewôm zangwal, ve bule e Jerusalèm. Wèna azô Jèremaia anga zô bo enga bo iti. Ngeñ mimbu mewôm zangwal minga man, Beju benga bule fogo e Jerusalèm ne e Kénan, benga tobo afan dôa ebièn. Nge sa abule Izikièl anga zô do le. Togo na ngeñ benga bule benga bète bo abé ne dañ abé ôsua, ye bo Anyame eya ne bo nson ane abé tate ya ne bo ; togo na benga domele Emon wie éli eyô. Ido anga bète bo vas e Kénan ye tyam bo e meyoñ mesegese nson ane be ne ntyameya ému.

Nge Izikièl abôm bie e mezô bi ndôga lañ na, Anyame a ke bo bète bule e Kènan nzeñ efe ; wèna a kage bo nal, be ke tobo iti mbèmbè. Togo na ngeñ te b'émbo fe mam abé, nge be ke veñeza ye yèn ngongol benga yui Emon Anyame, wèna be ke nye yèbe ye wôge nye, be ke nye nyoñ etobo Nyie wôa.

Ngeñ jam di, e ke boñeba ebè ayoñ Beju, d'abè so, bi ke bi vage dia yèm ngeñ e ke so. Nge bi ayèm fogo na e ke so, togo nge ngañ éki anga bôm bie do ne kiñ Anyame.

NTÈN DANIÈL.

MILÔ 1, 2.

Komanda Babilon afé wénya Beju eyege mam me Kaldian.

Ngeñ komanda Nèbukadnèzar anga to e Jerusalèm, anga tyin nzôe nèn ya bisos bie na, a fége bekuma bevok e bon Isréèl, ayi ke ne bo etobo minsaka mie nda zie e Babilon. Ane komanda anga zô na, a tage fé bôt be ne ke mvè, a fége fogo ve bôt be ne wénya ne mimbeñ, be n'avôl eyege. Togo na anga yi na be yegele bo nkel ôse Bekaldian, ye nkobo Bekaldian benga kobo. Ngeñ be ke mane yege mam mese mane mimbu milal, be ke so tobo nda komanda eyéñ nye.

Ebé bôt nzôe nèn anga fé, wénya bembe iti, be ne emi môa na, Danièl, Sédrak, Misak ye Abèdnigô. Ebôt bené ba benga so ne bo e Babilon, ane beyegele benga yegele bo eyi na be tuge yege, fogo ane komanda anga zô. Ane komanda anga Elôm bo melu mese tyit ye ivè ne so établi zi'émièn, eyi na be jak nal ye ke kui ngeñ be ke so tobo nda zie eyéñ nye.

B'atô biji komanda, ye bo avem ne mbeñ.

Bekaldian benga sesèm biyème ye yui betyit ebé bio ye tèle ivè ebè bio ; wèna benga sukele ji betyit ye nyu ivè benga tèle e biyème biôa. Nge Danièl énga nyege dia ji biji benga tate tèle biyème, emate na Anyame a yage ya ; y'azô afe, betyit bevok Bekaldian benga jiji, Anyame anga zô ebon Isréèl be tage bo ji, benga lé bo na betyit be mvin. Ido Danièl anga zô ne nyôl zie na, énji tyit nge nyu ivè komanda anga lôm nye. Wénya belal benga to ne nye, bo ke benga zô nal.

Ane Danièl anga kobo ne nzôe nèn, anga bebagele nye, jam y'azô di, ve bôm nye na énji dia fe biji komanda a ke lelôm. Val Anyame anga bo nzôe te eda nyege Danièl, nge émbe dia ne ki ebo jam Danièl anga sil nye. Anga zô nye na, M'amate komanda, a ke ya, inye alôm mine biji y'ivè. Togo na aboñ a kage yèn mesu mene me nto ôkôt ne dañ mesu wénya bevok b'aji biji bi aso établi komanda, a yage ya ne me ye yui me.

Ane nzôe nèn anga ve Danièl ne memvi mie melal ebé môt anga zôe biji nda komanda. Ane Danièl anga so ebé môt te ve zô nye na, Ngongol, beñe bie vek melu awôm. Vage melu mete

fogo ve asañ eji ye mejim enyu. Ne so val ô ke dege bie mesu mah, ye mesu wénya bevok ; bi kage bo ke avèm ane bo, wèna ô ke bie ve zômazôm ô ke nyege ve bie eji.

Ane môt te anga ve bọ asañ melu awôm. Wèna ngeñ melu mete menga man, mesu môa menga to avem ne mbeñ, ne dañ mesu wénya bevok benga jiji biji établi komanda. Wèna emôt ambè nlô biji anga vas tyit y'ivè komanda anga lôm bo. Ananga veve bo fogo ve asañ eji. Ane Anyame anga vol wénya bete bené etobo ye nkel ; ananga bo Danièl eyèm kèle mendèm.

Komanda afé Danièl ye memvi mie etobo nda zie.

Ngeñ benga mane yege mimbu milal, nzôe nèn anga so ne bo nda komanda. Ane komanda Nèbukadnèzar anga kobo ne bo, ananga yèn ne, ebé bôt bese anga fé eyéñ, befe b'émbe dia nson ane Danièl, Sédrak, Misak ye Abèdnigô. Ido benga tobo nda

DANIÈL SÉDRAK MISAK YE ABÈDNIGÔ B'ATÔ BIJI KOMAND.

komanda eyéñ nye. Wèna misil mise komanda ânga sil bo, ejam mam benga yege, anga yèn bo ne nkel nèn, nzañ áwôm, ne dañ befam bese benga to nkel ayoñ die. Ane Daniél ânga tobo e Babilon ne dañ mimbu mewôm zangwal.

Bôt minkel b'évoge dia bom komanda ndèm zie.

Alu avoti komanda Nèbukadnèzar anga yèm ndèm, ane ndèm te inga bo nye nzuk, ke fe ki eyé ôyo. Ananga tyin minsaka mie elé befam bese be ne nkel e Babilon. Ane befam bembe minkel benga so ve tèbe asu die. Ane komanda anga zô na, Me vage yèm ndèm, m'ayèn nzuk jam ndèm te. Ane bôt minkel benga kobo ye komanda na, Tobege mbèmbè, komanda! Zôge bie ndèm zie, wèna bi ke we zo kèle. Ane komanda anga zô bo na, I kôteya ebé me, m'évoge fe zo esimeze. Nge mine kage bo ke me zo bôm, ye kèle zo, wèna me ke mine yui, ye man mine kik bifus, wèna menda mène be ke mo tyam ye buk. Nge mine kage me zô ndèm zam ye kèle me zo, wèna mine ke bo ne ntam abi ne éwôge. Ido zôge me ndèm zam ye kèle me zo.

Ane bôt minkel benga zô na, Komanda a kage bie zô ndèm, wèna bi ke zo kèle. Ane komanda anga zô na, M'ayèm mine, min' ayi me duk ye tobo ne ngeñ, ye ke kui ngeñ jam e kage me bo, wèna min' émbôm dia me zo. Ido zôga me do ngeñ nyi. Mine kage me zô ane ndèm z'ato, wèna me ke yèm na mine ne ki ekèle zo. Bôt minkel benga zô komanda na, Môt a sidia esi nyi ne ki ezô komanda ndèm zie ; ido sidia komanda nge nzôe ane nlèm esil môt nkel ayoñ azô di. Togo na azô di ene fogo azô bijim komanda asil bie, ebôm nye ndèm zie, èmièn a viana zo. Môt asidia ne ki ezô nye zo, fogo ve banyame, be ne ke tobô esi nyi.

Ane komanda ya anèn, ananga tyin bôt minkel besese e Babilon, be yuige bo. Ane azô te enga kui ne ke na, be yuige bo. Ngeñ ete val Daniél ye memvi mie melal, b'abè bo lé asu komanda. Nge evôm bo ke bembe bôt minkel, minsaka komanda minga ke bo zeñ, eyi na be yui ke bo. Ngeñ Daniél anga wôge do, anga kobo ne nzôe bisos komanda, anga so yui bôt minkel na, Komanda avage zô na be yuige bôt avôl ne zi ? Ane nzôe avage bôm Daniél emam mesese me vage vèl. Ane Daniél anga ke nda komanda ve yage ne nye na, a kage nye ve aboñ, wèna a ke kèle komanda ndèm. Ane komanda anga ve nye aboñ anga zage nye.

Anyame ayegele Danièl ndèm komanda, inye ve bôm zo.

Ane Danièl anga ke nda zie, ve zô memvi mie melal ekobo n' Anyame na, a lètege nye ndèm komanda, wèna b'énwu fe. Ane memvi mie melal menga kobo n' Anyame, ane Danièl anga zô bo. Wèna e ndèm aluse Anyame anga lète nye ndèm komanda, ye kèle nye zo. Ane Danièl anga sèm Anyame, ye zô na, M'ave we abote ye sèm we, Anyame betata bam, togo na ô mana wôge nkobo wah, ye bôm me emam komanda ayi yèm. Ido Danièl anga ke ebé nzôe bisos, ve zô nye na, Ô tage yui ebôt minkel e Babilon ; nge keñe me ebé komanda, me ke nye kèle ndèm.

Ane nzôe anga vôl ke ne Danièl ebé komanda. Ane komanda anga sil nye na, Y'ône ki ebôm me ndèm menga yèm, ye kèle zo ? Ane Danièl anga zô na, Ejam y'aswé komanda avage sil, môt ye nkel esi nyi évoge dia nye do kèle ; nge eyô ne Anyame, ayèm kèle mam mey'aswé. Avage we bôm e ndèm zie mam me ke tué

É YÈME NÈBUKADNÈZAR ANGA YEN YE NDEM ZIE.

ôsu. Anyame a mana me mo bôm, sidia na togo na m'adañ bôt bevok bese ye nkel, nge togo me bômege we do ye lète we na inye n' Anyame sôsôwe, mikôm minga so Juda b'asèm.

Ane Danièl anga zô Nèbukadnèzar ndèm zie. Anga zô na, Ônga yèn e ndèm zie, a komanda, bèt' éyème énèn. Nson éyème te ônga to angône, ke fe yèm ; ane énga tèbe asu die, énga fé ye ndendañ enèn. Nlô éyème ônga to siga évele ; tui ye mo menga to siga mfum ; nkuk ômbel ngôs ; mebé ye mimbien minga to éki ; mebo menga to éfas éki y' éfas metek. Ônga yèn zo ne ke kui ngeñ ônga dedege zo, akok benga kik nkôl enga so, ve lum éyème e mebo, ve bi mo bifus. Wèna éyème énga ku si, ane akok te enga nyuñele siga évele ye siga mfum ye ngôs ye éki ye metek ayôm afufus, nson ane minkôt mi fôn mi alige ngeñ be mana mio, évuñele ve so, minga yèle, ke yèm vôm mi ake. Ne so val, akok enga bi éyème enga vèm ve veñeze bète nkôl nèn, ve zé si nyi esese. Ndèm komanda ezo le.

Danièl akèle ndèm komanda.

Wèna Danièl anga kèle komanda ndèm. Esiga évele ye siga mfum ye ngôs ye éki ye metek binga to éyème, bisegese binga tyimele na minson meyoñ. Nlô esiga évele w'atyimele na, Nèbukadnèzar èmièn. Ane Danièl anga zô na, togo na Anyame a vaa nye akuma y'ayoñ en'anèn ne dañ meyoñ mevok mese, a bôa ke nye nèn ne dañ bekomanda bevok bese be ne si nyi. Nge ngeñ a ke man wu, mekuma mimféfé me ke so, wèna siga mfum ye ngôs y'éki ye metek, bi atyimele na mekuma mete. Ane Danièl anga zô na, E suga Anyame a ke tèle akuma y'ayoñ afe avoti ; ayoñ te d'énman, nge e ke bi meyoñ mevok mesegese menga tate tobo e kôa bifus, fogo ane akok benga kik e nkôl enga bi éyème, e ndèm Nèbukadnèzar. Wèna akok te d'atyimele na, ayoñ Jisu Krais.

Komanda asèm Anyame.

Danièl anga manega fe zô komanda ndèm zie ye kèle nye zo, komanda anga ku si asu Danièl, ve zô nye na. Ene fogo iti na, Anyame wie ane fogo Anyame banyame ye Komanda bekomanda ; ane bôm mam aswé mesese, togo na a zôa we ndèm nyi. Ane komanda anga bo Danièl kuma ndèn ye ve nye biôm nbi. Ananga

bo nye nzôe e Babilon, ve bo ke nye nzôe bôt bese be mbe minkel. Ane togo na Danièl anga sil nye do, anga bo ke memvi Danièl melal bezôe afan ite. Nge Danièl anga tobo nda komanda.

MILÔ 3, 4.

Memvi Danièl melal m'amèm dia esèm éyème.

Komanda Nèbukadnèzar anga bo éyème esiga évele, ve tèle zo njege si afan Babilon. Wèna komanda anga lôm ve bañede bekuma bese ye bezôe bese, ye bôt b'até minté bese ayoñ dia. Ane befam benèn bete benga so ve sule asu éyème komanda anga tèle. Ane nsaka mboti komanda anga kobo ne bo ne kiñ ndèn na, Komanda avage zô na, ngeñ mine ke wôg kiñ ngomi, y'étyige, y'élane, ye mison menzañ mese, mine ke ku si ye sèm éyème siga évele komanda Nèbukadnèzar anga tèle. Nge môtamôt a ke bo ke ku si esèm éyème, awère voge te be ke wa nye ndôa ndèn iti. Ane komanda anga tyin bebôm menzañ na, be bômege. Wèna ngeñ bôt benga wôg kiñ menzañ, besese benga ku si ve sèm éyème.

Nge Bekaldian bevok benga so ebé komanda ve kobo ne nye, ejam Biju na, Komanda a tobege mbè mbè! Wèni, komanda, ônga bo azô na, bôt besese ngeñ be ke wôge kiñ étyige ye ngomi y'élane ye mison menzañ mise, be kwage si ve sèm éyème siga ônga kôm ; ye môtamôt a ke bo ke ku si ye sèm éyème te, be ke nye wa ndôa ndèn iti. Beju bevok be ne va, ebôt ônga tué bezôe ayoñ Babilon, be ne mi na Sédrak, Misak ye Abèdnigô, ebôt bale b'awôge dia we, b'abian we, b'asèm dia banyame bie, nge esèm éyème siga ônga tèle.

Komanda atyin na be wage bôt bete ndôa iti.

Ane komanda, togo na befam bete benga bo ke nye wôg, ananga tyin na be nzaga ye Sédrak, Misak ye Abèdnigô. Ane benga so ne bo asu komanda. Ane Nèbukadnèzar anga kobo ne bo, nye na, Y'ene fogo iti, a Sédrak, Misak ye Abednègô, na min'asèm dia banyame bam, nge sèm éyème siga évele menga tèle ? Mine kage tobo nkôga ngeñ mine ke wôg kiñ ngomi y'élane y'étyige ye mison menzañ mise, eku si ye sèm éyème menga bo, wèna nzuk w'énso dia ebé mine. Nge mine kage bo ke sèm,

awère voge te be ke mine wa nzènzañ ndôa ndèn iti. Wèna nza n'Anyame wene ane ki enyie mine ne so emo mam.

Ane Sédrak ye Misak ye Abèdnigô benga zô komanda na, Bi amate dia ebôm we ejam bi ke bo azô di. Nge ô ke bie wa ndôa ndèn iti, Anyame wah, emôt bi asèm, ane ki enyie bie ne so awu ; a ke bie nyie ne so ewo wie, a komanda. Nge a fañe yi na bi jik, bi azô we na, a komanda, bi asèm dia banyame bie, nge esèm éyème siga ônga tèle.

Ane Nèbukadnèzar anga ya anèn. Ananga dege Sédrak, Misak ye Abèdnigô y'ayé, ve zô minsaka mie na, be boñe ndôa ayôñ anèn, nzèn zangwal ne dañ ayôñ d'atetobo. Ananga tyin bisos bie bimbe ayé ne ki ndèn ekak Sédrak ye Misak ye Abèdnigô, ye wa bo ndôa. Ane benga kak befam belal bete, be to ye mengo môa ye bibôbô biôa ye bibote bivok e menyôl môa, ve wa bo ndôa ndèn iti. Wèna evôm ndôa inga dañ ekabe anèn ye ayôñ anèn, ebôt komanda anga tyin ewa bo ndôa iti, ndôa inga yui bo. Ane befam belal ba, Sédrak, Misak ye Abèdnigô, benga ku be to nkaga nzènzañ ndôa iti. Nge aboñ benga tèbe mintétèle, benga wul ndôa iti ; togo Anyame énga mèm dia ndôa ejik bo.

Komanda ayèn bôt bené ndôa iti. B'akui ke njiga.

Ane komanda Nèbukadnèzar anga vôñebe, anga kobo avôl ye bezôe ye befam benèn benga to ne nye na, Ke bi vage wa befam belal b'ato minkaga nzènzañ ndôa iti ? Ane benga zô na, Bi vage fogo bo nal, a komanda. Nye ke na, Degege, me to befam bené be to ke minkaga, b'awul nzènzañ ndôa ne iti, ke njigana. Wèna me ta môt né afône ne mon Anyame. Ane Nèbukadnèzar anga zile bé ne ndôa ve lé ne kiñ ndèn na, Sédrak, Misak ye Abèdnigô, mine minsaka Anyame nèn ane yô, kuiga, mine nzèl ene. Wèna Sédrak, Misak ye Abèdnigô benga kui ne so nzènzañ ndôa. Ane bekuma ye bezôe ye bisos benga to nsula vôm avoti, benga yèn befam belal bete, ndôa inga bo ke bo nañebe, nge ésil milô miôa njiga, mengo môa ke veñeze nson, bo ke ke ényum ndôa ne nyôl.

Ane Nèbukadnèzar anga kobo na, Abote ebé Anyame Sédrak, Misak ye Abèdnigô, anga lôm énjèl wie ye nyie minsaka mie minga bun nye. Ido m'abo azô eke tobo mbèmbè na, meyoñ mesese ye bôt besese be ke kobo nkobo abé ejam Anyame Sédrak, Misak ye Abèdnigô, me ke bo ja, menda môa be ke mo

tyam ve bo mo mengunege. Togo na Anyame mfe a sidia ne ki enyie nson ane nye. Ane komanda anga bo Sédrak, Misak ye Abèdnigô bekuma benèn ne dañ bekuma benga tate tobo e Babilon.

Akuma Nèbukadnèzar.

Val Babilon enga to bète jal anèn. Nlo b'ale' na Yufrétiz ônga lôt nzènzañ ejal, a li jal, a li jal. Minkagele minga to mbôma Babilon minga to éyal énèn, minga to ye nkame mimbé, misese ngôs. Menda membe nlôña nkagele eyô, evôm bisos binga tobo ye mom. Nda komanda inga to ndèn, anga bot zo ye mison

KOMANDA AYÈN BÔT BENÉ NDOA ITI ALÉ BO, B'AQUGI NDÔA.

biyème bôt ye betyit, ye siga évele ye siga mfum, ye biôm bivok abi binga to mbeñ ye asôm anèn, anga noñ ebé meyoñ anga veñeze minsaka mie.

Bé ye nda zie mebeñ menèn menga to, benga lé bo na Mebeñ M'akèl Eyô, togo na menga to mbèta ne yô, éfas nkôl, Biaiañ (si ntèn Anyame, nge e bizangô bivok bi abôm bie mam mie) na, Nèbukadnèzar anga bo mebeñ mete, togo na ngal anga nyege nal. Anga tobo, ngeñ ambe moñe, afan ene minkôl. Ngeñ komanda anga luge nye ne so ne nye e Babilon, afan ene ke minkôl, anga nyamede minkôl ye ntô, nson ane minga to afan anga biale. Ane Nèbukadnèzar anga bo nye bète nkôl wi ô to ôya eyô, ananga bé bili ye ôbut ye sam ine ényum mvè e nkôl ôsese. Ékaze énga kui iti eyô. Benga lela mejim nlo ônga lôt nzènzañ jal esô mejim e mebeñ mete. Ô tèle ôya, mebeñ mete me fônega ane nkôl ô to mvisa ye bili abi.

Nèbukadnèzar abôm bôt bese jam Anyame anga bo nye.

Ane Nèbukadnèzar anga tobo e Babilon. Ambe komanda nèn ye ki ndèn, bekuma ye bezôe benga tobo minsaka mie. Wèna ebo, togo na benga yegele ne nye, benga zôzô nye ejam akuma dia ye ki zie. Ane Anyame anga ya, ve lôm ayoñ nzuk b'ayege ebé nye. Nge ngeñ anga manega fe yèn nzuk ôte, Nèbukadnèzar anga kwé mam abé mie ngongol, ve veñeze nlèm wie ebé Anyame. Ananga lôm fwé ebé bôt besese afan die, ye meyoñ mese esi nyi, ejam Anyame anga bo nye.

Anga zô na, Me vage simeze na, ene sôsôwe na me bômege mine mam b'ayege Anyame anga bo me. Menga mane dañ bôt benga lume ne me, menga to m'awége nda zam, ke zômazôm ebo me nzuk. Ane menga yèm ndèm inga bo me emate. Ido menga lé ebôt minkel besese e Babilon, ve bôm bo ndèm zam, nge b'énga to ne ki ekèle me zo. Wèna Danièl anga sugele so asu dam, inye ne nsisim banyame, ane menga zô nye ndèm zam. Menga zô nye na, Menga yèn éli é tèle nzènzañ afan anèn, énga to éyal énèn. Éli énga vèm ve bo ki, anénga kui eyô. Metèm mie menga nyuèga ve kui si nyi suka ; ake die enga to minsut ; bibuma binga to iti abi. Betyit be y'afan benga bôm tyin éli si ; anon yayô enga lôñ muma môa e metèm iti ; wèna biôm bise binga to ényiñ binga so iti eji.

Ane menga yèn e ndèm zam énjèl éki asikele ne so eyô. Anga kobo ne kiñ ndèn na, Bage éli, kik zo metèm, suge zo ake, bibuma bi ku ye tyama. Betyit be kôtege tyin éli si, ye anon ne so metèm mey' iti. Nge zamege ékum éli é tobeye metek iti, evôm élok é ke ku iti ye bol zo. É tobege ye betyit afan iti ye ke kui ngeñ mimbu zangwal mi ke lôt. Ndem nyi, me Nèbukadnèzar menga yèm zo. Nge vane, Danièl, kèlege me ndèm ete, togo befam minkel besegese afan dam be sidia ne ki ekèle me ndèm ete. Nge wèni ô ne ki, togo na Nsisim Anyame w'atobo ebé we.

Danièl akèle komanda ndèm.

Wèna Danièl anga yèn nzuk, anga mate tyimele komanda. Nge komanda anga zô nye na, Ndèm ite i tage we bo nzuk, ô tage ke mate ekèle me zo. Ane Danièl anga zô na, Éli ônga yèn z'avèm ye ki ndèn, é to éyale eyô, betyit benga bebôm e tyin esi, y'anon enga lôñ muma e metèm mey'iti—éli to z'atyimele na wèmièn, ô to nèn ne ntam abi ne ki ndèn, ne éwôge akuma die z'akui suka si. Ane ôvage yèn énjèl éki asikele ne so yô, azô na, Bagege éli, nge zamege ékum e metek iti, e ke mane bué ye élok z'aso eyô, ye tobo ye betyit bey'afan ye ke kui ngeñ mimbu zangwal mi ke lôt—akèle y'iti edo di, komanda, ejam Anyame avage zô na e ke bo we. W'éntobo dia nda zie, minsaka mie mio ke mi abo we bisé, ye tobo mine be bôt. Nge be ke tyite ne we, ô ke ke tobo afan iti, mine ne betyit bey'afan iti. Ô ke ji bilok nsona benyat, ye bôm metek nsona b'abôm, élok é ke we bol nyôl, ne ke kui ngeñ ô ke yèm na Anyame inye azôe meyoñ mesese esi nyi, ye bo môtamôt a ke nyege komanda.

B'atyite ne Nèbukadnèzar, ve sukele bule nye.

Ane mezô Danièl mesese menga bo iti. E suka ngon awôm y'ibé, Nèbukadnèzar anga wul nda zie ndèn akuma Babilon. Wèna ngeñ anga dege bète jal anèn te, ye minkagele miy'iti, ye menda banyame ye menda bekuma ye mebeñ mey'iti, nlèm wie ônga zé n'énguñ. Anga via na Anyame inye anga bo nye komanda. Anga zô na, Si bète jal Babilon, edo menga lôñ ye ki zam, evèm me? Ngeñ mezô mete me nge ne nye anu, kiñ inga so eyô na, Komanda Nèbukadnèzar, b'azô we na, ayoñ die e vaseya ebé we. Be ke tyite ne we ne so a bôt iti, ô ke tobo ye

betyit bey'afan iti, be ke bo we eji ôbut nsona benyat. Mimbu zangwal mi ke we lôte, ne kui ngeñ ô ke yèm na, Anyame inye azôe meyoñ mese me si nyi, ye bo môtamôt a ke nyege komanda.

Awère vage to Anyame anga bo Nèbukadnèzar esok éki, ido émbedia fe ki ezôe ayoñ die, nge etobo a bôt iti. Ane benga tyite ne nye afan iti, ana jiji ôbut nsona benyat, ye bôm e metek. Nyôl zie inga to ébol ye élok, nzèl imbe nye nyôl inga to éyale nté mesé me ye anon anen, ye biè bie nsona biè bi anon.

Nge ngeñ mimbu zangwal minga man, komanda Nèbukadnèzar anga zô na, Menga dege eyô, ane nlô wam ônga bule mvogo. Ane menga sèm ve sèm Anyame atobo mbèmbè, akuma die d'énman. Abo nsona anyege, eyô ye si, môtamôt évoge dia bèle ewo wie mvus, nge sil nye na, w'abo jam di ne zi? Ngeñ bo

NLEM NÈBUKADNÈZAR ANGA ZÉ ÑÉNGUÑ ANGA VIA ANYAME.

enga bule me mvogo nlô iti, akuma dam y'éwôge zam énga bule nyôl zam. Togo na bezôe ye bekuma ye bôt b'até ye benya bôt benga zeñ me, ane benga bète me bo komanda ; ki zam isese inga bule ebé me. Vane mèm, Nèbukadnèzar, m'asèm ye vèm Anyame, komanda eyô, abo fogo ve mam me ne sôsôwe ye mvè ; ye bôt be n'énguñ ane ki ebule bo mvus.

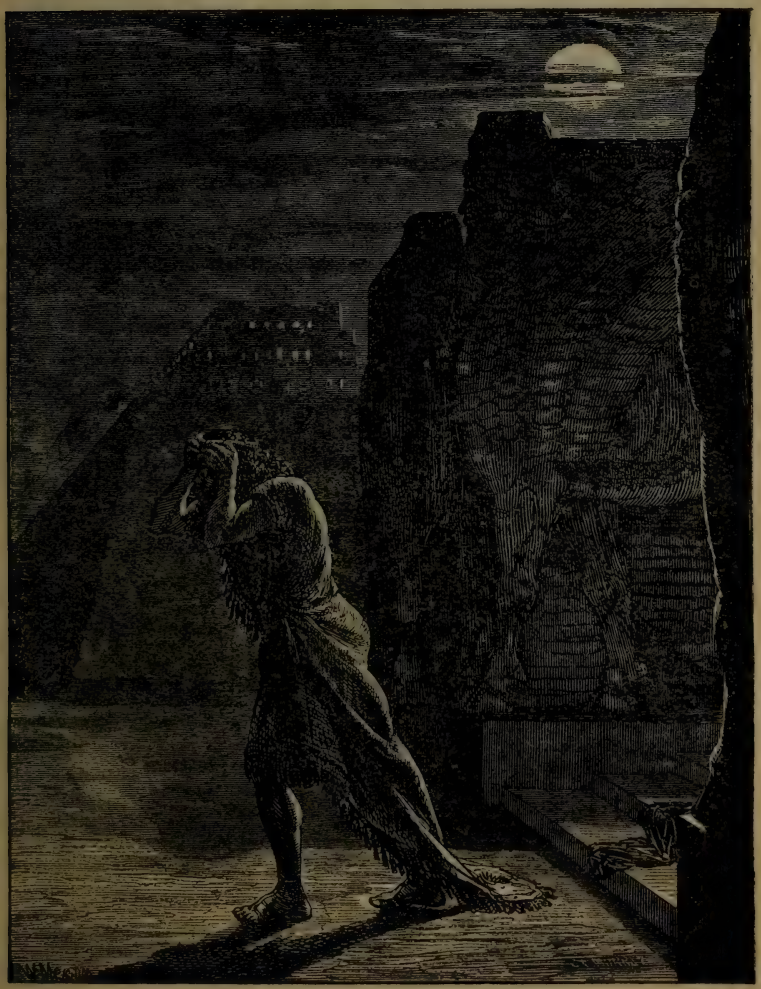

B'ATYITE NE NÈBUKADNÈZAR VE SUKELE BULE NYE.

Milô 5, 6, 9.

Wo môt w'atèn mezô éfifin nda komanda.

Mam mane menga lôtega fe, ane komanda Nèbukadnèzar anga wu. Ane Bèlsazar anga tobo komanda ayoñ Babilon. Anga bo ntosiñ bekuma bie établi énèn biji, ananga ji ye nyu ivè ba be bo nda ndèn zie. Ngeñ Bèlsazar anga kek ivè, anga tyin minsaka mie na, be nzaga ne bilage bi siga évele ne siga mfum, ésa Nèbukadnèzar anga vas nda Anyame e Jerusalèm. Ane benga so ne bilage bite, wèna komanda ye bekuma ye beyal bôa benga nyu ivè iti. Benga nyu ivè ye sèm biyème bi siga évele ye siga mfum, ye bi ngôs, ye bi éki, ye bi bili, ye bi mekok.

Wèna ngeñ benga ji ye san, wo môt ônga so ve tèn mezô éfifin nda komanda, evôm komanda ye bekuma benga to e biji. Nge ntèn ômbe nkobo ayoñ bôt ke do yèm. Komanda anga yèn wo ônga tèn ane asu die enga veñeze, togo na mesimsa mie menga bo nye nzuk. Anga mate amate anèn, mebo mie menga nyañebe. Ananga kobo ne minsaka mie ne kiñ ndèn na, be nzaga nye ebôt minkel. Ngeñ bôt minkel benga so, anga zô bo na, Emôtamôt a ke me lañ mezô me ne ntèna val, ye kèle me mo, a ke bot étô évele, a ke bot mfañe siga évele e kiñ zie, a ke tobo nzôe lal ebète ne me, ezôe ayoñ dam. Nge bôt minkel b'énga to dia ne ki elañ nge kèle ntèn te. Ane komanda anga bète yèn nzuk mfe, ane bekuma bie benga vôñebe ne mam menga tué.

Komanda abañede Danièl.

Val komanda mônega, ngeñ anga wôg mam komanda anga kobo, anga so asu die ve kobo ne nye na, Komanda, tobege ényiñ mbèmbè. Ô tage yi na, emam w'asimeze m'abo we nzuk, nge asu die etobo ngongol. Môt ane ayoñ die ato ne nsisim banyame éki. Wèna ngeñ melu éso Nèbukadnézar anga tobo, anga to ne nkel nèn. Ane komanda Nèbukadnèzar éso, anga bo nye nzôe ezô bôt minkel besese e Babilon ; togo na anga to ye nkel nèn, ye yèm kele mendèm ye bôm mam me n'aswé. Vale be lége Danièl, a ke kèle ntèn te.

Ane benga so ne Danièl asu komanda, anè komanda anga sil nye na, Ye we ne Danièl, anga so ne mikôm ne bon Isréèl ne so Juda ? Me wôga fwé zie na, nsisim banyame w'atobo ebô we, ô ne nkel ye fek mvè. Benga so ne befam minkel ebé me, eyi na

be lañ ntèn wi, ye kèle me mam mey'iti, nge be sidia ne ki. Me wôga na weni ône ki ekèle mam me ne aswé. Vane ô kage lañ ntèn te, ye kèle me mam y'iti, be ke we bot mengo bivele, ye mfañe siga évele e kiñ zie, ô ke tobo nzôe lal ebète ne me ayoñ dam.

Danièl akèle mezô me ntèn.

Ane Danièl anga kobo asu komanda na, Bagelege biveve bie ebé wèmièn, ô vèl ôba wie bôt befe. Fañe bo nal, me ke lañ ntèn te ebé komanda, ye kèle nye mam mey'iti. Weni, komanda, Anyame eyô anga ve Nèbukadnèzar éso ayoñ y'akuma y'éwôge. Wèna, togo na Anyame anga bo nye nèn, meyoñ mese menga nyañebe ye mate asu die. Emôt anga kôm yui, anga yui nye, ye môt anga nyege bagele ényiñ, anga bagele ; emôt anga nyege bèt ye vèm, anga bèt, ye môt anga nyege tué si, anga tué nye si.

Nge ngeñ nlèm wie ônga zale ne lut ye énguñ, anga via Anyame. Anyame anga bule nye si ne so kwa komanda zie, ve vas nye akuma te. Benga tyite ne nye ne so nda zie, ke fe tobo ba be bôt. Anyame anga bo nye nsona betyit bey'afan, ve tobo ba beburu. Anga ji ôbut ye bilok nsona benyat, nyôl zie inga to ébol y'élok, ye ke kui ngeñ anga yèm na, Anyame inye azô meyoñ esi nyi, ye bo môtamôt a ke nyege komanda.

Ye wèni, emon wie, w'abè bule nlèm wie mvumvus, fañe bo na w'ayèm mam mese ma ; nge wèni ôn'énguñ, ô bôa mam abé ebé Anyame. Be sôa we ye bilage nda zie asu die, wèna wèni ye bekuma bie ye beyal bene, mine mana nyu ivè iti. Ô mana sèm biyème bi siga évele ye siga mfum, ye bi ngôs, ye bi éki, ye bi bili, ye bi mekok, bine ke yèn nge wôg nge yèm jamajam. Nge Anyame sôsôwe anga ve we ényiñ ye mam mese, w'asèm dia. Ido avage lôm ewo wi etèn mam mane. Mam mey'iti emo ma : MENE, MENE, TEKEL UPHARSIN. Akèle y'iti edo : Ayoñ die e mana, Anyame a mana do noñ ebé we. Anga vek we etobo komanda, nge w'énwôge nye. A mana ve ayoñ die ebé Bemid ye Beperzon.

Mezô Danièl m'abo fogo iti.

Ngeñ Danièl a mana kèle mezô me ntèn, Bèlsazar anga tyin minsaka mie ebot Danièl ye bibote bi n'évele ye mfañe siga évele

WO MOT W'ATEN MEZÔ EFIFIN NDA KOMANDA.

e kiñ zie. Ane komanda anga bo azô na Danièl a ke tobo nzôe lal ebète ne nye ayoñ te. Alu voge te ; Saires anga so ye bisɔs Bemid ye Beperzon e Babilon. Ane benga yui Bèlsazar komanda Bekaldian ; ane Daraies ya Mid anga noñ ayoñ.

Bekuma bevok b'abu fek eyui Danièl.

Ngeñ Daraies anga boñeba komanda, anga bo nkame bekuma ye mewôm mebé etobo bezôe ezôe bôt. Wèna anga bo bezôe benèn belal, ezôe bekuma bete, Danièl anga to ôsu wôa. Nal Daniél anga tobo nzôe nèn ye dañ bezôe bevok bese, togo na nsisim mvè ye nkel ônga tobo ebé nye. Ane Daraies anga simeze na, a ke nye bo komanda ayoñ ese. Ane bekuma ye bôt b'até minté benga vin Danièl togo na anga dañ besese ne ki. Ane benga zeñ jam en'abé eveñ nye do ebé komanda. Nge b'éyènege dia, togo na anga bo mam mesegese sôsôwe, bizô b'ényènege dia ebé nye. Ido befam bete benga zô na, Bi ényèm dia jam eveñ Danièl ebe komanda, fogo ve jam nziñ abo, a sesèm Anyame.

Ane benga sule bese ve ke ebé komanda ve zô na, Komanda Daraies, tobege ényiñ mbèmbè. Benga bôt besese ayoñ die ye bezôe ye bekuma, b'ayi na ô bo azô na, môtamôt a ke sil banyame befe, nge môt, evol nye, melu mewôm melal, fogo ve wèmièn, komanda, be wage nye nda belaion iti. Vane, komanda, boñe azô te, tènege ntèn ye wo wie, wèna d'évoge dia veñeze. Togo na azô bekomanda Bemid ye Beperzon d'aveveñeze dia. Ido komanda Daraies anga tèn ézangô ye wo wie.

DANIÈL AKOBO N'ANYAME.

Danièl akobo n'Anyame ; b'awa nye nda belaion.

Ngeñ Danièl anga yèm na, ézangô é tènebana, anga ke nda zie mimbé mitok ébôñ zie minga yo éfa Jerusalèm ; anga kutebe, meboñ nzañ ilal jô avoti, ye kobo ye ve Anyame abote, nsona anga bo mbèmbè. Wèna befam bete benga sula ve kwé Danièl akobo n'Anyame evol nye. Ane

benga ke ebé komanda, ve zô na, Ke ônga kwa azô ye tèn ézangô na, emôtamôt a ke sil banyame befe nge môt evol nye, melu mewôm melal, fogo ve ebé we, be ke nye wa nda belaion? Ane komanda anga yèbe ve zô na, Menga kwa azô te, ene azô ane ebé Bemid ye Beperzon do voge dia veñeze. Ane benga zô nye na, Danièl emôt ane nkôm ye Juda, awôge dia we, komanda, nge ntèn ônga bo. Nge akobo ye sil Anyame wie evol nye, nzañ ilal jô avoti.

Wèna ngeñ komanda anga wôg mezô ma, anga ya ne nyôl zi'èmièn, ejam ntèn anga tèn, togo na énga yi lète Danièl nzuk. Ananga bo nlèm wie na, be ke zam Danièl azô te, ananga vek ne ke kui ngôgase enyie nye ne so nzuk ôte. Nge benya bôt ye bekuma benga sula ebé komanda, ve zô nye na, W'ayèm, komanda, na éyèm zah, Bemid ye Beperzon éne na, azôazô komanda a kage kwa, d'évoge dia veñeze. Ane komanda anga tyin minsaka mie, ane benga so ne Danièl, ve wa nye nda belaion iti. Nge komanda anga kobo ne Danièl na, Anyame w'ayéñ mbèmbè a ke we nyie. Ane benga so y'akok anèn, ve du do ye mbé nda Belaion.

Kidie komanda akwé Danièl mvogo.

Ane komanda anga bule nda zie, énga mèm ji zôm, anga to alu ngute ye nzé. Menzañ mo ke ke bômba ebé nye alu te, nsona benga bôm melu mevok. A to ke yé ôyo. Ananga vé nkun kidie, ve so mbil nda belaion. Ananga kobo ye kiñ ngongol ebé Danièl na, Danièl, we nsaka Anyame ényiñ, ye Anyame w'asesèm mbèmbè, y'ane ki enyie we ne so belaion? Ane Danièl anga zô na, Komanda, tobege ényiñ mbèmbè. Anyame wam a mana lôm énjèl wie ye du menu belaion na, be tage me lète nzuk; togo na, m'abè bo abé ebé nye. Y'ebé wèni ke, komanda, m'abè bo abé. Ane komanda anga yèn mvè ndèn akal die, ananga tyin na, be vazege Danièl nda belaion. Ane benga vaz Danièl, e ke dege na, nyôl i to nye mvogo, togo na anga bebun Anyame wie.

Ane komanda anga tyin na be nzaga ne bôt benga kobo mezô me n'abé ye siñ Danièl, ye wa bo nda belaion, ebo ye bon bôa ye beyal bôa. Ane belaion benga ja bo, ve mane buk bives biôa bifus. Ane komanda Daraies anga tèn ézangô ebé bôt besese ye meyoñ mesese esi nyi na, M'akwa azô na, Vômavôm ayoñ dam bôt be nyañebege ye mate Anyame Danièl, togo na inye n'Anyame

ényiñ. Ayoñ die d'éjañ, ki zie z'énman. Inye ne Anyame ane nyie ne so nzuk, anga nyie Danièl ne so menu belaion. Ane Danièl anga tobo mvogo ngeñ Daraies anga tobo komanda, ye ngeñ Saires anga tobo komanda, val Daraies a wua.

Danièl akobo n'Anyame, wèna énjèl Gébrièl aso.

Ngeñ Danièl anga tobo e Babilon, anga lañ ntèn mam Anyame anga tyin ngengañ Jèremaia etèn na, ngeñ Beju be ke mane tobo mimbôk mimbu mewôm zangwal, be ke bule afan dôa. Wèna ngeñ mimbu mewôm zangwal mete menga to bé ne man, Danièl anga tobo ke ji, ve kobo n'Anyame ejam bôt Juda na, be bulege, ye jam jal Jerusalèm na, be bètege do lôñ. Anga zô na, A Tate Anyame, binga bo abé anèn, bi énga wôge dia melôe mie, bi énga mèm bè bengañ bie ônga lôm ezô bie mam abé mah. Bie ye bekomanda bah ye bekuma bah ye bon Isréèl bese, binga man we

ANYAME A LÔM ÉNJÈL YE DU MENU BELAION.

bian. Ido nzuk Môses anga zu na ô ke lôm ô sôa ebé bie. Nge vane, a Tate, ônga vas ebôt bie ne so afan Ijipt, m'akwé we ngongol na, ô tage bète ya ne bie. Togo na akal mam abé mah, Jerusalèm ye bôt bie ebon Isréèl, be mana bo bo eyèn ôson mesu meyoñ mese me ne mbôma ye bie. A Tate, jamege bie, ô boñe ke avôl evol bie Bi asile dia we azô di togo na bi ayia ne mvè, nge togo na ô ne ngongol enèn.

Ngeñ Danièl anga kobo nal, énjèl Gébrièl anga yèle nye feñ avôl, ve nañebe nye. Enga to ngeñ ngôgase, ngeñ beprèt benga jijik mon ntôme ebé Anyame e olter ndé Sono e Jerusalèm. Ane énjèl anga zô na, Danièl, m'anzu we bôm mam me ke bo. Ngeñ ôvage sum nkobo y'Anyame, anga lôm me enzu ebé we, togo na Anyame anyege we anèn. Ido bège emam me ke kobo ye we. Ane énjèl anga zô Danièl na, Beju be ke bule afan dôa ye lôñ Jerusalèm. Wèna mimbu mi kage lôt minkame miné ye mewôm ñwam ye mimbu milal, Nyie a ke biale. Nge énjèl anga zô na, be ke nye yui, wèna besiñ bie be ke bète so, eja Jerusalèm ye nda Anyame.

NTÈN ÈZRA.

Milô 1–6.

Saires akwa azô na, Beju be lôña nda Anyame.

VANE mimbu mewôm zangwal Beju benga tobo minkôm minga man, ngeñ zôa ebule afan dôa i kôga. Ido Anyame anga bo Saires, môt anga to komanda Babilon, ezam bo eke. Ane mezô mete menga bo iti, mezô ngengañ Aisaia anga kobo ngeñ ambe ényiñ na, Anyame a ke bo komanda, ne a to jui na Saires, a ke bule bôt elôñ Jerusalèm, ye bète lôñ nda Anyame. Val enga to minkame mimbu mibé ave Aisaia anga kobo mezô mete. Ngeñ to val Saires abè biale, Beju bo ke b'abè bo vas afan dôa. Nge Anyame anga yèm mam mesese me ke bo, anga zô ngengañ wie esok mam mete.

Ane komanda Saires anga kwa azô ve lôm do ayoñ die esese na, Saires komanda Perzon azô na, Anyame a mana me tyin elôñ ndé sono zie e Jerusalèm. Nza ane ebé minkôm minga so Juda akôm

bule afan die? A keñe ngeñ nyi ye lôñ nda Anyame. Wèna ebôt ayoñ dam be volege bôt b'ake, be vage bo siga évele ye mfum, ye betyit ye biôm, ebôt b'ake bio.

Zerebabel ake Jèrusalèm, bo bôt abi.

Ane benya bôt Beju, ye beprèt ye Belivait, ye bôt bese Anyame anga bo ekôm ke, benga kôk dule. Bôt abi benga ve bo bilage bi siga évele ye mfum, ye betyit ye bibote, fogo ane komanda anga tyin. Ane komanda Saires anga kui ne bilage Nèbukadnèzar anga noñ nda Anyame e Jerusalèm, ananga lañ bio ve ve bio ebé kuma Juda anga bule ne bôt. Ejui kuma te embe Zerebabel, anga to ndè komanda Dévid. Ntañe bilage bise Saires anga ve nye binga to mintosiñ mitan ye minkame miné.

Ane Zerebabel anga noñ bilage ve ke ye bio e Jerusalèm. Ananga ke ye mewôm mintosiñ mené ye mintosiñ mibé ye minkame milal ye mewôm me bôt mesam ebé bon Isréèl, ke lañ minsaka miôa minga to mintosiñ zangwal ye minkame milal ye mewôm melal ye minsaka zangwal. Benga to ye minkame minkalebéñ zangwal ye mewôm melal ye minkalebéñ misam, minkame beburu mibé ye mewôm mené ye beburu betan, ye tyit fok mintosiñ misam, minkame zangwal ye mewôm mebé. Ngeñ benga so e Jerusalèm benga kwé do élik fogo ane bisos Nèbukadnèzar binga lige do mimbu mvus. Minkagele mi jal ye menda ye ndé sono, esese enga to nwua ye njiga.

B'asum elôñ nda Anyame ye mesôs.

Ane bôt beng bète lôñ olter Anyame inga tèbe nseñ nda. Benga bo avôl elôñ zo, eyi na be jige sèm Anyame ye sil nye evol bo, togo na benga mate meyoñ me mbe bo mbôma efeñ. Ngeñ benga man olter, benga jik betyit éveve ebé Anyame melu mese, mon ntôme kidiase ye ngôgase, nson ane bon Isréèl benga bebo val b'abè ke minkôm e Babilon.

Ane benga kôk elôñ nda Anyame. Ane benga ve mesôm ebé befam ejal Tair, nson ane Solomon anga bo, ekik bili bi Sidar nkôl Lèbanon, ye so bio nzèn ôsui bé Jerusalèm. Benga ve befam bete biji ye ivè ye mbon, ngeñ benga yéñ bo. Ane benga ve bedole ebé bôt akeñe mintyime ye bôt b'ayéñ mekok, benga sum lôñ nda. Ngeñe benga bi mekok ôsua mey'iti, beprèt ye Belivait

benga loñ bilane ye bôm menzañ ye yé bia mesôs ebé Anyame. Ane bôt benga yèn mvè ndèn, benga loñ bibil ye san, togo na nda Anyame anga sum lôñeba. Nge miyôm befam bevok benga simeze mbaba nda Anyame inga tetèbe val ôsu, benga yi du ne kiñ ndèn. Ido ônol bibil mesan y'ônol du énga bète nsame, enga wôge ôyo.

BE ZEREBABEL BENGA SO E JERUSALÈM BENGA KWÉ DO ÉLIK—ESESE ENGA TO NWUA YE NJIGA.

Besamaritan b'aya ye Beju.

Bi mana lañ na, ngeñ komanda Asiria anga mane ke ye bituñe awôm Isréèl minkôm, anga lôm bôt ne so afan di'èmièn etobo milam benga lige. Bôt bete benga lé bo na Besamaritan, val be nge ne to wi ne sô ngeñ ite, Benga sèm biyème, nge benga veveñ na b'asèm Anyame. Nge vane, ngeñ benga wôge na bôt Juda be bulana afan dôa bèbièn, ye lôñ nda Anyame, benga so ebé Zerebabel ye benya bôt Beju, ve zô bo na, Sige bi vol mine ; togo na bi ne minsaka Anyame ane mine ke mine ne, bi ajik betyit ebé nye ane komanda Asiria anga lôm bie etobo afan Isréèl.

Ane Zerebabel ye prèt nèn ye benya bôt Isréèl benga zô Besamaritan na, Mine sidia n'aswé ne lôñ nda Anyame. Bi ke zo lôñ bi bèbièn, fogo ane Saires komanda Perzon anga tyin bie Ngeñ benga wôg nal, Besamaritan benga ya ; ane benga vek ye ki zôa isese, eyi na Beju be zam. Ane benga ve bôt ôba ekobo ye bezôe komanda ejam Beju. Benga bo nal ébèm ése Saires anga tobo komanda.

Besamaritan b'ayi na Beju be zam elôñ nda Anyame.

Ngeñ Saires anga wu, Artakeserkesiz anga tobo komanda. Ane benga tèn ézangô ebé nye na, Komanda, bi ayi na ô yèm na, Beju benga so e Babilon be to e Jerusalèm ; jal ite en'abé, benga bète zo lôñ, benga bôa minkagele. Jal di e kage man lôñeba, be kage ke man bo minkagele, b'énve dia we ôba, nson ane minsaka mie mi ayia ne bo ; nge be ke lume ne we. Ido vane, togo na bi ayi dia na be bian komanda, bi alôm nye kiñ na, a silege, nge énwôg na Jerusalèm mbèmbè enga to jal abé, enga bebo bekomanda benga zôzôe iti minzuk abi e kôa. Togo na akal te benga ja Jerusalèm.

Ane komanda anga bo ane Besamaritan benga sil nye. Ne so val anga lôm bo ntèn na, Ntén mine nga lôm me, me yèna wo. Me sileya, me vage wôg na, Jerusalèm enga to jal abé enga lelète bekomanda kôa minzuk abi. Ido m'azô ye tyin mine na, Keña, zô befam Juda na, be zamege, jal e tage lôñeba, nge mèmièn m'azô nal. Ane Besamaritan benga ke avôl e Jerusalèm, ane benga bo bôt ezam ésé nda. Nal ésé elôñ nda Anyame énga man ébèm ése Artakeserkesiz anga tobo komanda.

Bôt b'asum ebète lôñ nda Anyame.

Ne so val, Artakeserkesiz anga wu, ane Daraies anga tobo komanda. Nge vane, fañe bo na bôt Juda benga yèm na komanda mféfé a to e Babilon, b'énga lôm dia kiñ ebé nye esil nye na b'ayi lôñ. Togo na ane Besamaritan benga zek bo ejam nda Anyame, ebèm éte benga lelôñ menda môa, benga da mo simeze, ke fe n'aswé man nda Anyame. Ido Anyame anga ya ne bo. Ananga lôm ngengañ Hageyai ebé bo, ezô bo na, Anyame avage zô na, Min'azô na, ngeñ z'abè kôk elôñ nda Anyame. Nge ye ngeñ i kôga ebé mine etobo menda me mvè, ngeñ nda zam inge to ntuk? Togo na mine vage bo ke lôñ nda zam, mine bôa avol mine besese elôñ menda mene, ido me vage bo ke mine ve abote, ye lète mine mvè. Ido vane keña minkôl, kiga bili, ye lôñ nda; wèna me yèna mvè.

Ane bôt benga wôg ananga zô bo, ane benga sum lôñ nda. Nge ngeñ Besamaritan benga yèn nal, benga bète so ebé Zerebabel y'ebé prèt nèn, ve zô bo na, Nza vage mine zô na, lôña nda Anyame? Zerebabel ye prèt nèn benga zô na, Komanda Saires anga zô bie na, bi bulege afan dah ye lôñ nda nyi. Ananga ve bie bilage bi siga évele ne mfum Nèbukadnèzar anga noñ nda Anyame; ananga zô bie na, Keña ne bio e Jerusalèm, mine lôña nda Anyame wi.

Daraies akwé ézangô Saires anga tèn.

Ane Besamaritan benga tèn ézangô ebé komanda Daraies e Babilon, ebôm nye mam bôt Juda benga kobo. Ane benga zô komanda na, a silege nge en'iti na, Saires anga tyin bo na be lôña nda Anyame. Ngeñ Daraies anga lañ ntèn, anga zô minsaka mie ezeñ bizangô, evôm benga tetèn mam mese menga tué, bekomanda be kôa benga tetèn. Ane benga kwé ézangô i to ntèna mezô ma iti; Mbu ôsua Saires anga boñeba komanda, anga kwa azô na, be bètege lôñ nda Anyame e Jerusalèm, evôm Biju benga jijik betyit éveve ebé Anyame. Mekôn mey'iti me lôña ne ki nèn, bedole ôba ésé nda be ke so évate komanda. Wèna bilage bi siga évele ne mfum Nèbukaénèzar anga noñ nda Anyame, be bulege ne bio e Jerusalèm, ye tué bio nda Anyame be ke lôñ wi.

Daraies akwa azô na, Besamaritan be vol Beju elôñ nda Anyame.

Ngeñ komanda Daraies anga lañ azô komanda Saires anga bèm kwa mimbu abi mvus, anga lôm kiñ ebé Besamaritan na, be zamege ebôt Juda elôñ nda Anyame, be ke bo bo abegele. Ane Daraies anga zô na, m'akwa azô na, bedole ôba Besamaritan b'ave komanda be vage bevok iti Beju, evol Beju elôñ nda Anyame. Be vage bo beyôm benyat betok ye beyôm mintôme ye bon mintôme, ejik ebé Anyame éveve ; ye ôlès ye fon ye nku ye ivè ye mbon, ngeñ ise beprèt be kage bio zage biôm bite. Be vaga bo bio melu mesegese eyi na be jik betyit éveve ebé Anyame ; ye kobo ne nye ejam komanda ye bon befam bie. Komanda Daraies anga zô ke na, Môtamôt a ke veñeze azô di, azô me vage bo di, mintyime miya nda zie be ke mio kwé, ve bem mio e metek, ve kèle èmièn iti eyui nye. Nda zie be ke zo tyam, ewèl ntuk.

Ngeñ Besamaritan ye benya bôt bôa benga wôg azô te, benga mate ebian komanda. Ido benga zam do, ke fe bo Beju abegele. Benga ve bo beyôm benyat betok ye beyôm mintôme ye bon mintôme, ejik ebé Anyame ; y'ôlès ye fôn ye nku ye ivè ye mbon, fogo ane komanda anga tyin bo. Ane befam Juda benga ke fogo b'alôñ nda Anyame, ne ke kui ngeñ inga man. Ane benga ve zo ebé Anyame, benga jik ebé nye nkame benyat, minkame mintôme mibé, bon mintôme minkame miné, bekabe awôm ye bebé. Ane benga lôm beprèt ye Belivait ebo bisé biya nda Anyame. Ngon ôsua benga bagele Féte Elôt eyô, melu zangwal, ne mvè ndèn ; togo na Anyame anga bo bo eyèn mvè, anga bo komanda Perzon elète bo ngongol, ye vol bo eman nda Anyame.

Milô 7–10.

Komanda azam Èzra eke Jerusalèm, ve bo nye nzôe.

Mam mane menga manega fe, ngeñ Artakeserkesiz anga tobo komanda Perzon, mon Ju anga tobo e Babilon, ambe jui na Èzra Anga to prèt ye nyegele melôe Anyame anga ve Môses, ambe nkel nèn ne ngengeñ nlèm. Èzra anga nyenyege Beju anèn, anga kôm anèn na be wôge mezô Anyame ye noñe abote die. Ido anga sil komanda na, ayi ke e Jerusalèm, eyi ke tuge yegele Beju be ne wi melôe Anyame, ye yèn ke na be bo mo.

Ane komanda anga mèm nye. Énga suge fogo ve mèm étam, nge inye ye bekuma bie benga ve Èzra biveve bi siga évele ye sige mfum, ené bio, éveve ebé Anyame. Ane komanda anga ve Èzra ntèn w'azô na, M'akwa azô na, ebôt besese Isréèl be nge ne e Babilon, b'ayi ke e Jerusalèm, be keñe ye Èzra ; togo na me lôma nye esil ye yèn nge bôt be ne wi b'abagele melôe Anyame ; ye ke ne siga évele ye siga mfum komanda ye bekuma bie ye bôt Babilon be ke nye ve éveve ebé Anyame Isréèl.

Wèna wèni, Èzra, ô ke noñ bedole benga ve we, ye sôm benyat ye mintôme ye bon mintôme, ô ke jik bio e olter nda Anyame e Jerusalèm. Bilage ke be vage mine ve ebèle nda Anyame, ô kele bio. Wèna zômazôm éfe ô ke bète kôm ejam ye nda Anyame, be ke zo noñ ebé môt abagele évate bedole komanda. Ye mèni, komanda Artakeserkesiz, m'atyin ebôt besese b'abagele bedole bam e meyoñ Èzra ake na, be vage nye, ngeñ ise a ke sil bo, bedole ye ke kui nkame betalent siga mfum, ôlès ye fôn abi, ivè abi, nku ye mbon abm èmièn a ke kôm, ke yan evek. Wèna

ÈZRA YE BEJU B'AKÔM DULE NE KE JERUSALÈM.

ejamajam Anyame a ke tyin na, be boñe nda zie, be boñe do mvè, eyi na a ke yaye ye lôm nzuk ayoñ dam.

Ye wèni, Èzra, fége befam etobo bezôe afan Juda, eyi na be zôe bôt be mana yege melôe Anyame wie ; ye bôt b'abè yege, be yegelege bo. Ye môtamôt a ke bo ke wôg melôe Anyame, nge azô komanda, be ke nye lète nzuk ônèn, nge eyui nye, nge eke nye mikôm afan afe, nge enoñ nye biôm bie bise, nge eke nye ntyôk.

Ba be Èzra b'asil Anyame ebagele bo e dule.

Komanda anga manega fe ve Èzra ntèn, Èzra anga ve Anyame abote, togo na inye anga bo komanda etobo ye nlèm ebé nye, ye lige nye eke Jerusalèm eyegele bôt mezô Anyame. Ane Èzra anga lé benya bôt bevok Beju be nge ne to e Babilon, ye beprèt ye Belivait, ve sule bo bé ôsui Ahava. Eval benga lôñ mimba mekuk miôa, ve tobo iti melu melal. Ane Èzra anga zô bo na, be tage ji, be kobege y'Anyame, eyi na Anyame alète bo nzèn sôsôwe eke, ye bagele bo ye bon bôa ye biôm be ke ke ne bio, ngeñ be ke wuwul dule dôa. Togo na Èzra anga yèn ôson ezage komanda elôm bisos ebagele bo nzèn ; togo val a zôa komanda na, Anyame èmièn a ke bagele bôt besese b'awôg nye, nge a ke lète bôt bese nzuk b'abo abé ebé ñye. Nal Èzra ye bôt bese bembe ne nye, benga bo ke ji, fogo ve ekobo n'Anyame. Ane Anyame anga wôg minkobo miôa.

B'akôm dule, ve ke Jerusalèm.

Ane Èzra anga lé ebé nye beprèt awôm ye bebè, ye fès bo siga mfum ye siga évele ye bilage, komanda ye bekuma ye bôt benga ve éveve ejam nda Anyame. Binga fès minkame misam ye mewôm betalent metan siga mfum, ye bilage siga mfum nkame betalent mboti, ye siga évele nkame talent ; ye mewôm mintyeñe siga évele mebé, ye bilage bi ngôs bibè bi to asôm anèn. Ane Èzra anga zô beprèt na, Siga évele ye siga mfum nyine éveve ebé Anyame. Mine tuga zo bagele ye mom zo mvogo, ne ke kui ngeñ mine ke kui ne so e Jerusalèm ; wèna mine ke bète zo fès ye ve ebé beprèt ye Belivait be ne nda Anyame.

Ane beprèt benga noñ siga to ye bilage eso ye bio nda Anyame. Ane Èzra ye bôt bese bembe ne nye benga sum dule ôsui Ahava,

melu awôm ye mebé ngon ôsua. Benga ke lôte afan en'abé ye meyoñ me n'abé y'ayé, benga yan bo esa bo ngeñ be ke lôte. Nge Anyame anga bagele bo, énga mèm na be yèn nzuk. Ane benga ke dule dôa, ve wul nzèn ngon iné, ane benga kui mvogo e Jerusalèm. Ngeñ benga so jal benga wéga melu melal. Ane benga ke nda Anyame, wèna benga bète fès siga mfum y'évele ye bilage benga so bio, eyèn na bi abè zuba. Ane benga ve bio beprèt ye Belivait nda Anyame.

Ane vane Beju bese benga kôt ye Èzra e Babilon, bôt Anyame anga nyie ne so melu me nzèn, benga jik betyit ebé Anyame, beyôm benyat awôm ye bebè, beyôm mintôme mewôm zangwal ye zangwal, bekabe awôm ye bebé. Ane Èzra anga ve bizangô komanda anga tèn ebé bezôe benga zôe milam éfa ayoñ te. Ane bezôe benga wôge mezô komanda, ane benga ve Èzra ye bôt, biôm komanda anga tyin bo na, be vage.

Èzra awké Anyame ngongol akal mam abé bôt benga bo.

Ne so val, benya bôt bevok Beju benga so ebé Èzra ve bôm nye na, ye beprèt ke ye Belivait, benga bian Anyame ; togo na be mana ngome ne meyoñ me jibe me ne mbôma ye bo, be mana ke luk benega meyoñ me jibe. Ane bôt bete benga zô na, Bekuma ye bezôe, ebo b'atèle mam mete ôsu. Ngeñ Èzra anga wôg mezô mete, anga yèn ngongol enèn. Anga nya mengo membe nye nyôl, ye ti ésil émbe nye nlô, ve tobo metek y'ôlun ônèn. Wèna bôt bese benga sèm ye yéñ Anyame, ye mate na Anyame a yage lète bo nzuk ejam mam abé môa, benga so ebé Èzra. Nge Èzra anga tobo si évôvô y'élun wie ne ke kui ngôgase, ngeñ b'ajik mon ntôme ebé Anyame.

Ananga kutebe meboñ ve sam mo mie ve kobo n'Anyame na, A Tate, Anyame wam, m'ayèn ôson énèn ebète asu dam ebé we ; togo mam abé bon Isréèl me n'abi ne nèn, me ne nson ane nkôl nèn w'akui eyô. Ényiñ zah ésese binga to fogo ve bo abé ebé we. Togo akal mam abé mah, ô bôa meyoñ edañ bie alume, be yuia ebôt bah ye nkwate nyèna, be bôa bie mikôm miôa, ane bi ne ému.

Nge wèni, Anyame, we ômbe ngongol ebé bie. Ônga bo bekomanda Perzon elète bie ngongol, nal benga mèm bie ebule afan dah ye bète lôñ nda Anyame. Nge efañe bo mam mese

mane, bi abian mélôe mie me ne na, Mine tage ngame ne meyoñ me n'abé e Kénan, nge eluk bengon bôa, mbèmbè. A Tate, ône anèn mvè ebé bie, togo na w'abè bie ja y'azô di, nge w'azam bie etobo ényiñ. Ane vane bi sôa asu die ye mam abémah ebé bie ; bi sidia meveñ ebo ebé wèni.

Bôt b'amèm mam abé môa, ve yage ezam mo.

Ngeñ Èzra anga mane kobo ye mèm mam abé bôt, bète nsame

BÔT B'AMÈM MAM ABÉ MÔA ÈZRA ANGA TÈBE NDÉTÈLE VE KOBO NE BO.

befam ye benega ye boñe benga so ebé nye ye du, ejam mam abé benga bo. Ane fam foti Isréèl ambe jui ña Sèkanaia, anga kobo ye Èzra na, Binga bo abé ebé Anyame, binga man luk bengon beya meyoñ me ne jibe. Nge vane, eyi na Anyame ajam bie, bi yagega ne nye evas bônega bah, fogo ané anga zô bie na bi boñe. Tèbege, Èzra, we ne ki ebo bie ewôge we. Bie ke bi ke we vol. Ke fañe mate, nge boñe do.

Ane Èzra anga tèbe ve bo beprèt ye Belivait ye bôt bese eyage nson ane Sèkanaia anga zô. Ane benga lôm kiñ afan Juda esese na, bôt bese be nzaga e Jerusalèm ; wèna môtamôt a ke bo ke so ne melu melal, wèna bedole bie ye ntam wie ye betyit bie ye biôm bise ane ne bio, be ke nye bio nyoñ, ve lige momo ; b'énlañ dia fe nye na, ane mon Isréèl. Nal bôt benga so melu melal. Ane benga sule besese nseñ nda Anyame ; benga mate ye nyañebe akal mam abé môa. Ngeñ te mveñ ndèn inga noñ bo menyôl môa.

Ane Èzra anga tèbe ndétèle, ve kobo ne bo na, Mine nga bian Anyame ye luk bengon meyoñ ; ido mine vage so n'abé anèn ne dañ, ebé bon Isréèl. Ido vane mèmega emam abé mene asu Anyame, boña ke emam a ke nyege. Mine tage fe ngome ne meyoñ me n'abé mete, mine va ke ebenega bene. Ane bôt besese benga yèbe ne kiñ ndèn, Nson an'ôvage tyin, nal bi ke bo. Ane be vage zô na, Nge bi voge dia tèbe nseñ mveñ, bi ke bi besese, bi voge dia vas ebenega bah jô avoti, nge melu mebé ; togo na bôt abi ebé bie benga bo abé ejam di. Ido zamege bezôe bah be sulege vôm avoti, wèna ebôt besese benga luk bengon meyoñ, be nzaga mesu môa eyi na bezôe be té ne bo, ye tyin môtamôt ejam a ke bo ; wèna ayé Anyame e ke vas ebé bie.

Ane Èzra anga bo ane bôt benga kobo. Inye ye benya bôt bevok benga ke alu ôsua ngon awôm, eke tobo evôm befam Isréèl be ne so ebé bo. Ane bôt besese benga luk bengon meyoñ, benga so ebé bo, ve mèm mam abé môa, ye yage ne bo ezam beyal bôa. Bôt abi benga bo nal. Ido Èzra ye benya bôt benga té ne nye, benga to ngon ilal esil bo, ye wôg mam benga kobo, ye lô bôt mam me mvè môtamôt ane bo.

NTÈN ÈSTER.

Milô 1-4.

Ngal komanda, Vastai, atô ekui ke aveles asu.

NGE Beju bese b'ébulege fe e Jerusalèm ye Zerebabel ye Èzra. Bevok abi benga lige be to afan Perza. Eji komanda anga zôe Perza ngeñe embe Ahazuires. Mbu lal anga bo biji abi ebé minsaka mie nseñ nda zie enga to jal Susan, evôm bekomanda Perza benga tobo ôyôn. Mbôma nseñ benga kèle bitô bi mfum ye kune ye nson mfe, bimbe nkaga ye minkol ye mekene me siga mfum e mekôn mekok. Binoñ bimbe nda binga to siga évele ye mfum, nseñ nda si ônga to mekok m'évele ye kune y'éfumele. Ebôt benga so biji benga nyu ivè ye bilage bi siga évele. Ivè komanda benga ve zo ebé bôt abi, eyi na bôt bese be nyak nté be ke nyege.

Vastai, nga'komanda, inye ke anga bo biji ebé benega nda nôm komanda. Wèna alu zangwal komanda anga bo biji, ngeñ ivè inga bi nye, anga vak, anga lôm na be nzaga ne Vastai ngal ebé nye, ato y'afak komanda e nlô, eyi na bekuma ye bôt be yèn mbeñ wie. Nge val e Perza, benega benga tobo menda ngut'éfa étam, ke kuikui ebé befam, ve be viza meveles asu. Wèna ngeñ komanda anga bañede ngal Vastai, enzu mesu bekuma ye bôt bese eyi na be yèn nye asu ke aveles, anga tô nlôma komanda anga lôm nye, ke ke.

Komanda evas ngal, Vastai.

Ido komanda anga ya ; ananga zô ebôt minkel bie na, Bi boña nga'wam Vastai ? Nza nzuk be lètega nye, togo na avage bo ke wôg azô komanda ? Ane môt nkel mboti anga zô na, Vastai a bôa abé, sa'bé komanda étam, nge ebé bekuma ye bôt bese be ne ayoñ die. Togo na ebenega Perza bèse b'énwôge dia fe beyôm bôa, be ke wôg fwé na komanda anga lé ngal enzu ebé nye, ngal ve tô, ke so. Ido komanda a kwaga azô, be tènega do ézangô melôe Bemid ye Beperzon, e tobege ke veñezana, na, Vastai a tage bète nzu ebé komanda. Wèna komanda a fége mônega mfe etobo nye ngal, nye ane mvè ne lôte nye. Wèna azô te e kage wôg ayoñ ese, wèna benega bese, efage ne benega ebôt bekuma ye benega bôt be n'akukut, be ke wôge beyôm bôa, ke fe bo bian.

Ane komanda ye bekuma bie benga nyege mezô mete, ane komanda anga bo ane môt nkel anga zô nye. Anga lôm bizangô e milam misese ayoñ die, etyin na befam besese be tobo milô ezô menda môa ; azô te be bômega do bôt besese. Ane minsaka mie minga so ebé nye ve zô nye na, Komanda a lômege bezôe e milam misese ayoñ die, eyi na be sulege bon bengon be ne mimbeñ e Perza e nda komanda a ke da nyege, a tobege nye ngal éyizege Vastai. Ane komanda anga bo ane minsaka mie minga zô nye.

Komanda afé Èster etobo ngal wie.

Val enga to ebé minsaka nda komanda, mon Ju ejui na Mordekai. Anga to ne mon soñe, ejui na Èster. Ésa ne nya benga to miwua. Nge ngeñ benga wu, Mordekai anga noñ Èster etobo nda zie ; ne so val anga tobo ne nye nson ane mon wi'èmièn. Èster ambe mbeñ nèn.

Ananga bo na, ngeñ benga bôm azô komanda afan esese, ye bengon abi benga sule e Susan e nda komanda, benga so ne Èster nsame te. Ane benga ve nye ebé nzôe komanda anga bebagele benega. Ane nzôe anga nyege Èster, ananga ve nye biôm éveve, ananga ve ke nye bon be benega eyéñ nye. Ananga tué nye ye bon be benega bie e mfak mvè ndé benega. Nge Èster énga zô dia bôt na ane mon Ju, togo na Mordekai anga zô nye na atage zô nal.

Ngeñ komanda Ahazuires anga yèn Èster, anga nyege nye ne dañ bon bengon bese benga nye lète asu die ; ido anga tué afak komanda nlô wie, ve bo nye ngal wie éyizege Vastai. Ane komanda anga bo biji abi, benga lé bio na, biji Èster. Ananga ve minsaka mie biôm biveve akal ngal Èster. Nge Èster a nge ne to ne nkel ebo mam mesese Mordekai anga zô nye. Anga wôwôg nye ngeñ te, fañe bo na ato nga'komanda, fogo fe ananga wôge nye ngeñ anga to nda zie nsona ngon zie.

Mordekai anyie ényiñ komanda.

Melu mete bezôé bisos komanda bebé benga yi bi komanda eyui nye, togo na benga ya ne nye. Nge Mordekai, ambe môt aveñele mbé komanda, anga wôg ane benga kobo, ananga bôm Èster, Èster nye ke ve bôm komanda. Wèna ngeñ benga té ye bezôe bete, benga ku, ane benga kèle bo bebé éli eyô. Wèna

ejam Mordekai anga bo, enyie ényiñ komanda, benga tèn do ézangô b'atèn mam menèn mese menga tyui tyui ayon te.

Héman ayi yui Beju bese akal Mordekai.

Ngeñ te embe nda komanda kuma mboti ato jui na Héman. Mam mane menga lôtege fe, komanda Ahazuires anga bo Héman kuma ndèn, ve tué nye eyô ne dañ bekuma bese benga to nda zie ye nye. Wèna minsaka komanda misegese minga veveñele mbé nkagele komanda, benga kutebe meboñ ye sèm Héman ; togo komanda anga tyin bo na be ke bebo nal. Nge Mordekai énga mèm ekutebe meboñ asu Héman. Ane minsaka komanda minga sil Mordekai na, W'avote wôg azô komanda ye zi ? Ane benga kobo ne nye nal melu mesese, nye ke wôg bo. Ane benga ke do bôm Héman.

KOMANDA AHAZUIRES ANGA TUÉ AFAK KOMANDA NLÔ WIE VE BO ÈSTER NGAL WIE.

Ngeñ Héman anga yèn na Mordekai anga bo ke kutebe meboñ nge sèm nye ; anga ya anèn, ananga bu sek elète nye nzuk. Nge nlèm wie w'énga zegebe elète Mordekai nzuk étam. Anga zimeze na a ke lète nzuk ye ja Beju besese e Perza, togo na minsaka komanda minga bôm nye na, Mordekai ane mon Ju. Ane Héman anga kobo ye komanda ejam Beju. Anga zô na, Beju bevok be nge ne to e milam misese ayoñ die, be ne meyegele môa, be sidia nsona melôe ebôt bie, b'owôge die melôe komanda. Ido komanda a kage kwa azô na be jage bo, mẽ ke ve awôm talent siga mfum ebé komanda.

Komanda azam Héman ezô na, be jage Beju.

Ane komanda Ahazuires anga bè ejam Héman anga zô nye. Ananga vas akene die ônu wie, ve ve do Héman. Akene te embe zôm komanda anga bebèle ngeñ ango kwa azô ; anga fefit akene ntèn, ejui die swé fogo lige ebo a ntèn, ke tèn jui die ye wo wie, ane bi abo ngeñ nyi ; nal enga bo azô avoti ebé Bemid ye Beperzon, embe ke aveñeza. Ngeñ anga ve Héman akene die, enga tyimele na Héman a kwage azôazô a ke nyege ejam Beju, ye fit ntèn y'iti y'akene die ; wèna a ke bo nson voge ane komanda èmièn inye anga bo do. Komanda anga zô ke Héman na, a ke fañe nye ve awôm talent siga mfum, nge a bamege bo Beju ane a ke nyege.

Ane Héman anga lé bôt b'atèn komanda, ve sule bo, ane benga tèn nye azô anga kwa e ntèn na, Alu awôm y'alu lal ngon awôm y'ibè bôt Perza be jage Beju besese ayoñ Perza, efage ne boñe ye benya bôt, minkeñele ye benege. Wèna môtamôt a ke bo yui, a ke nyenyoñ menda môa ye mebeñ môa ye biji biôa bisese. Ane Héman anga fit ntèn te y'akene komanda. Ane benga lôm mintèn miy'iti ebé bezôe y'ebé bekuma milam mise ayoñ ete, eyi na ebôt Perza besese be yèm do. Ane bôt benga lôm benga ke avôl, nson ane komanda anga tyin bo. Ngeñ benga ke, komanda ba Héman benga tobo si enyu ivè sesane.

B'abôm Èster fwé azô ete.

Ngeñ Mordekai anga wôg azô Héman anga kwa, anga yèn ngongol enèn. Anga nya mengo, ve bôt mimfine, ananga kui ve ke miseñ mi jal, a ke ayi du y'ôlun ônèn. Anga kui mbèn mbé

nkagele komanda, a to ye mimfine e nyôl. Wèna e milam misese mitèn mite minga kui, Beju benga to ye meyô menèn, ye du nèn ; be to ke ji, bevok abi benga swé bôm esi, asu ye mimfine, ejam ôlun wôa.

Val nga'komanda abè wôg ejam y'azô benga kwa, nge minsaka mi benega mie benga nzu nye bôm na, Mordekai a mana bot mimfine e nyôl, ake ayi du miseñ jal. Ane Èster anga yèn ngongol enèn, ananga lôm nye mengo mimféfé, eyi na a vas mimfine ye bot mengo me mvè. Nge émèmege dia bot. Ido Èster anga lé nzôe komanda mboti anga yéñ nye, ananga lôm nye ebé Mordekai esil nye na, zi z'abo nye ? Ane nzôe anga ke nseñ ômbe asu nkagele komanda, vôm Mordekai anga to, ve sil nye. Ane Mordekai anga bôm nzôe te mam mese menga tyui, ye jam bedole Héman anga yage ne komanda na, a ke nye ve, a kage mèm na, a jage Beju. Mordekai anga ve ke nzôe ntèn y'azô Héman anga kwa elète Èster. Ananga zô nzôe na, azô y'Ester na, a keñe nda komanda, ekwé nye ngongol enyi Beju.

Mordekai atyin Èster na, a kobege ne komanda akal Beju.

Ane nzôe anga so ve bôm Èster emam Mordekai anga kobo. Ane Èster anga lôm kiñ ebé Mordekai na, Minsaka komanda misegese ye bôt bese e Perza b'ayèm na, môtamôt a ke nyi ye ke ebé komanda, ke na a tateya nye lé, nge fam nge menega, wèna be ke yui nye, fogo ve komanda a kage nye lète ntum siga évele. Nge melu me to mewôm melal ave komanda anga lé me eke ebé nye. Ido me ke yèm eke kobo ne nye na ?

Ane nzôe anga ke bôm Mordekai. Nge Mordekai anga bète lôm ebé Èster na, Ke fañe bun na, togo na ône nga'komanda ebôt b'asiñ bie be ke we zam ngeñ be ke yui Beju bese. Togo na ô kage bo ke vek nyie bôt bie ngeñ nyi, môt mfe a ke bo nyie ; nge wèni ye bôt b'avume ne wèni, be ke bo ja. Nza ke yèm, ékôge nziñ benga bo we nga'komanda ngeñ nyi, eyi na ô nyie ayoñ die ? Ane Ester anga lôm kiñ ebé Mordekai na, Keñe sula Beju besese ne jal, be tobege ke ji akal dam, be tage ji nge nyu ne melu melal, alu nge amôs ; me ke ye minsaka miam mi benega, bi énji. Wèna me ke kobo ne komanda, fañe bo na abè me lé. Wèna be kage me yui, wèna me ke mèm wu. Ane Mordekai anga ke ve lé Beju besese, ane benga bo ane Èster anga tyin bo.

MILÔ 5–9.

Èster alé komanda ba Héman e biji, nzañ ibé.

Alu lal Èster anga bot biliñe bi mvè, be yèmege na nga'komanda ; ananga nyi ébôñ nzènzañ nda komanda, anga tobo kwa nèn eyô. Ananga tèbe mbé evôm komanda a ke nye yèn. Ananga bo na, ngeñ anga yèn nye, anga to ne nlèm mvè ebé ngal, ananga lète nye ntum siga. Ane Èster anga zile bé ebé nye, ve nañebe ntum siga ayô. Ane komanda anga sil nye na, Nza zôm w'ayi, a nga'wam, Èster ? Nza zôm w'akôm ? Be ke we zo ve, mbèn ayoñ dam étun. Wèna Èster anga zô na, Komanda a kage nyege, m'ayi na nzaga ye Héman eji biji me vage nye kôm ému. Ane

KOMAND A'LÈTE ÈSTER NTUM SIGA.

komanda anga zô minsaka mie na, be zôge Héman na, a bôñe avôl, eyi na abo ane Èster avage zô. Ane komanda ba Héman benga so ji biji Èster anga kôm.

Val komanda anga yèm fogo na biji Èster avage nye lé, anga lé nye bio eyi nye sil ngute jam. Wèna ngeñ benga to biji anga bete nye sil na, W'ayi zi, nza zom w'akôm? Be ke we zo ve mbèn ayoñ dam étun. Ane Èster anga zô na, M'akôm na, ô kage nyege, komanda ye Héman be bètege nzu ji biji me ke bo kôm kidie, wèna me zôa komanda zôm m'ayi ebé nye. Ane komanda ye Héman benga man ji ane benga kôt nda Èster jô te. Ane nlèm Héman ônga zé ne lut n'énguñ, togo na nga'komanda anga lé nye biji, anga bète fe nye lé kidie. Nge ngeñ anga kui ye lôt Mordekai mbé nkagele komanda, ye yèn anga bo ke kutebe meboñ ebé nye nge sèm nye, anga zé n'ayé ; nge ékobege azô.

Héman akôm éli ekèle Mordekai iti.

Ngeñ anga kui nda zie, anga lôm kiñ elé memvi mie ye ngal wie. Ane Héman anga bate ebé bo ejam y'akuma die ye ntam wie ne ki zie, ve bôm bo ane komanda anga tué nye eyô ne dañ bekuma bevok besese. Anga zô ke na, Eñ, ngal komanda énga mèm fam mfe enzu ne komanda eji biji avage kôm, fogo ve me étam. Avage me zô na, kidie me ke bète so ye komanda, eji biji nda zie. Nge mam mesese ma me voge dia me bo nlèm mvogo, ngeñ me ta Mordekai, mon Ju, ato mbé nkagele komanda. Ane ngal wie ne memvi mie besegese benga zô nye na, Boñe éli ôya eyô, kidie ô keñe sil komanda be kelege Mordekai iti ayô. Wèna, ne so val, ô ke ke ne mevak e biji nga'komanda avage we lé. Ane Héman anga yèn ejam benga zô nye mvè. Ananga kui ve tyin bo na be tèlege éli te.

Komando avèm Mordekai.

Alu te komanda éyège die ôyo. Ananga zô nsaka wie enzu nye n'ézangô benga tetèn mam menèn mese benga tyui ayoñ die. Ane benga so ézangô ve lañ zo asu die ; ane benga yèn ntèna iti na, Mordekai, ébèm énèn mvus anga nyie énviñ komanda, togo na anga bôm ejam bezôe bebé benga yi yui komanda.

Ane komanda Ahazuires anga sil minsaka, Be vaya Mordekai nza zôm, nz'ôba benga ve nye, togo na anga bôm ejam di? Ane

minsaka minga zô na, b'abè dia nye bo jam. Ngeñ komanda anga kobo ye minsaka mie, môt anga nyi mbôga si nda. Ane komanda anga sil na, Nza ne mbôga si? Val Héman a sôa val eyi kobo ne komanda, ezage nye na, be kelege Mordekai éli anga man kôm ebé nye. Ane minsaka minga zô, Héman inye ane mbôga si. Ane komanda anga zô na, a nyige.

Ane Héman anga nyi, wèna komanda anga sil nye na, Nza zôm be boñe ebé môt komanda akôm vem? Ane Héman anga zô nlèm wie na, Komanda azô ye me; me me ne môt komanda ayi vèm. Ido anga zô komanda na, Be nzaga ye bibote komanda anga tate bebot, ye minkalebéñ komanda, ye afak komanda ane

KOMAND ÉYÈGE DIE ÔYO.

nlô wie, ve ve bio ebé môt komanda ayi vèm. A botege mengo y'afak komanda, ye wul nkalebéñ komanda ; wèna kuma ndèn komanda foti a wulege ôsu elète ne nkalebéñ miseñ mi jal ye zô bôt besese na, Nal be ke bo emôt komanda ada nyege vèm.

Héman ake nda zie n'ôson.

Ane komanda anga zô Héman na, Vôlege noñ bibote ye nkalebéñ y'afak dam, wèna boñ Mordekai mon Ju nson an'ôvage zô, ke lige zômazôm ke zo bo nsona ôvage kobo. Ane Héman, togo na anga mate bian azô komanda, anga noñ bibote komanda ye nkalebéñ wie y'afak die, ve so bio ebé Mordekai ; ananga lète ne nye e miseñ mi jal, ye kobo ne kiñ ndèn ôsu wie na, Nal e ke boñeba ebé môt komanda ada nyege, Mam mese mane menga

HÉMAN A'LÈTE NE MORDEKAI E MISEÑ MI JAL NSON AN KOMANDA ANGA ZÔ NYE A BOÑA.

manega fe, Mordekai anga bète so tobo éto zie e mbé nkagele nda komanda. Nge Héman anga vôl ke nda zie, ne lut y'ôson ; asu die e to mvisa eyi na môt ke nye yèm. Ananga bôm ngal ye memvi mie mese emam mɛnga tyui ebé nye. Wèna val a nge kobege ne bo, fwé komanda inga so nye kwé na, be sôa nye nyoñ ebe biji ngal komanda anga kôm.

Komanda akobo n'Èster nkobo mvè.

Ane komanda ba Héman benga so ji biji Èster anga kom bo. Ane komanda anga bète sil Èster na, W'ayi zi, a nga'wam, Èster ; nza zôm w'akôm ? Be ke we do ve, nbèn ayoñ dam étun. Ane Èster anga zô na, Nge komanda a kage me nyege, zôm m'azage ezo na, komanda a nyige ényiñ zam ye ényiñ Beju bese. Togo na be vage kobo mam me n'abé ejam dah, mam me ne ke iti. Mèni ye bôt bam be mana bie sôm, eyui bie ye ja bie. Ane komanda anga sil na, Nza fam anga to y'abm énguñ to, ebo mam mete ? Ane Èster anga zô na, Emôt asiñ bie inye ne môt abé nyi, Héman.

B'akèle Héman éli anga kôm abé Mordekai.

Ane Héman anga mate anèn asu komanda ba ngal. Ane komanda anga tèbe ve kôt étabun y'ayé anèn, ve kui atan abeñ iti. Ngeñ anga bète nyi nda biji, anga kwé Héman a kua si asu ngal, eyegele ne nye ejam enyiñ zie. Nge nzôe komanda mboti anga zô komanda na, Degege bèt éli Héman anga kôm na, a ke kèle Mordekai, anga nyie ényiñ komanda, è tele nda Héman feñ. Ane komanda anga zô na, Kelega èmièn iti ! Ane benga kèle Héman eyô, éli anga kôm ebé Mordekai ; ane ayé komanda enga kôt ebé nye.

Jô voge te komanda Ahazuires anga ve ngal Èster nda Héman anga tobo. Ane benga lé Mordekai asu komanda, togo na Èster anga bôm nye na avume ne nye, ngongol anga lelète nye. Ane komanda anga vas akene anga tate ve Héman, ve ve do Mordekai.

Komanda amèm na Beju be nyiñ.

Nge nzuk w'énga man Èster nlèm, togo na azô Héman anga kwa ye tèn ye fit do ye akene komanda, benga lôm do e milam misegese, ezôe bezôe ye bekuma ye bôt Perza na, alu awôm ye

lal, ngon awôm y'ibè, be yuiga ye ja Beju besegese mal mesese, be noña ke biôm biôa. Ido Èster anga bète so ebé komanda, fañe bo na élége nye, ananga ku si e mebo mie ve yi du. Ane komanda anga sam ntum siga ebé nye. Ananga tèbe asu die, ve kwé nye ngongol na, be veñezega azô Héman anga kwa. Anga zô na, Me ke nzôñebe eyén bôt bam b'ajañ na ?

Komanda èmièn émbe dia ne ki eveñeza azô anga mèm Héman ekwa ; togo na, ane binga tate lañ na, azôazô bekomanda Bemid ye Beperzon a kage do kwa, d'évoge dia fe veñeza. Nge komanda Ahazuires anga zô Èster ye Mordekai na, be kwage azô afe ejam Beju, azô be ke nyege ; wèna be ke do fit ye akene komanda. Ane Mordekai anga lé ebôt b'atèn komanda bizangô, ananga tyin bo etèn azô afe ; a ke kwa na, Komanda a mana mèm Beju na, alu awôm ye melal, ngon awôm ye ibè, besegese be sulega e mal mese eyui ye ja bôt bese be ke bo lète nzuk.

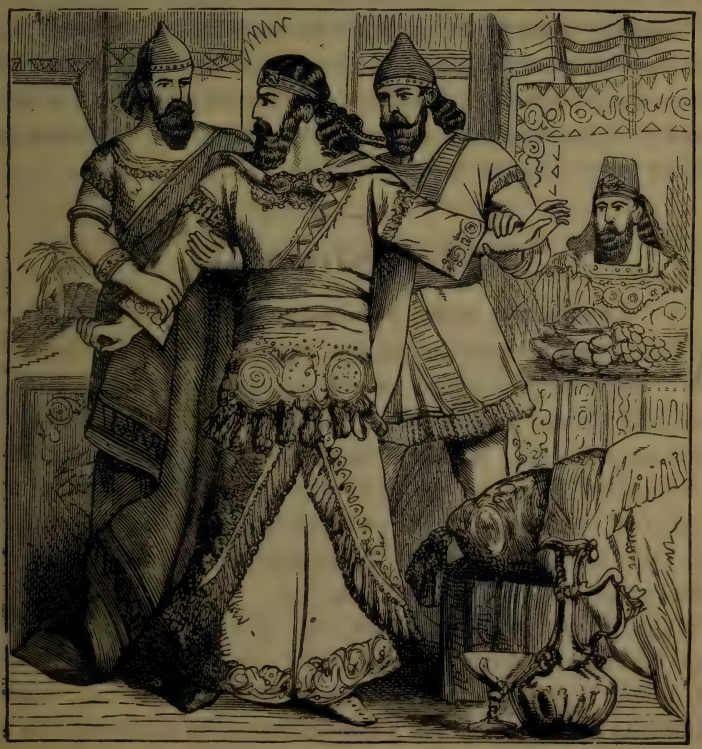

B'AKÈLE HÉMAN ÉLI ANGA KÔM ABÉ MORDEKAI.

Ane Mordekai anga lôm bizangô y'azô anga kwa, e milam mise ayoñ te, ye bôt be to ye minkalebéñ ye beburu ye bekamèl. Ane bôt benga lôm benga ke avôl, fogo ane komanda anga tyin ; togo na benga kwa azô e Susan, nda komanda. Ane Mordekai, ngeñ anga man kobo ne komanda, anga kui ne so nda komanda, a to ye bibote bi mvè nson ane komanda a bot èmièn, binga to kune ye mfum, y'afak siga évele nlô eyô. Ane bôt Susan bese benga yèn mvè, vôm asese Beju benga yèn mvè, ane benga ji ye sôs.

Beju b'alume enyie énying zôa.

Alu ewôm ye melal, ngon awôm y'ibè, Beju benga noñ minkwate mi nyène miôa, ve kôa besegese emal mese elume, enyie énying zôa. Ane benga dañ ebôt bese benga nzu lume ne bo. Nge melu awôm ye metan, benga wéga ne so alume. Nal Anyame anga nyie Èster ne bôt bie ne so ebé bôt benga yi bo ja. Ane Èster ye Mordekai benga lôm bizangô ebé Beju bese ezô bo na, be bagelege melu awôm ye mené ye melu awôm ye metan, ngon awôm y'ibè, mbu ôse, ngeñ eji ye yèn mvè ; wèna bese be ke sôs, ye ve biveve bèbièn ye bèbièn, y'ebé bôt be n'akukut. Togo na ngeñ te Anyame anga nyie bo ne so bôt b'asiñ bo. Wèna ngongol zôa ye meyô môa me veñana mesôs.

NTÈN NIHEMAIA.

Komanda azam Nihemaia eke Jerusalèm.

VAL enga to mewôm mimbu ébul ave Zerebabel ne bôt be mbe ne nye benga ke e Jerusalèm. Artakeserkesiz a to komanda Perza ; ye Nihemaia, mon Ju, anga bèle nye amog ivè ngeñ anga yi nyu. Ngeñ Nihemaia a to nda komanda e Susan, befam bevok benga kui wi ne so afan Juda. Ane Nihemaia anga sil bo fwé ejam Beju e Juda ye Jerusalèm, bôt bete benga zô nye na, Beju b'ayèn nzuk nèn ; ye minkagele Jerusalèm b'abè mio kôm, ye mimbé miya jal b'abè mio tué.

Ngeñ Nihemaia anga wôg nal, anga yi du. Ananga tobo ke ji, fogo ve ekobo n'Anyame ejam Beju. Anga kobo ke n'Anyame na, a boñe komanda nlèm mvè eyebe ejam a ke nye sil ; togo na Nihemaia ayi nye ke sil na, a lômege nye e Jerusalèm, eyi na avol lôñ minkagele mi jal, ye vol Beju be ne wi.

Ne so val komanda a to si jô avoti e nda zie, Nihemaia anga nyoñ amog ivè, ve ve do komanda enyu. Asu Nihemaia enga to ngongol, ane komanda anga bagele do ; ananga sil nye na, Asu die d'atobo ngongol nal ne zi, ke na w'akon ? Jam ene fogo we nlèm iti. Ane Nihemaia anga zô na, Komanda a tobege mbèmbè. Ye me tobege ke ngongol, ngeñ Jerusalèm, jal benga jè betate bam, etobo ke minkagele, ye mimbé mie be mana mio jik ye ndôa ? Ane komanda anga sil nye, Nza zôm w'azage me ? W'akôm zi ? Nihemaia atate dia kobo azô, nge anga bète kobo e nlèm wie n'Anyame na, a boñe komanda nlèm mvè eyèbe ejam a ke nye sil. Ananga zô komanda na, Ô kage nyege, m'akwé we ngongol na, lômege me e Jerusalèm elôñ minkagele mi y'iti. Ane komanda anga sil, (ngeñ te ngal anga tobo nye feñ) na, Dule die eke bo ébèm na ? Ô ke bule ne ngeñ fé ? Wèna ngeñ Nihemaia anga zô nye, komanda anga zô nye na, a keñe.

Nihemaia akui Jerusalèm. B'asum lôñ nkagele jal.

Ane Nihemaia anga zô na, Komanda a kage nyege, be vage me mintèn ebé bezôe milam me ke lôt, ezô bo na be volege me ; ye nten mfe ebé môt abagele bili komanda bi ne bé ne Jerusalèm, ezô nye na, a vage me bili elôñ minkagele ye mimbé mi ya jal. Ane komanda anga ve mintèn, togo na Anyame inye anga yi na, a bo ke jam di, ebo ane Nihemaia anga zage nye. Ane Nihemaia anga tè dule. Komanda anga lôm bisos ye befam minkalebéñ ebagele nye nzèn. Ananga kui ebé bezôe bembe milam minga to bé afan Juda, ve ve bo bizangô komanda anga lôm. Val enga to ye bezôe befam be abé bebé, mi na Sanbalat ye Tôbaia, benga siñ Beju. Ido ngeñ benga wôg na, komanda avage lôm môt evol Beju, benga wôg do ôlun ônèn.

Nihemaia anga kui mvogo e Jerusalèm. Ngeñ anga bôm e Jerusalèm melu melal, anga vé ôyo aluse aswé, eyi na bôt b'asiñ nye ke yèm, ve kui eke dege minkagele mi jal, eyèn nge mam benga bôm nye me n'iti. Ananga yèn na me ne fogo iti, togo na minkagele mise minga man wu. Ne so val anga kobo ne bôt na, Mine ta nzuk bi to wi, ke nkagele w'abagele bie. Mboña nkagele, wèna bi énmate dia fe bôt be ke nzu lume ne bie. Ananga bôm Beju mezô me mvè komanda anga kobo ne nye. Ane benga zô bèbièn bèbièn na, Ntebega, bi lôñ. Ane benga sum lôñ nkagele.

Beprèt ye Belivait ye bôt, mbèn benega bevok, benga vol bo bisé.

Beju b'amom besiñ bôa.

Nge ngeñ Sanbalat anga wôg do, anga ya. Ananga kwegele bo na, Beju be ne mintega ba, b'ábo nza zôm ? Ye be ke vek loñ nkagele mbôma Jerusalèm ? Ye be ke kwé mekok ekôk nkagele e mengunege me mbia ebôt benga lume ne bo benga lige, ngeñ benga jik jal ? Wèna Tôbaia, anga to ye Sanbalat, anga zô na, Ayoñ nkagele be ne lôñ, mbèn nsiñ ô kage bète, wèna nkagele te ô wua. Nge Beju benga bo fogo ésé zôa, ne ke kui ngeñ nkagele ônga to nté nzènzañ eyô, mbôma jal ese.

Ane Sanbalat ye Tôbaia ye bôt bese benga sesiñ Beju, benga kobo bèbièn bèbièn aswé na, Bi ke ke lume ne bo. Nge bi ke swé ke avôl, bo ke yèm do, wèna bi ke bo yui ; wèna ésé te é mana. Nge Beju benga wôg fwé na, b'anzu lume ne bo. Ane Nihemaia anga tué befam Isréèl nkagele mvus, ye minkwate mi nyèna miôa, ye mekoñ môa, ye mimbéñ miôa. Ananga zô bo na, Mine tage mate. Simzega na, Anyame a ke mine vol. Ido lumege akal ye benega bene ye bon bene. Wena ngeñ bôt benga siñ bo benga wôg na Beju benga kôga ebé bo, b'énga so lume ne bo.

Ne so val, befam Isréèl benga kane nzañ, bevok elôñ nkagele, wèna bevok eveñele alume. Mbèn ebôt benga lalôñ, benga yeyéñ ye minkwate mi nyèna miôa. Ane Nihemaia anga tèle môt mboti bé ne nye, eloñ elane, ebôt b'alume ne bo ke kage so. Anga zô na, togo na nkagele ôn'éyale, bôt bese b'ayéñ dia ke vôm avoti. Ido mine kage wôg élane

BEVOK BALOÑ NKAGELE, BEVOK B'AVEÑELE ALUME.

z'akobo vôm nziñ, volege ke wi, evol bôt be ne wi. Ane bot benga sé ne so kidiase ne ke kui ngôgase. Nihemaia ye bôt benga tobo ne nye, b'énga veva mengo môa, nge amôs, nge aluse, ve benga va mo esô mo.

Nihemaia atyin bekuma na, be tage lète akukut nget.

Val ngeñ te Beju benga to ne nzuk bebièn bebièn. Togo na bôt bevok benga to akukut benga ve bekuma bizô. Benga zô na, Bie ne bon bah bi n'abi, bi asom mfèma ye ve ke ôba komanda. Ebo nal, bi ake bi akôl bedole ekôl, eñ, mbèn esôm ebon bah minsaka. Nge vane bekuma benga kôl bie bedole, be nyoña bie mebeñ mah ye mefan mah, bi si fe zôm bi alige zo. Bi si ne ki ekôte ebon bah, ebète bule bo ebé bie. Fañe bo nal, bi ne Beju, nson ane bekuma ye bezôe benga nyoñ mefan mah ; bi anyege ebon bah, nson ane b'anyege ebon bôa.

Ngeñ Nihemaia anga wôg ane akukut Beju benga kobo, anga ya. Ananga sula ebôt besese, ananga kobo ne bekuma ye bezôe e mesu môa na, Mine bo abé ebé bon be nyoñ bene be n'akukut

NIHEMAIA ANGA TÈLE MÔT BE NE NYE, ELOÑ ELANE.

mine lète bo nget. Bulege ebé bo, ejô di, ngongol, menda môa, mefan môa, mebeñ môa, ye bedole ye fôn ye ivè ye mbon min'anoñ ebé bo. Ane bezôe ye bekuma benga zô nye na, Bi ke bo nson ôvage tyin. Ane Nihemaia anga lé beprèt, ananga bo bekuma ye bezôe ayage ne bo, asu Anyame, na, be ke fogo bo ane be vage kobo.

Sanbalat ba Tobaia b'avek ebi Nihemaia.

Val ngeñ Sanbalat ye Tobaia benga wôg na Nihemaia ye befam Isréèl be nge ne boñe bisé e nkagele, be mana ke wo lôñ mbôma jal, benga mate eke Jerusalèm. Ane benga lôm kiñ ebé Nihemaia na, Sigelege e jal avoti e njege si, ebôme ne bie, togo na bi ayi kobo ne we. Nge Nihemaia anga yèm benga lé nye, togo na b'ayi nye bo jam. Ido anga bule bo kiñ na, M'abo ésé énèn, m'évoge dia so. Ye me zamege ése te ewu ntuk, ngeñ m'ake eke kobo ne mine? Nge befam bete benga lôm nzeñ iné elé nye na, a nzak. Nge Nihemaia anga bule bo nzeñ isese kiñ foti.

Ane Sanbalat anga bète lôm minsaka wie ye ézangô. Ézangô énga zô na, Bôt bevok benga bôm na, Beju be ne Jerusalèm benga ke lume ne komanda Perza, ye na w'abo nyôl zie komanda, ido w'alôñ do nkagele mbôma jal. Ido vane, ngeñ komanda Perza abè wôg jam te, ene mvè ebé wèni enzu kobo ne meni jam ôvage bo. Nge Nihemaia anga bule Sanbalat na, Emam w'akobo me sidia iti, w'aveñ mam mete ne so nlèm abé wie. Ane Nihemaia anga kobo n'Anyame evol nye eyi na ésé nkagele é man, bôt b'asiñ nye ke nye bo nzuk.

Sanbalat ba Tobaia b'avek ebo Nihemaia emate.

Ngeñ Sanbalat ye Tobaia b'énga tò ne ki ekoñ Nihemaia ekui Jerusalèm, benga sôm môt a jal evek koñ nye ye bo nye emate. Fam ite to jui na Sèmiaia. Anga du nyôl zie nda zi'èmièn, ananga veñ na, Anyame anga kobo ne nye ne lôm nye ye mezô ekobo ne Nihemaia. Ane Nihemaia anga ke nda zie ekobo ne nye; ane Sèmiaia anga zô nye na, Nkeñe bi ke nda Anyame ye du zo mimbé, togo na ebôt b'asiñ we b'anzu we yui—eñ, alu b'anzu we yui. Nge Nihemaia anga zô nye na, Ye ene mvè ebé môt abo bisé Anyame elige bisé bite ke man, ye ke mbil? Môt ayèm na abo ane Anyame avage nye tyin, nsona m'abo, ye a keñe nda

Anyame esobo wi, enyie ényiñ zie ? M'énke dia iti. Togo na Nihemaia anga yèn na Anyame ékobo dia ne Sèmiaia mbèn azô, nge Sanbalat ye Tobaia benga ve nye ôba ékobo nye minal. Ane Nihemaia anga kobo n'Anyame na, a simzege ane Sanbalat ye Tobaia b'ake b'avek eyi na azam bisé, nge a tage mèm bo.

FÉTE BILANE.

Bôt b'aman ésé nkagele.

Ane Nihemaia ye bôt benga bo fogo ésé nkagele, ane benga man zo melu mewôm metan ne mebé. Ne so val benga bo wo éki ebé Anyame. Beprèt ye belivait ye bôt benga bète nkagele eyô, bète minsame mibé. Nsame mboti ônga ke éf'évoti, wi mbok ônga ke éf'évok. Benga ke b'awule ye bôme jal esese nkagele eyô, ye bilane ye bengomi ye bia mesôs, ne ke kui ngeñ benga bète bôme. Ane benga sigele si ne so nkagele eyô, ane benga wul bésése nsame mboti, ye ke nda Anyame, ve jik betyit ebé Anyame, eyi na ô tobege ewie, ebagele ndé sono ne bôt bie, ne so bôt b'asiñ bo.

Ane Nihemaia anga tué bezôe ezôe jal. Anga zô bo na, Mimbé mi nkagele jal, be duge miô alu, wèna kidiase mi tage juiba, fogo ve jô tôleya. Wèna befam beye jal be veñelege nkagele eyô, bôt bese ngeñ zôa, ne bagele jal ne so ebôt b'asiñ bie.

Féte Bilane. Èzra alañ ntèn Anyame.

Binga lañ na ngeñ bon Isréèl benga wul e ntô, Anyame anga tyin bo ebo bilane bi siga mfum, beprèt be ke leloñ ngeñ be ke ti dule. Bilane bite bio ke be ke bio loñ asumege ngon mféfé, nge alu ôsua ngon isese. Nge alu ôsua ngon zangwal, be ke loñ bilane, bôt besese be sulege esèm Anyame. Ésé z'énbo fe jô te, bon Isréèl be ke bo féte ebé Anyame ; be ke zo lé na, Féte Bilane.

Ane vane, alu ôsua ngon zangwal e sôa, bôt benga lat esèm ane Anyame anga tyin. Ane benga zô Èzra prèt na, a nyoñe ne so nda Anyame, ntèn melôe Anyame, Môses anga tèn. Ane Èzra anga kui ne ntèn, ve tèbe étabun bili, evôm bôt besese be ne nye yèn, togo na anga to bo ayô. Ananga kul ntèn mesu môa, anga lañ ebé befam ye bônega ye boñe, ne so kidie ne ke kui amôs. Ane beprèt ye Belivait benga kèle emam anga lañ ntèn.

Ngeñ bôt benga wôg mezô melôe Anyame, ye simeze nzeñ abi benga bebian mo, benga yèn nzuk milèm, ve yi du. Nge Belivait benga zô bo na, Mine tage yi, togo na jô di ene jô ye féte ebé Anyame, ngeñ min'ayia ne yèn mvè, ye ve nye abote. Ido keña miyô mine, mine ji ye nyu ye biôm bi mvè anga ve mine, ye lôm biôm bivok iti ebé bôt be n'akukut, be ne ke ebiôm biôa bèbièn. Ane bôt bese benga ke eke ji ye nyu, ye lôm biôm ebé akukut, ye yèn mvè, ye sôs ; togo na Anyame anga lète bo mvè, ye togo na benga yèm mam me ne ntèn melôe wie.

Jô avok benga bète so ebè Ézra ayi na a bète bo yegele. Ananga lañ ntèn na, Anyame anga tyin bo na be bagelege Féte Tabernakèl ngon voge te. Ntèn ônga zô na, Bètege minkôl, mine kik metèm bili, mine lôñ mimba. Ane bôt benga bète minkôl, ve ke kik metèm bili, ane benga lôñ mimba menda môa eyô, mefalege, ye miseñ nda Anyame ye miseñ Jerusalèm. Ane benga kui menda

ÉZRA ALAÑ NTÈN ANYAME.

môa, ve tobo mimba iti, melu me féte zangwal. Benga to ye mvè ndèn ye mesôs menèn ; togo na abm féte te b'abè wo bo e Jerusalèm ave nkame mimbu.

Bôt b'ayage ne Nihemaia na, be ke wôg Anyame.

Nge fañe bô na bôt benga bagele féte ye sôs, togo na Anyame anga lète bo mvè, b'énga vevia na nzañ abi benga dedañ nye melôe, ke nye wôg ; ye na a nge ne lètege bo nzuk jam mam abé môa. Ido melu mewôm mebé ye mené ngon, benga bete lat etobo mèm mam abé môa ebé Anyame ; ane benga bot mimfine elète ôlun wôa.

Ane Belivait bevok benga tèbe mesu môa, ye kobo n'Anyame na, Simzege, ngongol, a Tate, minzuk misese minga so ebé bie, ne so ngeñ benga ke ne bie mikôm, ne ke kui ému. Nge ônga kal fogo, elète bie minzuk mite ; ônga bo mvè ; nge binga bo abé. Ido ônga man ve afan dah ebé Besirian, b'azô bie ye betyit bah, b'abo bie nté b'anyege, bi ayèn nzuk nèn. Nge vane bi ayi tobo minsaka mie. Vane bi ayage ewôge we ; be ke bi ke tèn mage

BÔT BENGA MEM MAM ABÉ MÔA EBÉ ANYAME.

mah, beprèt bah ye Belivait ye benya bôt be ke tèn mi môa e ntèn te.

Ane Nihemaia nzôe ye beprèt bevok ye benya bôt bevok Isréèl, benga tèn mi môa e ntèn bôt benga bo. Ane bôt benga yage asu Anyame, ewôg melôe mie mese na, b'énbo dia memvi ye meyoñ, nge luk benega ebé bo ; na, be ke bagele jô sono éki ; na, be ke ve éfas biji bisese bi ke wum mebeñ môa ebé beprèt ye Belivait ; na, be ke so ye biji ôsua mebeñ môa, mbu ôsese, ndé sona éveve ebé Anyame. Mam mesese ma bôt benga yage ebo.

Nihemaia abètè so Perza, ve kwé Beju b'abo abé.

Ne so val Nihemaia anga bule e Perza, fogo an'anga yage ne komanda. Bi ayèm dia ébèm anga bèm wi. Nge ngeñ anga bule e Jerusalèm, anga kwé bôt be viana mage môa ewôg melôe Anyame. Benga bète bo memvi ne meyoñ, be mana ke luk benega meyoñ. Benga zam eve beprèt ye Belivait éfas biji ne so mebeñ môa ; ido Belivait benga kôte nda Anyame ebo bisé mebeñ ebo biji nyôl zôa bèbièn. Ane Nihemaia anga yèn ôlun ônèn ; ananga lé beprèt ye Belivait ebule nda Anyame, ve sil bo na, Mine zam nda Anyame ye zi ?

Ane Nihemaia anga yèn bôt b'ayué beburu bôa ejô sono, ye so ne biji e mebeñ ; benga so ne bibume ne misom memvabe mise e Jerusalèm ejô sono. Ananga kobo ne bezôe na, Mine bo abé nal ye zi ? Ke Anyame anga lète betate bah nzuk, ye ja ejal di ejam dine ?

Wèna alu d'abo na, kidie sono, ŋgeñ ngôge enga ke vin, Nihemaia anga tyin na, be duge mimbé miye jal, môt ke kul ne ke kui sono ke lôt. Ananga tué minsaka mie mivok emom na, bôt be tage so ne mvabe jal ejô sono. Ane befam benga so milam mivok ye kos ye biôm bivok abi, esôm ejô sono, ngeñ benga kwé mimbé mi nkagele mi dubeya, ane benga bôm minkagele atan ngut alu. Sono fok benga bète so ve bète bo nal. Ane Nihemia anga kobo ne bo na, Mine kage bète bo nal nzañ fe, wèna me biya mine ye lète mine nzuk. Ido b'énga so fe ejô sono.

Ananga kobo ye befam benga luk benega meyoñ, benga yi bôt bevok ebo ane benga bo. Nihemaia anga zô bo na, Ke Soloman anga tobo komanda nèn ye nkel ? Nge ngeñ anga luk benega meyoñ, benga koñ mbène nye ebo abé. Ye bie bèga mine ngeñ min'ayi bie tyin ebian Anyame, ye bo abé anèn di ?

ALATE NZAÑE MAGE METÔL YE MAGE ME MFÉFÉ.

ÉZANGÔ bi vage sugelene lañ z'a mane ntèn Anyame ntôl. Wèna ézangô Anyame z'a bôm dia bie azô afe ejam Beju, ne dañe minkame mi mbu miné. Ne so bizangô bife bi a wôg na, Beju be nga yéñ bekomanda be Persia nkame mimbu ne so ngeñ Néhemia a nga bule ne so Babilon.

Alexander.

Ane Alexander nzôe bisos nèn a nga lume ne Persia ; a nga so ne bisos ve nyoñ Jerusalèm. Ane Beju be nga yéñe nye mimbu ébul. A nga waga fe, ane be nga yéñe bekomanda Ijipt ne dañe nkame mimbu. Bekomanda bevok iti be nga lète bo ngongol.

Komanda a nyi nda Anyame.

E ke sugele na, mboti a nga so Jerusalèm, a nga yenega fe na, nda Anyame mvè ndèn, an'a nga bu fek e nyi mbé étam. Beprèt be nga kwé nye ngongol na, a ke bian Anyame ye bo jam dile. Bôt beke be nga yi du ye woñ ye ngongol, ngeñ be nga yèn a ke. A nga bame ke mban ne ke kui ngeñ a nga kui vôm ô mbe éki. Ngeñ a nga to val, Anyame a nga lome nye woñ, nyôl é nga tek abum, atege te nal be nga babe nye babe ye kule nye atan ane mbim. A nga yaga fe, togo na be nga kame nye ngeñ a yi bo mam a kôm ; edo a lète Beju nget ndèn, bevok e veñeze bo misaka, bevok e yui bo. Ne so val Beju be nga wôg abé, ke fe mèm e yéñ bekomanda Ijipt. Ane bo nga yéñe bekomanda Siria ne dañe mimbu mewôm melal.

Antiokus.

Komanda be nga yéñ ôsu nga lète bo mvè ébèm ése a nga tobo éyiñ. A nga waga fe, ane mon wie Antiokus a nga wôga fe na b'a yi lume ne nye, an'a nga so ye bisos abi ve nyoñ Jerusalèm ke nyie bôt, a nga yui fañene benya bôt ye boñe. Ne so melu melal a nga yui mewôm mintosiñ mi bôt miné, ye bevok abi a nga sôm bo misaka e meyoñ. Komanda a nga nyi nda Anyame ne nyoñ oltar ésige évele, y'établi y'élam ésige évele, ye biôm bi mvè

bisese bi mbe iti. Mimbu mi nga lôm nzôe bisos mboti ye bisos mewôm mintosiñ mibé, e lume ne Jerusalèm. Nzôe te a nga nzu a jal, an'a nga yan ne ke kui jô Sono, togo na a nga yèm na Beju b'évoge dia lume ne nye jô Sono. An'a nga tyin bisos e yui befam besese, ve bi boñe ye benega mimbôk, ye sa menda, ye tyam minkagele jal. Ane bisos bi nga bo an a nga tyin bo, be nga yui Beju abi mal miseñ mi ye jal, ye mbôga si mi nd'é Sono mi nga zé ne meki môe. Nge mam nget a nga lète bo m'é mbe dia nzéa nlèm wie. Nal a lète bo ayé die.

MISAKA KOMANDA MINGA NYIÑELE ELIÉZAR (NYA MÔT) NYE FUS NGUI ANU DIE.

Komanda a zô na be jage ngui.

Komanda Siria a nga sugele kwa azô e kam Beju e yui ye jik betyit ebé Anyame, nge e wôg nge bo melôe Anyame, nge e bagele jô Sono. A nga lôm nzôe bisos e Jerusalèm e ke tyitene bo nda Anyame ve bo zo vôm b'a sème biyème. Be nga tué beolter biyème mal mesese afan iti. Wèna Beju be ke bo ke sème biyème bite, wène b'a lète bo nget. Nya môt wôe mboti jui na Eliézar, misaka komanda mi nga nyiñele nye fus ngui anu die ye ki,—tyit Anyame a nga kam Beju na be tage ji. Ngeñ a nga tu zo si, be nga yui nye ye yite nye. Bobenyañ befam zangwal ye nya wôe, komanda a nga yite bo anèn e yi na be jak tyite ngui. Môt a mbe nya môt a nga kobe ye komanda na, "Bi ékoge dia ji tyite nyi, toge na bi ne da nyege awu ne bian azô Anyame." Ane komanda a nga ya anèn ve tyin na be kige dem die ye kige mebo ye mo mie, ye jige nye ndôe ôtegetek. An'a nye manega fe wu, ane komanda a nga sile bevok besam nge be ke nye wôg. Ane be nga bo ke mèm. Nal be nga lète bo nzuk ye yui bo mbombok. Wène ngeñe nya a nga yèn ane be nga yui bon bie bese zangwal, nye ke be nga yui.

BINGA YUI MONEGA ZE BON BIE ZANGWAL.

Makabé.

E nga to ngeñe nyi ebé Beju étuñe jui na Makabé. Fam a mbe bo ésa a nga to prèt, ye bon befam betan. A nga nyege sème Anyame ye vin e sème biyème. A nga yui nsaka komanda mboti, togo na a nga lôñ oltar biyème jal a tobe. An'a nga tyi, ba bon befam bie, e minkôl eyô. Wi Beju abi be nga béye nye ne ke kui ngeñ a nga to ye bôt abi. Ane be nga lume ne bôt be nga siñ bo. Val a nga to nôm môt, ke fe ki e wule melume. A nga yèn ke na ngeñ awu die e nga kôk, an'a nga lé bo'befam bie, ve ve bo abota. A nga zô na be taga yéñe Besirian ; be toboge ye ayé ye lume ne bo, ye bune Anyame, ye wôge melôe mie.

Bon Makabé.

Wène bo'bete, ngeñ ésa a nga wu, be nga bo melôe mie. Be nga ke ye bôt e lume ne bôt be nga siñe bo, ye tyite ne bo ne so nda Anyame. Ane Beju be nga sule nda Anyame ve tyam oltar biyème Besirian be nga lôñ. Ane be nga tun nda Anyame ve sum e sème Anyame iti.' Ne so val melume be nga ke ke, be nga dedañe Besirian. Ane be nga tobe bo'be nji. Ane be nga tobo

MAKABI AYAGA YE BO BI BI TAGA YÉÑE BE SIRIAN, YE VE BO ABOTA.

ye bekomanda bôe bèbièn étuñe Makabé, e zôe bo nkame mimbu. Nge vane Anyame a nga mane bo vol ye bète bo bo bo'be nji, be nga vie nye, be lige wôge melôe mie na be nyege bèbièn bèbièn, be vane bo énguñ y'akui, ye lume bèbièn bèbièn. An'a nga bo, ngeñe bobenyañ foge bebé, bon komanda mvus, be nga yuie, ye suñ na, nza ke tobo komanda e zôe bôt, be Rôman be nga so ye bisos abi, ve nyoñ Jerusalèm ye tyam minkagele misese jal. Ane be nga bo Beju misaka miôe, fogo ane be nga tate tobo misake be Ijipt ye be Sirian.

Hèrod.

Be Rôman be nga lôm nzôe jui na Hèrod e tobe komanda. É mbe dia mon Israèl, nge a nga veñ na, a sème Anyame wôe, fogo

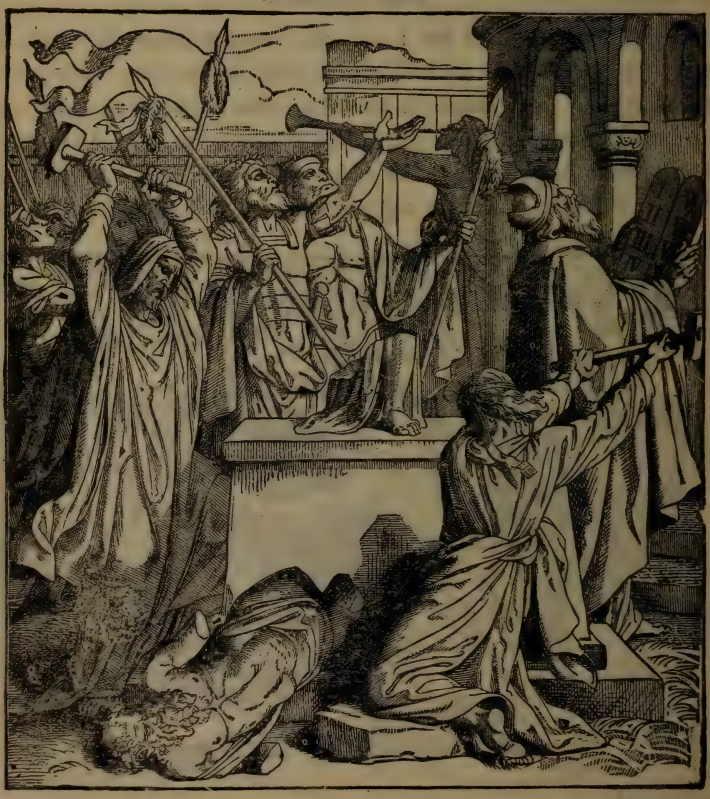

BE JU BE NGA SULE NDA ANYAME VE TYAM OLTAR BIYÈME BE NGA LON.

ane b'a bo. A nge nyege fogo ve e zôe bôt ye tobo ye ki èmièn. Edo a nga yui bôt abi. A nga yui fe ngal ye bon befam bie bebé. Ngeñ a nga mane tobo komanda mimbu awôm ye ñwam, a nga yènege fe na be Ju be nga vine nye ejam mam abé mie ; an'a nga bu fek e bèta bo lôñ nda Anyame, e yi na be nyege nye ye mèm na a tobo komanda zôe.

Hèrod a lôñ nda Anyame.

Nda Anyame ngeñ éte é nga tobe nkôl Môria eyô. Be Ju be nga lôñ zo ngeñ be nga bule ye Zerubabèl ne so Babilon, e mbe bé ye minkame mimbu mitan ; é nga mane wu ntuk. Hèrod a nga tyam zo éfas éfas, ve bète zo lôñ ye bète mekok menèn. Mekok mete a nga vis mevôm mevok ye ésige évele ye ésige mfum.

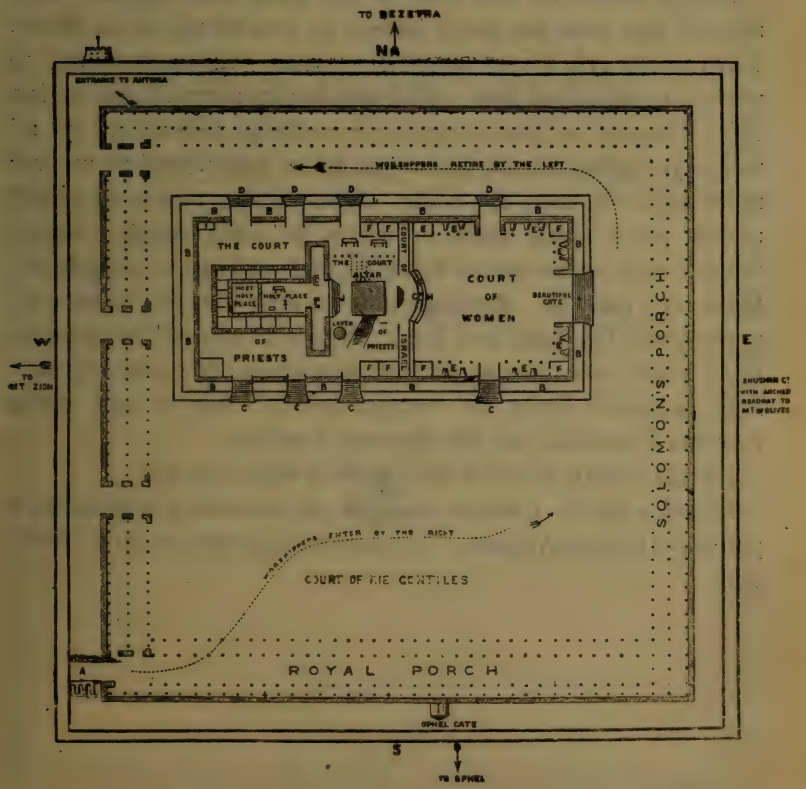

NSON NDA ANYAME HÈROD ANGA LÔÑ.

Nda Anyame te é mbe anèn mbeñ. Wène ngeñe vié ô nga fé kidiase, é nga yèn éndèndañ, mis me to mitè e dege zo. É mbe nkana iti ala fogo an'é nga tate tobo. Éto énèn é nga kane bibôñ bibé ; ébôñ évoti vôm e mbe éki, vôm oltar ésige évele y'établi ésige y'élam ésige é nga tobo ; wèna zi évok, vôm éki énèn, Ark e nga tobe.

Nda Anyame atan é mbe ye mbôga ba lé na mbôga Beprèt, vôm oltar b'a yui ye jige betyit ye ntyeñe ngôs ndèn be nga tobe. Mbôga mfe ô mbe ôsu b'a lé na mbôga Israèl, vôm befam Israèl b'a sulene. Wène ôsu mbôga lal ô nga to b'a lé wo na mbôgo benege, togo na benege Israèl be nga seso iti. Ne lôt ôsu val ye mbôma ye mimboga mivok mise, a mbe bèta mbôga ônèn b'a lé na mboga meyoñ, togo na meyoñ mevok mese me nga seso iti.

Mimbé minèn mi mvè ébul mi nga juibe mimbôga mi. Mbé mboti ô nga dañe me mivok misese ye mvè be nga lé na Mbeñ ; ô nga to ôya eyô, ô mbe mbuteya ye ngôs, Mikagele mi nga to mbôma ye mimbôga mise ; wi ô mbe mbôga meyoñ ô nga to ôya eyô. Nkagele wi iti ala ô nga to ye mimbôga mife minjui eyô mi nga to ye mekôn menèn mekok me mfum, befam belal ye mo mie minsameya b'é koge die bôme. Ndek mbôga mite é mbe ndek mekok misin misin, évele ye mfum ye misin mivok. Mbôga mboti ô mbe jui na mbôga Solomon, togo na ô nga to nkagele eyô Solomon a nga lôñ. Mimbôga mite mi mbe vôm bôt be ne wule ngeñe mveñ nge ngeñ ésui énèn. Ngeñe jô mvè bôt be nga wule mijui menda môe, be nga yèn nda Anyame iti ala e sèm Anyame ; fogo ve beprèt étam, bo be nga nyi iti. Bôt be nga sesèm Anyame e mimbôga mi nda Anyame, s'and'iti.

Be nga bebète wi eyô e nkôl Moria y'ékaze ôya eyô.

Hèrod a nga to y'awôm mintosiñ ye mintosiñ ñwam befam e yéñ ésé e lôñ nda Anyame. Ane ése te é nga bèm ne dañe mimbu ébul.

MAGE ME MFÉFÉ

"E VÈVÈ ANYAME ANE NYIÑ MBÈMBÈ AKAL JÉSU NYIE WHA."

—Rom. vi. 23.

JÉSU A ZU NA
NZAK'BÉ ME.

MAGE ME MFÉFÉ.

MITÉN MI FWÉ MVÈ.

(Matt. 1 ; Luke 1–2.)

Azô Mingengañ.

VANE ngeñ é nga kôk, aboñ Nyie wa a ke so esi nyi. Bi mana lañ an'Anyame a nga yage, ngeñ Adam ba ngal be nga tate bo abé abeñ na, a ke lôm nyie. Bi mana ke lañ ane mingengañ mi nga sugele tobo be nga zô bon Israèl na a ke so. Ane be nga zô na, ngeñ a ke bo ke tate so, Anyame a ke lôm Jon Batist ôsu, e zô bôt e tobo nkôga, ye mèm mam abé môe, ye veñeze milèm, ye zam abé.

Énjèl a kobe ye Zakarias.

Ngeñ Hèrod a nga to komanda afan Ju, prèt a nga to iti, a mbe jui na Zakarias ; ngal a mbe jui na Élizabèt. Bebé be nga to miyôm ; be nga to sôsôwe bebèye, be nga bebagele mezô me Anyame mese. Ngeñ éte val Anyame abè bo ve mon.

Beprèt be nga bebo bisé nda Anyame ngeñ ngeñ, foge ane komanda David a nga kane bo ; mengeñ me mbe mewôm mebé ye mené. Be nga bebo bisé nda Anyame bevovok, ngute môt ye ngeñ zie.

An'a nga bo na, ésé Zakarias é nga to e jige biôm bi n'énum mvè awère b'a kobe n'Anyame. Wène ngeñ a nga ke nda Anyame a nga yèn Énjèl é tèle oltar feñ. Ngeñ a nga yène nye, a nga mate, nge Énjèl a nga zô nye na, "Zakarias, ô tage mate, togo na Anyame a ke ve we ye nyingal mone fam ; mine ke lé jui die na Jon. É nyu dia ivé nge meyok me ne nyan. A ke tobe ye Nsisim Éki Anyame ne lut, ne so abiale die. A ke bôm bon Israèl jam Nyie a ke so, ye yegele bo abi e veñeze milèm ne so mam abé môe, ye wôge nye." Ane Zakarias a nga zô énjèl na, "Me ke yèm zi na, mam mete me ke bo iti ?" Ane Enjèl a nga zô na, "Me ne Enjèl Gabrièl, m'a tobo eyô ye tèbe asu Anyame, e bo

bisé bisé a lôm me. Wène a vage me lôm e bôm we fwé mvè nyi. Nge vane, togo na ô vage bo ke yèbe zo, Anyame a ke we lète nzuk ; ô ke tobe mvuk, ke kobe ye ke kui ngeñe mezô mam me ke tyui."

Ane bôt be nga yan Zakarias e mimbé ngeñ a nga nyi vôm ô mb'éki, be nga vôñebe y'ébèm a nga bèm iti. Ngeñ a nga kui, be nga yèn na é nga to ye ki e kobe. A nga vek e lète bo na, a yèna zôm.

ÉNJÈL A KOBE YE ZAKARIAS.

Énjèl a kobe ye Mari.

Ngeñe ngon ésam é nga lôt, Anyame a nga lôm Énjèl Gabriél e jal Nazarèt, ebé ngon b'a lé na Mari, a nga vume ne Élizabèt nga'Zakarias, a mbe ndè David. Ngeñ Mari a nga yèn Énjèl a nga mate, togo na é yèm dia jam a so do. Énjèl a nga zô na, Ô tage mate, a Mari, togo na Anyame a ve we abota anèn. Ô ke bie mone fam, be ke nye lé na Jésu ; a ke tobe nzôe ; be ke nye lé na mon Anyame. Anyame a ke nye bo komanda bôt b'a nyege nye mbè mbè. Ye mônenyoñ ke Élizabèt Anyame a vage yage ne nye mon fam." Ane Mari a nga zô Enjèl na, "Me ne nsaka Anyame ; e tobege ye me, fogo an'ô vage zô." Ane Énjèl a nga kôte ve ke.

Ane Mari a nga jige ke afan Ju, e nda Zakarias ye ngal Élizabèt, e yèn monenyañ. An'a nga tobe ye Élizabèt ngon élal, ve bule

ÉNJÈL A KOBE YE MARI.

jal die èmièn. Nôm Mari a mbe jui na Jôsèf ; nye ke a mbe ndè David. Be bebéye be mbe anzué. Jôsèf a mbe môt akeñ.

Zakarias a yô mon jui.

Anyame a nga ve Zakarias ba Élizabèt mone fam an'a nga kage bo. Ngeñ a to melu ñwam bôte jal ye bôt a nga vume ne bo, be nga sule bo nye éki, e ve nye Anyame, ye tè jam jui be ke ñye yô. Ane be nga lé nye Zakarias, jui ésa. Nge nya a nga zô na, " Sa nal, be ke nye lé na Jon." Bo na, " Bôt bie be sidia ye jui ate." Ane be nga vek e sil ésa na, " Nge jui bi ke nye lé ? " An'a nga tèn jui ézangô na " Jon," togo na val añu d'abè nye kobe. Wène bese be nga yège anèn. Zakarias a nga manega fe tèn jui te ntèn, ane Anyame a nga ve nye ki e bète kobe. An'a nga kobo ye sème Anyame. Wène bôt bese éfa afan ate be nga wôg mam male, ane be nga zô na, " Mone nyi a bo nza mbôl mon ? "

Ane mon a nge vèm, an'Anyame a nga ve nye abota. An'a nga tobe ntô étam ne ke kui ngeñ a nga bo nya fam. Wène ngeñ é nga kôk ebé nye e bôm Beju jam Jésu. Mone te a mbe Jon Batist.

Mari a ke Bètlehèm. Jésu a biale.

Bi vage lañ na Beju be nga yéñe be Rôman. Be nga bo mam mesese komanda Rôman a nga tyin bo. Ane vane a nga kwa azô na, Beju besese be sizege mui môe ézangô. Édo a nga tyin na, môt asese a keñe jal ésa a nga biale e yi na be kañe mui môe wi. Ane be nga bo do. Ane Mari ba nôm wie Jôsèf be nga kôte Nazarèt, ve ke Bètlehèm, vôm mvam zôe David a nga tate tobo, togo na be nga to bendè komanda David.

Ngeñe be nga ke Bètlehém, be kwé menda b'a nyenyiñele beyeñ me to ne lut ye bôt. Ane be nga ke bôm nda nyat. Wène wi Anyame a nga ve Mari mone fam Énjèl a nga kage nye. Nda benyat e jal Bètlehèm, ezo Jésu a nga bial iti. Ane nya Mari a nga mane nye bote mindame, ve bi nye mbek iti benyat b'a ji.

Bebagele Mintôme.

Afan ate e nga to ye bebagele mintôme, be nga tetobo afan iti ngute alu, e bagele mintôme miôe. Ane Énjèl a nga sigele ebé bo, ane éndendañ énèn é nga to bo mbôma mefeñ ; ane be nga

BEBAGELE MINTÔME, BÉNGÈL BE NGA YÉ BIA AKAL ABIALE JÉSU.

mate. Énjèl a nga zô bo na, "Mine tage mate, togo na me vage so mine bôme fwé mvè, e ke bo bôt besese e yène mvè ; togo na a bialeya ebé mine ému, e jal Dévid, Nyie, énye a ne Krist Anyame. Ayèm mine ke nye yèm edo dine ; mine ke nye kwé mboteya mindame, a bô mbek benyat b'a ji." Énjèl a nga manega fe kobe mezô male, e sué tèm nsame bénjèl abi be nga yé bia ye sèm Anyame ye zô na "Vèmege Anyame an'eyô ; si é tobege évuvué ye mvoge ebé bôt."

Ngeñe bénjèl be nga bule eyô, bebagele mintôme be nga zô bèbièn na, "Enkeñe Bètlehèm, bi yèn mam énjèl a vage bie zô." Ane be nga ke avôl, ve kwé Mari ba Jôsèf, ye mon a bô mbek benyet b'a ji. Ane be nga yèn mon. Wène ne so val be nga kui ve ke bôm bôt bevok mam énjèl a vage zô bo ejam mon. Ane bôt besese be nga wôge do, be nga yège. Ane bebagele be nga bèta bule bagele mitôme miôe afan iti, be nga ke b'a sèm Anyame ejam emam be nga yèn ye wôk.

BEBAGELE MINTOMA B'KWÉ MARI BA JÔSÈF YE MON ABÔ MBEK BENYAT B'AJI.

Azô Simeon ye Ana.

Ngeñe mon a mbe melu ñwam, wèna ésa ba nya be nga yô nye jui na "Jésu," an'énjèl a nga tyin. Ane be nga ve nye Anyame. Ne so val Jôsèf ba Mari be nga ke ne nye e Jerusalèm. Ane be nga ke ne nye nda Anyame, ve yui ye jik abeñ anon e sèm Anyame. Fam é mb'a Jerusalèm, jui die na Simeon. A nga to môt mvè ye mate Anyame, a nga yeyane Nyie a nzu esi nyi, ane bengañ be nga tate tèn ejam die. Nsisim Eki ô nga yage ne Simeon na, é mbeñe dia wu, ke tate yèn Nyie te. Ane vane Nsisim ô nga zô Simeon na, a keñe nda Anyame. Wène ngeñe Jôsèf ba Mari be nga nyi ye mon, Simeon a nga nyoñe nye ve bèle nye mo ve zô na, "Vane, Anyame, meyege mie me bôa fog'iti. Edo vane me ne wu awu mvè, nlèm ô mana me zegeba ; me yèna Nyie.

Menege a mbe val, ejui die na Ana, a nga to ngengañ. A mbe nkus, a to ke nôm menege. A nga tobo bé ye nda Anyame, a nga

keke iti e sèm Anyame amôs y'aluse. Wène ngeñe Simeon val a nge kobege, menege te nye ke a nga nyi nda Anyame, vôm Jésu

JÔSÈF BA MARI BENGA KE NE MON NE NDA ANYAME SIMEON YE ANA BE YÈBE NA NYE ANE NYIE WHA.

a mbe. An'a nga ve Anyame abote, togo na énye a nga yi na a yèn Jésu. Ne so val a nga kui ve ke kobo ye bôt bevok ejam Jésu,—bôt be nga yeyan aso Jésu.

Befam b'alal b'a so éfa jô d'a bèt.

Ane befam be nkel be nga so éfa jô d'a bète, ve kui Jerusalèm Be nga sile bôt na, "A ne vi, môt a nga bial e tobo komanda Ju? Bi vage yèn ôtété wie, ane bi sôa sème nye." Anyame a nga lôm ôtété ô nga fé éndèndañ énèn afan bôt be nkel be nga tobo, e lète bo na, Jésu a bialeya. Edo be nga nzu Jerusalèm e zeñe nye. Nge ngeñe be nga kui wi, b'é yènege dia nye ; edo be nga sesile bôt evôm be ke nye yèn.

Hèrod a nga wôg ane be nga kobo, an'a nga yène nzuk e nlèm, togo na be nga lé Jésu na "komanda." A nga mate na, mvete be yage bo mone to komanda jô enziñ, ye va nye. Edo a nga kôm e yèm vôm Jésu a mbe. A nga lé bôt be nga to ye nkel e nlô, bôt

be nga yèm lañ ntèn Anyame, an'a nga sile bo vôm Jésu a ke biale. Ane be nga zô na, jal Bètlehèm, togo na ngañ a nga zô nal e ntèn. Wène Hèrod a nga lé befam be nga so éfa nlô jô w'a bèt, an'a nga lôm bo e Bètlehèm, ve zô bo na, "Keñe zeñe mon ; mine kage nye yèn, mine nzèl me bôm. Wène me ke me ka nye sème." A nga zô nal, sadia na a nga yi k'a sème Jésu, nge togo na a nga yi

BEFAM BENKEL B'LAL B'ASO ÉFA JO D'ABET.

nye yui. Hèrod a nga manega fe kobo ye bo, ane befam be nkel be nga kôte Jerusalèm ve ke éfa Bètlehèm.

Befam be nkel b'a sème Jésu.

Wène ngeñ be nga ke ôtété be nga yèn afan dôe ô nga bète kui ebé bo. Ngeñe be nga yèn ôtété be nga zé ne lut ye mvè, togo na ô nga ke bo ôsu wôe, e lète bo nzèn, ne ke kui ô nga tèbe sôsôwe eyô nda mon a nga biale. Ane be nga nyiye nda ve yène mon ye Mari nya wie ; ane be nga kutebe meboñ ve sème nye. Melu metè beyeñ be nga nzunzu sué komanda be nga seso nye ye

BEFAM EENKEL B'LAL B'ASEM JÉSU.

biôm éveve. Ane bôt be nkel bete be nga so Jésu ye biôm éveve. Biôm bi mvè y'afan dôe be mode. Ngeñe be nga kule biôm bite be nga ve nye ésige évele ye mfum ye beyome ye biôm bi n'énum mvè. Nge Anyame a nga kobo ye bo e ndèm, ye zô bo na be tage bète bul'ebé Hèrod. Edo be nga bul'afan dôe ye nzèn fe.

Hèrod a yui bon. Ba be Jésu b'a tyi.

Ngeñe Hèrod a nga yèn na bôte be nkel be nga biane nye a nga ya anèn. An'a nga lôm bôt bie e yui minkeñele mi bon befam besese be nga to e Bètlehèm, ye so mon a to mimbu mibé ye ke mon a ndôge biale ; togo na a nga ko na Jésu a ne kage bo nsame te. Nge vale ngeñe bôt Hèrod b'abè so, énjèl a nga so bé Jôsèf e ndèm ve zô nye na a nyoñe mon ye nya ve ke mbil Ijipt. Ane Jôsèf a nga ve k'afan Ijipt. An'a nga tobo wi ne ke kui ngeñ Hèrod a nga wu.

B'a ke Nazarèt.

Ane énjèl a nge bète kobo ye nye, ve zô nye na, "Tebege, bulege Israèl, togo na bôt be nga yi yui mon be wua." Ane

ÉNJÈL ANGA SO BÉ JÔSÈF ENDÈM.

Jôsèf a nga bo ane énjèl a nga tyine nye. Ane nye ye Mari ye mon be nga nzu tobo jal Nazarèt.

JÔSÈF A NYOÑ NGAL YE MON YE KE MBIL AFAN IJIPT.

HÈROD A YUI BON.

Jésu a kobo ye benya bôt e nda Anyame.

Ane Jôsèf ba Mari be nga keke mbu ôsese Jerusalèm, e bo Fète Lôt-eyô. Wène ngeñe Jésu a nga to mimbu awôm ye mimbu mibé, nye ke a nga ke ne bo. Ngeñe melu Fèt me nga man, be nga bule ne ke jal dôa Nazarèt. Val bôt be nga keke Fèt be nga keke minsame, bôt be to jal avoti nsame mboti. Bevok be nga keke be nga bèt beburu eyô, bevok minkalebéñ eyô, mvete bevok be nga wule ye mebo. E nga to ayoñ nsame di Jôsèf ye Mari be nga bule jal dôa Nazarèt. Ane be nga ko na Jésu nye ke a ne nsame te. Edo be nga wule ye ke kui ngôgase ; ane be nga zeñe nye, nge b'é yènege dia nye. Edo be nga lige nsame be nga wule ye wo, ve bule Jerusalèm. Val be nto alu avoti vôm be nga tate nye zeñ, y'abule be nga bule Jerusalèm alu ke avoti. Alu lal be nga kwé nye nda Anyame, a kobo ye benya

bôt be nkel, a wôge mezô môa, nye ke a bètege bo sile misile. Ane bôt besese be nga wôge mezô Jésu a koba, be nga yèg'anèn mam a koba ; togo na a mbe moñe, nge bôt a nga koba ye bo be mbe benya bôt, be to ke nkel anèn. Ane nya a nga zô nye na, "A mon wam, ô nga bo fe bie ana zé? Bi éso bi mana we zeñ y'ôlun, ke we yèn." An'a nga zô na, "O vage me zeñ ye zé? W'a yèm dia na, m'a bo bisé Tate wam?" A nga yi zô na a bo bisé ésa wie an'eyô a nga lôme nye e bo esi nyi. Nge Jôsèf ye Mari b'é nga yem dia tyin mam a nga kobo ne bo.

JÉSU A KOBO YE BENYA BÔT E NDA ANYAME.

Ane Jésu a nga bule y'ésa ye nya e jal dôa Nazarèt. An'a nga tobo ye bo, an'a nga wôga mezô be nga zô nye. An'a nga bo, ngeñ a nga vèm, Anyame a nga ve nye abota. Ane bôt be nga tobo ye nye, be nga nyege nye anèn.

(MATT. 3, 4, 14 ; MARK 1, 4 ; LUKE 3, 4 ; JOHN 1–4.)

Jon Batist.

Ye so mam bi vage lañ mvus mimbu abi mi a lôt, ntèn Anyame ke fe bie zô jam Jésu, nge jam Jon Batist. Mimbu mite Jésu a

JON BATIST A LÔ BÔT. ANGA ZÔ, NYIE ANYAME ANGA YAGE NE BÔT A NTO BÉ E SO EBÉ BÔT

nga vèm ve bo fam ngeñ a nga to ye ésa ye nya e jal Nazarèt. Bôt b'é nga yèm dia na a ne mon Anyame. Ngeñe nyile Jon Batist abè kobo ye bo jam die. Val Jon a nge tobege ntô, bibote a nga bot bi mbe mimviot mi kamèl; a nga tyiñede bio e njin y'otume ékô tyit; biji bie bi nga to bitan ye yui mvôfôn é nga lelige mebôñ bili.

Jon a lô bôt.

Ngeñ é nga kôk e Jon ye lô bôt. Ane Anyame a nga zô nye na, a keñe bé bo ye zô bo na be veñeze ne so mam abé mie. An'a nga k'afan e mbe bé y'ôsui Jordan, ane nsame ndèn ô nga so val e wôge nye. An'a nga kobo ye bo, ye zô bo na, nyie Anyame a nga yage ne bo, a nto bé e so ebé bo, a ke nyie bôt be sôsôwe nge a ke ja bôt be n'abé. Ane Jon a nga zô na, Beju be ke fañe bune na mam abé môe me ke zameba, togo na be mbe ye mvam mvè Ébraham; be yebege ye wôg Anyame bèbièn. Wène bôt abi be nga wôga Jon be nga veñeze milèm, ane Jon a nga batize bo ôsui Jordan, e lète na be mana sô mam abé môe ane môt a sô mvin e nyôl.

NSON BIJI JON BATIST AJI.

Jon a nga kobo ye bôt be nga nzunzu nye wôg, nyi na "Mèni fogo, m'a batize mine ye mejim e veñele mine milèm. Môt a ke béye me mvus, a ne ye ki ye dañe me; énye a ke batize mine ye Nsisim Éki ye ndôa.

Jon a batize Jésu.

Ane Jésu a nga kui ne so jal die Nazarèt, ve nzu bé Jon na, a batize nye. Ngeñe Jon a nga yène nye, é nga yi nye batize. A nga zô na, "Me ne y'aswé na me nzu batize bé we, sa na w'ô nzu batize bé me." Jésu a nga zô nye na "Fañe bo na w'é nyèm dia azô te ngeñe nyi, bamege batize me." Ane Jon a nga mèm, an'a nga sigele ba nye ôsui Jordan ve batize nye iti.

Jésu a nga manega fe batize, ngeñ a nga kôte mejim, a kobo n'Anyame; wène e sué tèm ane jô e nga yoñeba eyô, ane zôm é nga so eyô nson ane nzum ônon, ve bèbe nye nyôl. Nsisim Éki ewo le, ô nga sigele nsone nzum. Ane kiñ Anyame é nga kobo ne so eyô na "Nyine ne mon wam, m'a nyege nye anèn."

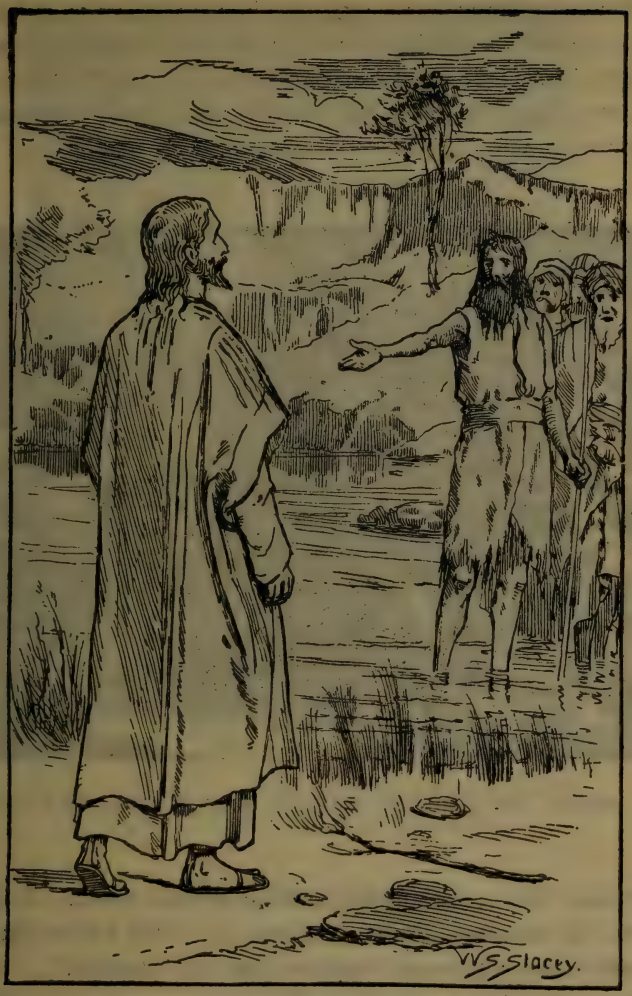

JON A BATIZE JÉSU.

Sétan a kon Jésu.

Jésu a nga to ngeñe te mimbu mewôm melal. An'a nga ke ntô, ve tobo wi étam melu mewôm mené. Wène ébèm éte ése é nga ji zôm, nge a nga tobo ye nzé, ye kobo y'Anyame.

Bi mana lañ ane Sétan a nga koñ Ive e bian Anyame, edo enga bo bie milèm abé. Ane vane ngeñe Sétan a nga yèn ane Jésu a

nzu bie ve milèm mi mvè, an'a nga simeze nlèm iti na, a ke vek e kame nye do. A nga ke a béye Jésu e ntô e koñe nye, fogo an'a nga koñ Ive. An'a nga nzu bé nye ve zô nye na, " Nge ô ne mon Anyame, zôge mekok ma na, me veñezege bikel bi mfème, togo na w'a wôge nzé." Nge Jésu a nga yèm jam Sétan a nga so do,

NSISIM ÉKI A KE NE JÉSU NTÔ JÉSU A TOBO WI ÉTAM.

é nga mèm dia veñeze mekok mfème e wôge Sétan. A nga zô nye na " E ne ntèna ézangô Anyame na. Môt a tobo dia ényiñ ye mfèm'étam, fogo mezô mese m'a kui anu Anyame."

Ne so val Sétan a nga togo Jésu ve ke ne nye Jerusalèm, ve tèle nye nda Anyame eyô. An'a nga zô nye na, " Nge ô ne mon Anyame, wage nyôl zie ne si ; togo na e ne ntèna na, B'énjèl be ke we bi ngeñ ô nga ke ku, ô yage ku akok eyô ye wu." Nge Jésu a nga zô nye na, " A ne fe ntèna na bi tage lète menyôl ma vôm ô n'angône e kagekak, ye zô na Anyame a ke vole."

Ane Sétan a nga sugele koñe nye akoñ anèn. A nga togo nye ve ke ne nye nkôl ônèn ô n'ôya eyô, ve lète nye meyoñ mesese me si nyi y'akuma dôa ase. An'a nga zo nye na, Ô kage kutebe

SÉTAN A KON JÉSU. JÉSU A ZÔ NYE NA "KÔTEGE BÉ ME, A SÉTAN A NE NTÈN A NA SEMEGE JEHÔVA ANYAME WIE BOÑE BISÉ BIE ÉTAM.

meboñ e sème me, wène me va we akume asese di. Jam Sétan a nga so do ntô edo le, e vek Jésu na, a sème nye. Jésu a nga zô nye na "Kôtege bé me, a Sétan. A ne ntèna na Sèmege Jehôva Anyame wie, boñe bisé bie étam."

Ngeñe Sétan a nga yèn na a to dia ye ki e bo Jésu e yèbe ye wôge nye, a nga kôte bé nye. An a nga bo na, bénjèl b'a so nye ne biji.

Jésu a ne beyege.

Ane Jésu a nga bule ôsui Jordan, vôm Jon a nga to. Wène ngeñe Jon a nga yèn a nzu, a nga zô na "Degege, Ntôme Anyame." Befam bebé be nga wôge Jon a kobo nal, be nga béye

Jésu, ve ke ba nye vôm a nga tetobe. Mboti a mbe jui na André ; a nga so ke ne moneyañ Péter. Kidie fok befe bebé bé nga so, be mbe mui na Filip ye Natanièl ; be nga béye Jésu. Befam bane bese be nga so bé Jésu na, a yegelege bo. Edo be nga tobo beyege bie ; nyege a ne môt a yege bé môte mfe.

Aluk e jal Kana.

Jésu a nga ke jal Kana, éfa afan b'a lé na Galilé. An'a nga kwé aluk e nto jal. Nya Jésu a nga to val ; wène Jésu ye beyege bie, ane be nga lé bo aluk. Ane be nga bo établi énèn ye biji abi e ji, y'ivè e nyu. Nge val, ke na abôk e man, ivé é nga man. Wène ngeñe be nga bète kôm e nyu, nya Jésu a nga zô nye na "Be si dia fe n'ivé." An'a nga zô misaka na "Jam a jam a ke mine zô na 'Boñe,' mine bo fogo do." Val ngeñ éte e nga to e

JÉSU A NGA ZÔ MISAKA NA BE ZALEGE BISUGE BETE NE MEJIM NE LUT.

nda bisuge mejim bisam. Jésu a nga zô misaka na, be zalege bisuge bite ne mejim ne lut. Ane Jésu a nga zô na "Bietege mevok, mine ke mo bé mót a ne nlô aluk." Wène ngeñe be nga

ba nal, e kwé na mejim mése me veñezena ivé. Nge môt a mbe nlô aluk é nga yèm dia jam Jésu a nga bo ; misaka mi nga yèm. Edo, ngeñ a nga keke ivé te, a nga lé môt a luge ngon ebé nye, ve zô nye na, " Bôt bevok b'a bebo, be kage kôm établi, wène b'a tate ke ivé é ne mvè ; wène ngeñ é ke man, b'a sugele ke zi é e'abé. Nge we, ô bagela wa ivé é ne mvè ne ke kui ngeñe nyi." Dine ne jam b'a yege ôsua Jésu a nga bo e lète bôte ki zie, na, be yèn do, be yèbe na a ne mon Anyame.

JÉSU A TYITE NE BÔT B'A SÔM ÔKITE NDA ANYAME.

Jésu a tyite ne bôt b'a sôm ôkite nda Anyame.

Fète Lôt-eyô é nga kôk, ane Jésu a nga bète Jerusalèm e bo fèt. Ngeñ a nga kui e nda Anyame, a nga kwé e mbôgasi bôt be to val ye benyat ye mintôme ye benzum e sôm, ye befam befe be to ye bitabli ésige mfum be nga fefol. Jésu a nga vine na b'a sôm ôkite ye fol ésige mbogasi nda Anyame. A nga bo nkas, a nga yite ne bo bese ve kule bo atan, ye mintôme ye benyat ; a nga wa bedole be nga sesôm esi, ve kube bitabli biôe si. A nga zô bôt be nga sôm benzum na, " Vage bo ; mine tage bo nda Tate wam vôm b'a sôm ôkite.

Nikodémus.

Wène ngeñ a nga to Fète Lôt-eyô, bôt abi be nga yèbe nye ngeñe be nga yèn mam b'a yege a nga bo. A nga to fam a mbe

JÉSU ANGA ZÔ NIKODÉMUS NA FOGO VE MÔT A BETE BIALE NZAÑE FE E VOGEDIA TOBO MON ANYAME.

jui na Nikodémus, a mbe nya môte Beju. A nga so bé Jésu aluse, ve zô nye na, "Nyegele, bi a yèm na Anyame nye a nga lôme we e yegele bie mam me ne sôsôwe ; togo na môt é kôge dia bo mam b'a yege w'a bo, fogo ve Anyame a ne ne nye." Ane Jésu a nga zô Nikodémus na, "Fogo ve môt a bète biale nzañe fe, é voge dia tobo mon Anyame."

Bi nga lañ na, ngeñe bon Israèl be nga wule dule dôe afan iti, be nga bo abé ; ane Anyame a nga lôm benyô a lô bo. an'Anyame a nga zô Môses na, a luige nyô ngôs ve kele zo éli, eyô ; wène môta môt benyô be vage lô, a kage dege nyô ngôs, wèn'a ke lèt. Ane vane Jésu a nga zô Nikodémus na, "Ane Môses a nga bète nyô afan iti, me ke be ke me bète nal. Anyame a nga lôm mon akik wie esi nyi e wu, na môt a môt a dege nye ye

NGON HÈRÔDIAS A NGA NZU ZÈM EBÉ HÈROD YE BEZÔE YE BEKUMA BIE.

HÈROD A NGA YUI JON. BEYEGE JON BE NGA NZU NYOÑE MBIM WIE VE KE WO JÈ E SOÑ.

mis mebun, é nyè'dia abé nge Anyame a ke nye zam mam abé mi ye nyoñe nye eyô."

Hèrod a yui Jon.

Val Hèrod komanda a nga yui mikeñele mi bon e Bètlehèm, a wua. Wène mon wie Hèrod a mbe komanda Galilé. Hèrod nyine nye ke a mbe môt abé, fogo an'ésa a mbe. A nga luk Hèrodias ngal monenyañ, mvete monenyañ a nge ta. Ngeñe Jon Batist a nga zô Herôd na, jam ate e n'abé, menege te Hèrodias a nga ya. A nga yi na Hèrod a yui Jon. Nge Hèrod a nga mate yui Jon, togo na a nga wôge nye a kobo mezô n'Anyame a nga yèm ke na a ne môte mvè. Ng'ebo ngal nlèm mvè, a nga bi Jon ve kage nye ngate, ve tué nye nda mbôk.

Ngeñe Jon a nga to mbôk, Hèrod, alu a nga biale, a nga bo abôk, ye kôm établi énèn, ye lé bezôe ye bekuma bie e Galilé. Wène ngon Hèrodias a nga nzu zèm ebé bo. Ane Hèrod a nga yèn abôge die mvè, an'a nga zô nye na, "Zagege me zôm a zôm w'a kôm, me ke we zo ve, mbèn éfas akuma dam." Ane ngon a nga ke bé nya ve zô nye na, "Me zagege nye zi?" Ane nya a

nga zô na, "Zagege nye na, a vage we nlô Jon Batist éfèl iti." Ane Hèrod a nga yène ngongol énèn ; nge togo na a nga tate yage ne nye, ye togo fe na befam be nga tobo ne nye be wôg an'a nga yage ne nye, ôson y'iti ewo ô nga bo nye ke fe ki e tô. An'a nga vôle lôm ésos évoti ve ke kige nlô Jon e nda mbôk, ve so wo ye ve ngon, nye ke ve ve nya.

Ngeñe beyege Jon be nga wôg nal, be nga nzu nyoñe mbim wie, ve ke wo jè e soñ.

Jésu a kobe ye menege Samaria.

Ane be nga ke bôm Jésu fwé, an'a nga ke ye beyege bie éfa afan b'a lé na Galilé. Ane be nga kui jal Sikar, jal Samaria. A jal atan e mbe y'étam b'a la mejim, be nga lé zo na "étam Jakob." E nga to amôs, ngeñ ésui. Jésu a nga vote dule, an'a nga tobo si étam efeñ, val beyege bie be mana ke jal, e sôm biji ; an'a nga lig'étam. Ane menege a nga so étam mejim y'ésuga, e nzu la

MENEGE SAMARIA AZO, "MA YÈM NYIE A KE SO ESI NYI." JÉSU A NGA ZÔ NYE NA, "ME MÔT M'A KOBA NE WE, ME NE NYE.

KUMA ETE A NGA ZÔ NA "A TAT, NZAK AVÔL NGEÑE MON ABE WU."

mejim. Menege te a mbe môt abé, ane Jésu a yèm do, togo na a yèm milèm mia, a yèm ke mam mesese bi a bo. An'a nga kobo ye menege, an'a nga bôme nye mam abé a nga bo e kôe. Ane menege a nga yège, ve zô na, "A tat, m'a ta ô ne ngengañ." A zô fe na, "M'a yèm Nyie a ke so esi nyi, wène ngeñ a ke so a ke bie bôm mam mesese." Ane Jésu a nga zô nye na, "Me môt m'a koba ne we, me me ne nye," ane menege a nga jige lige ésuga die, ve bul'a jal avôl ve zô bôt na, "Nzaga yèn fam a vage me zô mam mesese me nga bo ényiñ zam. Sa Nyie énye le?" Ane bôt be nga kui ne so jal ve yèn Jésu. Ane be nga kwé nye ngongol na, a keñe jal dôe. An'a nga ke ve tob'iti melu melal. Ane be nga zô menege na, "Vane bi a yèbe nye, sa jam fwé ô vage bôme

bie, nge togo na bi-bèbièn bi wôga nye. Bi a yèm na nye a ne Nyie-a-so eyô ebé Anyame.

Ne so ngeñe nyile Jésu a nga sum e yegele bôt besese afan Israèl. A nga zô bo na Alu sugele d'a nzu ; be veñezege milèm miôe ne so mam abé, ye yèbe nye.

Jésu a sé mone kuma.

Mam mane me nga manega fe, ane Jésu a nga bèta so jal Kéna, vôm a nga veñeze mejim y'ivé. Ane kuma é nga tobo jal afe, an'a nga kwé Jésu ngongol e sé mone fam wie a nga kon. Kuma éte anga zô na, "A tat, nzak avôl ngeñe mon abè wu." Wène Jésu a nga zô nye na, "Bulege e jal die ; mon wie a to mvoge." Ane fam éte a nga yèbe jam Jésu a nga zô nye. Ngeñ abè kui e jal die, misaka mi nga nzu bôme ne nye, ve zô nye na "Mon wie a to mvogo." An'a nga sile bo na, "A nga lète ngeñe fé ?" Bo na, "Angoge, awere zangwal avô nga kôte nye nyôl." Ane fam éte a nga yèm na, awere voge Jésu a nga zô nye na mon a to mvogo, edo mon a nga lète do. Wène kume te ye bôt bie besese be nga yèbe na Jésu a ne fogo mon Anyame.

JESU A YEGELE BÔT ELIN ITI.

Jésu a koba nd'é Sone e Nazarèt.

Jésu a nga so e Nazarèt, vôm be nga yale nye. Ane jô Sono a nga ke nd'é Sono. Wène ntène ngengañ Ésaia a nga tèn, be nga ke wo bé Jésu na, a lañe wo ebé bôt. Ngeñ a nga kule ntèn, a nga lañe vôm Ésaia a nga zô bon Israèl na, Nyie a ke so esi nyi. Ngeñe Jésu a nga mana lañe ntèn a nga tobo si. Ane mis me bôt bese be mbe nd'é Sono me nga sum ebé nye, e dege nye. An'a nga zô bo na, "Mam ngengañ a nga zô me tyuia fogo." A yi zô na énye a ne Nyie mon Anyame ngengañ a nga zô nye. Ngeñ a nga koba nal, befam bese nd'é Sono be nga ya anèn, togo na b'é nga yèbe na énye a ne Nyie. Ane be nga kôte si, ve bi nye, ve ke ne nye nkôl eyô, e yi nye sôgele si ne so nkôl eyô, e yui nye. Nge Jésu a nga to ye ki Anyame, an a nga tunege bo a mo iti; wène b'é nga to e ki e bo nye jam.

(Matt. 4–7; Mark 1–3; Luke 4–6; John 5.)

Jésu a yegele bôt élin iti.

Jésu a nga sigele e Kapèrnaum, jal e nga to ôsui Galilé efeñ. Ane bôt abi be nga so val, e nzu nye wôg. Ngeñ a nga tèbe ôsui

ANE BE NGA ZALE BILIN BITE BIBE YE KOS.

efeñ, misame abi mi nga to nye mbôma. An'a nga yèn bilin bibé e misege, befam be mbe ye bio be nga to misege be kômege mevot môe. Ane Jésu a nga dañ élin évoti, élin Péter ; ane Jésu a nga zô nye na, a tyinege nye élin a nya. An'a nga tobo si ve kobo ye bôt élin iti.

B'a yui kos abi.

Ngeñ a nga mane bo yegele, a nga zô Péter ye monenyañ André na, be tyinege élin a nya, ye sige mevot môe ôsui e yui kôs. Péter a nga zô nye na, "A tat, bi tobeya ôsui ngut'alu, ke yui zôm. Nge fogo ane ô vage zô, bi ke si mevot ôsui." Wène ngeñe be nga mane bo do, be nga yui kos abi ; ane avot e nga yi wu. Ane be ngo lé bôt bevok be mbe élin e misege na be nzaga bo vol. Ane be nga so, ve zale bilin bite bibé ye kos, ke ke kui bilin bite bibé bi nga yi nyan y'ajit.

Ngeñe Péter a nga yèn jam Jésu a nga bo, a nga kutebe meboñ ve sème nye. An'a nga zô na, "A Nzôe, me ne môt abé." Jéms ye Jon bo ke be nga yège, e jam kos abi be nga yui. Jésu a nga bo jam kos e yi na be yèn do, ye yèbe, ye yèm na a ne mon

Anyame ; togo na val a féya bo, e tobo beyege bie, e ke ne nye vôm'asese a ke ke. A nga zô bo na "Béga me," Ane be nga lige bilin biôe ye mevot ye biôm bisese be nga bèle, ve béye nye.

Jésu a va mbé nsisim.

Jô Sono Jésu a nga ke nd'é Sono e yegele bôt. Ane môt mboti a mb'iti a nga to ye nsisim abé. Bi nga tate lañ e jam misisim mi mb'abé, ane mboti ô nga nyi e nyôl komanda Sol, an'a nga wa David akoñ e yui nye. Wène fam nyine a mbe nd'é Sono a nga to ye nsisim abé. A nga loñ ébil ebé Jésu na "Sige bie ! Nza zôm é ne bie ye we, wèni Jésu ye Nazarèt ? Y'ô vage bie nzu ja ? M'a yèm we, ô ne mon Anyame." Jésu a nga zô nsisim abé na, "Tobege évô ! Kôtege bé nye." Ane nsisim abé ô nga kwè

JESU A NGA ZÔ NSISIM ABE NA, TOBEGE EVÔ KOTEGE BE NYE.

môte te si, ve loñ ye kiñ ndèn, an'ô nga kôte bé nye. Ane bôt bese be mbe nd'é Sono be nga yège, ane be nga kobo bèbièn na, "Jam di e ne na? Mbène misisim mi n'abé mio ke mi a wôge nye."

Jésu a sé nya ngal Péter.

Ngeñe be nga kui ne so nd'é Sono, Jésu a nga ke nda André ye Péter tobo; Jéms ye Jon bo ke be mbe iti. Ane nya ngal Péter a nga kon avô, ane be nga kwé Jésu ngongol e sé nye. An'a nga tèbe énoñ zie feñ, ve tyin avô e kôtege bé nye. Ane ôkon ô nga mane nye avôl, an'a nga tèbe ve yam bo biji.

Ngôgase ngeñe jô ô nga mane jim, bôte jal be nga so ye bôt be nga kon abi ebé Jésu, ye bôt be nga to ye misisim abé, e nda Jésu a tobo. Wène nsam'ônèn ô nga to mbôma mbé si. An'a nga sé mingekon abi ye vaze misisim abé ebé bôt be nga to ye mio.

Jésu a kobo n'Anyame.

Kidiase a nga vé, mvete jô d'abè sa, an'a nga k'afan iti étam e koba y'Anyame wi. Efañe bo na a mbe mon Anyame, a nga so esi nyi e nzu veñeze môt. Wène ngeñ a nga tobo si nyi, a nga

JESU A SE NYA NGAL PITER.

JESU A KOBO N'ANYAME AFAN ITI ETAM.

yène mintè ye nzé ye minzuk ane mone môt a yeyèn. Edo a nga kobo n'Anyame e vole nye, fogo ane bi a bo. Ane vane a nga k'afan iti étam, evôm a ne tobo étam e kobo n'Anyame. Nge ngeñ a nga ke, bôte be nga so nda Péter e zeñe nye.

Jésu a bôme bôt fwé mvè.

Ane Péter ye beyege bevok be nga béye Jésu ; wène ngeñe be nga yène nye, be nga zô nye na, " Bôt besese b'a zeñe we." Ane Jésu a nga zô na, " Me nga bète ke m'a kobo ye yegele e milam mivok. An'a nga ke e Galilé esese, a k'a yegele e menda me Sono ye kobo fwé Anyame ebé bôt.

Nza fwé mvè Jésu a nga bôm bôt. É mbe na, a nga so esi nyi e nzu yène nzuk akal mam abé ma, éyige za. Wène bi kage

veñeze milèm ye zô jam mam abé mete ye yèbe nye, bi é nyè'dia nzuk alu suka, ngeñ Anyame a ke nzu té ye bôt, si é ke man. Nge Anyame a ke bie zam ye nyoñe bie yô vôm bi ke tobo mvè mbè mbè.

Jésu a sé nzezam.

Ane fam foti a nga nzu bé nye y'ôkon nzam, ve kutebe meboñ asu die ve zô na "A tat, nge w'a yèbe, ô ne sé me ôkon wi." Ane Jésu a nga kwé nye ngongol, an'a nga same wo, ve name nye,

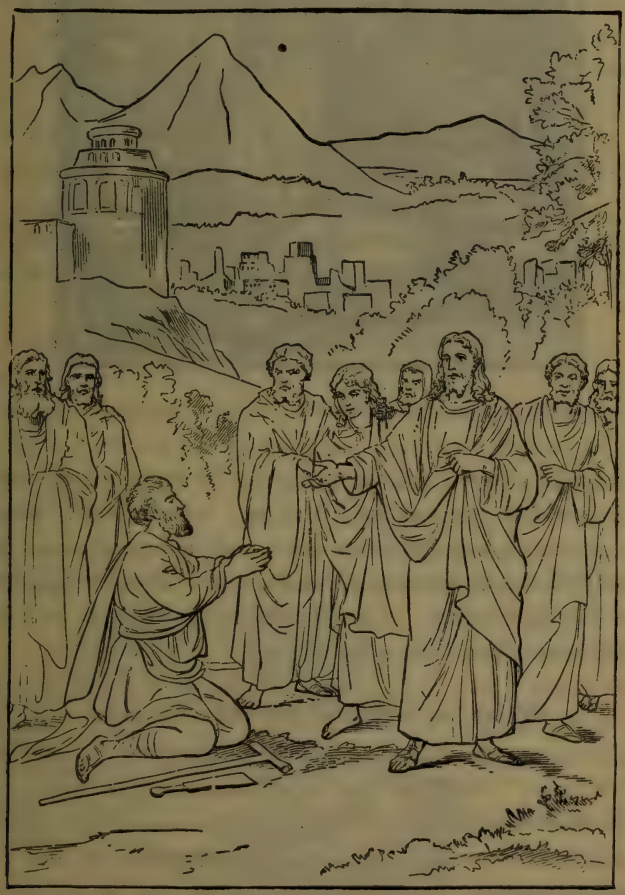

NZEZAM A ZÔ NA "A TAT, NGE W'A YÈBE, Ô NE SE ME ÔKON MI." JESU A ZÔ NA "M'A YÈBE; TOBEGE MVOGO."

JESU A SÉ FAM A TO YE NYÔL È MANA YIE.

ve zô na, "M'a yèbe ; tobege mvoge." Ve bo na, e sué tem ane nzam é nga kôte nye nyôl avôl, an'a nga tobo mvoge. Ane Jésu nga zô nye na, a tage do bôm môt a môt a nga sé nye. Nge a keñe bé Prèt e nda Anyame ye ve éveve ane Môses a nga tyin bôt be nga lète ôkon nzam. Nge fam éte, a nga keña fe, an'a nga ke bôm bôt besese jam Jésu a nga bo nye.

Betèn ye Befarisé b'a siñe ne Jésu.

Ngeñe te é nga to befam ebé Beju be nga lé bo na "betèn," ye befe b'a lé na "Befarisi"; be nga duduge na be mbe ne mvè ndèn ye dañe bôt bevok. Be nga yeyege ézangô Anyame, ane be nga zo kele bôt bevok ; nge bèbièn b'é nga bo dia ane ézangô Anyame z'a yegele. Be nga bo mam mvè, e yi na bôt bevok be yène bo, ye vèm ye sème bo ; togo na bôt bete be mbe mvè ye anu ye mezok, be nga veñ na be ne mvè, nge milèm miôe mi mbe

abé anèn. Edo ngeñe Jésu a nga so ye zô bo na be veñezege milèm ye zam mam abé môe ye wôg Anyame, be nga vine nye. Be nga vek ye ki e yi bo bôt ke wôge ye yèbe mezô Jésu.

Jésu a sé fam a to ye nyôl é mana yie.

Ane Jésu a nga bète ke e jal Kapernaum. Wène ngeñe bôt be nga wôgo do, be nga sule nda a nga tobo, an'a nga yegele bo. Menda Beju m'é nga to ye mbôñ ; me nga to ye ndek foti ; minjui mi nda mi nga to ye minkagele mbôma. Wène bôt be nga tetobo ye wule njui eyô. Nzenzañ nda é mbe y'ébôñ énèn ; ébôñ éte é nga yo eyô. Nge ngeñe mveñ, nge ésui e kage bo énèn, wène b'a vize vôm ate y'akuk. Nda Jésu a nga so é mbe ayoñ nda ate. Ane bôt be nga nzu bé Jésu ye fam foti, a nga to ye nyôl é mana yie, na Jésu a sége nye. Wène ngeñe be nga yène bôt be mane fane mbé, ke fe anyiye, ane be nga bèt a njui eyô, ve va akuk e nga viz'ébôñ eyô. Ane be nga sigele nye ye minkol y'énoñ ése ébôñ Jésu a nga to. Ngeñe Jésu a nga yèn ayèbe ye mebun môe, a nga zô ngekon na, "Mam abé me zambena ebé we." Nge betèn ye Befarisé be nga to iti, be nga kobo bèbièn bèbièn na "Emô'nyi a ne nza ? A veñ na a ne ye ki e zam bôt mam abé, fogo an'Anyame a bo." Jésu a nga yèm asimeze dôe, an'a nga zô bo na, "Mine simeze mam mine milèm mene ye zé ? Y'e sidia ntega e zam fame nyi mam abé mie, ane e sé ôkon wie ? Nge e lète mine na me ne ki e zam mam abé, me ke nye bo mvogo." An'a nga zô ngekon na, "Tèbege ye mebo mie, togege énoñ zie, ô ke nda zie." Ane fam éte é nga kôte si avôl ve tog'énoñ ve kui e mesu me bôt besese. Wène bôt be nga yèn be nga yège, ane be nga zô na "Bi abè tate yèn ayoñ jam di nzañ foti."

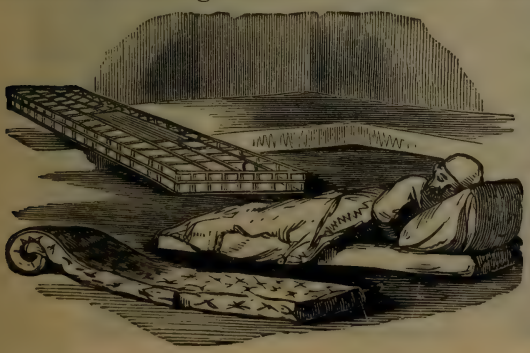

NSON ENON MÔT ÈTE A NGA BAPA.

Jésu a lé Matéu.

Bi nga lañ na Beju be nga veve Berôman ôba si. Befam Berôman

be mbe milam misese be nga nyoñ ôba ye bôt, be nga lelé bo na Bepublikan. Beju be nga vevine bo, togo na be nga nenyoñe bedole bôe ye ve Berôman, ye togo fe na bevok be nga to nget ye meduk, be nga nyenyoñ ôba si ne dañe ntañ komanda èmièn a nga to, ve ji wo. Nge Bepublikan bese b'é nga bebo nal.

JESU A LE MATEU.

Ane ngeñe Jésu a nga lôt, a nga yèn mboti ebé bo, jui na Matéu, a to si vôm bôt be nga nzu veve nye ôba si. Ane Jésu a nga zô nye na, "Bége me." Ane Matéu a nga kôte si ve zam biôm bisese, ve béye Jésu. Ye so val a nga tobo nyege Jésu.

Jésu a sé fam étam Betèsda.

Ne so val a mbe Fèt é Ju, ane Jésu a nga bète ye ke Jerusalèm. É nga to e Jerusalèm bé ye mbé mintôme, étam mejim be nga lé na, étam Betèsda. Mimbôge mitan mi mbe nlôña mboma étam

JESU A SÉ FAM ÉTAM BETÈSDA.

éte ; bôt abi be nga bôm mimbôg'iti be nga kon, ye bôt be ne biyèm ye bôt be ne minjim. Be nga yane va, togo a mbe na, aboñe nziñ mejim me nga fôgo, ane zôm môt a fôgo. Wène be nga simeze na, môt a ke tate ke ku étam mejim ôsua, ngeñe mejim m'a fôgo, a ke tobo mvogo y'ôkon wie.

. Wène val a mbe môt a nga kon mimbu mewôm melal ye mimbu ñwam. Ane Jésu a nga yène nye, a nga yèm ke na ôkon wie ô bèma, an'a nga kwé nye ngongol. An'a nga zô nye na, "Ye w'a yi tobo mvogo ?" Ane môte te a nga zô na, "Ngeñe mejim m'a fôgo me sidia ye môt e ke me si étam mejim. Ngeñe m'a vege wul'ôtegetek, e dege na, môt mfe a to me ôsu, e kwé na ngeñ é lôta." Ane Jésu a nga zô nye na, "Tèbege, togege énoñ zie, ô ke." Ane avôl, fam éte a nga tobo mvogo, an'a nga togo énoñ zie ve ke.

E nga to jô Sono, ane Beju be nga zeñ jam e veñ Jésu. Be nga zô fam éte na, "E n'abé e bab'énoñ zie jô Sono." Ane fam éte a nga zô na, "Môt a vage me sé, a vage me zô na, "Togeg' énoñ zie, ô ke'." Ane be nga sile nye na, "Nza vage we zô nal ?" Ane fam éte, nyi na, "Jésu." Wène Beju be nga vek e lète Jésu

JESU BA BEYEGE BIE BE NGA WÔGE NZE VE BUGE FÔN VE JI E JÔ SONO.

JESU A ZÔ NA E NE SÔSÔWE E BO MVÈ E JÔ SONO.

nzuk ye yui nye ; be nga zô na, a yuia jô Sono ntuk. Nge Jésu a nga kobo ye bo ve zô bo na, mekeñe a nga bebo m'a lète na Anyame énye a nga lôme nye. A nga zô ke na, mingengañ mi nga koba jam die. Nge Beju b'é nga yèbe dia nye. An'a nga zô na, a ne ye ki e wôme mimbim, fog' an'Anyame èmièn. Awère d'a nzu ngeñe bôt besese be ne mesoñ be ke wôge kiñ, ve wôm. Wène a ke kale ye té ye bo. Bôt be nga bo mvè be ke nyoñ ôba ye mvè be nga bebo. Bôt be nga bo abé be ke yène nzuk y'abé be nga bebo. Togo na ésa a nga bo nye nzôe ebé bôt besese. Edo bôt besese be sèmege ye wôge Jésu, fogo ane b'a sème ye wôg Anyame.

Jésu a sé môt e jô Sono.

Jésu ba beyege bie be nga wul e jô Sono, ane be nga lôt éfak é fôn. Ane be nga wôge nzé ve buge fôn ve ji. Ngeñe Befarise

be nga yèn do, be nga ve bo bizô, ane be nga zô na, beyege Jésu b'a bisé e jô Sono. Nge Jésu a nga zô bo na, be sidia n'aswé e ve nye bizô e jam a nga bo e jô ate, togo na èmièn a nga to komanda ye nlô a jô Sono.

Jô Sono afe a nga nyi e nd'é Sono. Wène fam a nga to iti, wo wie ô mana yie, ke fe ki e sam ng'e bôgede wo. Ane Befarisé be nga dege nye na, ng'a ke nye sé e jô Sono ; wène be yèna jam e ve nye do bizô. Nge Jésu a nga yèm asimeze dôe ; an'a nga zô bo na, " Môte mboti ebé mine a kage bo ye ntôme, wène ntôm ôte ô kage ku ébé si eyô Sono, y'a ne bo ke wo ke va? Nge e ne mvè e bo nal ye ntôme, ngage n'e bo mvè ye môt. Edo m'a zô mine na, e ne sôsôwe e bo mvè e jô Sono." A nga zô fam éte na, " Samege wo wie." An'a nga sam wo, an'ô nga bule mvogo ane wi mbok ô mbe. Ane Befarisé be nga ya ne nye ; ane be nga kui e nd'é Sono, ane be nga kobo bèbièn bèbièn na, e zeñ ane be yuige nye.

A sé bôt abi.

Ngeñe Jésu a nga yèm nal, a nga kôte ba beyege bie ne so vôm ate, ve ke ôsui Galilé. Ane bôt abi ye Jerusalèm ye Ju ye mefan mevok me nga to ôya, ngeñe be nga wôge fwé mam menèn ye mekeñe Jésu a nga bo, be nga so bé nye. Ane bôt be nga kon be nga so abi bé nye na, be kage nye mebène nañebe, wène ôkon ô ke bo man. An'a nga sé bo besese.

Jésu a fé befam awôm ye bebé.

Ne so val a nga ke afan iti étam. A nga tobo wi ngut'alu e kobo y'Anyame. Kidiase a nga lé beyege bie, an'a nga fé bé bo befam awôm ye bebé, e yi na be tobo ye nye, ye lôm bo e yegele bôt, ye ve bo ki ebo mekeñe, e sé bôt b'a kon ye vaze misisim abé. Bôt bete awôm ye bebé, a nga lé bo na " mitôl." Be mbe mui na, Péter ye André monenyañ wie ; Jéms ye Jon monenyañ wie ; Filip ye Bartolemé, Tomas ye Matéo publikan, Jéms ye Lebeus, Simon ye Judas Iskariot.

A yegele bo nkôl eyô.

Ngeñe Jésu a nga yèn nsame ô nga béye nye, a nga bète nkô eyô. A nga tobega fe si, ane beyege bie ye bôt abi be nga so bé nye, an'a nga kul anu ve yegele bo.

JÉSU A YEGELE BEYEGE BIE YE BÔT NKÔL EYÔ.

A nga zô bo ebôt b'a da yène mvè ndèn ; a nga lé bo na "bôt be ne y'abota." A nga zô bo na, "Bôt be ne y'abota be ne k'énguñ milèm, togo na ayoñ eyô edôe." Jésu a nga koba jam bôt b'a bule nyôl zôe mvus. A nga zô na be ne ye mvè, togo na ebo be ne bôt a nyoñ ye sie bo ayoñ die esi nyi, ye sugele nyoñ bo e tobo ne nye eyô.

A nga zô na, " Bôt be ne y'abota b'a yi du, togo na Anyame a ke bo vole milèm,' Azô ate d'a lète e nzôñebe nzuk. Bi kage yi du ye wôg ôlun ejam mam abé ma, Anyame a yène mvè. A ke vaze bie nzuk ôte.

"Bôt be ne y'abota be ne évuvwé, togo na be ke yia si." Bôt bete be ne tobo y'anzôñ, ke ya, bôt bevok be kage bo ta ye bo abé. Ngeñe Jésu a nga to esi nyi bôt be n'abé be nga bo nye nal, nye ve nzôñebe do. Wène bôt be ke bo ye bie ane Jésu a nga bo, be ke yia ye yèn mvè ndèn éfa zôe esi nyi.

"Bôt be ne y'abota b'a wôge nzé, b'a yèn ényue ejam mam me ne sôsôwe, togo na be ke zé." Bi a wôge nzé y'ényue ejam mam me ne sôsôwe, bi kage kôm anèn e yi bo mam me ne mvè ; wène Anyame a ke bie vole bo mam mete, wène bi ke zé ye bo mam a kôm.

"Bôt be ne y'abota be ne ye ngongol, togo na Anyame a ke bo kwé ngongol.

"Bôt be ne y'abota be ne ngengeñ e milèm, togo na be ke yèn Anyame.

"Bôt be ne y'abota b'a vañe meyuie, togo na be ke bo lé na, bon Anyame."

Jésu a nga zô beyege bie na, bôt be kage tyite ne bo, ye siñ ye vine bo ye ta bo akal die, be tage yèn abé, be yenege mvè ndèn ye mesôs ; togo na ôba wôe ô ke bo ônèn eyô. An'a nga zô na, togo na sa bo étam be nga yène nzuk wile ; mbène mingengañ mi mvè Anyame a nga lôm e kôa, bo ke be nga yèn nzuk ôte.

MÔT A NGA KOBO NE ANYAME EVÔM Ô NE NA BÔT BEVOK BE YEN NYE, BI TAGA BO NAL.

Ayegele Jésu.

An'a nga zô beyege bie na, éndèndañ zôe é fége bé bôt ; be tage mate e lète bôt na, b'a nyege ye wôg Anyame ; be tage do sole, be lètege do bôt indendañ, mvete ngeñe bôt bevok be ke yèn do bo ke be ke nyege ye wôg Anyame. Jésu a nga zô na, bi kage bo mam Anyame a zô bie na bi boñe, ye yegele bôt e bo mo, wène bi ke bo benèn ye bekuma ayoñ eyô. Nge bi kaga vane bo ane betèn ye Befarisé, e yegele bôt mam Anyame, bi bèbièn ke mo bo, wène bi évoge dia nyi ayoñ eyô.

An'a nga zô bôt na, ebôt b'a yegele mine be nga zô mine na, ô kage yui môte mfe, wène ô ke yène nzuk. Me m'a zô mine na, môt a kage mbène ya ye nyi mbok, ke na a bo nye jam n'abé, a ke yène nzuk. Wène a nga zô beyege bie na, ngeñe b'a ke nd'é Sono e sem'Anyame, be sim'zege nge be bôa môte mfe abé, nge be bôa abé afe. An'a nga zô bo na, nge be bôa mam mete bé bôt, be keñe kôm do, ba be môte te. Togo na Anyame é nwôge dia minkobe môt a ne ye mam abé e nlèm iti, ke na a vaze mo ye veñele nlèm.

Wène Jésu a zô na, bi tobege ngengeñ ye mvè mam mese bi a kobe. Mbèn asimeze da, bi tage simeze mam me n'abé ye mvin ; mesimeze me n'abé, Anyame a vine mo. Wène bi yèmege na, mam me n'abé bi a kobe ye mam me n'abé bi a bo, emo Anyam' a vine mo anèn. Bôt bevok be kage bie bo abé, bi tage bo bule abé, bi bulege mvè, bi kobege n'Anyame akal dôe, bi nyegege bo. Jésu a zô na, wène bi ke tobo bon Tate wa a n'eyô, togo na a lète ngongol mbèn ebé bôt be ne ke nye nyege nge wôg. Bi vek e tobo an'Anyame mam mese bi a bo.

Ane Jésu a nga zô beyege bie na be tuge simeze, be kage bo jam mvè, be yage do bo na bôt bevok be yènege bo ye sege bo. Be tage bo mvè zôe na bôt be sege bo ; be boñe mvè e yi na Anyame a yèn mvè ye bo. Be tage bo na, be kage ve môt a n'anzué zôm, be nga ke b'a bôm do bôt bese. Be tage bo na, ngeñe b'a koba n'Anyame, b'a fé ngute vôm ô ne na bôt bevok be yèn bo ; be keñe abôme dôe, ve du mbé, e yi na môte mfe ke bo yèn, n'Anyame. Wène Anyame a ke yèn ye wôge minkobe miôe.

Ane Jésu a nga zô na, bi tage vuñ ye kôm e bo bekuma, ye kôe menyôl ma biôm ye si nyi ; bi kôege menyôl ma biôm bi y'ayô. É nga zô dia na bi ke kôe bedole be miañe eyô. Bi kage ke wi,

bi évoge dia fe bète yi bedole wi. Jésu a nga yi zô na, bi vege wule ye tobo sôsôwe ngeñ ésese, wène bi ke sugele ke eyô, ye tobo ye biôm bi ne mvè abi, e bo bi'e yèn mvè ne dañe bedole be miañe besese be ne si nyi.

A nga zô bôt na, "Min'évoge dia wôg ye yéñ Anyame ba Sétan sesan." Bi sidia ne ki e bo nal; togo na, bi kage wôg Anyame, wène bi ke bo mam sôsôwe, nge bi kage wôge Sétan, wène bi a bo nkot. Edo bi évoge dia bo ye ki e wôge bebéye; bi fége nyi bi ke wôg.

An'a nga zô beyege bie na, be tage ve bôt bevok bizô; togo na, mvete b'é nga bo dia jam ate, nge mvete b'é nga kage dia do bo. Bi a yèn dia milèm miôe ane mi n'iti, ngeñe be vage do bo. Anyame nye étam a yèm; ekôge nziñ a ve dia bo bizô. Nzeñ abi bi a bo mam bi a ne mo bôt bevok bizô. Jésu a zô na, bi bèbièn bi tatege zam mam abé; wène bi ke bo ye ki e ve bôt bizô.

Jésu a nga zô bôt be nga bé nye; nye ke a zô ye we ye me na, Jam ajam bi ke yi na bôt be boñe bie, bie ke bi boñe do bôt. Nge bi a yi na bôt bevok be bo bie mvè ye lète bie ngongol, bi ke bi boñe do bôt bevok.

A nga zô na, "Vege ye ki e nyi mbé ô ne ntok; togo na mbé ônèn w'a ke ndôe." A nga yi zô na, mam me ne mvè ye mam me n'abé m'a fônene mimbé mibé. Mam me ne mvè m'a fônene mbé ntok, ô ne na môt ke ki e yèn wo, ve be tate wo zeñ. Mam me n'abé m'a fônene mbé ônèn ô yo ôsu wa. Mbé ônèn wile w'a ke ndôe, bôt abi b'a ke wi. Mbé ntok w'a ke eyô e jal Anyame, bôt ngeli b'a ke wi.

Ane Jésu a nga zô na, "Sa bôt bese b'a lé me na, Tate', be ke nyi ayoñ eyô, fogo ve bôt b'a wôg ye bo mam Tate wam an'eyô." Bôt abi b'a bebo nal be ke so jô Anyame a ke tè ye bôt ye kige miseñ, ye lé nye na "Tate," ye zô nye na be nga yéñe nye, ye yegele bôt bevok bisé bie. Nge a ke bo zô na, b'émbe dia beyege bie, a yèm dia bo. Wèn'a ke bo va ebé nye ye bôt be n'abé.

A nga kane nkune bôt bebé. Môt mboti a be nkel, a nga lôñ nda zie akok eyô. Ane mveñ é nga noñ, bendeme be nga lôt ye mfuñe ô nga vuñele, ye yinebe nd'éte. Nge z'é kwage dia si, togo na é nga to nlôña akok eyô. Wène môt mbok a nga lôñ nda

zie e nselek. Ane mveñ é nga noñ, ane bendème be nga lôt, ye mfuñe ô nga vuñele, ye yinebe nd'éte, an'é nga ku. Ane Jésu a nga zô na, bôt bese b'a wôg ye bo mam a yegele bo, be ke nyiñ ; nge bôt be ne ke wôg, ye biane mezô mie be ke jañ.

NDA É NGA LOÑ E NSELEK AN É NGA KU.

NDA AKOK EYÔ É KWAGE DIA SI.

(Matt. 8 ; Mark 4, 5 ; Luke 7-12.)

Jésu a sé nsaka Sènturion.

A nga to e Kapernaum sènturion môt a zôe bisos. A mbe ye nsaka a nga nyenyege nye anén, a nga to ngekon, a to bé y'awu. Ngeñe sènturion te a nga wôge na Jésu a ne val, a nga lôme benya bôte Beju be nga to bemvi bie ebé Jésu, e zô nye na, a nzak e sé nsaka wie. Ane benya bôte be nga so, ve kwé Jésu ngongol anèn ye zô na, "Fañe bo na sènturion nyi a sidia mone Ju, ane mon Rôman, a vule bie lète ngongol anèn. Togo na a nga loñ bie nd'é Sono ye biôm bie èmièn." Ane Jésu a nga ke ne bo e nda sènturion. Nge val Jésu ke tate kui, sènturion a nga bète lôm bôt befe bé Jésu, e zô nye na, èmièn a vage bo ke nzu kobe ye Jésu togo na a ta a yia dia ne bo nal. Ane vane a nga lôm kiñ na, mbène nda zie iti a yia dia na Jésu a nyi iti. Nge Jésu a kage sué

JÉSU A SE NSAKA SENTURION.

zô na nsaka wie ô tobo mvoge, èmièn ke nzu e nda, wène nsak'ôte ô ke nyiñ.

Ngeñe Jésu a nga wôge mezô mal, a nga sème. An'a nga zô bôt be mbe ye nye na, " M'a bèle m'a zô mine na, m'abé dia yèn môt mbène mboti ebé bon Israèl, a yèbe me ye nlèm ôsu ane mone Rôman nyi a yèbe me. Edo m'a zô mine na, alu e ke sugele, bôt abi meyoñ mevok be nga yèbe ye bune me, be ke bo nyoñ e tobo eyô e jal Anyame. Nge bon Israèl, togo na be nga bo ke yèbe me, be ke kwé mbé ô dubeya."

Ane ngeñe bemvi sènturion be nga bule nda zie be nga kwé nsak'ôte ô lèta, ô nto mvogo.

Jésu a wôm mbim mon nkus.

Jô avok Jésu a nga ke jal b'a lé na Nain. Ngeñ a nga zile bé ye mbé ngôl jal, a nga bôme ne bôt be nga kwi ye mbim fam, e ke wo jè. A nga to étam abm, nya nye ke a nga to nkus ; wène bemvi bie be mbe ne nye. Ngeñe Jésu a nga yène nye, a nga kwé nye ngongol, ve zô nye na " Ke yi." An'a nga so ve nañebe

ôlañ mbim ô nga bô ; ane bôt be nga babe be nga tèbe. Ane Jésu a nga zô na, " A mone wé nye nyi, m'a zô we na, tèbege." Ane môt a nga to mbim a nga wôm, ve tobo nteto, ve kobo. Ane Jésu a nga ve nye bé nya. Wène bôt bese be nga yèn jam ate, be nga mate ye sèm Anyame, ye zô na a lôma ngengañ ônèn ebé bo.

JÉSU A WÔM MBIM MON NKUS.

Menege ye Farisé.

Bi nga lañ na, bôt mefan mete, ngeñe be nga nyi e nda be nga va mintyôt. Wène nsaka a nga so ye mejim, e sô mebo. Bôte na fan mete be nga wage beyome milô miôe ye nzèl, aboñenziñ nyôl ésese. Befam be nga yène mvè, be kage ke menda mevok, bôte menda mete be kage bo wage yome nyôl.

Ane môt mboti a nga to Farisé, a mbe jui na Simon, a nga lé Jésu nda zie. Ane menege a nga to jal ate, a nga bebo mam abé. Ngeñ a nga wôg na Jésu a nto val, a nga so y'évate yome é nga to y'énum mvè, é to asôm anèn, ve kutebe meboñ e mebo mie. Togo na a nga yèn ngongol e jame mam abé mie, ye veñeze nlèm, ye yi na Jésu a zame nye mo. A nga yi du, ve sô mebo Jésu ye

mige mie, ve fime mo y'ésil é nlo wie ; an,a nga wage mebo ye yome te. Ane Farisé a nga yèm na, menege nyile a mbe môt abé. An'a nga kobo e nlèm iti, ye zô na, Nge bage na fam nyi a nga so bé Anyame, ve a ke yèm ayoñe menege nyine, ve tyite ne nye. Togo na Befarisé be nga simeze na, menyôl môe me mbe mvè y'éki énèn ye dañe bôt bevok.

Jésu a nga yèm jam a nga kobo a nlèm iti, an'a nga zô nye na "Simon, me ne y'azô e zô we." An'a nga zô na, "A tate, zôge." Wène Jésu a nga zô na ; "Befam bebé be nga bèle fam fok bedole. Mboti a nga bèle nye bedole abi, nyi mbok a nga bèle nye bedole ôbiagebiage. Nge bebé b'é nga to dia ne zôm e ve nye. An'a nga zam bo bebéye." Ane Jésu a nga sile nye na, "Môte mbé a ke da nyege fam éte ?" Ane Simon a nga zô na, "M'a ko na, môt a ke da zam." Ane Jésu a nga zô na, "Ô zôa fogo." An'a nga veñeze ebé menege, ve zô Simon na "Y'ô ta

MENEGE YE FARISÉ. JESU A NGA ZÔ MENEGE NA "MAM ABÉ MIE ME ZAMEBENA ; KEÑE NDA ZIE Y'ABOTE."

menege nyi? Me vage so e nda zie, w'a ve dia me mejim e sô mebo mam; nge menege a vage sô mebo mam ye mige mie, ye fime mo y'ésil nlô wie. Nlô wam w'é waga dia mbon, nge nye a vage me wage yome nlô. Edo m'a zô we na, mam abé menege te me n'abi, nge me zamebana nye. Togo na, a vage me nyege anèn. Nge bôt be ne na, be zameba ôbiagebiage, b'a nyege ôbiage biage." Ane Jésu a nga zô menege na, "Mam abé mie me zamebena; keñe nda zie y'abote."

Jésu a yegele jam akuma.

Ne so val, Jésu a nga ke a lôte milam misese e yegele ye lô bôt. Ane beyege bie be nga ke ye nye. An'a nga tobo anzué, fane bo na a nga yia na tobo kuma, togo na biôm bise si nyi, énye a ne bio, Fañe bo nal, a nga yi tobo anzué e yèn nzuk akal da, e nyie bie ne so nzuk bi a yiane yèn, e jam mam abé mo. Wène togo na a mbe anzué, benege bevok ebé bôt a nga sé bo akon ye vaze bo misisim abé, be nga ve nye biôm bi mbe ye nye y'asué. Mboti a mbe jui na Mari Magdalén, nyi mbok Jôana, nyi mbok Susana, e mbe ke ba bevok abi.

An'a nga kane bôt nkane, e yi na be yèm na e né jam abé ye jam ôkukut e bune biôm. An'a nga zô na; "Môt mboti a mbe kuma, a nga to ne mebeñ menèn ye biji abi. Wène ngeñe kige biji mebeñ é nga so, a nga ke kige bio ye kôe bio menda. Nge biji bi nga to abi, ke fe ki e kôge menda mie. An'a nga kobo e

BIJI KUMA BI NGA TO ABI, KE FE KI E KÔGE MENDA MIE.

MAM KUMA A NGA KOBO E NLEM "ME KE TYAM MENDA MAM NE LÔÑE MA MENÈN."

nlèm na, 'Me boñe na? togo na me sidia ne vôm e né biji biam.' A nga bète zô na 'Me ke bo jam di, me ke tyam menda mam, ve lôñe ma menèn. Wène me ke né biji biam ye biôm biam bise iti. Wène me ke zô nyôl zam na, vane me ke ji ye nyu ye yène mvè, togo na me to ye ntam abi, e kôge me mimbu abi.' Nge

KUMA A LAÑ SYIKA ZIE.

ANAYME A NGA ZÔ KUMA NA, "WE FAM ÔKUKUT YE NZÈM NYI Ô KE WU ALU Y'EMU.

ngeñe kuma a nga manega fe kobo mezô mal, Anyame a nga zô nye na, 'We fam ôkukut ye nzèm nyi ô ke wu alu y'ému. Wène biôm abi bi ô nga mana kôe mimbu abi, nza ke bo ye mio?" Ane Jésu a nga zô na, "Nal e ke bo ye bôt bese b'a nyege kôe ntam abi esi nyi, nge be sidia y'aswé e bo mam Anyame a nyege. Awu e ke so ngeñe be ke bo ke yèm na, awu sôa. Wène be ke lige biôm biôe bisese bé bôt befè, wène be ke ke bèbièn evôm ô ne na b'abè tate né biôm wi."

Ane Jésu a nga zô beyege bie na, be tage mate, togo na be ne menzué, ke biôm, ye be yage kôm biji e ji ye bitô e bot. An'a nga zô na, "Simezege anon y'ayô, d'a be dia biji e mebeñ, do ke d'o nyoñ dia biji e né a nda ; nge fañe bo nal, d'a ji fogo biji e kôge do, togo na Anyame nye a jè do. Wène Anyame a nyege mine ne dañ anon. Degege ane sam bili ye meyañe m'a vèm ; b'a bo dia bisé ane bôt b'a bo, e bote nyôl zôe, nge fañe bo nal, be ne bibote bi ne mbeñ anèn ye misin abi ye dañ Solomon, ngeñ a nga to komanda afan Israèl. Edo nge Anyame a yèm tuge kôm ye bote sam ye meyañ, e bo bo mbeñ, be ne be si ye jam anèn, alu avoti b'a fa afan iti, kidie fok b'a kige bo ye jige bo ; a ke mine bagele ye bot mvè, fañe bo mine mate e bune nye. Edo mine tage vun ejam ye biôm mine ke ji ye nyu ye bot ; togo na Éso wine an'eyô a yèm na min'a yie ne biôm bi ; nge azô ôsua, tatege nye wôg ye tobo bon bie, wène a ke mine ve biôm bise bi."

Nkana môt amia fes.

Ngeñe Jésu a nga wule misege, misame minèn mi nga so bé nye. Edo a nga dañ éliñ ve tobo si, e yegele bo ; ane misame mibôt mi nga tèbe misege. An'a nga kane bo nkana, nyi na. "Môt a nga ke mia'fes éfak iti. Wène a nga keña fe a mias, fes fok é nga ku nzèn eyô ; an'anon a nga so eyô ve ji zo. Nyi fok é nga ku e vôm ô mbe ye mekok, ke metek abi ; an'é nga jige fa avôl, togo na é nga to dia ye metek e bèle miji. Wène aboñ e nga lôtega fe, an'é nga kôte ve wu. Ane fes fok é nga ku biyo iti ; ane biyo bi nga vèm ve kage zo. Nge fok é nga ku e vôm metek me mbe mvè. Ane mveñ é nga noñ ye bole zo, ye vié ô nga fé ; an'é nga vèm ve wum. An'é nga wum biji abi, nzañe nkane ne dañe mvoñ a nga mia."

Ngeñe Jésu a nga to étam, beyege bie be nga so bé nye, ve zô nye na, a kelege bo nkan'ôte. An'a nga zô na, "Fes ezo é ne mezô m'a kobo ye yegele mine jam ayoñ Anyame." Bôt bevok be nga wôge mam a nga kobo, b'é nga bagele dia mo, b'é mbe dia ke n'asué e bagele mo, wène Sétan a nzu va bo mezô m'Anyame nlèm iti avôl, wèn'a bo bo e simeze mam mefe, fogo an'anon a nga jige togo fes é nga ku nzèn eyô.

Wène bôt bevok b'a wôge mezô m'Anyame, b'a simeze ye vege bo mo ôb'aboñ. Nge be kage yène nzuk, nge bô'bevok be kage bo ve bizô ejam ye mam mete, wène b'a zam avek be nga vevek e bo mezô mete, ve vie mo. Nyine é ne fes é nga ku e vôm ô mbe ye mekok, é nga tate fa ; nge melu me nga lôtega fe, an'é nga kôte ve wu.

Wène bôt bevok b'a wôge Jésu a koba, be nga yène mvè e wôge mezô mie ; nge aboñ e kage lôte, ke fe mo simeze menda

NKANA MÔT AMIA FES.

FES FOK É NGA KU NZÈN ÉYÔ, ANON VE JI ZO.

NYI FOK É NGA KU E VÔM Ô MBE YE MEKOK AN'É NGA KÔTE VE WU.

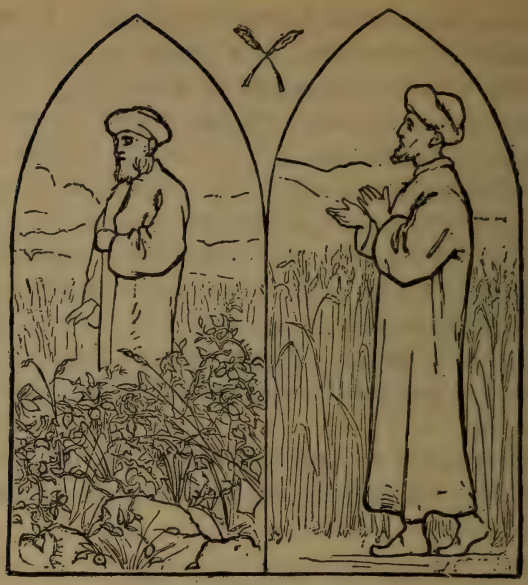

NKANA MÔT AMIA FES.

ANE FES FOK É NGA KU BIYO ITI, BIYO BI NGA KAGE ZO.

NGE FOK É NGA KU E VÔM METEK ME MBE MVE AN'É NGA WUM BIJI ABI.

môe ye ntam wôe ye mvè zôe esi nyi ne dañe mam a yegele bo. Ebo be ne fes é nga ku biyo iti, ane biyo bi nga kage zo.

Nge bevok be nga bo ye wôge mam mese a nga yegele ve bagele mo milèm miôe, b'a vege bo mam a yegele bo melu mese ;

NKANA FES ABÉ MÔT A NGA SIÑE NYE ANGA MIA FES ABÉ.

ebo be ne fes é nga ku e vôm metek me mbe mvè, an'é nga vèm ve wum biji abi, nzañe nkame ne dañe mvoñ be nga bé.

Nkana fes abé.

Ane Jésu a nga bèta bo kane nkana mbok, nyi na, "Ayoñ eyô e n'ane môt a mia'fes mvè abeñe die. Nge aboñ misaka mi nga yé ôyo, môt a nga siñe nye a nga so, ve mia'fes abé nzènzañ fes é mbe mvè, ve ke, misaka ke yèm do. Nge ngeñe fes é nga kui ve

NGE NGEÑE FES É NGA KUI, NYI É N'ABÉ É NGA YÈN.

wum bibume, nyi é n'abé é nga yèn. Ane misaka môt a mbe y'abeñ mi nga so ve yèn do; ane be nga ke zô nye na, "A tate, k'ô nga mia'fes mvè abeñ die? E nga kwé bibume bi n'abé evé?" An'a nga zô na, "Môt a siñe me énye a nga bo jam ate." Ane misaka mi nga zô na, "Ye w'a yi na, bi keñe bio kôe?" An'a nga zô bo na, "Koko, mine kage kôe bibume bi n'abé, mine yage té bibume bi ne mvè. Sige bio bibéye bi vèm vôm avoti, ne ke kui ngeñe bi ke kik. Wène ngeñ ete me ke zô bôt b'a kik na,

' Beñe kôe bibume bi n'abé, mine kage bio mimbom e jige bio ; nge bibume bi ne mvè, kôga bio e nda zam."

"BEÑE KÔE BIBUME BI N'ABÉ, MINE KAGE BIO MIMBOM E JIGE BIO : NGE BIBUME BI NE MVÈ, KÔGA BIO E NDA ZAM."

Ane Jésu a nga kele nkan'ôte ebé beyege bie, ve zô bo na, Abeñ edo ne si nyi. Môt a mbe y'abeñ énye a ne Jésu èmièn. Fes a nga mias, ezo é ne mezô a koba ye bôt ; bibume bi ne mvè bi nga mane wum, ebio be ne bôt b'a wôg ye bo mezô mie. Môt a siñe nye, a nga mia'fes é n'abé, énye a ne Sétan ; wène fes é n'abé, ezo ne bôt be n'abé. Fog'ane môt a mbe y'abeñ a nga zam fes abé ye nyi mvè e vèm sesan abeñ iti, ne ke kui ngeñe be ke kik ; nale ke Jésu a ke zam bôt be ne mvè ye bôt be n'abé e tobo

NKANA FES MUTARD.

NKANA AKOK MVÈ. MOT ETÈ E NGA TO DIA BEDOLE ABI NKÔGA E SÔM AKOK ATE.

sesan mvoge esi nyi, ne ke kui alu suka, ngeñe si é ke man, ngeñ a ke nzu té ye bôt. Wène a ke lôm bénjèl bie, e kôe bôt be ne mvè, ve ke ye bo eyô ; nge bôt be n'abé, be ke bo wa akône ndôe, ewi a ke tobo du ye nyènege mesôñ.

Nkana fes mutard.

Ane Jésu a nga kane nkana jam fes mutard, é ne ntok ye dañe fes ése. Nge ô kage zo bé e metek, é kage fe vèm, z'a bo ndèn an'éli ; wène anon d'a so ve tobo metèn iti. É ne anyege da e ne nal ebé Anyame. Atategе ô ta do atok ; nge bi ne fogo bon bie sôsôwe, wène anyege d'a ke d'a vèm mban, ne kui ngeñe bi ke nye nyege ne dañe bôt bese, ye vege bo mam mese bi a bo mvè, e yi na a nyege.

Nkana akok mvè.

Ane Jésu a nga kane jam môt a nga bo ôkita, a nga ke a zeñe mekok me ne mvè, a sôm mo. An'a nga sugele yèn akok avoti a

EDO A NGA KE VE SÔM BIÔM BISE A BÈLE E KUS BEDOLE E SÔM AKOK MVÈ ATE.

to anèn ye mbeñ, nge asôm e mbe anèn, é nga to dia bedole abi nkôga e sôm akok ate. Edo a nga ke ve ke sôm biôm bise a bèle e kus bedole, e sôm akok mvè ate. E ne ane nal, bôt b'a bo abé, b'a yi na Anyame a zam bo mam abé môe. Be ne zam mam abé mese, ye jam a jam d'a bo Anyame e wôg abé. Wène be ke so bé nye, e sile nye na, a zamege bo mam abé môe.

Nkana avot.

Ane Jésu a nga kane nkana avot. Ayoñ eyô e n'ane avot be mana do ya ôsui. Wène d'a du meyoñ me kos mesese. E ne na e kaga zé, wène b'a dute do misege ; wène b'a tobo si ne kôe kos é ne mvè alôm iti, nge kos é n'abé, ezo b'a wa fé. E ne a ke tobo nal e suka si ; bénjèl be ke so ve fé bôt be n'abé nzènzañ bôt be

NKANA AVOT. BA KÔE KOS É NE MVÈ ALÔM ITI, NGE KOS É N'ABE, EZO B'AWA FÉ.

ne mvè, ve wa bo akône ndôe ; ewi e ke tobo du ye nyènege mesôñ.

Môte ntèn a yi béye Jésu.

Ane môt ntèn, môt a yegele bôt mezô Môses, a nga so bé Jésu ve zô nye na, "A tate, m'a yi tobo ye we ye béye we vôm asese ô ke ke." Nge Jésu a nga zô nye na "Bekui be ne ye mimbil e metek ; anon a ne ye mume ayô ; nge me me sidia ne vôm e bi nlô wam." Jésu a nga yi zô na, èmièn a n'anzué ne dañe tyit y'anon ; togo na be ne ye vôm e bôm, nge èmièn a sidia ne vôm e bôme si.

BEKUI BE NE YE MIMBIL E METEK ; ANON A NE YE MUME AYÔ, NGE JÉSU A SIDIA NE VÔM E BI NLÔ ZIE.

Jésu a bame mfuñe.

Ngôgase Jésu a nga manega fe kobo mezô mal, ane nye ye beyege bie be nga si élin ve ke dal e kineg'ayat ôsui Jordan. Ngeñe be nga ke, e kwé na, ôkôs ônèn ô nga so ; minkyôe mi nga yinebe élin ve zale zo ne mejim, é nga yi nyan. Nge Jésu a nga to éfa metyin, a bô ôyo. Ane beyege bie be nga so ve vèle nye, ve zô nye na, "A Tate, nyige bie, bi yage jañ." Ane Jésu a nga vé, a bame mfuñe y'ôsui na, "Tobega évôvô." Ane mfuñe ô nga zegebe, ôsui ô nga si évôvô énèn. An'a nga zô beyege bie na, "Zi mine vage mate ? Ayèbe dene d'a bo atok ye zi ?" Ane be nga mane dal e kineg'ayat.

JÉSU A BAME MFUÑE.

Jésu a va nsisim abé.

Ngeñe Jésu a nga dañe misege ye kôt éliñ, fam foti é nga bôme ne nye, a to ye nsisim abé. Mengo me to nye minyaya ; a to y'angône anèn, môt a môt ke fe lôte nzèn éte. Nzeñ abi bobenyañ be nga ke kage nye ye suñakal, ve ke tobo menda mekok, e vôm be nga jè mimbim. Wène ngeñ ésese, alu y'amôs, a nga wule minkôl ye vôm mesoñ, a ke a loñe bibil, ye ke a bege nyôl zie mimbak ye mekok. Nge ngeñe a nga yèn Jésu a nzak, a nga ke mbil e bôme ne nye. An'a nga ku mebo mie, ve sème nye, ve zô na, "Nza zôm m'a bèle we, Jésu emon Anyame ? Ngongol, ke lète me nzuk."

Wène ngeñ éte bebé ye nkôl nsame bengui ô nga ji vôm ôte. Wène misisim abé mi nga to ye môte te—a mbe ne mio abi—mi

nga ʁwé Jésu ngongol na, ng'a ke mio vaze môte te, a yèbege bo e ke bengui. Ane Jésu a nga zô na "Keña." Wène ngeñe be nga kôte nyôl fam éte, be nga ke nyi menyôl bengui. Ane bengui be nga ke sigele vôm ô n'édog-dok ôsui ye mbil ônèn, ve wu mejim. Ane bôt be nga veñele bo be nga mate ve ke mbil a jal, ve bôm mam mesese a jal. Wène bôt jal besese be nga kui e bôme ne

JESU A VA NSISIM ABÉ.

Jésu. Ane be nga yèn môt a nga to ye misisim abé, a to si mvoge, nlô ô bulena nye mvè. Nge be nga mate ; ane be nga kwé Jésu ngongol na, a kôtege afan dôe.

Ngeñe Jésu a nga si élin, môt a nga va misisim abé a nga so, ve kwé nye ngongol na a yi ke ne nye. Nge Jésu a nga zô nye na, "Bulege jal die, ebé bôt bie, ye bôm bo mam menèn Anyame a nga bo we." Ane fam éte é nga ke bôme bôt bese fwé an'a nga lète.

(MATT. 9–14 ; MARK 5, 6 ; LUKE 8, 9 ; JOHN 6.)

Jésu a sé menege a name nye, ye ngone nzôe.

Jésu a nga ke Kapernaum ; ane nzôe mboti nd'é Sono a nga so bé nye, ve kutebe meboñ ve kwé nye ngongol, nyi na, "Mone menege wam a kon, a to bé y'awu ; ngongol, nzage nye ke mo mie nyôl zie, wèn'a lèta." Ane Jésu a nga ke ba nye, beyege bie bo ke be nga ke ne nye.

Ane bôt be nga ke b'a béye nye mvus abi. Wène menege mboti a nga to nsame te a nga kon ôkon abé mimbu awôm ye mimbu mibé ; mingengañ misese ke wo yèm sé. A nga lé mingengañ abi, ve ve bo bedole bese a nga bèle a sé nye ; nge a lètege dia, ôkon ô nga vèm. Wène ngeñ a nga wôg na, Jésu a nto val, a nga zô nlèm iti na, "Me kage nañebe mbèn étô zie,

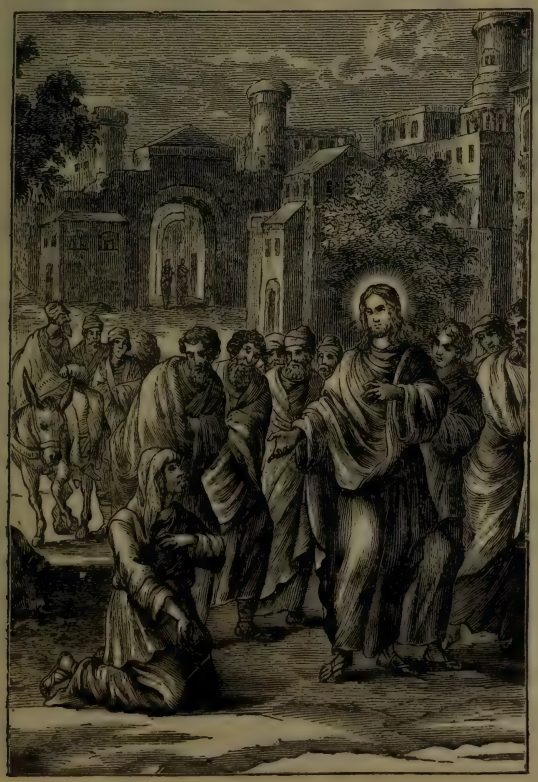

JESU A SÉ MENEGE A NAME NYE.

JESU A WÔM NGONE NZÔE.

wène me ke lète." An'a nga so nsame ô to Jésu mvus, ve nañebe nye étô. A mana nye nañebe, an'ôkon ô nga lète nye ; an'a nga yèn na, nyôl é nto nye mvoge. Ane Jésn a nga veñeze éfa nsame bôt ô nga to, ve zô na, "Nza vage me nañebe ?" Ane beyege bie be nga zô nye na, "Ô ta ane bôt be n'abi be to we mvus ; w'a bète sile na, 'Nza vage me nañebe ?'" Nge Jésu a nga veñeze e yèn môt a nga bo jam dile. Ngeñe menege a nga yèn na, Jésu a yèneya, é mbe fe ne ki e bète sole. A nga nzu a nyañebe, ve ku si mebo, ve bôme nye do mesu me bôt bese, akal a vage nye nañebe, y'alète a vage sué lèt avôl. Ane Jésu a nga zô nye na, "Emo'wam, ke mate ! ô lèta, togo na w'a bune me."

Val a nge kobege ye menege te, môt a nga so bé nzôe nd'é Sono, ve zô nye na, "Mon menege wie a wua, edo ke fañe bèta lé Jésu." Nge Jésu a nga zô nye na, "Ô tage mate ; tobege ye mebun, wèn'a nyiña." Ngeñe Jésu a nga so nda kuma te, a nga

kwé bôt b'a bo ézege ye yi du anèn. An'a nga zô bo na, "Mine yi zé? Mon abè dia wu, a bô ôyo." Nge b'é yèbege dia nye, be nga vé nye kwegele. Ane Jésu a nga kule bôt besese atan, ve nyoñe beyege bie belal, Péter ye Jéms ye Jon, y'ésa ye nya mon, ve nyi ébôñ mon a nga bo. An'a nga bi nye wo, ve zô na, "M'a zô we na, tèbege!" Mone te a mbè mimbu awôm ye mimbu mibé. An'a nga tèbe ve wule. Ane bôt be nga yèn do be nga yèga. An'a nga zô na, be vage mon biji.

A sé minjinjim mibé.

Ngeñe Jésu a nga kôte nda kuma te, bôt bebé be nga to njim, be nga béye nye, ve loñ ébil ye zô na, "Yènege bie ngongol, wèni mon David." Be nga lé nye nale, togo na a mbe ndè komanda David. Ane Jésu a nga zô bo na, "Ye min'a yèbe na, me ne ki e bo mine mvoge?" Ane be nga yèbe na, "E-e, a Tate." An'a nga nañebe mis môe, ve zô na, "E tobege bé mine ane mine vage yèbe." An'avôl avôl e sué tèm ana, mi'môe me nga kulebe. Ane Jésu a nga zô bo na, "Mine tage bôm môt a môt jam me vage mine bo." Nge ngeñe be nga kôte bé Jésu, be nga ke bôm bôt ane Jésu a nga sé bo, afan ate asese.

JESU A SÉ MINJINJIM MIBE.

A sé mvumvuk.

Ane be nga so bé nye ye môt a mbe mvuk, ke kobo, togo na a mbe ye nsisim abé nyôl iti. Ane Jésu a nga va nsisim abé te, ane môte te a nga kobo, mvoge. Ane bôt bese be nga yèga, ve zô na, "Bi abè tate yèn ayoñe mam ma afan Israèl, mbène nzañ foti." Nge Befarisé be nga vine Jésu ; ane be nga zô bôt na, Jésu a nga va misisim abé, togo na Sétan, kuma misisim, a vole nye.

Bôte Nazarèt b'a bo ke yèbe nye.

Jésu a nga bèta so e Nazarèt, vôm be nga yale nye. Ane jô Sono a nga nyiye nd'é Sono, ve yegele bôt. Ane be nga yèga mam a nga koba, ye zô na, "Émôt a nga kwé abum nkel ônèn di, ye ki bo mam menèn b'a yèga ma, evé ? Se mon Jôsef, fam z'a bo ésé akeñ nyi ? Jui nya e sidia Mari, ye bobenyañ ye bekal, ke be ne ye bie va ?" Ane be nga bo ke nye yèbe. Edo Jésu a nga bo ke bo lète mekeñe val, fogo ve bôt bevok be nga to y'akon, a nga sé bo.

Jésu a lôm beyege bie.

An'a nga lé beyege bie awôm ye bebé, e lôm bo vôm ase, e kobo fwé Anyame. Nge a nga zô bo na, be tage ke mal bôte Samaria, nge mal meyoñ ; be keñe bé bôt Israèl étam. A nga zô bo nal, togo na Anyame a nga mane fé bôt Israèl, e tobo ayoñ die ; wène be ke tate yegele bo ôsu. Ane Jésu a nga ve beyege bio ki e bo mekeñe ye mam b'a yèga, e yi bôt bese be yèn do, be yèbe mam Anyame. A nga zô bo na, "Vôm a vôm mine ke ke, sége mingekon, tunege bôt b'a kone nzame, wômege mimbim, vage misisim abé ; bômege bo na, Nyie a sôa nyie bôt bese b'a yèbe nye. Mine tage bune na, be ke mine lète mvè ; ane be nga bo me, e ne mine ke be ke bo nal. Be ke ke ye mine bekomanda, e té ye mine ye yite mine ; togo na min'a yegele bo jam dam. Nge mine tage mate. Be ne ye ki fogo ve e yui nyôl étam. Matege Anyame, énye a ne ki e yui nsisim ye nyôl akône ndôe." Ane Jésu a nga zô beyege bie na, be tage nyoñ bedole nge biji e dule dôe ; togo na biôm bisese be ke yi, be ke bo ve, togo na b'a yéñe nye. A nga zô na, "Min'o yèm na B'a sôm bengage bebé, su foti ; be sidia n'éban, bôt be sidia ne bo asué. Nge Anyame nye a bagele bengage ; a ve bo biji, ngage foti z'a wu dia, èmièn ke

JESU A LÔM BEYEGE BIE.

yèm. Edo mine tage mate na, a ke mine vie ; togo na mine ne jam anèn, ne dañe bengage abi. A yèm mbène jam atok e ne ye mine ; ésil nlô zene é ne nlaña. A simeze ke bôt b'a lète mine mvè ; togo na, môt a kage bo mine mvè, a bo mvè te ebé me. Môt a môt a ke mine ve mbèn amoge mejim m'évué, e jam na mine ne beyege bam, môte te a ke nyoñ ôba y'azô dile."

Ngeñe Jésu a nga mana koba ye beyege awôm ye bebé, be nga ke b'a wule milam misese, e koba ye yegele bôte mezô m'Anyame, ye sé mingekon.

Jésu a jè mintosiñ mi bôt mitan.

Ne so val, beyege be nga bule bé nye. Ane be nga bôme nye fwé mam mese be nga bo. An'a nga zô bo na, "Nkeña, bi ke vôm étam, vôm mine ne wége aboñe." Togo na, bôt be nga to abi b'a so, b'a ke ; be to ke fe ye ngeñe ji. Ane be nga si élin, ve dal ôsui Galilé ayat, evôm be ke tob'étam.

Nge ngeñe bôt be nga wôge do, be nga ke b'a béye nye ye lôte nzéne kinege, ne ke kui vôm Jésu a mbe. Ngeñe ngôge é

nga ke vin, beyege be nga so bé nye ve zô nye na, "Bi n'ôya afan iti, vôm ô ne ke biji, jô do ke e vinene ; sige bo, bèbièn be ke sôm biji milam." Ane Jésu a nga zô na, "Be sidia n'asué e ke, mine vage bo biji." Ane beyege be nga zô na, "Ye bi keñe sôm minkame bikel bi mfème mibé ? M'é nkôge dia mô'mboti ôzôzôm, mô'mboti ôzôzôm." An'a nga sile bo na, "Mine ne bikel bi mfème biañevé ?" Ngeñe be nga ke yèn, be nga so ve zô na, "Bikel bitan, y'akokos atok abè." Ane Jésu a nga zô beyege na, be boñe bôt e tobo si ôbut. Ane Jésu a nga nyoñe bikel bi mfème bitan ye kos ibè ; an'a nga dege yô, ve ve Anyame abote ; an'a nga sali mfème bifus, ve ve wo beyege ; kos zo ke a nga ve bo. Ane beyege be nga ve bôt. Ane Jésu a nga bo mfème ye kos e bo abi, e kôge bôt besese. Ngeñe be nga mana ji, a zô na, "Kôga menyuñ me lige." Ane be nga kôe menyuñ me nga lige, awôm

JESU A JÈ MINTOSIÑ MI BÔT MITAN.

mengun ye mengun mebé ne lut ! Bôt be nga ji be to mintosiñ mi bôt mitan befam, ke lañe benege ye boñe.

JÉSU A WULE ÔSUI EYÔ.

Jésu a wule ôsui eyô.

Bôt be nga yèn ane Jésu a nga bo akeñe anèn di, be nga yi nye bo komanda wôe. Nge a nga lige bo, ve ke nkôl eyô étam, e koba y'Anyame. An'a nga lôm beyege élin ôsui ayat, e Kapernaum.

Ngôgase be nga to nzènzañ étok, be nga duk élin, togo na mfuñe ô nga so bo ôsu. Nge Jésu a mbe étam e kinege. An'aluse a nga so bé bo, a nzu a wule ôsui ye mebo. Ngeñe beyege be nga yène nye a nzu a wule ye mebo étok, be nga nyañebe ye mate, ve zô na, "Kôn." Ane be nga loñe bibil ye mate. Ane Jésu a nga jige koba ye bo, nyi na, "Volege milèm, mine tage mate ; me le." Ane Péter a nga yèbe ve zô nye na, "A Tate, nge we le, zôge me na me nzak ebé we ye wule mejim." Ane Jésu a nga zô nye na "Nzak." Ane Péter a nga kôt élin ve si ôsui ve ke

a wule mejim ebé Jésu. Nge ngeñ a nga wôge mfuñe w'a vuñele ye yène minkyôe minèn mi bôma nye mefeñ, a nga mate ; an'a nga tate nyañele, an'a nga loñ ébil, nyi na, "A Tat', nyige me." Ane Jésu a nga jige sam wo ve bi nye, ve zô nye na, "Wèni, w'a yèb'ôbiage biage, nza zôm ô vage bo zo bisô ?" Aboñ Jésu ye Péter be nga si élin, mfuñe ô nga man ; ôyôm ébèm, élin é nga sum e kinege, vôm beyege be nga yi ke. Ane be nga sème nye, ve zô nye na, "Bi a bèle, ô ne fogo mon Anyame."

A sé mingekon.

Ngeñe be nga sum e kinege, bôt be nga yèm nye. Ane be nga lôme fwé afan ate asese. Ane be nga so bé nye ye bôt be nga to mingekon. Ane vôm a vôm a nga ke, mal nge mifini, be nga bi mingekon e nseñ, ve kwé nye ngongol na be nañebe nye, mbèn e bèle kôle étô zie. Ane bôt besese be nga nañebe nye, be nga lète.

JESU A SE MINGEKON. ANE BÔT BESESE BE NGA NAÑEBE NYE BE NGA LÈTE.

(MATT. 15–17 ; MARK 7–9 ; LUKE 9–18 ; JOHN 6.)

Jésu a yegele jam nyôl zie èmièn.

Ane Jésu a nga bèta so e Kapernoum, ve nyiye nd'é Sono, e yegele Beju. Ane be nga sile nye na, "Bi boñe na, e yi na Anyame a nyege?" An'a nga zô no, "Yèbege na, me me ne Nyie Anyame a lôm esi nyi." Nge Beju be nga bune na, Nyi'a kage so, a ke bo komanda nèn, a ke bo va mimbôk mi Rôman, ye tobo fam ndèn e zô bo, fogo ane bekomanda be meyoñ mevok. Edo ngeñe Jésu a nga so ane môt an'anzué, ye zô bo na be mèmege mam abé môe ye veñeze milèm miôe ye wôge melôe Anyame, ye zô bo na be ke nyoñ ôba eyô, sa esi ene ; be nga wôge nye abé, b'é nga yèbe na a nye Nyie.

An'a nga sile beyege bie awôm ye bebé na, "Mine ke, ye mine ke ke ye lige me?" Ane Péter a nga zô nye na, "Tate, bi kage we lige, bi ke ke bé nza, e nyie bie?" Ane Jésu a nga zô na, "Me nga fé mine awôm ye bebé, e tobo beyege bam ; mô'mboti ebé mine a ne nsiñ mam." A nga yèm na Judas a ke yi na be bi nye, ye sôm nye bé Beprèt ye benya bôte Ju, e yi na be yui nye.

Jésu a sé ngon ayoñ afe.

Jésu a nga kôt afan Israèl. A nga so bé ye milam Tir ye Sidon. Menege a nga tobo val, ngeñ a nga wôg na Jésu a sôa, a nga ke bé nye ve kwé nye ngongol e va nsisim abé e nyôl mone menege wie. Ane Jésu a nga bo ane môt a yi bo ke wôg, togo na, é mbe dia mone Ju. Ane menege a nga bète nye kwé ngongol mban, ve ku si mebo mie, ve sème nye, ve zô nye na, "Tate, volege me." Wène Jésu a nga zô nye na, "Togo na w'a yèbe mé, ngo'zie a ke tobo mvoge." Wène ngeñ a nga bule nda zie, a nga kwé nsisim abé ô kôteya ebé ngo'zie, a bô énoñ mvoge.

A sé bôt abi.

Ane Jésu a nga bète so afan Israèl, éfa étok Galilé. Ane be nga so bé nye ye môt a nga to ndok melo ye mvuk, ane be nga sile nye na, a nañebe nye mo mie, e yi na môte te a lète. Ane Jésu a nga nyoñe nye ve ke nye feñ ; an'a nga ke anu die melo môte te, ye nañebe nye dem, ve dege mio eyô, ve zô na "Kulebege." Wène sué tèm ana, môte te a nto mvoge ; a nga kobo ye wôg.

Ane bôt abi be nga so bé nye ye bôt be mbe biyèm ye minjim ye mimvuk ; ane be nga bi bo e mebo mie na, a sé bo. Ane Jésu a nga sé bo besese. Ane bôt be nga yèga, e yèn bôt be nga to ye biyèm b'a wule, mimvumvuk mi a kobo, minjinjim mi a yèn. Ane be nga ve Anyame abota.

A jè mintosiñ mi bôt miné.

Ane nsame bôt ô nga to ônèn. Be nga to ye nzé melu melal, ke zôm e ji. An'a nga zô beyege bie na, " Me kage bo bul'e mal

JÉSU A JÈ MINTOSIÑ MI BÔT MINÉ.

môe ye nzé, be yage vot ye yie nzèn, togo bevok be vage so ôya." An'a nga sile bo na, " Mine ne bikel bi mfème biañevé ? " Bo na, " Zangwal, y'ayôm kos." An'a nga tyin bôt e tobo si ; an'a nga nyoñe bikel bi mfème zangwal ye kos, ve ve Anyame abote ; an'a nga ve beyege, ane beyege be nga ve bôt. Ane be nga ji bese, ve zé. Ngeñe be nga mane ji, be nga kôe menyuñ mengun zangwal ne lut ! Bôt be nga ji be mbe mintosiñ mi bôt miné. Ane be nga ke.

JÉSU A SÉ NJINJIM.

A sé njinjim.

Ane Jésu a nga so e jal Bètsaida ; ane be nga so bé nye ye môt a mbe njim, ane be nga kwé nye ngongol na a nañebe nye. Ane Jésu a nga bi nye wo, ve kui ne nye a jal atan. Wène ngeñ a nga mane nye tu mendèn e mis, ye bète nye mo, a nga sile nye, y'a yèn ? Ane fam éte é nga zô na, " M'a yèn bôt, sa ane bôt, m'a yèn bo ane bili bi a wule." Ane Jésu a nga bèta bète nye mo e mis. An'a nga bo nye e deg'eyô. An'a nga yèn mam mesese mvè na miôñ !

Beyege Jésu b'a yèbe nye.

Ngeñe Jésu a nga so ye beyege bie éfa jal Késaria, a nga sile bo na, " Bôt b'a zô na me ne nza ?" Ane be nga zô na, " Bevok

b'a zô na ô ne Jon Batist, a wômeya ne so awu ; bevok bo na, ô ne ngengañ Élija ; bevok na, ô ne ngengañ Jeremia a betena so esi nyi." Ane Jésu a nga sile bo na, "Mine mine zô na me ne nza?" Wène Péter a nga yèbe ve zô na, "Ô ne Krist, mon Anyame." Péter a nga yi zô na, Jésu a ne Nyie Anyame a nga yage na, a ke lôm esi nyi. Beju be nga lé nyie na "Krist." Be nga bune na, Krist a ke so kôte bo mimbôk ayoñ Rôman, ve zôe bo fogo ane bekomanda bevok esi nyi. Mbène beyege be nga tobo ye Jésu ngeñ ésese ye yèbe na, énye a ne Nyie, be nga ko na a ke nzu bo komanda esi nyi. Fañe bo na, ngeñe nyi be nga yèn na, a n'ôkukut ; be nga bune na, aboñ e kage lôt, a ke bo kuma ye ki ndèn, ye bo ke bo bekuma. B'é nga yèm dia na, a nga so fogo ve e zô milèm miôe, ye tué ayoñ die milèm iti ; sa e ke melume, ye zô bo ane bekomanda esi nyi ; nge a ke wu kros akal mam abé môe.

Ne so ngeñe nyi, Jésu a nga sum e bôm bo mam me ke bo nye iti ; na, a ke ke Jerusalèm, wi be ke nye lète nzuk ye nget ; beprèt ye betèn ye benya bôte Beju be ke nye yui ; nge a ke wôm ne so awu alu lal. Ngeñe Péter a nga wôge nal, a nga yèga, ve zô na, "Koko, mam mane m'é mbo dia ye we." Edo Jésu a nga wôge Péter abé, an'a nga lé nye na nsiñ wie. Ane Jésu a nga zô na, môt a môt a yi tobo nyege wie, a tage béye mam èmièn a nyege ; a babege kros zie melu mese, ye béye nye. Jésu a nga zô na, beyege bie be bèyege mam mie an'a bo, bo ke be boñe. Ane Jésu a nga sile na, "Nza mvè é ke bo môt, a ne ye biôm bisese esi nyi, a vane jimele nsisim wie?"

Jésu a veñeze nson mfe.

Melu mesam me nga lôtega fe, ane Jésu a nga nyoñ Péter ye Jéms ye Jon, beyege bie belal, ve ke nkôl eyô, e kobo y'Anyame. Wène ngeñ a nga kobo, asu die e nga veñeze nson mfe, e nga fé ane nlô jô, ye mengo mie me nga to mfum an'éndendañ. E sué tèm ana, befam bebé be nga to ne nye ; be mbe Môses ye Élija, be nga so bekôn e kobo ye Jésu jam awu die e Jerusalèm. Beyege be nga yèm na Môses ye Élija ebo le, ane be nga yi tobo nkôl ba be bo mbè mbè, ke fe sigele. Ane Péter a nga zô na, "A Tat', a ne mvè e tobo va ; nge w'a nyege, bi ke lôñe va mimba milal, mboti ebé we, nyi mbok ebé Môses, nyi mbok ebé Élias."

JÉSU A VEÑEZE NSON MFE.

Ngeñ a dga kobe nal, éfumele éba jô é nga do bo ; ane kiñ é nga so jô na, " Emô'nyi a ne mon wam m'a nyege, wôga nye." Ngeñe beyege be nga wôg, be nga ku ye mesu môe esi, ve mate anèn. Nge Jésu a nga so ve bo nañebe ve zô na, " Tèbege, mine tage mate." Ngeñe be nga tèbe ve bète mi'môe eyô, b'é yènege dia fe môt mfe, fogo ve Jésu.

Be nga sigela fe nkôl esi, ane Jésu a nga tyin bo na, " Mine tage bôm môte jam mine vage yèn, ve ngeñe me ke wôm ne so awu." B'é nga tuga yèm dia nkobo a nga kobo ye bo, jam awôm die. Ane be nga sile bèbièn bèbièn na azô te d'a kele na.

A va moñe wényе nsisim abé.

Ngeñe be nga mane sigele nkôl, bôt abi be nga yane Jésu. Ane môt a nga so bé nye ve kutebe meboñ ve zô na, " A Tat', yènege mon wam ngongol, togo na a ku ôkôte, a wôge mintè minèn, nzan abi a ku ndôe, ngeñe nziñ a ku ôsui. Ane me vage so ne nye bé

beyege bie, nge b'a to dia ye ki e sé nye." Ane Jésu a nga zô na, "Nzage nye ebé me." Ngeñe be nga so ne nye bé Jésu, nsisim abé ô nga kwè nye anu. Ane Jésu a nga sil ésa na, "Ôkon wi ô nto ébèm évé ?" An'a nga zô na, "Ne so moñe." Ane Jésu a nga zô nsisim abé na, "M'a zô we na, kôtege bé nye, ke fe bèta nyiye nyôl zie." Ane nsisim abé ô nga loñ ébil ye kiñ ndèn, ô

JÉSU A VA MONE WÉNYE NSISIM ABÉ.

nga fôgo mone wénye te anèn ; an'ô nga kui, ve lige nye nyôl ntega ane mbim. Edo bôt abi be nga zô na, "A wua." Nge Jésu a' nga bèle nye wo ve bète nye ; an'a nga tèbe, ve tobo mvogo.

Péter a nyoñe dole ésige.

Ane be nga ke Kapernaum. Beju be nga tetobe milam mivok afan iti be nga lelôm bedole bé Beprèt be nga tetobe nda Anyame, e sôm betyit e jik ebé Anyame. Wène befam be nga nyenyoñe bedole bete e jal Kapernaum, be nga so bé Péter ve sile nye na, y'ésa wôe a ke bo ve dole ? Jésu a nga yèm jam befam bete be nga sile ; wène ngeñe Péter a nga nyiye vôm Jésu a nga to, Jésu a nga zô nye na, "Keñe ôsui Galilé, ô wa nlo ôsui, wène kos ô ke

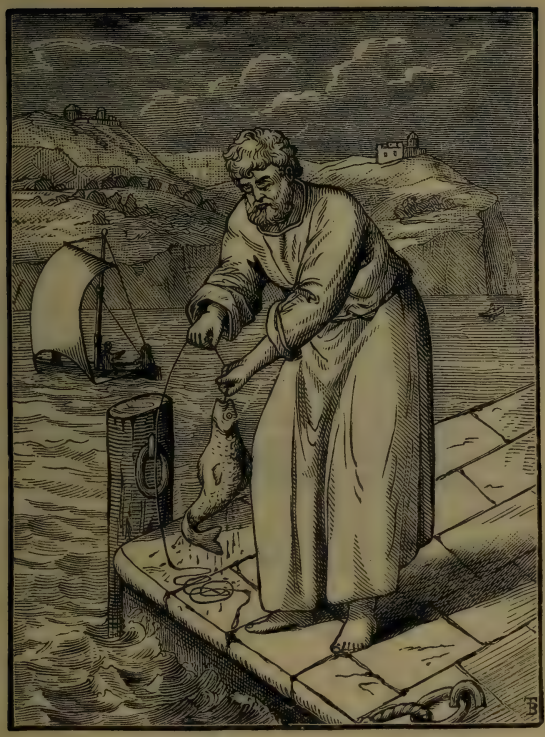

PÉTER A NYOÑE DOLE ÉSIGE.

tate yui, ô ku zo anu, wène ô ke kwé dole ésige iti ; ô vage zo befam b'a lé bedole." Ane Péter a nga bo ane Jésu a nga tyine nye. A nga nyoñ ésig' éte, ve ve zo befam bete.

A yegele na, be tobege ane boñe.

Fañe bo Jésu a nga kele beyege mam me ke tyui nyôl, ye minzuk ye minté y'ayui be ke nye yui, b'é nga tuge yèm mam mete. Be nga bune na, a ke sugele to komanda nèn esi nyi, wène bo ke be ke tobo bekuma benèn. Wène ngeñe be nga ke nzèn, be nga ke b'a yuia bèbièn bèbièn, e jam môt a ke tobo nèn ne dañe bevok. Jésu a nga yèm ane be nga kobo. Wène ngeñe be nga nyiye nda, a nga sile bo na, " Nza zôm mine vage yuia ne zo e nzèn ?" Be nga wôg ôson, b'a bulege dia nye azô. An'a nga lé moñe, ve tèle nye nzènzañ zôe, ve zô bo na, fogo ve b'a veñeze

milèm ye tobo ane boñe betok, ye zam énguñ ye nkat ô ne na, nza ke tobo nèn ayoñ eyô e zô bevok, b'é voge dia nyi ayoñ eyô.

An'a nga zô na, "Edo môt a môt a ke bule nyôl zie ane mone ntok nyine, énye a ke tobo nèn ayoñ eyô."

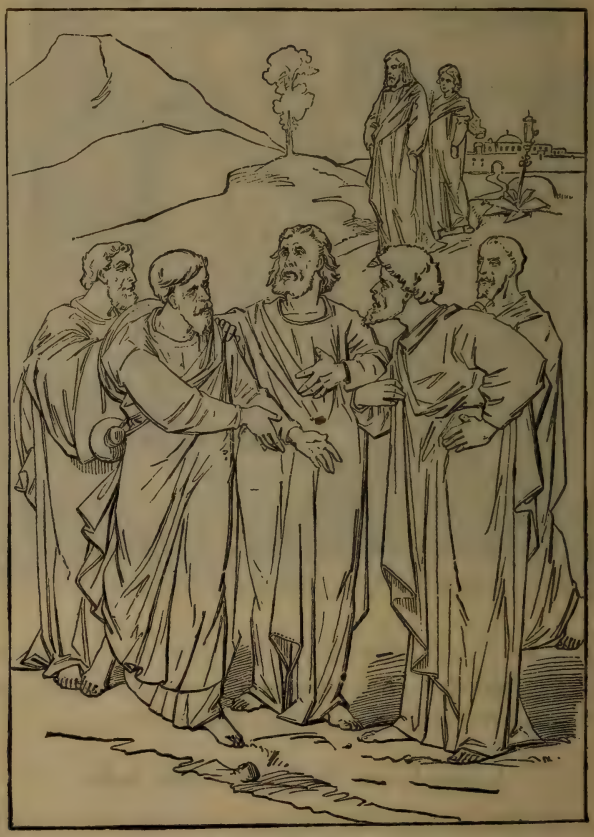

BEYEGE JESU B'A YUIA BÈBIÈN BÈBIÈN, E JAM MOT A KE TOBO NEN NE DAÑE BEVOK.

An'a nga zô na, "Nge wo wie, ng'abo die e kage we yi na, boñe jam e n'abé, kige mo ne kes ! ve wa mo fé."

Ane Jésu a nga zô beyege bie na, ngeñe be kage sule vôm a vôm e sème nye, be fañe bo bebé nge belal, a ke tobo ye bo, nzènzañ zôe.

JÉSU A YEGELE NA, BE TOBEGE ANE BOÑE.

A yegele na, be zamege ébèle abé a bo.

BE NGA BÈLE NYE MÔT MBOTI A BELE NYE AWÔM MINTOSIÑ BEDOLE, KE ZÔM E YAGE.

EDO KUMA TE A NGA ZÔ NA, BE KEÑE NYE SÔM, YE NGAL YE BON YE BIÔM BISE A BELE.

An'a nga zô bo na, môte mboti a kage bo nyi mbok abé, wène ne so val a kage mèm jam abé a bo, môt a nga bo jam ate a zamege nye do. Ane Péter a nga sile na, "Môt a kage bo nyi mbok abé, a zamege nye nzañe zanevé? ye nzañe zangwal?"

NGE MÔTE TE A ŃGA KUTEBE MEBOÑ EBÉ NYE, VE KWÉ NYE NGONGOL.—WENE KUMA TE A NGA YÈN NYE NGONGOL VE ZAM NYE NTÉ BESESE.

MÔTE TE A BO ABÉ BE MÔT MFE A BÈLE NYE NKAMA BEFUTE, KE YÈBE ZAMEGE NYE, WENE KUMA A NGA LÉ NYE.

Nge Jésu a nga zô na, "Sa zangwal, nge mewôm zangwal nzañe zangwal."

An'a nga kane bo nkana. A nga zô na, "Kuma a nga yi nyoñe tañ bedole bôt be nga yéñe nye be nga bèle nye. Be nga so bé nye ye môt mboti a bèle nye awôm mintosiñ bedole. An'a nga to ke zôm e yage. Edo kuma te a nga zô na, be keñe nye sôm, ye ngal ye bon ye biôm bise a bèle ; wène bedole be y'iti, be ke nye bo ve e man nté ba nye. Nge môte te a nga kutebe meboñ ebé

nye, ve kwé nye ngongol na, 'A tat', yanege, wène me ke we ve ngeñe me ke yèn'. Wène kuma te a nga yène nye ngongol ; a nga lète nye mvè, ve zame nye nté bedole bete besese. Nge môt voge te, ngeñ a nga kui, a nga yèn môt mfe ba nye be nga yéñ vôm avoti, a bèle nye nkama bifute. An'a nga bi nye kiñ ve zô na, 'Vage me bifute w'a bèle me.' Wène môte te a nga kutebe meboñ ebé nye ve kwé nye ngongol na, 'Yanege, wène me ke we ve bifute bise.' Nge a yèbege dia nye. A nga ke nye ve nda mbôk ye ke kui ngeñ a ke mane nté. Edo bôt bevok be nga yéñe kuma te, be nga yèn jam a nga bo, be nga yéne ngongol anèn. Ane be nga bôm kuma te. Wène kuma a nga lé nye, an'a nga zô nye na, 'We môt abé ! Me mana we zame bedole bete abi ô nga bèle me, togo na ô nga kwé me ngongol. Ô vage fe vote yène nyi mbok ngongol, ane me vage we yène ngongol ye zé ?' Ane kuma a nga ya, ve ke nye bôt be ke nye lète nzuk ye mintè, ye ke kui ngeñ a ke ve bedole besese a nga bèle."

Fogo ane kuma te a nga lète môt a nga bèle nye bedole nzuk, togo na é nga zame dia môt a nga yéñ ba nye vôm avoti bifute a nga bèle nye ; Jésu a nga zô na, nal Anyame a ke bie lète nzuk, bi kage bo ke zam bôt bevok abé b'a bo bie.

Jésu a mèm dia ja bôt.

Ngeñe Jésu a nga ke éfa Jerusalèm, a nga lôm beyege bie bevok ôsu, e kôme vôm a ke sim ye wég'a nzèn. Ane be nga so e jal Samaria, nge befam be jal ate b'é nga yèbe dia Jésu e tob'iti, togo na a nga to moñe Ju, a nga keke éfa Jerusalèm. Ane Jéms ye Jon be nga ya ; ane be nga sile Jésu na, b'a yi lé ndôe ne so eyô e ja bôt jal ate, fogo ane ngengañ Élija a nga lé ndôe ne so eyô e ja bisos, ngeñe komanda Israèl a nga lôm bisos e bi nye. Nge Jésu é nga nyege dia ; a nga wôg abé ye Jéms ba Jon y'azô te. A nga zô bo na " M'a soge dia esi nyi e ja bôt ; m'a so e nyi bôt."

A sé awôm minzezam.

Ane be nga ke ôsu, jal afe. Ngeñe be nga ke, befam awôm be nga kone nzam be nga so bôme ne Jésu. Minzezam mi nga tetobe vôm avoti, togo na mi mbe y'ôkon abé, ke tobo ba bé bôt be mvoge vôm avoti. Edo be nga bo do ke so bé ye Jésu ba

beyege bie, nge be nga tèbe ôya ve loñ ébil na, "Jésu, Tate, yènege bie ngongol." Ngeñe Jésu a nga wôge bo, a nga zô bo na, "Kena lète menyôl mene bé Prèt." Wène ngeñe be nga ke, be nga lèt, ve tobo mvoge. Ane môt mboti ebé bo, a nga yènega fe na a lèta, an'a nga bule mvus ve sèm'Anyame ye kin ndèn, ve so kutebe meboñ mebo Jésu ve ve nye abota. Fam éte a nga to mone Samaria. Ane Jésu a nga zô na, "Ke me vage sé bôt awôm? Bôt bevok ébul be ne vé? Mone Samaria nyine étam a vage bule, a ve Anyame abota, jam a vage bo nye."

(Luke 10, 11; John 7–9.)

A yegele Beju jam éniñ é ne ke man.

Jésu a nga bete ne ke nda Anyame. Ane Beju be nga so bé nye, an'a nga tobo si, ve yegele bo. A nga zô bo na, "Ôyôm ébèm me ngene bé mine, wène me ke bule bé Tate wam a nga lôm me. Me kage ke, mine ke me zeñ, nge min'é nyèn dia me; vôm m'a ke, min'évoge dia ke wi. Min'a yèbe dia na, me ne mon Anyame; edo mine ke wu, mam abé mene ke zameba mine. Môt a kage

JÉSU A NGA BÈTE NE KE NDA ANYAME, A YEGELE BEJU JAM ÉNIÑ É NE KE MAN.

me yèbe, é nwu dia." Beju be nga ko na, Jésu a nga kobo jam nyôl môt na, z'é nwu dia. Ane be nga zô nye na, "Ébraham a wua ye mingengañ. Y'ô ne nèn ye dañ Ébraham ye mingengañ? Ane Jésu a nga zô bo na, "Ébraham, ngeñ a nga to éniñ, a nga yèbe me, an'a nga yène mvè." Ane Beju be nga zô na, "We, av'ô nga biale, w'abè mimbu mewôm metan; w'a zô na, ô yèna Ébraham?" Ane Jésu a nga zô bo na, a nga tob'yô ngeñ Ébraham abè bial esi nyi. Ngeñe be nga wôge nal, be nga ya, ane be nga togo mekok e yi nye mo wa. Nge a nga bo lôte, ve jañ bo e mis iti; wène b'é yènege dia nye e lète nye nzuk.

A yegele jam na, nza n'ébèle.

Jô afe, ngeñ a nga yegele bôt, môt a té mezô a nga tèbe ve zô nye na, "Nyegele, nza zôm me boñe na me tobege y'éniñ?" Ane Jésu a nga zô na, "Melôe Anyame m'a tyine we e bo zé?" Ane môte te a nga zô na, "M'a tyine me e nyege Anyame ye nlèm ôse, ye nyege ébèle fogo ane m'a nyege nyôl zam." Ane Jésu a nga zô na, O zôa fogo sôsôwe; boñe mam mane, wène ô ke nyiñ." Nge môte te a nga yi bo meveñ e nyôl zie, an'a nga sile Jésu na, "Nza ne me ébèle?" Ane Jésu a nga kane nkane wine :—

"Môt mboti a nga kôte ne so Jerusalèm e ke jal Jerikô. Ngeñ a nga ke, bôt b'a sa be nga bi nye, ane be nga sote nye mengo mese me mbe nye nyôl, ye ve nye mimbak. Ane be nga ke ve lige nye a bô ane mbim. Ngeñ a nga to a bô si, nyôl é nto nye ntega, ke fe ki e tèbe, Prèt a nga lôt éfa éte; ve dañe nzèn éfa ayat ve lôte, e veñ na, a yèn dia môte te. Prèt a nga lôtega fe, ane Livit a nga so, môt a nga yeyéñ e nda Anyame. Ngeñ a nga dege môte te mis, a nga sué lôte fogo ane Pret a nga lôte, ke nye vole. Nge Prèt ye Livit be nga mana lôt, fame Samaria a nga so a wule ve kui vôm ate. Beju be nga vine bôte Samaria anèn, ke ngome ne bo. Nge mone Samaria nyi, ngeñ a nga yèn môte te a nga kwé nye ngongol. An'a nga ke bé nye, ve wage mimbak mie ye mbon, ye sô ivé iti, ve yale, e yi na mi lète. An'a nga bète nye ve tué nye nkalebéñ wie eyô. An'a nga ke ne nye nda nziñ, e bame nye. Kid é nga lènega fe, ngeñ a nga yi kôte, a nga togo bedole be miañe, a ve môt a mbe ye nda, ve zô na, 'Bagelege nye; nge bedole ba b'é nkôge dia mvus zam, wène ngeñe me ke so me ke we ve befe.'"

JESU A ZÔ NA, "MÔTAMÔT A KAGE BO YE NGONGOL, VOLEGE NYE ANE MON SAMARIA A NGA BO."

Ngeñe Jésu a nga mane kane nkane wi, a nga sile môt a tele mezô na "Bôt belal ba, nza n'ébèle môt besa be nga ve nye mimbak." Ane fam éte a nga zô na, "Môt a nga lète nye ngongol." Ane Jésu a nga zô nye na, "Keñe bo nson voge te, na, môtamôt a kage bo ye ngongol, volege nye ane mon Samaria a nga bo." Nal Jésu a nga yegele môt a tetè mezô ; nal a yegele fe bie na, môt a môt a bo mô'mfe mvè, wène a n'ébèle.

Marta ba Mari.

Ane Jésu a nga so ôyôme jal b'a lé na Bètani, e nga to ôzegezek ye Jerusalèm. Ane menege be nga lé na Marta a nga lé nye nda zie. A nga to ye monenyañ, jui na Mari, a nga bo na, ngeñe Jésu a nga so, a nga kele mebo e metek e mebo mie, e wôg ayegele a

nga yegele. Ane Marta énye a nga bo bisé bise e nda, a nga wôg abé ye monenyañ ; an'a nga so bé Jésu, ve zô na, "A Tat', y'ô sidia n'aswé na Mari a zama me e bo bisé étam ? Zôge nye na, a nzaga me vole." Ane Jésu a nga zô na, "Marta, Marta, ô ne nkel, w'a da vuñ e jam ye mam abi ; nge jam avoti edo w'a da yi, Mari a mana do fé, wène b'é ndute nye do." Mari a nga fé jam mezô Anyame ; jam ate bôt b'a da yi.

JESU A NGA ZÔ NA, "MARTA, MARTA, Ô NE NKEL W'A DA VUÑ E JAM YE MAM ABI ; NGE JAM AVOTI EDO W'A DA YI, MARI A MANA DO FE, WÈNE B'É NDUTE NYE DO."

Jésu a yegele ane be kobege n'Anyame.

Ane nyege wie mboti a nga sile Jésu e yegele bo ane be ne kobo y'Anyame. A nga zô na, "Ngeñe w'a kobo y'Anyame, zôge na, 'Tate wa an'eyô, jui die boñ éki ; ayoñ die nzak ; mam w'a nyege, be boñe mo esi ene, ane b'a bo eyô. Vage bie biji bi a kôge bie ému. Zamege bie mam abé bi'a bo, ane bi'a zame bôt befe mam abé b'a bo bie. Ke yi na bi ke nzène meduk, nge vazege bie môt an'abé. Togo na, ayoñ ye ki ye kuma be n'édie mbè mbè. Amèn.'"

Jésu a nga zô beyege bie na be silege Anyame jam be nga yiene bo, wène Anyame a ke do zô bo. An'a nga zô na, "Mo'wie a kage we zage mbôe, y'ô ke nye ve akok? Ng'a kage we zage kos, y'ô ke ve nye nyô? Mbène mine bôt be n'abé, min'a yèm ve bon bene biôm bi ne mvè, ke Éso wene an'eyô a ne ve Nsisim Eki ebé bôt b'a zage nye wo?"

A fé beyege mewôm zangwal.

Ane Jésu a nga bèta fé beyege befe mewôm zangwal, ve lôm bo bebé bebé nsame, e milam misese èmièn a ke kui ôsu, e sé mingekon ye yegele bôt mezô Anyame. Ane beyege mewôm zangwal be nga ke ve bo ane Jésu a nga tyin. Ne so val, be nga bule bé nye ne mesôs, togo ne be nga bo ye ki e bo mam b'a yèga ye mekeñe ye jui die. Nge a nga zô bo na, be tage sôs jam ate, be sôsege togo na mui môe me ne ntèna eyô.

A sé fam a mbe njim av'a biale.

Ngeñe Jésu a nga kui ne so nd'é Sono, a nga yèn fam a nga to njim av'a biale. Ane Jésu a nga tu mendèn esi, ve fule ne metek, ve wage mo mis njinjim; an'a nga zô nye na, "Keñe wabe ôsui Silôam." An'a nga ke ve wabe, ane ngeñ a nga sô, mis menga to nye mvoge, a nga yèn. Wène bôt ba be nye be mbe jal avoti, ye bôt be nga tate nye yèm njim, be nga zô na, "Se môt a nga tetobe ye zage nye nyine?" Bevok be nga zô na, "Enye nyine." Bevok bo na, "A fône ne nye." Nge fam éte èmièn a nga zô na, "Me foge le." Edo be nga sile nye na, "Mis me kuleba we ye zé?" An'a nga zô na, "Fam b'a lé na Jésu a nga fule metek ye mendèn ve wage mo mis mam. An'a nga zô me na 'Keñe wabe ôsui Silôam.' Ane me nga ke wabe, ne so val me nga yèn." Ane be nga sile nye na, "A ne vé?" An'a nga zô na "M'a yèm dia." Ane be nga so ye môt a nga tate to njim ebé Befarisi. Jésu a nga kule nye mis e jô Sono. Wène Befarisi bevok be nga zô na, "Môt a vage we sé a sidia môt a wôge mezô Anyame, togo na a nga sé we jô Sono." Ane be nga sile nye na, a ko na Jésu a ne nza? An'a nga zô na, "M'a ko na a ne ngengañ." Nge Beju b'é nga yèbe dia ne môte te a nga tate tobo njim, fogo ve ngeñe be nga tate lé ésa ye nya, ve sile bo na, "Ye mône nyi ane mone wene, mine zô na a nga biale njim?

FAM A MBE NJIM AV'A BIALE A WABE ÑSUI SILÔAM, ANE JESU A NGA ZÔ.

A bèta yèn ngeñe nyi ye zé? Ane ésa ba nya be nga zô na, "Bi a yèm na a ne mo'wa, a nga biale njim. Nge jam a yèn do ngeñe nyi, bi a yèm dia do. A ne nya môt, a sidia fe moñe; silege nye èmièn." Esa ye nya be nga mate zô na Jésu nye a nga sé nye, togo na Beju be nga bu fek na, môt a môt a kage zô na Jésu nye ane Nyie, b'é mbète dia fe yèbe môte te e nyi nda Sono. Edo be nga zô na, Mon a nto nya môte, silege nye èmièn. Ane Befarisi be nga lé môt a nga tate tobo njim ve zô nye na, "Vage Anyame abota, énye a vage kule we mio, sa môt a vage we kañe metek e mio; togo na bi a yèm na, a ne môt abé." Ane môte te a nga zô

na, "Nge a ne môt abé, nge a sidia môt abé, m'a yèm dia. M'a yèm azô avoti avoti, na me mbe njim, nge vane me nga yèn." Ane be nga bèta nye sile na, "A nga bo we na?" Ane fam éte a nga zô na, "Me zôa mine, mine ke me yèbe; min'a yi do bèta wôg ye zé? Ye mine ke min'a yi tobo beyege bie?" Ane be nga ta nye, ve zô na, "We ô ne nyege wie, bi ne beyege Môses. E môte nyi bi a yèm dia môt a nga lôme nye." Ane fam éte a nga zô na, "Jam di e ne fogo di b'a yèga, na, min'a yèm dia môt a nga lôme nye, nge faña bo nal, a kuleya me mis. Ave si nyi é nga sum, ayoñe jam ate b'abè do wôg nzañ foti na, môt a nga kule mis môt a nga biale njim. Nge sa Anyame énye a vage lôm môte nyi, ve a bo dia ne ki e sé me." Ane Befarisi be nga ya anèn, ve zô nye na, "We ô nga biale môt abé; ye we w'a yegele bie?" Ane be nga zege nye ke fe nyi nda Sono. Jésu a nga wôge jam Befarisi be nga bo; wène ngeñ a nga yèn fam éte, a nga sile nye na, "Ye w'a yèbe Mon Anyame?" An'a nga zô na,

NJINJIM JÉSU A SÉ A ZÔ NA, "M'A YEM AZÔ AVOTI AVOTI, NA ME MBE NJIM, NGE VANE ME NGA YÈN."

"A ne nza a Tat' ? m'a yi nye yèbe." Ane Jésu a nga zô nye na, "Me ne ne nye, môt a kobo ye we." Ane fam éte a nga zô na, "A Tat', m'a yèbe. An'a nga sème nye."

JÉSU A ZÔ NA, "ME NE MBAGELE MVÈ, M'A YÈM MINTÔME MIAM."

Jésu a yegele jam mbagele mintôme.

Ane Jésu a nga zô beyege bie na, "Me ne Mbagele mvè, m'a

MINTÔMA MINGA JIM BETYIT B'AYÉ BE BI MIO ;
MINTOMA JÉSU M'ÉNJIMEDIA.

yèm mintôme miam." A nga zô na, a fône ne mbagele mintôme, bo ke be n'ane mintôme mie. E mefan mete, bebagele be nga ke ôsu, mintome mi nga béye bo mvus. Mitôme mise me nga to ye mui môe, be nga yèm kiñ mbagele wôe ; wène be nga nzu ngeñ a lé mio. Mbagele a nga tobo ye mintôme aluse y'amôs, e yi mi yage jim, nge betyit b'ayé be yage mio bi. Nale Jésu a tobo ye beyege bie mbè mbè, e bagele bo ne so mo Sétan, ne lète bo nzèn z'a ke yô.

BEBAGELE BE NGA KE ÔSU, MINTÔMA MI NGA BÉYE BO MVUS.

A zô Beju na, a ne mon Anyame.

Ngeñ a nga wule nda Anyame, e mbogasi Solomon, Beju be nga so ve bôma nye feñ. Ane be nga zô nye na, "Ye ô ne Mon Anyame mingengañ mi nga zô na a ke so esi nyi ? Kelege bie." Ane Jésu a nga zô na, "Me tateya do zô, mine ke me yèbeye, togo na, mine sidia mintôme miam. Mintôme miam mi a bè kiñ zam, ve béye me ; wène m'a ve bo éniñ é ne mbè mbè, mi é njime dia mio ke môt a môt é vege dia dute bé me. Tate wam a nga ve me mio ; môt é kôge dia mio va e wo wie. Mèni ye Tate, bi ne zôm évoti." Jésu a nga zô na a ne Anyame, sa Anyame ésa, nge

Anyame mon. Ane Beju be nga togo meko e yi nye wa, togo na a nga zô na a ne mon Anyame. Nge a nga tyi ebé bo, ve kôte Jerusalèm, ve ke ôsui Jordan, vôm Jon a nga batize bôt. Ane bôt be nga so bé nye wi, ane bôt abi be nga yèbe nye.

Lazarus.

Val Mari ba Marta be nga tobo jal Bètani, be mbe ye ndôme, jui na Lazarus ; a nga kon. Edo bekal be nga lôm kiñ ebé Jésu e bôme nye fwé na Lazarus a kon. Jésu a nga nyege Marta ba Mari ye ndôme zôe Lazarus. Nge ngeñ a nga wôge kiñ zôe, é keñe dia bé bo. A nga bèta bôme melu mefe mebé evôm a nga to. Ne so val, a nga zô beyege bie na, "Nkeña Bètani, togo na mvi za Lazarus a bo ôyo ; m'a ke nye vèl ôyo." Jésu a nga yi zô na, Lazarus a wua, a ke nye wôm. Nge beyege bie be nga ko na a zô jam ôyo. Wène Jésu a nga kele bo na, "Lazarus a wua." Jal Bètani e nga to bé ye Jerusalèm. Wène Beju abi be nga ke wi e du, e vole Marta ye Mari milèm. Marta ngeñ a nga wôg na, Jésu a nzu, a nga kui e ke bôme ne nye ; nge Mari a nga tobo si

JÉSU A NGA ZÔ YE KIÑ NDÈN NA, "LAZARUS KUIGENE." ANE MÔT A NGA EO MBIM A NGA KUI.

é nda. Wène Marta, ngeñ a nga bôme ne Jésu, a nga zô na, "A Tate, nge ô tobo va, ve ndôme zam z'a wu. Nge m'a yèm na, mbène ngeñe nyi, zôm a zôm ô ke zag'Anyame, a ke we zo ve." Ane Jésu a nga zô nye na, "Ndôme zie a ke bèta wôm." Ane Marta a nga zô na, "M'a yèm na a ke wôm alu suka." Ane Marta a nga bule jal, ve lé Mari, an'a nga zô nye na, "Tat'a sôa, a sile we." Ngeñe Mari a nga wôge nal, a nga tèbe avôl ve ke bé nye. Wène ngeñ a nga yène nye, a nga kutebe meboñ e mebo mie, ve zô na, "A Tat', nge ô tobo va, ve ndôme zam z'a wu." Ngeñe Jésu a nga yèn Mari ba Beju b'a yi du, a nga yène nzuk e nlèm ; an'a nga sile na "Mine vage nye biye vé ?" Ane be nga zô nye na, "A Tate, nzaga yèn." Ane Jésu a nga yi. Wène Beju, ngeñe be nga yène nye a yi du, be nga zô na, "Degege, an'a nga nyege nye." Ane bevok be nga zô na, "Emô'nyi a kule bôt be ne njime mis, a va to bo Lazarus ke wu ?" Ane Jésu a nga so e soñ, e nga to nda akok ; mbé ô to ndua y'akok. Ane Jésu a nga zô na "Vage akok ate." Ane Marta a nga zô nye na, "Tate, ngeñe nyi a nto énum, togo na av'a wu melu me nto mené." Jésu a nga zô nye na, "Ke me vage we zô na, ô kage me yèbe, wène ô ke yèn abm ki Anyame é ne ?" Ane be nga va akok mbé soñ. Jésu a nga zô ye kiñ ndèn na, "Lazarus, kuigene." Ane môt a nga to mbim a nga kui, ye mo mie ye mebo mie nkaga bitô bi soñ. Ane Jésu a nga zô na "Tyige nye, a ke."

Ane Beju abi be nga so yèn Marta ye Mari, ngeñe be nga yèn akeñe di Jésu a nga bo, be nga yèbe nye. Nge bevok be nga ke bé Befarisi, ve bôm bo mam be vage yèn. Ane Befarisi ye beprèt benèn be nga sule ve kobo bèbièn bèbièn na, "Bi boña na ? togo na fam nyi a bo mekeñe abi. Bi kage nye zame, wène bôt bese be yèbeya nye ; é kwé na be bôa nye komanda wôe. Wène Berôman be ke ya, wène be sôá dute bie jal·da, ye ja ayoñ da." Ne so ngeñ éte, be nga kobo bèbièn bèbièn, e zeñe fek nziñ e yui nye.

(Matt. 19, 20 ; Mark 10 ; Luke 13–17.)

A sé menege jô Sono.

Jésu a nga yegele nda Sono foti, e jô Sono. Ane menege a mbe val, a nga to awôm mimbu ye mimbu ñwam, ke nyué nyôl e wule

JÉSU A ZÔ NE, KE MIN'A KUL BENYAT BE BEBURU BENE E JÔ SONO NE SO NDA, YE KE BO ÔSUI.

ntètèle. Wène ngeñe Jésu a nga yène nye, a nga lé nye bé nye ve zô nye na, "Menege, ôkon wie ô mana we." Ane Jésu a nga nañebe nye wo wie ; ane avôl avôl nyôl é nga tobo nye mvoge, ve bule ntètèle ; an'a nga kobo ye sèm Anyame. Nge môt a mbe nzôe nd'é Sono, a nga ya anèn, togo na Jésu a nga sé menege jô Sono. A nga zô bôt na, "Melu me ne mesam e sé ; nge môt a yi séba, a nzak ngeñ éte, nge se jô Sono." Ane Jésu a nga zô nye na, "We môte mezok ye mvè anu, ke min'a kule benyat be beburu bene e jô Sono ne so nda, ye ke bo ôsui ? Nge é ne mvè e bo nal ye nyat ye buru, ndôge é sidia mvè na menege nyi a nga kon ôkone misim mimbu awôm ye ñwam, na bé sége nye jô Sono ?" Ngeñe Jésu a nga zô nal, bôt be nga siñe nye be nga yèn ôson. Nge bôt be nga yèn mvè jam mekeñe a nga bebo.

Nkana fam a nga bo établi biji.

Jô Sono afe Jésu a nga ke nda kuma Farisi foti. Wène ngeñ a mbe wi, a nga kane nkana, jam fam a nga bo biji abi établi énèn. Ngeñe mam mese me nga kôk, a nga lôme nsaka wie bé bôt a nga lé na, "Nzakan, togo na biôm bise bi kôga." Nge be nga sum bo meveñ besese. Nyi ôsu a nga zô na, "Me mana som si, me beñe

zo ke yèn ; ngongol, éso a zamege me." Mô' mbok a nga zô na, "Me mana sôm benyat, me beñe bo ke vek ; ngongol, be zamege me." Nyi mbok a nga zô na, "Me luga menege, edo m'é voge dia so." Ane nsaka ô nga so ve bôm ésa mam mete. An'ésa a nga ya, ve zô nye na, "Keñe miseñ ye mage me nzèn, e lé bôt be n'akukut ye minjim ye bôt be ne biyèm, be nzaga nda zam." Ane nsaka ô nga bo an'a nga tyine nye. An'a nga so bé ésa, ve zô na, "Me bôa an'ô vage me zô, nge vôm ô ngene bé bôt befe." An'ésa a nga zô na, "Bètega ke miseñ ye mage me nzèn e jal, e lé bôt na be nzak, e yi na nda zam é zé ne bôt. Togo na bôt me vage tate lé b'é vage dia yiene ji biji biam.

NKANA FAM A NGA BO ETABLI BIJI.

Nkana wi, môt a nga bo établi biji ye lé bôt, énye a n'Anyame. Wène atyin a nga tyin nsaka na, a keñe mage me nzèn ye miseñ e lé akukut ye minjinjim ye bôt be mbe biyèm e nzu biji, d'a yegele bie na, sa bekuma ye bôt be ne benèn étam, nge bôt be n'akukut, ebo Anyame a ke lé e nzu nyoñ éniñ.

Jésu a yegele benza be ke bo beyege bie.

Ane misame abi mi nga so bé Jésu. Nge a nga zô bo na, fañe bo na môt a kage so ye bè mezô mie, nge a kage bo ye nlèm wie

ke nye nyege ne dañe bôt bevok esi nyi, é kôge dia tobo nyege wie. An'a nga sile bo na, "Nza ne bé mine na, nge a yi lôñe nda, a bo ke tate mobe si ve lañ nté bedole be ke nye wu e lôñ, ye yèn ng'a ne bedole abi e lôñ zo? E yage bo na, a kage fe sum nlôñ nda, ôbaboñ a ke bèta zo zam; wène bôt be ke nye kwegele ye zô na, 'Fam nyi a nga sum lôñ nda nge é mbe dia ye ki e mana zo? Nge nza komanda a bebo na, ng'a ke lume ne komanda mfe, ngeñ abè ke, a ke tate yèm bôt be n'ôsu abm, bôt bie be yage bo ngeli e lume ne bôt ayat?" Nal Jésu a nga zô na, môt a môt a yi nye bé, a tatege simeze ôsu mam Anyame a ke yèm na a boñe. Foge ve môt a kage mèm e zam mam mese a bèle esi nyi, é kôge dia tobo nyege wie.

Jésu a yegele akal a ngome ne bôt abé.

Ane Bepublikan, bôt be nga nyoñ oba si, ye befam bevok be nga to abé, be nga so e wôge nye. Edo betèn ye Befarisi be nga ve Jésu bizô, ve zô na, "A wule ye ngôme ne bôt be n'abé ye ji ba be bo." Nge Jésu a nga zô na, "Nza ne bé mine, a kage bo

PUBLICAN, MÔT A NGA NYOÑ ÔBA SI.

MÔT A ZEÑ NTÔME A IIM AFAN ITI.

MÔT A YÈN NTÔME Ô VAGE JIM.

MENEGE A ZEÑ DOLE ÉSIGE MFUM A NGA JIME.

ye nkama mitome, mboti iti ô jim afan iti, a lige dia mi mivok ve ke zeñ ntôme ô vage jim, ne ke kui ngeñ a ke wo yèn ? Wène a kage wo yèn, a bète wo étul ve ke a sôs ye wo e jal dia ; a zô bemvi ye bébèle na, 'Sôsege ye me, togo na me yèna ntôme wam ô nga jime.' Nge nza menege a ne bèle awôm bedole b'ésige mfum, a kage jimele mboti, a boge dia atye ye vwé nda e zeñ dole te, ye ke kui ngeñ a ke yèn ? Wène ngeñ a kage yèn, a zô bemvi ye bébèle na 'Yenega mvè ye me, togo na me yèna dole nga jim.'"

Minkane Jésu a nga kane mi, a nga yi yegele na, bôt be n'abé be nga nzu nye wôg, be ne ane ntôme ye dole a nga jim, togo na be n'abé. Nge évoge dia zame bo y'akal ate. Nge a ne bo zeñ ye lé bo bé nye, e yi na be veñeze milèm miôe. An'a nga zô na, "Mbène bénjèl be n'eyô b'a yène mvè nge môt a n'abé mboti a veñeze nlèm ye yéñe Anyame."

Nkana boñe bebé.

Ane Jésu a nga kane nkana, ve zô na, "Fam foti a nga to ye bo'befam bebé. Ane nyi a mbe moñe a nga zô ésa na 'A tat', vage me ako biôm dam.' An'ésa a nga ve nye ako die. Melu abi ke lôte, môt a mbe moñe a nga nyoñ biôm bie bise, an'a nga ke afan a n'ôya, ve yui biôm ésa a nga ve nye ntuk. Wène ngeñ a nga mane yui biôm ntuk, nzé é nga bo afan ate. An'a nga wôge nzé, a nga yi biji e ji ; an'a nga ke yéñ ye fam a nga lôme nyi mifini mie, e bagele bengui. A mbe yène mvè e ji biji bengui, e koge nye, nge ke môt e vage nyé biji. A nga yènega fe nzuk aboñ, an'a nga kobo ye nyôl zie èmièn na, 'E nda tate jal da, bôt b'a yéñe nye abi ô'a ji biji abi ye dañe nté b'a nyege. Ngagene me, m'a wu ye nzé va. Me ke kôte si ye ke bé tate wam, me ke nye zô na, A tat', me mana bo abé ebé Anyame ye bé we ; m'a yie dia

ANE NYI A MBE MOÑE A NGA ZÔ ÉSA NA, 'A TAT', VAGE ME AKO BIÔM DAM.

ABUM NZÉ MON ÉTE ANGA YEN.

fe na ô bète me lé na mo'wam ; sige me bule nda zie, ô bo ne ane w'a bo bôt bevok b'a yéñe we.' Nal a nga kôte afan ate, ve bule bé ésa. Nge ngeñ a nga ke, val a ngen'ôya, ésa a nga yène nye ; ve yène nye ngongol. An'a nga ke mbil e ke bôme ne nye, ve wue ne nye. Ane mone te a nga zô ésa na, 'A tat', me mana bo abé ebé Anyame ye bé we ; w'a yie dia fe bèta lé me na, mo'wam.' Nge ésa a nga zô bôt b'a yéñe nye, 'Kulege bibote bi ne mvè,

ÉSA A NGA YÈNE NYE, VE YENE NYE NGONGOL.

mine bote nye bio ; vage nye akene mvè e wo, ye mityôte mebo. Mine sole ye nyat é n'avoñ, mine yui zo, bi jak, bi yène mvè ; togo na mo'wam a nga to njimeya, a bètena bule ebé me, a yèneya.' Ane be nga yène mvè. Ngeñ éte mon a mbe nya môt a mbe mfini. Ngeñ a nga so bé ye nda, a nga wôg ézege menzañ y'abôk ; an'a nga sile môt a yéñ na, ' Jam di e ne na ?' Môte te a nga zô na, ' Monenyoñ a ne va ; éso a yuia nye nyat é n'avoñ, togo na a buleya mvoge.' Ane môt a mbe nya môt a nga ya. É nga mèm dia nyi nda. Edo ésa a nga kui, ve kwé nye ngongol. Nge a nga zô ésa na, ' Mimbu abi me tobeya ye we, m'a bè biane mezô mie ; nge fañe bo nal, w'abè dia me ve mbène mone kabe e yui ye bo établi bé bemvi bam. Nge mon wie nyi a nga mana bite biôm bie ye bo abé, ne ke nye so, ô yuia nye nyat é n'avoñ.' An'ésa a nga zô na, ' Amo'wam, m'a nyege we ngeñ ésese ; we ke ô ne ye biôm bise me ne ye bio. E ne mvè na bi yènege mvè ye sôs, toge na monenyoñ a nga kôte a bètena bule ; a nga to njimeya, nge a yèneya.' "

Nkane wi w'a yegele na, Anyame a yène mvè ngeñe môt abé a veneze nlèm ye bule bé nye.

Nkana kuma ye Lazarus.

An'a nga bèta ḳane nkana mfe ejam bôt b'a bo bekume e mam esi nyi, be sidia asué e wôge mezô Anyame. An'a nga zô na, " Fam a nga to kuma ndèn ; a nga bebote mengo me ne mvè, ye ji biji bi ne mvè, melu mese. Wène môt a mbe anzué, jui die na Lazarus, a nga to ngekon, nyôl ése mefôl mefôl. É nga to dia ne zôm e ji. Bemvi be nga ke nye biye mbé ngôl nda kuma te melu mese, e yi na a ji menyuñe biji bi ke lige établi kuma. Wène mbène bemvu bo ke be nga kwé nye ngongol, be nga seso nyé mefôl mie. Ane Lazarus a nga wu, ane bénjèl be nga so nye babe ve ke nye yô. Ewi é mbe dia fe n'anzué, é nga bète fe zage bôt biji. A nga jiji établi y'Abraham, an'a nga yeyegebe tyui Abraham. Ne so val, ane kuma zo ke é nga wu, ane nsisim wie ô nga ke vôm ô n'abé. Ngeñ a nga to ndôe, a nga dege mis eyô ; an'a nga yèn Abraham ôya eyô, Lazarus a yege nye tyui. An'a nga loñ ébil ye zô na, ' Tate Abraham, yènege me ngongol ! Lômege Lazarus na, a duge ônu wie mejim m'avié, a sole me kañ avié te dem, togo na m'a yèn minté minèn ye nkaba ndôe wi.'

NKANA KUMA YE LAZARUS.

Nge Abraham a nga zô nye na, 'Simezege na, ô nga to ye mam me mvè esi nyi, nge Lazarus mam me n'abé. Vane nye a yène mve, we w'a yen nzuk. Azô afe, nzañ bie be mine é n'édok énèn, môt a môt é voge zo dañ.' Ane kuma a nga zô na, 'Nge Lazarus évoge dia so bé me, ngongol, lômege nye nda tate wam ; me ne ye bobenyañ betan, a keñe bo zô na be veñezege milèm ye wôge mezô Anyame, e yi na be tage nzu vôm abé me to nyi.' Ane Abraham a nga zô na, 'Be ne ye ntèn Anyame, be yegege wo e veñeze ne so mam abé.' Ane kuma a nga zô na, 'Koko, tate Abraham, môt a kage so miñwua ye kobo ye bo, be ke fogo wôg.' Ane Abraham a nga zô na, nge b'é kôge dia yèbe an'Anyame a zô bo ézangô zie, b'é voge dia mèm e wôge nye, môt a fañe ne so miñwua e lô bo.'

Nkana môt a nga kekige misañe nkot.

Ane Jésu a nga bèta kane nkana mfe, ngeñ a nga yi yegele beyege bie na, be kobege mban y'Anyame, be tage vot, e fañe bo na Anyame a kage bo ke vôle yèbe minkobe miôe. A nga zô na, "A nga to a jal môt a té minté, a mbe abé, é nga mate dia Anyame, nge yèm kige misañ bôt bevok mvè. Wène jal voge te a mbe ôkukuta menege a to nkus. A nga seso be nye ngeñ ésese,

e zô nye na a lètege fam foti nzuk a é nga siñe nye. Ôyôm ébèm é nga wôg e mème nye. Nge aboñ e nga lôtega fe, an'a nga zô ye nyôl zie, 'Fañe bo na, m'é mbe dia jam ate togo na m'a mate Anyame nge nyege té bôt minté mvè, me ke do bo togo na menege nyi a zale me abegele melu mese.'" Ane Jésu a nga zô na, "Béga ane môte te a zô. Nge môt abé nyi a nga yèbe azô nkus, togo na ô nga sile nye mban ; edo Anyame, a ne mvè, a nyege fe bon bie, a ke bo ve mam b'a kobo ye nye ye zage nye melu mese ; fañe bo na, aboñe nziñ a bo ane môt a wôge dia bo.'"

Nkana Farisi ba Publikan.

Ane Jésu a nga kane nkana jam bôt b'a simeze na b'a dañe bôt bevok besôsôwe. A nge zô na, "Befam bebé be nga ke nda Anyame e kobo ne nye, mboti a nga to Farisi, nyi mbok Publikan. Wène Farisi a nga fé vôm ô ne na, bôt bese b'a yène nye ; val a nga tèbe y'énguñ, a nga kobo na, 'Anyame, m'a ve we abota, togo na me se ane bôt bevok, be ne meduk, b'a nyoñe bia biôm. M'a ve we abota, togo na me sidia abé ane Publikan nyine. M'a tobo

FARISI A KOBO YE ANYAME.

JÉSU A VE BOÑE ABOTA.

nzañ ébè e Sono ke ji ; m'a ve Prèt ye Livit éfa awôm ne so biôm bise m'a kus.' Nge Publikan a nga simeze na a n'abé, ye yèn ngongol akal y'iti. A nga tèbe vôm ô ne na ke yi na môt a yène nye, ve kuñebe nlô si ye kute nkuk ye minté minèn. A nga kobo na, 'Anyame, yènege me ngongol, me môt abé.'" Ane Jésu a nga zô bôt be nga bè nye na, "Publikan nyile a nga bule jal die, mam abé me zamebena nye, ne dañe Farisi."

PUBLIKAN A KOBO YE ANYAME.
"ANYAME, YÈNEGE ME NGONGOL, ME MÔT ABÉ."

Jésu a ve boñe abota.

Ane bôt be nga so bé Jésu ye boñe, e yi na a bète bo mo nlô ye ve bo abota. Ane beyege bie be nga ve bôt b'a so ne bo bizô, be nga yi tyite ne bo. Nge Jésu a nga wôg abé ye beyege jam ate. An'a nga zô na, "**Siga boñe e nzu bé me, mine tage**

bo kam; togo na ayoñ eyô a ne nson ôte." An'a nga nyoñ boñe e mo mie ve bète bo mo nlô eyô, ve ve bo abota.

JÉSU A VE BOÑE ABOTA. SIGA BOÑE E NZU BÉ ME, MINE TAGE BO KAM, TOGO NA, AYOÑ ÉYÔ A NE NSON ÔTE.

Jésu a bèta bôme bo jam abé a ke yèn.

Ngeñe be nga wule sesan, a nga nyoñe beyege bie awôm ye bebé, ba nye étam. An'a nga zô bo na, a ke Jerusalem ; wène ngeñ a ke kui wi, mam bengañ be nga kobo me ke fogo tyui bé nye. Be ke nye kwegele ye yite ye tu nye mendèn ye kele nye éli eyô ; wène melu melal a ke bèta wôm. Nge beyege b'é mbe dia ye ki e tuge yèm mezô mie, togo na be nga bune na a ke tobo komanda esi nyi.

(MATT. 21–23 ; MARK 10–12 ; LUKE 18–21 ; JNO. 12.)

Njinjim Bartimèus.

Ngeñe be nga so e Jerikô, bôt abi be nga béye nye. Ane fam a nga to njim, jui na Bartimèus, a nga tobo nzèn efeñ e zage bôt ; ngeñ a nga wôge nsame w'a lôt, a nga sile na b'a bo zi ? Ane be nga bôme nye na, Jésu y'a Nazarèt ênye a lôtè. A nga wôge

fe nal, an'a nga sum loñ ébil ye kiñ ndèn na, "Jésu, mon Dévid, kwége me ngongol!" Ngeñe bôt be nga wôge nye a loñ ébil, be nga bame nye na, a tobeg'évôvé. Nge a nga bèta zô anèn mban na, "Mon Dévid, yènege me ngongol!" Ane Jésu a nga tèbe ve zô bo na, be nzage nye bé nye. Ane be nga lé nye ye zô nye na "Yènege mvè, tèbege, a lé we." Ane môt a mbe njim a nga tèbe avôl ve wa ngo é mbe nye eyô si, e yi ke avôl bé Jésu. Ane Jésu a nga sile nye na "W'a yi na me bo wé zi?" Ane môt

NJINJIM BARTIMÈUS.

AN'A NGA SUM LOÑ ÉBIL YE KIÑ NDÈN NA, "JÉSU, MON DÉVID, KWÉGE ME NGONGOL."

a mbe njim a nga zô na, "A tat', m'a yi na, ô kule me mis." Ane Jésu a nga zô na, "Togo na ô ne ye mebun, tobege mvoge." Avôl avôl ane mis mie me nga kuleba, a nga yèn. An'a nga ke a béye Jésu ye mesôs e jam e nga boñeba nye.

Zakèus.

Fam a nga to Jerikô, jui na Zakèus, a nga to nzôe Bepublikan, bôt komanda a nga lelôm e nyoñ oba si, a nga to kuma ndèn, biôm abi. Wèna ngeñe Jésu a nga lôte miseñ e jal ate, Zakèus a

nga vek e yi nye yèn. Nge é yènege dia nye, togo na nsame bôt ô nga to ônèn, nye ke a mbe étun. Edo a nga ke mbil ôsu ve bèt éli eyô, togo na Jésu a ke lôt éli éte. Ngeñe Jésu a nga so vôm

ZAKÈUS, A NGA KE MBIL ÔSU VE BÈT ÉLI EYÔ, TOGO NA JESU A KE LÔT ÉLI ÉTE.

ôte, a nga dege éli eyô, ve yène nye ; an'a nga zô na, "Zakèus, jige sigele si, togo na jô y'ému me ke tobo nda zie." An'a nga bo avôl ve sigele, ye ke ne Jésu nda zie ye mvè ndèn. Bepublikan bevok be nga to bôt abé ye nget, be nga duduge bôt, be nga nyoñ ebé bo bedole ye dañe tañ Komanda a nga tu bo. É kôge nziñ Zakèus a nga bebo nal, ke na Jésu a tateya kui nda zie. Nge ngeñe Jésu a nga so, a nga tèbe mesu me bôt bese, an'a nga zô Jésu, M'é mbète fe bo abé ye duge bôt ; me ke lète ngongol bôt be n'anzué ; me kagè yèm na, me nyoña ézazom, me ke bule môte te ne dañe zôm éte nzañ éné." Ngeñe Jésu a nga yèn na Zakèus a nga wôge mam a nga yegele nye, a nga zô nye na, "Mam abé mie me zamebena we." Nge Beju be nga ve Jésu bizô, togo na a nga ke nda Publikan ; bo na, "A ka tobo ye môt a n'abé." Ane Jésu a nga zô bo na, a nga so esi nyi e nzu wule ye bôt be n'abé, e yi na a yegele bo.

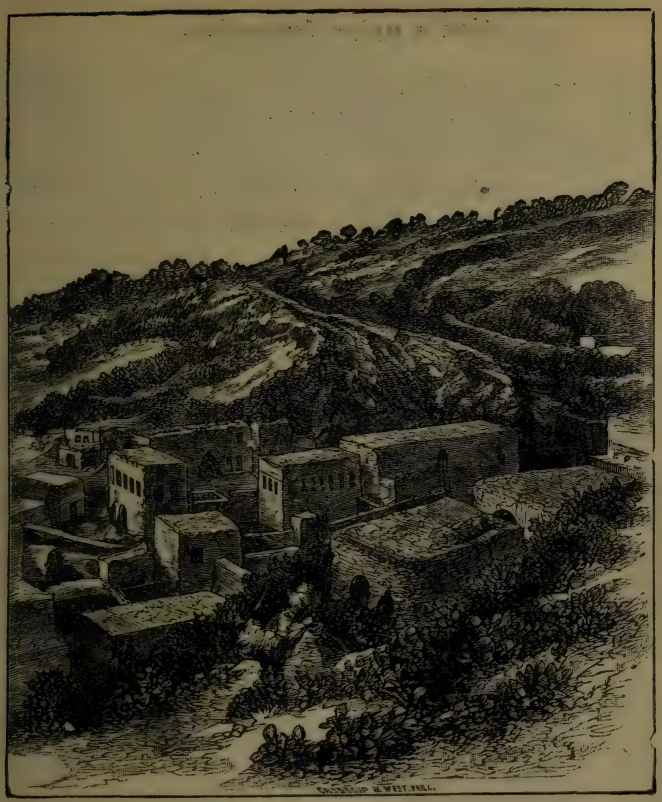

BÈTANI, JAL LAZARUS YE BENGON BIE MARI YE MARTA.

A nzu tobo Bètani.

Val Fète Lôt-eyô é nto bé. Ane bôt abi be nga ke Jerusalèm e bo fèt. Ane be nga zeñ Jésu. Ane ngeñe be nga tèbe mbogasi nda Anyame, be nga kobo bèbièn bèbièn na, "Mine simeze na? Ye mine ko na a ke nzu bo fèt?" Togo na Beprèt ye Befarisi be nga tyin na, môt a môt a ke yèm vôm Jésu a ne, a bomege bo. Wène melu mesam ôsu Fèt, Jésu a nga so e Bètani jal Lazarus a nga tobo, môt a nga wôm ne so awu. Beju be nga yèm na Lazarus a tobo iti, ane be nga so e Bètani e yèn Lazarus ye Jésu. Ane Beprèt benèn be nga zeñ ane be yuige Lazarus, togo na Beju abi be nga mane yèn Lazarus be nga yèbe mezô me Jésu.

Jésu a nyiye Jerusalèm.

Ane Jésu a nga kôte Bètani ye ke Jerusalèm. Ngeñ a nga kui nkôl Oliv, a nga lôm beyege bie bebé ve zô bo na, "Keña jal a ne bé ye mine; mine ke yèn mone buru a tyi, môt abè nye tate bète. Tyige nye, mine nzu ne nye bé me. Môt a môt a kage sile na, 'Zé mine a bo nal?' zôge nye na, 'Tate a yi nye; wène a ke mèm." Ane beyege be nga ke ve kwé mone buru ane

ANE BEYEGE BE NGA KE VE KWÉ MONE BURU ANE JÉSU A NGA ZÔ.

Jésu a nga zô. Wène ngeñe be nga tyi nyi, bôt be mbe ye buru be nga sile na, "Mine tyi wo ye zé?" Ane be nga zô na "Tate a yi nye." Ane be nga mèm bo e ke ne buru. Ane be nga so ye wo bé Jésu. Ane beyege be nga ya bitô biôe buru eyô, ane Jésu a nga tobo eyô. Ngeñe be nga ke éfa jal, nsame bôt abi be nga kige metèm bili ve ya mo nzèn, e yi na a lôt eyô ala. Be nga bo nal e sème ye vème nye, togo na bôt be

JESU A NYIYE JERUSALEM.

BOT YE BOÑE BI NGA LOÑ EBIL NA, "ABOTE YE MONE DEVID A NZU YE JUI ANYAME.

nga bebo nal ngeñe komanda a kage lôte miseñ. Ane nsame ô nga ke ôsu ye wi ô nga béye nye mvus, mi nga loñ ébil na, "Abote ye mone Dévid, a nzu ye jui Anyame." Nge Jésu a nga yèm na bôt be nga sème nye, bôt voge te be ke sugele loñ ébil na, be yuige nye.

Ngene a nga zile bé ye Jerusalèm, a nga dege ve yi du, jam a nga simeze minzuk mi ke so bé Beju. An'a nga zô na. Ngaga weni ; Jerusalèm ; Jerusalèm ; Abum ma yi kôe bon bie nson a ne ngal ku a solia bon bie mafap mie ési nge mine mi nga me tô. An'a nga zô fe na besiñ be ke so y'abal ye bo mimba mbôma ye jal ye ja do. Menda mese, me ke mo mane ja ye kat, mbèn akok avoti d'é nlige dia di avok eyô. Togo na, fañe bo a nga so e nyi bo, Beju b'é nga yèbe dia nye. Ane vane be nga ke nye yui.

Beprèt ye betèn b'a wôg abé.

An'a nga so e Jerusalèm, ve ke nda Anyame. Ane minjinjim ye bôt be ne bibôk, be nga so bo bé nye ; an'a nga sé bo.

Nge ngeñe Beprèt benèn ye betèn be nga yèn mekeñe a nga

JERUSALEM ; JERUSALEM ; ABUM ME YJ KÔE BON BIE NSON ANE NGAL KU A SOLIA BON BIE MAFAP MIE ESI, NGE MINE MI NGA ME TÔ.

bo, ye yèn ane boñe b'à yé bia ye sème nye, ye loñe bibil nda Anyame na "Abota," be nga wôg abé anèn.

JESU A NGA SO E JERUSALÈM, YE KE NDA ANYAME, AN'A NGA SÉ BÔT ABI BE NGA MINJINJIM YE BÔT BE NE BIBÔK.

Jésu a bo atom éli e zegele.

JESU A BO ATOM ELI E ZEGELE.

Ngôgase a nga kôte Jerusalèm ve ke Bètani, an'a nga bôme wi. Kidiase, ngeñ a nga bète so e Jerusalèm, a nga wôge nzé. An'a nga yèn atom éfa nzèn, an'a nga ke zo dege, e yi nyoñe bibume e ji ; nge é yènege dia ébume, fogo v'akè. An'a nga zô do na. "É z'é mbète fe tobo ye we mbe mbe." Wène éli é nga zegal'avôl. Ane beyege bie be nga wôge do. Jô avok, kide te, ngeñe be nga bète lôt iti, be nga yèn an'atom e mane kôte ye so miji ye ke eyô. Wène beyege be nga simeze mezô Jésu a nga kobo, ane be nga zô na, "Abum avôl atom e vage kôt.'

ABEÑ IVE.

Nkana abeñ ivé.

Ane Jésu a nga kane nkana wi. "Môt a nga bo abeñ ivé. An'a nga bèm do ngôl biyo, ye fak ébé ivé, ye lôñ nda ôya eyô, misaka

FAK IVE, YE BÔT B'A BO IVE.

me ke tob'iti e bagele abeñ ye zege betyit ye bôt b'a zu. Ngeñ a nga mane mam mesese, a nga lige abeñ ye bôt b'a bo bisé, be ke nye ve ako bibume ngeñ bi ke tôlebe. An'a nga ke dule ôya. Ngeñe bibume bi nga tôlebe, a nga lôm misaka bé bôt b'a bo bisé, e nyoñ ako bibuma die. Nge be nga bi minsaka, ve yite mboti, ve yui nyi mbok, ve wa ke nyi mbok mekok; ke ve. An'a nga bèta lôm misaka mivok ye dañe bôt a nga tate lôm. An'a nga sugele lôm mon akik wie mboti a nga nyege, ve zô na, 'Be ke fogo mate bo nye jam.' Nge ngeñe bôt bete be nga yène nye, be nga zô na, 'Mô'nyi a ke lige ye biôm ésa, ngeñ ésa a ke wu. Nkeña, bi ke nye yui, wène bi ke nyoñe biôm a ke lige ye bio.' Ane be nga bi nye, ve va nye abeñ, ve yui nye." Ane Jésu a nga sile bôt be nga wôg na, "Aboñ môt a n'abeñ ivé a ke so, a ke bo bôt bete na?" Ane be nga zô na, "A ke ja bôt abé bete, ye ve abeñ ivé ebé bôt befe."

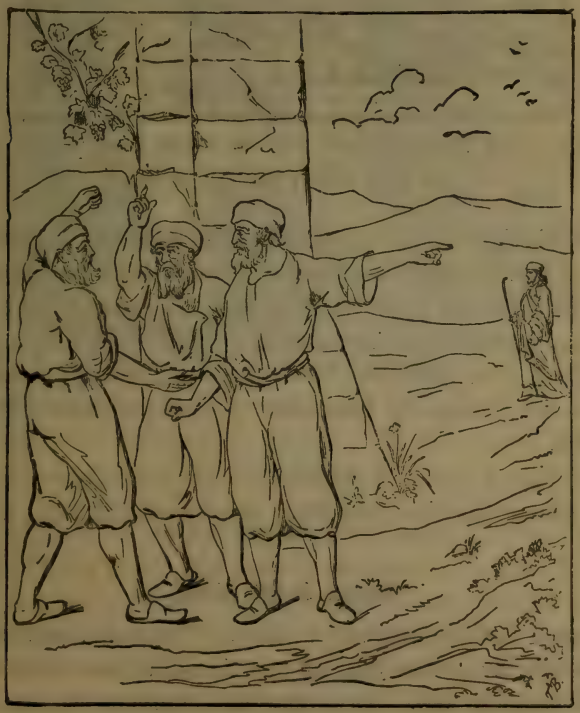

BÔT BISÉ BETE BE NGA ZÔ NA—'NKEÑA, BI KE NYE YUI.'

ANE BE NGA BI MON AKIK ITE MBOTI ISA ADA NYEGE VE VA NYE ABEÑ, VE YUI NYE.

Nkana wi w'a yegele na, Anyame a nga fé ayoñe Ju e tobo afan Kénan ; a nga yegele bo melôe mie, be nga yage ne nye e wôge nye. Ngeñe be nga bo ke bo do, a nga lôm bengañ bie e lô bo ; nge be nga lète bengañ bete nzuk ve yui bo. Ane Anyame a nga sugele lôme mon akik wie, Jésu ; nge vane be nga ke nye yui, fogo ane bôt be nga bo bisé abeñ be nga yui mon môt a mbe y'abeñ ivè.

Ngeñe Beprèt benèn ye Befarisi be nga wôg nkana wi, be nga yèm na Jésu a nga kobo jam dôe. Ane be nga ya anèn, e yi nye yui.

Nkana établ aluk.

An'a nga bète kane nkana, ve zô na, " Komanda a nga bo établi biji, jam aluk mone fam wie. A nga lôm minsaka e lé bôt e nzu ; nge b'é mèmege dia. An'a nga bèta lôm ebé bo, ve zô na, ' Benyat bam be n'avoñ ye mintôme miam, me mana yui ; mam

mesese me kôga. Nzaga n'aluk.' Nge bevok be nga tô, ane bevok be nga lète minsaka nzuk ve yui bo. Ngeñe Komanda a nga wôg, a nga ya anèn, ve lôm bisos ve ja bôt bete ye jige jal dôe. An'a nga zô misaka mie na, 'Établi é kôga ; bôt me nga

KOMAMDA A NGA SILE NYE NA, A MI, Ô VAGE NYI VA NA, KE ETÔ ALUK E NYÔLE, ANE MÔTE TE A NGA TO EVÔVÔ.

tate lé b'é nso dia. Edo keñe miseñ ye mage me nzèn, ye lé bôt besese mine ke yèn.' Ane misaka mi nga ke, ve kôe bôt bese be nga yèn, ye so bo aluk. Val komanda a nga tate tum bitô bi to mvè ye mbeñ, e ve bôt bese be tobo établi ; môt a môt a ke nyi nda a ke tate bot. Nge ngeñe komanda a nga nyi abôme beyeñ be nga sule, a nga yèn môte mboti val ke étô aluk e nyôl. An'a nga sile nye na, 'A mi, ô vage nyi va na, ke étô aluk e nyôl ?"

Ane môte te a nga to évôvô. Ane komanda a nga ya, ve zô misaka na, ' Kaga nye mo ye mebo, mine vaze nye atan e ne jibe.' "

Komanda a nga bo établi aluk ane Anyame ; mon wie énye a ne Jésu. Anyame a nga tate lé Beju, ane be nga tô. Wène a nga sugele lé meyoñ mevok. Môt a nga nyi nda ke étô aluk, a ne môt abé e nlèm iti. Anyame a yèn milèm mia ; bi é kôge dia sole zôm a zôm ebé nye.

A yegele jam nz'azo a n'anèn.

Ane Farisi mboti, a nga to ke nyegele melôe Môses, a nga so bé Jésu ve sile nye nsile, a nga zô na, " A tat, azô anèn d'a dañe mezô mevok mese Anyame a nga zô, a ne na ? " Ane Jésu a nga zô na, " ' Nyege Jehôva Anyame wie ye nlèm wie ôse ye nsisim wie ôse ye ki zie ése.' Azô ôsua y'anèn edo di. Di avok a ne nson voge na, ' Nyegege ébèle ane w'a nyege nyôl zie.' " Ane Jésu a nga zô na, " Mezô mebé mane, melôe misese ye mezô mingengañ me n'iti." A nga yi zô na, bi kage tate wôge di ôsu, wène bi ke tuge bo bisé bie mvè ; bi kage ke bo di d'a sugele, wène bi ke tuge lète bôt bevok mvè. Nal bi ke bo mam mese mvè.

Bôte meduk.

Jésu a nga kobo ye Befarisi ; a nga lé bo na bôte meduk ye mezok ; togo na be nga bo mam Anyame ye kobo y'Anyame, e yi na bôt be yèn ye sege bo. Ebo ke be to abé, b'a duge bôt, ye lète bôt bevok nget, ye nyoñe bia biôm. Ane Jésu a nga zô na, ejam mam mane be ke yèn nzuk alu suka.

Éveve nkuse menege.

An'a nga tetobe si mboga nda Anyame, vôm be nga bibi bivate ye biôm bôt be nga sisi bedole ye bikèkè Anyame, e sôm éveve bé Anyame. Ane nkuse menege, a mbe anzué, a nga si bikèkè bibé. Ane Jésu a nga lé beyege bie ve zô bo na, " Bikékè bibé nkuse wi ô vage si évate, Anyame a bè bio ye dañe bedole bese bekuma be vage ve. Togo na, be kage ve, ve bète lige ne bedole abi ; nge menegè nyi a lige dia ne zôm. A nga ve biôm bise a nga bèle, ve lige momo.

E VEVE NKUS MENEGE.

(MATT. 24–26 ; MARK 13, 14 ; LUKE 21 ; JOHN 12.)

Jésu a zô na nda Anyame é ke tyam.

Faña bo na Beju be nga yèn mekeñe ye mam b'a yiga abi Jésu a nga bebo, b'é nga yebe dia na nye a ne Nyie, togo na milèm miôe mi mbe abé. Benya bôte bôe abi be nga yèbe nye, nge be nga mate mem do e mesu me bôt, ye Befarisi be yage bo kam nda Sono.

Bi nga lañ na, Herod a nga bèta lôñ nda Anyame ye mekok m'a fum ; mekok mevok me y'iti me mbe menèn. Menda mevok Beprèt b'a tobo me mbe nlôña bé ye nda Anyame. Bi nga lañ ke jam mimbôga mi mvé, ye mekôn mekok m'a fum mé nga tèle mbôma mbôga meyoñ. Ngeñ Jésu a nga kôte nda Anyame, nyege wie mboti a nga so bé nye ve zô nye na "A tat', degege

NZAÑ ALUSE BOTE BE NGA MOM BE NGA LOÑ EBIL NA "FAM ALUK A SÔA ! KEÑA BÔME NE NYE."

mekok menèn ye menda me mvè mane." Ane Jésu a nga zô nye na, "Y'ô ta menda menèn ma? M'a zô we na, jô d'a nzu ôsu ngeñe menda ma mesese me ke wu ntuk? mbèn akok avoti d'é nlige dia di avok eyô.'

A yegele bo na be tobege nkôga.

Ane Jésu a ngo zô beyege bie e tobo nkôga, jam alu suka, togo na b'é kôge dia yèm ngeñe jô ate a ke so. A nga kane bo nkana jam bengon awôm be nga ke bôme ne fam aluk. Togo na, afan ate, nge fam z'a yi luk, a nga so ye mbom nda zie aluse; wène bemvi bie be nga ke bôme ne nye nzèn ye bilam. Wène bengon awôm bane e nkana be nga ke bôme ne fam aluk. Val be bogeya bilam biôe; nge fam aluk a nga bèm ye dañe nté, be nga tobo si ve yan ne ke kui ngeñ a ke so. Fam z'a luk é nga bèmega

WÈNE BÔT BE MBE MINKÔGA BE NGA NYI NDA, VE DUBA.

fe, besese be nga yé ôyo. Val betan ebé bo be nga to ye nkel, be nga so ye mbon mfe memvute, na mbon ô kage mane bilam, wène be ke bèta ve mbon mfe. Nge betan be nga to minzèm ; b'é soge dia ne memvute me mbon. Nzañ aluse bôte be nga mom be nga loñ ébil na, "Fam aluk a sôa ! Keña bôme ne nye." Ane bengon be mbe minzèm be nga zô ba be mbe minkel nal, "Vage bie mbon, togo na bilam bi mana bie jim." Wène ba be mbe minkel be nga zô na, "Koko, ô yage bo ke kôge bie ye mine ;

"A TAT', A TAT', KULEGE BIE MBE." "M'A ZÔ MINE NA, M'A YEM DIA MINE."

bamege ke bé bôt b'a sôm, mine sôm mbon wene." Ngeñe be nga ke sôm mbon, ane fam aluk a nga so. Wène bôt be mbe minkôga be nga nyi ye nye nda, ve duba. Ne so val bengon bevok be nga sugele so ve zô na, "A tat ! a tat ! kulege bie mbé." Nge a nga zô bo na, "M'a zô mine na, m'a yèm dia mine." É nga mèm dia nyiñele bo nda. Fam z'a luk énye a ne Jésu, ngeñ

a ke bète so esi nyi alu suka. Bengon awôm ebo be ne bie beyege Jésu Bekrisyon. Mbon ô nga yôñ bilam wo ô ne mezô Anyame me ne bie milèm iti. Nge bi sidia ne mô ngeñ a ke bèta so, bi é nke dia ne nye eyô. Fogo ane bengon be mbe minzèm, mbon wôe ô nga man, bie ke kwé mbé ô du, ke fe ki e nyi.

Nkana betalent.

Ane Jésu a nga bèta kane nkana mfe, jam fam é nga ke ékene ôya afan afe. An'a nga lé bôt b'o yéñe nye, ve ve bo bedole bie, e yi na be nyoñe ye bo ôkita emvus zie. A nga ve mô'mboti, môt a môt fogo ane ki zie é nga to e sôm. A nga manega fe bo nal, an'a nga wule. Môt a nga nyoñe betalent betan, a nga sôm ôkita ye bo, an'a nga bèta kuse befe betan. Ane môt a nga nyoñe talent mboti, togo na é nga nyege dia ésa, nal é mbe dia y'asué e yéñe ésa. Edo a nga ke fogo metek ve sole talent, ne ke kui ngeñ ésa a ke so. Ebèm énèn é vage fe lôt, wène ésa bôt bete a nga

AN'ÉSA A NGA ZÒ NA, "MVÈ, WE MÔT MVÈ YE SÔSÔWE. Ô NGA BO MAM ÔBIAGE BIAGE MVÈ, ME KE WE BO ÑLÔ EZÔ BIÔM ABI EYÔ."

so ; ve lé bo ye sile bo tañ biôm be nga sôm. Ane môt a nga nyoñe betalent betan a nga so ve zô na, "A tat, ô nga ve me betalent betan ; ô ta me betena fe kuse betalent befe betan."

ANE ÉSA A NGA ZÔ NA, WIE MÔT ABÉ Y'ÔNDET :—"ME FAÑE BO NA ME NE MÔT ABÉ YE NGET, SE DO Ô VAGE DO VOTE BO BISÉ."

An'ésa a nga zô na, "Mvè, we môt mvè ye sôsôwe. Ô nga bo mam ôbiage biage mvè, me ke we bo nlô e zô biôm abi eyô. Wène ô ke so tobo ye mèni nda zam." Ane môt a nga nyoñe betalent bebé a nga so ve zô na, "A tat, ô nga ve me betalent bebé ; ô ta, me mana kuse befe bebé." An'ésa a nga zô na, "Mvè, we môt mvè ye sôsôwe. Ô nga bo mam ôbiagebiage mvè, me ke we bo nzôe biôm abi eyô, ô ke so tobo ne mèni nda zam." Ane môt a nga nyoñe talent mboti a nga so, ve zô na, "A tat, m'a yèm na ô ne môt alèt ; w'a nyoñe biabiôm. Me nga mate na, me yage jimele dole wie, y'ô yage me lète nzuk. Edo me nga ke ve sôle nye metek, vôm môt ke yèm. Nge vane me bètena so ye nye. Nye nyi, nyoñe nye, w'ô ne nye." Ane ésa a nga zô na,

"We môt abé y'ôndèt! W'a yèm na, m'a nyoñ vôm me ne ke bé, ye kôe vôm me ne ke mias. Me fañe bo na me ne môt abé ye nget, se do ô vage do vote bo bisé." An'a nga zô bô bevok be nga yéñe nye na, "Nyoñe nye talant mboti a bèle, mine ve talante te môt a ne awôm betalent. Togo na môt a môt a vage kus, me ke nye bèta kôgele. Nge môt a ne na, abè kus zôm, me ke nye nyoñ mbèn ôzôzôm a bèle."

Nkana wi, môt a nga ke ékene énye a ne Jésu, a ka eyô e tobo ébèm, bi a yèm dia nté; nge a ke bèta so alu suka. Wène bôt b'a yéñ, ebo be ne bie, a nga lige bo bisé bie esi nyi. Ngeñe Jésu a ke bèta so, a ke ve bôt ôba; nge a ke lète bôt nzuk be nga bo ke bo bisé.

Jésu a bôm bo mam me ke vèl alu suka.

Ane Jésu a nga bôme beyege bie mam me ke vèl alu suka. Jô te a ke so y'éndèndañ y'akuma die bénjèl éki besese ye nye. A ke tobo si kwa akuma die. Wène meyoñ mesese me nga wu, me ke wôm ne so mesoñ, ve sulan'asu die, e té ye bo. Wène a ke kane bôt be ne besôsôwe ye bôt be n'abé, fogo ane mbagele a kane mintôme ye bekabe. A ke tèle mintôme efeñ zie meyôm, nge bekabe a ke tèle feñ zie meyal. Wène a ke zô bôt be ne éfa meyôm na, "Nzaga, mine bon Tate wam, nyiye ayoñ e nga kômeba bé mine ne so si é nga tate. Togo na ngeñe me nga wôge nzé, ane mine nga ve me biji; ngeñe me nga kon, mine nga so me yèn; ngeñe me nga to mbôk, mine nga so me vole nlèm; ngeñe me nga to neñ, mine nga nyiñele me." Nge bôt be mvè bete be ke nge sile na, "A tat, ngeñe fé bi nga yène we ye nzé, bi vèle we biji? nge yèn ényue e bia we, bi nyue we? Ngeñe fé bi nga yène we ye nzé, bi vèle we biji? nge yèn ényue e bia we, bi nyue we? Ngeñe fé bi nga yène we neñ, bi nyiñele we? nge sesué, bi bote we?" Nge Jésu a ke bo zô na, "M'a zô mine na, ngeñ ésese mine nga bo mam mete bé bôt be n'anzué ye bôt b'a yène nzuk y'ôkon, mine nga bo mo bé me."

Val e ke veñeze bé bôt be n'éfa meyal, ve zô bo na, "Kotega bé me, mine bôt be ne biyoge e ndôe ye mbè mbè, é ne nkôga bé Sétan ye bénjèl bie. Togo na nzé nga bi me, mine ke me ve biji; ényue é nga bi me, mine ke me nyue; me nga to neñ, mine ke me nyiñele; ye sué, mine ke me boteye; ye ôkon ye mbôk,

mine ke nzu me vole." Wène bo ke be ke nye sile na "A tat, ngeñe fé bi nga yène we ye nzé, nge y'ényue, nge neñ, nge sesué, nge ôkon, nge mbôk, bi ke we vol?" Wèn'a ke bo bul'azô na, "M'a zô mine na, togo na min'é nga bo dia nal bé bôt be n'anzué, ye bôt b'a yène minzuk ye kon, wène min'é nga bo dia nal bé me." Ebô bane be ke ke nzuk ye mbè mbè. Nge bôt be ne mvè, be ke ke éniñ é ne mbè mbè.

Beprèt ye betèn b'a bu fek é bi Jésu.

Ngeñe Jésu a nga mane kobo ye beyege bie mezô mane, an'a nga bôm bo na, "Fète Lôt-eyô é ligeya melu mebé, wène be ke me koñ e yui me." Val beprèt benèn ye betèn be nga kôme nye bi; ane besese be nga sule nda Prèt nèn, e bu fek ane be ne nye bi y'akeñ, ye yui nye. Nge be nga zô na "Bi é kôge dia bo nal jô Fèt, ngeñe bôt besese be ke sule, be yage ya, wène nzuk ô yage bo."

Mari Magdalene a wage nye mbon.

Ane Jésu a nga so e Bètani, jal Mari ye Marta ye Lazarus be nga tobo. Ane be nga bo nye établi biji. Marta a nga tèbe établi e ve bôt biji, nge Lazarus a nga tobo si biji. Beju be nga jiji na, be nga bôme binoñ bi nga to mbôma y'établi; be nga

NSON ÉTABLI BEJU BENGA TOBO EJI BIJI MELU MINTÔL.

yegebe énoñ ye wo meyal, ve ji ye wo meyôm, mebo môe me to nsameya mvus énoñ. Ngeñe Jésu a nga yegebe nal, Mari Magdalen a nga so ye ndek yome é mbe asôm anèn, an'a nga kutebe meboñ e mebo mie, ve wage nye mebo ye yome te, ye fim mo y'ésil zie. Ane nd'ése é nga zé y'énum mvè yome nyile. Ane

nyege wie mboti, jui na Jndas Iskariot, môt a nga sugele yi nye bile, a nga zô na, "Yome nyi, be nga vote zo sôm ye bedole ye zé, ye ve bôt be n'anzué." Judas a nga zô nal, se togo na a nga nyege bôt be n'anzué, nge togo na a mbe nzu, nye a nga bèle éfuge be nga bebagele bedole, a nga yi bo nyoñ éfa zie èmièn. Nge Jésu a nga zô nye na, "Sige nye ; w'a ve nye bizô ye zé ? A bôa jam mvè bé me. Togo na mine ne bôt anzué melu mese ; wène ngeñ ése mine ke nyege me ke bo lète mvè. Nge min'é ntobo dia ye me mbè mbè." Ane Jésu a nga zô beyege bie na, "Vôm a vôm be ke kobo mezô mam esi nyi, jam Mari a nga bo me, be ke do bôm, e bo bôt e simeze nye.

Judas a yi koñe Jésu.

Ane Judas Iskariot a nga ke bé Beprèt benèn, ve zô bo na, "Mine ke me ve zé, me kage ke ye mine vôm a ne, mine bi nye ?" Ane be nga yage ne nye e ve mewôm me dole melal ésige mfum. Ne so val, a nga vek e zeñ vôm a ke kwé Jésu étam, e yi nye koñ ebé bo.

JUDAS I LARIOT A NGA YAGE NE BEPRÈT BENÈN E SÔM ÉSA BÉ NYE.

(MATT. 26; MARK 14; LUKE 21; JOHN 13–18.)

Jésu a lôm beyege e kôm Fèt.

Ane vane alu Fèt e nto. Be nga bebo na, befam bese be nga nyoñ ntôme ye ke wo nda Anyame ve yui wo éveve bé Anyame. Wène beprèt be nga jige mevoñ, nge nya ntôme fam éte e nga bule ne wo a jal. Wène b'a bum wo nkwele ndôe. Wène énye ye bôt bie be nga ji wo aluse. Togo na Fète Lôt-eyô b'a ji zo aluse.

Jésu ye beyege bie be nga ke zo ji sesan. Ane beyege be nga so bé nye ve sile na, "Nza vôm w'a yi na bi ke kôm e ji?" An'a

"NYEGELE A YI NA, Ô LÈTE BIE ÉBÔÑ A KE SO JI FÉT, BA BEYEGE BIE."

nga zô na, "Keñe Jerusalèm, val mine ke bôme ne fam a bèl amoge mejim; béyege nye ne ke kui nda a ke nyi, wène mine zôge môt a ne nda na, 'Nyegele a yi na, ô lète bie ébôñ a ke so ji Fèt, ba beyege bie.' Wène fam éte a ke mine lète ébôñ énèn ndek eyô, é to nkôga. Kômege biji iti." Ane beyege be nga bo

ane Jésu a nga tyin bo, fam été é nga lète bo ébôñ, ane be nga kôm biji iti.

Jésu a sô beyege mebo.

Ngôgase ane Jésu a nga so ye beyege bie awôm ye bebé e ji établi. An'a nga bo na, "Me vage kôm anèn e ji ye mine Fèt, ke na me wu. Togo na, m'a zô mine na, m'é mbète dia fe ji ye mine ntôme wi éveve, fogo ve mèmièn me tate wu éveve akal mam m'abé me bôt." Nge beyege b'é nga tuge yèm azô a nga zô na a ke wu éveve akal mam abé me bôt. Be nga sesimeze na Jésu a ke bo Komanda esi nyi. Ane be nga bète yuia ye bo bisô ane be nga tate bo, jam na ; nza ebé bo a ke tobo nzôe ye kuma ndèn. Ngeñ éte ane Jésu a nga zô bo na, "Esi nyi, bôt be ne bekuma ebo b'a zô bôt bevok." An'a nga zô na "Nge d'é ntobo fe nal ebé mine. Môt a môt ebé mine a yi tobo nèn, a bulege nyôl zie mvus, ve tobo nlèm évuvié ; ye nyi a yi tobo nzôe nèn énye a tobege nsaka." Ane Jésu a nga sile bo na, "Nza dañe

JÉSU A SÔ BEYEGE MEBO.

"ME ME VAGE DO SUM NA, MINE BOÑE ANE ME VAGE BO MINE."

nèn, môt a ji établi, nge môt a tèbe établi ?" An'a nga tèbe ve vaze ngo eyô ; an'a nga togo ases ve tyiñede do njin. Ne so val a nga sô mejim ntyeñe ve sô beyege mebo ye fime mo y'ases e nga to nye a njin. An'a nga so bé Péter ; nge Péter a nga vine na Jésu a sô nye mebo ane nsaka, an'a nga zô nye na, "A tat, y'ô ke me sô mebo ?" Ane Jésu a nga zô nye na, "W'a yèm dia akal m'a bo do ngeñe nyi, nge ô ke yèm ôsu." Nge Péter a nga zô na, "W'é kôge dia so mebo mam." Ane Jésu a nga zô nye na, "Nge m'é nsô dia mebo mie, wène ô sidia nyege wam." Ane Péter a nga zô na, "A tat, ô tage sô ve mebo mebo, ô sôge ke mo ye nlô wam." Wène Jésu a nga zô na, "Môt a ne nsôya a yia fogo ve e sô mebo.

Ane ngeñ a nga mane be sô mebo ye bote ngo, a nga zô bo na, "Ye min'a yèm jam me vage bo mine ? Mine lé me na 'Tate' ye 'Nyegele'; min'a zô mvè, togo na me ne fogo nal. Edo nge me, ésa wine ye nyegele wine, me mana sô mine mebo, mine yia ne sô mine bèbièn bèbièn mebo ; togo na me me vage do sum na, mine boñe ane me vage bo mine."

Sétan a nyiye Judas nlèm.

Ngeñe be nga ji biji bi Fèt Jésu a nga zô na, "M'a zô mine na, mô'mboti bé mine b'a ji ne me établi, a ke yi na me bile." Ane beyege be nga yèn ngongol y'ôlun, ane be nga dege mis bèbièn bèbièn, ye simeze môt a vage zô nye. Jésu a mbe ye nyege mboti a nga yegebe nye tyui, a nga nyege anèn. Ane Péter a nga zô nye asué na, a silege Jésu môt a vage zô nye. Ane nyege te a nga sile Jésu na, "A tate, nza ô vage zô nye ?" Ane Jésu a nga zô na, "Môt me ke ve nye mfème, me kage mane wo du ntyeñe, énye le." Wène ngeñ a nga mane du mfème ntyeñe a nga ve Judas Iskariot. Ne so val Sétan a nga nyiye nlèm Judas. Ane Jésu a nga zô nye na, "Jam w'a yi bo, boñe do avôl." Val bôt be nga to établi b'é nga yèm jam Jésu a nga zô mezô mete. Bevok be nga ko na vôm Judas énye a nga bebèle éfuge bedole, Jésu a nga tyin nye e sôm biôm be nga yi, nge na a keñe ve bôt be mbe anzué biôm. Ngeñe Judas a nga kui ne so nda, alu e nto.

Ngeñ a nga ke, Jésu a nga zô beyege na, "Me ke tobo ye mine ôyôm ébèm. Ngeñe m'abè mine lige, me ke mine ve azô mféfé na, 'Nyegega mine bèbièn bèbièn, fogo ane me nga nyege mine,

"MÔT ME KE VE MFÈME ME KAGE MANE WO DU NTYEÑE, ÉNYE LE." AN'A NGA VE JUDAS ISKARIOT.

mine ke mine ke nyege nal. Mine kage bo nal, bôt bese be ke yèm na, mine ne beyege bam.

Péter a zô na évoge dia nye sé.

Ane Jésu a nga zô beyege bie na, Sétan a ke bo koñ, wène besese be ke nyɛ lige alu ate. Ane Péter a nga zô na, "Fañe bo bevok bese be ke we lige, m'é voge dia we lige ; togo na me ne ke ye we mbôk nge awu." Ane Jésu a nga zô na, "M'a zô we na, alu di, ngeñe nôme ku abè loñ nzañ ébè, ô ke me sé nzañ élal na, w'a yèm dia me." Nge Péter a nga bète zô mban na, "E fañe bo, m'a wu ye wèni, m'évoge dia we sé." Ane beyege bie bese be nga kobo nal.

Jésu a vèl éyèm Établi Tate.

Wène ngeñe be nga ji sesan, Jésu a nga nyoñ mfème, ve ve Anyame abote. An'a nga sale wo, ve ve beyege, ve zô na,

"Nyoña, mine jak. Nyine ne nyôl zam é ne mbuga akal dene." A nga nyoñe ivé ve ve Anyame abota ; an'a nga ve bo, ane besese be nga nyu. An'a nga zô bo na, "Ivé nyi zô ne meki mam me mage mféfé, m'a sôba akal bôt abi jam ye mam abé môe."

An'a nga tyin beyege bie na, be bètega sula vôm avoti ngeñe bôt be ke nye mane yui, e ji mfème ye nyu ivé nson voge an'a vage lète. Wène ngeñ ésese be ke bo éyèm éte, be simezege nye· Zine zo ne éyèm Étabili Tate, beyege bie be nge boñe mbè mbè. Jésu nye a nga zô bie na bi boñe nal. Ngeñ ése bi a yèn mfème ô to mbukeya bifus bifus Étabili Tate, bi simezege nyôl zie é mbe mbukeya, é to ndomela mintyoñe kros eyô ; wène ngeñ ése bi ke yèn ivè, bi simezege meki mie me nga sô meveñ e mo ye meveñ nkuk. Bôt b'a nyege nye be ke be bo établi zi ngeñ ésese, ne ke kui ngeñ èmièn a ke bèta so esi nyi. Ngeñe be ke ji zo b'a simeze mam abé be nga bo, ane Jésn a nga wu akal y'iti e kros ; wène b'a veñeze milèm mi mféfé, ke fe mo bèta bo.

Jésu a yage ne beyege bie.

Ngeñe be nga ji établi, Jésu a nga kobo ye beyege bie, ye zô bo na, be ke fañe yèn ôlun togo na a nga ke kôte bé bo. A nga zô bo na, a ke yô e kôm bo vôm ; ye so val a ke bo so nyoñ, e yi na vôm a tobo, bo ke be tobo val. An'a nga zô bo na, "Mine wôga melôe mam, Môt a ke bagele melôe mam, énye a nyege me ; wène môt a môt a nyege me, Tate wam nye ke a ke nyege. An'a nga yage ne bo na, Ésa a ke lôm Nsisim Éki e milèm miôe, e bo bo e simeze ye yèm mam mese a nga zô bo, ye yegele fe bo ane be ke yegele bôt bevok. Wène Nsisim Éki ô ke tobo ye bo mbè mbè e vole bo, ngeñ a ke kôte bé bo.

Nkana njik.

Ane Jésu a nga zô na, "Me me ne njik, mine ke metèm." Edo e ne na, beyege Jésu be ne ane metèm m'a fa ne so njik. A nga zô na, "Metèm me ne mvè m'a wum bibume bi ne mvè. Tat'a bagele mo, ye bo mo ki e bète wum bibume bife abi. Nge metem me n'abé, me ne ke wum bibume, a kige mo ve wa ndôe." An'a nga zô beyege bie na, a nga fé bo e wum bibume ye bo mam mvè bé bôt. Nge be simezege jam a nga tate bo zô na, bôt be ke bo vin ye lète bo nzuk.

Jésu a kobo y'Anyame akal beyege bie.

An'a nga zô na, "Vane mine yèn nzuk y'ôlun, togo na bi vie me vas bé mine ; nge ngeñe me ke bèta wôm ne so awu, ne ke mine bète yèn ; wène mine ke yène mvè ndèn." An'a nga tyin bo na, ngeñe be ke sesile Anyame jam a jam, be silege do ye jui die y'akal die. B'abè tate kobo y'Anyame nal emvus, nge vane be boñe nal ; wène Anyame a ke wôg ye yèbe nkobo beyege, be kage nye sil akal Jésu, togo na Jésu nye a ne môt a nga nzôñebe nzuk y'awu akal mam abé môe.

An'a nga bète mis mie yô, ve kobo n'Anyame jam beyege bie, ye jam bôt besese be ke nye yèbe ngeñe beyege be kage kobo ye bo mezô mie. A nga kobo na, be tage bo mam me n'abé, be nyege bèbièn bèbièn. A nga zô na, a yi na be nzake e tobo bé nye eyô, vôm be ke yèn éndèndañ zie y'akuma Ésa a nga ve nye.

B'a ke abeñ Gètsemané.

ABEÑ GÈTSEMANÉ, VÔM JÉSU A NGA YEN NZUK YE MISIM MINEN AKAL BÔTE.

Mam mane me nga manega fe, ane Jésu ye beyege bie be nga yé za sesan. Ane be nga kui ne so nda be nga ji Fèt, ne so nkôl b'a lé na nkôl Olive, ô nga to ôzegezek ye Jerusalèm. Ane be nga nyi abeñ e nga to iti b'a lé na abeñ Gètsemané. Ane Jésu a nga zô beyege bie na, "Tobege va ngeñe me ke kobo y'Anyame ôsu." An'a nga lige bo, ve ke ôzegezek ôsu, ve kutebe meboñ ye kobo y'Anyame. Ane vane a nga yène nzuk anèn akal mam abé ma ; a yèmege ke na aboñ e kage lôt, wène be sôa nye bi ye kele nye kros eyô. An'a nga yèn nzuk ye misim minèn, éjik é nga kui nye asu, é nga to nsin ane bète metué meki, me nga ku metek. Ane énjèl a nga so vole nye. Ngeñ a nga tèbe ne so nkobo a nga kobo y'Anyame, ye bule bé beyege bie, a nga kwé b'a yé ôyo. An'a nga zô bo na, "Mine yé na? Tèbege, mine kobo y'Anyame, Sétan a yage mine koñ e bo abé." An'a nga ke ve lige bo, a bèta ke kobo y'Anyame. An'a nga bèta sò ve kwé bo ôyo. Nge ngeñ a nga bètę so nzañ élal, a nga zô bo na "Tèbega, bi ke ; mine ta, môt a koñe me, a yi na me bile, a nto bé."

Ba be Judas b'a bi Jésu.

Val Judas a nga mom ngeñ Jésu a nga ke abeñ ; togo na e nga to aluse, ye fè na Jésu é mbe dia ye bôt abi val. Ane Judas a nga simeze na, ngeñe mvè a koñ Jésu ezo le. An'a nga ke bé Beprèt benèn ye benya bôt ve bôm bo. Ane be nga ve nye nsame bisos e ke ne nye, e bi Jésu. Ane vane Judas a nzu ye bôt bete abeñ.

Jésu é nga mate dia mbil, a nga yan na, bo nzage nye bi ; togo na ngeñ è nga kôk, ngeñ awu die. Wène val a nge zôge na, môt a bi nye a nto bé, ane Judas a nga so ye nsame bisos ye minkwate mi nyène ye bili, be bèl'atya. Val Judas a nga tate bo ve ndèm na, "Môt mine ke yèn bia nye bi a late menyu, énye le, biga nye." An a nga so bé Jésu ve zô na "Mbôlô, Nyegele," an'a nga late anyu die ye anyu Jésu. Ane Jésu a nga zô nye na, "Judas, ndôge w'a koñe me ye late menyu?" Ane befam bete be nga ke mo ve bi Jésu.

Ngeñe beyege be nga yèn ane b'a bi Jésu, be nga sile nye na, "A tat, ye bi yitege ye bo ye minkwate?" Ane Péter a nga bèle nkwate, an'a nga dute wo, ve bage wo nsaka Prèt nèn alo, ve kig alo ne kes! Nge Jésu a nga zô nye na, "Bulege nkwate wie

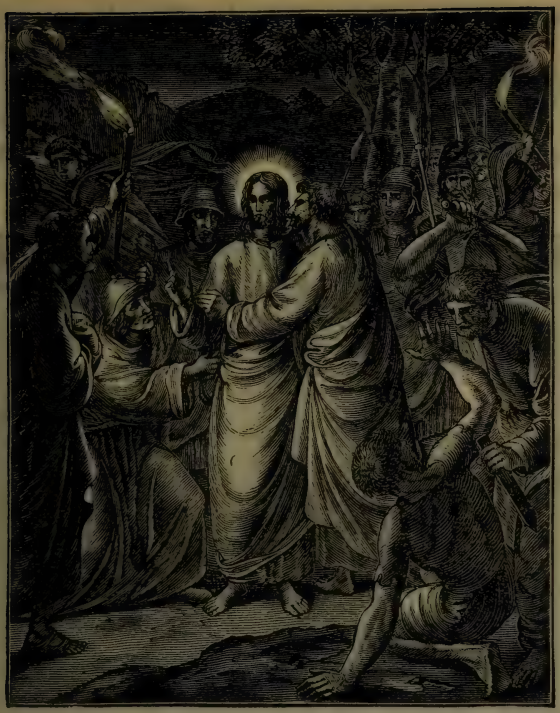

BA BE JUDAS B'A BI JÉSU.

abam iti. Ye w'a ko na me sidia ye ki e sile Tate, wèn'a lôm me nkame mintosiñ mi énjèl e lume ne bo ngam zam ye nyi me? Nge me kage bo nal, wène mezô mingengañ ntèn Anyame me ke tyui na, m'a zô na me ke wu akal bôt?" Ane Jésu a nga nañebe nsaka te alo, an'é nga bule mvogo. An'a nga zô bôt be nga bi nye na, "Ye mine vage so ye minkwate mi nyène ye bili, e bi me ane b'a bi nzu? Melu abi me nga to ye mine, ye yegele bôt nda Anyame, mine ke me bi." Ngeñ éte beyege besese be nga mate, ane be nga lige nye ve ke mimbil.

(MATT. 26, 27; MARK 14, 15; LUKE 22, 23; JNO. 18, 19.)

Péter a sé Jésu.

Ane bôt be nga bi Jésu be nga ke ne nye bé Kaiafas, môt a nga to Prèt nèn mbu te. Nda Prèt nèn, bôt be nga to nsula iti, beprèt

benèn bese ye betèn ye benya bôt. Ane bisos bi nga so ne Jésu ebé bo.

Val Péter a nga béye Jésu ôya ne mebun na, môt a môt é nyèm dia nye. An'a nga so e nda Prèt nèn, ve tobo si ba be bôt b'a bo bisé, ji efeñ e to ye ndôe, a nga yi yèm jam e ke bo. Ane moñe ngon a nga so bé nye, ve zô nye na, "We ke ô nga to ye Jésu y'a

PÉTER A SÉ JESU ZAÑ ILAL, ANE JESU A NGA VEÑEZE VE DEGE PETER MIS.

Galilé." Nge Péter a nga sé do, ve zô na "Koko." An'a nga kui e mbogasi. Wène nôme ku a nga loñ. Wi ngon fe é nga yène nye, ve zô bôt be nga tèbe bé val na, "Mô'nyi nye ke a nga to ye Jésu y'a Nazarèt." Ane Péter a nga bèta sé do, ve zô na "M'a yèm dia môte te." Ôyôm ébèm ô nga lôtega fe, ane nsaka mboti Prèt nèn a nga vume ne nsaka Péter a nga kig alo, a nga so ve zo na, "Ke me vage we yèn ye Jésu abeñ?" Ane Péter a nga do bèta sé; ane ku é nga bète loñ. Ane Jésu a nga veñeze ve dege Péter mis, wène Péter a nga simeze azô Jésu a nga zô nye na, "Nôme ku ke beñe loñ nzeñ ébè, ô ke me sé nzeñ élal na, w'a yem dia me." Wène ngeñ a nga sime jam ate, a kui atan a k'a yi du ye abuk anèn.

Prèt nèn a sile Jésu.

Ane Prèt nèn a nga sile Jésu jam beyege bie ye jam mezô a nga yeyegele. Ane Jésu a nga zô na, "Me nga yeyegele nda Anyame, vôm Beju b'a ke mbè mbè, m'abè yegele jam asué. W'a sile me ne zé? Silege bôt be nga wôge mezô mam; b'a yèm ane me nga kobo." Ane nzôe bisos a nga tèle vale a nga bibe nye abè, ve zô na, "Ye w'a kobo ye Prèt nèn nal?" Ane Jésu a nga zô na, "Nge me kobeya abé va, zôge ye bôt b'a lète me nzuk. Nge me kobeya mvè, w'a bibe me ye zé?"

B'a ve Jésu meku.

Val bôm Beju be nga taté mezô menèn, ô nga to bé ye nda Anyame. Wène bôt be nga té mezô be nga to mewôm zangwal. Prèt nèn a mbe iti ye beprèt benèn be nga bète ne nye, ye betèn ye benya bôt. Bôt bane bo be mbe bezôe ayoñ Ju, be nga lète bôt be nga biane melôe Môses minzuk. Nge ngeñ b'a yi lète môt

PRÈT NÈN A SILE JÉSU.

nzuk ye yui nye, be nga tate sile komanda Rôman, togo na Beju be nga yeyéñe Berôman, b'é mbe dia ye ki e yui môt fogo ve Komanda a zô bo na be yuige.

Ngeñe kide é nga lèn, bôt be nga bi Jésu be nga so ye nye evôm b'a kige misañ. Wi beprèt benèn ye betèn ye benya bôt be nga zeñe bôt e veñ Jésu mezô. Ane befam bebé be nga nzu veñ Jésu mezô, bo na, "Mô'nyi a nga zô na, a ne ki e tyam nda Anyame, ve bèta zo lôñ melu melal." Nge Jésu é yèbege dia azô Ane Prèt nèn a nga tèbe ve sile nye na, "W'a kobo dia azô ?" Nge Jésu a nga tobo évôvô. Ane Prèt nèn a nga zô nye na, "M'a sile we, zôge bie nge ô ne Krist, Mon Anyame ?" Ane Jésu a nga yèbe ve zô na, "E-e, me ne fogo mon Anyame. Melu ôsu mine ke me yèn, me to si efeñ meyôm Anyame, ye bèta nzu esi nyi ye biba'bi jô." Ane Prèt nèn a nga nya ngo zie, ve zô na, "A mana ta Anyame, bi ne asué zé ye bôt befe ? Mine wôga meta mie. Bi boñe nye na ?" Ane bese be nga yèbe ve zô na, "A yia ne wu."

B'a ke ne nye bé Komanda.

Ane be nga tu nye mendèn asu, ye kwegele nye. Wène ngeñe be nga mane nye tyiñede aveles e mis, be nga bibe nye mebè, ye zô na, A Krist, soge ngañ ; zôge bie nza vage we bip ?" Ngeñe be nga mane nye kak, bôt bese be nga tèbe ve ke ne Jésu bé Pilat Komanda Rôman.

Ngeñ be nga so ne nye nda Pilat, be nga sum nye veñ mezô bé Komanda ye zô na, "Bi vage kwé mô'nyi a yegele Beju a biane Berôman. A yegele bo na, be tage ve Komanda ôba si ; a zô ke na nye a ne Krist Komanda." Ane Pilat a nga sile nye na, "Y'ô ne Komanda ?" Ane Jésu a nga zô nye na, "E-e, me ne fogo, nge akuma dam e sidia e zô esi nyi. Nge a bage nal, ve bôt bam be ke lume e nyi me ne so Beju." Ane Pilat a nga zô Prèt nèn ye Beju be nga so ye Jésu na, "M'abè yèn emô'nyi ye bizô." Nge be nga bo ézege énèn ve loñ ébil na, "A vule yegele bôt e bo abé afan ase Ju ye Galilé ne ke kui Jerusalèm."

Pilat a lôm Jésu bé Herod.

Ngeñe Pilat a nga wôg b'a tu Galilé, a nga sile ye Jésu a so wi ? Be nga manega fe nye bôm na Jésu a ne môte Galilé, an'a nga lôme nye bé Herod, énye a nga zezô afan ate ; togo na Herod a

nga to e Jerusalèm ngeñ éte. Ngeñ Herod a nga yèn Jésu, a nga yèn mvè ndèn, togo na ébèm énèn a nga yi nye yèn, togo na a nga wôge mam abi jam die. A nga bune na Jésu a ke bo akeñe e lète nye. Ane Herod a nga sile Jésu minsile abi ; nge Jésu é bulege dia azô. Ane beprèt benèn ye betèn be nga tébe val, be nga ve nye bizô ye veñe nye mam abé abi. Ane Herod ye bisos bie be nga ya ye nye, ye bo akwegele, ye bote nye ngo évele, togo na a nga zô na, a ne Komanda ; togo na bekomanda be nga bebote mengo m'évele.

Pilat a yi si Jésu, Beju ke do mèm.

Ne so val Herod a nga bète nye bule bé Pilat. Ane Pilat a nga lé Beju ye beprèt benèn ye bezôe, an'a nga zô bo na, " Mine vage so ye fam nyi bé me na, a yegele bôt a bo mam me n'abé. Nge me mana nye sile e mesu mene, m'abè dia nye yèn ye jam. Hèrod nye ke abè yèn, togo na me vage lôm mine bé nye. M'abè yèn jam abé a vage bo na, edo a yia ne wu."

Komanda a nga bebo na, mbu ôsese ngeñ be nga bo Fète Lôt-eyô e Jerusalèm, nge mone Ju, a to nda mbôk, Komanda a nga sesize môt ebé bo. Ngeñ éte fam é Ju é nga to nda mbôk, jui die na Barabas, be nga ke nye mbôk na, a yui bôt ye zu. Wène Beju be nga zô Pilat na, a sige môt a to nda mbôk ebé bo. Ane Pilat a nga sile na, " Nza me sige, ye Barabas ye Jésu? "

Ngeñe Pilat a nga kobo ne bo, ngal a nga lôme nye kiñ na, " Ô tage lète môt mvè te nzuk, togo na emu me vage yène nzuk anèn jam die e ndèm me vage yèm." Nge Beprèt benèn be vage tyin Beju na, be zôge Komanda e si Barabas. Ane Pilat a nga sile Beju na, " Nge Jésu, b'a lé nye na Krist, me boñe nye na? " Ane besese be nga zô na, be yuige nye. Nge Pilat a nga zô na, " Nza jam abé a vage bo? " Nge be nga bèta loñ bibil mban na, be yuige nye.

Ngeñe Pilat a nga yèn na, é mbe dia fe ki e kam Jésu, a nga nyoñ mejim ve sô mo, ve zô na, " Me sidia ye bizô ejam awu môt mvè nyi. Mine bèbièn, yèmega." Ane besese be nga zô na " Bizô awu dia bi tobege bé bie ye bon bie."

B'a yite Jésu, ye kwegele nye.

Val Berôman be mbe y'éyèm, ngeñe be nga ke yui môt be nga tate nyi yit. Be nga vaze nye bibote nyôl fogo ve ôyôm ôkane, ve

B'A YITE JÉSU, YE KWEGELE NYE.

kage nye akôn, be bibege nye amvus ke minkas. Edo Pilat a nga bo Jésu. Wène bisos bi nga ke nye yui, be nga tate ke ne nye ébôñ nda Komanda, ve lé bisos bise ba be bo be nga wule. Ane be nga vaze nye ngo eyô é mbe nyôl; ane be nga ya nye ye kwegele nye, fogo ane Herod a nga tate bo! ve bote nye ngo évele. Wène be nga kôm afak biyo ve tué nye do nlô eyô. Wène be nga ve nye ntum éli e mo, fogo ane bekomanda be nga bèle ntum ésige évele. Be nga veñ na Jésu a to Komanda; be nga kutebe meboñ e kwegele nye, ve zô na, "Mbôlô, Komanda Ju." Ane be nga tu nye mendèn, ve dute nye ntum, be nga ke b'a bibe nye nlô, ye bibe nye mebè.

Pilat a bète yi si Jésu, Beju ke mèmeye.

Ane vane be mana lète Jésu minzuk mise mi, Pilat a nga simeze

na, mvete Beju be ke si Jésu. Edo a nga bète kobo ne bo ye zô na, "M'a kule nye bé mine, e bète mine zô na, m'abè nye yèn ye jam." Ane Jésu a nga kui ve tebe mesu môe, a to y'éfak biyo ye ngo évele nyôl. Ane Pilat a nga zô bo na, "Degege, énye nyine." Nge ngeñe beprèt benèn ye bezôe be nga yène nye, be nga loñe bibil na, "Nyuiga nye! nyuiga nye!" Ane Pilat a nga zô bo na,

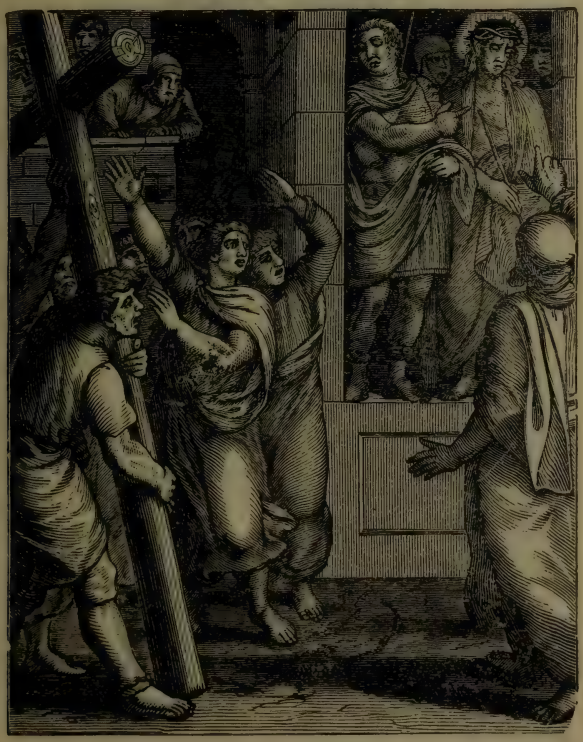

PILAT A NGA ZÔ BO NA, "DEGEGE ÉNYE NYINE."

"Nyoñe nye mine bèbièn mine yui nye, togo na m'abè yène nye ye jam bizô." Ane Beju be nga zô na, "Bi ne y'éyèm, wène n'éyèm éte a yia ne wu, togo na a zô na a ne mon Anyame."

Ngeñe Pilat a nga wôge b'a zô nal, a nga mate. An'a nga sile Jésu na, "Ô nga so vôm avé?" Nge Jésu é bulege dia nye azô. Ane Pilat a nga zô nye na, "W'a yi dia kobo ye mèni? W'a yèm dia na me ne ki e yui we, me ne fe ki e si we kele mvogo? Ane

AFAK BIYO.

Jésu a nga zô na, "Ô ne me bo fogo ve jam Anyame a ke we zam e bo me." Wène, ne so ngeñ éte, Pilat a nga vek e si nye.

Val Komanda nen Rôman a mbe jui na Késar, a nga to anèn nzi ye nget; Pilat a nga mate nye. Ngeñe Beju be nga yèn na Pilat a yi si Jésu, be nga zô nye na, "Ô kage si emô'nyi, wène ô sidia mvi Késar; togo na a vule zô na Késar a se Komanda èmièn a ne Komanda." Be nga zôge fe nal, ane Pilat a nga mate si Jésu, ye ko woñ na, Beju be yage do bôm Késar. An'a nga ve bo Jésu e mo môe e yui nye.

Judas a kele nyôl zie eyô.

Ane Judas Iskariot, nyege a nga yi Jésu a bili, ngeñ a nga yèn

JUDAS A KELE NYÔL ZIE ÉYÔ.

na Jésu a ke fogo wu, a nga mate ye jam a nga bo. An'a nga bèta so ye mewôm me dole melal bé beprèt benèn, ve zô na, "Me vage bo abé anèn, me vage mine lète e bi éwamôt mvè a ne ke meku." Nge be nga zô na, "Bi n'asué ye zi? dile e ne jam die wèmièn." Ane Judas a nga wa bedole si nda Anyame, ve kui. An'a nga ke kele nyôl zie eyô ve wu. Ane beprèt benèn be nga nyoñe bedole bete, ve zô bèbièn bèbièn na, "E sidia mvè e si bo évate éki nda Anyame, togo na be n'asôm môt be ke yui. Edo be nga sôm bo ye vôm be ke jèjè beyeñ.

B'a ke ye Jésu e Kalvari, ve kele nye kros.

Ane bisos be nga sote Jésu ngo évele é nga to nye nyôl, ve bote

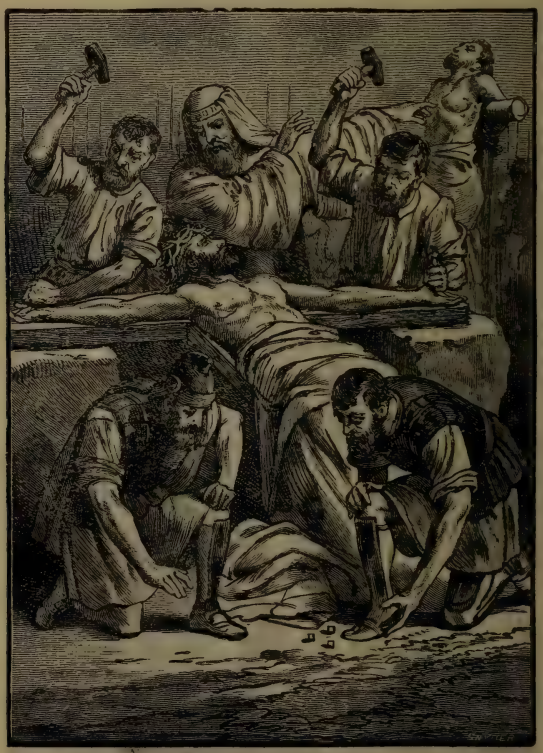

BE NGA DOMELE MO MIE YE MEBO E KROS, VE KELE NYE ÉYÔ.

nye mengo mie èmièn, ve ke ne nye e kele nye kros eyô, e yui nye. Ane be nga bo fam a mbe jui na Simon be nga bôme ne

nye nzèn, e vol nye babe kros. Ane nsame bôt abi ye benege be nga ke b'a béye mvus ye yi du. Nge Jésu a nga veñeze ve zô bo na, be tage yi du akal die, bi yige jam dôe bèbièn ye bon bôe, jam minzuk mi ke so bé Ju.

Ane be nga so ne nye evôm b'a lé na Kalvari, zegezek ye Jerusalem. Val be nga domele mo mie ye mebo e kros, ve kele nye eyô. Ngeñe be nga yui nye, Jésu a nga kobo y'Anyame akal dôe, ye zô na, "A Tat, zamege bo, togo na b'a yem dia ane b'a bo."

Jésu a kele kros.

Ane be nga ve nye vinega é nga to fufule ne zôm é n'ayôl, biôm be nga vave bôt e bo bo e yé ôyo na, be yage yèn mintè. Nge ngeñe Jésu a nga kyek zo é yèbege dia nyu ; togo na a nga yèn mintè mite akal da ; edo a nga mèm e nzôñebe misim ye minté mise. Ane be nga kele nye ye bezu bebé, mboti éfa meyôm, nyi mbok meyal. Bôt be nga keleba kros eyô b'é nga jige dia wu ; be nga tobo ébèm énèn be kele eyô. Jèsu a fañe bo na be nga kele nye kidiase, a nga to eyô ne misim minèn ye ke kui ngôgase. Ane bisos bi nga kele nye eyô bi nga tobo si e mom nye val. Ane be nga kabe mengo mie bèbièn.

Ane Pilat a nga tèn e kros nlô Jésu eyô na, "Jésu y'a Nazarèt, Komanda Ju." Mezô mete Beju abi be nga lañ, togo na vôm be nga kele nye ô mbe bé ye jal. Ane bôt be nga lôte va b'é nga yèn dia nye ngongol ; nge be nga fôge milô miôe ye zô na, "Nge ô ne mon Anyame, sigelege ye so kros eyô." Beprèt benèn ye betèn bo ke be nga kwegele nye, ye zô na, "A nga bun Anyame, Anyame a volege nye ngeñe nyi."

Bezu bebé.

Ane nzu mboti be nga kele ba Jésu eyô, a nga kobo mezô abé ye Jésu, ye zô na. "Nge ô ne Krist, nyige nyôl zie ye bie." Nge nzu mbok a nga zô nye na, "W'a mate dia Anyame, ô ta an'ô to bé y'awu ? Bie bi a yia ne wu, nge fam nyi abè dia bo jam e n'abé." A nga zô Jésu, "Tate, ô simezege me ngeñ ô ke nyi ayoñ die." Ane Jésu a nga zô nye na, "Emu ô ke tobo ye me e Paradis."

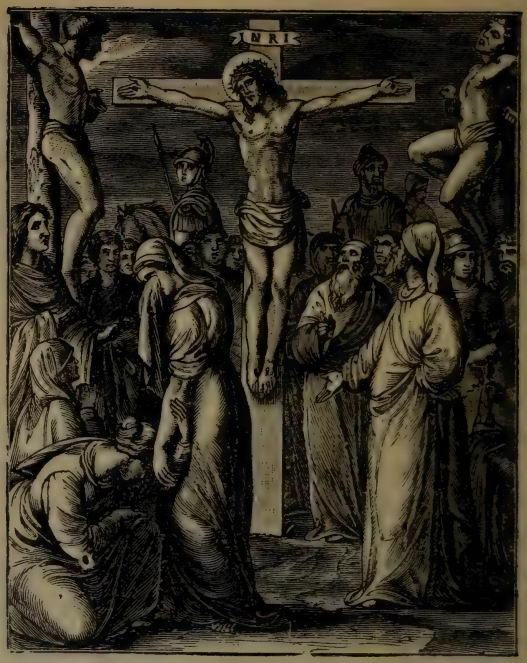

JÉSU A NGA WU NALE AKAL DAM YE DINE.

Mari nya Jésu.

Nya Jèsu a nga tèle bé ye kros, ba nyege Jésu a nga nyege, a nga yegebe tyui Jésu ngeñ be nga to établi Fèt. Jésu a nga ke wu ye lige nya, edo a nga zô nyege te na, a tobege ba nya ne so ngeñ éte fogo ane nye a nga bie nye. An'a nga zô ke nya na, a boñe nyege te fogo ane mon wie èmièn. Wène ne so ngeñ éte, nyege te, a mbe jui na Jon, a nga nyoñe nye e tobo nda zie èmièn e bagele nye ye ve nye biôm bise a ke yi.

Jésu a wu.

Val ne so amidi jibe nga bo afan esese ne ke kui mewere mela. Anyame a nga lôm jibe te togo na bôt abé be nga ke yui mon wie. Mewere mela ane Jésu a nga loñ ébil énèn ve zô na, "Anyame wam! Anyame wam! Nza zôm w'a sie me zo?" Jésu a nga nyoñe bizô bi bôt e nyôl zie èmièn, an'a nga yèn ôlun ye nzuk ye mintè minèn jam ate. Ane fam foti ebé bôt be nga tèle val, ngeñ

a nga wôge nye a loñ ébil, a nga jige ke mbil ve nyoñ mponji, ve zo zale ne vinega, ve som zo ntum, ve nyue nye. Wène ngeñe Jésu a nga nyu vinega, a nga zô na "A mana." An'a nga lui nlô wie ve wu.

Ane étô énèn é kele nda Anyame, e kañe bibôñ nda Anyame, é nga sale bifa bibé, ne so eyô ne ke si. Ane si é nga fôge, ye mekok me nga sale bifus. Ane mesoñ me nga kuleba, ane bôt be nga sesèm Anyame ngeñ be mbe éniñ be nga wôm ne so mesoñ, ngeñ Jésu èmièn a nga mane wôm. Ane be nga ke Jerusalèm, bôt abi ve yèn bo wi. Bisos Rôman be nga veñele Jésu, ngeñe be nga yèn mam mane, be nga mate anèn ; ane be nga zô na, "Mô'nyi a ne fogo mone Anyame."

(Matt. 27, 28 ; Mark 15, 16 ; Luke 23, 24 ; John 19–21 ; 1 Cor. 15 ; Acts 1.)

Ésos é lume mbim Jésu akoñ.

Val Beju be to jal b'é nga yèm dia na Jésu a wua. Ane togo na kidie é bo jô Sono, b'é nga nyege dia na mimbim mi tobo kros eyô jô Sono ; ane be nga ke sile Pilat a lôm e yile Jésu ye bezu bebé be nga kele ne nye eyô, e yi na be vage bo kros ye jè bo aboñ Sono z'abè. Ane Pilat a nga tyin bisos, ane be nga ke ve buge mebo bezu bebé e yui bo. Nge ngeñe be nga kui bé Jésu be nga yèn na val a wua, b'a fañe buge mebo mie. Nge ésos évoti é nga so y'akoñ, ve lume nye do e mvè ; ane meki ye mejim me me nga kui iti.

Jésu a jèbe.

Vôm Jésu a nga wu e kros e nga to y'aboñ, ane abeñ ate a mbe ye soñ mféfé, b'abè dia jè môt iti ; soñ éte é mbe nda akok. Kuma b'a lé na Jôsef y'a jal Aramatéa, énye a mbe ye zo. Jôsef a nga to nyege Jésu, nge a nga sesole do ejam a mate Beju. Nge vane Jésu a nga waga fe, a nga ke fogo ke mate bé Pilat, e zage nye mbim. Ane Jôsef a nga vage wo e kros, an'a nga kage wo ye mimfum bitô bi mféfé a nga sôm. An'a nga togo mbim ve jè wo soñ, ve tog'akok, bigede eyô.

Ane Mari Magdalen ye Mari mbok nya Jéms nyege Jésu, be nga to si e soñ efeñ, e yèn vôm be nga jè Jésu. Ane be nga kôte

JÉSU A JÈBE.

soñ ye ke wége jô Sono ; wène be ke bèta so ye beyome be n'énum ye biôm bivok bi a nyum mesé, e ve bio nyôl Jésu.

Pilat a lôm bisos e veñele soñ.

Ngeñe be nga mane jè Jésu, beprèt benèn ye Befarisi be nga so bé Pilat ve zô na, "A tat, bi a simeze na môte meduk nyine, ngeñ a nga to éniñ a nga zô na, "Melu melal me kage lôt, wène me wômeya.' Edo tyinege na, be veñelege ye yèm soñ ye ke kui alu lal, beyege bie be yage nye so zu ye zô bôt na a wômeya." Ane Pilat a nga zô na, "Me ke mine ve bisos, e veñele soñ, keñe zo yèm." Ane be nga ke ve yèm soñ ve tué bisos e veñele zo, ye yèm akak mbé soñ.

Nge alu te énjèl Anyame a nga so eyô, ve vaz'akok e soñ eyô ; an'a nga tobo yô ala. Asu die e nga fé ane nzalañ, mengo mie me nga to mfum ane biba bi jô. Bisos bi nga nyañebe ye ko woñ,

JÉSU A WÔMEYA.

ÉNJÈL ANYAME A NGA SO ÉYÔ, VE VAZ, AKOK E SOÑ ÉYÔ.

menyôl me mana bo tek ane mimbim. Ane be nga kôte soñ ve bèta k'a jal.

Benege be kwé Jésu a wômeya.

Nge melèn me kidiase, ngeñ indèndañ é nga tate bo jô ôsua Sono, Mari Magdalen ye Mari mbok ye Salôme be nga so e soñ be bèle biôm bi n'énum mvè be mana bo. Ngeñe be nga so e nzèn, be nga zô bèbièn bèbièn na, "Nza ke bie va akok ne soñ eyô?" Nge ngeñe be nga so bé, be nga kwé akok e vaze ne soñ. Wène ngeñe be nga nyi nda akok iti, be nga yèn énjèl a to ye ngo mfum, ane be nga mate. An'a nga zô bo na, "Mine tage mate, Min'a zeñ Jésu be nga yui. A sidia va, a wômeya. Degege vôm be nga bi nye. Nge keñe bôm beyege bie na, 'A wômeya ye so awu, a ke ôsu wene e Galilé, val mine ke nye yèn." Ane be nga kôt avôl e soñ ye mvè ndèn ve ke mbil e bôm beyege bie.

Ngeñe be nga ke bôm beyege bie, Jésu a nga bôme ne bo ve zô bo na "Mbolani! Yènege mvè." Ane be nga so ve bi nye mebo

ye sème nye. An'a nga zô bo na, "Mine tage mate; keñe zô bo'be jañ na, be keña Galilé, val be ke me yèn." Ane benege be

BENEGE BE KWÉ JÉSU A WÔMEYA.

nga so ve bôm mam mese ma ebé awôm beyege ye nyege mboti, ye beyege bevok be nga to ye bo.

Péter ye Jon b'a kwé soñ momo.

Ane Péter ba Jon ngeñ be nga wôg mam benege be nga kobo, be nga so mbil e soñ bebé nsame mboti. Nge Jon énye a nga dañe Péter ye mbil, ve tate kui e soñ. An'a nga sônebe ve dege soñ iti. An'a nga yèn bitô bi nga to Jésu e nyôl bi bo iti; nge é nyige dia iti. Nge Péter ngeñ a nga so, a nga nyi e soñ; an'a nga yèn bitô, y'aveles be nga tyiñede Jésu nlô e to niga, e bô vôm étam. Ane Jon nye ke a nga nyi iti, ve yèn. An'a nga yèbe na Jésu a wômeya fogo. Ane beyege be nga bule e mal môe.

Bisos bi a veñ na, beyege be nga zu mbim Jésu.

Ngeñe Jésu a nga wôm, bisos bi nga veñele soñ bi nga ke bé Beprèt benèn, ve bôm bo mam mesese me nga bo. Edo Beprèt

benèn ye benya bôt be nga bu ésok. Ane be nga ve bisos bedole abi, ve zô bo na, "Mine keñe zô bôt na, beyege bie be nga so aluse ve zu nye, ngeñe bi nga bô ôyo. Komanda a kage do wôg ye yi mine lète nzuk jam ôyo mine vage yé, wène bi ke nye bam ve tué mine ke nzuk." Ane bisos bi nga nyoñe bedole ve bo ane be nga yegele bo. Edo Beju, ne ke kui ngeñ ému, b'a zô na beyege Jésu be nga so nye zu aluse ngeñe bisos bi nga yé ôyo.

Beyege bebé b'a yèn Jésu a nzèn.

Alu ôsua Sono, ngeñe Jésu a nga wôm, beyege bie bebé be nga ke b'a wule e jal b'a lé na Èmméus, e nga to mewége zangwal ne so Jerusalèm. Ane be nga ke b'a lé milañ ejam mam mesese me nga bo. An'a nga bo na, ngeñe be nga ke b'a kobo, Jésu a nga zile bé ye bo ve wule ye bo. Nge a nga to nson mfe, bo ke nye yèm. An'a nga sile bo na, "Nza milañ min'a ke min'a lé? Min'a wule ye mesu ngongol ye zé?" Mboti, a mbe jui na Kléôpas, a nga zô nye na, "Y'ô ne neñ e Jerusalèm na, w'abè dia wôg mezô me to iti melu ma?" Ane Jésu a nga sile na, "Benza mam?" Ane be nga zô nye na, "Jam Jésu y'a Nazarèt, a mbe ngengañ, a

BEYEGE BEBÉ B'A YÈN JESU A NZÈN BA B'AKE ÈMMÉUS.

nga bebo mekeñe ye mam b'a yèga menèn mesu me bôt besese, y'anyoñ beprèt benèn ye benya bôt be nga nyoñe nye ye yui nye. Bi nga bebune na énye a ke kôte bon Israèl ne so Berôman. Ne so val ému n'alu lal an'a wu ; ake benege bevok nsame be vage ke kidiase e soñ, be vage bie bo e yèga ye zô na, mbim wie ô sidia wi, ye fe na, be vage yèn nsame bénjèl be vage bo zô na a wômeya. Ye befam bevok ke be nga to ne bie, be nga sugele ke soñ, ane be nga yèn fogo ane benege be nga kobo ; nge b'é yènege dia Jésu." Ane Jésu a nga zô bo na, " Mam me nga tyui e Jerusalèm, b'a yèga mo, togo na b'é nga bagele dia mezô bengañ

ANE JESU A NGA NYOÑ MFÈME, YE VE ANYAME ABOTA, AN A NGA SALE WO VE VE BO. ANE BE NGA YÈM NYE.

be nga tèn." Ane Jésu a nga zô na, " K'a mbe bo ye mezô bengañ be nga kobo ejam Jésu na, be ke nye yui, wèn'a ke bète wôm ve bèt eyô ? " An'a nga sum kele bo mam mese be nga tèn ejam Jésu e ntèn Anyame.

Nge fañe bo beyege bete bebé b'é yémege dia nye. Ngeñe be nga to bé ye jal be nga ke, Jésu a nga bo ane môt a lige bo ye ke ôsu. Nge bo be nga ko na a ne neñ nziñ, ane be nga zô nye na, " Nyige ye bie alu di, togo na ngôge é vina." An'a nga bo na,

ngeñe be nga tobo biji Jésu a nga nyoñ mfème ; wène ngeñ a nga mane ve Anyame abota, a nga sale wo ve ve bo. Ane be nga yèm nye. An'avôl avôl a nga jañ bo mis iti. Ane be nga kobo bèbièn bèbièn na, "Ke milèm mia mi vage vuñ ngeñ a vage kobo ye bie a nzèn, ye kele bie mezô bengañ be nga tèn ?"

Ane be nga tèbe awère voge te, ve bule e Jerusalèm. Ane be nga kwé beyege awôm ye mboti ye bôt bevok be to nsula vôm avoti. Ane beyege bebé bete be nga bôm bo ane be nga yèn Jésu ye kobo ye nye, ye ayèm be nga nye yèm ye sale mfème.

Jésu a nzu, a kobo ye beyege.

Val be ngene kobege, ane be nga tèmetèm Jésu a tèle bo e mis iti, nzenzañ zôe. An'a nga zô na, "Tobege mvoge !" Nge be nga mate, togo na be ko na, kôn. An'a nga zô bo na, "Mine mate zé ? Woñ ô ne mine milèm ye zé ? Degege mo mam ye mebo mam ; nañebege me, mine yèm na, me le ; togo na kôn a sidia ne misôn ye bives ane mine ta me." Ngeñ a nga kobo mezô mane, a nga lète bo mebo mie ye mo mie ye meveñ mintyoñe mi nga bo. An'a nga bo na, ngeñe be nga bo ke tuge yèbe, a nga sile bo na, "Ye mine ne biji va ?" Ane be nga ve nye éfa nkwel kos y'ésile yui. An'a nga nyoñ ve ji mesu môe be ta. An'a nga zô bo na, "Me nga zô mine ngeñ me nga tate to ye mine na, mam mane mese bengañ be nga tèn e ntèn Anyame jam dam, me ke fogo bo iti." An'a nga bo beyege e tuge yèm mevôm me ne ntèn Anyame m'a zô na a ke wu akal bôt, ve bète wôm. B'é nga tate tuge yèm, nge vane be yèma.

Ane Jésu a nga zô bo na, "Nal be nga tèn akal dam. Edo me nga yia ne wu, ve bète wôm alu lal, e yi na bôt be ne meyoñ mese be yèm do ; be kage veñeze ve yèbe me, wène mam abé môe me ke zameba bé bo. M'a lôm mine e bôm meyoñ mam mete. Edo keña si ésese ye bôm fwé mvè te bé bôt besese. Môt a môt a kage me yèbe ye batizeba, a ke nyiñ ; nge énye a ne ke me yèbe, a ke jim.

Jésu a lètè Tomas nyôl zie.

Nge Tomas ntôl mboti é mbe dia ye bôt bevok ngeñ Jésu a nga so. Ane be nga sugele nye bôm na, be nga yèn Jésu. Nge Tomas a nga zô na "Fogo ve me yèn mo mie ye meveñ mintyoñe, ye ke

"TOMAS, Ô YEBEYA TOGO NA Ô YÈNA ME, NGE M'AZÔ WE NA, ABOTA BE BOT B'A YEBE, KE NA BE YEN ME."

wo wam aveñ be nga lume nye akoñ e nkuk, wène me yèbeya na énye le." Melu ñwam me nga lôtega fe, ane mintôl mi nga bèta sule ; Tomas a mbe ye bo ; mimbé mi nga to ndua. Ane Jésu a nga nyi tèbe nzènzañ zôe, ve zô na, "Mvoge é tobege bé mine." An'a nga zô Tomas na, "Kege ônu wie, ô bèle mo mam ; kege ke wo wie, ô some wo mvè zam. Ô tage sôe bisô, nge yèbege na, me bètena wôm." Tomas a nga wôge kiñ zie ye yèm na Jésu nye le, an'a nga zô na, "Nyegele wam ye Anyame wam." Ane Jésu a nga zô na, "Tomas, ô yebeya togo na ô yèna me. Nge m'a zô we na, abota bé bôt b'a yèbe, ke na be yèn me."

Beyege b'a yèn Jésu ôsui Galilé.

Ne so mam mane, Jésu a nga bète lète beyege bi nyôl zie étok Galilé. Be mbe Péter ye Tomas ye Natanaèl ye Jéms ye Jon ye beyege befe bebé. Péter a nga zô bo na, "Me ka yui kos." Ane be nga zô na, "Bi ke ke yẹ we." Edo be nga si élin ve k'a nya ; nge alu te b'é yuige dia zôm. Ngeñe kid'é é nga lèn, Jésu a nga tèle kinege ; an'a nga zô bo na, "Ye mine ne ye biji ?" Ane be

nga zô na "Koko." An'a nga zô na "Sige avot ôsui efeñ meyôm, wène mine ke yui." Ane be nga bo an'a nga tyin bo. Ane b'é nga to ye ki e dute avot ôsui ye kos abi é to iti. Edo nyege Jésu a nga nyenyege a nga zô Péter na, "Nyegele énye lé." Ngeñe Péter a nga yèm na, Jésu énye le, a nga tuge tyiñede ékôt zie nyôl, ve wa nyôl zie ôsui, ye yi ke kinege avôl. Beyege bevok be nga so élin b'a nzu b'a dut avot ye kos.

BEYEGE B'A YEN JESU OSUI GALILE.

Ngeñe be nga kui e kinege, be nga kwé ndôe z'a yôñ iti, ye kos é bum iti, ye mfème. Jésu a nga zô bo na, "Nzaga ne kos fok mine vage yui." Ane Péter a nga ke ve dut avot e kinege ; e nga to ne lut ye kos—nkame ye mewôm metan ye kos élal. Nge fañe bo na kos é nga to abi, avot d'é wage dia. Jésu a nga zô bo na, "Nzaga ji." Beyege b'é mbe dia ne ki e sile nye na, ô ne nza ? togo na be nga yèm na énye a ne Jésu. Nzeñe nyi zo é ne nzeñ élal Jésu a nga lète beyege bie nyôl zie, av'a nga wôm ye so awu.

Jésu a kobo ye beyege nkôl e Galilé.

Nzeñe fe Jésu a nga bôme ne bo e nkôl e Galilé, vôm a nga zô bo na, be keñe nye yèn. Ane ngeñe be nga yène nye, be nga sèm nye. An'a nga zô bo na "Anyame a mane me ve ki ésese eyô ye si. Edo keña mine yegele meyoñ mese ye batize bo e jui

AN A NGA BO NA, NGEÑ A NGA VE BO ABOTA A NGA NYOÑEBA NE SO BE BO VE KE EYÔ. AN'A NGA BÈT EBA'JÔ ITI.

Ésa ye Mon ye Nsisim Éki ; ve yegele bo e bagele mam mese me nga tyin mine."

Sa beyege bie étam Jésu a nga lelète nyôl zie, nge bôt minkame mitan be nga yèn nye, bôt be nga yèbe nye.

Jésu a bèt a jô iti.

Ngeñe melu mewôm mené me nga lôt, val a wômeya, a nga bète bôme ne beyege bie e Jerusalèm. Wène ngeñe a nga mane kobo ye bo, ye zô bo na, be yanege val ne ke kui ngeñ Anyame a ke lôm bo. Nsisim Éki, a nga ke ne bo ne ke kui Bètani. An'a nga bète mo mie ve ve bo abota. An'a nga bo na, ngeñ a nga ve bo abota a nga nyoñeba ne so bé bo ve ke eyô. An'a nga bèt éba'jô iti. Wène ngeñe be nge deg'eyô, be yène bénjèl bebé be nga tèle bé ye bo ye bibote bi mfumele, be nga zô na "Mine befam be y'a Galilé, zé mine tèbe ye deg'eyô ? Jésu nyi mine vage yèn b'a nyoñe nye ye ke nye eyô, a ke bèta so e biba'bi jô, fogo ane mine vage yèn a ke yô."

NTÈN BISÉ MINTÔL.

(Acts 1–8.)

Ba be Péter fè môt éyige Judas.

Jésu a nga betega fe eyô, ane mintôl mie mi nga bule e Jerusalèm, fog' an'a nga tyin bo, e yane wi ne ke kui ngeñ be ke lôm bo Nsisim Eki. Ane be nga sule besese ébôñ évoti, e kobo ye ve Anyame abota. Beyege bevok bo ke be mbe ne bo; besese be mbe nkame ye mewôm mebé. Ane Péter a nga tèbe nzènzañ zôe, ve zô na, "Befam bobejañ, mezo ngengañ a nga kobo jam Judas, me ke fogo bo iti; togo na a ne ntèna jam die ézangô Anyame na, 'Be ke nye vaze mintôl, wène éyige zie be ke zo ve mô'mfe.' Edo fam foti bé befam b'a yèbe Jésu, a tobeya ke ne nye ne so ngeñ Jon a nga batize ne ke kui ngeñ a nga ke yô, be fèga nye a ke ke ye bie ye kobo fwé Anyame bé bôt ye bôm bo na a wômeya." Ane beyege bese be nga yèbe ane Péter a nga kobo. Ane be nga nyoñ befam bebé, mui na Jôsef ye Matias, ane be nga kobo y'Anyame na, "We Anyame w'a yèm mam mesese me ne milèm mi bôt, befam bebé bane, lètege bie môt ô mana fè." Ane be nga bo mekeñe, ane be nga fè Matias. Wène ne so val a nga tobo ye bo nyege mboti ye ntôl.

Nsisim Éki w'a nzu.

NSISIM ÉKI W'A NZU.

Ngeñe Fèt Pèntekôt é nga bo, beyege besese be nga sule vôm avoti. Wène avôl avôl be nga wôg ézege énèn ane évuñele énèn z'a so eyô, é nga zale nda be nga ṭobo. Ane be nga yèn biôm bi to ane medem m'a yôñ ye ndôe, ane me nga bèbe e milô miôe misese. Ane Nsisim ô nga nyi be bo fogo ane Jésu a nga yage. Ane be nga sum e kobo ye minkobe meyoñ mefe me ne bo ke yèm. Nsisim Éki ô nga bo bo nal, e yi na be ke meyoñ mefe me n'ôya, e kobo fwé Anyame wie.

Péter a kobo ye bôt jam Jésu.

Val e Jerusalèm ngeñ éte Beju be nga to, be so meyoñ mefe, be nga kobo minkobe mite. Wène ngeñe be nga wôg beyege b'a kobo ye minkobe miôe, be nga yèg'anèn. Ane be nga sile na, "Ke befam ba besese b'a tobo Galilé? Edo nga jam b'a kobo ye do minkobe meyoñ bi nga biale?" Bevok be mbe ke yèm mam beyege be nga kobo, be nga kwegele bo ye zô na be mana nyu ivè, b'a soge meyok. Nge Péter a nga tèle ye beyege bevok, a nga zô bôt na, "Befam ba b'a soge dia meyok ane mine vage zô, nge Anyame a lôma bo Nsisim Éki wie. Befam Israèl, bèga me mam me ke kobo ye mine. Jésu y'a Nazarèt a nga bebo mam b'a yèga minèn ebé mine, m'a lète na Anyame énye a nga lôme nye; mine nyoña nye ve yui nye ayui e n'abé. Nge a wômeya ne so awu, togo na a ne ntèna ézangô Anyame na, Anyame a ke nye wôm. Wène bie mintôl mie, bi yèna nye av'a wôm. Edo mine ye bon Israèl besese, mine ke fogo yèm na Jésu mine nga yui nyi, énye ane Nyie a nga so esi nyi e nyi bôt."

Bôt b'a yèbe Jésu abi.

Ngeñe Beju be nga wôge mezô mal, be nga yèn ngongol anèn ye jam be nga bo. Ane be nga zô Péter ye mintôl mivok na, "Befam bobejañ, bi boñe na?" Ane Péter a nga zô na, "Veñezege ye so mam abé mene, ye batizeba; wène Nsisim Eki ô ke so bé mine; togo na Anyame a nga yage na a ke mine wo lôm, ye bon bene, ye bôt besese b'a wôg ngeñ a lé bo."

Ane bôt abi be nga yèbe Jésu. Ane bôt mintosiñ milal be nga batizeba jô te. Bane besese be nga so e late ye mintôl ye beyege bevok. Wène bôt b'a mbe ye biôm be nga ve bôt be nga to ke biôm. Ane be nga keke nda Anyame e sème nye; be nga ji

menda bôt bevok ye mesôs. Ane Anyame a nga bo bôt a lète bo mvè. Ane melu mesese bevok be nga veñeze ye yèbe, ye so bé mintôl e batizeba.

Péter ba Jon ba sé môt a n'éyèm mebo.

Ane Péter ye Jon be nga ke nda Anyame awere b'a kobo. Ane môt a mbe y'éyèm av'a biale, bemvi bie be nga seso ne nye melu mese ve bi nye mbé nkagele b'a lé na Mbeñ, e yi na a zage bôt be ke nyi iti biôm. Wène fam éte ngeñ a nga yèn Péter ba Jon

PÉTER BA JON BA SÉ MÔT A N'ÉYÈM MEBO.

b'a nyi nda Anyame, a nga zage bo biôm. Ane Péter a nga sum nye mis ve zô nye na, "Degege bie." Ane fam éte é nga dege, a ko na be ke nye ve zôm. Ane Péter a nga zô na, "Me se ye bedole be miañe ; nge zôm me ne ye zo, me ke we zo ve. M'a zô we ye jui Jésu Krist y'a Nazarèt, tebege, ô wule." Ane Péter a nga bèle nye wo wie meyôm ve bète nye. An'avôl avôl meboñ mie ye mebo mie me nga bo ki, an a nga yô ve tèbe ve wule, ve nyi ba be bo nda Anyame, ye sème Anyame.

Péter ba Jon b'a bile mbôk.

Ane bôt bese be nga yèn nye, be nga yèm na nye a nga tetobe mbé ngôl nda Angame, e zage biôm. Ane be nga yèga anèn ejam

e nga bo, ane bese be nga ke mbil evôm beyege be nga tèle. Ane Péter a nga kobo ye bo na, "Mine befam Israèl, min'a yèga jam di ye zé? Nza jam mine sum bie do mis nal, fogo ane bi vage bo fam nyi e wule? Jésu énye a nga ve bie ki e bo nye mvoge. Edo, bobejañ, veñezega ye yebè Jésu na a ke bèta so alu suka, mam abé mene me ke zameba mine."

Ngeñ éte Beju be nga to ye mingute mi fam be nga lé na Sadusé, b'é nga yèbe dia jam alu suka, nge na bôt be ne miñwua be ke wôm. Sadusé bevok iti be nga to bezôe nda b'a tè mezô. Wène ngeñe Péter ba Jon be nga kobo e nda Anyame, be nga so val, be nga ya ne mintôl ejam be nga zô na Jésu a wômeya, bôt bo ke ke ke wôm ye so awu. Ane be nga ke bo nda mbôk, e bagele bo ye ke kui kidie fok, togo na e nga to ngôgase. Fañe bo, bôt abi be nga wôge mintôl, be nga yèbe; be mbe mintosiñ mitan.

Péter ba Jon b'a tè jam dôe.

Kid é nga lèn, bôt b'a tè ye kige misañ be nga sule. Wène ngeñe be nga so ye Péter ba Jon be nga sile bo na, "Ye ki nza mine vage sé môt a nga to y'éyèm?" Ane Péter a nga zô na, "Mine bezôe be bôt ye benya bôt Israèl, nge mine sile bie azô ye jam mvè bi vage bo bé môt a nga to y'éyèm, ye ki nza bi vage nye sé; bi a zô mine na, Ye ki Jésu y'a Nazarèt mine nga nye yui éli eyô, énye a nga bo nye mvoge. Nge fañe mine nga yèn Jésu na a sé môt, ngeñ a mbe esi nyi; Anyame a bôa Nzôe bé bie besese. Môt mfe a se ke si nyi a ne bie nyi ne yèn nzuk ejam mam abé ma, fogo ve nye étam."

Ngeñe bezôe be nga yèn na Péter ye Jon be nga to akukut, ke yèm ézangô; nge be nga kobe ye ki, ke mate mesu môe: be nga yèga. Nge be nga yènega fe môt be nga sé a tèle bé ye bo, b'é mbe dia fe sôe ne jam mintôl mi nga bo. Be nga manega fe kule bo atan ôyôm ébèm, ane be nga kobe bèbièn na, "Bi boña befam bane na? Jam na be bôa akeñe anèn, bôt besese be ne Jerusalèm be mana do yèm; wène bi évoge dia do sôe. Nge e yi na fwé y'iti é tage fe bète ke ôya, bi zôge bo na, bi ke bo lète nzuk be kage fe bète kobe ye bôt nal." Ane be nga lé Péter ye Jon, ve tyin bo na, be tage bète fe kobe nge yegele bôt ejam Jésu. Nge Péter ba Jon be nga zô na, "Nge e ne mvè e wôg mine, nge wôg

Anyame, mine bèbièn yèmega. Bi ékôge dia bo ke yegele bôt ejam Jésu, ye bôm bôt mam bi nga wôg a kobe, ye ma bi nga yèn a bo." Edo ngeñe benya bôt be nga bèta bo zek, be nga si bo, toge na b'é yènege dia jam bé bo.

Mintôl mi a kobe n'Anyame.

Ngeñe Péter ye Jon be nga kui, be nga ke bé mintôl mivok ye beyege bevok be nga to ye bo, ve bôm bo mam bezôe ye benya bôt be nga zô. Ane besese be nga kobe n'Anyame na, "A Tat, volege bie, e bo bie ke mate bôm bôt mezô mie. Vage ke bie ki e bo mekeñe ye jui Jésu." Ngeñe be nga mana kobe, vôm be nga tobe ô nga fôge ; nal Anyame a nga lète bo e yèm na, a wôga nkobe wôe, a ke bo bo mam be vage sile nye. Ane be nga bèta kui, ve ke kobe ye bôt mam Anyame y'ayé, ke mate jam bezôe be ke bo bo.

Ananias ba ngal.

Ane bôt abi be nga wôg bo, ane be nga yèbe. Ane bôt besese be nga yèbe, be nga sule vôm avoti, ye vole ye nyege bèbièn

ANANIAS ANGA KU SI MBIM.

bèbièn. Ane bôt be nga to ye menda ye mefan sôm mo, ane be nga so ye bedole ve ve mintôl, e ve bôt be n'anzué.

Nge fam foti, jui na Ananias ba ngal Safira, be nga to n'afan, ve sôm do ; ane be nga yage na, be ke y'éfas e ve mintôl ve zô bo na bedole bese ebo le. Be nga yi duk mintôl, e yi na be yèbe na be ne beyege Jésu ; nge ye milèm miôe b'é mbe dia nal. Nge Anyame a nga bôm Péter jam be nga bo. Edo ngeñ Ananias a nga so ye bedole ye zô Péter minal mite, Péter a nga zô nye na, " Ananias, ke wèmièn ô mbe y'afan val d'abè sômeba ? B'a tyine dia we e sôm afan. Ke bedole bete be mbe ébie e bagele, wèmièn ô kage nyege ? Ô vage yi na Sétan a koñe we e bo minal bé Nsisim Éki ye zé ? " Ane Péter a nga bôm Ananias na, a bôa minal bé Anyame. Ngeñ Péter a nga manega fe kobe mezô male, ane Ananias a nga ku si mbim. Nal Anyame a nga bo nye, akal jam abé a nga bo. Ngeñe beyege be nga yèn na a wua, wényе be nga to val be nga toge nye ve bote nye mengo me soñ ; ane be nga kui ne nye, e ke nye jè.

Ngeñe mewere me nkole melal me nga lôt, ngal wie Safira ke yèm jam a nga bo, a nga so evôm beyege be nga to. Ane Péter a nga sile nye na, " Zôge me, ye bedole nyinôm a vage bie nzu ve, ye suka asôm afan ele ? " An'a nga zô na " E-e." Ane Péter a nga zô nye na' " Nza jam mine vage tyiñede ne do, e vek e duk Nsisim Anyame ? Degege, befam be nto mbé be ndôge jè nyinôm ; bo ke be ke ke ne weni." An'a nga ku si mebo Péter, ve wu. Ane wényе be nga nzu, a ke kwé na a wu. Ane be nga toge nye ve ke nye jè nôm efen. Ane woñ ônèn ô nga so bé bôt bese be nga wôg mam mane, bôt befe ke fe vek duk mintôl ane Ananias ba ngal be nga bo.

Énjèl a kôte mintôl nda mbôk.

Ane mintôl be nga kobo ye yegele bôt mezô Anyame, ye bo mekeñe. Ane bôt abi be nga yèbe, befam ye benege. Ane be nga so ye mingekon e binoñ, ve bi bo nseñ e yi na, nge Péter a vote nañebe bo, mbène nsisim wie ô ke ku bo eyô ngeñ a ke lôt, e bo bo mvoge. Nsame ônèn ô nga so milam Beju ye bôt be nga kon ye ba be nga to ye misisim abé, ane besese be nga lèt.

Wène Prèt nèn ye Sadusé be nga ya ; ane be nga ke mo mintôl ve ke bo nda mbôk. Nge aluse énjèl Anyame a nga sigele ne so

WÉNYE BE NGA TOGO ANANIAS VE BOTE NYE MENGO ME SOÑ,
EKE NYE JÈ.

yô ve jui nda mbôk ye kule bo. An'a nga zô bo na, " Bètega ne ke nda Anyame, mine kobo ye bôt mezô m'Anyame." Ane be nga bo an'a nga tyin bo ; kidikidase be nga ke nda Anyame, e ke kobo ye bôt.

Bezôe b'a yi yui mintôl.

Nge Prèt nèn ye Sadusé, val b'abè yèm jam énjèl a nga bo, be nga lé bôt b'a tè minté ye kige misañ. Ane be nga lôm e nda mbôk, e kule mintôl. Bisos bi nga ke nda mbôk, b'é kwége dia bo iti. Ane be nga bule bé bezôe ve zô na, " Bi a bèle, nda mbôk é ne fogo ndua, bisos bi a bagele mimbé bi tèle val ; nge bôt mine vage lôm e nyoñ, be sidia wi." Ane bezôe be nga yèga azô te. Nge ngeñe be nga vôñebe ye jam te, môt a nga so ve zô bo na, " Befam mine vage si nda mbôk be tèle nda b'a yegele bôt. Ane bisos bi nga ke nyoñe mintôl ; nge b'é lètege dia bo nzuk, bôt be yage ya.

Wène ngeñe be nga so ne bo bé benya bôt ye bezôe, Prèt nèn a nga sile bo na, " Ke bi vage mine zô na, mine tage fe bèta kobo jam ye Jésu ? Nge min'a wôge dia bie." Ane Péter ba mintôl mivok be nga zô na, " Bi a yia ne wôg Anyame ne dañe bôt. Jésu mine nga yui e kros, Anyame e bètena nye wôm, e tobo Nyie Beju, e ve bo mimféfé milèm, ye zam bo mam abé môe. Wène bie, mintôl mie, bi nga lômeba e bôm mine mam mane." Ngeñe Prèt nèn ya bezôe be nga wôg mam be nga kobo, be nga ya anèn. Ane be nga bu ésok ejam be yui bo.

Gamalièl a kame ne bo.

Ane nzôe mboti a nga tèbe, jui na Gamalièl, a nga to ye nkel ; Beju be nga nyege nye. Wène ngeñe mintôl mi nga kui atan, Gamalièl a nga zô na, " Mine bezôe Israèl, mine tuge bagele ane mine bo befam bane. Togo na, melu me be mvus, val fam a mbe jui na Teudas, a nga tèbe ve veñ na, a ne môt nèn ; wène minkame mi fam miné mi nga béye nye, ye wôge mam a nga zô bo. Nge aboñ e nga lôtega fe, ane bôt be nga yui nye ; ane bôt bese be nga wewôge nye, be nga tyam. Ne so val, fam fe, jui na Judas y'a Galilé, a nga koñe bôt abi e béye nye. Nge nye ke a nga wu, ane bôt bese be nga béye nye, bo ke be nga tyam. Ane vane m'a zô mine na, zamege befam ba, mine tage bo lète nzuk. Nge mam b'a yegele bôt me sidia sôsôwe, wène me ke fogo sugele momo.

Nge Anyame énye a vage bo lôm e yegele bôt, mine sidia ne ki e zek bo ; mine kage ke vek e bo nal, wène mine yita ne Anyame."

Ane bezôe bevok be nga yèbe mezô Gamalièl a nga kobo. Nge be nga yite mintôl ye zek bo na, be tage fe bèta yegele bôt mezô Jésu. Ane be nga si bo.

Mitôl mi a yèn mvè.

Ane mintôl mi nga kui ne so nda minté ye mesôs, togo na be mbe nzoñebe minté akal Jésu. Ngeñe nyi be nga yèm na Jésu é soge dia e tobo komanda esi nyi ; ye fe na, b'é ntobe dia bekuma ye ntam abi, togo na b'a yegele bôt mezô mie. Nge be ke tobo y'anzué, ye bôt be ke lète bo nzuk, fogo ane be nga bo nye. Wène ne so val, be ke sugele nyoñ ôba eyô.

(Acts 6–9.)

B'a fé befam zangwal e kabe biôm.

Bi nga lañ na, beyege be nga to ye menda nge mefan be nga sôm mo ve so ye bedole bé mintôl e ve bôt be n'anzué. Beyege be nga to ye benege minkus ; be nga bo mikom na, ako bedole bôa b'a ve dia do bo. Ane mintôl mi nga lé beyege besese ve zô bo na, " E sidia mvè bé bie e zam mezô Anyame, bi vane bo ésé e ko biôm. Ẹdo féga bé mine befam zangwal be ne nkel ye nlô, be to nzéa ye Nsisim Éki ; wène be nyoñe bedole ye bo ésé e ko biôm. Nge bie bi ke yegele ye kobo mezô Anyame ngeñ za ésese."

Ane beyege be nga nyege jam mintôl mi nga zô, Ane be nga fé befam zangwal, mui môe na Stèfan ye Filip ye Prokorus ye Nikanor ye Timon ye Parmenas ye Nikolas. Befam zangwal bete beyege be nga so ne bo bé mintôl. Ane be nga kobo y'Anyame jam dôe na, a volege bo ye ve bo nkel e bo ésé be nga fè bo. Ngeñ be nga mane kobo y'Anyame jam dôe, be nga bète bo mo milô eyô ; togo nal mintôl mi nga bebo bôt be nga lelôm e bo bisé ye kobo mezô Anyame bé bôt.

Beju b'a bi Stèfan.

Ne so val bôt abi be nga bateba, beprèt abi bo ke be nga yèbe. Ane Stèfan é nga bo dia suka ve ésé e ko biôm, a nga yeyegele

bôt mezô Anyame ye bo mam b'a yèga abi. Ane Beju bevok be nga bo ke yèbe, be nga ya anèn ; ane be nga bi nye ve ke ye nye bé bôt b'a tè minté. Wi be nga so ne bôt e veñ nye mezô, be nga zô na, "Fam nyi o ne ke zame mezô me n'abé ejam nda Anyame y'ejam melôe Anyame." Ane Prèt nèn a nga sile nye na, "Ye mam mane me ne fogo iti ?"

Mezô Stèfan a té.

Ane Stèfan a nga zô na, "Befam bobejañ, béga mèni. Ébèm énèn ngeñe mvus Anyame a nga kobo ye tate wa Ébraham, ve zô nye na, a kôtege afan ye nôm a nga biale, ye ke afan afe Anyame a ke nye lète. Ane Ébraham a nga kôte afan die, ve so afan min'a tobo ngeñe nyi. Ane Anyame a nga yage na a ke nye ve afan di, ye bendè bie ngeñ a ke wu. Anyame a nga zô fe na, bendè Ébraham be ke tobô édafan mimbu minkame miné ; bôt y'afan ate be ke bo lète nget. Wène ne so val a ke bèta so ye bendè Ébraham afan Kénan. Ane Anyame a nga bo mage ye Ébraham ye bendè bie, an'a nga yage e tobo Anyame wôe. An'a nga ve Ébraham mone fam a to jui na Izak ; ane nye a nga bie bo'be fam awôm ye bebé, Jôsef a mbe mboti iti.

"Wène bobenyañ Jôsef, togo na be nga yène nye nzok, be nga sôme nye nsaka. Ane be nga ke ne nye Ijipt. Nge Anyame a nga tobo ye nye. A nga bo Férô komanda Ijipt e bo nye mvè. Ane Férô a nga bo Jôsef kuma y'afan Ijipt asese. Ane nzé ndèn é nga bo afan Ijipt y'afan Kénan. Ane bobenyañ Jôsef b'é mbe dia ye biji e ji bèbièn nge bôn bôe. Nge ésa wôe Jékob a nga wôg na fôn é nto Ijipt ; an'a nga lôm bo afan ate e sôm biji. Ngeñe be nga so wi, Jôsef a nga yèm bo, ve bôm Férô ejam dôe. Ane Jôsef a nga lôm bo e nyoñ ésa môe, ye benege ye bon bôe, ye so ye bo afan Ijipt. Ane Jékob (a mbe jui fe na Israèl) a nga so Ijipt, ve wu val. Ne so val be nga bule ye mbim wie afan Kénan, e jè nye soñ Ébraham a nga sôm wi. Nge Jôsef ye bobenyañ be nga tobo afan Ijipt.

"Mimbu abi mi nga lôtega fe, ane bendè bôe be nga bo bôt abi. Ane komanda mfe a nga zô afan Ijipt, é nga yèm Jôsef. Komanda nyi a nga to nget anèn bé bon Israèl ; a nga tyin minsaka mie e yui minkiñele mi bon Israèl. Ngeñe nyi Môses a nga biale, a mbe mbeñ anèn. Nya a nga nyege nye, an'a nga sole

nye ngon élal, e mate na be yage nye yui. Ngeñ a nga yèn na, a so fe ki e sole nye, a nga bi nye angun iti nsak ôsui. Wi ngon Férô a nga yène nye ; an'a nga kwé nye ngongol, ve nyoñe nye e tobo nda zie. An'a nga yale nye ane mon wie èmièn. An'a nga yege mam Ijipt mesese. Nge ngeñ a nga to mimbu mewôm mené, a nga kui e ke yèn bobenyañ bon Israèl. An'a nga yèn mon Ijipt a lète mon Israèl nget ; an'a nga yui mon Ijipt te, ve sole mbim metek iti. Môses a nga ko na, bon Israèl be ke yèm na Anyame a nga lôme nye e kôte bo mbôk Ijipt. Nge b'é yèmege dia. Ngeñ Férô a nga wôg jam Môses a nga bo, a nga vek yui nye. Nge Môses a nga tyi evôm Férô ke nye yèn, afan Midian.

"Ngeñ a nga to afan ate mimbu mewôm mené, a nga yèn nkaba ndôe ôbut iti, nge bilok ke jik. Ngeñe Môses a nga yèn wo, a nga yèga. Ngeñ a nga veñeze ye dege wi, Anyame a nga kobo ne nye ne so bilok iti, ve zô na, 'Me me n'Anyame béso bie Ébraham ye Izak ye Jékob.' Ane Môses a nga nyañeba ve sole asu die, togo na a nga mate e dege Anyame. Ane Anyame a nga zô nye na, a yèna minzuk bon Israèl ; a vage sigele e va bo minzuk mite. An'Anyame a nga tyin Môses na, a keñe nyoñ bon Israèl ne so afan Ijipt. An'a nga bo Môses nzôe bé bo. Ane Môses a nga bo an'Anyame a nga tyin nye. A nga ke Ijipt, wène a nga lé minzuk abi be Férô ye bôt bie. A nga vaze bon Israèl ne so afan Ijipt. Ne so val a nga lète ne bo mimbu mewôm mené e ntô."

Ane Stèfan a nga zô na, "Môses te, énye a nga nyoñ melôe Anyame nkôl Sainia eyô na, a ke mo yegele betate ba. Nge betate b'abè wôge dia nye. Be nga vek e va nye ne tobo nzôe bé bo ; be nga yi bule Ijipt ; togo na, ngeñ a nga to nkôl Sainai, be nga sil Éron e bo bo éyème ; be nga zô na 'Ejam Môses nyi, bi a yèm dia vôm a ne.' Ane Éron a nga bo bo éyème nyat, ane be nga yui ye jik betyit, ye sème zo. Ane Anyame a nga ya ne bo, ve zam bo na be sèmege biyème. Nge a nga zô na be ke ke mimbôk afan Babilon."

Ngeñe Stèfan a nga mane kobo mezô mane bé bezôe ye benya bôt nda b'a tè minté, ye zô bo jam mam abé bésa be nga bebo, a nga zô bo na, "Mine ne fogo ane be béso bene. Nge ngañ mine nga bo lète nzuk ? Be nga yui bôt be nga lômeba bé bo e bôm bo na Nyie a nzu. Nge vane mine yuia Môt mvè te èmièn."

AWU STÈFAN.

Awu Stèfan.

Ngeñe bôt bete be nga wôge mezô male, be nga ya ne Stèfan anèn ; be nga nyènege mesoñ ane betyit afan b'a ya. Nge Stèfan a nga dege yô, an'a nga yèn éndèndañ énèn, ye Jésu a tèle feñ meyôm Anyame. An'a nga zô na, "Me ta jô d'a yoñeba, Jésu a tèle feñ meyôm Anyame." Ane be nga loñ bibil ye mekiñ menèn, ve du melo e yi na be bo ke wôg mezô mie. Ane be nga kui ne nye ne so jal, ve ke nye asuk nzèn, ve lum nye mekok. Ngeñe be nga wa nye mekok, a nga kutebe si ye kobo n'Anyame na, "A Tat, zamege bo abé di." Ve wu.

Be nga va mengo eyô, ane be nga bi mo e mebo mone wényе jui na Sol, e veñele mo. Ne so val, beyege be nga yèn minzuk. Nge befam be mvè be nga togo mbim Stèfan ve jè wo.

Beyege b'a yèn nzuk.

Jam Sol, mone wényè a nga veñele mengo, a nga bo nzuk anèn ; togo na a nga nyi menda mese e zeñ bôt be nga yèbe Jésu ; wène a kage bo yèn, a nga bi foge na befam ye benege, ve ke bo mbôk. Edo beyege be nga mate mbil ne so Jerusalèm, ve tyam e milam mivok afan iti. Nge vôm asese be nga keke, be nga ke kobo mezô Anyame ye bôt.

Filip a kobo mezô Anyame e Samaria.

Ane Filip a nga ke jal Samaria, ve kobo ye bôt mezô Anyame wi. Ane be nga bè nye ye yèn mekeñe a nga bo ; togo na misisim abé mi nga loñ bibil binèn ve kui, ngeñ a nga bam bo ; ye bôt menyôl me nga mane yie, ye bôt be nga to biyèm, a nga sé bo. Edo mesôs menèn me nga to jal. Bôt abi be nga yèbe Jésu ye bateba mejim, foge na befam ye benege.

Ngeñe mintôl e Jernsalèm mi nga wôg mam mete, be nga lôm Péter ye Jon. Ane be nga so e Samaria, ve kobo y'Anyame na, a lômege Nsisim Éki bé bôt b'a yèbe. Ane be nga bète mo milô bôt bete, ane Anyame a nga lôm Nsisim Eki bé bo.

Simon a yi sôm ki Nsisim.

Val a nga to fam e Samaria, jui no Simon. A nga deduk bôt na, a bo mekeñe ye sok ngañ. Ane bôt besese be nga bè mezô mie,

ve zô na, "Fam nyi a bo mam mane ye ki Anyame." Nge ngeñ Filip a nga so kobo mezô Anyame jal ate, ye bôt abi be nga yèbe ye bateba ; Simon a nga so ve zô na, nye ke a yèbe, a yi bateba.

PÉTER A ZÔ SIMON NA, A BÔA ABÉ ANEN A YI SÔM KI NSIKIM, SIMON A NGA ZÔ NA, "KOBEGA N'ANYAME NA, A TAGE LÔM NZUK BÉ ME."

Ane Filip a nga batize nye. Ne so val a nga tobo ye Filip, a nga yèga mekeñe Filip a nga bo. Nge Péter ba Jon be nga so e Samaria, ane Simon a nga yèn na, y'abète mo Nsisim Éki ô nga so bé bôt be nga yèbe ; a nga ke bé Péter ye Jon na, a ke bo ve bedole be kage nye ve ki e bète mo ane b'a bo, e lé Nsisim Éki ne so eyô. Nge Péter a nga zô na, a bôa abé anèn. Ye zôm Anyame a ve bôt b'a nyege nye, ye môt a ne zo sôm ye bedole ? An'a nga zô Simon na, "Veñegege ye so mam abé mie, ô sil Anyame e zam we. Togo na me ta ô ne môt abé, ô ne nsaka

Sétan." Ane Simon a nga zô na, "Kobega n'Anyame na, a tage lôm nzuk bé me."

Filip a kobe ye môt Étiopia.

Ane énjèl Anyame a nga kobe ye Filip ve tyin nye e kôte Samaria, ye lôt nzèn ntô éfa Gaza. An'a nga yèbe, ve ke. Wène ngeñ a nga wule, fam é nga so afan Étiopia, a to nsut, a to ke miak, a to kuma ye nzôe nèn bé komanda menege Étiopia ; a nga bebagele ntam ye bedole bie besese. A nga lôte éfa évok éte, a nga so Jerusalèm e sèm Anyame wi. Nge vane ngeñ a nga tobo si ntyône wie, a bule afan die èmièn. A nga ke a lañ ntèn

FILIP A KOBO YE MÔT ÉTIOPIA.

Anyame, a lañ vôm ngengañ Aisaia a nga zô bon Israèl na, Nyie a nzu esi nyi e wu akal mam abé môe.

Ngeñe Filip a nga yèn fam miak, Nsisim Éki ô nga zô nye na, "Zilege bé ye ntyône, ô kobo ne nye." Ane Filip a nga zile bé ye ntyône. An'a nga wôg fam éte é lañ mezô ngengañ ô nga tèn. Ane Filip a nga kobo ne nye, ve sile nye na, "Ye w'a yèm mam

w'a lañ ?" Ane fam éte a nga zô na, "Me ke yèm na, ve môt a nzu me kele ?" An'a nga zô Filip na, a bètege a tobo ye nye ntyône ; ane Filip a nga bo do. Ane fam éte a nga zô na, "Ngongol, zôge me mezô ngengañ a nga tèn ma, me ne na ? Y'a nga kobo jam die èmièn, ye jam mô'mfe ?" Ane Filip a nga sume nye kele ntèn Anyame, ejam Jésu.

Ngeñe be nge ke dule dôe, be nga kui vôm ô ne mejim. Ane fam miak a nga zô na, "Ô ta, mejim emo mane ; zé ne me kam, ke bateba ?" Ane Filip a nga zô na, "Nge w'a yèbe ye nlèm wie ôse, ô ne fogo bateba." Ane fam éte é nga zô na, "M'a yèbe na Jésu Krist énye a ne mon Anyame." An'a nga tyin na, ntyône ô simege ; ane be nga sigele e mejim bebé, Filip ye fam miak. Ane Filip a nga batize nye. Wène ngeñe be nga kui ne so mejim, Nsisim Éki ô nga va Filip, ve jañ nye a mis iti, fam miak ke fe nye yèn. Ane fam éte é nga ke dule die, ve bule afan die ne mesôs ne lut ! togo na a nga wôge jam Jésu.

Ne so val Filip a nga ke a kobo mezô Anyame mal mese, ne ke kui ngeñ a nga so Késaria.

Jésu a bôme ne Sol e nzèn.

Ane Sol a nga to y'ayé ye nziñ bé beyege. An'a nga ke bé

JÉSU A BÔME NE SOL E NZÈN.

beprèt e Jerusalèm, ve sile bizangô e ke benya bôt menda me Sono e Damaskus, e yi na be mèm nye e ke jal ate ; a kage yèn beyege wi, nge befam nge benege, wèn'a ke bo kak ye suñekal, ve so ne bo e Jerusalèm, e lète bo nzuk. Ane Prèt nèn a nga ve nye bizangô, an'a nga ke Damaskus.

Nge ngeñ a nga so bé ye jal ate, a sué tèm ane, éndèndañ énèn é nga fé mbôma ne nye, é so jô. An'a nga yèn Jésu iti. Ane Sol a nga mate, ve ku si metek. An'a nga wôge kiñ z'a zô na, "A Sol, w'a lète me nzuk ye zé?" Ane Sol a nga sile na, "A Tat, ô ne nza?" Ane kiñ é nga zô na, "Me ne Jésu, w'a lète me nzuk." Wène Sol a nga nyañebe ye voñebe, ve zô na, "A Tat, w'a yi na me boñe na?" Ane Jésu a nga zô na, "Kôtege si, ô k'a jal, wène be ke we bôm jam o ke bo." Befam be nga to ye nye, be nga tèbe évôvô ; be nga wôge kiñ, ke yèm mezô é nga kobo." Ngeñ Sol a nga kôte metek, a nto ke fe yèn, a mbe njim. Ane bôt be mbe ne nye be nga bi nye wo, ve so ne nye e Damaskus. An'a nga to melu melal, ke yèn, ke ji, ke nyu.

Anyame a lôm Ananias bé Sol.

Ane nyege a nga tobo Damaskus, a to jui na Ananias. An' Anyame a nga kobo ne nye, ve zô na, "Ananias." An'a nga yèbe na, "Me nyine, a Tat." An'Anyame a nga zô nye na, "Keñe nseñ b'a lé na Sôsôwè, o kui nda Judas, o silege fam a ne jui na Sol. Ngeñe nyi a kobo bé me ; a yèna we w'a nzu bé nye e ndèm, w'a bète nye wo e mis mie ve kule mis." Ane Ananias a nga zô na "A Tat, me wôge bôt abi b'a kobo jam fam nyi, minzuk minèn a lète beyege e Jérusalèm. A sôa ene ye bizangô beprèt benèn, e ve nye ki e bi ye kak bôt besese b'a yèbe Jésu." Nge Anyame a nga zô nye na, "Keñe ane me vage we zô. Me féya nye e kobo ye yegele mezô mam, meyoñ mese, ye bekomanda, ye bon Israèl. Me ke lète nye nza minzuk minèn a ke nzôñebe akal dam."

Sol a lète Beju na Jésu a ne Nyie.

Ane Ananias a nga yèbe, ve ke nda Judas. An'a nga bète mo mie nlô Sol, ve zô na, "A monejañ Sol, Tate Jésu a nga lète nyôl zie bé wèni e nzèn, a vage me lôm e bète we mo mam nlô, e yi na ô yèn, ô tobo ke nzéa ye Nsisim Éki." Ane e sué tèm ana, mis

Sol me nga kuleba, a nga yèn. An'a nga tèbe ve bateba. Ngeñ a nga mane ji biji, ki é nga bèta nye bo nyôl.

An'a nga tobo bé beyege be mbe Damaskus. An'a nga ke menda me Sono, ve kobo ye bôt ejam Jésu, ve bôm bo na Jésu a ne mon Anyame. Nge bôt besese be nga wôge nye, be nga yèga anèn, ye zô na, "Sidia nyine a ne fam a nga lelète beyege Jésu nzuk e Jerusalèm, ye nzu ene a yi bi ye kak beyege ye ke ye bo bé Prèt nèn?" Nge Sol a nga kobo mban ye ki. A nga lète Beju, ne so ntèn Anyame, na Jésu énye a ne Nyie. Fañe bo na be ne ke yèbe, b'évoge dia sôe do.

Beju b'a yi yui Sol.

Melu abi me nga lôtega fe, ane Beju be nga ya; ane be nga kobo bèbièn na, be ke nye yui. Ane be nga mom amôs y'aluse, e bi nye ngeñ a ke kui mimbé mi nkagele jal. Nge beyege be nga wôge do, ane be nga togo nye aluse, ve si nye angun iti; ane be nga sigele angun nkagele ayat. An'a nga wan, ve ke Jerusalèm.

BEYEGE BE NGA TOGO SOL ALUSE, NE SI NYE ANGUN ITI; ANE BE NGA SIGELE ANGUN NKAGELE AYAT.

Ngeñ a nga so e Jèrusalèm, a nga ke bé beyege be nga to wi. Nge besese be nga mate nye; b'é nga yèbe dia na, nye ke a to nyege. Ane Barnabas, fam a nga sôm afan die ye ve bedole, a nga so ne nye bé mintôl, ve bôm bo ane Sol a nga yèn Jésu e nzèn. Ane mitôl be nga nyoñ Sol; an'a nga tobo ye bo, ye yegele mezô Anyame e Jerusalèm. Nge Beju bevok e Jerusalèm bo ke be nga zô na be ke nye yui. Ngeñe mintôl be nga wôg nal, ane be nga lôm nye jal b'a lé na Tarsus, jal Sol a nga biale.

Ne so val, ntèn Anyame w'a zô na, beyege be nga wéga, ke fe môt a lète bo minzuk.

Péter a sé Énéas.

Ngeñe Péter a nga ke a yegele bôt mal mevok, a nga so e jal b'a lé na Lida. An'a nga kwé wi fam, jui na Énéas, nyôl é mane nye yie, a nga bo énoñ mimbu ñwam. Ane Péter a nga zô nye na, "Énéas, Jésu Krist a bo we e wule ; tèbege, ô togo énoñ zie." An'avôl a nga tèbe. Ane bôt abi be nga yèn do ; ane be nga yèga Jésu.

Péter a wôm Dorkas mbim!

Jal b'a lé na Jopa e nga to bé ye Lida. Nyege mboti a nga to iti, jui na Dorkas. Menege nyile a nga bebo mam me mvè abi, e bagele akukut. A nga kon, ve wu. Ane be nga so ye mbim wie ve kôm wo e jè ; ane be nga bi wo ébôñ ndek eyô. Beyege be nga wôg na, Péter a ne Lida, ane be nga lôm befam bebé a lé nye avôl e nzu bé bo. Ane Péter a nga tèbe ve ke. Ngeñe be nga so ne nye e nda, be nga bète ne nye ndek eyô, vôm mbim ô bô. Ane minkus mi mbe akukut a nga vevol, be nga tèbe ye nye e lète nye mengo ye bitô a nga tutum bo ngeñ a nga to y'éniñ.

Nge Péter a nga kule besese atan, an'a nga kutebe meboñ ye kobo y'Anyame. An'a nga sum mbim mis, ve zô na "Dorkas, tèbege." An'a nga vé ane môt a vage bô ôyo. Wène ngeñ a nga yèn Péter, a nga tobo nteto. Ane Péter a nga sam wo wie ve vole nye tèbe. An'a nga lé bôt be nga to nda, an'a nga ve nye bé bo.

Ane Péter a nga tobo melu abi e Jopa, e nda Simon, môt a nga tune bikô.

(Acts 10-14.)

Ndèm Kornélius a yèm.

Fam é nga to jal Késaréa, a to jui na Kornélius, nzôe bisos Rôman, é mbe dia mon Ju. Nge a mbe môt mvè, a nga memate Anyame, ye yegele bôt nda zie e mate nye ; a nga veve akukut biôm ; ye kobo y'Anyame ngeñ ésese. Kornélius a nga yèm ndèm amôs, mewere ébul. Énjèl a nga so bé nye ve zô na "Kornelius."

PÉTER A WÔM DORKAS MBIM.

Ngeñ a nga yèn énjèl a nga mate ve zô na, "Anyame a wôga minkobe mie, a yèna ke biôm w'a ve akukut. Edo vane lômege bôt e Jopa e lé fam a ne jui na Péter. A tobo nda Simon môt a tune bikô, bé ye misege. Ngeñ a ke so a ke we bôm an'ô ke bo." Ngeñ énjèl a nga ke, a nga lôm minsaka mibé, y'ésos évoti a nga sesèm Anyame, a nga wule nye feñ mbè mbè. Ngeñ a nga mane bo bôm mezô énjèl a nga zô, a nga lôm bo e Jopa.

Ndèm Péter a yèm.

Kidie é nga lèn, ngeñ be nga ke dule dôe, ye zile bé ye jal, Péter ke yèm na b'a nzu. An'a nga bèt anjui nda eyô, e kobo y'Anyame. Aboñ nziñ Beju be nga lelôñ ôyôm ébôñ anjui eyô, vôm môt a ne ke étam a kobo y'Anyame. Ane Péter a nga bèt

NDEM PÉTER A YÈM.

ébôñ éte amidi, e kobo ye Anyame. Wène ngeñ a nga kobo a nga wôg nzé ndèn. An'a nga yèm ndèm. A nga yèn jô e yoñebe ne miôñ ! ye zôm z'a fône ne étô be bèle zo suka éné, b'a sigele zo esi bé nye. Étô iti é mbe meyoñ me tyit mese, ye biôm

bi a yage si, y'anon. Ane kiñ é nga so eyô, ve zô na, "A Péter, tèbege ô yui, ô ji."

Bi mana lañ ane Môses a nga zek bon Israèl na, be tage ji betyit bevok be nga lé na mvin. Betyit bete be nga to étô iti. Edo ngeñ kiñ é nga zô Péter na a yuige a ji, a nga zô na, "M'é kôge dia bo nal, a Tat; m'abè dia ji zôm é ne mvin." Ane kiñ é nga bèta zô na, "zôm Anyame a mane tun, ô tage zo lé na mvin." Mezô male, kiñ é nga kobo mo nzeñ élal. An'étô é nga bète bule n'eyô.

Péter a ke bé Kornélius.

Anyame énye a nga lôm Péter ndèm éte; wène tyin y'iti ezo nyi. Beju be nga lé meyoñ mevok na mvin. Nge vane Anyame a nga yegele Péter na, a tage fe bète lé bo na mvin; a keñe bôm bo fwé Jésu, an'a bo Beju.

Ngeñe Péter a nga simeze tyin ndèm éte, minsaka Kornélius mi nga so nda Simon, ve tèbe mbé ngôl, ye sil na, ye Péter a n'iti? Ane Nsisim Éki ô nga kobo ye Péter na, "Befam belal b'a zeñe we; keñe ye bo, ke mate, togo na me m'a lôm bo." Ane Péter a sigele bé bo, ve zô bo na, "Me ne môt mine zeñ; min'a so bo zé?" Ane be nga zô na, "Kornelius nzôe bisos, a ne môt mvè, a mate ke Anyame; Beju bese bo ke b'a nyege nye. Énjèl Anyame a nga zô nye na, a bañedege we e ke nda zie, a yi wôge mam ô ke kobo ye nye." Ane Péter a nga nyiñele befam bete nda Simon, ane be nga bôm iti alu ate. Kidi é nga lèn, an'a nga ke ne bo; ane beyege bevok be nga tobo Jopa, bo ke be nga ke. Kidie fok be nga kui Késaréa.

Péter a kobo mezô me Jésu bé Kornélius.

Kornélius a nga yan bo; val a tateya lé bemvi ye bôt b'a vume ne nye, e tobo e nye ngeñ Péter a ke so. Wène ngeñ Péter a nga nyi anda, Kornélius a nga yi kutebe meboñ bé nye. Nge Péter a nga zô nye na "Tèbege, togo me ne fogo môt ane we." Ane Péter a nga nyi ba nye nda, ve kwé bôt abi be mane sule. Ane Péter a nga zô bo na, "Min'a yèm na, Beju b'a zô na, be sa ngome ne meyoñ mevok, b'a lé meyoñ mevok na mvin. Nge Anyame a nga yegele me e ndèm na, me tage lé bôt meyoñ mevok na mvin. Edo me vage so bé mine ngeñ mine vage me bañede.

KORNÉLIUS A NGA YI KUTEBE MEBOÑ BÉ PÉTER, NGE PÉTER A NGA ZÔ NYE NA, "TÈBEGE, TOGO ME NE FOGO MÔT ANE WE."

Ane vane m'a sile na, Mine vage yi na, me nzak e bo zé?" Ane Kornélius a nga zô na, "Melu mené mvus me mbe ke ji, ane me nga kobo y'Anyame. An'a sué tèm ana, énjèl a nga tèbe asu dam ye mengo mifumele, ve zô me na, 'Kornélius, Anyame a wôga minkobe mie, a yèna ke mam mvè w'a bo. Edo lômege bôt e Jopa, ô lé fam é ne jui na Péter; a tobo nda Simon, môt a tune bikô. Ngeñ a ke so, a ke we bôm mam ô ke nyiñ ye mo, wèni ye bôt bie bese.' An'avôl me vage lôm e lé we. An'ô vage bo mvè na, ô sôa. Edo vane bi bese bi sulena va, e wôg mam Anyame a nga tyin we e kobo."

Ane Péter a nga zô bo na, "Me ta fogo na, Anyame a fè dia ngut ayoñ e tobo bôt bie ye dañe meyoñ mevok. Bôte meyoñ mese b'a mate nye ye bo mam me ne sôsôwe, a nyoñ bo e tobo bon bie. Mine mana wôg mezô b'a kobo ye bon Israèl ejam Jésu, ane Anyame a nga lôm nye esi nyi, ye mvè a nga bebo. Beju be nga bi nye ve yui nye. Nge Anyame a nga bète nye wôm alu lal, ve lète nye bé bie mintôl; bi nga ji ye nyu ye nye av'a wôm. A nga tyin bie e ke kobo mezô Anyame bé bôt, ye bôm bo na, Anyame a bôa nye nzôe bôt bese. Nye a ne môt be nga zô na, bôt bese be ke nye yèbe, mam abé môe me ke zameba bo."

Péter a baptize Kornélius ye bôt bie.

Ngeñ Péter a nge kobege, Nsisim Éki ô nga so bé Kornélius ye bôt bese be mbe ne nye. Ane Beju be nga so ba be Péter be nga yèga, jam Anyame a lôm Nsisim Éki bé bôte meyoñ mevok. Be nga wôg bôt bete b'a kobe ye minkobe meyoñ mefe me ne ke bo wôg. Ane Péter a nga zô na, "Ke befam ba be nto ye Nsisim Éki, b'a yia ne bateba fog'ane bie?" An'a nga tyin bo na, be batege ye jui Jésu. Ane be nga kwé nye ngongol na, a tobege ye bo melu abi.

Beyege bese b'a wôge do.

Mintôl ye beyege be mbe Jerusalèm be nga wôg na, Péter a ka yèn Kornélius ye bemvi bie e Késaréa. Wène nge Péter a nga so e Jerusalèm, be nga ve nye bizô ve zô na, "Ô nga ke sué fam a ne meyoñ mevok, ye ji ye nye." Nge Péter a nga bôm bo mam mese, efam ndèm ye jam na, Anyame a nga nye lôm. Ane Péter a nga zô na, "Ngeñe me nga yegele Kornélius ye bemvi bie,

PÉTER A KOBO MEZÔ ME JÉSU BÉ KORNÉLIUS YE BEMVI YE BÔT BEFÈ KORNÉLIUS A NGA LÉ YE NDA ZIE.

Nsisim Éki ô nga so bé bo foge an'ô nga so bé bie jô Pèntekot. Edo an' Anyame a nga lôm bo Nsisim Éki, me ne nza na, me ke sôe ne nyè?" Ngeñ mintôl ye beyege be nga wôg mam mane, be nga ve Anyame abota, ve zô na, "Anyame a va ke meyoñ mevok milèm mi mféfé e yi na be nyiñ ane bie.

Barnabas a ke zeñ Sol.

Val beyege be nga mate mbil ne so Jerusalèm ngeñ be nga yui Stèfan, be nga ke jal b'a lé na Antiok afan Siria. Ane be nga kobe mezô Anyame wi. Ane Anyame a nga vole bo, ve bo bôt abi e yèbe mezô môe. Ngeñe mefwé mane me nga kui e Jerusalèm, mintôl be nga lôm Barnabas e Antiok. A nga kuiga fe wi, yẹ yèn bôt abi be nga yèbe mezô Anyame ye mvè ndèn. An'a nga kobe ye bo nkobe mvè ye zô bo na, be boñe mban e yéñ Anyame. Barnabas a nga to môt mvè, nlèm wie ô nga zé ye Nsisim Éki. Wène bôt befe abi be nga yèbe Jésu. Ane be nga yô beyege jui Krisyon, e jal Antiok.

Ane Barnabas a nga ke Tarsus e zeñ Sol. Wène ngeñ a nga yène nye, a nga so ne nye e Antiok. Ane be nga tobe wi ngute mbu, ye kobe mezô Anyame ye bôt abi.

Hèrod a si Péter nda mbôk.

Melu mete befam bevok be nga to bengañ, be nga ke Antiok ne so Jerusalèm. Ane mboti bé bo, jui na Agabus, a nga tèbe ve zô na, nzé ndèn é ke bo mefan mese. Ane beyege Antiok be nga bu fek e vol bôte Krisyon Jerusalem. Ane be nga lôm bo biôm ye Barnabas ba Sol ; be yege bese be nga ve nté ki be mbe ne wo.

Ngeñ éte Herod komanda a nga tate lète Bekrisyon nzuk. A nga yui Jéms ntôl mboti ye nkwate. A nga yènega fe na Beju be yèn do mvè, an'a nga bi Péter ve si nye nda mbôk, ve tué bisos e mom nye aluse y'amôs, a yage tyi. Wène Fète Lôt-eyô é kage man, a ke nye kule bé bôt na be yui nye. Edo Péter a nga tobo mbôk. Ane Bekrisyon e Jerusalèm be nga kobo ye kwé Anyame mban akal die.

Énjèl a nzu kôte Péter.

Alu be nga zô na, kidie be ke nye kul atan e yui nye, Péter a nga bô nzañ bisos bibé, a to nkaga ye suñekal ye mo bisos, e yi

ÉNJÈL A NZU KÔTE PÉTER.

na a kage yi tyi, wène be ke yèm do. E sué tèm ana, énjèl a nga so bé nye ; an'éndendañ é nga fé nda mbôk. Ane énjèl a nga nañebe Péter, ve vèle nye ôyo, ve zô nye na, "Vôlege tèbe." Nge bisos b'é vège dia ôyo. Ane suñekal a nga ku si. Ane énjèl a nga zô nye na, "Botege ngo zie ye mintyôt, ô béye me." Ane Péter a nga béye nye. Nge a vage ko na, a yèm ndèm. Ngeñ be nga lôte vôm bisos bi nga mom, be nga so mbé nkagele éki ; ane ôbièn ô nga kuleba. Ane be nga kui ve wule nseñ ; val énjèl a nga lige nyẹ. Ane Péter a nga zô nlèm wie na, "M'a bèle, m'a yèm fogo na, Anyame a vage lôm énjèl e nyi me, Herod ba Beju ke fe yui me."

Péter a bôm beyege fwé.

An'a nga ke nda Mari, nya nyege a mbe jui na Mark, vôm Bekrisyon abi be nga mane sule e kobo y'Anyame. Ngeñe Péter a nga kute mbé nkagele, moñe ngon, jui na Roda, a nga so bé. An'a nga bo na, ngeñ a nga wôg kiñ zie, a nga yèn mvè ndèn, a nga bule mbil nda ẹ ke bôm bôt be to and'iti na, "Péter a tèle atan." Nge be nga zô nye na, "W'a sok éki ; ke Péter a ne mbôk ?" Nge a nga zô mban na énye le. Ane be nga zô na, "Kôn wie nye le." Ane Péter e nga kute mbé mban. Wène ngeñ be nga kule mbé ye yène nye, be nga yèga anèn. Nge a nga zôga fe na, be tobege évôvô ; an'a nga bôm bo ane Anyame a nga vaze nye ne so mbôk. An'a nga zô bo na, "Keña mine bôm mam mane mintôl mivok." An'a nga lige bo ve ke vôm afe.

Awu Herod.

An'a bo na, ngeñ kidie é nga lèn, bisos bi nga zeñ Péter. Wène ngeñ Herod a nga lé bo bé nye ve sile bo, b'é yèmege dia jam a jam. An'a nga tyin na, be yuige bo.

Mam mane me nga manega fe, jô avoti, ngeñ Herod a nga bot mengo me komanda mie, a nga tobo kwa akuma, ve kobo ye bôt mezô. Wène ngeñ be nga wôge nye, be nga loñ ébil énèn ve zô na, "Sidia kiñ môt ezo, Anyame." Ane Herod a nga zé y'énguñ ngeñ a nga wôg na, bôt be sème nye an'Anyame. Edo Anyame a nga ya ye nye anèn, ve lôm énjèl wie e lète nye nzuk. An'ôkon abé ô nga so bé nye ; bitum bi nga ji nyôl, ve wu.

Bekrisyon Antiok b'a lôm Barnabas ba Sol.

Ane Barnabas ye Sol be nga so ye biôm éveve beyege Antiok be nga lôm Bekrisyon be mbe anzué e Jerusalèm, ve ve bo. Ne so val, be nga bule Antiok, ane be nga ke ye nyege a mbe jui na Mark. Beyegele befe be nga to Antiok. Wène ngeñ be nga sèm Anyame, Nsisim Èki ô nga kobo ye bo na, be lômege Barnabas ye Sol, ye ke mefan mefe, e yi na be ke kobo ye yegele mezô Anyame bé bôt b'a tobo wi. Besese be nga to ke ji, ye kobo y'Anyame sesan ; bévok be nga bète Barnabas ye Sol mo milô eyô, ve lôm bo.

Barnabas ba Sol éliñ Kiprus.

Bôt bane bebé be nga kôte Antiok. Ane be nga ke bial ntañe iti, ve kui éliñ b'a lé na Kiprus. Jal anèn éliñ iti b'a lé a Salamis, be nga nyi nd'é Sono ve yegele Beju. Vôm a vôm Beju be nga keke tobo be nga lelôñ nd'é Sono. Nyege a mbe yui na Mark, nye ke a nga to ye Sol ba Barnabas, a nga vole bo ye bo bisé dule dôe.

Ane be nga so jal afe éliñ iti b'a lé na Pafos. Wi be nga yèn fam é Ju, jui na Èlimas, a nga to ngañ minal ; a nga tobo ye komanda afan ate. Val komanda te a nga to môt mvè ye nkel. An'a nga lôm e lé Barnabas ye Sol na, be nzaga nye kele mezô m'Anyame. Nge Èlimas a nga kobo mezô m'abé e siñ bo ; a nga yi na, komanda ke yèbe mezô môe be nga yegele. Ane Sol, a mbe jui fe na Pol, a nga dege Èlimas mis ve zô na, " We môt a ne mezok ne lut ! we mon Sétan. Ye w'é nsize dia kobo mezô me n'abé ejam mam Anyame a nga tyin bie na, bi yegelege bôt ? Nge vane Anyame a mana lôm nzuk bé we. Ô ke to njim, ke fe yèn nlô jô aboñ." Ane avôl avôl a nga tobo njim, ke fe yèn. An'a nga ke a bôle mo, a zeñ môt e bi nye wo e lète ne nye. Wène komanda, ngeñ a nga yèn akeñe Pol a nga bo, a nga yèbe mam mintôl mi nga kobo.

Pol a kobo ye bôt Antiok.

Ane be nga si bial ntañe ve kôte Pafos ve so e jal b'a lé na Perga. Val Mark a nga lige bo, ve bule Jerusalèm. Ane be nga so e jal afe b'a lé na Antiok. Ane be nga nyi nd'é Sono e jô Sono, vo tobo si. Ngeñ ntèn Anyame ô nga mane lañeba, benya bôt

nd'é Sono be nga zô bo na, "Bobejañ, nge mine ne ye mezô e kobo bé bôt, kobega." Ane Pol a nga tèbe ve zô na, "Befam Israèl ne mine bese, bôt b'a mate Anyame, bège me. Anyame

POL A YEGELE BÔT MAM ANYAME.

Israèl a nga fé betate ba e tobo bôt bie. Wène ye ki zie ndèn a nga kôte bo ne so mbôk, ngeñ be nga tobo beyeñ afan Ijipt. Ne so val, a nga bagele bo mimbu mewôm mené, ngeñ be nga wuwule afan iti. Wène ngeñ a nga mane ja meyoñ me nga to afan Kénan, a nga ko afan ate bé bo. A nga ve bo bezôe e zô ba mimbu minkame miné ne mimbu mewôm metan, ne ke kui ngeñ Samuèl ngengañ a nga tobo. Ane be nga zage komanda e zô bo; an'Anyame a nga ve bo Sol. Wène ngeñ a nga vaze Sol, a nga ve bo Dévid."

Ane Pol a nga zô na "Fogo an'Anyame a nga yage, a nga lôm mine Jésu, a mbe ndè Dévid. Nge bôte Jerusalèm b'é nga yèm dia nye, ane be nga yui nye. E fañe bo nal, Anyame a nga wôm nye, ane mintôl mie be nga yèn nye ngeñ a nga mane wôm, be nga lômeba e yegele ye kobo ye bôt ejam die. Bi vage so bé mine e bôm mine fwé mvè na, Jésu énye a ne Nyie Anyame a nga

kage bôt. Wène mam abé mene mesese me ke zameba bé mine, mine kage nye yèbe. Edo boña nkel, mine yage bo na, be kage mine bôm jam die, mine bo ke yèbe ; wène e sugele na, mine ke mane jañ."

Beju e Antiok b'a lète bo nzuk.

Ngeñe Beju be nga kui atan ne so nd'é Sono, bôte meyoñ mevok be nga to iti, be nga kwé Pol ye Barnabas ngongol na, be bètega kobo mezô mal bé bo. Ane Sono fok, jal asese a nga so e wôg bo. Nge ngeñe Beju be nga yèn misame minèn mi a so, be nga wôg do abé. Ane be nga kobo mezô abé ejam mam Pol a nga kobo, ye bo bisô ye meta. Ane Pol ba Barnabas be nga kobo ye ki, ke fe mate bo, ve zô na, " Bi vage bo sôsôwe na, bi vage kobo mezô m'Anyame bé mine ôsu. Nge bi ta mine ke wôg mo, mine sidia n'asué y'ényiñ. Bi ke kobo mezô m'Anyame bé meyoñ mevok. Togo na, nal Anyame a nga tyin bie ; a nga zô na Jésu a ke tobo nzôe meyoñ mese esi nyi."

Ngeñe bôt meyoñ mevok be nga wôg nal, be nga yèn mvè. Nge Beju be nga bôm benya bôt bôe ; ane be nga lète Pol ba Barnabas nzuk, ve tyite ne bo ye so jal.

Beju Ikônium b'a lume bo mekok.

Ane be nga so e jal Ikônium. E jal ate be nga nyi nd'é Sono, ve yegele bôt. Ane Anyame a nga ve bo ki e bo mekeñe. Ane bôt abi, foge na Beju ye meyoñ mevok, be nga yèbe. Nge jal dine ke, Beju be nga bo ke yèbe, be nga fôge bo e lète mintôl nzuk, ne ke kui ngeñ be nga yi wa bo mekok.

Bôte Listra b'a-sème ba Pol ane Banyame.

Ane Pol ye Barnabas be nga wan, ve ke jal afe b'a lé na Listra, ve kobo mezô m'Anyame val. Ane fam a mbe y'éyèm av'a biale, ke wule, a nga tobo bé ye vôm Pol a nga kobo, a nga wôge nye. Ane Pol a nga yèn na a to ye mabun, ye yèbe na a ne bo nye mvoge ; an'a nga kobo ye kiñ ndèn na, " Tèbege ye mebo mie." Ane fam éte é nga yô ye wule.

Wène ngeñ bôt Listra be nga yèn akeñe Pol a nga bo, be nga loñ bibil ye kobo nkobe wôe na, " Bôt bane be ne Banyame, be

vage sigele ne so eyô ane bôt." Ane be nga lé Barnabas na Jupiter, ye Pol na Merkuri, mui banyame bôe be nga sesème. Ane be nga so benyat be nga to mboteya ye sam bili, e yi bo yui ye jik bế mintôl ane be nga bebo banyame bôe. Nge ngeñ Barnabas ba Pol be nga yèn do, be nga nya mengo e lète na be wôg abé, ve zô na, "Min'a bo mam mane ye zé? Bie ke bi ne

BOTE LISTRA B'A SÈME BA POL ANE BANYAME.

bôt ane mine, bi vage nzu kobo mezô Anyame bé mine na, mine zamege banyame befe, ve sèm nya Anyame étam, a nga bo jô ye si y'ôsui ye biôm bise bi n'iti." Ye mezô mam mintôl mi nga yèn nzuk e kame ye bo na, be tage yui benyat bé bo.

Beju b'a lume Pol mekok.

Ne so val, Beju be nga tyite ne bo e Antiok ye Ikônium, be nga so ke Listra, ve zô bôt na Barnabas ye Pol be ne bôt abé, be nga nzu bo duk. Ane avôl bôt be nga tate yi sème bo, be nga yi bo yui. Ane be nga wa Pol mekok, ve ke nye wa jal atan, be nga ko na a wua. Nge ngeñe beyege be nga tèbe mbôma ne nye, a nga tèbe ve bèta so ajal.

Ba Pol b'a bule Antiok.

Kidie fok be nga ke jal afe b'a lé na Derbe. Ngeñe be nga mane kobo val, be nga bèta ke b'a lôte mal bôt be nga lète bo nzuk. Ane be nga kobo ye beyege be nga to mal mete, ye zô bo na be yèbege mban ejam Jésu, ye nzôñebege nzuk ye minté, nge b'a yi yéñ Anyame ye nyi ayoñ die eyô. Be nga manega fe tué befam b'a lé na benya bôt, e zo Bekrisyon, ma mesese be nga lôt. Ane mintôl mi nga bèta so Antiok, jal be nga tate sum dule. Val be nga sule Bekrisyon bese, ve bôm bo fwé, ane be nga kobo mezô m'Anyame bé Beju ye meyoñ mevok, milam be nga so. Ane be nga tobo Antiok ébèm énèn, bé beyege be mbe wi.

(Acts 15-18.)

Befam bevok e Antiok b'a yegele nkot.

Ane befam bevok be nga kui e Antiok ne so Jerusalèm, be nga bôm beyege val na, b'é nyiñ dia fogo ve be wôg melôe Môses, m'a tyin bon Israèl na, be yuige ye jik betyit bé Anyame. Edo Pol ye Barnabas be nga kobo ba befam bete, bo na, ayuige betyit a sidia fe ne jam. Wéne ngeñe b'é nga yèbe dia, be nga yage ne bo na, ba be bo be keñe Jerusalèm, e sil azô ate.

Ane be nga ke ba be bo. Ngeñe be nga kui wi, mintôl ye benya bôt be nga sule, e kobo azô ate. Ane Nsisim Éki ô nga bôm bo na, "Ngeñe nyi, evôm Jésu Nyie a sôa, be nga yui ye kele nye eyô akal mam abé me bôt, a sidia fe n'asué e yui ye jik betyit bè Anyame." Ane mintôl ye benya bôt be nga fé befam bebé, mvi môe na Judas ye Silas, e bule ne Pol ye Barnabas e Antiok. Ane be nga tèn ézangô ve lôm zo ye befam bete bé Bekrisyon Antiok ye mal mevok, ye zô bo na, be tage fe bète yui ye jik mintôme ye benyat ye bekabe bé Anyame. Ane Pol ye Barnabas ye Judas ye Silas be nga kôte Jerusalèm ve so Antiok. Ane be nga sule beyege besese ve ke bo ézangô mintôl ye benya bôt be nga lôm. Ane beyege be nga yène mvè ngeñ be nga mane lañ ye wôg.

Pol a kane ye Barnabas.

Mam mane me nga lôtega fe, ane Pol a nga zô Barnabas na,

" Mbètega ke, bi ke bi a yèn bobejañ be ne mal mese bi nga kobo mezô Anyame. Ane Barnabas a nga yèbe ; nge a yi na, be keñe ye Mark. Nge Pol a nga zô na " Koko, togo na dule avok a nga ke, a nga lige bie." Ane be nga yuia y'azô ate. Edo be nga kane. Ane Barnabas a nga nyoñ Mark ve si bial ntañe, ye ke éliñ Kiprus ; nge Pol a nga nyoñ Silas, ane be nga ke afan Siria, e yèn Bekrisyon be mbe wi.

Pol a kwé Timoté.

An'a nga so e Listra, jal a nga tate sé fam é nga to y'éyèm. Val a nga yèn mone wényе jui na Timoté, nya a nga to ngon Ju, nge ésa a to mon ayoñ afe. Ane Bekrisyon e Listra besese be nga kobo jam mvè e jam Timoté, togo ne ye so moñe be nga yegele nye mam ntèn Anyame. Ngeñ Pol a nga yèn an a ne mone wényе mvè, a to ke ye nkel, a nga nyoñe nye na, a ke ne nye ba Silas, a yegele bôt mam Anyame.

NYA TIMÔTÉ A YEGELE MÔN YUI NTEN ANYAME.

Pol a yèm ndèm, ve ke Makedon.

Ane be nga so e Trôas, jal a nga to misege. Val alu Pol a nga yèm ndèm. A nga yèn fam é tèle nye asu, a zôge nye na, " Nzak ene, e Makedon, ô vole bie." Makedon e nga to afan ôsui ayat. Edo Pol ye bôt be mbe ne nye be nga si e bial ntañe, ve dal ne so Trôas, ve ke jal ye Makedon b'a lé na Filipi. Jô Sono be nga kôte jal ve ke ôzegezek evôm bé y'ôsui feñ, vôm Beju be nga sule e kobo y'Anyame. Ane be nga tobo si ve kobo ye benege be nga so val. Ane menege, jui na Lidia, a nga sesôm bitô bivele, a nga wôge bo. Ane Anyame a nga lôm Nsisim Éki wie e nlèm Lidia,

an'a nga wôg mam Pol a nga kobo, ve yèbe Jésu. Wène ngeñ énye ye bôt bie be nga bateba mejim, a nga kwé ba be Pol ngongol na, "Nge min'a zô na me ne menege Krisyon, nzaga mine tobo nda zam." An'a nga lé bo mban, ne ke kui be nga mèm e ke nda zie.

Bôt bevok b'a siñe ba be Pol.

Ane moñe ngon a nga to ye nsisim abé, a nga kekuse bedole abi e ve bésa bie, ve veñ na a yèm sok angañ, a nga béye Pol ye bemvi bie. An'a nga loñ ébil ye zô na, "Befam bane be ne bôt Anyame, b'a lète bie nzèn e ke bie nyi." A nga bo jam di melu abi. Nge Pol a nga yèn abé, togo na a nga béye bo. A nga

POL A NGA VAZ NSISIM ABÉ BÉ MOÑE NGON E JUI JESU KRIST.

veñeze ve zô nsisim abé na, "M'a tyin we, ye jui Jésu Krist, kôtege bé nye." Ane nsisim abé te ô nga kôt awere voge te.

Ngeñe bésa mon menege te be nga yèn na a nto mvoge, é mbe dia fe ne ki e bèta kus bo bedole ye sok angañ mam nsisim abé ô nga yegele nye ; be nga ya ve bi Pol ye Silas. Ane be nga so ne bo bé bezôe, ve zô na, " Befam be Ju ba bené b'a soñ jal da anèn, ye yegele bôt mam me sidia sôsôwe." Ane bôt Filipi bese be nga tèbe ve siñ bo. Ane bezôe be nga tyin na, be yitege bo. Wène ngeñ be nga mane bo yıt ébo énèn, be nga si bo nda mbôk, ve zô bôt b'a bagele mimbôk na be tuga bo bagele. Edo be nga ke ne bo ébôm akui nda mbôk, ve som mebo môe mimbôk mi mbe ajit.

Mimbé mi nda mbôk mi a kuleba.

Nzañ alu Pol ye Silas be nga kobo ye yé bia bé Anyame ; ane mimbôk mivok mi nga wôge do. An'avôl, e sué tèm, si ése é nga fôge, nda mbôk é nga fôge ; ane mimbé misese mi nga kuleba mibièn. Ane besuñekal be nga to mimbôk be nga ku si. Ane

ANE MBAGELE MIMBÔTE A NGA KUTEBE MEBOÑ EBÉ BO, VE ZÔ NA, "A BETATE, ME BOÑE NA ME NYIÑ ?"

môt a nga bagele nda mbôk a nga véga fe ôyo, ye yèn' mimbé mi nda mi yo ; an'a nga mate na, komanda a yage nye yui, togo na é nga tuge bagele nda mbôk. An'a nga dut nkwate nyène e yi yui nyôl zie. A nga ko na mimbôk mi waneya. Nge Pol a nga zô nye na, "Ô tage yui nyôl zie, bi bese bi ne va." Ane mbagele mimbôk a nga lé ôtya, ve so, a nyañebe, evôm Pol ba Silas be mbe. An'a nga kutebe meboñ ebé bo, ve zô na, "A betate, me boñe na me nyiñ ?" Ane be nga zô nye na, "Yebege Tate Jésu Krist, wèn'ô nyiña." Ane be nga bôm nye ye bôt bese be mbe anda, ejam Jésu, ye kobo ne bo mezô Anyame. Ane be nga yèbe, ane besese be nga bateba. Awere voge te, alu a ngene, mbagele mimbôk a nga nyoñ Pol ye Silas, a nga sô bo mimbak mi nga bege bo, ngeñ be nga yite bo. A nga so ke ne biji e ve bo. Ane mbagele mimbok a nga to ye mesôs ne lut ! togo na énye ye bôt bie be nga veñeze Bekrisyon, mam abé môe me mana zameba bo.

Pol a tè ejam a ne mon nji.

Kidi é nga tèn, ane bezôe be nga lôm bisos nda mbôk, be nga zô mbagele mimbôk na, "Sige befam bale." Ane mote te a nga zô Pol na, "Bezôe be mana lôm e kule mine ne so nda mbôk."

Val ésa Pol, fañe bo na a nga to mone Ju, be nga bo nye mone nji, ane mon Rôman èmièn. Edo Pol énye ke a nga biale mone nji. Be nga to y'éyèm na, mone nji Rôman, b'a yeyite dia nye. Edo ngeñ bezôe be nga lôm bisos e kule nye nda mbôk, Pol a nga zô na, "Be vage bie bi, bie Berôman, ke na bi bo jam a n'abé. Be mana bie yit mesu me bôt bese. Nge b'a yi na bi ke, bezôe bèbièn be nzaga bie kule ; wène bôt be yèma na, be vage bie yit k'akal, ye si bie mbôk." Ngeñ bezôe be nga wôge na Pol a ne mon Rôman, ane be nga mate, be yage yèn nzuk ejam be vage bo nye Ane be nga so ve kwé nye ngongol anèn, e kôte y'ajal.

B'a yèn nzuk e Tèsalonika.

Ane ba Silas be nga kui ne so nda mbôk, ve ke nda Lidia. Ngeñe be nga manega fe sule ye beyege val, ye kobo ye bo e vole bo ; be nga kôte Filipi, ve ke dule dôe. Ane be nga so e jal afe afan Makedon b'a lé na Tèsalonika, e nga to ye nda Anyame. Melu me Sono melal Pol a nga nyi iti, a kobo ye Beju mezô m'Anyame, fogo an'a nga bo milam mise ; a kele ntèn Anyame bé

bo, ye lète bo ne so mam bengañ be nga tèn na, Jésu a ne Nyie. Ane Beju bevok be nga yèbe, ye bôte meyoñ abi bo ke be nga yèbe. Nge Beju be nga bo ke yèbe, be nga ya. Ane be nga nyoñ befam be mbe abé ba be bo, ve bo abegele ajal. Ane be nga ke nda Pol ba Silas be nga tobo, e yi bo kul atan bé bôt• Wène ngeñ be nga to ke bo yèn, ane be nga bi fam a mbe ye nda' jui die na Jason. Ane be nga so ne nye be bezôe, ve zô na, "Bôt b'a lé na Bekrisyon be nga bo abegele mal mevok, be sôe ke ene. B'a biane melôe Késar ; b'a zô na Komanda mfe a ne, jui die na Jésu. Ane Jason a nga nyiñele bo nda zie." Ane bezôe be nga bo Jason e yage ne Pol ba Silas, b'é mbo fe abegele bé bôt. Wène ne so val, be nga si nye, an'a nga ke. Nge befam be nga to Bekrisyon e Tèsalonika, be nga vaze Pol ye Silas ajal iti aluse ; ve ke jal afe b'a lé na Beréa.

B'a ke Atèn.

Ane befam be nga lète ne Pol, be nga so ne nye e Atèn, e nga to jal anèn. Bôt Atèn be nga dañe bôt besese ye nkel y'akeñ, ye yèm ézangô. Nge be nga sesème biyème. Be nga bo biyème• Be nga bo biyème bi mbeñ, ye lôñ bio menda me mvè ye oltar vôm asese jal dôe. Oltar mboti a mbe ntèna na, "Oltar Anyame a ne môt ke yèm."

Ngeñe Pol a nga lôte miseñ Atèn, a nga yèn na jal e to ne biyème ne lut ! Edo e nga bo nye nlèm abé ; edo é nga ke kobo dia mezô Anyame fogo ve menda me Sono, nge a nga keke melu mese vôm b'a sôm, vôm bôt ajal be nga sesule, ve kele bo mezô m'Anyame wi. Ngeñ befam be nkel Atèn be nga wôge nye, bevok be nga sile na "Mô'nyi a zô na zé ?" Ane bevok be nga zô na, "A kobo jam banyame mimféfé." Be nga zô, togo na Pol a nga kobo jam Jésu ye awômege mimbim. Be nga nyoñ nye, ve so ne nye vôm be nga sesule mezô, nkôl b'a lé na Nkôl Mars, nzenzañ jal. Ane be nga zô nye na, Bômege bie jam ye fwé w'a kobo nyi." Bôt Atèn be nga tetobe k'ésé, fogo ve e bôm nge lé nlañ ejam ye zôm mféfé.

Pol a kobo mezô Anyame ye befam Atèn.

Ane Pol a nga tèbe ve zô na, "Mine befam Atèn, me ta na, mine simeze anèn ejam banyame mine sème. Togo na, ngeñ me

nga wule jal dene, ye ke m'a dege menda biyème mene, ye oltar ye biyème biene ; me vage yèn oltar mboti a to ntèna na, "Otar Anyame a ne môt ke yèm." Anyame te min'a sèm, ke nye yèm,

POL A KOBO MEZÔ ANYAME YE BEFAM ATÈN.

ejam die m'a yi kobo ye mine. Anyame a nga kôm si, a tobo dia menda b'a lôñ, nye ke a sidia ane biyème bi ésige ye mekok, b'a kôm ye mo me bôt. Evôm bôt be ne ke tuge yèm, b'a vane sèm biyème bite. Anyame abè dia ya ye bo jam ate, nge a nga zam bo e mobe, ye ve bo biji ye bitô ye biôm bise b'a yi. Nge vane a zô bôt na, be tage fe bète sème biyème. A tyin bo na, be veñezege ne so mam abé môe ye yèbe Jésu. A nga fé ngute jô a ke lôm Jésu e kal ye bôt. Anyame a nga lète do ye jam a nga wôm Jésu ne so awu."

Ngeñe befam Atèn be nga wôg Pol a kobo jam awômege mimbim, bevok b'é nga mèm dia bè mezô mie ; be nga kwegele nye. Nge bevok be nga zô na, "Bi ke wôg w'a kobo mam ma ngeñ fe." Nge bôt abi bé bôt be nga wôg, be nga yèbe ; mboti a mbe jui na Dionisius, a nga tetè minté minèn Atèn ; ye menege mboti jui na Damaris, ye bevok.

Pol a ke tobo Korint.

Mam mane me nga lôtega fe, ane Pol a nga kôte Atèn, ve so e jal Korint. An'a kwé val fam é Ju, jui na Akwila, ba ngal Prisila. Pol ngeñ a mbe moñe be nga yegele nye ésé e tum menda mekuk. Edo fañe bo na ngeñ nyi a mbe ntôl, ngeñ ése nge a yèla a nga tutum menda mekuk, e sôm mo. An'a nga bo na, togo na Akwila nye ke a nga bo ésé voge te, edo Pol a nga ke tobo ba nye, ye yéñ ba nye. Nge Sono ésese a nga seso nd'é Sono, a yegele bôt ye tyin Beju ye bôte meyoñ na, be yèbe Jésu.

Ngeñ Beju be nga sôe ne nye bisô ye kobo mezô me n'abé ejam Jésu, a nga zô bo na, "Me bôa ésé zam e bôm mine jam di. Mine kage bo ke nyiñ, bizô bi ne bé mine. Ye so ngeñ nyi me ke ke yegele meyoñ." Val Korint edo ke e nga to jal anèn, nge bôt be nga tobo val be nga to bôt abé. Anyame a nga kobo ye Pol e ndèm aluse, ve bôm nye na, abi bé bo be ke veñeze Bekrisyon. An'a nga tyin Pol e kobo mezô mie y'ayé, ke mate. Ane Anyame a nga nye zô na, "Me ne ye we, e bagele we; môt a môt é nlète dia we nzuk." Pol a nga tobo Korint mbu mboti ngon ésam, ve kobeye bé bôt.

Beju b'a ke ye Pol bé Komanda.

Nge Beju y'ajal be nga to ke yèbe, be nga tèbe ve so ne nye bé komanda, ve zô na, "Mô'nyine a yegele bôt a sèm Anyame nzèn akot." Ngeñ Pol a nga yi kobo ne bo, komanda a nga zô bôt be nga so ne nye na, "Nge a bage na fam nyi a vage bo jam a ne fogo abé anèn, me yie ne wôg ane mine ke kobo. Nge a n'azô e sèm Anyame, mine bèbièn kômege do; m'é ntobo dia môt a kige misañ mbôl mam me ne nal. An'a nga tyite ne bo. Wène befam meyoñ be nga ya ne Beju akal Pol. Ane be nga nyoñ nzôe nd'é Sono, ve yite nye mbèn asu komanda; ane komanda é nga zek bo, é mbe dia y'asué ye mam mete.

(Acts 19–23.)

Pol a tobo Èfesus.

Ne so val, Pol a nga tobo Korint ébèm énèn. An'a nga yage ne bobenyañ be mbe val, ve si abial ntañe, ye ke jal b'a lé na

Èfesus. A nga tobo val mimbu milal, a yegele bôt ye kobo mezô m'Anyame ; ne ke kui bôt éf'éte, fage na Beju ye bôte meyoñ, be nga wôg mo. Ane Anyame a nga ve nye ki e bo mam bôt b'a yèga menèn. Meveles mie ye bitô bie èmièn a mana nañebe, be kage ke ne bio bé bôt b'a kon nge bôt be mbe ye misisim mi abé, wène be lèta.

Ane Beju bevok be nga to ke ésé, fogo ve b'a ke b'a wule li, be nga veñ na bo ke be ne ki e va misisim mi abé. Ane be nga kobo ne mio, fogo ane Pol a nga bo na, "Bi a tyin we ye jui Jésu, ô kôtege." Be mbe bobenyañ zangwal be nga bo jam di. Nge nsisim abé ô nga zô bo na, "M'a yèm Jésu ; Pol nye ke m'a yèm. Nge mine benza ?" Ane fam a nga to ye nsisim abé a nga yite bo ébo énèn. Ane be nga mate mbil ne so nda ye meveñ, ye bitô minyaya.

B'a jik bizangô e Èfesus.

Ane bôt besese be nga wôg do. Ane bôt abi be nga tate to abé, be nga yèbe, ve so bé Pol, be nga mèm mam abé be nga bo. Wène bôt bevok be nga tetate duk bôt na b'a sok angañ, bi nga so ye bizangô bi ngañ ve jik bio mesu me bôt bese. Be nga manega fe yèle tañ bizangô bite, ane be nga yèn na bi a ke mewôm mintosiñ bedole be miañe metan. E fañe bo, bôt be nga to ye bizangô bite be nga mèm e jik bio, ye yui bio ntuk, ke fe tobo ne bio mban, ye bo mam Anyame a vin.

Bebo biyème b'a siñe ne Pol.

Val bôt Èfesus be nga sesème éyème, be nga veñ na é nga ku ne so jô, é mbe jui na Diana. Ane be nga lôñ éyème te nda mvè jal dôe. Nd'éte é mbe nlôña ye bili b'a lé na sidar, ye mekok m'afum, ye ésige évele. Bôt be nga lôñ nd'éte minkame mi mbu mibé ye mimbu mewôm mebé. Meyoñ mesese me nga yèm zo ; wène bôt be nga seso mefan mese e nzu zô yèn ; é mbe nlôña y'akeñ anèn ye mbeñ ndèn. Befam be nga to Efesus be nga bebo éyèm é fône ne nd'éte, ye éyème Diana iti ala. Be nga bo bio y'ésige mfum. Bôt be nga bebo bio be nga sôm bio bé bôt bevok.

Mbo biyème mboti, a mbe jui na Demétrius, ngeñ a nga wôg Pol a zô bôt na be tage sème biyème, a nga yèn fe na bôt b'a

yèbe mezô Pol a nga kobo ; Demétrius a nga lé bebo biyème bise, ve zô bo na, "Bô bane, min'a yèn na bi a kus biôm ye bo biyème e sôm bio. Nge vane min'a wôg na, Pol nyi a mana koñ bôt abi milam mi afan di mise, ye zô bo na banyame minal ebo ba, be nga kôm bo ye mo me bôt. Edo mine ta vane, be yage bo ke bète sôm biyème bi a bo. Bôt bo ke be yage bo ke fe bète sème Diana, ye ke fe bèta so mbaba nda zie."

ÉYÈME É MBE JUI NA DIANA BOT ÈFESUS BE NGA SESÈME.

Bôt Èfesus b'a bo abegele.

Ngeñ befam bete be nga wôg mezô Demétrius a nga kobo, be nga ya anèn. Ane be nga loñ ébil na "Diana ye Éfesus a ne nèn." Ane jal ase a nga to amvuña. Ane befam bete be nga bi bemvi Pol bebé, ye ke ye bo nda ndèn be nga bebo mekeñe. Pol a nga yiga fe nyi e kobo ye bo, ane beyege be nga kam ne nye, a

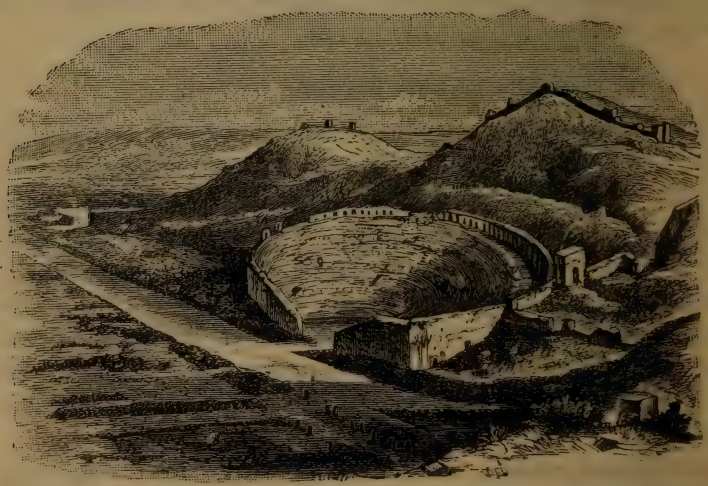

NDA NDÈN BE NGA BEBO MEKEÑE E ÈFESUS.

yage yèn nzuk. Benya bôt bevok e jal be mbe bemvi bie, be nga lôm kiñ be nye na a tage ke. Bôt be nga bo ézege énèn, bevok b'a zô azô avok, bevok azô afe. Bôt abi be nga béye bebo biyème e nda, be nga yèm nsisima jam be nga nzu bo. Beju bo ke be nga so, e veñ Pol mezô. Ane mboti, jui na Alexander, a nga tèbe ve fèp bôt ye wo wie na, be tobege évôvô, ye bè nya nkobo. Nge b'é mèmege dia. Ane bôt abi be nga loñ bibil mewere me nkole mebé na, "Diana ye Èfesus a ne nèn."

Ane nya môt mboti y'ajal, a nga telèn bizangô minté, a nga so bé bo. Wène ngeñ be nga tobo évôvô, a nga kobo ye bo ve zô bo na, "Mine befam Èfesus ; nza fam a ne bé mine a ne ke yèm na, bôt e jal da b'a sème éyème Diana, é nga ku ne so jô ? Edo vane, vôm môt a môt a sôe do, mine boñe nkel, ke bo jam y'ayé. Togo na mine sôa va ye befam b'a lé na Bekrisyon ; b'abè dia mine zu zôm ne so nda biyème zene. Edo nge Demétrius ye befam be ne ye nye, nge be ne ye ntè etè ye bo, be keñe ne bo e nda b'a tè minté, be lète mam abé be nga bo. Togo na komanda a yage bie lète nzuk ejam y'ézege y'ému ; togo na bi é kôge dia yèm tyin jam ézege bi vage bo ému." Ngeñ fam éte a nga mane kobo mezô mete, a nga tyam bôt.

Pol a ke Trôas.

Ngeñe be nga keñe fe, Pol a nga lé beyege, ve yage ne bo. An'a nga lige bo, ve bèta ke afan Makedon. Ngeñ a nga mane kobo milam mivok afan ate, a nga bèta so e Trôas. Wène alu ôsua Sono, ngeñ beyege be nga sule besese vôm avoti e ji mfème ye nyu ivé ane Jésu a nga tyin bo ; Pol a nga kobo ne bo mezô Anyame ; togo na, kid é kage lèn, wèn'a ke kôte ye Trôas. Bilam abi bi mbe bi a yôñ ébôñ eyô, vôm be nga sule. Ane Pol a nga kobo ne ke kui alu nzañ. Ane mone wényе, jui na Utikus, a nga tobo si mbé ntok, a bè mezô Pol a nga bèmega fe nkobe, mone wényе te a nga sué bôm ôyo. A to ôyo, an'a nga ku si ne so bendek belál eyô ; ane be nga togo nye mbim. Nge Pol a nga sigele si bé nye, ve kote ne nye mo. An'a nga zô bôt be nga tèbe val na, "Mine tage yèn nzuk ; a bètena wôm." Ane bemvi wényе te, be nga yèn na a to mvoge ; ane be nga nyoñe nye ; milèm miôe mi zegeba,

Pol a yage ne benya bôt Èfesus.

Ngeñ Pol a nga bète bèt ébôñ eyô, ye ji ba beyege, ye kobo ye bo ébèm énèn, ne ke kui melèn me kidie ; a nga lige bo, ve kôte ye Trôas. Ane nye ye bobenyañ be nga to ba be nye, be nga si e bial ntañe, ve ke jal b'a lé na Milétus, d'é mbe dia ôya ye Éfesus. É nga yi ke Èfesus ngeñ éte ; an'a nga lôm e lé benya bôt Bekrisyon val, e nzu bôme ne nye. Ngeñ be nga so, a nga zô bo na, " Mine yèm, ne so jô ôsu me nga so bé mine, ye mimbu milal me mana tobo ye mine, ane me nga tetobe ngeñ ésese. Me nga yéñ Anyame ye bule nlèm ye nyôl zam mvus. Me nga yèn minzuk ye misim abi ; Beju be nga zezeñ ngeñ ésese e lète me nzuk. Min'a yèm ke na, ngeñ me nga yeyegele ye kobo ne mine mam Anyame, m'é nga sesole dia mine jam a jam min'a yie ne wôg, fañe bo na jam ate mine wôge do abé. Me nga yegele mine e menda me Sono ye menda mene, ye zô Beju ye bôt meyoñ na, be veñezege milèm ne so mam abé môe, ye yèbe Jésu Krist. Nge vane m'a ke Jerusalèm, m'a yèm dia jam e ke me bo wi, fogo ve jam Nsisim Éki w'a bôm me na, minzuk ye ngate mi a yan me. Nge mam mete mesese, m'a mate dia mo. Me ke me sidia n'asué, be kage me yui, fogo ve me kage wu ye mesôs menèn, ye man ésé ntôl Jésu Krist a nga lôm me. Ane vane m'a yèm na mine bese, bôt be nga wôg mam Anyame me nga ke kobo ye mine, min'é mbète dia fe yèn asu dam. Edo ngeñ m'abè ke, m'a yi na mine mèm na, môt a kage bo ke nyiñ, bizô bi sidia ye me. Togo na m'a sole dia jam Anyame a nga lôm me e bôm mine.

Ngeñ Pol a nga mane kobo mezô mane, a nga kutebe meboñ ba be-bo, ve kobo y'Anyame. Ane be nga yi du anèn, ve kote ne nye kiñ, ye yèn ngongol énèn ejam mezô a vage kobo na, b'é nyèn dia fe asu die. Ane be nga ke lète ne nye e bial ntañe a ke kôte ne wo.

Pol a yage ne bôt Tir ye Késaréa.

An'a nga so e jal Tir, togo na bial ntañe ô ke vaze biôm val. A nga yènega fe bevok val, an'a nga tobo bé bo melu zangwal. Ngeñ a nga lige bo, ane bo ye benege bôe ye bon bôe be nga ke lète ne nye e yèn, besese ve kutebe meboñ ye kobo

¡POL A YAGE NE BENYA BÔT ÈFESUS BE NZU BÔME NE NYE E JAL MILÉTUS.

y'Anyame. Wène ngeñ be nga mane yage, Pol ye bobenyañ be nga wule ne nye, be nga si e bial ntañe ; nge beyege be nga bule menda môe.

Ane Pol a nga so e jal Késaréa, ve ke nda Filip. Ngeñ Pol a nga to nda Filip, ngengañ jui na Agabas a nga so iti, ve nyoñ ôtume Pol, an'a nga kak wo ye mo mie èmièn ye mebo mie èmièn. An'a nga zô na, " Nsisim Éki ô zôa me na, Beju be ne Jerusalèm be ke kak fam é ne ôtume wi, ve ve nye bôte meyoñ, e lète nye nzuk." Ngeñ beyege be nga to ye Pol be nga wôg mezô mal, be nga yi du, ve kwé nye ngongol na, a tage bète ye ke Jerusalèm. Nge a nga zô bo na, " Zé mine yi zo du, ye bo nlèm wam nzuk ? Me ne nkôga, sa dia e kageba suka, nge e wu e Jerusalèm, be kage me yui ejam mezô Jésu." Ngeñ be nga yèm na, é mèmege dia tobo, be nga zam, ke fe nye kwé ngongol. Nge be nga zô na, " Jam Anyame a ke nyege e tobege."

Pol a kui e Jerusalèm.

Ne so val, Pol ye bôt bie be nga kôte Késaréa, ve bète e Jerusalèm. Ane beyege be ne Jerusalèm be nga wue ne nye ye mvè ndèn. Ngeñ kidi é nga lèn, a nga ke nda Jéms. An'a nga kwé benya bôt besese nda Anyame iti, be nzu yèn nye. Ane Pol a nga bôm bo ejam milam misese a nga ke, y'avol Anyame a nga vole nye kobo mezô mie, e bo bôt meyoñ abi be yèbe nye. Ngeñ be nga wôg mezô mal, be nga sôs anèn, ye ve Anyame abota mam a nga bo.

Nzôe bisos a nyi Pol.

Ngeñ Pol a nga to nda Anyame, Beju bevok be nga bi nye, ve loñ bibil bé bôt besese na, " Befam Israèl, volege bie. Fam nyi nye a ne môt a yeyegele bôt vôm asese na, be tage wôg melôe Môses. A sôa ke nda Anyame ye bôt meyoñ, bôt be ne b'a yie ne nyi vôm éki wi." An'avôl jal ase e nga bo abegele. Ane bôt be nga so mbil ve bi Pol ye kule nye nda Anyame. An'avôl mimbé mi nga ke éfa nda Anyame mi nga duba ; ane ngeñ be nga yi nye ke yui, môt a nga ke bôm nzôe bisos Rôman, a nga tobo nda bé ye nda Anyame. Ane nzôe te a nga nyoñ bisos ve ke mbil vôm bôt be mbe. Wène ngeñ be nga yène nye a nzu, be nga zam ébo be nga yite Pol. Ane nzôe a nga nyoñe nye, ve

tyin na be kage nye ye suñekal. An'a nga sil na, "A ne nza ? a vage bo zé ?" Ane bôt bevok be nga zô jam avoti, bôt bevok ke, jam afe : môt ke yèm jam be nga kobo. Ane nzôe a nga tyin na, be keñe ne nye nda ndèn.

Wène ngeñ be nga so e mpandini ô nga bète ye ke nda ndèn eyô, bisos bi nga babe Pol ye nyi nye ne so bôt be nga béye nye, be nga loñ bibil na "Enkeña ne nye ! nyuiga nye !" Ngeñ bisos bi nga ke ne Pol, e ke nye du nda mbôk, a nga zô nzôe bisos na, "Ye me ne kobo ye we ? Nzôe bisos a nga ko na Pol a ne mon Ijipt a nga tate duk bôt ; edo a nga sil nye na, "Sa we ne fam Ijipt a nga ke ne bôt afan iti ?" Ane Pol a nga zô na, "Koko. Me ne mone Ju, me nga biale Tarsuṣ. M'a kwé ye ngongol na, sige me me kobo ye bôt."

Pol a kobo ye bôt mpandini éyô.

Ngeñ a nga mèm nye, Pol a nga tèbe mpandini, vôm bôt be ke nye tuge yèn. An'a nga fèp ye wo wie na, bôt be tobege evôvô. Ngeñe be nga tobo évô, a nga kobo ye bo nkobe Ju. A nga zô na, "Me ne fogo mone Ju. Me nga biale jal Tarsus, nge be nga yale me e Jerusalèm. Fam é Ju é nga to nyegele nèn, énye a nga yegele me melôe mesese Môses a nga kobo ye bemvam. Me ke me nga vevuñ na, bôt besese be woge melôe mete, fogo ane min'a vuñ jô di. Me nga lelète nzuk, ye yi yui bôt bese be nga yèbe Jésu. Prèt nèn ye benya bôt bese b'a tè minté, be ke mine zô na, mam m'a kobo me ne fogo iti ; togo na be nga ve me bizangô bé Beju be ne Damaskus, e yi me keñe kak Bekrisyon be ne wi, ye so ye bo e Jerusalèm, e lète bo nzuk. Nge ngeñ me nga ke dule dam ye zile bé ye Damaskus, ngeñ amôs, e sué tèm ana, éndèndañ énèn é nga so eyô ve fé mbôma bé me. Ane me nga ku si, ve wôg kiñ z'a zô na "Sol ! Sol ! W'a lète me nzuk ye zé ?" Ane me nga zô na 'A Tat, ô ne nza ? An a nga zô na, Me ne Jésu, w'a lète nye nzuk.' Befam be mbe ye me be nga yèn éndèndañ, ane be nga mate ; nge b'é yèm dia mezô kiñ é nga zô. Ane me nga zô na, 'Me boñe na, a Tat ?' An'a nga zô na, "Keñe Damaskus, wène be ke we bôm an'ô ke bo.' Wène ngeñ me nga to ke yèn, togo na éndèndañ énèn éte é nga bo me njim mis, be nga lète ne me wo, ve kui Damaskus. Melu melal me nga lôtega fe, ane nyege val, jui na

NZÔE BISOS A NYI POL.
POL A KOBO YE BÔT MPANDINI ÉYÔ.

Ananias, a mbe môt mvè ; a nga so, ve tobo me feñ, ve zô na, 'Monejañ Pol, mis mie me kulege.' An'avôl, e sué tèm ana, me nga yèn nye. An'a nga zô na, 'Anyame a bôa we e yèn Jésu, ye wôge nye nkobe, e yi na ô ke yegele ye kobo ye bôt meyoñ mese ejam die.' Ne so val, mimbu mi nga lôtega fe milal, ngeñ me nga tobo nd'é Sono e kobo y'Anyame, me nga bète yèn Jésu ndèm ; a zôge me na, "Boñ'avôl, ô kôte Jerusalèm ; togo na Beju b'é nyèbe dia mam ô ke bo bôm ejam dam. Me ke we lôm ôya bé meyoñ, e yegele ye kobo mezô mam."

Ane Beju bese be nga bè nkobe Pol a nga kobo, ne ke kui a nga tu jam ayegele meyoñ. Ane be nga loñ bibil na, "Nyige nye ! ayoñ môt di d'a yie ne nyiñ." Ane be nga vaze mengo, ve nyoñ metek ye wa mo eyô ye ayé.

Nzôe bisos a wôg na Pol a ne mon nji.

Wène nzôe bisos a nga tyin na, be nzaga ne Pol e nda, be yite nye, e bo nye a mèm mam abé a nga bo. Nge ngeñ be nga kak

nye minkol, e yi nye yit, a nga sil ésos é nga tèbe bé ne nye na, "Ye b'a yeyite mon nji Rôman, ke na be tateya yèm jam abé a vage bo?" Ngeñ ésos é nga wôg do, a nga ke bôm nzôe bisos ye zô nye na, "Tuge simeze an'ô ke bo; fam nyi a ne mon Rôman." Ane nzôe a nga so ve sile Pol na, "Zôge me, y'ô ne mon Rôman?" An'a nga zô na "E-e." Ane nzôe a nga zô na, "Be nga bo me mon Rôman y'asôm anèn." Pol na, "Me me nga biale mon nji Rôman." Wène befam be nga ke nye yit be nga lige nye. Nzôe nye ke a nga wôga fe na Pol a ne mon Rôman, an'a nga mate, a yage yèn nzuk ejam a nga kak nye.

Pol a kobo ye betè mezô be Ju.

Kidie fok, ngeñ nzôe bisos a nga yi tuge yèm ejam Beju be nga yi nye yui ye do; a nga tyin na, beté mezô be Ju be sulege vôm avoti; ve so ye Pol, ve tué nye mesu môe. Ane Pol a nga dege bo mis ve zô na, "Befam bobejañ, me bôa fogo ve mam nlèm wam w'a zô me na me ne mvè, ye kui ému. Ane Prèt nèn a nga tyin bôt be nga tèbe bé ye Pol na, be bibege nye abè anu. Ane Pol a ng zô na, "Anyame a ke we bip, we môte mezok! Togo na w'a veñ na, w'a tè ye me sôsôwe, nge w'a bibe me tateya nyoñ meku." Ane Beju bo na, "Ye w'a ta Prèt nèn?" Ane Pol a nga zô na, "A bobejañ, m'a yèm dia na a ne Prèt nèn."

Aluse, ngeñ Pol a nga bô nda mbôk, Jésu a nga nzu nye tèbe feñ, ve zô nye na, "Pol, ô tage mate, togo na, fogo ane ô vage kobo ne bôt va e Jerusalèm ejam dam, nal ke ô ke kobo jam dam e jal Rôm."

Beju b'a bu fek a yui Pol.

Kidie nga lènega fe, ane Beju bevok be nga sule ve yage na, b'é nji dia biji nge nyu mejim, fogo ve be tate yui Pol. Be mbe befam mewôm mené. Ane be nga ke bé beprèt benèn ye benya bôt, ve zô bo na, "Bi mana yage na, bi é nji dia biji nge nyu mejim, fogo ve bi tate yui Pol. Edo vane, zôge ne nzôe bisos na, a nzak a nye kidie nda ba tè, ane min'a yi nye bèta sile mezô mefe. Wène ngeñ be ke so ne nye, bi ke yui nye." Nge mone fam kal Pol a nga wôg ane be nga kobo, an'a nga ke nda mbôk, ve bôm Pol. Ane Pol a nga lé ésos évoti, ve zô nye na, "Keñe ye mone wényе nyi bé nzôe; a ne y'azô a yi nye zô."

An'ésos é nga ke ne nye be nzôe, ve zô nye na, "Pol, môt a ne mbôk, a vage me kwé ngongol na, me nzak ye mone wényе nyi bé we." Ane nzôe a nga bi nye wo, ve ke ba nye vôm étam, ve sile nye na, "Nz'azô w'a yi me zô?" Ane mone wényе a nga zô na, "Beju be mana yage na, be ke we sil e ke ye Pol kidie nda b'a tè minté, e veñ na be bèta sile nye mezô mefe. Ô tage so ne nye, togo na Beju be ke sobe nzèn, befam mewôm mené, be mana kan soñ na, b'é nji dia nge nyu, fogo ve be tate nye yui. Ane vane b'a yan, b'a bune na ô ke bo ane be ke zo." Ane nzôe a nga yage ne mone wényе na, "Ô tage bôm môt a môt mezô ô vage me zô.

Nzôe bisos a lôm Pol bé Komanda.

Komanda Rôman afan Ju a mbe jui na Félik. É nga tobo jal Jerusalèm, nge jal Kesaréa. Ngeñ nzôe a nga wôg na, Beju b'a yi yui Pol, a nga lôm nye bé komanda. Ane nzôe a nga tèn ézangô bé komanda na, "Fam m'a lôm bé wèni, Beju be nga bi nye, e yi nye yui. Ane me nga ke nye nyoñ ne so mo môe, togo na me nga wôg na, a ne mon Rôman. Ane me nga yi yèm jam abé a nga bo, ane me nga so ne nye vôm b'a tè minté; ane me nga yèn na, abè bo jam a yie ne wu ye do. Wène ngeñ me vage wôg na, be ke fogo nye yui, me vage lôm nye bé we. Beju b'a yi nye yui."

Ane bisos be nga nyoñ Pol, ve so ne nye aluse e Késaréa. Ane be nga ve komanda ntèn nzôe bisos a nga lôm nye. Komanda a nga manege fe lañ ntèn, an'a nga sile Pol na, afan ané a nga biale? Ngeñ Pol a nga mane nye bôm, a nga zô na, "Me ke wôg azô die, ngeñ Beju b'a tè ye we be ke so e Késaréa." An'a nga tyin na, Pol a tobege mbôk ne ke kui ngeñ be ke so.

(Acts 24–28.)

Beju b'a tè jam Pol.

Melu metan me nga lôtega fe, Prèt nèn ye beté minté be nga so Jerusalèm. Be nga so ye ntè mezô Rôman, jui na Tertulus, e yi na a nzak veñ Pol mezô bé komanda. Ngeñ be nga kule Pol ne so nda mbôk, Tertulus a nga sum veñ nye mezô na, "Bi yèna fam nyi na, a ne môt abé. A wule fôge Beju e bo abegele milam

mise. Nge ke a n'ôsu bôt b'a yèbe Jésu y'a Nazarèt. Nge ke a so ye bôte meyoñ e nda Anyame, vôm b'a yie ne nyi. Bi nga yi tè ye nye, an'éyèm zie é ne, ye yi yèm ayoñ nzuk bi ke lète nye ; nge nzôe bisos a nga so ye bisos, ve dute nye mo ma ne ki, ve tyin bie na, bi nzaga tè ne nye bé we. Edo vane bi sôa."

Pol a té jam die.

Ngeñ Tertulus a nga mane kobo, Beju be nga tè ne Pol be nga zô na, mam mese a vage kobo me ne fogo iti. Wène Pol a nga zô na, " A nto vane melu awôm ye mebé, ane me sôa e Jerusalèm e sèm Anyame. Be nga kwé me nda Anyame, nge b'a kwége dia m'a tè nge yuie ne môt, nge fôge bôt ; bo ke b'a yèm na, mam b'a veñ ma me sidia iti. Nge m'a mèm na, m'a sèm Anyame sa ane b'a sème. M'a bune na, miwua, fogo na ba be ne mvè ye ba be n'abé, be ke wôm alu suka, fogo ane Beju bèbièn b'a zô. Wène ye jam ayèbe m'a yèbe azô di, m'a vek ngeñ ésese na, me tage bo jam a jam nlèm wam w'a zô na e ne nkot, bé Anyame nge bé môt. Ane vane me nga tobega fe mimbu abi ke so e Jerusalèm, ane me vage so ngeñ nyi ye biôm biveve e ve Beju val be n'anzué, ye so ke y'éveve e ve Anyame. Ane Beju bevok be nga so milam mife, be nga kwé me nda Anyame, nge b'é kwége dia me ye nsame bôt, nge me bo nzôge. Ebo be sidia va, be tè ye me. Nge Beju be ne vane, be zôge ngeñ nyi, nge b'a yèn ye me azô abé ngeñ be nga ke ne me nda minté e Jerusalèm ; fogo ve be kage zô na, jam me vage kobo jam awômege miwua alu suka, na jam ate a ne nkot."

Ngeñ Pol a nga mane kobo mezô mal, Félik é nga mèm dia fe wôg mezô mefe. An'a nga zô Beju na, " Mine keñe ; wène ngeñ nzôe bisos a ke so, me ke sile nye jam ye ntè wene." An'a nga tyin ésos e bagele Pol e nda mbôk ; an'a nga zô ésos na, a sige nye e wule étam, e yèn bemvi be ke nzu nye sué.

Pol a kobo ye komanda.

Val Drusila ngal Félik a mbe ngon é Ju. Melu me nga lôtega fe, ane Félik a nga bañede Pol, e nzu kele ba ngal mezô m'Anyame. Weñe ngeñ Pol a nga kèle mo, ye zô bo na, be wôge Anyame, ke bè mekoñ Sétan ; ye zô bo na, Anyame a ke tè ne bo alu suka ; Félik a nga simeze mam abé mie ; a nga mate ve nyañebe. Nge

fañe bo nal, é veñeze dia ne so mam abé ; a nga bèta bule Pol nda mbôk, ve zô na, "Aboñ afe, me kage yèn ngeñ, me ke we bañede, ô ke me bèta bôm mam mete." Félik a nga bune na, Pol a ke nye ve bedole na, a si nye.

Pol a kobo ye komanda mfe.

Mimbu mi nga lôtega fe mibé, ngeñ komanda mfe, jui na Fèstus, a nga so éyige Félik, a nga lige Pol e mbôk, ke nye sie. Ngeñ Fèstus a nga so, Beju be nga sile nye na, a lômege Pol e Jerusalèm e tè ; togo na be nga yi bo ane be nga tate bo, e sole bôt nzèn na, ngeñ a ke lôt, be yui nye. Nge Fèstus a nga zô bo na, "Pol a ke tobo va e Késaréa ; wène bôt be ne nye ye minté, be ke nzu tè ne nye ene." Ngeñe be nga so, komanda a nga tyin na, be nzak ne Pol. Ane Beju be nga veñ nye mezô abi. Nge Pol a nga kobo èmièn, ve zô na, "M'abè dia bo jam e n'abé ne melôe Beju nge nda Anyame, nge ejam Komanda Késar." Ane Fèstus a yi bo Beju milèm mvè ; a nga sile Pol na, "Ye ô ke mèm e ke Jerusalèm, e tè jam mam ebô bane b'aveñ we mo ?"

Pol a zô na, be keñe ne nye bé Késar.

Val be mbe y'éyèm na, nge be nga ke yui mon Rôman, a kage zô na a yi ke bé Komanda Késar, wène Komanda nèn te a ke zô, nge a nyiñ nge a wu. Wène ngeñe Fèstus a nga sile Pol y'a mèm ke Jerusalèm e tè ne Beju wi, a nga yèm na, b'a yi fogo nye yui. Ane Pol a nga zô na, "Jerusalèm a sidia vôm me ne ke tè, togo na m'abè dia bo jam e n'abé bé Beju. Wèmièn ke w'a yèm nal. M'a zô na, be keñe ne me bé Késar." Ane Fèstus a nga zô na, "Y'ô sileya na, be keñe ye we bé Késar ? Wène ô ke fogo ke bé Késar." Rôm a mbe jal anèn Komanda Késar.

Pol a kobo ye Agripa.

Melu me nga lôtega fe ne so val, Agripa, a mbe komanda vôm afe afan Israèl, a nga so ba kal, Bernis, e yèn Fèstus e Késaréa. Ane Fèstus a nga bôm nye fwé Pol, ve zô nye na, "Fam e ne va e nda mbôk, beprèt benèn ye benya bôt Ju be zôa me na, me yuige nye." Val Agripa a nga to mon Ju ; an'a nga zô na, "Me ke m'a yi wôg ane fam nyile z'a kobo." Ane Fèstus a nga zô na, "Kidie ô ke nye wôg." Kidi é nga lèn, Agripa be Bernis be nga so ye bibote bi

kuma, ye bezôe ye bekuma bevok. Ane Fèstus a nga lôm bôt e nyoñ Pol ne so nda mbôk ; ane Pol a nga so ye suñekal. Ane Fèstus a nga zô Agripa na, " Fam é Ju b'a yi yui, énye nyi." Ane Agripa a nga zô Pol na, " Ô ne ye ki e kobo wèmièn."

Ane Pol a nga tèbe ve zo Agripa na, " M'a yèn mvè ndèn, ejam me ke kobo ye we ; togo na me ta we w'a yèm melôe ye mezô Ju mesese, edo ô ke yèm mam me ke kobo. Beju bèbièn b'a yèm

POL A KOBO YE AGRIPA.

ane m'a tobo, ye mam me bôa ye so moñe ; togo na me ke me ne mon Ju. Nge be ne kobo sôsôwe, be ne zô na, me mbe nget ndèn, me ke me nga simeze na, m'a yie ne bo mam abé abi, e siñ

Jésu y'a Nazarèt. Beyege bie abi, me nga bi bo ye si bo mbôk ye yui bo. Me nga lelète bo minzuk e menda me Sono, ye vek e tyin bo be kobo mezô me n'abé ejam Nyie wôe. Me nga to y'ayé ne lnt ! Me nga ke ke mbène mal mevok e zeñ bo." Ane Pol a nga bôm Agripa ba bôt bevok fwé, ane Jésu a nga kobo ne nye e nzèn a nga ke Damaskus, ve zô nye na a ke kobo mezô mie.

Ane Pol a nga zô na, "Ngeñ me nga wôg kiñ zie, m'é nga biane dia jam Anyame a nga tyin. Me nga ke kobo ye yegele mezô mie bé Beju be ne Damaskus ye Jerusalèm, ye bé bôte meyoñ, ye zô bo na be veñezega milèm ye wôg Anyame. Ane Beju, togo na me nga wôg azô Anyame, be nga bi me nda Anyame, ye yi me yui. Nge Anyame a nga nyi me ne so mo môe. Edo ne so ngeñ Anyame a nga vol me, m'a kobo ye yegele mezô mie ne ke kui jô di, ebé akukut e bé bekuma. M'a zô fogo ve mam mingengañ mi nga zô na me ke bo ; na, be ke yui Jésu, wène ne so val, a ke bèta wôm ne so awu, e tobo Nyie Beju ye meyoñ mevok."

Val Pol a nge kobege, komanda Fèstus a nga kobo ye kiñ ndèn na, "A Pol, w'a sok éki." Nge Pol a nga zô na, "M'a sok dia éki, m'a kobo fogo ve mam me n'iti ; Komanda Agripa a yèm ke mam m'a kobo." Ane Agripa a nga zô Pol na, "Mam w'a kobo m'a yi fogo me bo, e veñeze Krisyon." Ane Pol a nga zô na, "Sa we étam, bôt besese b'a wôge me va ému, be tobege bekrisyon fogo ane me ; fogo ve ejam suñekal, be ke tobo ye suñekal."

Komanda a lôm Pol a Rôm.

Nge Pol a nga mane kobo mezô mal, Agripa ye Fèstus ye bekuma ye benya bôt ajal be nga to ba be bo, be nga tèbe, ve ke ésok ; be nga kobo bèbièn bèbièn na, "Fam nyi abè bo jam e si nye mbôk nge jam e yui nye do." Ane Agripa a nga zô Fèstus na, "Be mbe fogo nye si a kel, bage na a vage bo ke zô na, be keñe nye bé Késar e Rôm." Aboñ e nga lôt, ane Fèstus a nga ke nye, ba mimbôk mivok, nzôe bisos, a nga nyoñ bisos e bagele nye nzèn.

Dule bial ntañe.

Ane be nga si e bial ntañe, ye kôte Késaréa, ve so jô avok e jal Sidon ; val be nga bèm ôyôm ébèm. Ane nzôe bisos, a mbe jui

na Julius, a nga lète Pol mvè, a lige nye ke kinege e yèn bemvi be mbe nye jal ate. Be nga kôtega fe Sidon, ane be nga so jal Mira ; val nzôe bisos a nga nyoñ mimbôk, ve si mio bial ntañe mfe, ve ke éfa Rôm.

Be nga wulega fe ôtôñ melu abi, be nga kui vôm éliñ Krét. Ane vane ôyôn ô nga to, ôsui w'a ya. Ane Pol a nga zô bôt bial ntañe na, " Me ta na, ngeñ bi to dule dine, bi ke yèn minzuk minèn, ejam bial ntañe ye ke jam biniñ bia." Nge nzôe bial ntañe é yebege dia azô Pol a nga zô. A nga yi kôte wi, ye ke vôm ô ne jui na Fenise. Wène ngeñ évuñele é nga so éfa enki, bôte bial ntañe be nga simeze na be ne ki e kui. Edo be nga kôte, ve bèta ke éfa ôsui ônèn. Aboñ e nga lôtega fe, ane mfuñ'ônèn ô nga so yinebe bial ntañe. Wène ngeñ be mbe ke fe ki e bèl afèpege d'a wule bial ntañe mvoge, be nga si wo w'a ke vôm mfuñe ô ke wo tyin. Ane be nga so bé y'éliñ b'a lé na Klodia. Val be nga yèn nzuk anèn ; ane be nga wa biôm bi to bial ntañe ôsui, e bo wo éveves na, ô yage nyèn ôsui. Kidie be nga wa minkul mise ye mekuk be nga to ke asué.

Ngeñ mfuñe ô nga vuñele mban melu abi, bo ke yèn nlô jô nge ngon nge atété, bibas bi jô bi nga to jibe ; ane bôt bese be mbe bial ntañe, mebun me nga mane bo milèm, be nga ko na be ke fogo jañ. Nge ngeñ be nga to ke ji ébèm énèn, Pol a nga tèbe ve zô na, " Befam bane, mine to me wôg ye yan éliñ Krét, ve min'a yèn dia nzuk ônèn wi. Fañe bo, vane m'a zô mine na, mine tage mate ; môt é nwu dia, fogo ve bial ntañe. Togo na, alu y'ému, Anyame a vage lôm énjèl wie bé me ye zô me na, 'A Pol, ô tage mate ; ô ke kui mvoge e Rôm, bé Késar. Wène akal die Anyame a ke nyi befam besese be ne ye we e bial ntañe.' Edo, bô'bane, yènega mvè. Me m'a yèbe azô énjèl a vage me zô, fañe bo bial ntañe ô ke bie wu."

Bial ntañe w'a wu.

Ane ngeñ alu awôm y'alu né, mfuñe ô nga tyin bial ntañe ye ki, be nga ko na be yèna si. Wène ngeñ be nga vek aloñe, be nga yèn na a ne fogo iti. Be nga matega fe na, bial ntañe ô yage yinebe mekok, ane be nga wa nyèna éné ôsui, e bèle wo ; ve vuñele kidie. Ane bôte bial ntañe be nga sile élèn étok ôsui, be yi tyi ye zo, ve lige bôt bevok be wu. Nge Pol a nga zô nzôe na

"Fogo ve bô'ba be tobo bial ntañe, bô bevok b'é voge nyiñ." Ane bisos bi nga kik minkul mi nga tyi élèn étok ye bial ntañe ; an'é nga ke z'a fèp ke môt iti.

BIAL NTAÑE W'A WU.

Ngeñ kidi é nga to bé, Pol a nga zô bo na, be jaga biji ; nyi na, "Ému é ne awôm melu ne melu mené ave nkul é so bé bie, minabè ji nya njie. Edo m'a zô na, jaga biji, mine yage kon ; togo na, nzuk w'é nso dia bé mine." Ngeñ a nga mane kobo nal, a nga nyoñ mfème, ve ve Anyame abota, ve ji. Ane bese be nga yèn mvé, ve ji. Be mbe minkame mi bôt mibé ye mewôm zangwal ye bôt besam. Be nga manega fe ji, ane be nga wa bifuge minkôt mi fôn ôsui, e bo bial ntañe eveves. Ngeñ kidi é nga lèn, be nga yèn kinege ; nge yèm dia afan ate. Be nga yènega fe ôyôm nlo ôzegezek ôsu, ane be nga bu fek e nyiñele bial ntañe iti. Be nga manega fe va menyèna ôsui, ane be nga bète mekuk eyô, ve ke bial ntañe vôm ôte. Nge ke na be kuia, bial ntañe ô nga sik ; an'éfa ôsu ô nga yèm ôsui nya nyèma, ng'éfa mvus ô nga mane wu ye minkyôe minèn mi nga yinebe iti.

Bôt b'a kui e kinege.

Ane bisos bi nga zô nzôe na, be yuige mimbôk misese, ye mate na bevok be yage tyi. Nge nzôe a nga yi nyi Pol ; an'a nga kam bo na, be tage lète mimbôk nzuk. An'a nga tyin na, " Bôt b'a yèm jok, be kwaga ôsui, ye ke kinege ôsu ; wène bô bevok be ke bebe mintyime eyô ye bivas bi bial ntañe bi vage wu, ve béye mvus." Nal a nga bo na, besese be nga kui kinege mvoge. Ngeñ be nga kui iti, be nga yèm na, be nto éliñ b'a lé na Mèlita.

Ba be Pol b'a tobo éliñ Mèlita.

Ane bôt éliñ be nga lète bo mvè, ve kôbe bo ji ejam ye mveñ y'avô. Ane Pol a nga bo bañ nzage, ve bi zo ndôe. Ane nyô abé é nga kui iti ve vule nye wo. Ngeñ bôt éliñ be nga yèn nyô z'a lô nye, be nga kobo bèbièn bèbièn na, " Mô'nyi a yui bôt ; efuñe bo a vage nyiñ, ke wu ôsui, nyô z'a lô nye nyi z'a lète nye nzuk ejam mam abé mie." Nge Pol a nga suge wo, ane nyô é nga ku yi iti, èmièn ke wôg minté. Ane be nga sum nye mis ébèm énèn, ye simeze na, wô ô ke nye vus, nge na, a ke sué ku si, ve wu ; togo na nyô te é mbe abé. Nge ngeñ be nga yèn na, a to ke yèn jam, be nga veñeze asimeze dôe, ve zô na, a ne Anyame.

Fam é nga zô éliñ éte, a mbe jui na Publius, a nga lé Pol ye bôt be mbe ne nye, e tobo nda zie. A nga lète bo mvè, ane be nga tobo val melu melal. Val ésa Publius a nga kon avô. Ane Pol a nga bète nye mo, ve bo nye mvogo. Ngeñ a nga bo nal, bô'bevok vôm ôte be nga kekon, be nga so be nye ; an'a nga sé bo. Ane be nga lète Pol ye bemvi bie mvè, ye ve bo biôm be nga yie ne bio.

B'a kui e Rôm.

Ngon élal é nga lôtega fe, ane nzôe a nga nyoñ Pol ye mimbôk mivok, ve si e bial ntañe ô mbe val, ô nga yan ngeñ ôyôn ô ke man. Ane be nga ke jal Putèoli ; ve tobo iti melu zangwal ye beyege be mbe val. Ane be nga lôt e kinege, ve wul'éfa Rôm. Ngeñe Bekrisyon e Rôm be nga wôg na, Pol a nzu, ane be nga kui e ke bôme ne nye. Ngeñ a nga mane bo yèn, a nga ve Anyame abota ; a nga yèm e nlèm wie na, Anyame a ke nye bagele mban. Ngeñe be nga kui e Rôm, nzôe a nga ke mimbôk bé nzôe bisos mbok a mbe iti. Nge be nga zam Pol e tobo ngute

BA BE POL B'A TOBO ÉLIÑ MÈLITA.

nda étam, b'ésos é nga veñele nye ; fane bo nal, suñekal é mbe ye nye, b'a vage dia zo.

Pol a kobo ye Beju e Rôm.

POL A NZU RÔM YE SUÑEKAL.

Melu melal me nga lôtega fe, a nga lé benya bôt Beju be mbe Rôm ; an'a nga zô bo na, " Befam bobejañ, fañe bo m'abè bo jam a ne nkot bé Ju, nge bian melôe Môses a nga kobo ye betate ba. Nge Beju e Jerusalèm be nga bi me mbôk, ve ke me bé Rôman. Wène ngeñ be nga tè ne mèm ye sile me minsile, be nga yi me si, togo na b'a yènege dia me y'azô e yui me do. Nge ngeñ Beju be nga yi yui me mban, me nga zô na, be keñe me bé Késar. Edo me vage mine lé, e yi mine nzu me yèn ye kobo ye mine. Togo na m'a yèbe Nyie Jésu, môt bengañ be nga tèn ejam die ; edo me ne ye suñekal nyi."

Ngeñ a nga zô nal, Beju be nga zô na, " Bi abè dia yèn bizangô bi a nzu va akal die ; Beju be nga so Jerusalèm, b'abè dia kobo mezô me n'abé ejam die. Bi a yi wôge mam w'a kobo ye yegele ; togo na, ejam Bekrisyon ba, bi a yèm na b'a sok bo vôm asese."

Edo ngeñ a nga tu ngute jô, Beju abi be nga so nda Pol, an'a nga yegele bo, ye kele bo ejam Jésu, ne so kidiase ye kui ngôgase. Wène bevok be nga yebe mam a nga kobo, bevok ke ke yèbe. Ngeñe be nga sôe bèbièn bèbièn, a nga zô bo na, "Ngañ Isaia a nga kobo sôsôwe ngeñ a nga zô na, Anyame a fañe lôm môt bé bo ne so eyô, b'é nwôge dia ; togo na milèm miôe mi mbé abé, bo ke b'a yi dia tobo bon bie." Ane Pol a nga zô bo na, "Edo fwé Anyame, Beju be nga tô zo, bi ke zo kobo bé meyoñ mevok." An'a nga zô na, meyoñ me ke zo yèbe.

Pol a nga tobo Rôm mingute mi mbu mibé. A nga tobo nda a nga sôm èmièn, a nga yèn iti bôt bese be nga seso e wôge nye. An'a nga yegele bo ejam Jésu. Môt é nga kam dia nye.

Asugele Pol.

Ntèn Anyame w'a bôm dia bie vôm Pol a nga sugele ke, nge awu a nga sugele wu. Ye mefwé me ne bizangô bife, b'a simeze na, ngeñ be nga vaze nye mbôk ne si nye e Rôm, a nga bète bule Jerusalèm, ve ke a wule mefan mevok, ye kobo mezô m'Anyame ; ve bète so e Rôm.

Ne so val ngeli mimbu, jal Rôm a nga jik ne ndôe ndèn melu mesam. Bôt be nga simeze na, Komanda Nérô a nga tyin na, be jiga jal. Wène a yi vaze bizô nyôl zie, a nga veñ na Bekrisyon ebo be nga bo do. Ane bôt besese be nga kôte si y'ayé anèn éfa Bekrisyon, ane be nga yui bo abi. Bôt be nga yui, bi a wôg na Péter ba Pol be mbe iti. B'a zô na, be nga kik Pol nlô, nge Péter be nga kele kros eyô. Bi a simeze na, be nga kik Pol nlô, ke keleba kros eyô, togo na b'é voge kele mon Rôman ; be nga yueyui minsaka nal. Nge Péter é mbe dia mon nji Rôman ; bi a wôg na, nye be nga kele kros eyô.

BIZANGO MINTÔL.

(Epistles.)

Mitôl mi nga lôm bizangô menda me Krisyon ; bizangô bivok be nga lôm mingute menda, bi bivok be nga lôm menda me Krisyon mese. Ane Jésu a nga lôm mitôl e yegele bôt meyoñ mese, é nga yi na be kobo y'anu suka ; nge na, be lôm mintèn. A

nga ve bo Nsisim Éki e zô bo, fogo na mam be ke kobo ye mam be ke tèn bizangô. Mam mitôl mi nga kobo y'anu, be viena mo ; togo na be bèma wu ébèm énèn, ye fe bôt be nga wôge bo. Nge mam be nga tèn, bi nge lañe mo ntèn.

Bizangô bite bi ne mewôm mebé y'ézangô évoti. Pol a nga tèn awôm ye biné ; Péter bibé ; Jon bilal ; Jéms évoti ; ye Jud évoti. Bizangô bi bi a so bé Anyame ; wène bi ne jam avoti bé bie ane bé bôt be nga tate lôm bio. Jam a jam bizangô bile bi a yegele bie, bi ne fogo ve yèbe do ye simeze do ye bo do.

Bizangô mintôl bi a yegele bie na, bôt besese esi nyi be nga biale ye milèm mi n'abé, be mana bo abé y'Anyame, ye fe na, besese b'a yie ne yèn nzuk ejam mam abé môe. Nge bage na Anyame a nga bo ke bo nyege y'abim anyege anèn te, ye lôm mon akik wie Jésu e yèn nzuk akal dôe. Fañe bo, besese b'é nzameba dia ; nge suka fogo ve bôt b'a yèbe Jésu. Bi ke yèm na, Nza a yèbe nye ? togo na môt a ne zô na, a yèbe, ndôgô a yèbe dia. Bi ne yèm ye mam a bo. Nge a yèbe Jésu, a ke nye nyege, ye bo melôe mie na, a ke tobo Krisyon. Bizangô mitôl bi a bôm bie ane Bekrisyon b'a yie ne tobo. B'a yie na tobo sôsôwe ye ngengeñ, ke nyu meyok ; ye tobo évuvué, ke zu ; e lète bôt be n'akukut mvè ; e bule mvè bé bôt b'a bo bie abé, ke kobo mezô me n'abé, nge sok môt ; e nyege ye zame bevok ; e vek e dute bôt bevok e tobo Bekrisyon ; e ve Anyame abota ejam mam mvè b'a yèn ; e tobo y'anzôñ ngeñ b'a yèn nzuk, nzéa ne mesôs togo na be nyiña ; e vin mam me ke mvè ; e kobo y'Anyame ye ki ; e vek y'azô asese b'a kobo ye mam mesese b'a bo, e bo Anyame e nyege.

Nge Bekrisyon b'é kôge dia bo mam mane ye ki zôe bèbièn ; togo na be fañe bo na b'a kôm mo bo, Sétan a ne ngeñ ésese ve koñ bo, e bo mam me n'abé. Énye a ne môt a da siñe ne bo, a k'a wule ane nzè z'a ya, e yi bo ja. Fañe bo, be ne ye mvi a ne ki ne dañ Sétan. Jésu voge a nga so esi nyi e wu akal dôe, ngeñ nyi a dege bo ne so eyô e veñele bo. A wôg minkobe miôe, ye vol bo lume ne Sétan. Wène be kage tek ye bèta bo abé, ngeñ b'a yi du ejam abé ate, a sile Añyame e zam bo.

Jésu a ve bôt mvè zie, wène Anyame a ta mvè éte fogo ve bôt bèbièn be ne zo. Wène alu suka Anyame a ke nyoñ bôt be ne ye mvè nyile, ye ke bo eyô, vôm Jésu a ne, ye vôm Sétan é nkoñ dia

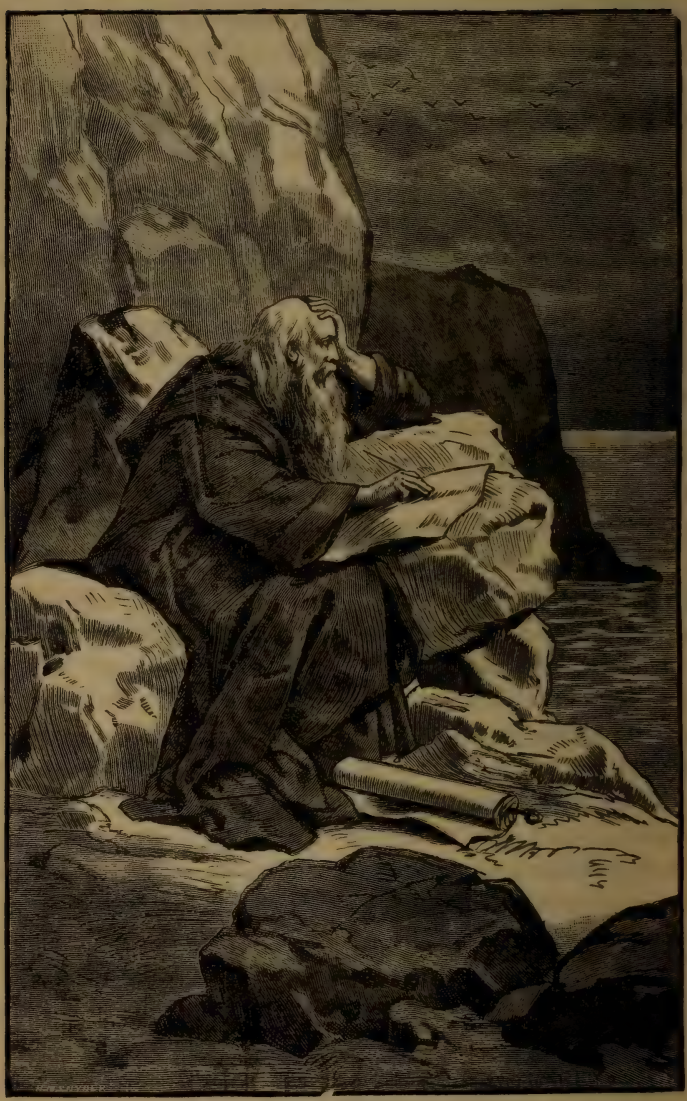

KOMANDA RÔMAN A NGA LÔM ION E TOBO ÉLIÑ BA LÉ NA PATMOS.

fe bo. Bizangô bite bi zô na, ngeñ si é nga ke man, bôte mezok be ke tobo, ye bôt be ke kwegele ntèn Anyame, fogo an'ô sidia iti. Be ke zô na, "Nge Jésu a ke bèta so tè ye bôt esi nyi, ane Ntèn w'a zô, a bèm nal ye zé?" B'é nyèbe dia tyin é ne sôsôwe na, Anyame a yan e ve bot be n'abé ngeñ e veñeze milèm, togo na a yi dia na môt a môt a jañ ndôe ; nge a nyege na bôt bese be venezege milèm, ye tobo y'éniñ é ne mbè mbè. Nge fañe bo na Anyame a nga yan ébèm énèn, é nyan dia ngeñ ésese. Jô Anyame, alu suka, si é ke man. A nzu aluse ngeñ bôt b'a yèm dia ; wène si nyi ye mal menèn ye mvè bôt be nga bo, me ke jik ye ndôe. Bôt be nga tobo esi nyi besese be ke wôm ne so mesoñ, Anyame ve tè ne bo. Ane vane, evôm Anyame a mane bôm bie mam mete, bie bôt Bekrisyon bi a yie ne wule ne nkel ye tobo éngengeñ, e yi na, jô Jésu a ke bèta so esi nyi, bi ke tobo minkôga e bôme ne nye.

Bizangô mintôl bi a yegele bie na, Jésu a ne Anyame, Nsisim Éki wo ke Anyame. Anyame Ésa, y'Anyame Mon, y'Anyame Nsisim Éki, be ne bôt belal, b'a zô biôm bisese. Fañe bo nal, be sidia banyame belal ; belaye be ne Anyame mboti. Jam di bi é voge do yèm ; a ne na fogo ane bi évoge dia yèm atatege Anyame a nga tate, nge jam a tetobe do vôm asese ngeñ foti. Nge bi ne do yèbe, togo na ntèn Anyame w'a zô bie na e n'iti. Anyame Ésa nye a nga bo bie ; Anyame Mon énye a nga wu akal da ; Anyame Nsisim Éki énye a nzu bie tobo milèm iti, ye bo bie nyege ye wôg Ésa ye Mon, ye bo bie Bekrisyon. Edo bi ke fañe mate bi yage sème mboti ne dañ nyi mbok, togo na besese be n'Anyame. Ngeñ bi a kobo ye Jésu, bi a kobo y'Anyame ; ngeñ bi a kobo ye Nsisim Éki, bi a kobo y'Anyame. Wène ngeñ bi a kobo y'Anyame, bi a kobo ye Ésa, ye Mon, ye Nsisim Éki.

NTÈN NDÈM JON A NGA YÈM.

(Book of Revelation.)

Ézangô z'a sugele Ntèn Anyame b'a lé zô na. Ézangô Ndèm Jon. Ntôl Jon énye a nga tèn zo. Komanda Rôman mboti a ngo bo anèn mam abé ; a nga yaga fe tobo na Jon a nga yegele

KOMANDA YE BEKOMANDA. KUMA YE BEKUMA.

mezô m'Anyame, an'a nga lôm Jon e tobo éliñ b'a le na Patmos. B'a bôm bie na, wi be nga lète nye nget ndèn, ye bo nye a bo bisé metek esi, fañe bo na a mbe nôm nen ngeñ éte. Ngeñ a nga to Patmos, Jésu a nga so bé nye ndèm, ve lète nye mam mese me ne ntèna ézangô zi.

Jon a nga zô na, "Me nga wôg emvus-zam kiñ ndèn, an'élane ntañe ; ane me nga veñeze m'a dege môt a vage kobo ye me, ane me nga yèn Jésu, a to ye ngo ndèn ne ke kui mebo si e nyôl, ye ôtume ésige évele nkuk." Ngeñ Jon a nga yèn nye, a nga ko woñ, ve ku si ane mbim. Nge Jésu a nga bète nye wo meyôm wie, ve zô na, "Ô tage mate ; me me ne nye be nga kele kros eyo. Ó ta, me nto y'éniñ ; me ke tobo mbè mbè."

Ane Jésu a nga kobo ye Jon, an'a nga ve nye memvañede bé menda me Krisyon zangwal afan Asaia. An'a nga zô nye na, a tènege memvañede mete bizangô, ye lôm bio bé menda me Krisyon zangwal mete.

Ne so val, Jon a nga yèn mbé w'a juiba eyô. Ane kiñ é nga lé nye, ye zô na. "Bètega ene, me lète we mam me ke bo ôsu." An'a nga wôg mekiñ misame minèn bénjèl, b'a sème Nyie ye lé nye na Ntôme be nga yui. Wène e ndèm be nga lète Jon mam b'a yèga abi, e yegele nye mam me ke bo Bekrisyon ési nyi, ne so ngeñ éte ne ke kui ngen si é ke man. Be nga lète nye ane meyoñ me n'abé be ke lète bo minzuk minèn, ye yui bo, e nyege na besese be jañ. Nge be nga lète fe nye an'Anyame a ke ja meyoñ ye bekomanda betè, ye nyi bôt bie, e sugele na môt a môt ke bo fôge.

Ne so val, Jon a nga yèn bète kwa mfum eyô, Jésu a to iti. An'a nga yèn mimbim mi a wôm ne so mesoñ. Ane be nga so, ve tèbe ôsu kwa, ane Jésu a nga tè ne bo mam be nga bo. Ane bizangô bi nga to ye mam mesese be nga bo esi, bi nga kuleba. Ane Jésu a nga tè ne bo ane mam me mbe ntèna bizangô iti. Ane nfèn mfe ô nga kuleba b'a lé na Ntèn Éniñ ; mui me bôt be nga yèbe Jésu me to ntèna iti. Wène môt a môt jui die ke ntèna ntèn éniñ ; be ke nye wa étok ndôe.

An'a nga bo na, ntè Jésu ye bôt ô nga manega fe, ane Jon a nga yèn jô mféfé ye si mféfé ; togo na jô ye si ôsu é nga mane jik ye ndôe. An'a nga yèn mbaba jal mvè, a to mbeñ, b'a lé na Jerusalèm mféfé, d'a sigele ye so eyô. An'a nga wôg kiñ z'a

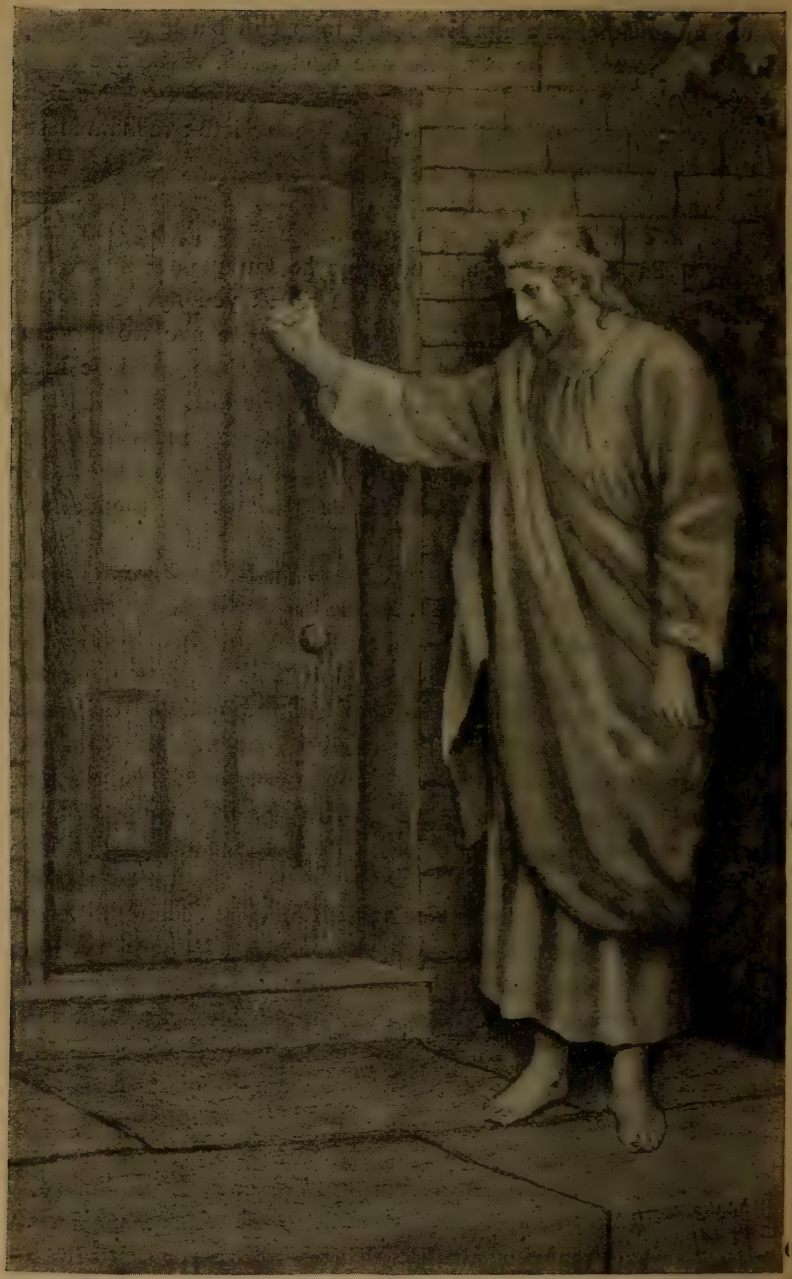

zô na, "Anyame a nzu tobo ye bôt." Nkagele ô to mbôma ye jal, ô to ôya eyô ; ô to ke mimbé awôm ye mibé. Mimbé mise mi nga to ye bénjèl e bagele mio. Jal a mbe nlôña y'ésige évele. Nkagele ô nga to mekok me mvè. Mimbé mi nga to mekok me mvè me n'asôm anèn. Jal d'é mbe dia n'asué ye nlô jô nge ngon e bo éndéndañ, togo na Anyame a mbe iti, ye Jésu ; wène éndèndañ é nga fé bo nyôl, é nga bo jal asese n'éndèndañ. Bôt Jésu a nga nyi ne so meyoñ mesese, be ke nzu tobo iti. Mimbé mi é nduba dia, togo na alu a sidia wi. Bôt be n'abé b'é nke dia wi, fogo ve bôt be ne mui môe ntèna ézangô éniñ.

Ane Jon a nga yèn ke ôsui mvè b'a lé na Ôsui Éniñ, ô nga lôte miseñ mi jal. Wène ôsui te feñ, Éli Éniñ é nga wum ; é nga wuwum meyoñ bibume awôm ye mebè, bi nga vevé ngon ése. Wène bôt be ke tobe jal ate, ye nyu mejim éniñ, ye ji bibume éli éniñ, be ke yèn asu Jésu, ye tobe ba nye, ye yéñe nye. A ke fim mige mese mis miôe. Awu d'é mbo fe wi ; toge na mam mesese mal me lôta mbèmbè.

Ane Jésu a nga kobe ye Jon, ve zô na, "Abota bé bôt b'a bo melôe Anyame, ye yi na be nyi mimbé, ye k'ajal."

An a nga betta zô, "**Degège ; me tebege bé mbé ye bip zo, nge môt a môt a kul mbé me ke nyi iti ebé nye ye ji biji bé nye, ye nye a ke ji biji bé me.**" D'atyimele na, Jésu a kôm e nyi nlem bôt bèsèsè nson'a mot a yi nyi nda mvi zie, ye tebe si, ye ji biji, ye lé milañ. Nale Jésu a bo bie ye yèn mve nlem iti ngeñe bi ke yebe nye.

An a nga betta zô, "**Degege ; me ke so avôl ye ôba ènè wo wam iti, me ke ve bôt besese ngute nté ésé.**" Ye a zô fe, "**Ma belle, ma nzu avôl.**" Ye bi fogo yèbe '**Amen,**' '**Fogo nal Atat, nzak Jésu Nyie wha.**'

SUKA ZO NYI.

INDEX.

Aaron meets Moses, 81 ; consecrated High Priest, 114 ; makes the golden calf, 106 ; his rod blossoms, 138 ; sins at the rock, 139 ; dies on Mount Hor, 140.
Abdon, 183.
Abednego, 404, 410.
Abel, 7, 8.
Abia, course of, 461.
Abiathar, 241, 252.
Abigail, 244, 246.
Abihu, 118.
Abimelech, 178.
Abinadab, 214, 258.
Abiram, 136.
Abishai, 248, 268-274.
Abner, 235, 248.
Abraham, 18-37.
Absalom, 265-272.
Achan, 161.
Achish, 238, 249.
Adam, 3-10.
Adonijah, 278.
Adullam, cave of, 238.
Agabus, 638.
Agrippa, 664.
Ahab, 299-314.
Ahasuerus, 433-444.
Ahaz, 365.
Ahaziah, King of Israel, 315.
Ahaziah, King of Judah, 357.
Ahimelech, 238.
Ahimaaz, 272.
Ahio, 258.
Ahithophel, 267-270.
Aholiab, 106, 111, 112.
Ai, 161-163.
Alexander, 454.
Altar, 7 ; of burnt offering, 103, 116; of incense, 105-116.
Amalekites, 99, 225.
Amaziah, King of Judah, 361.
Amaziah, idols' priest, 344.
Amon, King of Judah, 379.
Amos, 343.
Amram, 75.
Ananias, husband of Sapphira, 617.
Ananias, a disciple of Damascus, 629.
Andrew, 478.
Angels, garden of Eden, 5 ; Hagar, 23 ; Abraham and Lot, 24 ; Jacob's dream, 41 ; wrestles with Jacob, 46 ; destroying angel, 92 ; on Ark of Covenant, 111 ; to Joshua, 158 ; to Gideon, 173 ; to Manoah, 183 ; evil angels, Saul, 232 ; punishing David, 276 ; feeds Elijah, 306 ; destroys Assyrian camp, 374 ; Daniel, 421 ; to Zachariah, 461 ; Mary, 463 ; to shepherds, 464 ; dream to Joseph, 469 ; quotation by Satan, 476 ; ministers to Jesus, 477 ; carry Lazarus to heaven, 558 ; encourage Jesus in Gethsemane, 590 ; at the tomb of Jesus, 605 ; releases Peter and others from prison, 618 ; to Cornelius, 631 ; releases Peter, 638 ; appears to Paul in storm at sea, 667 ; to John, Isle of Patmos, 677.
Animals, clean and unclean, 118, 633.
Anna, 466.
Anoint, 105, 114, 227, 278, 337.
Anointing the head, 505.
Antioch in Syria, 638, 641, 645.
Antioch in Pisidia, 641.
Antiochus, 454.
Apostles, names of, 497.
Aquila, 652.
Araunah, 277.

Ark, 11-16.
Ark of the Covenant, 103.
Armour bearer, 223.
Ararat, 15.
Artaxerxes I., 425; II., 426; III., 444.
Asa, 351.
Asenath, 57.
Ashdod, 213.
Ashtaroth, 170.
Assyrians, 342.
Athaliah, 358.
Athens, 650.
Atonement, day of, 120.

Baal, first mentioned, 170.
Baasha, 298.
Baalzebub, 315.
Babel, 17.
Babylon, 375, 411.
Baalam, 141-144.
Baptism of John, 474; of the Holy Spirit, 474, 614.
Barabbas, 595.
Barak, 171.
Barnabas, 630, 638, 641-646.
Bartimeus, 562.
Baruch, 385.
Barzillai, 270, 275.
Bashan, 149.
Bathsheba, 261-264.
Beersheba, 30, 39.
Belshazzar, 416-419.
Benhadad, 308, 312, 326, 330, 336.
Benjamin, is born, 49; taken to Egypt, 61-67.
Berea, 650.
Bernice, 664.
Bethany, 542, 549, 565, 582.
Bethel, 41, 49, 292.
Bethesda, 494.
Bethlehem, first mentioned, 49; Jesus to be born there, 377; Jesus born, 464.
Bethshemesh, 214.
Bethuel, 35.
Bezaliel, 106, 111, 112.
Birthright, 37.
Blasphemer, 124.
Boaz, 193-196.
Books, ancient form of, 384.
Book of the Law, 154.
Booth, 48, 123, 451.
Brazen serpent, 140.
Breast plate, 105.
Bricks, 83.
Burning bush, 78.
Burnt offering, 116.

Cæsar, 599, 664.
Caiaphas, 591.
Cain, 7-9.
Caleb, 134-136, 146.
Calvary, 600.
Camels, 34.
Camp, plan of, 129.
Cana, 478.
Canaan, first mentioned, 18.
Capernaum, 486, 502, 519.
Carmel, 303.
Cave, of Adullum, 238; where David spared Saul, 243.
Censer, 118.
Centurion, 502.
Chaldeans, 390, 396.
Children blessed by Jesus, 562.
Christians, first so called, 638.
Cleopas, 607.
Consecrate, 105, 114.
Cornelius, 631-636.
Courses of priests appointed, 278.
Covenant, 30.
Creation, 1-3.
Cushi, 272.
Cyrus, predicted, 365; reigns, 421-425.

Dagon, 190; falls before the Ark, 213.
Damascus, 336, 366, 629, 659.
Daniel, chosen by Nebuchadnezzar, 404; interprets king's dreams, 407-413; interprets writing on wall, 417; lions' den, 419; prays for the return of the Jews, 421.
Darius I., 419-421; II., 426-427.
Dathan, 136.

David anointed, 227; kills Goliath, 230; is pursued by Saul, 237-249; is King of Israel, 257-278; dies, 281.
Deacons appointed, 621.
Deborah, 171.
Delilah, 188.
Demetrius, 654.
Derbe, 645.
Diana, 654.
Disciple, 477.
Doeg, 238.
Dorcas, 631.
Dothan, 51, 332.
Drusilla, 663.

Eden, 3.
Edom, 50, 139.
Elah, 298.
Eleazar, high priest, 140, 146.
Eleazar, elder, 455.
Eli is high priest, 206; dies, 212.
Elijah, fed during famine, 300; slays Baal's prophets, 305; flees from Jezebel, 305; calls down fire from heaven, 315; is taken to heaven, 318.
Elim, 96.
Elisha called, 308; curses mocking children, 319; inquired of by Jehoram, 319; multiplies widow's oil, 321; raises Shunammite's son, 324; heals Naaman, 327; speaks with King Jehoash, 341; dies, 342.
Elisabeth, 461-463.
Elaknah, 206.
Elon, 183.
Elymas, 641.
Embalming, 72.
Emmaus, 607.
Endor, 250.
Enoch, 10.
Ephesus, 653-656.
Ephron, 32.
Esau, 37-39; 45-50.
Eschol, 133.
Esther, 433-444.
Euphrates, 411.
Eutychus, 655.
Eve, 6.
Evil spirits, 233.
Ezekiel, book of, 394-403; vision of dry bones, 402.
Ezra, 427-432.

Fair havens, 667.
Fall of man, 1-4.
Familiar spirits, 250.
Famine, 19.
Feast of harvest, 123; of passover, 93; of trumpets, 450; of tabernacles, 123.
Felix, 662-664.
Festus, 664-666.
First-fruits, 153.
Fleece, Gideon's, 174.
Flood, 12-16.

Gabriel, 421, 461, 463.
Gad, prophet, 240, 276.
Gamaliel, 620.
Gates, 187, 196, 679.
Gath, 213, 238, 249.
Gaza, 187. 627.
Gedaliah, 391.
Gehazi, 322, 329, 336.
Gibeonites, 163.
Gideon, 173-178.
Gilboa, 253.
Gleaning, 193.
Golden calf, Aaron's, 107; Jeroboam's, 293, 365.
Golden candlestick, 112.
Goliath, 230.
Gomorrah, 26.
Goshen, 70.
Gospel, 490.

Hagar, 22, 27-29.
Haggai, 426.
Hailstones, 87, 165.
Haman, 435-442.
Hands, laying on of, 621, 641.
Hannah, 206.
Hazael, 336, 341.
Hebron, first named, 32; David crowned there, 257.
Herodias, 481.

Herod the Great, is made king, 458 ; rebuilds the temple, 459; slays the children, 469 ; the tetarch beheads John, 482 ; mocks Christ, 595 ; Agrippa persecutes the Church, 638 ; Agrippa dies, 640.
Hezekiah, 366, 377.
Hiram, 258, 284.
Holy Spirit, sent into David's heart, 227 ; promised to the Jews, 402 ; promised to all who ask, 544 ; the baptism of, 474 ; our guide and comforter, 588 ; renews our hearts, 675.
Hophni, 208, 213.
Hor, Mount, 140.
Horeb, 78, 99.
Hosea, 344.
Hoshea, 346.
Houses, 502.
Huldah, 381.
Hur, 99.
Hushai, 267, 269.

Ibzan, 183.
Iconium, 644.
Incense, 105.
Isaac, 27-30, 33-41, 49.
Isaiah, 364, 373.
Ishmael, Abraham's son, 23-29 ; prince of Judah, 393.
Ishbosheth, 257.
Israel, Jacob's new name, 46 ; kingdom of, ended, 348.

Jabesh-Gilead, 221, 255.
Jacob, his birth, 37 ; his dream, 41 ; returns from Laban's house, 43 ; wrestles with the angel, 46 ; goes down into Egypt, 68 ; death of, 71.
Jael, 173.
Jair, 179.
James, the apostle, is called, 487 ; killed by Herod, 638.
Jason, 650.
Jehoahaz, King of Judah, 384 ; King of Israel, 341.
Jehoash, 341-343.
Jehoiachin, 386.
Jehoiada, 360.
Jehoiakim, 386.
Jehoram, King of Israel, 316, 327, 338 ; King of Judah, 356.
Jehosaphat, 312, 352-355.
Jehu, 337-341, 357.
Jepthah, 181-183.
Jeremiah, 382-394.
Jericho, 156-159, 563.
Jeroboam, King of Israel, 290-297 ; II., King of Israel, 343.
Jerusalem, taken by David, 257 ; destroyed by Nebuchadnezzar, 391 ; rebuilt by Nehemiah, 445 ; taken by the Romans, 458.
Jesus Christ, is born, 464 ; goes to Jerusalem, 471 ; baptised by John, 474 ; tempted by Satan, 475 ; changes the water to wine, 478 ; heals the nobleman's son, 485 ; heals Peter's wife's mother, 489 ; heals leprosy, 491, 539; heals a paralytic man, 493 ; heals a man on the sabbath, 496 ; heals a woman on the sabbath, 550 ; heals centurion's servant, 502 ; rebukes Peter, 530 ; rebukes His disciples for wanting to be great, 533, 585 ; promises the Holy Spirit to all who ask, 544 ; raises the widow's son, 503 ; raises the ruler's daughter, 520 ; raises Lazarus, 549 ; anointed at Simon's house, 505 ; stills the tempest, 516 ; feeds the multitude, 523, 528 ; is transfigured, 531 ; heals the blind, 521, 528, 529, 545, 562 ; heals the deaf, 527 ; casts out evil spirits, 518, 522, 527, 531 ; cleanses the temple, 480 ; chooses the twelve apostles, 497 ; chooses seventy disciples, 544 ; enters Jerusalem in triumph, 567 ; eats the passover, 586 ; washes

the apostles' feet, 585; institutes the Lord's supper, 587; goes to Gethsemane, 589; brought before Caiaphas, 591; brought before Pilate, 594; before Herod, 594; scourged, 595; mocked, 594, 596; is crucified, 600; laid in the sepulchre, 604; rises the third day, 605; appears to the women, 605; to the disciples, 607, 612; ascends to heaven, 612.
Jethro, 78, 82.
Jezebel, 299, 305, 310, 339.
Jezreel, 174, 310, 340.
Joab, 261-266, 271-275.
Joash, 358-361.
Job, 196-201.
Jochebed, 75.
John, the Baptist, predicted, 365; born, 464; preaches repentance, 472; is beheaded, 482.
John, the Apostle, is called, 487; at the cross, 602; at the sepulchre, 606; with Peter in the temple, 616.
Jonah, 202-206.
Jonathan, 223-225, 231-237, 241, 253.
Joppa, 202, 633.
Jordan, first mentioned, 20.
Joseph tells his dream, 50; sold into Egypt, 52; made ruler over Egypt, 56; dies, 74; is buried in Canaan, 169; husband of Mary, 464, 470; of Arimathea, 603.
Joshua appointed ruler over Israel, 154; fights with the Amalekites, 99; goes with Moses up Mount Sinai, 102; spies out the land of Canaan, 134; takes Jericho, 159; dies, 169.
Josiah, birth predicted, 293; reigns over Judah, 379-384.
Jothan, 364.
Jubilee, 126.
Judah, son of Jacob, 52, 62, 66.
Judas Iscariot, objects to the anointing of Jesus, 583; Satan enters into, 586; betrays Christ, 596; hangs himself, 599.
Judges, 169.
Judgment day, 581.

Kedron, 267.
Keilah, 241.
Kirjath-jearim, 214, 258.
Kish, 218.
Korah, 136.

Laban, 35, 42-45.
Laver, 106-114.
Lazarus, brother of Mary and Martha, 549; the beggar, 558.
Leah, 42.
Leprosy, 80, 118.
Levites, 109, 128, 138, 149.
Lot, 18-27.
Lydia, 646.
Lystra, 643, 646.

Maccabees, 457.
Macedonia, 646.
Machpelah, cave of, 33, 73.
Magicians, 84-86.
Mahanaim, 270.
Man created, 2, 3.
Manasseh, King of Judah, 377; son of Joseph, 57.
Manna sent, 96; ceases, 158.
Manoah, 183.
Marah, 96.
Mark, 640, 641, 646.
Mar's Hill, 650.
Martha, Mary, 542, 549, 582.
Mary, the Virgin, is promised a son, 463, Jesus is born, 464; Mary is committed to the care of John, 602; Magdalene, 582, 605.
Matthew, 494.
Matthias, 613.
Meals, reclining at, 582.
Melchisedec, 22.
Melita, 669.

Menahem, 344.
Mephibosheth, 261.
Mercy seat, 103, 113.
Meshach, 404, 410.
Messiah, expected by Jews, 527 ;
Methuselah, 10.
Micah, 375.
Micaiah, 313.
Michal, 260.
Midian, 78.
Midianites, 146.
Miletus, 656.
Miriam, 133, 139.
Mitre, 104.
Moabites, 141.
Molech, 122.
Mordecai, 434, 444.
Moriah, 30, 276.
Moses, from birth to flight into Midian, 75-78 ; calls down plagues on Egypt, 85-95 ; receives the law, 100 ; leads Israelites from Sinai to Canaan, 131-149 ; death, 155.
Most holy place, 120.
Murmur, Israelites, 94, 96, 106, 131, 134, 140.

Naaman, 325-329.
Nabal, 244, 246.
Naboth, 310.
Nadab, son of Aaron, 119; King of Israel, 297.
Nain, 503.
Naomi, 191-196.
Nathan, 260-263.
Nathanael, 478.
Nazareth, 463, 470, 486.
Nazarite, 183.
Nebo, 154.
Nebuchadnezzar, 385-386, 404-416.
Nero, 672.
Nicodemus, 480.
Nile, 151.
Nineveh, 202-206.
Noah, 10-16.
Nob, 237.

Obadiah, 301.
Obed-edom, 258.
Og, 149.
Olive oil, 123.
Omri, 298.
Orpah, 192.
Othniel, 170.

Paphos, 641.
Parables—the two houses, 501 ; the rich man purposing to build larger barns, 506 ; the sower, 508 ; the tares, 511 ; the mustard seed, 514 ; the merchant-man seeking pearls, 514 ; the fishermen with their nets, 515 ; the king taking account of his servants, 535-539 ; the good Samaritan, 541 ; the great supper, 551 ; the lost sheep, 553 ; the lost piece of silver, 555 ; the prodigal son, 556 ; the rich man and Lazarus, 558 ; the unjust judge, 559 ; the Pharisee and publican, 560 ; the vineyard, 570 ; the marriage feast, 572 ; the ten virgins, 577 ; the talents, 579.
Paran, wilderness of, 131, 133, 244.
Passover, 90-93, 122, 584.
Paul assists in the stoning of Stephen, 625 ; is converted on the way to Damascus, 628 ; starts on first missionary journey, 641 ; is cast into prison at Philippi, 648 ; goes to Athens, 650 ; arrested at Jerusalem, 658 ; sent to Rome, 666 ; death, 672.
Peace-offering, 116.
Peniel, 47.
Pentecost, 122, 614.
Peor, 144.
Perga, 641.
Peter is brought by Andrew to Jesus, 478 ; walks on the water to Jesus, 525 ; takes money from fish's mouth, 532 ; cuts off the ear of Malchus, 590 ; denies his Master, 592 ; enters the tomb

of Jesus, 606; preaches on the Day of Pentecost, 614; has a vision, 633; is delivered from prison by the angel, 638; death, 672.
Pharisees, 492.
Philip the Apostle, 478; the Deacon, 625-628, 658.
Philippi, 646.
Philistines, first mentioned, 27.
Phinehas, son of Eli, 208-213; high priest, 168.
Pillar of cloud, 94, 114, 130.
Plagues of Egypt, 84-92.
Pomegranate, 104.
Pontius Pilate, 594-607.
Porch, Solomon's, 459, 548.
Potiphar, 53.
Pottage, 39.
Priests, 104, 114; work of, 461; robes, 104.
Priscilla, 652.
Publicans, 494.
Publius, 669.
Pul, 345.

Quails sent, 96, 131.
Queen of Sheba, 288.

Rachel, 42-49.
Rahab, 156-160.
Rainbow, 16.
Ramah, 216-234.
Ramoth-Gilead, 337.
Rebekah, 34-37, 40.
Red Sea, 94.
Refuge, cities of, 152, 167.
Rehoboam, 290, 350.
Rending the clothes, 53.
Reuben, 51-53, 60.
Rhoda, 640.
Rock at which Moses and Aaron sinned, 139.
Rod of Moses, 81; brought by the twelve tribes to Moses, 137.
Roof, 156, 493.
Ruth, 192-196.

Sabbath, 2, 101, 135; year, 124.
Sackcloth, 53.
Sacrifices, morning and evening, 105, 115; explanation of, 8, 115; abolished, 645.
Sadducees, 616.
Salamis, 641.
Salome, 482, 605.
Samaria built, 298.
Samaritans, 425-427, 541.
Samson, 184-191.
Samuel born, 206; the Lord speaks to, 210; judge, 216.222; dies, 244.
Sanballat, 448-449.
Sandals, 24.
Sanhedrim, 593, 622, 661.
Sapphira, 618.
Sarah, 18, 22-24, 27, 32.
Saul, king, annointed by Samuel, 219; rejected by the Lord, 226; pursues David, 231-249; kills himself, 254.
Saviour promised, 6, 365, 377.
Scourging, 595.
Scribes, 492.
Scriptures, 486.
Sepulchres, 32, 343, 550, 603-606.
Sermon on the mount, 497-502.
Serpent in Eden, 4; brazen, 140.
Shamgar, 171.
Shallum, 344.
Shadrach, 404, 410.
Shecaniah, 432.
Shew-bread, 124.
Shiloh, first mentioned, 166.
Shimei, 268, 274.
Shinar, 17.
Shushan, 433.
Silas, 645-650.
Simeon, son of Jacob, 60, 64; the aged disciple, 466.
Simon the Pharisee, 504.
Simon Magus, 625.
Sinai, 99, 110, 131.
Sisera, 171.
Sodom, 20, 24-26.
Solomon is born, 264; ascends the throne, 278; his judgment, 282; builds and dedicates the temple, 284-287; worships idols, 290; dies, 290.

Sons of the prophets, 316, 330.
Spies, 59, 133, 156, 166.
Stoning, 124, 135.
Stephen, 621-625.
Sun commanded to stand still, 165.
Synagogues (not translated).

Table of shew-bread, 103, 111.
Tabernacle, description of, 102, 104.
Tarsus, 630.
Task-masters, 75, 83.
Taxes, 493.
Temple—Solomon's, built and dedicated, 284-287; described, 284-286; destroyed by Nebuchadnezzar, 391. Zerubbabel's, founded, 423; completed, 427. Herod's described, 459.
Ten commandments, 100.
Ten tribes scattered, 348.
Thessalonica, 649.
Thomas, 609.
Three Taverns, 669.
Threshing-floor, 195.
Timnath, 184.
Timothy, 646.
Tobiah, 446-448.
Tola, 179.
Town clerk, 654.
Trinity, doctrine of, 675.
Troas, 646.
Tribes of Israel named, 128.
Trumpets of silver made, 130; feast of, 450.
Two and a half tribes, 147, 167.

Unleavened bread, 90, 123.
Ur, 18.
Uriah, 262.
Uz, 196.
Uzzah, 258.
Uzziah, 363.

Vashti, 433.
Venison, 39.

Walled cities, 24.
Washing the feet, 24.
Wells, 34
Widow's mite, 574.
Winnow, 195.
Wise men, 467.

Zaccheus, 564.
Zachariah, king of Israel, 344.
Zacharias, priest, 461-464.
Zarephath, 300.
Zechariah, priest, 361.
Zedekiah, 387-394.
Zerubbabel, 423-426.
Ziklag, 249, 253, 255.
Zimri, 298.
Zion, mount, 257.
Ziphites, 247.

INDEX.

Abdon, 183.
Abèdnigô, 404.
Abia, bisé nda ngeñ ngeñ, 461.
Abiatar, 241, 242.
Abigél, 244-246.
Abaihu, 118.
Abimelèk, 178.
Abinadab, 214, 258.
Abiram, 136.
Abishai, 248, 268-274.
Abner, 235, 248.
Aboñ étô, 105.
Absalom, 265-272.
Adam, 3-10.
Adonaija, 278.
Adelam, nda akok, 238.
Agabus, 638.
Agripa, 664.
Ahazuires, 433-444.
Ahimelèk, 238.
Ahiméaz, 272.
Ahaiô, 258.
Ahitofel, 267-270.
Aholiab, 106, 111, 112.
Aisaia, 364, 373.
Aizak, 27-30, 33-41, 49.
Akôn, éba-jô, 93, 114, 130.
Akok, vôm Môses ye Éron b'biane Anyame, 139.
Akuma Isréèl, amana, 348.
Akwila, 652.
Alexander, 454.
Amazaia, pret éyème, 344.
Amon, komanda Juda, 379.
Amram, 75.
Ana, 466.
Ananias, môt a bo minal, 617.
Ananias nyege, Damaskus, 629.
André, 478.
Antiok, ye Siria, 638, 641, 645.
Antiok, ye Pisidia, 641.
Antiokus, 454.
Anon, Anyame a lôm, 96, 131.
Ararat, 15.
Ark, 11-16; ye Nduga-Ntañ, 103.
Arona, 277.
Artakeserksiz I., 425; II., 426; III., 444.
Asdod, 213.
Asinat, 57.
Asiria, 342-347.
Astarot, 170.
Atalaia, 358.
Atèn, 651.

Babilon, 375, 411.
Barabas, 595.
Barnabas, 636, 638, 641, 646.
Bartimèus, 562.
Béruk, 385.
Barziléai, 270, 275.
Basyan, 149.
Batize, Jon, 474; Nsisim Éki, 474.
Batsiba, 261-264.
Béal-zibeb, 315.
Bejui beyege Jésu, 497.
Bejui bon Isréèl, 128.
Belivait, 109, 128, 138, 149.
Bemidianait, 146.
Bemôabait, 146.
Bengañ, 84-86.
Beréa, 650.
Bernis, 664.
Besirian, 342.
Betyit, be ne mvè ye bo be ne mvin, 118, 633.
Beyege, 478; be ko biôm, 621.
Bezyuz, 169.
Béal, ntenege osu, 170.
Béasa, 298.
Bébèl, 17.
Bélak, 141-144.
Bélam, 141-144.
Bérak, 171.
Bèlsazar, 416-419.
Bènhédad, 308, 312, 326, 330, 336.

Bènjamin, a nga biale, 49 ; a nga ke Ijipt, 61-67.
Bètani, 542, 549, 565, 582.
Bètèl, 41, 49, 292.
Bètlehèm, ntenege osu, 49 ; asok Jésu a ke biale wi, 377 ; Jésu a nga biale wi, 464.
Betèsda, 494.
Bètsèmès, 214.
Bètuèl, 35.
Bèzalil, 106, 111, 112.
Biji, bi ke tate wum, e mbeñ, 153.
Bilok ndôa, 78.
Bisé bepret ngeñ ngeñ, 461.
Bizô Isréèlait, 94, 96, 106, 231, 134, 140.
Bôaz, 193-196.
Boñe ba noñ abota èbé Jésu, 562.
Bon, mingengañ, 316, 336.

Kaiafas, 591.
Kaila, 241.
Kéleb, 134, 136, 146.
Kalvari, 600.
Kamels, 34.
Kana, 478.
Kapèrnaum, 486, 502, 519.
Karmèl, 303.
Kèdron, 267.
Kén, 7-9.
Kénan, 18.
Késar, 599.
Kirjat-jirim, 214, 258.
Kis, 218.
Kôra, 136.
Kornélius, 631, 636.
Kryson, vôm bôt benga tata lé beyege Jésu, 638.
Kusai, 272.

Dégon, 190 ; a ku si ôsu Ark, 213.
Damaskus, 336, 366, 629, 659.
Danièl, Nèbukadnèzar a fé, 404 ; a bôm komanda mi ndèm zie, 407-413 ; a kèle mezô me nten éfifin nda komanda, 417 ; a kobo n'Anyame b'awa nye nda belaion, 419 ; a kobo n'Anyame ejam Beju, 421.
Daraies I., 419-421 ; II., 426-427.
Détan, 136.
Dévid, sô mbon nlô, 227 ; a yui Gôlaiat, 230; atyi Sol, 237-249; komanda Isréèl, 257-278 ; awu, 281.
Dèbora, 171.
Delaila, 188.
Demétrius, 654.
Derbe, 645.
Diana, 654.
Dôèg, 238.
Dorkas, 631.
Dôtan, 51, 332.
Drusila, 663.

Ebagele mbim, 72.
Èfesus, 653-656.
Èliézar, pret nen, 140.
Èliézar, nya môte, 455.
Èlkéna, 206.
Èlimas, 641.
Èmméus, 607.
Èndor, 250.
Èskol, 133.
Èster, 433-444.
Èzra, 427-432.
Éron, a bôme ne Môses, 81 ; a veñiza minise nge pret nen, 114 ; a kôm iyèma, 106 ; ntum zie a bie sam, 138 ; a biane Anyame akok iti, 139 ; a wu nkôl Hor éyô, 140.
É tabli mintôl, 582.
É vèvè be jik èb'Anyame, 116.
É vèvè ya mvogo, 116.
É vôm éki nèn, 120.
Énjèls, abeñ Iden, 5 ; Hégar, 23 ; Ébraham ye Lot, 24 ; ndem Jékob, 41 ; a siñe ne Jékob, 47 ; ayui asua bon Ijiptian, 92 ; be to Nduga-Ntañ éyô, 122 ; énjèl atèbe nzèn a yui Bélam, 142 ; Nzôe bisos Anyame, 158 ; alé Gideon, 173 ; Manôa ba ngal b'ayèn

énjèl, 183 ; énjèl y'ôkon ônen, 276 ; a ve Ilaija biji, 306 ; ayui bisos Asiria, 374 ; énjèl a du menu belaion, 420 ; énjèl Gébrièl aso'bé Danièl, 421 ; énjèl Gébrièl a kobo ye Zakarias, 461 ; ye Mari, 463 ; ye bebagele mintôma, 464 ; mendem Jôsèf mibé 469 ; mezô Anyame éjam énjèl, Sétan azô ngen a koñ Jésu, 476 ; Bénjèl b'a so ne biji bé Jésu, 477 ; B'énjèl ba babe Lazarus, 558 ; énjèl a nga so vole Jésu, Gètsemané, 590 ; énjèl a tobo soñ Jésu, 605 ; énjèl a kôte mintôl nda mbôk, 618 ; a kobo ye Kornélius, 631 ; énjèl a nzu kôte Péter, 638 ; énjèl a so aluse bé Pol, 667 ; ndem Jon, éliñ Patmos, 676.

Féte Bilane, 450 ; Féte E Ke Kike Biji, 123 ; Féte Elôt Eyô, 90, 93, 122, 584 ; Féte Tabernakel, 123.
Félik, 662-664.
Fèstus, 664-666.
Filip nyege Jésu, 478, 625-628, 658.
Filipi, 646.
Filistin a tenege ôsu, 27.
Finias, mon Ili, 208-213 ; pret nen, 168.
Fon za lige, 193.
Fwé mvè, 465, 490.

Gébrièl, 421.
Gad, môt a sok mam Anyame, 240, 276.
Gamalièl, 620.
Gat, 213, 238, 249.
Géza, 187, 627.
Gèdalaia, 391.
Gehézai, 322, 329, 336.
Gibeonite, 163.
Gideon, 173-178 ; mbom mimviot, 174.
Gilbôa, 253.
Gôlaiat, 230.
Gômora, 26.
Gôld, mon nyat ye Éron, 107 ; ye Jèrobôam, 293, 365 ; élam ye metem mesam, 112.
Gôsèn, 70.

Hagéyai, 426.
Hana, 206.
Hégar, 22, 27-29.
Héman, 435-442.
Herod Anen, 458 ; a betta loñ nda Anyame, 459 ; a yui boñe, 469 ; Tetraark, a yui Jon Batist, 482 ; a kwegele Jésu Krist, 595 ; Agripa, a bo nzuk bé bekrisyon, 638 ; awua, 640.
Herôdias, 481.
Hézaèl, 336, 341.
Hibron, tata tènege, 32 ; vôm binga bo Dévid komanda, 257.
Hèzekaia, 366-377.
Hairam, 258, 284.
Hofnai, 208-213.
Hor, nkôl, 140.
Hôrèb, 78, 99.
Hosia, 344.
Hôsia, 346.
Hulda, 381.
Husai, 267-269.
Hur, 99.

Ibzan, 183.
Ikônium, 644.
Iden, 3.
Idom, 50.
Ifron, 33.
Ila, 298.
Ilai, 206, 212.
Ilaija, Anyame a bagele nye, 300 ; a yui bepret Béal, 305 ; a mate mbil Jèzebèl, 305 ; a lé ndôa eso éyô, 315 ; Anyame a nyon nye éyô, 318.
Ilaisa, a nyoñ ngo Ilaija, 308 ; boñe b'akwegele nye, 319 ; a bo mbon evèm ebé menega nkus, 321 ; a wôm mon Sunem, 323 ; a sege Néaman

nzam, 327 ; a kobo ye komanda Jehôas, 341 ; a wua, 342.
Ilim, 96.
Ilon, 183.
Insèns, 105.
Inok, 10.
Isbosèt, 257.
Isméèl, 23-29 ; kuma ye Juda, 393.
Iso, 37-39, 45-50.
Iv, 6.
Izikièl, nten, 394-403 ; ndem ye bives bi to minkôt, 401.
Isréèl, jui mféfé, Jékob, 46 ; Ayon amana, 348.

Jason, 650.
Jébès-Gilèad, 221, 255.
Jéèl, 173.
Jehôahaz, komanda ye Juda, 384 ; ye Isréèl, 341.
Jehôas, 341-343.
Jehôiada, 360.
Jehoiakim, 386.
Jehoiakin, 386.
Jehôram, komanda Isréèl, 316, 327, 338 ; komanda Juda, 356.
Jehosofat, 312, 352, 355.
Jéir, 179.
Jékob, abiale, 37 ; ndem zie, 41 ; a bule afan Kénan, 43 ; Énjèl a siñe ne nye, 46 ; a ke mitok e Ijipt, 68 ; a wua, 71.
Jéms, 487, 638.
Jèpta, 181, 183.
Jèremaia, 382-394.
Jèrikô, 156-159, 563.
Jèrobôam, komanda Isréèl, 290-297 ; II., komanda Isréèl, 343.
Jerusalèm, Dévid a noñ, 257 ; Nebukadnézar a jik, 391 ; Nihemaia a betta loñ, 445 ; Berôman be noñ dza, 458.
Jihu, 337-341.
Jésu Krist, a biale, 464 ; a ke Jerusalèm, 472 ; Jona batize nye, 474 ; Sétan a koñ nye, 475 ; Jésu a venèze mejim e bo ivé, 478 ; a sé mon kuma, 485 ; a se nya ngal Péter, 489 ; a sé nzezam, 491, 539 ; a sé fam nyôl é man yie, 493 ; a sé môt e jô Sono, 496 ; a sé menege e jô Sono, 550 ; a sé nsaka Senturion, 502 ; a kam Péter, 530 ; a kam beyège b'a yuia bèbièn bèbièn, 533, 585 ; a yagèna nsisim Éki bé bèsèsè be ke sil nye, 544 ; a wôm mon nkus, 503 ; a wôm ngon kuma, 520 ; a wôm Lazarus 549 ; menege a wage mebo Jésu ye yome, 505 ; a bame mfuñe, 516 ; Jésu a jè bôt abi, 523, 528 ; a veñeze nson mfe, 531 ; a sé minjinjim, 521, 528, 529, 545, 562 ; asé môt ndok melo ye mvuk, 527 ; a va minsisim mabé, 518, 522, 527, 531 ; a tyit ne bôt b'a sôm ôkite nda Anyame, 480 ; a fé beyège awôm ye bibé, 497 ; a fé beyège mewôm zangwal, 544 ; a nyiye Jerusalèm, 567 ; a ji Fèt Élôt-eyô, 586 ; a sô beyège mebo, 585 ; B'a Jésu b'ke abeñ Gètsemané, 589 ; bôt b'aso nye bé Kaiafas, Pret Nen, 591 ; èbé Pilat, 594 ; èbé Herod, 594-596 ; B'a ke ye Jésu e Kalvari, kele nye kros, 600 ; Jésu a jèbe, 603 ; a wômeya alu lal, 605 ; benege be bôme ne Jésu nzin, 606 ; a sôa bé beyege, 607, 609, 612 ; Jésu abèt éyô ye jô iti, 612.
Jètrô, 78, 82.
Jèzebèl, 299, 305, 310, 339.
Jèzrièl, 174, 310, 340.
Jôab, 261, 266, 271-275.
Jôas, 358-361.
Jôb, 196-201.
Jokebèd, 75.
Jon Batist, be sok abiale zie, 365 ; anga biale, 464 ; a lô bôt, 472 ; b'akik nye nlô, 482.
Jon, beyege Jésu a lé, 487 ; a tobo bé kros, 602 ; a nzu soñ Jésu,

606 ; b'a Péter Temple iti, 616.
Jôna, 202-206.
Jonatan, 223-225, 231-237, 253.
Jô ntañ, 120.
Jopa, 202, 633.
Jordan, 20.
Jôsèf, a bôm mendèm bé bo'be nyañ, 50 ; ba sômeba nye bé bôt Ijipt, 52 ; Férô abo Jôsèf kuma ye Ijipt, 56 ; a wua, 74 ; anga je afan Kénan, 169 ; Jôsèf, nôm Mari, 464-472 ; Jôsèf y'a jal Aramatéa, 603.
Josua, a to nzôe, Isréèl, 154 ; a lume ne Memalakait, 99 ; a bet nkôl Sainai éyô ye Môses, 102 ; a ke mom afan Kénan, 134 ; a nga noñ Jerikô, 159 ; a wua, 169.
Jôsaia, ngengañ a sok abiale zie, 292 ; a to komanda afan Juda, 379-384.
Jôtam, 364.
Jubili, 126.
Juda, mon Jékob, 52, 62, 66.
Judas Iskariot a ve bizô be Mari Magdalene éjam mbon a nga wage mebo Jésu, 583 ; Sétan nyiye Judas nlèm, 586 ; a bile Jésu, 590 ; a kele nyôl zie eyô, 599.
Jô, Anyame a ke té n'té ye bôt besèsè, 581.

Lazarus, môt ambe anzué, 558.
Lazarus, ndôm Mari ye Marta, 549.
Léban, 35, 42-45.
Lia, 43.
Lidia, 646.
Listra, 643, 646.
Lot, 18-27.

Maika, 375.
Maikal, 233, 260.
Maikéaiya, 313.
Makabé, 457.
Makedon, 646.
Makok, be wa, 124, 135, 625, 644.
Makpila, nda akok, 33, 73.
Mana, a sôa, 96 ; a mana, 158.
Manase, komanda Juda, 377 ; mon Jôsèf, 57.
Manoa, 183.
Mara, 96.
Mark 640, 641, 646.
Mars, nkôl, 650.
Marta, Mari, 542, 549, 582.
Mari, ngon énjèl Gébrièl a yake ne nye'mon, 463 ; a bia mon Jésu, 464 ; Jon a noñe nye Kalvari e bagele nye, 602.
Mari Magdalene, 582, 605.
Mateu, 494.
Matias, 613.
Mbôgasi Solomon, 459, 548.
Mbom mimviot, 174.
Mb ɔn Olive, 123.
Mekok, 83.
Mèlita, 669.
Mèlkizedèk, 22.
Memalakait, 99, 225.
Mènahèm, 344.
Metége, 88, 165.
Metusela, 10.
Meyage, nge soñ, 9.
Mezô awôm, 100.
Mfema-e-leta, 124.
Mfibosèt, 261.
Midian, 78.
Mifina, 53.
Milam b'ake mimbil, 152, 167.
Milétus, 656.
Mimbé, 187, 196, 679.
Mingengañ, 84-86.
Minjom, 59, 133, 156, 166.
Minjuk me Ijipt, 84-92.
Minten metôl, 384.
Mintum mayoñ Isréèl, 137.
Miriam, 133, 139.
Misak, 404, 410.
Misisim abé, 233, 250.
Miter, 104.
Môlek, 122.
Moraia, 30, 276.
Mordekai, 434, 444.
Môsès, né so abiale die ne ke kwi a tyi afan Midian, 75-78 ; a bo Férô minzuk, 85-95 ; a noñe Mèzô Awôm, 100 ; a

nzôe Beisréèlite né so Sainai, ebé Kénan, 131-149 ; a wua, 155.
Môt a ta jui Anyame, 124.

Nail, 151.
Nain, 503.
Natanièl, 478.
Nazarait, 183.
Nazarèt, 463, 470.
Nda, akok, 32 ; Adelam, 238 ; evôm Dévid a mèm dia e yui Sol, 243.
Ndème, 12-16.
Ndem ye bives be to minkôt, 402.
Nduga-Ntañ, 103, 113.
Néaman, 325.
Nébal, 244, 246.
Nébot, 310.
Nebukadnèzar, 385, 386, 404-416.
Nédab, mon Éron, 119 ; komanda Isréèl, 297.
Nérô, 672.
Néômi, 191-196.
Nétan, 260-263.
Ndutum, 17.
Nkana, min, minda mibé, 501 ; akuma a yi loñ minda biji mife minèn, 506 ; môt amia fès, 508 ; fès abé, 511 ; fes mutard, 514 ; akok mvè, 514 ; nkana avot, 515 ; kuma a yi nyoñe tañ, 538 ; môt Samaritan mvè, 541 ; kuma a nga bo établi biji, 551 ; ntôme ô jimeya, 553 ; ze menega dole ésige mfum a jim, 555 ; nkana boñe bebé, 556 ; akuma ye Lazarus, 558 ; môt a kekige misañe nkot, 559 ; Farisi ye Publikan, 560 ; abeñ ivé, 570 ; nkana établi aluk, 572 ; bengon awôm, 577 ; betalent, 579.
Ntèn melôe Anyame, 154.
Nkôl Mars, 650.
Ngañ be, 84-86.
Nibô, 154.
Nikodémus, 480.
Ninevè, 202-206.
Nlô jô, wa tèbe, 165.
Nôa, 10-16.
Nob, 237.
Nsisim Éki, 227 ; Anyame a nga yagene Beju, 402 ; a yage ne bôt besèse be ke sil, 544.
Ntum Môses, 81.
Ntyeñe nèn, 106, 114.
Nyie, Anyame a yage, 6, 365, 377.
Nyô ngôs, 140.
Nzam, 80, 118.
Nzé nden, 19.

Ôbadaia, 301.
Ôba-si, 493.
Ôbèd-idom, 258.
Og, 149.
Oliv-mbon, 123.
Omrai, 298.
Orpa, 192.
Ôsui évèle, 94.
Otnièl, 170.

Pafos, 641.
Péran, afaniti, 131, 133, 244.
Pènièl, 47.
Pèntékot, 122, 614.
Perga, 641.
Péter, anzu ye André bé Jésu, 478 ; a wule ôsui éyô, 525 ; a nyoñ dole ésige anu kos, 532 ; a kige mèlo nsaka pret nen, 590 ; a sé Jésu, 592 ; a nyi soñ Jésu, 606 ; a kobo a zô Jésu éjô Pèntékot, 614 ; a yèn ndem, 633 ; énjèl a nzu kôte nye nda mbôk, 638 ; awu, 672.
Pilat, 594-607.
Pior, 144.
Pol, Sol, a vole bôt be wa Stèfan akok, 625 ; a veñezege nlem nzen Damaskus, 628 ; a ke ôya ye yegele meyoñ mezô Anyame, 641 ; be ke nye mbôk ajal Filipi, 648 ; a ke ne Atèn, 650 ; Beju be bi nye e Jerusalèm, 658 ; Komanda a lôm Pol a Rôm, 666 ; awu 672.

Potifar, 53.
Prèt, 104, 114; be, bebot bie, 104; bisé bie, 461.
Prisila, 652.
Publikan, be, 494.
Publius, 669.
Pul, 345.

Rama, 216-234.
Rebèka, 34-37, 40.
Réhab, 156-160.
Rémot-Gilead, 337.
Rétyèl, 42-49.
Rihobôam, 290, 350.
Rôda, 640.
Ruben, 51, 52, 60.
Rut, 191-196.

Sono, ejô, 2, 101, 135; mbu, 124.
Sakrifis, be, nten a yegele mam mete, 8, 115; kidiase, ye ngôgase, 105, 115; be mana, 645.
Sadusé, 616.
Salamis, 641.
Salôme, 482, 605.
Saméria, alôñ, 298.
Samaritan, be, 425, 427.
Samson, 184-191.
Samuel, a biale, 206; Anyame a kobo ne nye, 210; nzôe, 216-222; a wua, 244.
Sanbalat, 448-449.
Sandal, 24.
Sanhedrim, 593, 622, 661.
Safira, 618.
Séra, Sérai, 18, 22-24, 27, 32.
Samgar, 171.
Salum, 344.
Sol, komanda, Samuel a sô nye mbon, 219; Anyame a vas nye, 226; a bi Dévid, 231-249; a yui nyol zie, 254.
Soñ, nda akok, 32, 343, 549, 606.
Sédrak, 404-410.
Sèkanaia, 432.
Sailô, 166.
Sémiai, 268, 274.
Sainar, 17.
Simeon, mon Jékob, 60-64; nyege nôm, 466.
Simon, Farisé, 504; ngañ minal, 625.
Sainai, 99, 110, 131.
Sisera, 171.
Sodom, 20, 24, 26.
Solomon a biale, 264; a boñèba komand, 278; a té ne ñkel, 282; a loñe nda Anyame, 282-287; a sème biyeme, 290; a wua, 290.
Sô mebo, 24, 585.
Stéfan, 621, 625.

Tabernakel, 102.
Tarsus, 930.
Temple, Solomon, 284, 287; Nebukadnézar anga jik, 391.
Temple, Zerebabel, 423-427; Herod, 459.
Thesalonika, 649.
Tomas, 609.
Timnat, 184.
Timoté, 646.
Tobaia, 446-448.
Tôla, 179.
Trinity, mezô, 675.
Trôas, 646.

Ur, 18.
Uraia, 262.

Yufrétiz, 411.

Zaion, nkôl, 257.
Zakaria, komand Isréèl, 344.
Zakarias, Pret, 461-464.
Zakéus, 564.
Zarefat, 300.
Zèkaraia, pret, 361.
Zèdekaia, 387-394.
Zerebabel, 423-424.
Ziklag, 249, 253, 255.
Zimrai, 298.
Zifait, 247.

425559

Bib.Lit
F

Foster, Charles
Milañ ntèn anyame; tr.de l'Anglais par
Boardman; ed.by Marling.

DATE.

NAME OF BORROWER.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET